

HELSINGIN KAUPUNGIN
VIRASTOT JA LAITOKSET

8

1972

HELSINGIN KAUPUNGIN
TILASTOTOIMISTON JULKAISEMA

HELSINKI 1975

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
Alkusanat	III
1. Asunnonjakotoimikunta	1
2. Asuntotuotantotoimikunta	3
3. Elintarvikekeskus	9
4. Hankintatoimisto	11
5. Henkilöasiainkeskus	16
6. Holhouslautakunta	23
7. Huoltokassa	24
8. Huoltotoimi	26
9. Kaasulaitos	56
10. Kaupunginarkisto	62
11. Kaupunginkirjasto	67
12. Kaupunginmuseo	78
13. Kaupunginorkesteri	87
14. Kaupunkisuunnitteluvirasto	89
15. Keskuspesula	100
16. Kiinteistövirasto	103
17. Kotitalouslautakunnan toimisto	118
18. Kunnanasiamiehet	120
19. Lastensuojelutoimi	122
20. Leski- ja orpoeläkekassa	147
21. Liikennelaitos	149
22. Matkailutoimisto	160
23. Metrotoimisto	162
24. Nuorisotoimisto	167
25. Oikeusaputoimisto	173
26. Oppisopimustoimisto	176
27. Palkkalautakunnan toimisto	178
28. Palolaitos	181
29. Puutavarakeskus	194
30. Raittiuslautakunnan toimisto	198
31. Rakennustarkastusvirasto	202
32. Rakennusvirasto	212
33. Revisiovirasto	227
34. Satamalaitos	231
35. Sähkölaitos	244
36. Teurastamolaitos	249
37. Tietojenkäsittelykeskus	254
38. Tilastotoimisto	257
39. Ulosottovirasto	261
40. Urheilu- ja ulkoiluvirasto	266
41. Vesilaitos	278
42. Väestönsuojelutoimi	286
Asiahakemisto	291

ALKUSANAT

»Helsingin kaupungin virastot ja laitokset»- julkaisu on toimitettu samaan tapaan kuin edellisinä vuosina. Virastot ja laitokset ovat lähettäneet toimintakertomuksensa tilastotoimistoon, jossa niitä on osittain lyhennetty sekä esitystapaa tiivistetty ja yhdenmukaistettu.

Toimitustyötä on johtanut aktuaari M a i j a K r i s é.

Helsingissä joulukuussa 1975.

Karl-Erik Forsberg

Frenckellin Kirjapaino Oy, 1976
ISBN 951-771-025-9

1. Asunnonjakotoimikunta

Kaupunginhallitus asetti päätöksellään 17.1.1972 uuden toimikunnan, jonka jäsenet olivat samat kuin edellisenä vuonna. Samalla Kh päätti, että vuoden 1971 jako-ohjeet ovat edelleen voimassa vuodeksi 1972.

Toimikunta kokoontui jakokautena 50 kertaa sekä toimikunnan asettamat jaostot 46 kertaa, eli yhteensä pidettiin 96 kokousta.

Hakuaikana 7.—26.2.1972 jätettiin 7 008 asuntohakemusta sekä myöhemmin 1 583 hakemusta, yhteensä 8 591 kpl.

Jaettavana olleiden asuntojen määrä oli seuraava:

	kpl
Kiinteistö Oy Kuusikkotie 4	148
» Maunulantie 19	160
» Juhana Herttuan tie 7	138
» Pakkalantie	233
» Salpausseläntie 14	239
» Kalteentie 3	53
yhteensä	971

Kiinteistö Oy Kuusikkotie 4:ssä oli 5 invalidiasuntoa ja Salpausseläntie 14:ssä 8 invalidiasuntoa.

Lisäksi saatiin kaupungin lainaehtojen mukaisesti jaettaviksi seuraavat asunnot:

	kpl
Asunto Oy Teuvo Pakkalantie 12	188
» Jakolehto	180
yhteensä	368

Jaettavana oli siis kaikkiaan 1 339 asuntoa. Huoneistotyypit olivat 1h+kk—4h+k ja pinta-alat 30.0 m²—97.0 m².

Kaikki hakemukset käsiteltiin toimikunnan kokouksissa. Epäselvien ja puutteellisten hakemusten tiedot tarkistettiin poliisi-, lastensuojelu- ja huoltoviranomaisilta tai asuntoasiaintoimiston tarkastajien tarkastuskäynneillä.

Tietoja asunnonsaannin syistä

	lukumäärä
Häätö	120
Asunnottomaksi joutuminen talon purkamisen takia	10
Irtisanominen	88
Vailla vakinaista asuntoa	78
Perheen erillään asuminen	19
Kaupungin omien talojen purkamisen, asuntojen käyttötarkoituksen muuttaminen tms. Khn päätökset	8
Työsuhteasunnon menetys	83
Asunnon kehnous tai pienuus	327
Lastensuojelu- ja huoltoviraston lausunnot	38
Asuntotuotantotoimikunnan varaukset kiinteistöjen toimihenkilöille ym. varaukset	8
Ahdas tai heikko kaupungin vuokra-asunto	192

Useissa tapauksissa oli asunnon saantiin vaikuttavia tekijöitä varsin monta. Asunnon saaneista oli 127 yksinäistä, nuoria (-48 jälkeä syntyneitä), 110 ja yli 65-vuotiaita 83, minkä lisäksi oli iäkkäitä henkilöitä, jotka saivat asunnon päävuokralaiseksi sijoitetun perheen mukana. Perheitä, joissa lapset asuntovaikeuksien vuoksi oli sijoitettu lastenko-

1. Asunnonjakotoimikunta

teihin, oli 38 ja sijoitettujen määrä 43. Valintaratkaisuihin vaikuttivat myös vakavammat pitkäaikaiset sairaudet. Suurempien lapsiperheiden vuokranmaksukykyä arvosteltaessa otettiin huomioon perheelle maksettava lapsiperheiden asumistuki.

Asunto Oy Teuvo Pakkalantie 12:n ja Asunto Oy Jakolehdon osakkeiden merkitsijöiden valinnassa oli tärkeimpänä jakoperusteena kaupungin vuokra-asunnon vapautuminen.

Toimikunnan kokouksissa käsiteltiin myös kaupunginhallituksen toimeksiantoja sekä aravaosakkeiden lunastustarjouksia. Käsitellyt johtivat 31 asunnon edelleen myyntiin ja 3 asunnonvaihtoon.

Toimikunta antoi pyydettyjä lausuntoja myös muiden kuin kaupungin rakennuttamien kiinteistöyhtiöiden asunnonjakoehdotuksista sekä lausuntoja kaupunginhallitukselle kantelu- ym. asioissa.

2. Asuntotuotantotoimikunta

Toimikunnan ja sen teknillisen jaoston kokoonpano. Asuntotuotantotoimikuntaan ja sen teknilliseen jaostoon kuuluivat v. 1972 samat jäsenet kuin edellisenäkin vuonna.

Toimikunnan toimistotehtäviä hoiti kiinteistöviraston asuntotuotantotoimisto.

Kokoukset ja tarkastukset. Kertomusvuoden aikana piti asuntotuotantotoimikunta 26 sekä sen teknillinen jaosto 25 kokousta.

Lisäksi toimikunnan nimeämät työmaatoimikunnat pitivät rakenteilla olevien asuntorakennusohjelmien työmailla työmaakouksia, katselmuksia ja tarkastuksia, yht. 264, joista kaikista laadittiin erilliset pöytäkirjat.

Kertomusvuoden aikana asuntotuotantotoimikunta hyväksyi v:n 1972 rakennusohjelmien urakkamuodot sekä kaupungin oman vuokra-asuntotuotannon tavoitteellisen huoneistojakautuman. Lisäksi toimikunta valitsi v:n 1972 asuntorakennusohjelmien urakoitsijat ja oikeutti toimiston allekirjoittamaan urakkasopimukset. Edelleen toimikunta valitsi v:n 1973 asuntorakennusohjelmien suunnittelijat.

Asuntorakennustuotanto. Kertomusvuoden aikana valmistuivat seuraavat vuosien 1970—1971 asuntorakennusohjelmaan kuuluneet rakennustyöt ja ne luovutettiin ao. yhtiöille:

Rakennusohjelma	Rakennusten		Asuinhuoneistojen			Asuntohallituksen	
	lukumäärä kpl	tilavuus m ³	pinta- ala m ²	luku- määrä kpl	keski- pinta- ala m ²	hyväksymä loppuhinta mmk	hyväksymä loppuselvitys- päivämäärä
v. 1970							
Kiinteistö Oy							
Kontulankaari 14 ..	3+1	60 115	13 667	214	63.9	10.6	10.3.72
+perheryhmäkoti ja myymälä			(607)				
Metsäpurontie 13 ..	3	29 225	6 428	104	61.8	5.9	31.3.72
+äitiysneuvola ja lastenseimi			(674)				
Salpausseläntie 14 ..	11+1	109 520	23 667	386	63.3	21.3 ¹⁾	20.12.72
+lastentarha- ja seimarakennus ja palvelus-tilat			(2 062)				

2. Asuntotuotantotoimikunta

Rakennusohjelma	Rakennusten		Asuinhuoneistojen			Asuntohallituksen	
	luku- määrä kpl	tilavuus m ³	pinta- ala m ²	luku- määrä kpl	keski- pinta- ala m ²	hyväksymä loppuhinta mmk	hyväksymä loppuselvitys- päivämäärä
v. 1971							
Kiinteistö Oy							
Kuusikkotie 4	5	39 850	9 326	148	63.0	7.8	1.9.72
+nuorisokoti			(437)				
Maunulantie 19	4+1	41 820	10 288	160	64.3	8.8	30.9.72
+lastentalo			(420)				
Asunto Oy							
Metsäpurontie 9	3	29 955	5 894	91	64.8	4.8	20.2.72
Yhteensä	29+3	310 485	69 270	1 103	62.8	59.2	—
» muut paitsi asuinhuoneistot (4 198)							

1) Loppuhinta vahvistamatta.

Rakenteilla olivat seuraavat v:n 1971 asuntorakennusohjelmat, joiden rakennustöiden valmiiksi saattaminen siirtyi v:een 1973.

Rakennusohjelma	Rakennusten		Asuinhuoneistojen			Alustavasti arvioidut hankintakus- tannukset mmk	Rakennustyöt aloitettu
	luku- määrä kpl	tilavuus m ³	pinta- ala m ²	luku- määrä kpl	keski- pinta- ala m ²		
Kiinteistö Oy							
Pakkalantie	8+2	71 540	14 449	233	62.0	15.6	11.10.71
+nuorisokoti, myy- mä, lastentalo ym.			(3 135)				
Juhana Herttuan tie 7 ja 11	6	49 650	12 139	197	61.6	10.8	6.10.71
+toimisto, työhuo- neet ja nuorisokoti ..			(874)				
Asunto Oy							
Teuvo Pakkalantie 12	5	47 440	11 339	188	60.3	9.8	6.10.71
+palvelutilat			(273)				
Yhteensä	19+2	168 630	37 927	618	64.1	36.2	—
» muut paitsi asuinhuoneistot (4 282)							

Kertomusvuoden aikana luovutti asuntotuotantotoimikunta yhtiöiden hallitusten hallintaan ja hoitoon yllä mainituissa yhtiöissä asuttavaan kuntoon valmistuneita asuinhuoneistoja seuraavasti:

	Huoneistoja
Asunto Oy Metsäpurontie 9	52
Kiinteistö Oy Kontulankaari 14 . .	150
» Metsäpurontie 13 . .	104
» Kuusikkotie 4	148
» Maunulantie 19	160
» Salpausseläntie 14 . .	386
» Juhana Herttuan tie 7 ja 11	124
» Pakkalantie	14
	Yhteensä 1 138

Lisäksi luovutettiin Pakkalantien lastentalo.

Kertomusvuoden aikana ryhtyi asuntotuotantotoimikunta toteuttamaan seuraavia v:n 1972 asuntorakennusohjelmia:

Rakennusohjelma	Rakennusten		Asuinhuoneistojen			Arvioidut hankinta- kustannukset mmk	Rakennus- töiden aloit- tamispäivä- määrä
	luku- määrä kpl	tilavuus m ³	pinta- ala m ²	luku- määrä kpl	keski- pinta- ala m ²		
Kiinteistö Oy							
Hirsipadontie 2	12+2	58 590	13 383	224	59.8	13.3	16.8.72
+ lastentarha ja -seimi, toimisto ja myymälä			(1 646)				
Sähköttäjänkatu 1 . .	4+1	68 000	12 196	269	45.3	16.3 ¹⁾	29.11.72
+ lastentarha, myy- mälä ja toimisto			(2 599)				
Asunto Oy							
Kirjurintie 4	2	14 450	3 542	53	66.5	3.3	8.9.72
Juhana Herttuantie 12	5	33 150	8 348	127	65.7	7.4	8.9.72
Pyynikintie 5	8	44 600	9 921	154	64.4	11.5 ²⁾	23.11.72
+ lastentarha ja -seimi, työhuoneet			(1 156)				
Yhteensä	31+3	218 790	47 390	827	57.3	51.8	—
» muut paitsi asuinhuoneistot (5 401)							

1) Sisältää vanhusten asuntoja 140 kpl. — 2) Ilman asuntolainaa.

Kertomusvuoden aikana toimikunta johti vuosien 1973 ja 1974 asuntorakennusohjelmien suunnittelua seuraavasti:

2. Asuntotuotantotoimikunta

a) Vuoden 1973 asuntorakennusohjelmat, joille oli anottu asuntohallitukselta asuntolainaa v:n 1973 asuntorakennusmäärärahoista.

Yhtiön nimi	Rakennusten tilavuus m ³	Asuinhuoneistojen pinta-ala m ²	lukumäärä kpl	keskipinta-ala m ²	Arvioidut hankintakustannukset mmk	Rakennustyöt suunniteltu aloitettavaksi
Kiinteistö Oy						
Pakkamestarinkatu 2	49 000	10 089	174	58.0	12.8	1.9.73
+toimistotilaa, ...		(1 550)				
lastentarha ja -seimi		(600)				
Kasöörinkatu 2	36 300	7 740	132	58.6	9.2	1.10.73
+toimistotilaa		(995)				
Lassinlaakso	83 520	20 605	360	57.5	21.8	1.11.73
+myymälä, ...		(150)				
+lastentalo		(1 010)				
Liusketie 9	28 294	6 225	108	57.6	6.4	1.7.73
+lastentarha, ...		(285)				
palvelutila		(120)				
Kiertotähdentie 4	34 700	8 403	130	64.6	7.2	1.8.73
Pelimannintie 13	21 700	5 211	86	60.6	7.3	1.9.73
+lasten päivähoitolaitos ja korttelikoulu, ...		(1 200)				
palvelutila		(410)				
Asemanseutu	68 108	16 670	350	47.6	18.9	1.12.73
+palvelutila		(500)				
Näyttelijäntie 15	63 310	15 452	282	54.8	17.0	v. 1974
+lastentalo ja kerho		(1 260)				
Pelimannintie 15	73 800	18 512	313	59.1	18.9	1.9.73
+myymälä ja työhuoneet		(900)				
Asunto Oy						
Kannelmäen Pientalot	54 286	16 225	191	84.9	16.5	1.7.73 ¹⁾
+palvelutilat		(325)				
Yhteensä	513 018	125 132	2 126	58.9	136.0	—
» muut paitsi asuinhuoneistot (9 305)						

1) Henkilökohtainen asuntolaina.

b) Vuoden 1974 asuntorakennusohjelmat, joille oli tavoitteena anoa asuntohallitukselta asuntolainaa vuoden 1974 asuntorakennusmäärärahoista:

Rakennusohjelma	Kerrosala m ²	Huoneistoala m ²	Asuntoja kpl
<i>Vuokra-asunnot:</i>			
Pohjois-Haaga	15 600	12 480	190
Lassila	26 000	20 800	350
» vanhusten asunnot	5 000	4 000	120
Pukinmäki	20 000	16 000	270
» vanhusten asunnot	2 000	1 600	50
Pihlajamäki	10 000	8 000	130
Itäkeskus	20 000	16 000	270
Vuokra-asunnot yhteensä	98 600	78 880	1 380
<i>Asunto-osakeasunnot:</i>			
Pukinmäki	5 000	4 000	60
Puistola	5 000	4 000	60
Myllypuro	10 000	8 000	120
Länsi-Vesala	10 000	8 000	120
Osakeasunnot yhteensä	30 000	24 000	360
Asuntoja kaikkiaan	128 600	102 880	1 740

Aikaisemmin omaksutun käytännön mukaisesti annettiin rakennustyöt rakennusohjelmittain asuntohallituksen ohjeiden mukaan suoritettuna urakkakilpailun perusteella halvimman hyväksytyyn tarjouksen tehneelle urakoitsijaliikkeelle.

Urakkasopimuksiin sisällytettiin kaupungin vahvistamat työvoiman käyttöohjeet, joita urakoitsijat veloitettiin noudattamaan kaikilta niiltä osin, missä ne eivät poikenneet asuntohallituksen antamista vastaavista ohjeista.

Asuntorakennusohjelmien hankintakustannusten rahoitus. Hankintakustannusten rahoitus suoritettiin kaupunginhallituksen asuntotuotantotoimikunnan käyttöön myöntämällä asuntorakennusmäärärahoilla ja raha- ja vakuutuslaitosten sekä asuntohallituksen yhtiöille myöntämällä lainavaroilla ja yhtiöiden

omilla varoilla. Rakennusaikana kaupunki huolehti oman lainoitus- ja omien varojen rahoitusosuuksien lisäksi myöskin raha- ja vakuutuslaitosten sekä asuntohallituksen yhtiöille myöntämien lainojen osalta hankintakustannusten rahoituksesta aina siihen saakka, kunnes yhtiöillä oli edellytykset toimittaa tarvittavat vakuudet lainojen myöntäjille sekä rakennustyöt olivat saavuttaneet lainan noston ehdoiksi asetetut työvaiheet.

Kertomusvuoden aikana kaupunginhallitus myönsi toimikunnan käyttöön v:n 1972 talousarvion eri tileiltä asuntorakennusohjelmia varten varatut varat yhteensä 26 400 000 mk.

Valmiiksi rakennettujen rakennusohjelmien hankintakustannusten rahoitus toteutettiin seuraavasti:

2. Asuntotuotantotoimikunta

	mk	mk	mk
Asuntolaina			25 745 000
Ensisijaiset lainat			
Raha- ja vakuutuslaitokset		14 125 000	
Helsingin kaupunki			
primäärilaina I	8 060 500		
» II	<u>6 521 399</u>	<u>14 581 899</u>	
Omat varat			
Osakepääoma			
Helsingin kaupungin rahoittama		3 326 000	
Osakkaiden rahoittama		<u>1 438 000</u>	<u>4 764 000</u>
		Yhteensä	59 215 899

Pienuhköjä heti maksettavia kuluja varten oli asuntotuotantotoimistolle myönnetty 2 000 mk:n käteiskassa, josta pidettiin erillistä kassakirjaa ja laadittiin määräajoin maksetuista menoista tilitykset ja alistettiin ne toimikunnan hyväksyttäväksi.

Yleiskustannukset. Kertomusvuoden aikana olivat toimikunnan ja asuntotuotantotoimiston yleiskustannukset yhteensä 886 632

mk, josta palkat ja palkkiot sosiaaliurva- ja eläkemaksuineen 746 249 mk.

Yleiskustannukset jaettiin tai jaetaan toimikunnan rakennuttamien rakennusohjelmien lattianeliömetrisuhteessa.

Valmiiksi rakennettuja kiinteistöyhtiöitä taas veloitettiin kiinteistöyhtiöiden tarkastajien palkkaus- ym. kustannuksilla 0.02 mk/m³ 30.6. saakka ja 0.03 mk/m³ 1.7. lukien.

3. Elintarvikekeskus

Henkilökunta. Henkilökunnan lukumäärä oli v:n 1972 lopussa 171 (ed.v. 172), josta työskenteli ruokatehtaassa 45 (45), ruokaloissa 102 (105), kuljetuselimessä 10 (9) sekä kassa- ja tiliasastolla 14 (13). Vakinaisia viranhaltijoita oli 54 (57), tilapäisiä viranhaltijoita 1 (1) ja työsopimussuhteessa 116 (114) henkilöä.

Palvelukseen otettiin vuoden aikana 34 (27) henkilöä. Henkilökunnasta siirtyi eläkkeelle 4 (10) ja muihin kaupungin laitoksiin 2 (3) henkilöä. Kaupungin palveluksesta erosi 28 (13) henkilöä.

Henkilökunnan sairaus-, tapaturma- ja äitiyslomia oli vuoden aikana yht. 3 365 (3 510) päivää. Tämä vastaa keskimääräisestä laskettuna n. 9 (10) henkilön yhtäjaksoista

poissaoloa työstä. Laitoksessa ei ollut omaa lääkäriä, vaan henkilökunta käytti aluelääkäreitä.

Kertomusvuonna osallistui laitoksen henkilökunnasta yht. 14 henkilöä kaupungin omiin koulutustilaisuuksiin tai muuhun koulutukseen.

Laitoksen toiminta. Elintarvikekeskuksen tehtävänä on valmistaa ruokaa kaupungin laitoksille ja hoitaa kaupungin henkilökunnalle tarkoitettuja toimipaikkaruokaloita sekä kaupunginhallituksen luvalla suorittaa muutakin ruoan välittämistä ja myyntiä.

Elintarvikekeskuksen ruokatehtaassa valmistettiin ja valmiita ruokia toimitettiin seuraavasti:

	annosten määrä
kansakouluille: keittoa	2 378 560
» eineksiä	1 103 592
» dieettiä	1 553
ammattikouluille: keittoa	281 870
lastentarhoille: keittoa	54 190
» eineksiä	56 850
oppi- ym. kouluille: keittoa	47 450
» eineksiä	816
leikkikentille ja koulupuutarhoille: keittoa	250 320
» » eineksiä	5 911
erityiskouluille: keittoa	11 700
henkilökuntaruokaa: henkilökuntaruokaloille	797 390
» huoltolautakunnan työtuville	41 764
» vaihetyökeskukselle	27 690
» elintarvikekeskuksen omalle henkilökunnalle	19 954
» lastentarhoille ym. laitoksille	11 204
» kaupunginhallituksen tilaisuuksiin	16 466

yhteensä 5 107 280)

(ed.v. 4 944 355)

3. Elintarvikekeskus

Ruokatehtaan toiminnan kehittämisessä kohdistettiin päähuomio valmistusmenetelmien kehittämiseen laitoksen kiinteistön sallimissa rajoissa. Valmistuskapasiteetti oli kertomusvuoden aikana käytännöllisesti katsoen kokonaisuudessaan käytössä.

Elintarvikekeskuksen hoitamia kaupungin virastojen ja laitosten toimipaikkaruokaloita oli v:n 1972 lopussa yht. 22: Kaupungintalon ja Kallion virastotalon virkamiesruokalat, rakennusviraston kolme, sähkölaitoksen kuusi, liikennelaitoksen viisi, vesilaitoksen kolme ja palolaitoksen kaksi ruokalaa sekä Alppirinteen ruokala.

Lisäksi hoidettiin kaupunginkirjaston pääkirjaston, metrotoimiston ja vesilaitoksen Ilmala I:n automaatteja.

Toimipaikkaruokaloissa valmistettiin ruokatehtaalta tilattujen ruokien lisäksi 293 797 annosta, joista Kallion virastotalon keittiössä 97 204 annosta. Lisäksi toimipaikkaruokaloissa järjestettiin kaupungin virastojen ja laitosten kahvitilaisuuksia, joissa tarjottiin yht. 14 749 kahviannosta.

Ruokien hinnoittelusta määrätään kaupunginvaltuuston 6.3.1968 vahvistaman luontoissuoritusäännön 62 §:ssä. Hinnat olivat kertomusvuoden aikana n. 8% luontoissuoritusäännön edellyttämää hintatasoa alhaisemmat. Tästä aiheutui elintarvikekeskukselle alijäämää.

Kaupungintalon keittiön toimintaan sisältyi kaupunginhallituksen edustustilaisuuksien tarjoiluun ja »Kaupunginkellari»-nimisen ravintolan hoitaminen sekä em. Kaupungintalon toimipaikkaruokala.

Tuotekehittely kohdistui ensisijaisesti tuotteiden valmistusohjeitten parantamiseen tavoitteena tuotteitten laadun parantaminen ja tuotantokustannusten kurissapitäminen. Kertomusvuoden aikana kehitettiin myös useita uusia toimipaikkaruokaloihin soveltuvia tuotteita. Tuotteitten laadun parantamista ja uusien tuotteitten kehittämistä toimipaikkaruokaloita varten rajoitti hinnoittelun jäl-

keenjääneisyys, joka pakotti kiinnittämään tuotekehittelyssäkin päähuomion kustannuskysymyksiin.

Laitoksen käyttämät *raaka-aineet hankittiin* yhteishankintasopimusten mukaisesti. Sopimusten ulkopuolella olevat raaka-aineet hankittiin tuotantolaitoksilta ja tukkuliikkeiltä. Tavaroitten hankinta ja toimitukset tehtiin valmistusohjelman mukaisesti, joten varaston toiminta liittyi kiinteästi tehtaan ja ruokaloitten toimintaan.

Laitoksella oli tuotteitten *jakelua* varten kolme paketti- ja kaksi kuorma-autoa. Lisäksi oli yksi pakettiauto KTK:sta. Kuljetukset hoidettiin ennakolta suunnitellun reititijaon mukaisesti. Kuljetusten järjestelyssä oli suurimpana vaikeutena kuljetustarpeen ruuhkautuminen aamutunteihin.

Ruokatehtaan kunnossapitotehtävien hoitaminen kuului kuljetuselimen tehtäväkenttään.

Toimiston tehtäviin kuului *laskentatoimen, henkilöstö- ja palkkausasioiden* sekä *muiden toimistopalvelujen* hoitaminen. Laitoksen talousarvio oli laadittu kustannuspaikkakohtaisesti ja tuloslaskelmat sekä raportit laadittiin vastuualuekohtaisesti. Laskentatoimen ja toimistotehtävien kehittäminen jatkui kertomusvuonna.

Lisäksi kertomusvuoden aikana avustettiin useita ruokaloita erilaisissa suunnittelutehtävissä.

Tulot ja menot. Laitoksen tulot olivat 6 214 149 mk ja menot 6 727 456 mk. Alijäämä oli siis 513 307 (ed.v. 463 185) mk.

Elintarvikekeskuksen alijäämä aiheutui kaupungin laitosten toimipaikkaruokailun hoitamisesta. Luontoissuoritusäännön mukaan hinnoittelun ulkopuolelle jäävät menot muodostivat 55% alijäämästä. Muu alijäämä johtui sähkö-, liikenne-, vesi- ja palolaitoksen sekä rakennusviraston ruokaloiden sellaisista jakelukustannuksista, joita palkkalautakunnan vahvistamat hinnat eivät riittäneet peittämään.

4. Hankintatoimisto

Hankintaneuvottelukunnan kokoonpano, kokoukset ym. Neuvottelukunnan kokoonpano oli v. 1972 muuten sama kuin edellisenä vuonna, paitsi että kaup.kamr. Raimo Kaarlehdon ja toim.pääll. Aulis Liljeqvistin tilalle valittiin jäseniksi os.pääll. Alpo Salo ja tal.joht. Aarre Sinisalo.

Hankintatoimisto on eräs kaupungin hankintaorganisaation yhteishankintaelimistä. Se on välittömästi kaupunginhallituksen alainen ja hankkii tavaroita ja palveluksia kaupungin virastoille ja laitoksille.

Hankintatoimiston tehtävänä on hoitaa mm. seuraavat yhteishankinnat: yleiset hankinnat (toimisto-, talous- ja koulualan kalustot, tarvikkeet ja välineet, sairaala- ja laitokalusto, soittimet, puhdistus-, siivous- ja kiillotusvälineet sekä -aineet, talousastiat ja -tarvikkeet, elintarvikkeet ja sairaalatarvikkeet), teknilliset hankinnat (toimisto- ja talouskoneet sekä näiden huolto, sairaalakoneet ja -kojeet, audiovisuaaliset ja teleteknilliset laitteet) sekä painatushankinnat (graafisen alan hankinnat ja tähän liittyvät muut tehtävät kuten painatus-, sidonta- ja jäljennöstyöt, sanoma- ja aikakauslehdet sekä ilmoitusten ja kuulutusten julkaiseminen lehdistä).

Lisäksi toimiston tehtävänä on avustaa pyydettyä virastoja ja laitoksia, joilla ei ole omaa hankintaelintä sekä toimittaa ja jakaa kaikkien hankintaelimien hankintatiedotukset. Edelleen hankintatoimisto huolehtii myös rutiiniluonteisten koko hallintoa koskevien lomakkeiden suunnittelusta, kau-

pungin sisäisen postin kuljetuksesta ja jake-
lusta sekä eräistä muista palvelutehtävistä.

Henkilökunta. Henkilökuntaan kuului 20 (ed. v. 17) vakinaista ja 2 (2) tilapäistä viranhaltijaa. Työsopimussuhteisia toimihenkilöitä oli 71 (68).

Toim.pääll. Arvo Aalto kuoli 15.8.1972 ja hänen paikalleen valittiin 1.1.1973 lukien hankinta-asiamies Heikki Saxén. Eläkkeelle siirtyi kolme henkilöä: puhelunvälittäjä, painaja ja toimistoapulainen. Toimiston palveluksesta erosi kertomusvuoden aikana 35 (39) henkilöä, joista 17 oli lähettejä.

Virkavapautta myönnettiin sairauden ym. perusteella kaikkiaan 1 422 (2 058) työpäivää.

Suomen Kaupunkiliiton kultainen ansiomerkki 30 v:n palveluksesta myönnettiin puhelunvälittäjä Margit Mattilalle.

Henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston järjestämille kursseille osallistui henkilökunnasta yht. 18 henkilöä. Lisäksi eräät henkilökuntaan kuuluvat osallistuivat muihin alan kursseihin ja suorittivat virkamatkoja tutustukseen oman alansa vastaaviin toimintoihin ulkomailla.

Toimitilat ja kalustohankinnat. Hankintatoimiston kertomusvuonna käytettävissä olleet tilat käsittivät yhteensä 2 211 (2 211) m², joista toimistotilaa oli 679 m² sekä varasto-, työ- ym. tilaa 1 532 m². Kertomusvuoden aikana yritettiin edelleen mm. lehti-ilmoitusten välityksellä saada yhtenäiset varasto-, työ- ja toimistotilat hankintatoimistolle. Tuloksena oli, että toimiston tarpeisiin päätettiin ostaa teollisuustalo Kuortaneenkatu 5. Talossa

4. Hankintatoimisto

tehtävien korjaustöiden vuoksi hankintatoimiston muutto tapahtuu laskelmien mukaan vasta v:n 1974 aikana.

Omaan käyttöön hankittujen kalusteiden ja koneiden arvo oli 105 527 (101 905) mk. Lainavarastoon hankittujen koneiden arvo oli vastaavasti 4 896 (6 116) mk. Tärkeimmistä hankituista koneista ja kalusteista mainittakoon seuraavat: pakettiauto postikeskukseen, automaattinen offsetkamera offsetkuvaamoon, asemointipöytä ja kaksi offsetlevyjen rei'ittäjää offsetpainoon, laskutuskone, neljä yleislaskukonetta sekä kaksi sähkökirjoituskonetta. Lainavarastoon hankittiin sähkökirjoituskone sekä viisi laskukonetta.

Toiminta. Toimiston vastuualueelle kuuluvien artikkeleitten standardointiin kiinnitettiin jatkuvasti huomiota ja näitä koskevia neuvotteluja käytiin kaupungin laitosten ja hankkijoiden kesken. Hankinnat pyrittiin suorittamaan tämän mukaisesti. Toinen pääpyrkimys oli toimitusten ohjaus myyjiltä suoraan virastoille ja laitoksille niin suuressa määrin kuin se oli kaupungille edullista.

Hankintatoimiston jakeluvaraston, konekorjaamon ja offsetpainon avulla hoidettiin osa yhteishankinta-alueesta. Valtaosa hankinnoista perustui hankinta- ja hintasopimuksiin, joista tiedotettiin laitoksille ja joiden perusteella toimitukset tapahtuivat suoraan. Informaation antaminen ja puhelimitse tapahtuva ostopaikkojen ohjaus lisääntyi voimakkaasti.

Hankintatoimisto teki esityksen kaupunginhallitukselle johtosääntönsä uusimisesta. Vanha johtosääntö, jonka kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 9.2.1955, ei vastaa enää käytännön vaatimuksia eikä hankintatoimiston nykyistä organisaatiota. Kaupunginkanslian organisaatiotoimisto toimeenpani yhteistyössä hankintatoimiston kanssa laajamittaisen organisaatiotutkimuksen tammi—maaliskuussa 1972. Sen kuluessa mm. haastateltiin 19 esimiesasemassa olevaa hankintatoimiston henkilöä ja pidettiin lukuisia neuvotteluja. Tutkimuksen perusteella organisaatio-

toimisto antoi lausuntonsa ehdotuksesta hankintatoimiston uudeksi johtosäännöksi.

Vuositolintarkastajien II jaosto ja revisioviraston edustajat tekivät tarkastuskäynnin hankintatoimistoon ja tutustuivat sen toimintaan 25.4. Tarkastuskäynnin yhteydessä keskusteltiin mm. postin ja muun materiaalin kuljettamisesta, yhteishankinnoista sekä hankintatoimiston organisaatiosta.

Elintarvikekeskuksen lautakunta, joka toimii elintarvikkeiden yhteishankinnoista päättävänä elimenä, piti 25.5. kokouksensa hankintatoimistossa ja tutustui sen toimintaan.

Kaupungintalon puhelinvaihteen 1691 työnjohto ja valvonta siirrettiin henkilökuntineen (vaihteenhoitaja ja puhelunvälittäjä) hankintatoimistolle 1.1. lukien.

Tarjouspyyntöjä oli 69 (75), toimiston omia tilauksia 5 282 (5 797) kpl. Laskuja tarkastettiin ja käsiteltiin 60 600 (54 600) kpl.

Toimistopäällikön päätösluettelossa, jonka pykälämäärä oli 252 (226), käsiteltiin etupäässä henkilökuntaa koskevia asioita.

Vuoden 1972 talousarvion mukaan yhteishankintojen arvo hankintatoimiston vastuualueella oli yht. 48 131 480 mk, josta elintarvikkeiden hankinnan osuus 20 758 513 mk.

Hankintatoimisto hoiti edelleen kaikkien yhteishankintaelinten hankintatiedotusten toimittamisen ja jakelun. Kertomusvuoden aikana uusittiin 376 (309) hankintatiedotusten sivua.

Tärkeimmät esitykset ja käsitellyt asiat koskivat kalusteiden ja koneiden hankintoja eri virastoille ja laitoksille.

Hankintatoimisto antoi kaupunginhallituksen pyytämät lausunnot virastojen ja laitosten ehdotuksista kalustohankintamäärärahoiksi v:n 1973 talousarvioon. Näitä oli 24 (22). Lisäksi annettiin 164 (153) kirjallista lausuntoa, jotka koskivat kalusteita, koneita ja kojeita. Näistä 60 (61) lausuntoa koski sairaaloita ja näiden hankintojen arvo oli 2.9 (1.3) mmk.

Konelainaustoimintaa jatkettiin edelleen. Lainavarastossa oli 109 (103) toimisto-, ta-

lous-, konferenssi- ym. konetta tai kojetta.

Käytettyä kalustoa ja koneita tarjottiin vi-rastoille ja laitoksille kirjeitse ja puhelimitse.

Talousarvion ravintomäärärahat olivat 20.8 mmk (ed.v. 20,5 mmk). Kertomusvuon-na lähetettiin 13 (13) tarjouspyyntöä ja tehtiin 46 (45) elintarvikkeiden hankintasopimusta 26 (27) toimittajan kanssa elintarvikekeskuk-sen lautakunnan toimiessa päättävänä eli-menä.

Hankintasopimuksiin sisältyvien elintar-vikkeiden hankinta-arvot olivat seuraavat:

— vilja-, kahvi-, sokeri- ym. tuot- teet	1 850 000
— margariini ja ruokaöljyt	190 000
— lihajalosteet	500 000
— maitotaloustuotteet	6 600 000
— leipomotuotteet	840 000
— mallas- ja virvoitusjuomat ..	400 000
— kuoritut perunat	440 000
— säilykkeet	800 000
— pakasteet	560 000
— pakasteruoat	650 000
— einesruoat ulkopuolisilta toi- mittajilta	1 100 000

Sopimuksia ei tehty lihasta eikä tuoretava-roista. Näiden tuoteryhmien kohdalla vai-keutena olivat hintojen jatkuva vaihtuminen sekä laadun epätasaisuus.

Tarjouksia vertailtaessa kiinnitettiin huo-miota hinnan lisäksi laatuun sekä käyttäjien mielipiteisiin. Tuotteita tutkittuettiin tervey-dellisten tutkimusten laboratoriossa ja mai-dontarkastamossa. Eri laitosten emännistä koottu makuneuvosto kokoontui kaksi ker-taa. Maistiaisten kohteena olivat lihajalosteet sekä erilaiset säilykkeet.

Kertomusvuonna hoidettiin edelleen sai-raaloiden, huoltolaitosten ja terveydenhoito-viraston käyttämien sairaalatarvikkeiden n. 140 nimikkeen yhteishankinnat. Näitä han-kintoja käsittelevä työryhmä, johon kuuluivat hankintatoimiston ja terveydenhoitovi-raston edustajien lisäksi välinehuoltokeskus-

ten osastonhoitajat eri sairaaloista, sairas-kodeista sekä vanhainkodeista, kokoontui 9 kertaa. Sairaalaravikoiden yhteishankin-tojen lisäksi tutustuttiin kokouksissa uusiin tuotteisiin ja tuotevertailuihin, käsiteltiin luer-kantaan siirtymistä, sterilointikysymyk-siä ja -pakkauksia, varastointia, kertakäyttö-neulojen ja -ruiskujen hävittämislaitteita jne.

Puhelinasiat. Kertomusvuoden aikana os-tettiin 85 (139) uutta puhelinosuutta. Lisäksi Helsingin kaupungille luovutettiin kolme pu-helinosuutta eri kuolinpesistä. Vuoden päät-tyessä oli kaupungilla yhteensä 2 573 (2 485) Helsingin Puhelinyhdistyksen osuustodistus-ta, jotka jakautuivat sijaintipaikkansa mu-kaan seuraavasti:

— vaihteiden sarjaliittyminä	1 179 (1 084)
— eri toimipaikoissa	1 315 (1 305)
— viran- tai toimenhaltijoiden asuttopuhelimina	79 (96)
	2 573 (2 485)

Viran- tai toimenhaltijain omistaman pu-helimen käytöstä virkatehtävissä kaupunki maksoi korvausta 326 (301) puhelimesta. Pu-helintyötilausten lukumäärä oli 717 (690). Vuoden lopussa oli 230 (202) yksittäisliitty-mäpuhelimessa kaukotason estolevy. Sisäi-sestä puhelinluettelosta uusittiin yht. 153 si-vua. Painosmäärä oli 5 500 kpl ja painatus-kustannukset 9 067 (15 090) mk.

Puhelinvaihteita oli 85 (84), joissa oli yht. 1 179 (1 084) sarjaliittymää ja 8 662 (8 482) alapuhelinta. Helsingin Puhelinyhdistyksen toimilupa-alueen ulkopuolella sijaitsivat Hir-vihaaran vanhainkodin ja Outamon vastaan-ottokodin puhelinvaihteet. Kaukotason esto-laitteet asennettiin 60 (55) vaihteeseen ja ohi-valintalaitteet 15 (9) puhelinvaihteeseen.

Vuoden 1972 aikana tilattiin seuraavat vaihteiden asennus- ja laajennustyöt: Fin-landia-talon ja Kallion keskuspalloaseman sekä Laajasalon ja Pihlajiston terveysasemien asennustyöt samoin kuin vesilaitoksen pää-

4. Hankintatoimisto

vaihde-alavaihejärjestelmän asennustyö. Kertomusvuoden aikana valmistui Pihlajiston terveysaseman asennustyö.

Vuoden 1969 talousarvion laatimissohjeissa luettellut laitokset maksoivat edelleen itse pu-

helinmaksunsa, muiden laitosten maksut suoritettiin yhteismäärärahasista. Vaihteiden ja yksittäisliittymien puhelu- ja perusmaksuja maksettiin seuraavasti:

	V. 1971 mk	V. 1972 mk
— puhelumaksut	1 055 436	1 094 727
— perusmaksut	585 202	726 822
— vaihdevuokrat	278 463	318 670
	<hr/>	<hr/>
Yhteensä	1 919 101	2 140 219

Yhteismäärärahasista suoritettiin laitosten puhelinmaksuja seuraavasti:

	1971 mk	1972 mk
— puhelimien siirrot, asennukset ym.	18 594	17 038
— puhelumaksut	198 505	232 566
— vuosimaksut	172 278	176 502
— puhelinluettelotekstit luettelossa HEL I	139 998	153 926
	<hr/>	<hr/>
	529 375	580 032

Painatusasiat ym. Lomakesuunnittelussa toimi kaksi henkilöä, jotka suunnittelivat vuoden aikana 151 uutta ja korjasivat 241 vanhaa lomaketta sekä suorittivat tutkimusten perusteella samankaltaisten lomakkeiden yhdistämistä. Yleislomakkeiden valvonta kuului myös lomakesuunnittelijain tehtäviin. Kertomusvuonna suoritettiin 100 yleislomakkeiden tarkistusta.

Lomakerationalisointia jatkettiin virastoissa ja laitoksissa 36 lomakeyhdyshenkilön avulla. Yhdyshenkilöille pidettiin kaksi puolen päivän tiedotustilaisuutta Kallion virastotalon kabinetissa. Luennoitsijoina toimivat kaupungin omat asiantuntijat.

Lomakeasiantuntija luennoi henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston järjestämällä kurssilla ja toimistokoulussa.

Painatushankinnoista oli kohopainotöitä n. 45% ja offsettöitä n. 55%, josta hankintatoimiston offsetpaino tyydytti n. 15% ja n. 40% tilattiin eri kirjapainoilta. Virastojen ja laitosten monistustyöt suoritettiin melkein kokonaan hankintatoimiston monistamois-

sa. Poikkeuksena olivat vain sellaiset virastot ja laitokset, joilla on oma monistamo ja siten voivat hoitaa ainakin osan omista monistustöistään.

Painatusalan yhteishankinta- ym. lukuja:

	v. 1971 1 000 mk	v. 1972
— ulkopuolisten kirjapainojen ja sitomojen työt, nettolaskutus	3 231	3 233
— offsetpainon ja monistamon laskutus	721	744
— hankintatoimiston välittämät ilmoitukset nettohinnoin	1 161	1 365
— sanoma- ja aikakauslehtien tilausmaksut	266	327
— valojäljennöstyöt, nettolaskutus	958	1 127

Offsetpainon tekemiä offsettöitä oli kaikkiaan 3 350 (3 378) kpl. Monistamon vah määrä oli 43 808 (46 564) sekä painosmäärä A4-koossa 5 277 000 (5 555 000) kpl.

Jakeluvarasto toimitti kaupungin virastoille ja laitoksille erilaisia vakiotarvikkeita ja painotuotteita varastostaan. Tämän lisäksi jakeluvarasto huolehti puhelinluettelon, talousarvion ja muiden kaupungin julkaisemien teosten jakelusta.

Varastonimikkeitä oli kertomusvuonna 702 (ed.v. 715) eli 98 vähemmän kuin v. 1968. Lähetysten lukumäärä oli 11 800 (11 500). Varasto-ostoja suoritettiin 1 296 460 (1 004 319) mk :lla ja laskutus käsitti 1 260 057 (1 137 383) mk.

Jakeluvaraston kiertoluku oli 4.2 (5.5) ja kiertonopeus 85 (65) päivää.

Standardointiin kiinnitettiin jatkuvasti huomiota ja niistä neuvoteltiin kaupungin laitosten ja hankkijoiden kesken. Toisena pääpyrkimyksenä oli toimitusten ohjaus ilman välivarastointia suoraan virastoille ja laitoksille.

Jakeluvaraston hinnoittelu suoritetaan siten, että sisäänostohintoihin lisätään 5% sekä lomakkeisiin 10% ja hinnat pyöristetään ylöspäin lähimpään 10 tai 5 p:iin. Julkaisujen myyntihinnat esitetään kussakin tapauksessa erikseen kaupunginhallituksen yleisjaoston päätettäväksi. Näillä tuloilla katetaan osa toiminnan välittömistä kustannuksista. Yhteishankinta- ja ilmaisjakelukustannukset katetaan talousarviovaroilla.

Jakeluvaraston toimintaa voidaan parantaa sijoittamalla varasto tarkoituksenmukaisiin työtiloihin. Sisäiset kuljetukset sitovat henkilökuntaa ja varastointi on Kallion virastotalon kellareissa jouduttu järjestämään epärationaalisesti. Jakeluvarastolle saadaan asianmukaiset yhden tason teollisuustilat v. 1974 muutettaessa taloon Kuortaneenkatu 5.

Konekorjaamo huoltaa kaupungin omistamat toimisto- ja talouskoneet. Lisätehtäviin kuuluu erikoiskoneiden huollon järjestäminen ja huoltosopimusten tekeminen sekä ulkopuolisten huoltotyön ja laskutuksen tarkkailu. Lisäksi osallistutaan teknilliseen hankintaan.

Korjaamon huoltokortistossa oli kertomusvuonna n. 10 500 toimisto- ja talouskoneita. Ulkopuolisten korjaamoiden kanssa tehtyjen huoltosopimusten piiriin kuului 2 000 konetta ja oman korjaamon valikoivan huollon piiriin n. 8 500 konetta, joista huollettiin 2 823 (3 125) konetta. Koneiden korjauksiin käytettiin n. 2 300 työtuntia.

Työmäärän väheneminen edelliseen vuoteen verrattuna n. 15%:lla johtui vajaasta henkilökunnasta sekä suuresta sairauspäivien lukumäärästä.

Elektronilaskukoneiden huoltoa kehitettiin kertomusvuoden aikana edelleen ja koulutusta jatkettiin maahantuojiin järjestämällä kursseilla.

Sairauspäiviä oli 374 (119). Mekaanikkojen työpaikkakoulutukseen käytettiin 160 (380) tuntia.

Ulkopuolisten korjaamoiden suorittamastaan huollosta lähettämien laskujen lukumäärä oli 2 163 (2 600) kpl laskutuksen vastatessa 366 000 (260 000) mk, mikä oli siis 106 000 mk eli 41% enemmän kuin edellisellä vuonna. Lisäys johtui pääasiassa yleisestä kustannustason noususta ja huoltohintojen korotuksista sekä pienoisietokoneiden huoltosopimusten lisääntymisestä. Ulkopuolisten korjaamoiden laskutus osoitti 115%:n lisäystä v:een 1970 verrattuna.

Konekorjaamo suoritti koneiden huolto- toiminnan lisäksi myös mm. sanelukoneiden, elektronisten laskukoneiden ja sähkökirjoituskoneiden testauksia, selvitti Helsingin Puhelinyhdistyksen toimilupasopimusta koskevat asiat kaupungin kannalta, tutki lastensuojeluviraston Nixdorf-pienoisietokoneeseen tarvittavat lisälaitteet sekä teki kaupungin omistamien laskenta-automaattien ja kirjanpitokoneiden selvittelyn kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosaston organisaatiotoimistoa varten.

Menot. Hankintatoimiston menot olivat kertomusvuonna 2 074 407 mk. Maksuunpantujen, rahatoimistolle lähetettyjen laskujen määrä oli 3 210.

5. Henkilöasiainkeskus

Yleistä

Vuosi 1972 oli henkilöasiainkeskuksen toinen toimintavuosi, jonka aikana henkilöstöhallinnon organisaation rakentamista ja täsmentämistä sekä informaatiojärjestelmän luomista koskeva suunnittelu oli keskeisessä asemassa.

Työturvallisuustoiminnan uudelleen organisointi ja työterveydenhuollon suunnittelu edistyivät aikataulun mukaisesti. Myös suunnitelmat työhönsijoitustoiminnan tuntuvasta tehostamisesta saatiin kertomusvuoden aikana valmiiksi.

Koulutustoiminta seuraili suurin piirtein entisiä latujaan. Toiminnassa havaittuja puutteita ja epäkohtia pyrittiin edelleen poistamaan. Saadut kokemukset osoittavat, että koulutustoiminnan suunnitteluun olisi kiinnitettävä entistä enemmän huomiota.

Kaupunginhallituksen henkilöasiainjaosto

Henkilöasiainkeskuksen luottamusmiehenä toimii kaupunginhallituksen henkilöasiainjaosto, jonka tehtävänä on mm.:

- johtaa, valvoo ja kehittää henkilöasiainkeskuksen toimintaa,
- ratkaista periaatteellista laatua olevat kaupungin henkilöpolitiikkaa koskevat asiat,
- käsitellä ja hyväksyä kaupungin henkilökunnan koulutusta koskevat yleissuunnitelmat,
- valvoo, että keskus toimii kaupungin ko-

konaisedun mukaisesti ja tehokkaassa yhteistoiminnassa kaupungin keskushallinnon muiden elimien sekä kaupungin virastojen ja laitosten kanssa,

— suorittaa muut asianomaisten säännösten ja määräysten mukaan jaoston toimialaan kuuluvat tehtävät.

Jaoston kokouksissa toimi esittelijänä henkilöasiainkeskuksen päällikkö. Jaostolla oli oikeus kuulla asiantuntijoita.

Kertomusvuonna henkilöasiainjaostoon kuuluivat puheenjohtajana apul.kaup.joht. Pentti Pusa sekä jäsenenä valtuutetut Sigurd Norrmén, Victor Procopé, Aarne I. Välikangas sekä toimitsija Unto Laine. Sihteerinä toimi apul.kaup.siht. Juhani Viitanen. Jaosto kokoontui 11 kertaa.

Henkilöasiainkeskuksen tehtävät

Henkilöasiainkeskukselle kuuluivat lähinnä seuraavat tehtävät:

- kaupungin henkilöpoliittisen ohjelman kehittäminen, sen toteuttamista koskevien ohjeiden antaminen ja niiden noudattamisen valvonta,
- asiantuntija-avun antaminen kaupungin virastoille ja laitoksille henkilöasioiden organisaation ja hoidon kehittämiseksi,
- kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen päätösvaltaan kuuluvien henkilöasioiden valmistelu kaupunginhallituksen, kaupunginjohtajan ja apulaiskaupunginjohtajien toimeksiannosta sekä

— muiden sen tehtäväksi annettujen keskuksellisen henkilöasiainhoitotoimen hallinnon henkilöasiainhoito.

Lausunnot. Henkilöasiainjaosto antoi kertomusvuonna kaupunginhallitukselle 13 lausuntoa. Eri virastoille ja laitoksille annetut lausunnot koskivat mm. terveydenhuollon järjestelyä, työturvallisuutta, virastojen ja laitosten PTS-suunnitelmia, konekirjanpito-työn vaativuusasteen määrittelyä ja koulutus- kysymyksiä.

Henkilökunta. Henkilöasiainkeskuksen päällikkönä toimi varat. Kalevi Ylä-Hokkala ja keskuksessa oli kertomusvuonna 8 vakinaista ja 2 tilapäistä virkaa, 24 työsopimus- suhteista tointa sekä 37 työsopimussuhteista toimistokoululaista. Eri osastoilla oli vuoden päättyessä henkilökuntaa seuraavasti:

— työvoimaosasto: osastopäällikkö, johtava työterveydenhuoltolääkäri, kaksi työvoima- suunnittelijaa, työhön sijoittaja, työtutkimus- tekniikko, työturvallisuuspäällikkö, työtur- vallisuu- tarkastaja ja suunnitteluapulainen,
— koulutusosasto: koulutuspäällikkö, apu- laiskoulutuspäällikkö, koulutussuunnittelija ja kaksi kouluttajaa,
— tutkimusosasto: osastopäällikkö, kuusi tutkijaa ja kaksi tutkimusapulaista sekä
— toimisto: toimistonhoitaja, kaksi kansli- sia, neljä toimistoapulaista ja vahtimestari.

Henkilökunnan koulutus. Henkilöasiain- keskus pyrki kehittämään ja kouluttamaan henkilöstönsä määräämällä heitä kertomus- vuonna osallistumaan ulkopuolisten järjes- tämille kursseille ym., joista mainittakoon mm. Suomen Kaupunkiliiton työllisyyslaki- päivä, Työterveyslaitoksen neljännet työhön- ottajien neuvottelupäivät, Suomen Kaupun- kiliiton työturvallisuuspäällikköiden kurssi, Ekonomiliiton »Organisaation kehittäminen ja tutkimus» -seminaari, Suomen Shellin Grid-seminaari, Helsingin kesäyliopiston jär- jestämä työyhteisöjen kehittäminen (OD)- seminaari, Ryhmätyö ry:n ryhmätyökurssi, Oy Mainos-TV-Reklam Ab:n AV-palvelu- keskuksen peruskurssi television käytöstä koulutustoiminnassa, Suomen Kaupunkiliit-

ton koulutusasiainhoitotoimen neuvottelupäivät Lahdessa, kaupungin sosiaalipalvelusten suunnitteluseminaarin I jakso sekä ratio- nalisointikonferenssi, Rationalisointiliitto ry:n opintopäivät Tampereella, henkilöstö- päällikköiden ATK-seminaari Aulangolla, Asla Alumin Association -nimisen järjestön johtamistaidollisia kysymyksiä ja ongelmia käsittelevä seminaari sekä Lahden kaupungin ja keskuksikauppakamarin Finnovatio -72 päi- vät.

Virkamatkat. Neljä henkilöasiainkeskuks- en edustajaa tutustui mm. työturvallisuus-, työterveydenhuolto-, työhönsijoitus- ja kun- toutuskysymyksiin sekä toimipaikkaruokai- lun järjestelyyn Saksan Demokraattisessa Tasavallassa. Lisäksi henkilöasiainpäällikkö ja os.päällikkö osallistuivat Hässelby-säätiön järjestämään tuotantokomiteoitten toimin- ta- ja yritysdemokratiaa kunnallisessa toi- minnassa käsittelevään konferenssiin Ruot- sissa sekä Pohjoismaiden pääkaupunkien henkilöstöpoliittiseen konferenssiin Oslossa.

Huoneisto. Henkilöasiainkeskus sijaitsi kertomusvuoden ajan Kallion virastotalon 9. kerroksessa ja koulutusosaston kurssien toimisto Dagmarinkatu 3:ssa.

Työvoimaosaston toiminta

Aloitetoiminta. Henkilöasiainkeskuksen ni- meämä aloiteasiamies toimi kaupungin aloi- tetoimikunnan sihteerinä ja valmisteli sekä esitteli aloitetoimikunnan käsiteltäväksi tul- leet asiat.

Aloitetoimikunta käsitteli kertomusvuod- en aikana loppuun 39 (ed.v. 18) aloitetta. Näistä palkittiin 16 (8) eli 41 (44) %. Palk- kioiden yhteismäärä oli 1 880 (2 680) mk, keskimääräisen palkkion ollessa 118 (353) mk ja suurimman palkkion 400 (1 050) mk.

Lisäksi aloitetoimikunta otti kertomusvuod- en aikana käyttöönsä kunniakirjan, joka an- netaan palkittujen aloitteiden tekijöille.

Henkilökuntaruokailu. Kaupungin henki-

5. Henkilöasiainkeskus

lökunnan toimipaikkaruokailua selvittämään asetettu työryhmä sai työnsä valmiiksi 22.6. Esitettyjen toimenpiteiden käsittely kaupungin päättävissä elimissä jäi vielä kesken.

Henkilöstön hankinta. Henkilöasiainpäälikkö asetti kertomusvuonna työryhmän selvittämään kokonaisuudessaan kaupungin henkilöstöhankinnan järjestelyä sekä henkilöstötarpeen ja -hankinnan suunnittelun kehittämistä. Selvityksen sekä esityksen tarvittavista toimenpiteistä on oltava valmis 1.6. 1973 mennessä.

Henkilökunnan sosiaalitulat. Kaupunginhallituksen pyydettyä kertomusvuonna henkilöasiainkeskuksen lausuntoa työntekijäin sosiaalituloissa ilmenevistä puutteista, työvoimaosaston päällikkö asetti työryhmän tutkimaan sosiaalitulojen tämänhetkistä tasoa sekä tekemään tutkimuksen perusteella mahdolliset korjaus- ym. toimenpide-ehdotukset. Tutkimus suoritetaan käyttäen apuna kaupungin uutta työturvallisuusorganisaatiota.

Sisäinen tiedotustoiminta. Suomen Kaupunkiliiton, Suomen Kunnallisliiton, Finlands Svenska kommunförbund -yhdistyksen, Sairaalaliiton ja Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan toimiston johtokunnan sekä toisaalta Akavan, TVK:n Virkamiesjärjestöt (TVK-V) -yhdistyksen ja Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liiton (KTV) kesken 9.6. allekirjoitetun kuntien ja kuntainliittojen sisäisen tiedotustoiminnan järjestämistä koskevan sopimussuosituksen 7 §:n tarkoittamia sovellutusohjeita valmisteli syksyn kuluessa henkilöasiainkeskuksen sekä eräiden virastojen ja laitosten edustajista muodostettu työryhmä. Työryhmä sai ehdotuksensa valmiiksi 30.11., jonka jälkeen asiasta käytiin neuvotteluja sopimusosapuolina olevien järjestöjen kanssa. Neuvottelut jatkuivat vuodenvaihteen yli.

Työhönsijoitus ja työvoimansiirrot. Kertomusvuoden aikana sijoitettiin henkilöasiainkeskuksen toimesta uudelleen 43 (ed.v. 30) henkilöä, mihin eivät sisälly virastojen ja laitosten sisällä tapahtuneet uudelleensijoituk-

set. Sijoitetuista oli entisessä työssään työkyvyttömäksi tulleita 18.

Virastojen ja laitosten sisällä tapahtuva osatyökykyisten uudelleensijoitustoiminta saatiin kertomusvuoden aikana osittain käyntiin. Esimerkiksi rakennusvirasto sijoitti uudelleen 12 osatyökykyistä, joista osa Kunnallisen eläkelaitoksen myöntämää työkyvyttömyyseläkettä hyväksikäyttäen.

Uudelleensijoitustoiminnan sekä virastojen ja laitosten välisten työvoimansiirtojen järjestelyä koskeva tutkimus ja siihen perustuvat esitykset saatiin kertomusvuonna valmiiksi. Henkilöasiainjaosto hyväksyi 31.8. työryhmän tekemän esityksen ja päätti samalla jättää asian kaupunginhallituksen käsiteltäväksi. Päätöksenteko asiassa kuitenkin siirtyi seuraavalle vuodelle.

Työterveydenhuolto. Työterveydenhuolto suunnitelleen projektiryhmän esitysten mukaisesti otettiin kaupungin johtava työterveydenhuoltolääkäri palvelukseen kertomusvuoden toukokuussa ja kesäkuussa perustettiin suunnitteluryhmä, jonka tehtävänä oli suunnitella ja kehittää edelleen kaupungin henkilökunnan työterveydenhuollon järjestelyä.

Suunnittelutoiminnan kartoittamiseksi lähetettiin kesäkuussa virastoille ja laitoksille kysely, jolla pyrittiin selvittämään nykyisen työterveydenhuollon taso sekä työterveydenhuoltoon liittyvät ongelmat ja toivomukset. Kyselyn perusteella voitiin todeta työterveydenhuollon olevan varsin epätasaista ja suurimmaksi osaksi kokonaan järjestämättä.

Lisäksi työterveydenhuollon suunnitteluryhmä kartoitti virastojen ja laitosten henkilökunnan terveydenhuollon tarvetta suorittamalla neuvottelu- ja tutustumiskäyntejä työterveydenhuollon kannalta tärkeimpiin virastoihin ja laitoksiin, joista mainittakoon elintarvikekeskus, palolaitos, rakennusvirasto, sairaalavirasto, satamalaitos ja vesilaitos.

Henkilöasiainkeskuksen esityksestä kaupunginhallitus solmi työterveysäätiön kanssa lokakuussa sopimuksen, jonka mukaan Työterveyslaitos ottaa toistaiseksi suoritta-

vakseen kaupungin henkilökunnan määräaikaistarkastukset työturvallisuuslain 44 §:n ja sen perusteella annetun valtioneuvoston päätöksen tarkoittamissa töissä. Määräaikaistarkastusten suorittamisesta lähetettiin virastoille ja laitoksille tiedote heti sopimuksen solmimisen jälkeen. Määräaikaistarkastuksia oli vuoden 1971 aikana tilattu 177, joista ehdittiin kertomusvuonna suorittaa 32.

Suunnatuista tarkastuksista mainittakoon 20 tärinälle altistetun katurakennusosaston työntekijän tutkimukset, 23 väestönsuojahoitajien sydän- ja keuhkopunktio tutkimukset, 19 ruoppaajatyöntekijän kuulotarkastukset sekä 25 kairaajan selkätutkimukset.

Yhteistyössä Kunnallisen eläkelaitoksen, Työterveyslaitoksen kuntoutusosaston ja Helsingin sähkölaitoksen kanssa aloitettiin kokeilumielessä vajaatyökykyisten kuntoutustutkimukset lähinnä uudelleen koulutusta ja mahdollista työhönsijoitusta silmällä pitäen. Lakisääteisten terveystarkastusten järjestelyn jälkeen katsottiin tärkeimmäksi toimenpiteeksi laatia suunnitelmat työterveydenhuoltopistejärjestelmäksi, jonka avulla voitaisiin antaa koko kaupungin henkilökunnalle ennalta ehkäisevän työterveydenhuollon peruspalveluja. Työterveyshoitajien palkkaamista eräisiin tärkeimpiin virastoihin ja laitoksiin on jo ehdotettu. Vuoden 1973 talousarvioon saatiin perustetuksi sähkölaitokselle lääkärin toimi, vesilaitokselle työterveyshoitajan toimi ja elintarvikekeskukseen puolipäivätoiminen työterveyshoitajan toimi.

Kertomusvuonna tehtiin myös periaatepäätös, että v:n 1973 alkupuolella perustetaan sairaalaviraston alainen sairaala- ja terveydenhoitohenkilökunnalle tarkoitettu työpaikkaterveydenhuoltoasema, jossa työskentelee lääkäri, työterveyshoitaja ja toimistoapulainen.

Suunnitelmiin kuuluvaa henkilöasiainkeskuksen alaiseksi tulevaa 17 000 kaupungin henkilökunnan jäsenen ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa hoitavaa työterveyspistettä

varten tehtiin kaupunginhallitukselle esitys huonetilojen varaamisesta. Lisäksi laadittiin henkilöasiainkeskuksen alaisiksi tulevien työterveydenhuollon toimintojen osalta PTS vuosiksi 1974-78 sillä tarkkuudella kuin se suunnittelun tässä vaiheessa oli mahdollista.

Työturvallisuustoiminta. Kunnallisen alan sopimusjärjestöt solmivat 11.1. sopimuksen työturvallisuudesta kunnallisilla työpaikoilla. Kaupunginhallitus hyväksyi tähän sopimukseen perustuvat uudet työturvallisuustoiminnan toimintaohjeet 14.2. Kevään aikana ryhdyttiin suunnittelemaan toimintaohjeiden edellyttämiä uusia työturvallisuusorganisaatioita virastojen ja laitosten asettamisissa työryhmissä, joihin oli valittu sopimusjärjestöjen jäseniä. Henkilöasiainkeskuksen asettama työryhmä avusti virastoja ja laitoksia tässä tehtävässä. Kaupungin työturvallisuustoimikunta tarkisti ja hyväksyi nämä uudet työturvallisuusorganisaatiot syksyn kuluessa ja niiden jäsenistön vaalit saatiin pääosiltaan suoritetuiksi kertomusvuoden aikana. Vanhat työturvallisuusorganisaatiot jatkoivat toimintaansa kaupunginhallituksen 20.12. tekemän päätöksen mukaisesti siihen asti, kunnes uuden vaalijärjestyksen mukaiset vaalit oli toimitettu.

Kaupungin virastoissa ja laitoksissa sattui kertomusvuonna 3 299 (ed.v. 3 177) korvattua työtapaturmaa. Tapaturmien lukumäärä nousi edellisestä vuodesta 122:lla eli 3.8%:lla. Korvatuista työtapaturmista aiheutuneiden sairauspäivien määrä oli 43 644 (43 995). Sairauspäiviä yhtä tapaturmaa kohden oli keskim. 13.2. (13.8). Virastojen ja laitosten yhteinen työtapaturmatiheys oli 11.2 (10.7) ja korvausten loppusumma 1 988 463 (1 913 225) mk. Korvauksia maksettiin kertomusvuonna keskim. 602.75 (602.21) mk yhtä tapaturmaa kohden. Yhteenvedona edellisestä voidaan todeta, että vaikka tapaturmien määrä jonkin verran nousikin edellisestä vuodesta, niin sairauspäivien määrän vähenemisen johdosta sattuneet tapaturmat olivat aikaisempaa lievempiä.

Tapaturmatilastoinnin uudistamisen vuoksi eivät edellä esitetyt luvut ole täysin vertailukelpoisia aikaisempiin (ennen vuotta 1971) tilastoihin perustuvien lukujen kanssa.

Koulutustoiminta

Kertomusvuoden koulutustoiminta koostui pääasiallisesti johtamistaidon, työnopetuksen, toimistotekniikan, kokous- ja neuvottelutaidon sekä kunnallishallinnon koulutuksesta. Ensimmäisen kerran pelkästään työntekijäin luottamusmiehille tarkoitettu kunnallishallinnon kurssi todettiin osanottajien taholta erittäin hyödylliseksi.

Täysin uusina kursseina olivat opetustehävissä toimiville tarkoitettu opetustekniikan kurssi, työpaikkaneuvottelijain kurssi sekä kokeilunluonteisena ryhmänohjaajaseminaari.

Ylemmän johdon koulutuksena järjestettiin toimistopäällikköseminaari ja osastopäälliköiden jatko-seminaari.

Silmällä pitäen virastojen ja laitosten mahdollisuuksia järjestää omiin erityistarpeisiinsa perustuvaa koulutusta, koulutusosasto jakoi omasta koulutusmäärärahastaan virastoille ja laitoksille 50 000 mk. Koulutusosasto avusti koulutuksen teknillisissä järjestelyissä. Koulutuksen toteutuksen virastot ja laitokset hoitivat itsenäisesti.

Tutkimustoiminta oli melko vähäistä. Joitakin pieniä selvityksiä tehtiin lähinnä koulutuksen vaikutuksista. Kaikki soveltuvuuskoepyyntö torjuttiin, koska soveltuvuuskoekäytännön järjestäminen ei varsinaisesti kuulu koulutukseen ja koska henkilöstöä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena irrottaa tähän toimintaan.

Henkilöasiainkeskuksen käytettäväksi annetun määrärahan puitteissa oli kertomusvuonna AIESEC-harjoittelijoita palkattuna keskim. n. 1 1/2 kuukauden ajaksi urheilu- ja ulkoiluvirastoon, satamalaitoksen kassa- ja tiliosastolle sekä varastoimis- ja laiturihuolto-

osastolle, Finlandia-taloon sekä kaupunkisuunnitteluvirastoon kaksi harjoittelijaa eli yhteensä 6 kaupallisen alan ulkomaista harjoittelijaa, joiden palkkamenot olivat yhteensä 9 419,46 mk.

Toimeenpannut kurssit ja muut koulutustilaisuudet. Toimintavuonna järjestettiin seitsemän kunnallishallinnon kursseja. Näille osallistui yht. 305 henkilöä. Kurssien pituus oli 40—50 tuntia osanottajista riippuen. Kurssit oli tarkoitettu esimiesasemissa oleville sekä toimistoapulaisille.

Tulokaskursseja järjestettiin neljä. Tämä kurssi oli tarkoitettu kaupungin palvelukseen tulleille uusille viranhaltijoille ja työsopimus-suhteisille henkilöille. Kurssin pituus oli 12 t ja osallistujia oli yht. 296.

Johtamistaidon peruskursseja toimeenpantiin kuusi, joille osallistui yht. 151 henkilöä. Kukin kurssi käsitti 66 tuntia ja ne oli tarkoitettu esimiesasemassa oleville viranhaltijoille ja työntekijöille.

Johtamistaidon jatkokursseja järjestettiin kaksi. Kumpikin kurssi käsitti 64 t ja niille osallistui yht. 40 esimiesasemassa olevaa viranhaltijaa ja työntekijää.

Työnopetuskursseja, jotka käsittivät 48 t kukin, järjestettiin neljä. Kurssit oli tarkoitettu oman työnsä ohella työnopettajina ja tulokkaiden vastaanotto tehtävissä toimiville henkilöille. Osanottajia oli yht. 62.

Työnsuunnittelukurssi käsitti 52 t ja sille osallistui yht. 25 talo- ja maanrakennuksen työnsuunnittelussa ja järjestelytehtävissä toimivaa henkilöä.

Toimistotekniikan kursseja järjestettiin neljä. Ne oli tarkoitettu toimistonhoitajille ja toimistoapulaisille. Kukin kurssi käsitti 55 tuntia ja niille osallistui yht. 99 henkilöä. Toimistotekninen kurssi oli kaupunginhallituksen vahvistamien toimistoapulaisten ohje-luonteisten pätevyysvaatimusten osa.

Konekirjoittajien jatkokoulutuspäiviä järjestettiin kuusi kertaa. Ne käsittivät kukin 9 t ja niille osallistui yht. 86 toimistonhoitajaa ja toimistoapulaista.

Työpaikkaneuvottelijain kurseja järjestettiin neljä. Kukin kurssi käsitti 48 t ja osallistujia oli yht. 82. Kurssi oli tarkoitettu työnantajan puolesta luottamusmiesten kanssa neuvotteleville henkilöille.

Kokous- ja neuvottelutaidon kurseja järjestettiin kahdeksan. Kurssi oli tarkoitettu lähinnä johtamistehtävissä oleville henkilöille sekä niille, joiden työtehtäviin liittyy neuvotteluja ja asiakaskontaktien hoitamista. Kurssit kestivät 32 t ja osanottajia oli yht. 121.

ATK-peruskurssit, joita toimeenpantiin kaksi, oli lähinnä tarkoitettu toimisto- ja jaospäälliköille. Kurssin kesto-aika oli 30 t, osanottajia oli yht. 50.

Opetustekniikan kurssille, joka käsitti 30 t, osallistui yht. 16 kaupungin palveluksessa olevaa kurssien luennoitsijaa.

Palkanlaskentatehtävissä toimiville henkilöille järjestettiin viisi kurssia, jotka kestivät 30 tuntia, osallistujia oli yht. 107.

Asemakaavapiirtäjien kurssille osallistui yht. 14 kaupunkisuunnitteluviraston piirtäjää. Kurssin pituus oli 132 t.

Koulutusasiamiesten neuvottelupäivätilaisuuksiin, joita järjestettiin kaksi, osallistui yht. 125 koulutusasiamiestä.

Kolmeviikkoiseen toimistopäällikköseminaariin osallistui yht. 25 toimisto- ja osastopäällikköä.

Osastopäälliköiden jatkoseminaareja järjestettiin kaksi. Kumpikin seminaari kesti kolme päivää ja osanottajina oli yht. 45 osastopäällikköseminaarin käynnyttä osastopäällikköä.

Ryhmätyö- ja kommunikaatioseminaariin, joka kesti viikon, osallistui 34 lähinnä ihmishuuhdeksymysten ja ryhmätyöskentelyn kanssa tekemisiin joutuvaa henkilöä.

Ryhmänohjaajien seminaari, joka kesti viikon, oli tarkoitettu henkilökunta- ja asiakaspienryhmien ohjaajille sekä näihin tehtäviin suuntautuville henkilöille. Seminaareja järjestettiin kaksi ja niille osallistui yht. 22 henkilöä.

Johtamistaidon seminaariin, kesto-aika

kuusi päivää, osallistui yht. 21 terveyden- ja sairaanhoidon sekä huoltotoimen henkilökuntaan kuuluvaa henkilöä.

Helsingin kaupungin toimistokoulun toimintaa selostetaan Opetuslaitokset-nimisessä julkaisussa.

Muu toiminta. Vuoden aikana suoritettiin 89 konekirjoituskoetta, joissa saatiin seuraavat tulokset:

	Koe-suorituksia
yli 11 500 lyöntiä 1/2 tunnissa	2
» 10 500 »	6
» 9 500 »	13
» 8 500 »	10
» 8 000 »	4
» 7 500 »	3
» 7 000 »	2
alle 7 000 »	7
hylättyjä kokeita	42
	<hr/>
	Yhteensä 89

Konekirjoitustodistuksia annettiin konekirjoituslisien anomista varten yhteensä 32 kpl. Hylkäämisrajana oli konekirjoituskoeohjeiden mukainen 0.75 virheprosenttia.

Koulustoitominta käsitti kertomusvuonna (suluissa vuoden 1971 luvut)

— kurseja ja seminaareja	64	(56)
— opetuspäiviä (á 6 tuntia)	537	(506)
— osanottajia oli kaikkiaan	1 739	(1 541)
— osanottajakurssipäiviä yht.	13 425	(12 664)

Kurssipäivän kustannukset olivat 43.02 mk (52.54 mk).

Tutkimustoiminta

Tutkimustoimintaa sävyttivät kertomusvuonna kaksi keskeistä aihetta; henkilöstöhallinnon informaatiojärjestelmän (HIJ) kehittäminen sekä henkilöstöhallinnon organisaatiokysymysten selvittäminen. Ensiksi mai-

5. Henkilöasiainkeskus

nitun tehtävän suorittamiseksi perustettiin projektiorganisaatio, joka laati vuoden loppuun mennessä muistion informaatiojärjestelmän tavoitteista ja käyttöönottoaikataulusta. Viimeksi mainitussa tutkimuksessa, joka vuoden päättyessä oli jonkin verran kesken, pyritään selvittämään virastojen ja laitosten henkilöstöhallinnon organisaatioiden suunnittelussa huomioon otettavat tekijät.

Muita keskeisiä tehtäviä olivat

- kaupungin taloussuunnitelman 1974—83 henkilökuntasuunnitelmien tarkistaminen ja lausunnon antaminen niistä,
- kaupungin välillisistä työvoimakustannuksista laadittu selvitys,
- Kontulan rakenteilla olevan vanhustenhuollon keskuksen henkilökuntasuunnitelman laatiminen sekä
- osallistuminen kaupungin henkilökuntaruokailua tutkivan projektiorganisaation työhön.

Henkilöstöhallinnon käsitteistön yhtenäistämiseksi laadittiin erityinen henkilöstöhallinnon sanasto, joka jaettiin kaikille virastoille ja laitoksille. Henkilöasiainkeskuksen tarpeita silmällä pitäen järjestettiin uudelleen kirjasto, johon myös henkilöstöhallinnosta laadittu tutkimusmateriaali kerättiin. Tutustumiskäyntejä jatkettiin päämääränä muodostaa paikallisiin olosuhteisiin perustuva käsitys jokaisesta virastosta ja laitoksesta erityisesti henkilöstöhallinnon kannalta tarkasteltuna. Tulevia selvityksiä ja tutkimuksia silmällä pitäen kartoitettiin henkilöstöpalvelun, henkilöstön perehdyttämisen, palvelussuhteiden, virkojen pätevyysvaatimusten, palveluksesta poissaolojen ja henkilötunnusten (henkilökorttien) nykyistä tilannetta.

Tutkijat toimivat jäsenenä tai sihteereinä useissa henkilöasiainkeskuksen toisten osastojen tai eräiden muiden virastojen johtamissa työryhmissä. Kyseisten työryhmien selvitettäväksi annetut asiat koskivat audio-

visuaalista opetusvälineistöä, toimistokoulua, sisäistä tiedotustoimintaa, henkilöstöhankintaa, hoitohenkilökunnan mitoitusta ja koulutustarvetutkimusta.

Tutkimusosastolle varattuja määrärahoja käytettiin mm. ulkopuolisen asiantuntijan palkkaamiseen henkilökuntaruokailun tutkimukseen liittyneen lounasruokailukokeilun yhteydessä sekä rahatoimiston palkanlaskennan rationalisointitutkimuksen tietokoneajojen kustantamiseen.

Aikaisemmin mainittujen PTS-lausuntojen lisäksi valmisteltiin lausuntoja henkilökuntaruokailuun liittyvästä valtuustoaloitteesta, apuhoitajien jatkokoulutuksesta, konekirjantilaisien myöntämisestä ja lasten päivähoitokomitean mietinnöstä.

Vuoden alkupuolella laadittiin muistio kaupungin henkilöstöhallinnon ajankohtaisesta tilanteesta sekä sen edellyttämästä suunnittelu- ja tutkimustyöstä. Kyseistä muistiota voitiin käyttää jatkuvasti hyväksi erilaisten selvitysten yhteydessä.

Talous

Henkilöasiainkeskuksen menot ja tulot olivat kertomusvuonna seuraavat:

M e n o t	mk
Henkilöstömenot	1 265 935
Huoneistomenot	139 722
Tarverahat	83 121
Aloitetoiminta	3 686
Työturvallisuustoiminta	14 793
Ulkopuoliset tutkimukset	1 648
Henkilökunnan koulutus	163 534
Yhteensä	1 672 439
T u l o t	
Muut tulot	4 204
N e t t o m e n o t	1 668 235

6. Holhouslautakunta

Holhouslautakuntaan kuuluivat vuonna 1972 puheenjohtajana lääninneuvos Pehr Johansson sekä jäsenenä kaupunginjohtaja Eino Waronen, hovioikeudenneuvos Toimi Hankipohja ja varat. Kalevi Sadeluoto. Lautakunnan sihteerinä toimi lainopin kand. Soile Ahlström.

Lautakunnalla oli vuoden aikana 46 varsinaista ja yksi ylimääräinen kokous. Sääntömääräiset kokoukset pidettiin tiistaisin paitsi heinä- ja elokuussa, jolloin kokoukset pidettiin kuukauden ensimmäisenä ja kolmantena tiistaina. Puheenjohtajalla oli vastaanotto torstaisin, heinä- elokuun aikana joka toinen torstai. Sen lisäksi lautakunnan toimisto oli avoinna arkipäivisin, paitsi lauantaisin, klo 9—12 asiakirjojen vastaanottoa ja asiakkaiden neuvontaa varten.

Lautakunnan kokouksista laadittujen pöytäkirjojen yhteinen pykälämäärä oli 1 409. Kokouksissa käsiteltyjen hakemusten ja asioiden lisäksi lautakunta antoi holhoojille ja kasvattajille neuvoja holhouksenalaisten asioiden hoidossa. Lautakunnan holhouskir-

jaan oli kertomusvuoden alussa merkitty 3 664 holhoojan- ja uskotun miehen tointa ja vuoden päättyessä niitä oli yhteensä 3 989, johon sisältyi 1 210 lakimääräistä holhoojantointia, 2 511 määräyksenvaraista holhoojantointia, 26 sellaista holhoojantointia, joissa oli sekä lakimääräinen että määrätty holhooja sekä 242 uskotun miehen tointa. Vuoden aikana merkittiin holhouskirjaan 495 uutta holhoustointia. Holhouskirjasta poistettujen holhoojan- ja uskotun miehen tointen lisäksi poistettiin kertomusvuonna holhouskirjasta useita kymmeniä täysi-ikäiseksi tulleita henkilöitä, joiden alaikäisiä sisaruksia koskevat holhoustoimet edelleen jäivät holhouslautakunnan ja raastuvanoikeuden valvottaviksi.

Lautakuntaan saapui vuoden aikana 1 442 kirjettä ja se lähetti 778 kirjettä. Lisäksi holhouslautakunta antoi tuomioistuimille avio- ja asumuserojutuissa vuoden aikana 155 lausuntoa. Sihteerin viran puolesta allekirjoitettavia kirjeitä lähetettiin lisäksi 704.

Holhouslautakunnan menot olivat kertomusvuoden aikana 127 467 mk.

7. Huoltokassa

Huoltokassan tehtävänä on suorittaa jäsentensä, heidän perheenjäsentensä ja huollettaviensa puolesta huoltokassan toimintaohjeessa lähemmin määrättyjä maksuja, vastaanottaa talletuksia jäsenten tileille ja antaa jäsenille huoltokassan neuvottelukunnan myöntämiä lainoja asunnon hankkimista varten.

Huoltokassan neuvottelukuntaan kuulu-

vat v. 1972 kaup.kamr. Raimo Kaarlehto, piirisiht. Aulis Leppänen, dipl.ins. Valmu Ranta, satamakamr. Paavo Jäntti ja autonkulj. Erkki Poutanen sekä varamiehinä hankinta-asiamies Toivo Kivismäki ja autonasent. Bror Bergman.

Kertomusvuoden lopussa oli huoltokassassa 5 461 (ed.v. 5 782) jäsentä. Vähennys oli 5.8%.

Taloudellinen katsaus.

Omaisuuksat

V a r a t

Talletukset	mk	31.12.1972 mk	31.12.1971 mk	± %
Kaupunginkassassa 1.1.1972	993 276			
Lisäys v. 1972	60 825	1 054 101	993 276	+6.1
Asunnonhankkimislainasaatavat 1.1.1972.....	901 161			
Lisäys v. 1972	83 261	984 422	901 160	+9.2
Tilisaatavat 1.1.1972.....	447 509			
Vähennys v. 1972	37 196	410 313	447 509	-8.3
Yhteensä		2 448 836	2 341 945	+4.6

V e l a t

Tilivelat 1.1.1972	2 341 945			
Lisäys v. 1972	106 891	2 448 836	2 341 945	+4.6
Yhteensä		2 448 836	2 341 945	+4.6

Tulostase

V ä h e n n y k s e t	31.12.1972 mk	31.12.1971 mk	± %
Käteisnostot	5 539 655	7 094 951	—21.9
Maksut kaupungin laitoksille	112 659	282 502	—60.1
Maksut pankkisiirron ja postisiirron välityksellä	12 255 629	10 000 245	+22.6
Jäseniltä perityt korot	113 824	106 983	+ 6.4
Jäseniltä perityt indeksiveloitukset	47	524	—91.0
Jäsenten saatavasaldojen poistot	58	108	—46.3
Talletusten lisäys	60 825	—	—
Yhteensä	18 082 697	17 485 313	+ 3.4

L i s ä y k s e t

Panot jäsenten tileille	17 995 814	17 208 077	+ 4.6
Jäsenille hyvitettyt korot	86 883	87 205	— 0.4
Jäsenten velkasaldojen poistot	—	41	—
Talletusten vähennys	—	189 990	—
Yhteensä	18 082 697	17 485 313	+ 3.4

V. 1972 myönnettiin asunnonhankkimislainoja 40 (ed. v. 34) kpl.

Jäsenet käyttivät tilejään seuraaviin tarkoituksiin:

	1972 kpl	1971 kpl	± %
Tililtä nostot	20 241	21 467	— 5.7
Vuokrat	26 736	28 298	— 5.5
Jäsenmaksut	—	—	—
Lehtimaksut	7 822	7 974	— 1.9
Sähkö-, kaasu-, vesi- ja muut kaup.laskut	7 959	8 454	— 5.9
Puhelinmaksut	10 193	10 795	— 5.6
Vakuutukset	6 730	7 134	— 5.7
Verot	9 830	6 973	+41.0
Lainat	3 943	4 064	— 3.0
Elatusavut	2 008	2 081	— 3.5
Radio- ja TV-luvat	3 445	3 488	— 1.2
Koulumaksut	1 890	1 798	+ 5.1
Sairausmaksut	924	1 010	— 8.5
Kirjamaksut	—	—	—
Liikennelaitoksen vuosikortit	—	—	—
Asuntoasiat	14	42	—66.7
Puhelinosuustodistukset	55	43	+27.9
Muut maksut	4 595	6 195	—25.8
Yhteensä	106 385	109 816	— 3.1

8. Huoltotoimi¹⁾

Yleiskatsaus huoltotoimintaan

Taloudellisen tilanteen kannalta kertomusvuosi oli parempi kuin edellinen vuosi, sillä työttömyys avuntarpeen syynä laski ja oli 1.4 (ed. v. 3.5) %. Kotiavustusta saaneista työttömien osuus oli 2.2%. Työttömyyden tai työriidan takia huoltoapua saaneita perheitä ja yksinäisiä oli yhteensä 322.

Huoltoaputapausten lukumäärä kertomusvuonna oli 22 848. Lasku edellisestä vuodesta oli 5.1%. Huoltoavun kotiavustustapauksia oli eniten maaliskuussa ja vähiten heinäkuussa. Asuntojen vuokrien suuruus oli useissa tapauksissa syynä huoltoavun tarpeeseen, näin oli myös useiden kaupungin uusissa vuokra-asunnoissa asuvien kohdalla.

Huoltoavun vaikutuspiiriin, johon luetaan kotiavustusta ja laitoshoidtoa saaneet yksinäiset henkilöt sekä vastaavasti perheen päämiehet aviopuolisoinen ja alle 18 v:n ikäisine lapsineen, käsitti kertomusvuonna 35 509 henkilöä eli 6.9 (ed. v. 7.1) % henkikirjoitetusta väestöstä. Osa sai vain tilapäistä huoltoapua.

Yleisen sosiaaliturvan lisääntyessä on sosiaalihuollon tehtävien painopiste siirtymässä yhä enemmän auttamistoiminnan muille alueille, joista ovat esimerkkeinä palvelutoiminta, sopeuttaminen, kuntouttaminen, neuvonta ja ohjaus. Vuonna 1970 huoltoviraston toimesta aloitettua vanhusten virkistystoimintaa lähinnä vähävaraisille kotonaan asuville vanhuksille kehitettiin ja laajennettiin

sekä jatkettiin yhteistyötä vanhusten virkistystoimintaa harjoittavien järjestöjen kanssa. Virkistystoiminnan kehittämiseksi ja laajentamiseksi antoi mahdollisuuden kertomusvuoden elokuussa avattu toinen vanhusten virkistyskeskus Meilahdessa.

Vanhusten laitospaikoista ja asunnoista oli edelleen suuri puute, vaikka kotihuoltoa pyrittiin edelleen kehittämään. Vuoden lopulla oli vanhusten lukumäärä n. 56 500 eli 11.0% koko väestöstä.

Huoltoapuna hoitoa saaneiden osuus kaikista Koskelan sairaskodissa hoidetuista laski hieman. Hoitovuorokausista oli heidän osuutensa 33.1 (ed. v. 35.6) %.

Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjinä huollettujen lukumäärä nousi. Asunnottomien alkoholistien tilapäisoleskelua varten oli edelleen Porkkalankatu (ent. Lauttasareenkatu) 1:ssä ensisuoja, jossa oli ajoittain samanaikaisesti n. 400 miestä.

Kansaneläkelaitokselle suoritettuja tukiosa- ja asumistukikustannuksia lukuun ottamatta nousivat huoltotoimen bruttomenot edellisestä vuodesta 9.8% eli n. 10.5 mmk ja olivat ne kertomusvuonna 117.2 mmk. Nettomenot olivat 93.6 mmk eli 12.9 mmk ja 16.0% suuremmat kuin edellisenä vuonna. Kansaneläkelaitokselle suoritettujen kustannusosuudet olivat tukiosien osalta 23.5 mmk ja asumistukien osalta 5.4 mmk, yhteensä 28.9 mmk eli 19.8% kokonaismenoista.

¹⁾ Kertomukseen liittyvät tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja huoltotoimen toimintakertomuksen eripainoksessa.

Eräitä muutoksia henkilökunnassa

Kertomusvuoden aikana huoltovirasto sai oman tutkimusryhmänsä, johon kuuluivat tutkimuspäällikkönä dipl.ins. Paavo Jensen ja erikoistutkijana valtiot.tri Pekka Louhelainen.

Asiamieheksi edellisenä vuonna valittu

varat. Pekka Rantalainen valittiin 16.1. lukien huoltoviraston ensimmäiseksi apulaisjohtajaksi ja uudeksi asiamieheksi valittiin 1.5. lukien huoltoviraston vs. apulaisasiamies, varat. Aila Vänttinen.

Sairaskodin johtaja Arvo Paasivuori siirtyi eläkkeelle 1.11. lukien. Uudeksi johtajaksi valittiin huoltoviraston taluspäällikkö Kauko Oittinen.

Huoltovirasto ja laitokset

Huoltotoimenpiteet ja huoltoa saaneet

1. Huoltoavunsaajat

Kertomusvuonna sai huoltoapua seuraava määrä yksinäisiä henkilöitä ja erimuotoisia perheitä:

	Luku	%
Yksinäiset miehet ilman lapsia	8 841	38.7
» » lapsia huollettavana	60	0.3
» naiset ilman lapsia	8 066	35.3
» » lapsia huollettavana	2 292	10.0
Avioparit ilman lapsia	1 328	5.8
» lapsia huollettavana	2 261	9.9
Yhteensä	22 848	100.0

Niiden perheiden luku, joissa oli alaikäisiä lapsia, oli 4 613; nämä jakautuivat lasten luvun mukaan seuraavasti:

	Perheitä, joissa lapsiluku oli										Yhteensä
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Yksinäiset miehet	33	10	9	6	1	1	—	—	—	—	60
Yksinäiset naiset (naimattomat, lesket, eronneet, erossa asuvat)	1 222	694	258	89	22	4	1	1	1	—	2 292
Avioparit	746	737	433	233	83	19	5	3	—	2	2 261
Yhteensä	2 001	1 441	700	328	106	24	6	4	1	2	4 613

Lasten yhteinen lukumäärä näissä perheissä oli 9 072. Huoltoapua saaneiden yksinäisten henkilöiden ja perhekuntien jäsenten luku, aviopuolisot ja lapset mukaanluettuina oli 35 509, mikä osoittaa huoltoavun vaikutuspiirin suuruutta Helsingissä. Kaupungin henkikirjoitetun väestön keskiväkiluvusta se oli 6.9%. Lisäksi oli lastensuojelulautakunnan huostassa huoltoavustusta saaneiden per-

heiden lapsia yhteensä 663, ko. perheiden lukumäärä oli 433.

Avuntarpeen syy. Pääsystä oli, kuten aikaisemminkin, hallitsevassa asemassa sairaus tai invaliditeetti (päämiehen tai perheessä esiintyvä) ja niiden osuus oli 54.7%. Vanhuus esiintyi syynä 14.4%:lla, epäsosiaalinen elämäntapa tai sen seuraus 14.4%:lla ja työttömyys 1.4%:lla.

8. Huoltotoimi

Kymmenvuotiskautena 1963—1972 oli avuntarpeen syiden suhteellinen osuus prosentteina seuraava:

Avuntarpeen syy	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
Vanhuus	14.1	14.3	15.3	14.9	14.3	13.7	14.5	16.2	14.7	14.4
Mielisairaus ja vajaamielisyyt	12.7	12.3	11.9	11.3	10.1	9.5	9.4	9.6	8.7	5.8
Muu sairaus	47.4	46.9	47.1	44.1	38.0	37.1	39.6	43.6	44.9	48.3
Synnytys	0.8	0.9	0.8	0.7	0.9	0.7	0.7	0.6	0.6	0.8
Invaliditeetti	0.8	0.8	0.8	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.6	0.6
Perhesuhteet	2.4	2.4	2.5	2.7	2.7	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8
Epäsosiaalinen elämäntapa	9.1	10.4	10.3	12.5	12.1	12.0	13.4	13.7	13.5	14.4
Työttömyys	6.7	5.4	4.7	6.0	13.7	15.1	9.9	3.0	3.5	1.4
Muu syy	6.0	6.6	6.6	6.9	7.3	8.3	8.9	9.7	10.7	11.5
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Seuraavassa ilmenee avuntarpeen syiden suhteellinen osuus prosentteina eri ikäryhmissä:

Avuntarpeen syy	16—17 v	18—19 v	20—29 v	30—39 v	40—49 v	50—59 v	60—64 v	65— v
Vanhuus	—	—	—	—	—	—	—	51.5
Mielisairaus ja vajaamielisyyt	1.5	2.3	3.8	6.3	7.6	10.0	7.6	3.8
Muu sairaus	18.5	24.3	29.3	38.8	55.2	72.1	82.8	43.3
Synnytys	13.8	4.3	2.8	0.6	0.1	—	—	—
Invaliditeetti	—	0.4	0.6	0.7	0.6	1.1	1.0	0.3
Perhesuhteet	3.1	4.7	6.9	5.5	3.2	0.7	0.4	0.1
Epäsosiaalinen elämäntapa	10.8	17.7	28.0	29.9	20.5	8.0	1.6	0.1
Työttömyys	7.7	2.7	2.1	2.1	2.1	1.5	1.4	0.0
Muu syy	44.6	43.6	26.5	16.1	10.7	6.6	5.2	0.9
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Huoltoavun muodon mukaan ryhmittyvät avunsaajapäämiehet (yksinäiset tai perheelliset) seuraavasti:

Huoltoavun muoto	P ä ä m i e h i ä		
	Miehiä	Naisia	Yhteensä
Yksinomaan laitoshoido	1 116	2 754	3 870
» kotiaivustus	8 617	5 312	13 929
Laitoshoidon lisäksi kotiaivustusta	2 757	2 292	5 049
Yhteensä	12 490	10 358	22 848

Ikä. Avunsaajapäämiehet jakautuivat eri ikäryhmiin seuraavasti:

Ikä, vuotta	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
16—17	21	0.2	44	0.4	65	0.3
18—19	251	2.0	263	2.5	514	2.2
20—29	2 689	21.5	1 576	15.2	4 265	18.7
30—39	2 271	18.2	978	9.4	3 249	14.2
40—49	2 633	21.1	943	9.1	3 576	15.7
50—59	1 918	15.3	1 157	11.2	3 075	13.5
60—64	962	7.7	771	7.5	1 733	7.6
65—69	733	5.9	919	8.9	1 652	7.2
70—79	800	6.4	2 195	21.2	2 995	13.1
80—	212	1.7	1 512	14.6	1 724	7.5
Yhteensä	12 490	100.0	10 358	100.0	22 848	100.0

Kansaneläkkeen tukiosaa saivat huoltoavun saajat seuraavasti:

yksinäiset miehet	3 012	
yksinäiset naiset	6 192	
avioparit:		
vain päämies	331	
» puoliso	88	
molemmat	546	965
Yhteensä		10 169

Kansaneläkkeen tukiosaa saaneita päämiehiä oli siten 10 081 ja tukiosaa saaneita huollettavia yhteensä 10 715, yksinomaan kansaneläkkeen perusosaa sai 180 henkilöä.

Seuraavissa erikoiskatsauksissa tehdään tarkemmin selkoa laitoshoidtoa saaneista yleensä sekä huoltolautakunnan omissa laitoksissa olleista erikseen.

2. Laitoshoidto ja vanhusten asuintalot

Huoltoapulain nojalla hoidettiin avunsaajista kertomusvuonna eri laitoksissa 7 950 päämiestä ja 1 282 heidän perheittensä jäsentä eli kaikkiaan 9 232 (ed. v. 10 340) henkilöä.

Laitoshoitopäivien kokonaislukumäärä oli 1 223 059 (1 541 069), joten henkilöä koh-

den tuli keskim. 132.5 (149.0) hoitopäivää.

Seuraava taulukko osoittaa, miten huollettavat ja huoltopäivät jakautuivat erilaisien laitosten kesken (ns. itsemaksavat ja yksityispaikoilla hoidetut eivät sisälly näihin lukuihin).

8. Huoltotoimi

Laitoksissa hoidettujen henkilöiden ja heidän huoltopäiviensä luku v. 1972

(huoltoaputapausten osalta)

Laitos	Hoidettuja				Huoltopäiviä		
	Päämiehiä			Perheen jäseniä	Kaikkiaan	Kaikkiaan	Keskim. hoidettua kohti
	Miehiä	Naisia	Yhteensä				
Laitoksissa hoidettuja yhteensä ..	3 140	4 810	7 950	1 282	9 232	1 223 059	132.5
Kaupungin omat laitokset	2 163	3 383	5 546	735	6 281	893 154	142.2
<i>Huoltolautakunnan alaiset</i>	597	2 023	2 620	76	2 696	716 307	265.7
Koskelan sairaskoti	194	645	839	33	872	125 294	143.7
Kustaankartanon vanhainkoti ..	186	713	899	15	914	280 154	306.5
Roihuvuoren vanhainkoti	69	206	275	6	281	72 999	259.8
Riistavuoren vanhainkoti	18	166	184	1	185	44 635	241.3
Suursuon vanhainkoti	38	255	293	18	311	89 169	286.7
Kulosaaren ja Hirvihaaran vanhainkodit	78	20	98	2	100	22 804	228.0
Myllypuron sairaskoti	76	209	285	8	293	79 623	271.8
Tervalammen työlaitos	7	—	7	—	7	1 629	232.7
Sairaalat	903	754	1 657	571	2 228	64 746	29.1
Marian sairaala	441	250	691	50	741	16 656	22.5
Kivelän sairaala	197	263	460	66	526	16 438	31.3
Malmin sairaala	105	130	235	35	270	7 038	26.1
Auroran sairaala	151	105	256	422	678	14 783	21.8
Laakson sairaala	62	67	129	11	140	7 993	57.1
Toipumiskoti Ahtela	48	4	52	—	52	1 838	35.3
<i>Mielisairaalat ja siehullisesti sairaiden huoltolaitokset</i>	771	698	1 469	105	1 574	112 101	71.2
Nikkilän sairaala	197	302	499	10	509	44 544	87.5
Hesperian sairaala	551	387	938	90	1 028	61 778	60.1
Röykän sairaala	13	13	26	—	26	2 432	93.5
Hesperian sairaalan Haagan osasto	55	23	78	6	84	3 347	39.8
Muiden omistamat laitokset	1 301	1 790	3 091	612	3 703	329 905	89.1
<i>Vanhain- ja turvakodit</i>	70	303	373	15	388	82 549	212.8
Vanhainkodit (yksityiset)	10	164	174	6	180	53 198	295.5
Muiden kuntien vanhain- ja kunnalliskodit	2	4	6	—	6	1 446	241.0
Lepokodit	46	37	83	3	86	9 764	113.5
Erilaiset invalidikodit	8	11	19	1	20	4 906	245.3
Ensi-Koti	—	50	50	3	53	3 568	67.3
Pelastusarmeijan äitikoti	1	17	18	2	20	1 808	90.4
Emmauskoti	—	19	19	—	19	5 293	278.6
Juutalainen sairaala	3	7	10	—	10	2 566	256.6
<i>Työkodit ja siirtolat</i>	9	—	9	—	9	545	60.6
Uudenmaan työlaitos	9	—	9	—	9	545	60.6
Sairaalat, parantolat yms.	1 203	1 476	2 679	597	3 276	236 768	72.3
Yleiset ja yksityiset sairaalat ..	967	973	1 940	568	2 508	61 054	24.3
Työterveyslaitos	1	2	3	2	5	140	28.0
Tuberkuloosiparantolat	9	4	13	—	13	1 086	83.5
Invalidisairaalat ja hoitolat	10	10	20	2	22	776	35.3
Sairaskodit	149	460	609	18	627	160 279	255.6
Sekalaiset hoitolat ja parantolat (ei sair. luett.)	3	5	8	6	14	1 900	135.7
Sekalaiset hoitolat ja parantolat (sair. luett.)	95	51	146	7	153	11 533	75.4
<i>Mielisairaalat ym.</i>	47	55	102	6	108	10 043	93.0
Kellokosken sairaala	11	17	28	—	28	3 693	131.9
Muut mielisairaalat (paitsi H:gin omat)	36	38	74	6	80	6 350	79.4

Huom. Saman laitoksen kohdalla esiintyy jokainen laitoshoidokki vain kerran hoidokkien luvussa, oli hän ollut ko. laitoksessa hoidettavana kalenterivuoden aikana yhden tai useamman kerran. Samoin esiintyy kukin laitoshoidokki ao. laitosryhmän (kursiivi) hoidokkien luvussa niin ikään vain kerran. Tämän vuoksi hoidokkien luvut eivät täsmää yhteenlaskien, mutta hoitopäivien luvut sensijaan luonnollisesti täsmäävät.

Edellä olevan taulukon mukaan tuli 73.0% kaikista huoltopäivistä kaupungin omien laitosten osalle sekä 58.6% huoltolautakunnan alaisten laitosten osalle. Eri laitosryhmistä hoitopäivien luku mielisairaaloissa ja muissa mielisairaanhoidoissa oli 10.0% kaikista laitoshuoltopäivistä.

Huoltolautakunnan alaisissa laitoksissa, Koskelan ja Myllypuron sairaskodeissa, Kustaankartanon, Roihuvuoren, Riistavuoren, Suursuon, Hirvihaaran ja Kulosaaren vanhainkodeissa sekä Tervalammen työlaitoksessa hoidettiin huoltoaputapauksina kaikista laitoshoidosta saaneista 597 miestä ja 2 099 naista eli yhteensä 2 696 eri henkilöä. Edellisenä vuonna oli ko. laitoksissa hoidettujen luku 2 747.

Näiden laitosten toiminnasta tehdään tarkemmin selkoa seuraavissa katsauksissa.

Koskelan sairaskoti

Helsingin kaupungin tilastotoimiston julkaisemaan kertomukseen terveyden- ja sairaanhoidosta sisältyy myös Koskelan sairaskodin lähinnä lääketieteellistä puolta käsiteltävä osa. Tämän vuoksi on seuraavassa rajoitettu lähinnä muihin tietoihin.

Hoitopaikat 31.12.

sisätautiosasto	725
kirurgian osasto	101
mentaali-osasto	235
Yhteensä	1 061

Lisäksi 25-paikkainen päivähoido-osasto.

Huollettavat ja hoitopäivät. Sairaskodissa hoidettiin kertomusvuonna kaikkiaan 3 682 henkilöä, joista miehiä 882 ja naisia 2 800. Näistä oli osa vuoden aikana hoidossa useamman kuin yhden kerran, mutta kukin potilas on otettu tähän tilastoon vain yhden kerran.

Huoltoaputapauksina hoidettiin yhteensä 872 eri henkilöä, joista miehiä 194 ja naisia 678. Ns. itsemaksavina hoidettiin 2 439 eri

henkilöä ja yksityispotilaina 371 henkilöä, joista 48 henkilöä hoidettiin myös ns. itsemaksavina.

Koskelan sairaskodissa, Kustaankartanon, Roihuvuoren ja Suursuon vanhainkodeissa ns. itsemaksavina tai lääkäreiden yksityispaikoilla hoidettuja henkilöitä ei ole tämän toimintakertomuksen yleisissä, huoltoa saaneita koskevissa tilastollisissa selvityksissä luettu huollettaviin.

Hoitopäivien mukaan oli jako seuraava:

	hoitopäiviä
Huoltoaputapaukset	125 294
Itsemaksavat	244 084
Yksityispaikoilla olleet	9 684
Yhteensä	379 062

Hoitopäivistä tuli huoltoaputapausten osalle 33.1 (ed. v. 35.6) % ja muiden tapausten osalle 66.9%.

Edellisestä vuodesta jäljellä olevia oli 1 018 henkilöä ja v:lle 1973 siirtyi 1 029 henkilöä. Sairaskodin työhuoneissa päivisin työkennelleitä, mutta kodeissaan asuvia työtupien miespuolisia työntekijöitä ei ole luettu hoidokkilukuihin.

Päivähoido-osasto. Sairaskodissa toimi kertomusvuonna edelleen ns. päivähoido-osasto, johon otettiin tutkimuksiin ja hoitoon huoltoapua tai kansaneläkkeen tukiosaa saavia vanhuksia tahi vanhuksia, jotka sanotun hoidon osalta oli katsottava huoltoapuun oikeuteutiksi.

Kertomusvuoden aikana otettiin päivähoidoon 314 henkilöä, jotka kävivät yht. 5 517 kertaa päivähoido-osastossa. Suurin osa suoritettiin käyntinsä sairaanhoidollisista syistä. Päivähoidossa olleille annettiin fysikaalista hoitoa 1 339 kertaa, toimintaterapiakäyntejä oli 1 916, poliklinikakäyntejä 466, röntgen-tutkimuksia ja -hoitoja 435 ja laboratorio-käyntejä 611. Päivähoido-osasto oli suljettuna lauantaisin.

Päivähoido-osastossa hoidetut saivat aterian ja kahvia, lisäksi useat kävivät kylvyssä

8. Huoltotoimi

tai saunassa. Päivittäisen kuljetuksen suorittivat laitoksen autot.

Päivähoito-osastossa hoidettuja henkilöitä ei ole sisällytetty muihin tässä toimintakertomuksessa mainittuihin tilastollisiin selvityksiin, ellei ao. henkilö ole saanut kotiavustusta tai laitoshoitoa päivähoidon lisäksi.

Menot ja tulot. Sairaskodin menot ja tulot olivat:

Menot yhteensä 31 200 157 mk.

Tulot	mk
Poliklinikkatulot	59 622
Ateriamaksut	305 607
Luontoisedut	11 573
Vuokrat	350 558
Muut tulot	467 432
Yhteensä	1 194 792

Vuodeosastojen potilasmaksut eivät sisälly tuloihin.

Bruttokustannus hoidettavaa ja päivää kohden oli 82.31 mk ja nettokustannus eli laitoksen tulot vähennyksinä huomioonotettuina ilman hoitomaksutuloja vastaavasti 79.16 mk. Kokonaiskustannukset päivähoiton osalta olivat 36.43 mk hoidettavaa ja päivää kohti. Kustannukset huollettavien ja laitoksen henkilökunnan ruokailusta olivat henkilöä ja päivää kohden 3.59 mk, mihin eivät sisälly ruoan valmistuskustannukset.

Poliklinikka. Poliklinikan toiminta kohdistui lähinnä sairaskodin ulkopuolella oleviin potilaisiin. Käyntien lukumäärä oli yhteensä 29 836.

Sielunhoito ja muu henkinen huolto. Jumalanpalveluksia ja hartaushetkiä pidettiin keskusradion välityksellä 72 ja osastoilla 610, ehtoollisjumalanpalveluksia oli 27, joihin osallistui 510 potilasta ja ehtoollista jaettiin yksityisesti 54 potilaalle. Kuorovierailuja oli useita.

Muuta henkistä virkistystoimintaa ylläpidettiin mm. sairaalakirjaston avulla. Kir-

joja lainattiin kirjastosta 15 035 kertaa ja sokeain kirjastosta lainattiin 5 ääninauhaa.

Televisio- ja keskusradio-ohjelmia seurattiin kaikilla osastoilla. Kanttiini toimi entiseen tapaan. Osastoilla järjestettiin teatteriesityksiä ja musiikkitilaisuuksia yhteensä 69 kertaa.

Koskelan sairaskodin huollettaville järjestettiin 54 retkeä, joihin osallistui 580 potilasta. Eläkeläisten päivän viettoon Linnanmäellä osallistui 72 potilasta. Askarruttajan johdolla toimi laitoksessa erilaisia kerhoja, joissa potilailla oli mahdollisuus askarrella, lukea, pelata erilaisia pelejä, kuunnella äänilevyjä yms.

Työtoiminta. Koskelan sairaskodissa työskenteli 36 työtupien huollettavaa kaikkiaan 4 441 työpäivää eli kunakin arkipäivänä keskim. 17 huollettavaa.

Toimintaterapiaan osallistui 1 159 eri sairasosastojen ja päivähoito-osaston potilasta. Näitä käyntejä kertyi vuoden aikana yht. 24 662. Taideterapiakerhoon osallistui 104 henkilöä, käyntejä oli 797.

Fysikaalisen kuntouttamisosaston harjoituskeittiössä suoritettiin päivittäisten toimintojen harjoittelua pienissä ryhmissä. Tähän toimintaan osallistui 219 potilasta, käyntikertoja oli yhteensä 1 512.

Askartelu- ja kuntouttamistöinä valmistettiin erilaisia kudonta-, virkkaus- ja neuletoita sekä lastu-, rottinki-, mosaiikki- ja emalitöitä. Askartelutöiden myynti tuotti 5 552 mk.

K u s t a a n k a r t a n o n v a n h a i n k o t i

Hoitopaikat 31.12.

laitossairaala	147
vanhainkoti	683
Yhteensä	830

Huollettavat. Vanhainkodissa hoidettiin kertomusvuonna 196 miestä ja 763 naista eli

yht. 959 potilasta. Heistä oli huoltoaputapa-
uksia 914. Vanhainkodin sairasosastolla oli
34 henkilöä lääkärin yksityispaikoilla ja 11
potilasta oli hoidossa ns. itsemaksavana,
mutta heistä 10 oli osan vuotta myös yksi-
tyispotilaina.

Huoltopäiviä oli huoltoaputapausten osal-
ta koko vuonna 280 154 eli 306.5 päivää
keskim. huollettavaa kohden. Muiden hen-
kilöiden hoitopäiviä oli yhteensä 2 248. Hoi-
topäivien yhteismäärä oli siten 282 402. Vuo-
delle 1973 siirtyi 744 potilasta.

Menot ja tulot. Vanhainkodin menot ja
tulot olivat:

Menot yhteensä 10 749 046 mk.

Tulot	mk
Ateriamaksut	89 851
Luontoisedut	3 640
Vuokrat	131 818
Muut tulot	156 936
Yhteensä	382 245

Potilasmaksut eivät sisälly tuloihin.

Bruttokustannus hoidettavaa ja päivää
kohden oli 38.06 mk. Jos vähennetään edellä
mainitut tulot, saadaan hoitopäivän netto-
kustannukseksi ilman hoitomaksutuloja
36.70 mk. Kustannukset huollettavien ja hen-
kilökunnan ruokailusta ovat henkilöä ja päi-
vää kohden 3.46 mk, mihin eivät sisälly ruoan
valmistuskustannukset.

Huollettavien työ ja askartelu. Pääasiallinen
huomio keskitettiin kertomusvuonna potilai-
den aktivoimiseen. Työkykyiset huollettavat
suorittivat voimiansa mukaan erilaisia ta-
loustehtäviä, korjaustöitä, saunojen lämmit-
tystä sekä sanomalehtien ja huollettavien
oman postin jakelun ym. Askartelutöinä suori-
tettiin tekstiili-, olki-, tuohi-, muovi-, me-
talli- ja puutöitä, vaatteiden kunnostusta ym.
Valmistettujen tuotteiden myyjäiset pidet-
tiin 6.12. Lisäksi tuotteiden markkinointia
varten toimi askartelukeskukseen myymälä.
Kokonaismyynti oli 48 930 mk, josta itsenäi-

syyspäivän myyjäisten osuus oli 22 125 mk.
Laitoksen omia tarpeita varten valmistettiin
erilaisia tuotteita 3 307 mk:n arvosta. Kai-
kista vanhuksista osallistui n. 20% askar-
telu- ja työtoimintaan.

Lääkärinhoito. Vanhainkodin 147 laitos-
sairaalapaikalla oli kertomusvuonna 830 po-
tilasta, joiden hoitopäivien määrä oli 54 178.

Poliklinikassa oli lääkärin vastaanotolla
käyntien luku 9 641. Laboratoriotutkimuksia
suoritettiin 34 335, lisäksi lähetettiin muualle
tutkittavaksi 5 672 näytettä. Fysikaalisessa
osastossa annettiin hoitoa 18 108 kertaa.
Röntgentutkimuksia suoritettiin 4 401. Ekg-
tutkimuksia oli 1 917. Kuolemantapauksia oli
yht. 97. Vanhainkodin yleisten osastojen van-
husaineuksessa on edelleen tapahtunut sekä
fyysisen että psyykkisen kunnon huonontu-
mista.

Kustaankartanon laitossairaalan toimin-
taa on selostettu tarkemmin Helsingin kau-
pungin tilastotoimiston julkaisemassa ter-
veyden- ja sairaanhoitoa koskevassa julkai-
sussa.

Sielunhoito ja muu henkinen huolto. Van-
hainkodin juhlasalissa pidettiin 56 suomen-
kielistä ja 9 ruotsinkielistä jumalanpalve-
lusta, joista osa oli ehtoollistilaisuuksia. Suu-
rin osa juhlasalissa pidetyistä jumalanpalve-
luksista radioitiin osastoille. Lisäksi oli sairas-
osastolla vuoroviikkoina jumalanpalveluksia
ja sairaalalehtori järjesti useita hartausretkiä
ja sielunhoidollisia keskusteluja. Lisäksi eri-
laiset uskonnolliset seurat ja yhteisöt kävivät
laitoksissa pitämässä hartautstilaisuuksia.

Laitosten kirjastosta lainattiin vuoden ai-
kana 15 993 teosta. Sokeain kirjastosta lai-
nattiin 214 äänikirjaa. Jokaiselle osastolle oli
tilattu päivälehdet, samoin aikakaus- ja viik-
kolehtiä.

Muuta virkistystä laitoksen vanhuksille
toivat lisäksi kanttiini, henkilökunnan ja eri
järjestöjen ja yksityisten järjestämät ohjel-
malliset vierailut, askartelutuotteiden myy-
jäistilaisuus, 36 elokuvanäytöstä, 31 televi-
siota, keskusradio, kerhotoiminta jne. Van-

8. Huoltotoimi

husten omatoimisesti toimittama »Ilta-rusko«-niminen lehti ilmestyi 5 numerona.

Kustaankartanon vanhusten Kartanokerho järjesti ohjelmallisia illanviettoja kevät-syys-kaudella 10 kertaa. Kerhon toiminnassa oli pääpaino vanhusten omatoimisuudella. Juhannusaattona järjesti kerho Kustaankartanon puistoon suuren juhannusjuhlan.

Lisäksi tehtiin retkiä ja vanhuksille järjestettiin kerran viikossa tilaisuus ostosmatkojen tekoon Suursuon ostoskeskukseen.

Roihuvuoren vanhainkoti laitoksineen

Roihuvuoren vanhainkoti on hoivatyypin laitos, jonka alaisena toimivat Hirvihaaran ja Kulosaaren vanhainkodit.

Hoitopaikat 31.12.

Vanhainkoti

Roihuvuori . . . . 216 laitossairaalaapaikkaa
Hirvihaara . . . . 50 vanhainkotipaikkaa
Kulosaari . . . . . 20 »

Huollettavat. Roihuvuoren vanhainkodissa hoidettiin huoltoaputapauksina kaikkiaan 281 henkilöä ja Hirvihaaran ja Kulosaaren vanhainkodeissa 100 henkilöä. Hoitopäiviä oli 95 803 eli keskim. 251.5 päivää huollettavaa kohti. Hoitovuorokausista tuli Roihuvuoren vanhainkodin osalle 72 999 vrk, Hirvihaaran 17 390 ja Kulosaaren 5 414 vrk. Roihuvuoressa oli lisäksi 1 nainen itsemaksavana 366 hoitopäivää.

Menot ja tulot. Roihuvuoren vanhainkodin ja sen alaisten laitosten menot ja tulot jakaantuivat seuraavasti:

Vanhainkoti	Menot mk	Tulot mk
Roihuvuori	4 988 539	191 566
Hirvihaara	486 938	11 488
Kulosaari	264 369	4 023
Yhteensä	5 739 846	207 077

Tulot koostuivat seuraavista eristä:

	mk
Ateriamaksut	74 815
Luontoisedut	9 420
Vuokrat	52 904
Muut tulot	69 938
Yhteensä	207 077

Potilasmaksut eivät sisälly tuloihin.

Bruttokustannus huollettua ja vuorokautta kohden oli Roihuvuoren vanhainkodissa 68 mk ja nettokustannus, eli laitoksen tulot vähennyksinä huomioonotettuina ilman hoitomaksutulouja 65.39 mk. Hirvihaaran vanhainkodissa oli bruttokustannus 28 mk ja nettokustannus 27.34 mk. Kulosaaren vanhainkodin bruttokustannus oli 48.83 mk ja nettokustannus 48.09 mk.

Kustannukset huollettavien ja henkilökuntien ruokailusta olivat keskimäärin henkilöä ja päivää kohden 3.55 mk, mihin eivät sisälly ruoan valmistuskustannukset.

Lääkärinhoito. Roihuvuoren vanhainkodin poliklinikalla käyntien lukumäärä oli kertomusvuonna 1 031. Laboratoriotutkimusten lukumäärä oli 9 172. Lisäksi lähetettiin muualle tutkittavaksi 680 näytettä. Fysioterapiahoidtoa annettiin Roihuvuoressa 5 464 kertaa. Vuoden kuluessa oli eri laitoksissa 116 ryhmävoimistelutilaisuutta, joihin osallistui 1 367 henkilöä.

Roihuvuoren ja pienten vanhainkotien potilaita lähetettiin 584 kertaa Koskelan sairauskodin poliklinikoille ja toimenpideosastoille ja muille poliklinikoille 107 kertaa hoitoa ja tutkimuksia varten.

Kulosaaren vanhainkodissa lääkäri kävi kolmen viikon välein ja tarvittaessa useaminkin.

Hirvihaaran vanhainkodin lääkäri kävi laitoksessa 25 kertaa.

Sielunhoitotyö ja muu henkinen huolto. Hartaustilaisuuksia Roihuvuoren vanhainkodin osastoilla pidettiin 251 kertaa (näistä 26 ehtoollistilaisuutta). Lisäksi oli eri seurakuntien

ja uskonnollisten yhdistysten edustajien järjestämiä tilaisuuksia.

Pienten vanhainkotien sielunhoitotyöstä huolehti Kustaankartanon vanhainkodin pappi. Hartaustilaisuuksia pidettiin kussakin laitoksessa kerran kuukaudessa. Roihuvuoren vanhainkodin kirjastosta lainattiin 6 483 teosta. Lisäksi oli sokeita ja heikkonäköisiä varten käytettävissä kaksi nauhuriä. Äänikirjoja lainattiin 25.

Viihdytystoiminta. Roihuvuoren vanhainkodin kanttiinia hoiti edelleen Sairaalapalvelu. Useita viihdytystilaisuuksia oli kaikissa laitoksissa. Niitä järjestivät eri seurat ja yhteisöt. Laitoksen puolesta järjestettiin huollettaville 10 retkeä. Teatteriesityksiä oli Roihuvuoren vanhainkodissa 3, Kulosaaren vanhainkodissa 2 ja Hirvihaaran vanhainkodissa 3.

Roihuvuoren vanhainkodin kaikilla osastoilla samoin kuin pienissä vanhainkodeissa oli televisiovastaanottimet.

Päivä- ja aikakauslehtiä tilattiin yht. 115 vuosikertaa.

Huollettavien työ ja askartelu. Askartelutoimintaan osallistui kertomusvuonna 164 huollettavaa. Askartelutuotteiden myynti nousi 13 644 mk:aan.

Vanhainkotien huollettavat osallistuivat erilaisiin talous- ym. töihin, joista heille maksettiin uutteruusrahaa.

Hirvihaaran vanhainkodissa oli puutarha, jossa viljeltiin perunaa ja juurikasveja.

Riistavuoren vanhainkoti

Riistavuoren vanhainkodissa on 114 laitossairaalaapaikkaa, 11-paikkainen vanhainkoti-osasto, päiväkoti, jossa on 40 paikkaa ja 137 yksiotä käsittävä vanhusten asuintalo.

Laitossairaala- ja vanhainkotipaikoilla hoidettiin kertomusvuonna kaikkiaan 185 eri henkilöä, joista 18 miestä ja 167 naista. Hoitopäiviä oli 44 645 eli 241.3 päivää keskimäärin huollettavaa kohti.

Menot ja tulot. Vanhainkodin menot ja tulot olivat:

Menot yhteensä 3 874 618 mk.

Tulot	mk
Ateriamaksut	40 881
Luontoisedut	3 269
Vuokrat	235 351
Muut tulot	22 466
Yhteensä	301 967

Menot jakautuivat seuraavasti:

	Menot mk	Bruttokust. hoitopäivää kohti, mk	Nettokust. hoitopäivää kohti, mk
Laitossairaala ja vanhainkoti-osasto	3 334 792	74.70	71.15
Päiväkoti	136 096	18.83	18.83
Vanhusten asuintalo.....	403 730	7.99	5.15
Yhteensä	3 874 618		

Laitossairaalan ja vanhainkoti-osaston potilasmaksut eivät sisälly tuloihin.

Kustannukset huollettavien ja henkilökunnan ruokailusta olivat henkilöä ja päivää kohden 3.33 mk.

Lääkärihoito. Poliklinikkakäyntien lukumäärä oli 1 534, josta 2 oli päiväkodista ja

896 vanhusten asuintalosta. Laboratoriotutkimuksia suoritettiin 6 904, joista päiväkodin osalle tuli 6 ja asuintalojen 385. Lisäksi lähetettiin muualle tutkittavaksi 1 129 näytettä. Ekg-tutkimuksia suoritettiin 199 ja fysioterapiahoitoa annettiin 4 588 kertaa. Potilaita lähetettiin myös Koskelan sairaskodin ym.

8. Huoltotoimi

poliklinikoille ja toimenpideosastoille tarpeen mukaan.

Sielunhoito ja muu henkinen huolto. Vanhainkodin sielunhoitotyöstä huolehti sairaaloiden sielunhoidon keskus. Hartaustilaisuuksia oli 260, joista 4 ehtoollistilaisuutta. Lisäksi oli eri seurakuntien ja uskonnollisten yhdistysten järjestämiä tilaisuuksia. Kirjastonhoidosta huolehti kaupungin laitoskirjasto, joka oli avoinna 2 kertaa viikossa. Kirjastosta lainattiin 3 649 teosta.

Viihdytystoiminta. Riistavuoren vanhainkodin kanttiini toimi entiseen tapaan. Vanhainkodin henkilökunta, eri järjestöt ja kerhot sekä yksityiset esiintyjät järjestivät vanhuksille viihdytystilaisuuksia, joihin myös vanhusten asuintalon asukkaat olivat tervetulleita. Lisäksi järjestettiin retkiä sekä torimatkoja ja teatterissakäyntejä. Kaikilla osastoilla oli televisiovastaanottimet. Huollettavien käyttöön tilattiin 61 vuosikertaa päivä- ja aikakauslehtiä.

Huollettavien työ ja askartelu. Askarrutus-toimintaan osallistui kertomusvuonna 76 huollettavaa, joista 25 päiväosastolta. Askarrutustuotteiden kokonaisymyynti oli 12 205 mk. Myyntipäiviä järjestettiin joka kolmas viikko torstaisin. Myyjäiset pidettiin 19.11. Myynti niissä oli 4 294 mk.

Päiväkoti. Päiväkoti toimi arkisin enintään henkilökunnan yhden työvuoron pituisen ajan. Hoidosta ei peritty korvausta. Päiväkodissa hoidettavat saivat yhden aterian ja kahvitarjoilun päivittäin sekä tilaisuuden kylpemiseen ja saunassa käyntiin. Lisäksi he voivat osallistua askartelu- ja viihdytystoimintaan ja mahdollisuuksien mukaan saada myös laitoksen lääkärin tarpeelliseksi katsomaa fysikaalista ym. hoitoa.

Päiväkodissa kävi yhteensä 53 eri henkilöä, joista 33 miestä ja 20 naista. Vuoden lopussa oli osaston kirjoissa 42 vanhusta. Hoitopäiviä oli vuoden aikana 7 229.

Vanhusten asuintalo. Vuoden lopussa oli asukasmäärä 138 henkilöä (miehiä 12, naisia 126), joista aviopareja 1. Asumispäiviä oli

50 508. Vanhin asukas oli 90-vuotias ja nuorin 56-vuotias.

Sairaanhoito ja muut palvelukset. Vanhainkodin apulaisylilääkäri tarkasti kaikki asuintaloon muuttaneet. Sairaanhoitajat suorittivat 721 kotikäyntiä vanhusten asuntoihin. Suursiivous tehtiin kaikissa asunnoissa 2 kertaa vuodessa.

Askartelu. Työtuvat huolehtivat asuintalossa asuvien vanhusten askarrutuksesta. Askarteluun osallistui 19 naista. Askartelurahaa maksettiin 2 478 mk eli keskim. 11 mk askartelijaa kohti kuukaudessa.

S u u r s u o n v a n h a i n k o t i

Laitoksessa on 260 laitossairaalapaikkaa ja päiväkoti, jossa on 40 paikkaa.

Laitossairaalassa hoidettiin kertomusvuonna 329 henkilöä, joista 40 miestä ja 289 naista. Näistä oli huoltoaputapauksia 38 miestä ja 273 naista. Hoitopäiviä oli 95 104, joista tuli huoltoaputapausten osalle 89 169 eli 93.8% ja itsemaksavien osalle 5 935 hoitopäivää eli 6.2%.

Menot ja tulot. Vanhainkodin menot ja tulot olivat:

Menot yhteensä 7 069 943 mk.

Tulot	mk
Ateriamaksut	81 042
Luontoisedut	9 189
Vuokrat	131 578
Muut tulot	75 511
Yhteensä	297 320

Menot ja tulot jakautuivat osastoittain seuraavasti:

	Menot	Tulot
Hoivaosasto	6 895 276	297 320
Päiväkoti	174 667	—
Yhteensä	7 069 943	297 320

Bruttokustannus hoidettavaa ja päivää kohti oli 72.50 mk ja nettokustannus eli laitoksen tulot vähennyksinä huomioonotettuina ilman hoitomaksutuloja vastaavasti 69.38 mk.

Potilasmaksut eivät sisälly tuloihin. Kustannukset päiväkodin osalta olivat 19.70 mk hoidettavaa ja päivää kohti.

Kustannukset huollettavien ja henkilökunnan ruokailusta olivat 3.39 mk henkilöä ja päivää kohti.

Lääkärinhoito. Poliklinikkakäyntien lukumäärä oli 1 146, joista 154 oli päiväkodista. Laboratoriotutkimuksia suoritettiin 11 895 ja muualle tutkittavaksi lähetettiin 2 274 näytettä. Ekg-tutkimuksia suoritettiin 428 ja fysioterapiahoitoa annettiin 4 802 kertaa. Kävelyharjoituksia suoritettiin 8 148, joihin osallistui 92 henkilöä. Muiden sairaaloiden poliklinikoille lähetettiin hoitoon ja tutkimuksiin yhteensä 719 potilasta sekä Kustaan-kartanon ja Koskelan röntgenosastoille tutkimuksiin yhteensä 637 potilasta.

Sielunhoito ja muu henkinen huolto. Har- taustilaisuuksia oli 185 ja ehtoollisjumalan- palveluksia 11. Yhteisiä juhlia oli 8, lisäksi useat kuorot vierailivat laitoksessa. Henkilö- kohtaista sielunhoitotyötä tehtiin keskuste- lujen muodossa. Kirjastosta huolehti kau- pungin laitoskirjasto. Kirjastonhoitaja kiersi kerran viikossa kirjavaunun kanssa päivä- kodissa sekä jokaisella osastolla. Tämän li- säksi kirjasto oli avoinna kaksi kertaa vii- kossa. Kirjoja lainattiin 5 362. Sokeain kir- jastosta lainattiin 182 äänikirjaa. Huollet- tavien käyttöön tilattiin 96 vuosikertaa päi- vä- ja aikakauslehtiä.

Viihdytystoiminta. Sairaalapalvelulle vuok- rattu kanttiini palveli huollettavia entiseen tapaan. Kaikilla osastoilla oli televisiovas- taanottimet. Vanhuksille järjestettiin laitok- sessa musiikki-, teatteri- ja elokuvaesityksiä sekä ohjelmallisia viihdetilaisuuksia joko yksityisten, erilaisten yhteisöjen tai henkilö- kunnan toimeenpanemina. Kesän aikana teh-

tiin retkiä ja vanhusten päivänä käytiin Lin- nanmäellä.

Huollettavien työ ja askartelu. Askarrutus- toimintaan osallistui kertomusvuonna 90 huollettavaa, hoivaosastoilta 62 ja päiväko- dista 28. Askarteluvalmisteiden kokonais- myynti oli 17 987 mk, josta omaan käyttöön tarkoitettujen valmisteiden osuus 807 mk. Päiväkodin huollettavat saivat työainekus- tannusten ja myyntihinnan erotuksen itsel- leen askartelurahana. Askartelutuotteiden myynti oli kerran viikossa. Joulun tienoissa järjestettiin joulumyyjäiset.

Päiväkoti. Päiväkoti toimi samojen peri- aatteiden mukaan kuin Riistavuoren päivä- koti. Päiväkodissa kävi kertomusvuonna kaikkiaan 58 henkilöä, joista 38 naista ja 20 miestä. Hoitopäiviä oli 8 865. Suurin osa päiväkodissa käyneistä oli 70—85-vuotiaita.

Myllypuron sairaskoti

Vuonna 1970 valmistuneessa Myllypuron sairaskodissa on 220 laitossairaalaapaikkaa. Kertomusvuonna hoidettiin 293 henkilöä, joista miehiä 76 ja naisia 217. Hoitopäiviä oli 79 623 eli keskimäärin 271.8 päivää hen- kilöä kohden.

Menot ja tulot. Sairaskodin menot ja tulot olivat:

Menot yhteensä 6 024 994 mk.

Tulot	mk
Ateriamaksut	56 011
Luontoisedut	5 302
Vuokrat	111 578
Muut tulot	30 528
Yhteensä	203 419

Bruttokustannus hoidettavaa ja päivää kohden oli 75.67 mk ja nettokustannus eli laitoksen tulot vähennyksinä huomioonotet- tuina ilman hoitomaksutuloja vastaavasti 73.11 mk.

Potilasmaksut eivät sisälly tuloihin.

Kustannukset huollettavien ja henkilökunnan ruokailusta olivat 3.52 mk henkilöä ja päivää kohden.

Lääkärinhoito. Sairaskodin lääkäri kävi joka päivä kaikilla osastoilla ja varsinaisen lääkärikerroksen hän teki kerran viikossa. Poliklinikkakäyntien lukumäärä oli 431 ja muille poliklinikoille lähetettiin 347. Laboratoriotutkimuksia suoritettiin 15 712 ja muualle tutkittavaksi lähetettiin 2 730 näytettä. Ekg-tutkimuksia suoritettiin 675. Röntgentutkimuksia, joista 575 suoritettiin Kustaankartanon vanhainkodissa ja 46 Koskelan sairaskodissa, oli yhteensä 621. Fysikaalista hoitoa annettiin 3 768 kertaa. Tämän lisäksi annettiin liikunnallista kuntoutushoitoa n. 3 972 kertaa. Ryhmävoimistelutilaisuuksia oli 18, joihin osallistui keskim. 4 potilasta kerrallaan.

Sielunhoito ja muu henkinen huolto. Merkittävän osan sielunhoitotyöstä muodostivat henkilökohtaiset keskustelut vanhusten kanssa. Hartaustilaisuuksia oli keskusradion välityksellä 22 ja osastoilla 98 sekä 2 ehtoollisjumalanpalvelusta. Kaupunginkirjaston alainen laitoskirjasto oli avoinna neljänä päivänä viikossa ja lisäksi kirjastonhoitaja kiersi kirjastovaunun kanssa kerran viikossa kaikilla osastoilla. Kirjastosta lainattiin kertomusvuonna 5 862 teosta. Huollettavien käyttöön tilattiin 51 vuosikertaa päivä- ja aikakauslehtiä.

Viihdytystoiminta. Sairaskodin kanttiini oli edelleen vuokrattuna Uudenmaan Sairaanhoidajayhdistyksen Sairaalapalvelulle. Viihdytystilaisuuksista mainittakoon 5 teatteriesitystä sairaskodissa, 5 elokuvaesitystä sekä 22 retkeä. Tämän lisäksi järjestettiin laitoksessa erilaisia viihdetilaisuuksia sekä oman henkilökunnan että ulkopuolisten toimesta.

Toimintaterapia. Toimintaterapiaan osallistui kertomusvuonna 85 potilasta. Askartelutuotteiden myynnistä saatiin 10 412 mk.

Myllypuron vanhusten asuintalo

Myllypuron vanhusten asuintalossa on 136 yksiötä. Talossa asui kertomusvuonna kaikkiaan 152 henkilöä, näistä miehiä 14 ja naisia 138. Kertomusvuoden lopussa oli asukkaita 142. Asumispäiviä oli 51 896. Vanhin asukas oli 88-vuotias.

Asuintalon menot olivat 435 746 mk ja tulot 151 542 mk. Huoltopäiväkustannus asukasta ja päivää kohti bruttomenojen mukaan oli 8.40 mk.

Sairaanhoito. Asuintalon asukkailla ei ollut omaa lääkäriä, vaan he kävivät terveyskeskus- ja yksityislääkäreiden vastaanotoilla ja lisäksi kaupungin poliklinikoilla. Kiireellisissä sairaustapauksissa pyydettiin asukkaan luo päivystävä lääkäri. Näitä käyntejä oli 22. Kaupungin terveydenhoitaja teki kotikäyntejä 20 asukkaan luo, 31 asukasta oli yhteensä 36 kertaa sairaalahoidossa kaupungin eri sairaaloissa. Sairaalapäiviä oli 898. Helsingin kotiaputoimiston kautta saatiin kotiapua 31 asukkaalle.

Kotikäyntejä vanhusten luo tehtiin kaikkiaan 2 404, joista suurimman osan teki asuintalon hoitaja apulaisineen. Muita palveluksia tehtiin 2 335, joista mainittakoon ostopalvelu, lääkkeitten nouto apteekista, maksujen hoito, eläkkeitten nosto ja puhelinpalvelu.

Askarrutus. Työtuvat huolehtivat asukkaiden askarrutuksesta siten, että työtupien askarruttaja kävi asuintalossa askarruttamassa vanhuksia. Tähän osallistui 23 naista. Työtuvat maksoivat askarrutukseen osallistuneille työainekustannusten ja myyntihinnan erotuksen askarrutusrahana. Tätä rahaa maksettiin kertomusvuonna 4 040 mk ja sen suuruus vaihteli 4—152 mk :aan kuukaudessa osallistujaa kohti. Asukkaat ottivat myös osaa tehtäväluontoiseen askarrutukseen, johon kuului erilaisia asuintalon toimintaan liittyviä tehtäviä. Tehtäväpalveluun osallistui 11 henkilöä (4 miestä ja 7 naista), heidän

yhteisesti saamansa askarrutusraha oli kertomusvuonna 2 955 mk.

Viihdytystoiminta. Asuintalon asukkailla oli kertomusvuonna mahdollisuus osallistua 61 erilaiseen viihdytystilaisuuteen. Näitä tilaisuuksia järjesti mm. Myllypuron sairaskodin henkilökunta, joka myöskin piti asukkaille toiminta- ja luentotunteja 16 kertaa. Tämän lisäksi ovat asukkaat saaneet vapaa- ja alennuslippuja teatteriin, elokuviin, oopperaan yms. Asuintalo järjesti 2 autoretkeä.

Pihlajamäen asuintalo

Pihlajamäen asuintalossa on 248 yksiötä. Kertomusvuonna asui asuintalossa kaikkiaan 344 vanhusta, joista 83 miestä ja 261 naista. Vuodelle 1973 siirtyi 314 asukasta. Asumispäiviä oli 114 450. Talon vanhin asukas oli 89-vuotias ja nuorin 57-vuotias.

Asuintalon menot olivat 914 958 mk ja tulot 466 219 mk. Bruttokustannus asukasta ja päivää kohti oli 7.99 mk.

Sairaanhoito. Asuintalon kerhosiivessä sijaitseva Pihlajamäen terveysasema, joka muutti 14.12. Pihlajistoon. Asuintalosta käytiin terveyskeskuslääkärien vastaanotoilla ja lisäksi kaupungin sairaaloiden poliklinikoilla. Terveyskeskuslääkäri tai päivystävä lääkäri suoritti 98 käyntiä kiireellisissä sairaustapauksissa. Terveystalon kävi 40 henkilön luona ja henkilökunta teki kotikäyntejä sairaustapauksissa. Sairaalahoitossa oli 78 henkilöä yhteensä 101 kertaa, sairaalassaolopäiviä oli 3 064. Kotikäyntejä asuintalon puolesta tehtiin 5 073 ja muita palveluksia mm. lääkkeitten noutoa, maksu- ja puhelinpalvelua yms. 645 kertaa. Helsingin kotiaputoimiston kautta saatiin kotiapua 80 asukkaalle.

Kuntovoimistelukertoja oli 209, niihin osallistui 52 asukasta yhteensä 1 599 kertaa.

Askarrutus. Työtuvat huolehtivat asuintalossa asuvien askarrutuksesta siten, että työtupien askarruttaja kävi asuintalossa viitenä päivänä viikossa. Askarrutukseen osal-

listui 40 henkilöä, 37 naista ja 3 miestä. Askarrutusrahana maksettiin esineen myyntihinnan ja työtarpeitten hinnan välinen erotus. Tätä rahaa maksettiin yhteensä 4 777 mk. Asukkaat ottivat myöskin osaa tehtäväläntöiseen askarrutukseen, joka käsittää erilaisia talon toimintaan liittyviä tehtäviä. Tähän osallistui 5 henkilöä, joille maksettiin askarrutusrahaa kertomusvuonna yhteensä 2 068 mk.

Viihdytystoiminta. Kerhotoimintaa varten saatiin lisätilaa terveyskeskuksen käytöstä vapautuneesta huonetilasta. Malmin seurakunnan työntekijät pitivät asukkaille Kultaisen Iän kerhoa kerran viikossa. Markuksen seurakunta järjesti ruotsinkielisille asukkaille kerhotoimintaa samoin kerran viikossa. Pukimäki—Pihlajamäki Eläkkeensaajat-yhdistys järjesti kerhotoimintaa joka toinen viikko. Asuintalon järjestämänä toimivat musiikki- ja keskustelukerhot. Asuintalon toimesta järjestettiin lisäksi 4 teatteriesitystä sekä erilaisia viihdytystilaisuuksia. Asuintalon asukkaat saivat alennus- ja vapaalippuja elokuva-, teatteri-, ooppera- ja konserttiesityksiin. Lisäksi tehtiin retkiä.

Pukimäen asuintalo

Pukimäen asuintalon A-talossa on 117 yksiötä, jotka on tarkoitettu yksinäisille vanhuksille. C-talossa on kaksi yksiötä, jotka ovat toimistona, toinen 1.5. lukien, jolloin terveydenhoitovirasto ei enää tarvinnut ko. tilaa lastenneuvolan käyttöön. Kertomusvuonna asuintalossa asui 127 henkilöä, joista 117 naista ja 10 miestä. Vuoden lopussa talossa asui 118 henkilöä. Asumispäiviä oli 43 071. Vanhin asukas oli 86-vuotias ja nuorin 60-vuotias.

Asuintalon menot olivat 516 567 mk ja tulot 213 458 mk. Bruttokustannus asukasta ja päivää kohti oli 11.99 mk.

Sairaanhoito. Asuintalon asukkaat kävivät terveyskeskuslääkärien vastaanotoilla ja

kaupungin sairaaloiden poliklinikoilla. Kiireellisissä sairaustapauksissa kävi terveyskeskus- tai päivystävä lääkäri potilaan luona 14 kertaa. Sairaalahoidossa oli 29 henkilöä yhteensä 44 kertaa. Terveystenhoitaja kävi 9 henkilön luona. Helsingin Kotiaputoimiston kautta sai kotiapua 17 henkilöä ja kaupungin kodinhoitajat kävivät 6 henkilön luona. Asuintalon henkilökunnan tekemiä kotikäyntejä oli 2 351 ja muita palveluja 200.

Askarrutus. Huoltolautakunnan työtuvat huolehtivat asukkaiden askarrutuksesta kahdena päivänä viikossa. Askarrutukseen osallistui 18 naista ja he saivat askarrutusrahaa 2 614 mk. Tehtäväluontoiseen askarrutukseen osallistuneet 14 henkilöä saivat yhteensä 1 598 mk.

Viihdytystoiminta. Kerhohuoneessa oli keran viikossa Malmin seurakunnan järjestämä hartaustilaisuus. Pukinmäen Eläkeläiset -yhdistyksen kerho sekä asuintalon asukkaiden oma laulukerho ja 6.10. lukien myös Malmin seurakunnan työntekijöiden ohjaama »Kultaisen iän kerho» kokoontuivat samoin keran viikossa. Asukkaat saivat myös vapaa- ja alennuslippuja teatteri- ja elokuvaesityksiin sekä konsertteihin. Lisäksi tehtiin retkiä ja järjestettiin 8 muuta virkistystilaisuutta.

L a a j a s a l o n a s u i n t a l o

Laajasalon vanhusten asuintalossa, joka valmistui v:n 1971 lopulla, on 236 yksiötä. Ensimmäiset asukkaat muuttivat asuintaloon joulukuussa 1971 ja kaikki yksiöt olivat asuttuina 14.2.1972 mennessä. Kertomusvuonna asui talossa 274 henkilöä, joista naisia 223 ja miehiä 51. Vuoden lopulla oli asukkaita 257. Asumispäiviä oli 93 040. Talon vanhin asukas oli 96-vuotias ja nuorin 59-vuotias.

Asuintalon menot olivat 439 247 mk ja tulot 434 506 mk. Bruttokustannus asukasta ja päivää kohti oli 4.72 mk.

Sairaanhoito. Asuintalon asukkaat kävivät

terveyskeskus- ja yksityislääkäreiden vastaanotoilla ja kaupungin sairaaloiden poliklinikoilla. Kiireelliset sairaustapaukset lähetettiin suoraan sairaaloiden päivystyspoliklinikoille tai pyydettiin päivystävä lääkäri asukkaan luokse. Päivystävän lääkärin kotikäyntejä oli 13. Kotisairaanhoitaja kävi 10 asukkaan luona ja kaupungin kodinhoitotoimiston kautta saatiin kodinhoitoapua 18 asukkaalle. Sairaalahoidossa oli 38 henkilöä 61 kertaa ja sairaalassaolopäiviä oli 1 472. Ajalla 1.6.—31.12. oli henkilökunnan tekemiä kotikäyntejä 1 118 ja muita palveluja 51.

Askarrutus. Askarrutus alkoi työtupien toimesta 6.3.1972. Työtupien askarruttaja kävi asuintalossa viitenä päivänä viikossa. Askarrutukseen osallistuneet 43 henkilöä, 39 naista ja 4 miestä, saivat askarrutusrahaa yhteensä 4 590 mk.

Viihdytystoiminta. Kerhohuoneessa oli 19.4. alkaen joka toinen viikko Roihuvuoren seurakunnan järjestämä hartaustilaisuus sekä Laajasalon Eläkeläiset -yhdistyksen 30.5. lukien samoin joka toinen viikko järjestämää kerhotoimintaa. Lisäksi järjestettiin asuintalon ja eri vierailijoiden toimesta useita viihdytys- ym. tilaisuuksia. Asukkaat saivat myös vapaalippuja teatterinäytöksiin ja konsertteihin. Lääkintävoimistelijan ohjaama ryhmävoimistelu alkoi asuintalossa 5.10. Voimisteluun osallistui 48 asukasta 15—20 hengen ryhmissä yhteensä 28 kertaa.

T e r v a l a m m e n t y ö l a i t o s

Tervalammen työlaitoksessa on 180 paikkaa, joista 78 huoltola- ja 102 työlaitospaikkaa.

Huollettavat. Laitoksen kirjoissa oli vuoden aikana yht. 1 514 miestä, mutta heistä oli osa lomalla, vankilassa, karkumatalla tai sairaalassa.

Huoltoapulain nojalla oli laitoksessa 7 henkilöä. Kirjoissa olevien määrä vuoden päättyessä oli 4.

Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta annetun lain nojalla oli kirjoissa vuoden aikana huoltolaosastossa 1 165 miestä. Kirjoissa olevien määrä oli vuoden päättyessä 235.

Lapsen elatusavun turvaamisesta annetun lain nojalla oli kirjoissa 342 miestä. Näistä oli laitoksessa kertomusvuoden aikana olleita yhteensä 157 miestä. Kirjoissa olevien määrä oli vuoden päättyessä 204.

Hoitopäivien lukumäärä koko vuonna oli kaikkiaan 61 251. Ne jakaantuivat seuraavasti:

	Hoitopäiviä	
	v. 1972	v. 1971
Huoltoapulain nojalla hoidetut	1 629	1 113
PAV-lain nojalla hoidetut	51 336	45 382
Lapsen elatusavun turvaamisesta annetun lain nojalla hoidetut	8 286	10 840
Yhteensä	61 251	57 335

Hoitopäivien luku nousi edellisestä vuodesta 3 916:lla.

Menot ja tulot. Työlaitoksen bruttomenot olivat 1 527 093 mk ja bruttotulot 1 081 631 mk. Maatilan tappio kertomusvuodelta oli 62 839 mk. Bruttokustannus hoidokkia ja päivää kohden oli 24.93 mk. Jos bruttomenoista vähennetään työlaitoksesta kertyneet tulot, saadaan nettokustannukseksi 7.27 mk. Jos lisäksi otetaan huomioon maatilan tappio, saadaan nettomenoksi 8.30 mk hoitopäivältä.

Huollettavien työ. Huollettavat työskentelivät peltoviljelys-, puutarha-, talli-, talous-, rakennus-, metsätalous- ym. töissä kaikkiaan 32 847 työpäivää. Heidän laskettiin työllään korvanneen lapsen elatusavun turvaamisesta annetun lain nojalla niiden henkilöiden huoltoa, joiden puolesta he lain mukaan olivat

korvausvelvollisia, kaikkiaan 30 838 mk:n arvosta. Huollettaville järjestettiin mahdollisuuksien mukaan ja kunkin työkyvyn huomioon ottaen työterapiaa.

Terveystenhoito. Laitoksen lääkärin vastaanotoilla oli huollettavien käyntien luku 1 642. Lisäksi oli sairaanhoitajien vastaanottoja kolme kertaa päivässä, jolloin suoritettiin hoitoja ja jaettiin lääkkeitä. Laboratoriokokeita tehtiin 750. Erikoistutkimuksissa oli poliklinikoilla 952 käyntiä. Hammaslääkärissä kävi 491 henkilöä. Laitoksen sairastosastolla hoidettiin 95 potilasta, joiden hoitopäivien lukumäärä oli 542. Sairaalahoittoon lähetettiin 32 henkilöä.

Henkinen huolto. Ryhmäterapiatilaisuuksia järjestettiin sairaanhoitajien ja sosiaali-ohjaajan toimesta 1—2 iltana viikossa, lisäksi oli yksilöterapiaa. AA-kerho kokoontui edelleen laitoksessa ja Helsingin sekä Vihdin AA-kerhoista oli useita vierailuja.

Huollettavat harrastivat vapaa-aikanaan urheilua kuten lento- ja jalkapalloa sekä kesällä myös kalastusta.

Viihderyhmä järjesti useita tilaisuuksia pääasiassa omin voimin, mutta mukana oli myös ulkopuolisia esiintyjä. Näihin tilaisuuksiin kutsuttiin vieraiksi potilaita Hesperian sairaalan avo-osastolta, Veikkolan parantolasta, Helsingin sairaanhoito-opiston apuhoitajaopistolta sekä Varttuneet r.y.:stä.

Kansan Raittiusapu ry järjesti raittiusviikolla raittiusjuhlan. Lisäksi eri seurakunnat ja uskonnolliset yhdistykset järjestivät hartaustilaisuuksia ja kuorovierailuja laitoksessa 3—5 kertaa kuukaudessa. Kouluteatteri esitti laitoksessa näytelmän »Markkinamatka».

Huollettavien käytössä oli radio, televisio, sanoma- ja aikakauslehtiä, kirjasto, harrastusvälineitä ym.

3. Irtolaishuolto

Huollettujen lukumäärä. Irtolaishuollossa oli kertomusvuonna kaikkiaan 326 eri henkilöä, joista 213 (ed. v. 296) miestä ja 113 (167) naista. Keskeinen vaikutus irtolaishuollon kohteeksi tulleiden määrän supistamiseen edellisvuoteen verrattuna on ilmeisesti ollut 1.9.1971 voimaan tulleella lailla irtolaislain muuttamisesta. Uudistuksella lievennettiin lain mukaisia seuraamuksia, joista pakkotyö kokonaan poistettiin.

Kaikista huolletuista irtolaisista oli uusia, vasta kertomusvuonna ensi kerran huoltoon otettuja 126 (147).

Seuraavat selvitykset koskevat yleensä, mikäli toisin ei ole mainittu, kertomusvuonna huollettujen irtolaisten kokonaismäärää. Vain niissä tapauksissa, joissa uusien irtolaisten olosuhteissa oli merkittävää eroa näihin verrattuna, on erikseen esitetty tärkeimpiä numerotietoja tästäkin ryhmästä. Myös taulukkoliitteissä on numerotietoja.

Irtolaishuollon peruste. Ryhmittämällä irtolaishuoltoon joutuneet sen perusteen nojalla, joka on katsottu pääperusteeksi, saadaan seuraava asetelma:

Huollon peruste	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Kuljeksiva elämä	24	11.3	30	26.6	54	16.6
Työn vieroksuminen	124	58.2	37	32.7	161	49.4
Kerjuu	10	4.7	4	3.5	14	4.3
Ammattihauereus	—	—	21	18.6	21	6.4
Muu peruste ¹⁾	55	25.8	21	18.6	76	23.3
Yhteensä	213	100.0	113	100.0	326	100.0

¹⁾ Suurin osa näistä oli henkilöitä, jotka olivat syyllistyneet väkijuomalainsäädäntöä vastaan tehtyihin rikoksiin, kuten väkijuomien luvattomaan myyntiin.

Naispuolisista uusista irtolaisista joutui huoltoon 41.0% kuljeksivan elämän, 38.5% työn vieroksumisen ja 10.3% ammattihauereuden perusteella.

Huoltotoimenpiteet. Eri huoltotoimenpiteitä sovellettiin irtolaisiin seuraavasti (taulukkoa laadittaessa on otettu huomioon kuhunkin irtolaiseen vuoden kuluessa viimeksi sovellettu huoltotoimenpide):

Huoltotoimenpide	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Varoitus	56	26.3	28	24.8	84	25.8
Kotikuntaan lähettäminen	2	0.9	3	2.6	5	1.5
Irtolaisvalvonta	86	40.4	27	23.9	113	34.7
Työlaitos	32	15.0	21	18.6	53	16.2
Jälkivalvonta	37	17.4	34	30.1	71	21.8
Yhteensä	213	100.0	113	100.0	326	100.0

Uusista irtolaisista lähetettiin kotikuntaan 1.6%, jäi varoitusasteelle 60.3%, valvontasteelle 25.4%, työlaitoksessa oli 8.7% ja jälkivalvonnassa 4.0%.

Irtolaisten huoltopäivien luku työlaitok-

sessä oli kaikkiaan 6 855, joista 3 618 miesten ja 3 237 naisten.

Siviilisääty ja syntyperä. Siviilisäädyn mukaan ryhmittyvät irtolaiset seuraavasti:

Huoltotoimenpide	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Naimattomia	166	77.9	72	63.7	238	73.0
Naimisissa	17	8.0	29	25.7	46	14.1
Leskiä	1	0.5	—	—	1	0.3
Eronneita	29	13.6	12	10.6	41	12.6
Yhteensä	213	100.0	113	100.0	326	100.0

Ikä. Eri ikäluokkien suhteellinen osuus irtolaishuollossa olevista oli seuraava:

	18—20 ¹⁾	21—29 v	30—39 v	40—49 v	50 v —	Yht.
	%	%	%	%	%	%
Miehiä	7.5	33.8	26.8	25.3	6.6	100.0
Naisia	15.9	43.4	14.2	20.3	6.2	100.0

¹⁾ Irtolaiskäsittelyä ei sovelleta 18 vuotta nuorempaan henkilöön.

Muita tietoja. Rikoksista tuomittuja oli etupäässä rikosrekisteriotteista saatujen tietojen mukaan 182 eli 55.8% kaikista, mie-

histä erikseen 142 eli 66.7%. Uusista irtolaaisista oli rikoksista tuomittuja 64.3%.

4. Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huolto

Huollettujen lukumäärä. Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta annetun lain mukaisten huoltotoimenpiteiden alaisena oli kertomusvuoden aikana kaikkiaan 3 797 henkilöä. He jakaantuivat seuraavasti:

	Miehiä	Naisia	Yhteensä
Varsinaisina väärinkäyttäjinä huolletut	3 372	220	3 592
Nuorina tilapäisinä väärinkäyttäjinä huolletut	185	20	205
Yhteensä	3 557	240	3 797

PAV-lain mukaisesti päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjätapauksina on viime vuosina huollettu eri henkilöitä seuraavasti:

Vuosi	Varsinaisena väärinkäyttäjänä	Nuorena väärinkäyttäjänä	Yhteensä
1965	3 795	1 149	4 944
1966	4 242	1 273	5 515
1967	4 439	1 472	5 911
1968	3 725	1 175	4 900
1969	2 750	625	3 375
1970	2 843	708	3 551
1971	3 425	222 ¹⁾	3 647
1972	3 592	205 ²⁾	3 797

¹⁾ Lisäksi 1 290 epävirallista neuvontatapausta.

²⁾ Lisäksi 575 epävirallista neuvontatapausta.

Edellä esitetyt luvut kuvaavat PAV-huollossa olleiden henkilöiden lukumäärää. Luvut eivät siis ilmaise alkoholin yms. väärinkäyttäjien määrää.

Seuraavassa selvityksessä on ensin käsitelty varsinaisina väärinkäyttäjinä huolletut ja sen jälkeen nuorina tilapäisinä väärinkäyttäjinä huolletut henkilöt.

8. Huoltotoimi

Varsinaisina väärinkäyttäjinä huollettuja henkilöitä oli kertomusvuonna siis 3 592. Kokonaismäärästä oli jo aikaisemmin huollossa olleita 2 609 miestä ja 145 naista eli yhteensä 2 754 henkilöä, joihin nähden huoltotoimenpiteet siis olivat jatkohuoltoa, kun sen sijaan vasta kertomusvuonna huoltotoi-

menpiteiden kohteiksi joutui 763 (ed. v. 753) miestä ja 75 (56) naista eli kaikkiaan 838 (809) henkilöä.

Huollon peruste. Huoltoon ottamisen pääperusteen mukaan jakautuivat varsinaiset väärinkäyttäjät seuraavasti:

Huollon peruste	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Vaarallisuus	17	0.5	—	—	17	0.5
Rattijuoppous	3	0.1	—	—	3	0.1
Häiriö tai pahennus	758	22.5	54	24.5	812	22.6
Päihtymystapaukset	464	13.8	44	20.0	508	14.1
Elatusvelvollisuuden laiminlyönti	11	0.3	3	1.3	14	0.4
Ansiotyön laiminlyönti	11	0.3	1	0.5	12	0.3
Rasitus	9	0.3	2	0.9	11	0.3
Huoltoavun tarve	1	0.0	1	0.5	2	0.1
Vapaaehtoisuus	2 098	62.2	115	52.3	2 213	61.6
Yhteensä	3 372	100.0	220	100.0	3 592	100.0

Huoltotoimenpiteet. Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien jakautuminen heihin kertomusvuoden aikana viimeksi sovelletun toi-

menpiteen mukaan käy selville seuraavasta taulukosta:

Huoltotoimenpide	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Neuvonta ja ohjaus	290	8.6	18	8.1	308	8.6
Valvonta	401	11.9	45	20.5	446	12.4
Huoltola (päättös)	73	2.2	2	0.9	75	2.1
Huoltola (täytäntöönpanu)	846	25.1	61	27.7	907	25.3
Sairaala- tai muu laitoshoido	871	25.8	78	35.5	949	26.4
Jälkivalvonta	173	5.1	15	6.8	188	5.2
Hoitokodit	718	21.3	1	0.5	719	20.0
Yhteensä	3 372	100.0	220	100.0	3 592	100.0

Uusista päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjistä jäi neuvonta- ja ohjausasteelle 24.6%, valvontaan 11.1%, täytäntöönpanussa huoltolahoidossa oli 22.7%, sairaala-

tai muussa laitoshoidossa 20.6% ja hoitokotihoidossa 20.3%.

Siviilisääty. Siviilisäädyn mukaan ryhmityivät väärinkäyttäjät seuraavasti:

Siviilisääty	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Naimattomia	1 679	49.8	63	28.6	1 742	48.5
Naimisissa	982	29.1	84	38.2	1 066	29.7
Leskiä	49	1.5	15	6.8	64	1.8
Eronneita	655	19.4	57	25.9	712	19.8
Tuntematon	7	0.2	1	0.5	8	0.2
Yhteensä	3 372	100.0	220	100.0	3 592	100.0

Ikä. Eri ikäluokkien osuudet huollossa olleista varsinaisista väärinkäyttäjistä olivat:

	—20 v	21—29 v	30—39 v	40—49 v	50 v—	Kaikkiaan
Luku	113	613	819	1 132	915	3 592
%	3.1	17.1	22.8	31.5	25.5	100.0

Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjistä oli lääkeaineiden väärinkäyttäjiä 39, joista 14 naista. Suurin osa lääkeaineiden väärinkäyttäjistä oli 25—49-vuotiaita. Morfiinin yms. käyttäjiä oli 3, muun lääkeaineen käyttäjiä 7 ja 29 käytti alkoholin lisäksi lääkeainetta.

Nuorina tilapäisinä väärinkäyttäjinä huoltetuista 205 henkilöstä oli 185 miestä ja 20 naista. Heistä oli 35 ollut jo aikaisemmin huollon kohteena; uusia oli siten 170.

Huoltotoimenpiteet, siviilisääty. Viimeksi sovelletun toimenpiteen sekä siviilisäädyn mukaan ryhmittäytyvät ko. huollossa olleet seuraavasti:

Huoltotoimenpide	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Neuvonta ja ohjaus	182	98.4	18	90.0	200	97.6
Valvonta	3	1.6	2	10.0	5	2.4
Yhteensä	185	100.0	20	100.0	205	100.0

Uusista tapauksista, joita oli 16 naista ja 154 miestä, sovellettiin 16 naiseen sekä 153

mieheen huoltotoimenpiteenä neuvontaa ja ohjausta ja 1 mieheen valvontaa.

Siviilisääty	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%
Naimattomia	180	97.3	18	90.0	198	96.6
Naimisissa	4	2.2	2	10.0	6	2.9
Leskiä	—	—	—	—	—	—
Eronneita	1	0.5	—	—	1	0.5
Yhteensä	185	100.0	20	100.0	205	100.0

Ikä. Eri ikäluokkien osuudet olivat:

	18—20 v	21—24 v	Kaikkiaan
Luku	121	84	205
%	59.0	41.0	100.0

Uusista tapauksista 18—20 -vuotiaiden osuus oli 68.8%.

Asunnottomien alkoholistien huolto. Helsingissä oli kertomusvuonna asunnottomien henkilöiden tilapäismajoitukseen käytettävissä n. 4 000 miesten ja n. 400 naisten asuntola- ja yömajapaikkaa. Talvella majoitustilanne oli ajoittain vaikea. Kaikki on kuitenkin voitu majoittaa. Usean talven ajan on asunnottomia auttanut majoituspaikan saannissa Majoituskeskus-niminen elin. Se on toiminut huoltoviraston asunnottomien huoltotoimiston suojissa iltaisin ja sitä ovat yhteistoiminnassa ylläpitäneet huoltovirasto ja majoitustoiminnan harjoittajat. Raittiissa vaiheessa olleet alkoholistit ovat käyttäneet runsaasti majoituskeskuksen palveluksia.

Niitä asunnottomia alkoholisteja varten, jotka ovat olleet juopottelukierteessä tai muutoin sellaisessa tilassa, ettei heitä ole otettu tavallisiin asuntoloihin, on kertomusvuonna toiminut edelleen v. 1967 avattu Suoja-Pirtti r.y:n hallinnassa oleva mies-alkoholistien ensisuoja. Sinne majoitettiin päivittäin kymmenä vuodenaikana 270—410 miestä ja kesällä 65—200 miestä. Talviaikana saapui näistä miehistä päihtyneenä ensisuojaan päivittäin 50—160 miestä, minkä vuoksi heidät ohjattiin ensisuojaan erillisiin selviämistiloihin. Kaikkiaan asunnottomia alkoholisteja otettiin ensisuojaan 1.11.1971—31.10.1972 välisenä aikana 2 609 eri miestä, joista korvikepäihteitä käyttäneiksi havaittiin 2 019 miestä. Yleisimmät väärinkäytetyt korvikepäihteet olivat kertomusvuoden alkupuolella taloussprii T ja kertomusvuoden lopulla useat eri kasvovesilajikkeet. Korvikepähteiden käyttäjistä monet joutuivat kertomusvuoden aikana turvautumaan ensisuojaan useita kertoja.

PAVI-huoltotoimisto ohjasi suojan toimintaa PAVI-toimiston huoltotarkastajan valvontakäynnein ja sosiaalityöntekijän suojassa työskentelyn avulla. Tarvittaessa ohjattiin henkilö PAVI-toimistoon saamaan tarvittavaa huoltoa.

Pysyväisluonteinen naisten ensisuoja, joka avattiin 29.4.1970, jatkoi kertomusvuonna toimintaansa Pakilan kaupunginosassa Osuuskunnantie 14:ssä.

Naisten ensisuojan kanssa samanaikaisesti avattu naisalkoholistien hoitokoti toimi vastaavasti koko kertomusvuoden ajan. Ensisuoja ja hoitokoti sijaitsevat samassa rakennuksessa. Ensisuojassa on tiloja 20 naiselle, hoitokodissa on 18 paikkaa. Molemmat hoitopisteet olivat edelleen Kovaosaisten Ystävät -yhdistyksen hallinnassa. Ensisuojan ja hoitokodin toimintaa ohjasi PAVI-huoltotoimiston huoltotarkastaja, jolla oli kolmena päivänä viikossa ensisuojassa asiakasvastaanotto.

Naisten ensisuoja tarjoaa autettavilleen täysihoidon, hoitokodin asukkaille on tarvittaessa järjestetty ateriointi kodissa. Ensisuojan toimintaperiaatteet vastaavat miesten ensisuojassa sovellettuja. Suojan yhteistoimintaelimet ovat samat kuin miesten ensisuojalla, samoin yhteistoiminta jäljempänä selostetun etsintähuollon työryhmän kanssa. Monet ensisuojaan otetut voitiin edelleen siirtää hoitokotiin.

Naisten ensisuojaan on auttamisjaksona 1.11.1971—31.10.1972 otettu 82 naista, hoitokotiin vastaavasti 36 naista (näihin eivät sisälly ensisuojasta hoitokotiin otetut).

Etsintätoiminta. Kertomusvuonna jatkettiin joulukuussa 1969 käynnistettyä etsintätoimintaa asunnottomien alkoholistien keskuudessa. Keväällä saatiin käyttöön entisen heikkokuntoisen auton tilalle uusi Ford Transit -merkkinen auto, jolla PAVI-huoltotoimiston sosiaalityöntekijä on päivittäin liikkunut eri puolilla kaupunkia ko. alkoholistien oleskelupaikoilla. Aika-ajoin maastokäynneillä on ollut mukana toimistosta toi-

nen kenttätöntekijä ja tarvittaessa poliisilaitoksen huolto-osaston toimihenkilö. Auttamisen kohteeksi on tullut vapaaehtoisesti hoitoa haluavia, avun tarpeessa olevia henkilöitä. Etsintätoiminnan yhteistyöpesteinä ovat PAVI-huoltotoimiston ohella edelleen olleet lähinnä miesten ja naisten ensisuoijat, kaupungin sairaaloiden poliklinikat ja desinfiomislaitos.

Maastossa etsintätoiminta kohdistui ensisijaisesti niin kehnokuntoisiin alkoholisteihin, että heitä ei tilansa ja tapojensa vuoksi otettu yleisiin asuntoloihin ja julkisiin liikennevälineisiin. Maastossa tavatuista haastateltiin kertomusvuonna 820 tällaista henkilöä, joista naisia oli 31. Miehistä tuotiin huoltoon 213 ja sairaalaan 172. Naisten vastaavat luvut olivat 6 ja 4.

Taloussprii T:n myynti lopetettiin kesällä 1972. Sen jälkeen maastossa oleskelevien asunnottomien alkoholistien yleiskunto ja liikkuvuus on kohentunut. Monet näistä ulkosalla oleskelevista ovat sittemmin oma-toimisesti tulleet huoltoon ja sairaalaan saatuaan siihen etsintäautolla kulkevalta sosiaalityöntekijältä kehoituksen. Etsintätoiminta asunnottomien keskuudessa kehittyi kertomusvuoden aikana entistä laajemmin liikkuvaksi ja huoltoontulovirikkeitä antavaksi. Etsintätoimintaa on mahdollisuuksien mukaan harjoitettu myös kiireelliseksi ilmoitetuissa PAV-perhehuoltoon kuuluneissa tapauksissa.

Vapaaehtoisesti hoitoon pyrkivien yksilö- ja ryhmäterapia. PAVI-huoltotoimiston käytössä oli edelleen Hämeentie 54 -talon alakerroksesta vuokrattu 158 m² käsittävä huoneisto päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjää varten.

Kerhon toiminta on vapaaehtoisuuteen perustuvaa yksilö- ja ryhmätyötä hoitoon haakeutuvien vapauttamiseksi päihteiden väärinkäytöstä.

Kerhuhuoneisto pidettiin avoinna kaikkina päivinä, myös sunnuntaisin klo 9—22 välisenä aikana. Aukioloaikana huoneistoon oli

vapaa pääsy jokaisella hoitoa hakevalla, päihdyttävien aineiden väärinkäytöstä kärsivällä henkilöllä.

Huoneisto oli kertomusvuoden aukiolojaksojen kestäessä PAVI-huoltotoimiston käytössä jokaisena arkipäivänä klo 9—10.30 ja 12.30—17 sekä arki-iltoina paitsi lauantaisin klo 19—22. Huoneistossa oli valvojana vuorotellen kaksi PAVI-huoltotoimiston sosiaalityöntekijää, jotka päiväsaikaan huolehtivat huoneistoon saapuvien henkilöiden yksilöhoidosta ja iltaisin PAVI-toimiston ja Toukolan hoitokodin tarpeita palvelevasta ryhmätoiminnasta.

Huoneisto oli myös Helsingin AA-kerhon käytössä kaikkina viikon päivinä. Huoltovirasto huolehti huoneistonvuokran, puhelinkulujen ja sähkönkulutuksesta aiheutuvien menojen maksamisesta sekä polttopuuja vesikustannuksista.

Kertomusvuoden aikana pidettiin kerhotoiloissa yhteensä 392 kokousta, joista 180 PAVI-huoltotoimiston sosiaalityöntekijäin valvomana. Kokouksiin osallistuneiden lukumäärä oli n. 9 000 eli keskimäärin 23 henkilöä kokousta kohti. Kerholla käyntien määrä oli 28 412. Sosiaalityöntekijät suorittivat 2 552 henkilökohtaista keskustelua apua hakemaan tulleiden päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien asioiden hoitamiseksi. Samalla he avustivat asiakkaita asunnon ja työpaikan hankkimisessa.

Kerhon sosiaalityöntekijät osallistuivat lisäksi kesä-, heinä- ja elokuussa Helsingin AA-kerhon kesäleiritoimintaan. Kyseistä kerhoiluun liittyvää virkistys- ja katkaisuhoidotoimintaa harjoitettiin Villingin lähellä Pikku Villasaarella. Saarikäyntejä oli 1 507. Myös alkoholistien perheet osallistuivat leirintään.

Kerhotoiminnasta kertomusvuoden aikana saadut kokemukset olivat myönteisiä.

Tämä toimintamuoto liittyi tuloksellisesti päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien kunnuttamiseen vapaaehtoisen avohuollon linjalla.

Nuorten henkilöiden AA-kerhotoiminta. AA-nuorisoryhmä »Hagiksen Nuoret» jatkoi toimintaansa Helsingin kaupungin nuorisotoimiston PAVI-toimistolle luovuttamassa huoneistossa Hakaniemen kerhokeskuksessa, Siltaasaarenkatu 12. Kerhoiltoja pidettiin kolmena iltana viikossa (maanantai, keskiviikko ja perjantai klo 18—22). Osa ryhmätoiminnasta, keskiviikkoiset kokoukset, siirrettiin 20.9.1972 lukien Hämeentien 54:n kerhohuoneiston tiloihin. AA-nuorisoryhmä »Toive» jatkoi toimintaansa lauantaisin klo 18—21 Toinen linja 8:ssa, samoin AA-nuorisoryhmä »Risteys», joka kokoontui lauantaisin klo 18—22 Kunnalliskodintie 6 C-talon kerhotoiloissa ja AA-nuorisoryhmä »Siili» Seurakunnan työkeskuksessa Siilitie 4, maanantaisin klo 18—22.

Kerhotoimintaan osallistuneet olivat yleensä 17—26 -vuotiaita. Kerhotoiminnassa pidettiin yhteensä 164 ryhmäkokousta, joihin osallistui 2 606 henkilöä. Näitä ryhmäkokouksia samoin kuin kesäretkeilyjä ohjasivat PAVI-huoltotoimiston osa-aikapalkkaamat sosiaalityöntekijät. Kesän aikana tekivät nuorisoryhmät 8 viikonloppuretkä Vuorilahden kesäkotiin. Retkipäiviä kertyi 12 ja retkiin osallistui 345 kerholaista tai heidän omaistaan.

Nuorten AA-kerhotoiminta tarjoaa nuorille vapaaehtoisuuteen perustuvan ja oma-kohtaiseen sekä keskinäiseen auttamiseen pyrkivän hoitomuodon, joka täydentää lakisääteistä PAV-huoltotyötä erityisesti vaikeasti yhteiskuntaan sopeutuvien nuorten parissa.

5. Toukolan hoitokoti

Toukolan 22-paikkainen hoitokoti, joka perustettiin v. 1963, jatkoi toimintaansa entiseen tapaan.

Hoitokodissa hoidettiin kertomusvuoden aikana 112 miestä. Vuoden aikana voitiin ottaa hoitokotiin vain 90 uutta asukasta. Hoitovuorokausien luku oli 8 243, joista itsemaksavien hoitovuorokausia 6 297 ja huoltolautakunnan maksamia 1 946. Bruttokustannukset asukasta ja hoitovuorokautta kohden olivat 19.15 mk ja nettokustannukset 7.98 mk.

Menot ja tulot. Hoitokodin menot ja tulot olivat:

Menot yhteensä 157 876 mk.

Tulot	mk
Hoitomaksut:	
Itsemaksavat	56 674
Huoltolautakunta	16 601
Henkilökunnan ruokailu	2 103
Vuokrat	870
Valtionapu	15 000
Muut tulot	828
Yhteensä	92 076

Nettomenot olivat 65 800 mk.

Hoitokodissa hoidettujen jakauma oli 31.12. seuraava:

Kodista poistui kuntoutuneina	32
Sairaalaan toimitettiin	6
Lyhytaikaisia asukkeja	30
Järjestyssääntöjen rikkomisen takia poistettiin	21
Kuolleita	1
V:lle 1973 jäi hoitokotiin	22
Yhteensä	112

Hoitokodissa pidettiin kertomusvuoden aikana 87 ryhmäkokousta, joista 14 oli asukkaiden ja henkilökunnan yhteistä neuvottelukokousta. Kokouksiin osallistui yhteensä 2 310 henkilöä. Asukkaiden kanssa käytiin 1 116 henkilökohtaista keskustelua. Varsinainen AA-ryhmä on toiminut hoitokodissa joka maanantai. Lisäksi 13.7.1972 alkaen on torstai-iltaisain kokoontunut terapiaryhmä. Useimmat hoitokodista poistuneet osallistuivat myöhemminkin ryhmätoimintaan eri AA-ryhmissä.

Mainittakoon vielä, että hoitokodin asukkaat maksoivat kodissa ollessaan perheiden elatusmaksuja, sakkoja ja muita velkoja veronpidätysten lisäksi.

6. Sosiaalilääkärin toiminta

Sosiaalilääkärin päätehtävänä oli lakien edellyttämien lääkärintlausuntojen laatiminen päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjistä ja irtolaisista sekä huolehtiminen tarvittaessa muistakin tutkimuksista ja lausunnoista sekä ensiavun luontoisen hoidon antaminen kiireellisissä tapauksissa em. henkilöille. Sosiaalilääkäri avusti myös huoltotoimistoja vaikeimpien huoltotapausten osalta.

Kertomusvuonna tutkittiin ja hoidettiin sosiaalilääkärin toimesta 1 646 (ed. v. 1 529)

huollettavaa. Näiden käyntikertojen lukumäärä oli 2 206 (2 004). Uusia huollettavia oli 566 (494).

Kirjoitettujen lääkärintlausuntojen ja todistusten luku oli 2 065, polikliinista ensiapua annettiin 1 070 kertaa, muihin poliklinikoihin, sairaaloihin yms. lähetettiin 51 huollettavaa. Sosiaalilääkäri antoi myös neuvontaa ja ohjausta huollettaville ja heidän omaisilleen sekä osallistui henkilökunnan työpaikkakoulutukseen ja yhteistyöhön muiden viranomaisten kanssa.

7. Juopumuspidätykset

Juopumuspidätystilastoa Helsingissä asuvista henkilöistä. Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollon taustaa valaisevat seuraavat tilastotiedot juopumuspidätyksistä.

Ns. juopumuspidätyskortiston mukaan pidätettiin kertomusvuonna 16 857 eri henkilöä, joista miehiä 15 536 ja naisia 1 321. Edelliseen vuoteen verraten oli pidätettyjä 449 henkilöä vähemmän. Ensi kertaa pidätettyjä oli 5 130 henkilöä. Pidätyskertoja oli kaikkiaan 60 213. Keskimääräinen pidätyskertojen luku henkilöä kohden vuodessa oli miesten osalta 3.6 ja naisten osalta 2.8. Eniten pidätyksiä sattui maaliskuu-, vähiten toukokuussa.

Mainittakoon vielä, että kaikista juopumuspidätyskortistossa olevista oli rekiste-

röity päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjänä 6 939, lisäksi nuorina tilapäisinä väärinkäyttäjänä rekisteröityjä 903 sekä irtolaisina 886.

Juopumuspidätykset jakautuivat pidätettyjen asuin- ja pidätyspaikan mukaan seuraavasti:

Pidätyksiä oli Helsingissä yht. 59 841, joista 2 919 muualla asuvien pidätyksiä. Helsinkiläisten pidätyksiä oli yhteensä 60 213, joista 3 291 tapahtui Helsingin ulkopuolella.

Yksityiskohtaisempia tietoja juopumuksesta pidätettyjen iästä, pidätyskertojen lukumäärästä sekä pidätyksien luvusta kunakin vuoden kuukautena on julkaistu taulukko-osastossa.

8. Kodinhoitotoiminta

Kunnallisesta kodinhoitoavusta tuli osalliseksi eri kuukausina seuraava määrä perheitä tai yksinäisiä henkilöitä.

tammikuu ..	1 708	heinäkuu	1 379
helmikuu	1 808	elokuu	1 599
maaliskuu ..	1 648	syyskuu	1 814
huhtikuu	1 690	lokakuu	1 868
toukokuu	1 888	marraskuu ..	1 983
kesäkuu	1 663	joulukuu	1 885

Kodinhoitoapua saaneiden eri perheiden lukumäärä oli koko vuonna 7 589, joista yksinäisiä vanhuksia 3 505. Toimistoon tehtiin 11 990 pyyntöä kodinhoitoavun saamiseksi, mutta huomattava osa pyynnöistä jouduttiin hylkäämään työvoimapulan vuoksi.

Kodinhoitajat suorittivat kaikkiaan 44 678 työpäivää ja kotiaavustajat 7 476 työpäivää. Muille kuin vähävaraisille annetusta kodinhoitoavusta perittiin asianomaisilta yhteen-

sä 139 227 mk. Kodinhoitajia oli kertomusvuonna kaikkiaan 215, joista johtavia kodinhoitajia 7, kotiaavustajia 34 ja jalkojen hoitajia 4.

Kotipalveluautotoiminta aloitettiin kertomusvuonna 28.2., jolloin kodinhoitotoimisto sai käyttöönsä kotipalveluauton. Kotipalveluauton avulla pyritään mm. helpottamaan niiden vanhusten ja muiden erityistä huolenpitoa tarvitsevien henkilöiden avunsaantia, jotka asuvat yleisen liikenteen kannalta katsoen hankalapääsuisillä alueilla ja jonne muuten on vaikeata saada järjestetyksi riittävässä määrin kodinhoitoapua.

Kotipalveluautona toimiva henkilöpakettiauto on varustettu tarkoituksenmukaisilla siivous- ja puhdistusvälineillä.

Miehityksenä autossa on 2 kodinhoitajaa ja 2 kotiaavustajaa. Tämä henkilökunta työskentelee työkohteissa pareittain tai yksinään riippuen tehtävien laadusta. Suoritettavat tehtävät ovat normaaleja kodinhoitajien ja kotiaavustajien tehtäviä.

9. Opintojen tukeminen, invalidihuolto, työhuolto, toipilasraha, sotilasavustus, kotiuttamisraha, vanhusten asumistuki ja vanhusten virkistystoiminta

Ammattiopintojen avustuslain mukaisesti laadittiin valtion opintotukikeskukselle esityksiä apurahojen myöntämiseksi vähävaraisille opiskelijoille ja annettiin näihin liittyviä lausuntoja 1.7. saakka, jolloin voimaan astunut opintotukilaki kumosi ammattiopintojen avustuslain. Uuden opintotukilain mukaisesti välitettiin opintoraha- sekä opintolainan valtioneuvoston- ja korkotukihakemuksia valtion opintotukikeskukselle.

Ammattiopintojen avustuslaissa edellytettyä huoltoa sai kertomusvuonna 108 opiskelijaa. Heille valtion varoista maksettujen apurahojen ja lainojen yhteinen määrä oli 17 360 mk. Lisäksi suoritettiin kaupungin varoista 98 600 mk yhteensä 512 helsinkiläiselle opiskelijalle, joiden valtiolta saama tuki oli riittämätön tai jotka muusta syystä olivat erikoisen tuen tarpeessa opiskeluaikanaan.

Invalidihuoltoa sai kaikkiaan 1 568 invalidia. Lääkintähuoltoa sai 1 018 invalidia sairaalahoitona jälkihoitoineen ja muuta kuntouttamishoitoa, tekojäseniä, tukisidoksia, invalidipyöriä, kuulolaitteita yms. apuneuvoja sekä lääkitähuollon saamiseksi tarpeellisten matkojen kustannuksia. Lääkintähuoltomenojen kokonaismäärä oli 377 503 mk.

Koulutusmenoja maksettiin 53 invalidille yhteensä 72 943 mk. Työvälineiden ja raaka-aineiden hankintaan, oman yrityksen perustamiseen taikka työmatkoilla välttämättömän auton rahoittamiseen sai taloudellista tukea 24 invalidia, joille maksettiin avustuksina ja lainoina yht. 29 631 mk.

Invalidirahan saajia oli kertomusvuoden lopussa 2 366, joista sokeita tai heikkonäköisiä oli 314.

Työhuoltoon varatusta määrärahasta maksettiin 22 invalidille yhteensä 8 083 mk avustuksena apuvälineiden hankintaan, elinkeinoapuna yms.

Sokeiden asumistukea maksettiin 7 varattomalle tai vähävaraiselle sokealle yht. 9298 mk.

Sotaorpojen työhuoltomenoina suoritettiin 11 sotaorvolle kaikkiaan 5 960 mk.

Työhuoltotoimisto antoi kaikkiaan 6 293 lausuntoa tai esitystä.

Tuberkuloosi- ja reumapotilaille jaettavia toipilasrahoja varten talousarvioon merkitystä määrärahasta jaettiin 268 henkilölle yht. 205 071 mk. Tuberkuloositoipilaita oli 232 ja reumaatikkoja 36. Toipilasrahaa maksettiin varattomalle toipilaille 290 mk kuukaudessa, vähävaraiselle 205 mk kuukaudessa ja tyydyttävässä taloudellisessa asemassa olevalle 105 mk kuukaudessa. Toipilasraha maksetaan enintään kuuden kuukauden ajalta. Poikkeustapauksissa voidaan toipilasrahaa vielä antaa lisää kolmelta kuukaudelta.

Sotilasavustusta maksettiin sotilasavustuslain nojalla 571 tapauksessa kaikkiaan 1 085 637 mk.

Vuonna 1971 voimaan tulleen kotiuttamisrahain mukaan voidaan vakinaisesta palveluksesta kotiutettavalle asevelvolliselle suorittaa eräin edellytyksin valtion varoista kotiuttamisrahaa. Kertomusvuonna maksettiin kotiuttamisrahaa 85 henkilölle yhteensä 12 750 mk.

Vanhusten väliaikaista asumistukea maksettiin v:n 1969 loppuun saakka. Vuoden 1970 alusta lukien tuli voimaan laki kansaneläkkeisiin liitetystä asumistuesta. Samasta ajankohdasta lukien maksettiin vanhusten väliaikaisen asumistuen lisäksi eräin edellytyksin niille henkilöille, jotka joulukuussa 1969 olivat saaneet vanhusten väliaikaista asumistukea ja joiden kansaneläkelaitokselta saama asumistuki oli pienempi kuin vanhusten väliaikainen asumistuki oli ollut tai joiden anomuksen kansaneläkelaitos oli kokonaan hylännyt. Vanhusten väliaikaisen asu-

mistuen lisää maksettiin kertomusvuonna 72 (ed. v. 386) vanhukselle tai vanhuspariskunnalle yhteensä 16 158 mk. Asumistuen lisän saajista oli yksinäisiä naisia 45, yksinäisiä miehiä 5 ja aviopareja 22.

Vanhusten virkistystoiminta. Kertomusvuonna jatkettiin ja laajennettiin v. 1970 aloitettua huoltoviraston järjestämää vanhusten virkistystoimintaa.

Virkistystoiminnan piiriin kuuluivat lähinnä 60 v täyttäneet huoltotoimistojen ja kodinhoitotoimiston asiakkaat sekä kotisairaanhoidossa olevat potilaat.

Edellistä vuotta runsaammin osallistuivat toimintaan myös järjestöissä ja seurakuntien vanhustenkerhoissa käyvät vanhukset.

Huoltolautakunnan kertomusvuonna 27.3. tekemän päätöksen mukaisesti ei enää pidetty virkistystoimintaan osallistumisen edellytyksenä kansaneläkkeen täyden tukiosan saantia. Kuitenkin niissä tapauksissa, jolloin virkistyspalvelujen kohdalla osallistujien määrää jouduttiin rajoittamaan tarjolla olevia mahdollisuuksia suuremman kysynnän vuoksi (esim. teatterilippuja jaettaessa) annettiin etusija täyden tukiosan saajille.

Virkistystoiminnan tarkoituksena on luoda vanhuksille mahdollisuudet osallistua omien kykyjensä ja voimiensa mukaisiin virkistys-, harrastus- yms. toimintoihin ja siten osaltaan torjua laitoshoidon ulkopuolella eli kotonaan asuvien henkilöiden yksinäisyyttä, turvattomuutta, sopeutumattomuutta jne. Tämän lisäksi toiminnan tarkoituksena on koordinoita ja kehittää järjestöjen harjoittamaa vanhusten virkistystoimintaa.

Kertomusvuoden merkittävin tapahtuma oli toisen vanhusten virkistyskeskuksen avaaminen 14.8. Meilahdessa. Meilahden virkistyskeskus samoin kuin edellisenä vuonna avattu Tarvon virkistyskeskus toimivat ns. avoimien ovien periaatteella siten, että niihin pääsevät kaikki 60 v täyttäneet helsinkiläiset.

Meilahden virkistyskeskus oli avoinna maanantaista perjantaihin klo 9—16 myös talvikautena.

Tarvon virkistyskeskus oli avoinna kesä kautena maanantaista perjantaihin klo 9—16. Talvikautena Tarvon virkistyskeskus oli avoinna ainoastaan keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 11—15.

Sekä Meilahden että Tarvon virkistyskeskuksissa järjestettiin osittain ohjelmoitua toimintaa. Ohjelmaan kuului juhla- ja virkistystilaisuuksia, joissa vanhukset itse suorittivat ainakin osan ohjelmasta sekä retkiä, kuntovoimistelua ja muuta liikuntaa. Työtuvat järjestivät ohjattua askartelutoimintaa ja halukkaiden käytössä oli lisäksi erilaisia pelejä, sanoma- ja aikakauslehtiä yms.

Tarvon virkistyskeskuksen toimintaan sisältyi myös päivätansseja, Meilahden toimintaan tanssi ei sen sijaan kuulunut.

Kummassakin virkistyskeskuksessa toiminta ohjelmoitiin siten, että vanhuksista valittiin kuukaudeksi kerrallaan ns. ohjelματοimikunta. Tällä tavoin vanhuksia aktivoitiin omatoimisuuteen.

Kertomusvuonna järjestettiin lisäksi mm. 74 teatterinäytöstä, 12 elokuvaesitystä, seitsemän konserttia, yhdeksän juhlaa, 15 retkeä ja kuusi ruoanvalmistuskurssia. Helsingin sairaanhoitajakoulun oppilaiden antamaa jalkojenhoitoa sai 234 vanhusta. Edellä mainittuihin eri tilaisuuksiin yms. jaettiin yhteensä 25 293 vapaalippua.

Yhteistoimintaa jatkettiin virkistystoimintaa harjoittavien järjestöjen sekä kaupungin eräiden virastojen ja laitosten kanssa. Yhteistyössä urheilu- ja ulkoilu- sekä terveydenhoitoviraston kanssa järjestettiin mm. uutena toimintamuotona vanhuksille ohjattua kuntoliikuntaa.

Vanhusten virkistystoimintaan käytettiin palkkausmenoja lukuun ottamatta 74 252 mk. Lisäksi avustettiin vanhusten virkistystoimintaa harjoittavia järjestöjä.

10. Huoltolautakunnan työtuvat

Huoltosuhteessa olevia työntekijöitä voitiin talousarvion mukaan sijoittaa työtupiin kaikkiaan 116 ja työsuhteessa olevia 26. Osa työtupien huoltosuhteessa olevista työntekijöistä työskenteli Koskelan sairaskodin työhuoneissa.

Työtupien pääasiallisimpina töinä olivat tekstiilihankinnat kaupungin eri laitoksille. Näistä mainittakoon vähävaraisten kansakoululaisten vaatteiden, sairaaloiden ja muiden huoltolaitosten vuode- ym. vaatteiden, huoltolautakunnan avunsaajien pitovaatteiden valmistaminen sekä verhotyöt kaupungin laitoksille. Jalkineiden jakelu huoltolautakunnan avunsaajille ja vähävaraisille kansakoulun oppilaille oli niin ikään työtupien tehtävänä.

Huoltosuhteessa olevien työntekijäin lukumäärä oli suurimmillaan, 115, huhtikuussa ja pienimmillään, 100, marraskuussa. Kaikkien työntekijäin keskimääräinen luku kuukausittain oli 130. Työ- ja huoltopäiviä oli koko vuonna 31 335, niistä huoltosuhteessa olevien 25 204 ja työsopimussuhteessa olevien 6 131. Työsopimussuhteessa olevien työntekijäin keskim. päiväansio oli 42.42 mk ja huoltosuhteessa olevien keskim. päiväraha 7.74 mk. Viimeksi mainitut saivat lisäksi vapaan ruoan työpäivinä tai sen korvauksena 5.15 mk, 9.2. lukien 5.40 mk ja 1.11. lukien 6 mk. Vapaa-auantailta ja arkipäivien kohdalle sattuvilta juhlapäiviltä maksettiin ruoka-avustusta 5.15 mk, 9.2. lukien 5.40 mk ja 1.11. lukien 6 mk.

Työtupien bruttomenot kirjanpidon mukaan olivat 3 265 698 mk ja bruttotulot 2 944 308 mk, joten nettomenoksi jäi 321 390 mk.

Ehkäisevänä huoltomuotona oli työtuvilla tietty sosiaalinen merkityksensä. Sen avulla voitiin joukko kaupungin vakinaisia asukkaita estää joutumasta suoranaisten huolto-

avun varaan. Suurimmalle osalle em. työntekijöistä työtuvat merkitsi suoja työpaikkaa, mutta usealle se oli myös kuntouttamis-, työkokeilu- ja työhönvalmennuspaikka. Kuntouttamistarkoituksessa otettiin työtupiin mm. Hesperian ja Nikkilän sairaaloiden jälkihuollossa olevia psykiatrisia toipilaita 46 henkilöä. Näiden kuntouttamisesta saadut kokemukset olivat myönteisiä. Huoltosuhteisten työntekijöiden kohdalla tapahtui huomattavaa vaihtumista, johon oli osittain vaikuttamassa se, että yhteistoiminnassa valtion työvoimaviranomaisten kanssa pyrittiin pystyvimpiä osatyökykyisiä sijoittamaan avoimille työmarkkinoille.

Vanhusten askarrutustoiminta. Kertomusvuonna teetetyt työt olivat pääasiallisesti erilaisia tekstiilitöitä. Vuoden alussa oli askarrutustyössä mukana 206 ja lopussa 248 vanhusta; askarrutustoiminnan jättäneitä oli vuoden aikana 36 ja uusia tuli 78.

Kotikäyntejä tehtiin vuoden aikana 1 575 ja vanhusten käyntejä työtupien askarrutuskeskuksissa oli 5 080. Askarrutusrahoja maksettiin vanhuksille yht. 47 042 mk ja askarrutustuotteita myytiin 72 782 mk:n arvosta. Suurin yksityisen vanhuksen kertomusvuoden ajalta saama askarrutuspalkkio oli 1 125 mk ja pienin 1 mk.

Kertomusvuoden lopussa askarrutustyössä mukana olleitten vanhusten keski-ikä oli n. 71 vuotta, vanhin oli 89-vuotias. Vanhusten askarrutustuotteiden myynnin hoiti Kallion virastotalon ala-aulassa oleva myymälä sekä Pihlajamäen vanhusten asuintalossa oleva askarrutustuotteiden myymälä.

Lopuksi on mainittava, että työtuvissa työskennelleitä henkilöitä ei ole tämän kertomuksen yleisissä, huoltoa saaneita koskevissa tilastollisissa selvityksissä luettu huollettaviin, mikäli he eivät ole saaneet muuta huoltoa.

Huoltotoimen kustannukset

1. Tulot ja menot

Seuraavat taulukot osoittavat huoltotoimen arvioitujen ja todellisten tulojen ja menojen jakautumisen eri ryhmiin.

Tulot	Arvioidut tulot	Todelliset tulot
	talousarvion mukaan	tilien mukaan
m a r k k a a		
Korvaukset annetusta huollosta	11 408 000	13 606 778 ¹⁾
Koskelan sairaskoti:		
Poliklinikkatulot	55 000	59 622
Ateriamaksut	362 300	305 607
Luontoisedut	16 000	11 573
Vuokrat	352 264	350 558
Muut tulot	267 500	467 432
Kustaankartanon vanhainkoti:		
Ateriamaksut	84 000	89 851
Luontoisedut	3 825	3 640
Vuokrat	120 000	131 818
Muut tulot	115 300	156 936
Roihuvuoren vanhainkoti laitoksineen:		
Ateriamaksut	76 902	74 815
Luontoisedut	8 556	9 420
Vuokrat	52 758	52 904
Muut tulot	57 700	69 938
Riistavuoren vanhainkoti ja asuintalo:		
Ateriamaksut	36 300	40 881
Luontoisedut	3 012	3 269
Vuokrat	230 196	235 351
Muut tulot	23 150	22 466
Suursuon vanhainkoti:		
Ateriamaksut	69 300	81 042
Luontoisedut	12 300	9 189
Vuokrat	121 154	131 578
Muut tulot	62 000	75 511
Myllypuron sairaskoti:		
Ateriamaksut	84 546	56 011
Luontoisedut	5 104	5 302
Vuokrat	93 700	111 578
Muut tulot	15 150	30 528
Vanhustenasuintalot	1 161 232	1 265 725
Toukolan hoitokoti	84 817	92 076
Tervalammen työlaitos ja maatila:		
Työlaitoksen tulot	382 045	475 866
Korvaukset valtiolta	432 000	605 765
Maatilan tulot	354 200	443 427
Työtuvat	2 510 000	2 944 308
Valtionapu kodinhoitotoiminnasta	775 000	990 507
Kodinhoitomaksut	75 000	139 227
Muut tulot	419 414	525 995
Yhteensä	19 929 725	23 676 494

¹⁾ Tästä on Koskelan sairaskodissa sekä Kustaankartanon, Roihuvuoren ja Suursuon vanhainkodeissa ns. itse-maksavien ja yksityispaikoilla olleiden maksuja 2 160 203 mk.

8. Huoltotoimi

Menot	Määrärahat	Todelliset menot tilien mukaan
	m a r k k a a	
Huoltolautakunta ja huoltovirasto	15 413 410	15 710 710
Huoltoapu:		
Lääkintäkustannukset	1 500 000	1 671 405
Hautauskustannukset	135 000	142 657
Muu huoltoapu	14 190 000	13 082 457
Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huolto	130 000	105 081
Irtolaishuolto	2 000	284
Työhuolto	120 000	106 683
Toipilasrahat	300 000	205 071
Vanhusten kodinhoito	225 000	325 087
Sokeiden asumistuki	35 000	9 298
Vähävaraisten äitien ja vanhusten lomamatka-avustukset	1 500	1 125
Vanhusten väliaikaisen asumistuen lisä	70 000	16 158
Vanhusten virkistystoiminta	80 000	74 252
Työtuvat	2 774 214	3 265 698
Koskelan sairaskoti	30 694 603	31 200 157
Kustaankartanon vanhainkoti	10 388 635	10 749 046
Roihuvuoren vanhainkoti laitoksineen	5 552 751	5 739 846
Riistavuoren vanhainkoti	3 861 650	3 874 618
Suursuon vanhainkoti	6 918 872	7 069 942
Myllypuron sairaskoti	6 023 762	6 024 994
Vanhusten asuintalot	2 385 306	2 306 518
Toukolan hoitokoti	151 720	157 876
Tervalammen työlaitos	1 536 738	1 527 093
Tervalammen maatila	631 236	506 266
Hoito sairaaloissa	4 028 000	2 454 257
Hoito muissa laitoksissa	7 170 000	7 953 369
Avustukset yksityisille laitoksille ja järjestöille	2 978 965	2 902 342
Huoltolautakunnan käyttövarat	1 705 535	63 550
Yhteensä	119 003 897	117 245 840
Kansaneläkkeiden kustannusosuudet	29 500 000	28 893 919
Kaikkiaan	148 503 897	146 139 759

2. Huollosta perityt korvaukset

Asiamiesosaston toimesta perittiin kertomusvuonna korvauksia annetusta huollosta seuraavasti:

	Korvaus huolto- lautakunnan antamasta huollosta mk	Korvaus lasten- suojelulautakunnan antamasta huollosta mk	Yhteensä mk
Valtiolta perityt ¹⁾	1 040 845	437 185	1 478 030
Toisilta kunnilta perityt	46 342	22 786	69 128
Yksityisiltä perityt	10 359 388	2 202 428	12 561 816
Yhteensä	11 446 575	2 662 399	14 108 974

¹⁾ Summaan sisältyy kertomusvuonna valtiolta huoltoapulain 5 luvun säännösten nojalla saatu korvaus. Kertomusvuoden ennakko sotilasavustuksista oli 1 200 000 mk ja kotiuttamisrahoista 7 500 mk. Nämä luvut eivät sisälly huoltolautakunnan tilinpäätökseen.

Pääosa yksityisiltä perityistä korvauksista kertyi kansaneläkkeistä.

Edellä mainittujen korvausten lisäksi suorittivat Koskelan sairaskodissa, Kustaan-kartanon, Roihuvuoren ja Suursuon vanhainkoteissa hoidetut ns. itsemaksavat potilaat hoidon korvauksena 1 989 045 mk ja yksityispaikoilla olleet 171 158 mk.

Kodinhoidosta saadut tulot ja Tervalammen työlaitoksen osalta valtiolta saadut korvaukset sekä poliklinikkatulot ilmenevät tilierittelystä. Tässä kohdassa mainittuja tuloja ei ole otettu huomioon annetusta huollosta perittyjä korvauksia laskettaessa.

Asiamiesosasto esitti toisiin kuntiin kohdistuvia korvausvaatimuksia kaikkiaan 199 avunsaajapäähenkilöä koskevassa tapauksessa, joista 118 oli huoltolautakunnan ja 81 lastensuojelulautakunnan antamasta huollosta. Toisilta kunnilta saapui korvausvaati-

muksia 363 päähenkilölle annetusta huollosta. Valtiolta haetuista korvauksista oli 61 sotasiirtolaishoitoa, 503 mustalaisväestöä ja 35 vähävaraisten äitien lomamatkakustannuksia koskevia hakemuksia. Näiden lisäksi tehtiin valtiolle tilitys 614 henkilölle sotilasavustuslain nojalla myönnetystä sotilasavustuksesta sekä 45 henkilölle kotiuttamisrahalla nojalla myönnetystä kotiuttamisrahasta. PAVI-lain 35 §:n 1 mom:ssa mainittuja tapauksia oli 3 427. Yksityisiin avunsaajiin kohdistuvia velkomistapauksia oli vuoden lopulla 16 277. Huollettavien eläkkeitä oli hoidettavana vuoden lopussa 4 863 henkilön osalta. Eläkkeistä annettiin laitoshoidossa oleville käyttövaroja 2 868 001 mk ja eläkkeitä välitettiin 3 663 966 mk, lisäksi maksettiin ylimääräisiä käyttövaroja huolletuille heidän pankkitileiltään 393 070 mk.

3. Kassa- ja tilitoiminta

Rahatoimiston Kallion osasto vastasi huoltolautakunnan ja sen alaisten laitosten raha- ja kirjantotehtävistä sekä arvoomaisuuden hoidosta.

Huostaanotettuja pankkikirjoja oli vuoden päättyessä kaikkiaan 2 894 kpl, vuoden li-

säyksen ollessa 5 kpl. Pankkitalletusten yhteismäärä oli 5 532 103 mk. Muu osa huostaanotetusta arvo-omaisuudesta koostui pääasiassa arvoesineistä, saamamieskirjoista, osakkeista ja obligaatioista.

9. Kaasulaitos¹⁾

1. Yleistä

Vuosi 1972 oli kaasulaitoksen 112. toimintavuosi ja 72. vuosi kaupungin omistuksessa.

Keväällä 1971 v:lle 1972 laadittu talousarvio perustui toimintasuunnitelmaan, jonka mukaan uusi nestekaasua, butaania, raaka-aineenaan käyttävä kaasutuslaitos oli koekäytössä kesäkuun loppuun asti ja kivihiilikaasulaitos vastasi vielä tänä kautena pääasiallisesta kaasuntuotannosta. Kertomusvuoden heinäkuun alussa oli tarkoitus suorittaa varsinainen tuotannonmuutos eli siirtyä butaanikaasulaitoksen täysitehoiseen käyttöön ja pysäyttää lopullisesti hiilikaasulaitoksen toiminta.

Uuden kaasuntuotantolaitoksen päävalmistaja länsi-saksalainen toiminimi Dr. C. Otto & Comp. ei kuitenkaan onnistunut käynnistämään kaasutuslaitostaan suunnitellulla ja sopimuksen edellyttämällä tavalla heinäkuuhun mennessä. Tämä johtui lähinnä siitä, että alkuvuoden koekäyttövaiheen aikana havaittiin laitteistoissa materiaali- ym. vikoja, joiden korjaaminen laitteistojen osittaisine uusimisineen jatkui aina elokuulle asti. Syyskuussa alkaneen toisen koekäyttövaiheen aikana tuli sitten ilmi vasta varsinainen prosessiteknillinen epäonnistuminen. Tämä merkitsi lähinnä sitä, että laitos toimi ja valmisti palamisominaisuuksiltaan vaihtokelpoista kaasua, mutta tuotantolinjojen valmistaman kaasun määrä nousi vain n. 50

%:iin sopimuksen edellyttämästä tuotantomäärästä. Loppuvuoden aikana toiminimi Dr. C. Otto & Comp. kokeiltuaan laajasti erilaisia prosessiteknillisiä tuotantovaihtoehtoja joutui tarkistamaan ja uusimaan koko prosessiteknillisen suunnittelun. Tämän perusteella toiminimi päätyi toimintavuoden loppussa siihen, että eräitä merkittäviä laitteistoja päätettiin uusida ja parantaa sekä että uusi koekäyttövaihe näiden muutosten takia siirtyi v:n 1973 maaliskuuhun.

Edellisistä kaasulaitoksesta riippumattomista syistä johtuen laitos joutui, talousarviosta ja tuotantosuunnitelmasta poiketen, käyttämään koko toimintavuoden jo huonokuntoista hiilikaasulaitosta kaasuntuotannon turvaamiseksi. Kivihiililaitoksen toiminnan jatkuminen koko vuoden muutti näin ollen varsin oleellisesti kertomusvuodelle laadittua talousarviota. Erityisesti kivihiilen käyttö sekä kaksin valmistus, käsittely ja myynti muodostuivat talousarviossa esitettyihin määriin nähden miltei kaksinkertaisiksi. Kivihiiltä käytettiin raaka-aineena 113 944 tn suunnitellun 62 300 tn:n asemasta ja butaanin käyttö kaasun valmistukseen oli vain 2 500 tn arvioidun 7 800 tn:n asemasta. Jouduttaessa useaan otteeseen siirtämään tuotannonmuutosta vuoden jälkipuoliskolla laitos sai kivihiilitarvettaan varten hankituksi Neuvostoliitosta vain n. 9 500 tn aikaisemmin käyttämänsä hiiltä. Pääosan tarvitsemastaan hiilen lisämäärästä laitos osti sähkö-

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu kaasulaitoksen toimintakertomuksen eripainoksessa.

laitokselta, jolta hankitun neuvostoliittolaisen koksiantuvan Petshora-hiilen määrä oli 40 100 tn.

Talousarviota laadittaessa arvioitiin jakeluverkostoon pumpattavan kaasumäärän nousevan 34.5 milj. m³:iin. Todellisuudessa oli verkostoon pumpattu kaasumäärä 32.0 milj. m³. Kaasun myynti tariffeilla ja erikoishinnoilla oli 27.2 milj. m³ eli 1.4% pienempi edelliseen vuoteen verrattuna.

Koksin kokonaistuotanto kertomusvuonna oli 89 000 tn. Koksin myynti nousi 93 000 tn:iin. Karkeaa koksia myytiin helsinkiläisille hiiliilikkeille 13 000 tn. ja suoraan kuluttajille 69 000 tn, josta teollisuuskäyttöön kotimaahan toimitettiin 48 500 tn sekä vientiä Ruotsiin 12 000 tn. Koksimumskaa myytiin 11 200 tn, josta toimitettiin Ruotsiin 10 900 tn.

Kivihiilitervan valmistus oli 2 500 tn ja bentseenin valmistus 126 tn. Kivihiilitervasta toimitettiin vientiin 1 400 tn. Muutoin nämä tuotteet myytiin raaka-aineeksi kotimaahan kemian teollisuudelle.

Talousarviossa ennustettiin kaasulaitoksen tuottavan alijäämää 2 549 000 mk. Tällöin kaasunmyyntitulot oli arvioitu teollisuuslaitosten lautakunnan 11.5.1971 korotettaviksi esittämien kaasunmyyntitariffien perusteella. Tämä tariffien korotusesitys olisi merkinnyt n. 800 000 mk:n lisäystä kertomusvuoden kaasunmyyntituloihin. Sosiaali- ja terveysministeriö hyväksyi uudet kaasunmyyntitariffit vain osittain vasta joulukuussa, joten niitä ei ennätetty soveltaa lainkaan vuoden aikana.

Tilinpäätöksen osoittama alijäämä oli 3 302 712 mk eli 753 712 mk talousarvion mukaista tulosta huonompi. Mikäli uudet kaasunmyyntitariffit olisi saatu teollisuuslaitosten lautakunnan esittämässä muodossa voimaan vuoden alusta lähtien, olisi laitoksen taloudellinen tulos muodostunut n. 50 000 mk talousarviossa ennustettua paremmaksi.

Kertomusvuoden investoinnit olivat 250 156 mk. Käyttöomaisuuden poistojen ja

korkojen yhteismäärä oli 1 913 298 mk. Käyttöomaisuuden kirjanpitoarvo oli kertomusvuoden lopussa 13 468 060 mk.

Henkilökunnan määrä pieneni rationalisoinnin tuloksena vuoden aikana 279:stä 268:aan.

2. Organisaatio ja henkilökunta

Kaasulaitoksen palveluksessa oli kertomusvuoden lopussa yht. 268 henkilöä, joista 77 henkilöä oli määrääjäksi palkattua siihen asti kun öljynkaasutusjärjestelmään siirtyminen tapahtuu ja hiilen perustuva kaasulaitostoiminta lopetetaan. Henkilökunnan lukumäärä väheni kertomusvuoden aikana 11 henkilöllä.

V:teen 1973 siirtyneen hiilikaasutustoiminnan lopettamisen johdosta vapautuvaa henkilökuntaa uudelleensijoitettiin kertomusvuoden aikana muihin kaupungin virastoihin ja laitoksiin yht. 13 henkilöä. Henkilökunnan uudelleensijoitustoiminta saatiin lähes kokonaan loppuun suoritetuksi lukuun ottamatta 12 henkilöä, joista 7 saavuttaa eläkeiän v:teen 1976 mennessä.

3. Kaasulaitoksen toiminta

Kertomusvuoden aikana perustui kaasulaitoksen tuotanto edelleen kivihiilen kaasutukseen. Nestekaasuun, butaaniin, perustuvaa uutta öljynkaasutuslaitteistoa koekäynnistettiin useita kertoja vuoden aikana, mutta laitteistotoimittajan vastuulla olevien laitevikojen ja suunnitteluvirheiden vuoksi ei koekäyttö onnistunut. Kaasuntuotantoa ei kyseessä olevalla laitteistolla voitu siten vielä aloittaa.

Kaasun kokonaisvalmistus nousi 46.6 milj. m³:iin. Tästä määrästä käytettiin tuotantoprosessin vaatimaan lämmitykseen 14.6 milj. m³, joten jakeluverkostoon syötetty kaasumäärä oli kertomusvuonna 32.0 milj. m³.

9. Kaasulaitos

Kaasulaitoksen toisen päätuotteen, koksen, kokonaisvalmistus oli 88 868 tn. Sivutuotteina valmistettiin 2 531 tn kivihiilitervaa ja 126 tn raakabentseeniä.

Raaka-aine. Tuotannon raaka-aineena käytettiin kertomusvuonna koksihiiltä yhteensä 113 943 tn. Tämä määrä oli 16.3% pienempi edelliseen vuoteen verrattuna. Kuten aikaisemminkin oli tämä koksihiili peräisin Neuvostoliitosta. Hiilivarastossa todettiin 19 000 tn:n ylijäämä.

Öljynkaasulaitteiston koekäynnistysten yhteydessä käytettiin Neste Oy:n toimittamaa butaania 2 490.9 tn. Tästä valmistettu kaasu käytettiin kaasulaitoksen hiilikaasu-uunien lämmitykseen.

Raaka-ainehiilen tuonti, käyttö ja varastotilanne

	Hiiltä tn
Varasto 1.1.1972	47 333
Tuotu	66 184
Käytetty	113 944
Varaston tarkistus.....	19 000
Varasto 31.12.1972	18 575

Kaasun valmistus. Kaasun kokonaistuotanto, 46.6 milj. m³, oli kertomusvuonna 3.2% pienempi kuin v. 1971. Tämä johtui koksenvalmistuksen supistamisen aiheuttamasta alhaisemmasta toiminta-asteesta edelliseen vuoteen verrattuna.

Tuotantoprosessin lämmöntarpeen kattamiseen ja kaasun lämpöarvon säätöön tarvittavaa ns. generaattorikaasua ja öljykaasua valmistettiin v. 1972 yht. 29.7 milj. m³. Tähän käytettiin koksia 4 810.8 tn ja butaania 2 490.9 tn.

Kaasun valmistus ja käyttö

	m ³ , 15°C, 760 mm Hg
Hiilikaasua valmistettu	32 593 505
Hiilikaasuun lisätty Generaattorikaasua	3 327 805
Ilmaa	7 210
Butaanista valmistettua kaasua	10 614 304
Polttoöljystä saatua kaasua ..	19 800
Kaupunkikaasun kokonaisvalmistus	46 562 624
Kaupunkikaasua uunien lämmitykseen	14 553 157
Generaattorikaasua uunien lämmitykseen	15 106 315
Kaupunkikaasua syötetty jakeluverkostoon.....	29 022 519
Kaupunkikaasua myyty sähkölaitokselle	2 969 391

Kaasun myynti. Kaasua pumpattiin kertomusvuonna jakeluverkostoon 32.0 milj. m³ edellisen vuoden vastaavan määrän oltua 30.8 milj. m³. Nousu johtui lähinnä siitä, että sähkölaitokselle myytiin n. 1.8 milj. m³ enemmän ylijäämäkaasua kuin edellisenä vuonna.

Kotitaloustariffeilla myydyn kaasun määrä pieneni edelliseen vuoteen verrattuna 6.1% johtuen kuluttajien määrän ja ominaiskulutuksen vähentymisestä sekä siitä, että rahakemittareita tyhjennettiin vähemmän kuin edellisenä vuonna. Mikäli mittareita olisi tyhjennetty sama määrä kuin edellisenä vuonna, olisi kulutuksen vähentyminen ollut 5.1%, josta ominaiskulutuksen pienenemisen osuus oli 3.9% ja kuluttajien määrän vähentymisen osuus 1.2%. Sensijaan muilla tariffeilla ja erikoishinnoilla myyty kaasumäärä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 2.2%. Koko kaasunmyynti, ilman sähkölaitokselle myytyä ylijäämä kaasua, oli 1.4% edellistä vuotta pienempi.

Sosiaali- ja terveysministeriön hintaosasto antoi 15.12. suostumuksensa kaupunginhal-

lituksen tekemään kaasutariffien korottamis- hakemukseen kuitenkin niin, että kotitalous- tariffien perusmaksuja sai korottaa enintään 4 mk:lla vuodessa. Päätös merkitsee koti- taloustariffien keskihinnan nousemista 9.0 %:lla, muiden tariffien ja erikoishinnan 15.5 %:lla ja koko myydyin kaasumäärän keski- hinnan nousua 11.5%:lla. Korotuksen to- teuttaminen siirtyi v:lle 1973.

Kaasunkulutuksen jakautuminen

	m ³	%
Tariffit	26 259 277	82.08
Huoneiden lämmitys ..	929 501	2.91
Ylijäämäkaasu sähkö- laitokselle	2 767 380	8.65
Oma kulutus	137 306	0.43
Vuodot, nesteytyminen, mittauserot	1 898 446	5.93
Yhteensä	31 991 910	100.00

Kaasukojeiden asennus. Kaasuliesiä ja -keit- timiä asennettiin kertomusvuonna 550 kpl. Teollisuuskojeita asennettiin 19 kpl ja muita kojeita 31 kpl.

Asennettujen kaasukojeiden yhteismäärä oli vuoden lopussa 91 818 kpl.

Kertomusvuoden päättyessä oli asennettu jen kaasumittareiden lukumäärä 65 067 kpl, joista rahakemittareita 49 525 kpl ja lasku- mittareita 15 542 kpl.

Kaasukojeita kuluttajilla vuoden päättyessä

Kaasukoje	Luku- määrä
Kotitalousliesiä	68 261
Ravintolaliesiä	375
Kotitalouskeittimiä	9 710
Lämminvesikojeita	4 060
Kotitalouspaistinuuneja	726
Lämpö- ja jääkaappeja	326
Saunankiukaita	169
Pesupatoja	299
Lämpökaminoita	70
Kattiloita, keskuslämmitys	155
Kattiloita, muita	37
Elintarviketeollisuuden kojeita	812
Muita teollisuuskojeita	6 818
Yhteensä	91 818

Koksi. Koksin kokonaisvalmistus oli ker- tomusvuonna 88 868 (ed. v. 112 313) tn. Ge- neraattorikaasun valmistukseen käytettiin 4 811 (7 100) tn. Koksin kokonaismyynti oli 93 201 (95 076) tn, ja kertomusvuoden lopussa oli koksia varastossa 10 997 (20 141) tn.

Myydystä koksimmäärästä oli yli 20 mm:n suuruista 81 975 (89 546) tn. Tästä mää- rästä ostivat helsinkiläiset koksiliikkeet 12 978 (21 212) tn eli 15.8 (23.7) %. Suo- raan kuluttajille myytiin 68 997 (68 334) tn eli 84.2 (76.3) % siten, että lämmityskok- sia toimitettiin 8 597 (11 006) tn, eri teolli- suustarkoituksiin kotimaahan 48 505 (55 032) tn sekä vientinä Ruotsiin 11 895 (2 296) tn. Teollisuuskoksista myytiin 47 542 (54 000) tn kotimaiselle rauta- ja terästeollisuudelle. Koksimumskaa (alle 20 mm) myytiin 11 226 (5 530) tn, mistä määrästä toimitettiin Ruot- siin 10 888 (1 203) tn. Kaupungin omista- mille taloille ja laitoksille toimitettiin koksia 3 587 (3 860) tn.

Lajitellun keskuslämmityskoksin hinta va- paasti kaasulaitoksen varastossa 1.1.—31.12. oli 1972 160 mk per 1 000 kg + 12.4% lvv.

Koksin valmistus ja myynti

	1972 tn	1971 tn
Varasto vuoden alussa	20 140	11 338
Kokonaisvalmistus	88 867	112 313
Myynti	93 200	95 075
Terästeollisuuden raaka- aineesta valmistettu koksi	—	8 335
Käytetty generaattorikaasun valmistukseen	4 810	7 100
Varaston lisäys	—	7 000
Varasto vuoden lopussa ..	10 997	20 140

Sivutuotteet. Raakabentseeniä valmistettiin kertomusvuonna 126 000 (ed. v. 234 000) kg ja myytiin 151 343 (267 043) kg. Bentseeni- tuotteista saadut tulot olivat 10 437 (17 848) mk, joten keskihinta oli 6.90 (6.68) p/kg.

9. Kaasulaitos

Kivihiilitervaa myytiin kertomusvuonna 1 531 051 (ed. v. 3 685 374) kg, josta toimitettiin vientiin 1 423 000 (3 540 000) kg. Tervasta saadut tulot olivat 98 414 (222 402) mk, joten tervan keskihinta oli 64.28 (60.35) mk per 1 000 kg.

Tervan valmistus ja myynti

	1972 kg	1971 kg
Varasto vuoden alussa	650 000	1 450 000
Valmistus	2 531 050	2 885 374
Myynti	1 531 050	3 685 374
Oma kulutus	—	—
Varasto vuoden lopussa	1 650 000	650 000

S i v u t o i m i n t a. Kertomusvuoden aikana hankittu ja kaupungin laitoksille lämmitystarkoitukseen toimitettu kivihiilimäärä oli seuraava:

Kivihiilen hankinta ja myynti

	1972 tn	1971 tn
Varasto vuoden alussa	1 451	1 595
Hankinta	3 691	3 115
Myynti	3 466	3 259
Oma kulutus	—	—
Varasto vuoden lopussa	1 676	1 451

Pysäköintimittarit. Kaasulaitos hoiti kertomusvuoden aikana pysäköintimittareiden hankinnan, asentamisen, kunnosspidon ja rahastuksen. Kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnitteluosaston määrittämille pysäköintipaikoille asennettiin 209 (ed. v. 438) pysäköintimittaria. Kertomusvuoden lopussa oli asennettuja pysäköintimittareita yhteensä 2 489 (2 280) kpl. Nämä mittarit jakautuivat seuraavasti: ½ tunnin mittareita 165 (147) kpl, 1 tunnin mittareita 461 (452) kpl, 2 tunnin mittareita 1 438 (1 339) kpl ja 4 tunnin mittareita 425 (342) kpl.

4. Tekniset laitteet

Tuotanto-osaston laitteet. Vuoden 1971 alussa päätetyn öljynkaasutuslaitteiston valmistusajankohdan siirtämisen vuoksi alkoi ensimmäinen koekäynnistys vasta marras-kuussa 1971 ja jatkui huhtikuuhun v. 1972. Sen suoritti toiminimi Dr. C. Otto & Comp., jolle sopimuksen mukaisesti kuuluu laitteiston saattaminen toimintakuntoon. Tänä aikana todettiin tärkeimpien lämmönvaihtimien (höyryntulistimet, syöttöseoksen ja syöttöveden esilämmittimet) joko mitoitus tai rakenne vääräksi. Lisäksi kävi selville, että paineensäätöjärjestelmä ei toimi tyydyttävästi kuormituksen vaihdella. Myöskin se sähköinen ns. saattolämmitysjärjestelmä, jonka oli tarkoitus pitää nestekaasun (butaanin) ja kaupunkikaasun määrämittarien johdot lämpiminä pakkasessa samoin kuin eräät vettä sisältävät laitteiston osat sulana, oli puutteellista rakennetta. Mainitut viat korjasi toiminimi Dr. C. Otto kesän 1972 aikana ja syyskuussa suoritettiin toinen koekäynnistys. Vasta tällöin voitiin todeta, että laitteiston nimellistehoa ei saavuteta jatkuvassa käytössä. Sisäänsyötetty butaani-vesihöyryseos ei vallitsevissa prosessiolosuhteissa muuttunut täydelleen kaupunkikaasuksi vaan tapahtui sivureaktioita, joiden vaikutuksesta laitteistoon syntyi kaasutusreaktion kulkua estävä nokikerrostuma. Kyseisen tuotantoyksikön teho laski nopeasti ja se oli pysäytettävä ja puhdistettava. Puhdistuksen jälkeen ei nimellistehoa enää saavutettu. Prosessiolosuhteiden muuttaminen ja kaasutusreaktion kulkua säätelevän katalyysaattorimassan vaihtaminen eivät parantaneet tilannetta. Toiminimi Dr. C. Otto & Comp:n asiantuntijoista koottu työryhmä suoritti tämän vuoksi perusteellisen tutkimuksen ja esitti joulukuussa vuonna 1972 prosessitekniilliset parannusehdotuksensa. Nämä perustuivat kolmeen pääseikkaan, nimittäin vesihöyrymäärän lisäämiseen syöttöseoksessa, prosessin lämmönjakautuman muuttamiseen ja syöttöseoksen

virtauksen tasaamiseen ns. reaktioputkissa. Näiden ehdotusten edellyttämät laitteiden uusimiset ja korjaukset siirtyivät v:n 1973 puolelle samoin kuin uusi koekäynnistys.

Kertomusvuoden kesällä otettiin öljynkaasutuotantolaitteistoon liittyvät 2 kpl à 1200 m³ nestekaasun (butaanin) varastosäiliötä käyttöön.

Sähkölaitoksen uuden voimalaitoksen, Hanasaari B:n, rakennustöiden vuoksi oli kaasulaitos pakotettu myymään toisen satamanos- turinsa pois siirrettäväksi. Purkaustyöt alkoivat lokakuussa.

Putkiverkosto. Kertomusvuoden aikana tehtiin pääasiassa vanhojen kaasujohtojen uusimis-, muutos- ja kunnossapitotöitä.

5. Taloudellinen tulos

Kaasulaitoksen talousarviossa v:ksi 1972, joka laadittiin keväällä 1971, arvioitiin kaasulaitoksen tuottavan alijäämää 2 549 000 mk. Tämä talousarvio perustui tuotantosuunnitelmaan, jonka mukaan laitos toimisi ensimmäisen vuosipuoliskon hiilikaasulaitok- sena ja jälkipuoliskon öljynkaasutukseen pe- rustuen.

Tilinpäätöksen osoittama alijäämä oli 3 302 712 mk eli 753 712 mk talousarvion mukaista tulosta huonompi.

Kokonaismenot olivat 24 914 381 mk eli 3 578 381 mk talousarviossa esitettyä suu- remmat. Kokonaistuotot olivat 21 611 669 mk eli 2 824 669 mk talousarviossa esitettyä suuremmat.

Kaasulaitoksen käyttöomaisuuden arvon- lisäykset kertomusvuonna olivat yht. 250 156 mk. Käyttöomaisuuden arvovähennykset olivat yhteensä 1 059 752 mk, josta poisto- suunnitelman mukaiset poistot olivat 1 056 752 mk ja muut vähennykset 3 000 mk.

Putkiverkoston laajuus

	Jakelu- johdot m	Liittymis- johdot kpl
Vuoden alussa	263 169	2 985
Lisäys vuoden aikana	1 380	8
Yhteensä	264 549	2 993
Poistettu vuoden ai- kana	1 527	30
Vuoden lopussa	263 022	2 963

Pääjohtoverkon keskiläpimitta oli vuoden lopussa 190.4 mm ja liittymisjohtojen pituus 37 297 m.

Taloudellinen tulos

	1971 mk	1972 mk
Käyttöomaisuuden		
arvo 31.12.	14 277 760	13 468 060
Bruttotuotot	25 694 453	21 611 668
Vuosikulut (ilman pääomakuluja)	23 545 567	22 738 131
Korot ja poistot	4 107 117	2 176 249
Kokonaiskulut	27 652 684	24 914 381
Nettoylijäämä(+)/ Vajaus(—)	—1 958 231	—3 302 712

10. Kaupunginarkisto

Yleistä

Toimintavuosi 1972 oli kaupunginarkiston kannalta tärkeä eri tehtävien keskinäisen uudelleen arvioinnin ja uusien toimintamuotojen suunnittelun kausi. Virastojen ja laitosten kanssa pyrittiin kiinteämpään yhteistyöhön suorittamalla arkistotarkastuksia aikaisempaa laajemmissa puitteissa.

Kaupunginarkisto aloitti myös kokeilumielessä erikoiskurssien järjestämisen ja kaakseen asiakirjojen käsittelyssä välttämättömyyden arkistotietoa vastuunalaisissa kirjaimis- ja kansliatehtävissä toimiville henkilöille.

Tutkimuslaitoksena keskityttiin käyttöpalvelun hoitamiseen. Siihen kuului asiakirjojen lainaus virastoille ja laitoksille sekä niille ja yksityisille suoritettut tutkimukset ja selvitykset. Varsinaiset tutkijakäynnit vähenivät lukumääräisesti hieman edelliseen vuoteen verrattuna.

Kaupunginarkiston toiminnan tarkistamisen teki mahdolliseksi v:ltä 1945 peräisin olevan johtosäännön korvaaminen kaupungin ohje- ja johtosääntöjen yleislinjan mukaisella uudella johtosäännöllä, jonka kaupunginvaltuusto hyväksyi 17.5.1972. Johtosäännössä on otettu huomioon arkistoalalla viime aikoina tapahtunut nopea kehitys. Se osoittaa myös entistä selvemmin kaupunginarkiston aseman hallintokuntien koko arkistohoidon ohjaajana ja valvojana. Kaupunginarkisto voi uuden johtosääntönsä perusteella seurata virastoissa ja laitoksissa

tapahtuvaa asiakirjojen käsittelyä, osallistua arkistointisuunnitelmien laatimiseen, tehdä alaansa liittyviä esityksiä ja saada tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä virastoilta ja laitoksilta.

Virkanimikkeisiin ei johtosäännössä tullut oleellisia muutoksia. Vain kirjastoalalla yleisesti käytössä oleva amanuenssin virkanimike muutettiin arkistontarkastajaksi, joka selvemmin osoittaa viran kuuluvan arkistolaitoksen piiriin.

Virkoihin liittyvissä pätevyysvaatimuksissa tehtiin eräitä keskeisiä uudistuksia. Historiapohjainen peruskoulutus vaaditaan tämän jälkeen vain kaupunginarkistonhoitajan- ja arkistonhoitajan viran haltijoilta, arkistontarkastajan viran perustutkinnoksi riittää yliopistossa tai korkeakoulussa suoritettu virkaan soveltuva loppututkinto. Arkistokoulutuksen osalta vaatimukset ovat samat kaikissa näissä viroissa, kaupunginarkistonhoitajalta vaaditaan kuitenkin perusteellinen arkistoalan tuntemus. Muutosten tarkoituksena on helpottaa kaupunginarkiston mahdollisuuksia saada palvelukseensa asiakirjahallintoon läheisesti liittyvien alojen erikoistuntijoita ja kouluttaa oma henkilökuntansa.

Johtosäännön tehtävämäärittelyn pohjalta laadittiin kaupunginarkiston sisäinen työjärjestys, jonka keskeisestä, tarkastustoimintaa koskevasta osasta ilmoitettiin kierto- kirjeellä virastoille ja laitoksille.

Pitkään vireillä ollut kysymys kaupunginvaltuuston 18.6.1958 hyväksymän, asiakirjain hävittämistä koskevan päätöksen uusi-

misesta saatettiin kertomusvuonna päätökseen. Asia oli esillä kaupunginvaltuustossa ensi kerran 14.6., mutta se palautettiin kaupunginarkistolle uudelleen valmisteltavaksi, ettei vain arvokasta tutkimusmateriaalia hävitettäisi riittämättömien arkistointimahdollisuuksien takia. Kaupunginarkiston esitys, joka perustui sisäasiainministeriön 13.9.1956 antamaan päätökseen kunnallisten asiakirjojen vähimmäissäilytysajoista ja valtionarkiston 26.11.1970 siihen hyväksymiin muutoksiin, sai alkuperäisessä muodossaan kaupunginvaltuuston hyväksymisen 1.11.1972.

Kaupunginarkiston toimenpiteen tarkoituksena oli tehostaa virastojen ja laitosten arkistonhoitoa antamalla niille entistä selvemmat ja mahdollisimman vähän tulkintaa vaativat ohjeet tarpeettomiksi katsottujen asiakirjojen vähimmäissäilytysajoista. Virastokohtaisten ennakkoseulontasuunnitelmien laatimista ja asiakirjojen hävittämistä oli tähän asti vaikeuttanut tehtävään liittyvän vastuun selvä rajaaminen. Nyt hyväksytyssä hävittämispäätöksessä lopullinen vastuu kokonaistoimenpiteistä siirtyy kaupunginarkistolle, joka hyväksyy hävittämissuunnitelmat. Näin toivotaan päästävän koko kaupungin osalta yhtenäiseen asiakirjojen merkityksen ja säilytystarpeen arviointiin sekä hävittämispäätöksen joustavaan soveltamiseen.

Henkilökunta

Vuoden kuluessa kaupunginarkiston henkilökunnan kokoonpanossa tapahtuivat seuraavat muutokset:

- täytettiin arkistonhoitajan, arkistontarkastajan ja vahtimestarin vakinaiset virat, arkistontarkastajan, arkistoneuvojan ja arkistoapulaisen tilapäiset virat sekä kahden arkistojärjestäjän työsuhteiset toimet,
- ero myönnettiin tp. arkistoneuvojalle ja ts. arkistojärjestäjälle.

Vuoden päättyessä kaupunginarkistossa oli 9 vakinaista ja 3 tilapäistä viranhaltijaa sekä 2 työsuhteista toimihenkilöä.

Henkilökunnasta toimivat luennoitsijoina henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston kursseilla ja toimistokoulussa kaupunginarkistonhoitaja, arkistontarkastajat ja arkistojärjestäjä Tuula Saksa. Kaupunginarkistonhoitaja luennoi lisäksi Suomen kaupunkiliiton ja kunnallisiiton järjestämissä koulutus-tilaisuuksissa.

Kaupunginarkistonhoitaja osallistui virastopäälliköiden neuvottelupäiviin Aulangolla ja osastopäälliköiden jatkoseminaariin 2/72 Laajavuoressa sekä Kansainväliseen arkistokongressiin Moskovassa 21.—26.8. Hän oli myös jäsenenä terveydenhuollon tietojenkäsittelyn ja arkistoinnin koordinoitiryhmässä. Ark.hoit. Aalto oli mukana Näringslivets Arkivrådin mikrofilmikursseilla Tukholmassa 5.—6.10. ja mikrofilmikongressissa Mainzissa 14.—16.11. Ark.tarkast. Kalke osallistui toimistopäällikköseminaariin 1/72.

Arkistontarkastajat Kalke ja Niskanen suorittivat kokous- ja neuvottelutaidon kurssin ja arkistoneuvoja Wirilander sekä arkistojärjestäjä Unkari ja arkistoapulainen Jäntti arkistokurssin.

Hallintokuntien arkistonhoidon valvonta ja ohjaus

Tarkastustoiminnassa pantiin kertomusvuonna pääpaino terveydenhuollon arkistoon Nilsiänk. 6 siirrettävän, sairaalalautakunnan sekä terveys- ja huoltolautakunnan alaisissa laitoksissa olevan asiakirja-aineiston inventointiin. Tarkastukset suoritettiin sairaalavirastossa ja kaikissa kaupungin sairaaloissa sekä psykiatrisessa huoltotoimistossa ja sairaanhoito-oppilaitoksessa, terveydenhoitovirastossa ja kaikissa sen alaisissa laitoksissa sekä huoltolaitosten johtokunnan alaisissa sairas- ja vanhainkodeissa.

Tällöin todettiin, että terveydenhuollon

10. Kaupunginarkisto

arkistoon joudutaan ensi vaiheessa vastaanottamaan potilasasiakirjoja n. 2 000 hyllymetriä. Käytettävissä on hyllytilaa 8 165 m. Tila on alustavasti jaettu 15.11. hyväksytyyn hyllytysuunnitelman mukaan eri arkistonmuodostajien kesken niiden tilantarvetta vastaavasti. Siirrot sairaaloista ja muista laitoksista aloitetaan syksyllä 1973, sen jälkeen kun kaupunginarkistossa jo oleva vanhempi sairauskertomus- ja röntgenkuva-aineisto, yhteensä 2 200 hyllymetriä, on ensin siirretty uusiin tiloihin.

Aivan v:n 1971 lopulla aloitettu piirustusten ja karttojen yleisinventointi jatkui koko kertomusvuoden. Inventointi suoritettiin toimintapisteittäin seuraavissa laitoksissa: kaas-, vesi- ja sähkölaitos, liikennelaitos, satamalaitos, kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto, maistraatti, rakennustarkastusvirasto ja rakennusvirasto sekä väestönsuojelutoimisto. Kaupunkisuunnitteluviraston laajan piirustusarkiston järjestämis- ja luettelointisuunnitelmien laatimisessa kaupunginarkiston tarkastaja oli kiinteästi mukana koko syyskauden. Tarkastuksissa kiinnitettiin päähuomio piirustusaineiston kuntoon, luettelointiin ja säilytystiloihin. Tiedot ovat välttämättömät suunniteltaessa eri hallintokuntien piirustusten luokitusjärjestelmän uusimista ja yhdenmukaistamista. Myös mikrofilmaustoimikunta tarvitsee tarkastuksessa kerättyjä tietoja karttojen ja piirustusten varmuus- ja käyttöfilmaustarpeen selvittämiseksi.

Kaupunginarkiston edustaja oli jäsenenä työryhmässä, joka vuositilintarkastajien huomautuksen johdosta laati esityksen maistraatin piirustusarkiston varmuusfilmauksesta.

Mikrofilmauksen yleistyessä on arkistolaitoksen piirissä pidetty välttämättömänä aikaansaada alaa koskevat standardisointimääräykset. Nämä ovat välttämättömät myös kaupungin kannalta, sillä laajempaan filmaukseen ei voida niiden puuttuessa ryhtyä. Valtionarkiston toimesta asetettiin mikrofilmaalain standardisointitoimikunta, jossa

ovat edustettuina mm. valtionarkisto, Suomen Standardisointiliitto ja Helsingin kaupunginarkisto. Kaupunginarkiston edustaja, ark.hoit. Teemu Aalto toimii toimikunnan sihteerinä.

Vuoden aikana suoritettujen tarkastusten johdosta annettiin menettelytapaohjeita arkistohoidossa, asiakirjojen säilytyksessä ja arkistoteknisissä kysymyksissä sairaala- ja terveyslautakunnille, kaupunkisuunnitteluvirastolle, maistraatille ja rakennustarkastusvirastolle sekä sähkölaitokselle ja metrotoimistolle. Arkistokaavat hyväksyttiin kiinteistöviraston asuntotuotantotoimistolle ja -toimikunnalle, sähkölaitoksen voimalaitosten suunnittelutoimistolle, tutkimustoimistolle ja uudisrakennusosastolle, satamalaitoksen nosturiosastolle ja Marian sairaalan taloustoimistolle.

Kaupunginarkisto on joutunut jatkuvasti puuttumaan papereita ja kirjoitustarvikkeita koskeviin kysymyksiin. Virastoille ja laitoksille ohjeita annettaessa on nojaututtu valtion viranomaisille papereista ja muista kirjoitustarvikkeista 11.9.1970 annettuun asetukseen, vaikka tämä asetusluontoisena ei sinänsä koske kaupungin virastoja ja laitoksia. On ilmeisesti välttämätöntä saada vastaavanlainen, kaikkia hallintokuntia sitova yleisohje myös kaupungille. Asetus voitaisiin joko hyväksyä sellaisenaan noudatettavaksi tai sitä voitaisiin soveltaa Helsingin kaupungin osalta eräin muutoksin. Erikoisen tärkeät ovat selvät ohjeet kirjoitustarvikkeita hankittaessa, koska markkinoilla esiintyvät tuotteet eivät läheskään aina täytä pysyvän arkistosäilytyksen niille asettamia vaatimuksia. Myös asiakirjoihin käytettävien papereiden laadussa on virastojen kesken suurta eroavaisuutta, vaikka on kysymys arkistoinnin kannalta samanarvoisista asiakirjoista. Siksi yleisohjeissa olisi selvästi erotettava pysyvästi säilytettävien asiakirjojen ja määräajan kuluttua hävitettävän aineiston käytettävälle paperille asettamat erilaiset laatuvaatimukset.

Arkistonhoidon ohjaukseen liittyy kiinteästi virastojen vastuunalaisten arkistonhoitajien koulutus. Kertomusvuonna seitsemän henkilöä suoritti kahden kuukauden pituisen arkistokurssin kaupunginarkistossa.

Joulukuun aikana pidettiin myös kahdet kaksipäiväiset asiakirjojen käsittelyn ja arkistoinnin kurssit. Osanottajia kurseille ilmoittautui kaikkiaan 170, heistä joulukuun kurseille voitiin ottaa vain 70, joten muiden kouluttaminen siirtyi seuraavan vuoden tammikuuhun. Kurssit järjestettiin yhteistoinnissa henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston kanssa.

Runsaasta osanottajamäärästä päätellen tämänlaatuiset kurssit ovat tarpeelliset. Siihen viittaavat myös myönteiset kurssiarvostelut. Toisaalta näin laajamittainen kurssitoiminta on kaupunginarkiston omin luennoitsijavoimin toteutettuna melko raskas. Vastaisuudessa on suunniteltu järjestettäväksi vain parit vuotuiset kurssit, joihin osanottajat valitaan hallinnonhaaroittain.

Toiminta keskusarkistona ja tutkimuslaitoksena

Arkistojen säilytys ja hoito. Virastoista ja laitoksista asiakirjojaan siirsivät kaupungin arkistoon: Helsingin kaupungin elokuvatoimikunta, Helsingin verovirasto, huoltolautakunnan alaiset työtuvat, Kallion kansakoulu, kouluhammashoitolaite, kaupunginorkesteri, kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistöviraston kaupunkimittausosasto, Outamon vastaanottokoti, rakennustarkastusvirasto, ruotsinkielisten kansakoulujen kanslia, sairaalavirasto, satamalaitos ja virkanimikekomitea.

Kaupungin sairaaloista ja hoitolaitoksista Auran sairaala sekä Kivelän, Malmin ja Marian sairaalat, tuberkuloositoimisto ja sukupuolitautilin poliklinikka siirsivät vuoden kuluessa sairauskertomuksiaan keskusarkistoon. Röntgenkuvia ei sen sijaan voitu

ottaa vastaan, koska niille varatut tilat ovat jo parin vuoden ajan olleet täynnä.

Lahjoituksena kaupunginarkisto sai vastaanottaa Helsingissä viime vuosisadan lopulta lähtien toimineen konepajan K. A. Wigg Oy:n arkiston. Sekä Waerland-yhdistys että Pitkäpaasi-Seura tallettivat arkistoasiakirjansa kaupunginarkistoon. Viimemainittuun tullaan myöhemmin liittämään arvokas valokuvakokoelma.

Kaikkiaan asiakirjoja otettiin vastaan 526 hyllymetriä, näistä sairaaloiden osuus oli 318 hyllymetriä, virastojen ja laitosten 196 ja yksityisten 12 hyllymetriä. Lisäksi rakennustarkastusvirasto talletti kaupunginarkistoon 120 filmattujen piirustustensa positiivirullaa.

Keskusarkistoon järjestettiin ja luetteloi-
ttiin vuoden aikana seuraavat arkistot: Auran sairaalan taloustoimisto, Piritan sairaala, sukupuolitautilin poliklinikka, Marian sairaalan kirurgisen poliklinikan potilaskortit, kaupunginarkiston virka-arkisto, maistraatin vanhimmat rakennuspiirustukset, Porthaninkadun apukoulu, Suomen Naisyhdistys ja K. A. Wigg Oy. Useihin aikaisemmin järjestettyihin ja luetteloi-
tuihin arkistoihin tuli lisäyksiä ja täydennyksiä, jotka sijoitettiin paikoilleen ja liitettiin luetteloihin.

Kaupunginarkistossa on tehty alustavia suunnitelmia painetun yleisluettelon laatimisesta keskusarkiston asiakirjoista. Tähän liittyen kirjoitettiin lyhyet, arkistonmuodostajan tehtäviä ja toimintaa selvittävät historiikit 15 virastosta ja laitoksesta. Historiikit auttavat arkistojen käyttäjiä ja tutkijoita perehtymään asiakirjoihin. Samaa tarkoitusta palvelee myös kaupunginvaltuuston painettujen asiakirjojen hakemistokortisto, jonka laatimisessa on päästy v:een 1954.

Kaupunginarkisto osallistui Maanmittausinsinöörien Liiton ja Tekniikan Museo säätiön Tekniikan Museossa 23.—29.3.1972 järjestämään näyttelyyn antamalla käytettäväksi maanmittaustoimintaa valaisevia asia-

kirjoja ja piirustuksia. Samoin kaupunginarkiston aineistoa oli esillä Akateemisen kirjakaupan Helsinki-päivän näyttelyssä.

Asiakirjojen säilytykseen liittyy kiinteästi voittuneen aineiston korjaus. Vuoden alussa voitiin myös kaupunginarkistossa ryhtyä asiakirjojen restaurointiin ja konservointiin, mitä ennen on suoritettu vain valtionarkistossa ja yliopiston kirjastossa. Kaupungin vanhimmat erioikeuskirjat, niiden joukossa v:n 1569 privilegio, käytiin läpi lehti lehdeksi ja sidottiin kokonaan uudelleen. Kaikkiaan ennätettiin korjata 190 karttaa ja piirustusta sekä 430 lehteä asiakirjoja. Voittuneita piirustuksia ja asiakirjoja on kaupungin eri virastoissa ja laitoksissa, etenkin maistraatissa, mutta tässä vaiheessa ei kaupunginarkistolla ole käytettävissä riittävästi työvoimaa huolehtiakseen myös niiden korjaamisesta.

Käyttöpalvelu

Asiakaskäyntejä oli vuoden aikana 676, näistä tuli ulkomaalaisten tutkijoiden osalle 6 käyntiä. Tutkijoita varten otettiin esille 2 393 asiakirjajaksikköä. Asiakirjoihin perustuvia selvityksiä ja tiedusteluja käsiteltiin 320. Virastoille ja laitoksille lainattiin 193 ja sairaaloille 3 743 asiakirjajaksikköä. Sairaaloitten asiakirjoista annettiin 735 selvitystä ja tutkijain käyttöön otettiin 739 asiakirjajaksikköä.

Diaarioituja kirjeitä oli 348, toimituskirjoja annettiin 90 ja valokopioita asiakirjoista 794.

Kirjasto

Kaupunginarkiston vaatimattomissa puitteissa alkaneen käsikirjaston merkitys on jatkuvasti kasvanut. Määrärahojen niukuuden takia on tosin uudishankintojen määrä pysytellyt melko pienenä ollen vuosittain n. 20—30 teosta sekä 14 lehti- ja aikakausjulkaisua. Hankinnoissa on keskitytty arkisto-

alan ammattikirjallisuuteen sekä Helsingin historiaa ja kehitystä valaiseviin teoksiin. Pohjoismaisten arkistolaitosten kanssa solmittujen vaihtosuhteiden ansiosta on onnistuttu kartuttamaan siellä runsaasti julkaistua, arkistoalaa ja siihen liittyviä erikoisaloja koskevaa kirjallisuutta. Tällä hetkellä käsikirjasto kaksoiskappaleineen käsittää 22 000 sidosta ja nidosta. Kertomusvuonna merkittiin hankintaluetteloon 568 yksikköä, joista pääosa oli saatu lahjoituksina tai vaihdettu kaksoiskappaleisiin.

Kirjasto muodostaa nykyään jo tärkeän osan keskusarkiston käyttöpalvelussa. Tutkijoita varten otettiin esiin 727 teosta. Kunnallisista julkaisuista on muutamia kaksois-sarjoja, joita on annettu lainaksi kaupungin virastojen ja laitosten historiikkien sekä laajempien historiateosten, kuten esim. kaupunginvaltuuston historia, kirjoittajille.

Tietopalvelun tehostamiseksi on ryhdytty laatimaan kaupunginarkistossa olevista Helsingin koskevista teoksista yksityiskohtaista asiahakemistoa.

Johtosäännön mukaan kaupunginarkiston yhtenä tehtävänä on hoitaa ja täydentää arkistotieteellistä ja Helsingin historiaa valaisevaa kirjallisuutta. Vuosittain käytettävissä olevat määrärahat, n. 700 mk, rajoittavat kuitenkin huomattavasti mahdollisuuksia, etenkin kun runsas 1/3 niistä menee välttämättömien ammattilehtien tilaamiseen.

Tulot ja menot

Kaupunginarkiston tulot olivat 316 mk, joista 105 mk oli sairausvakuutuslaitostolta saatuja päiväraha- ja sosiaalivakuutusmaksukorvauksia sekä 211 mk annetuista toimituskirjoista perittyjä lunastusmaksuja.

Kaupunginarkiston menot olivat 643 184 mk. Kaupunginhallitus myönsi lisäksi yleisistä käyttövaroistaan kalustohankintoja varten 14 650 mk.

11. Kaupunginkirjasto¹⁾

Toiminnan kehitys. Kirjastosta lainattiin v. 1972 yhteensä 4 614 856 teosta vastaten 8.9 kirjaa asukasta kohden. Lisäys edellisen vuoden lainaukseen (4 326 570) oli liki 300 000. Kyseessä ei ollut ennätysmäinen kasvu, mutta silti huomattavan ripeä lainaustoiminnan kehitys. Suuntaus on jatkunut samankaltaisena ja suhteellisen tasaisena jo pitemmän aikaa. Kymmenvuotiskauden kuluessa lainaus on tosiasiallisesti kaksinkertaistunut, sillä v. 1962 kirjastosta lainattiin vajaat 2.3 milj. kirjaa.

Syitä kirjaston lainaustoiminnan poikkeuksellisen vilkkaaseen kasvuun on aiheellista pohtia. Kehitys on vastaavanlaisena ollut havaittavissa miltei kaikissa maamme kaupunginkirjastoissa, joten kyseessä ei ole mikään pääkaupunkiin liittyvä erikoisilmiö. Luultavasti vapaa-ajan huomattava lisääntyminen muodostaa erään kehityksen päätekijän. Viisipäiväiseen työviikkoon siirryttiin pääasiallisesti jo useita vuosia sitten. Näyttää kuitenkin siltä, että totuttautuminen uuteen järjestelmään on tapahtunut asteittain ja että pitkän viikonlopun ohjelmoinnissa hakeudutaan uusiin tottumuksiin varsin verkkaisesti. Huomionarvoista on, että kirjaston lauantailainaus on tasaisesti kasvanut ja saavuttamassa henkilökuntavaikeuksia aiheuttavat mittasuhteet. Kehitystä on pääpiirteissään pidettävä myönteisenä ja lauantaisin ylläpidettävään toimintaan velvoittavana.

Lukuihin on myös omalta osaltaan vaikuttanut kirjaston tarjonnan laajentuminen. Kokoelmien luonnollisen kasvun ohella tulee kysymykseen laajaksi paisunut taskukirja- ja mielipidekirjatuotanto. Tämä heijastuu kirjaston tietokirjallisuuden lainauksessa siten, että luokasta 300 (yhteiskuntatieto) lainattiin kertomusvuonna 186 020 kirjaa vastaavan luvun oltua v. 1962 vain 37 321 kirjaa. Edelleen on viihteellisen kirjallisuuden osuus hankinnoissa lisääntynyt nostoen omalta osaltaan kaunokirjallisuuden korkeita lainauslukuja. Myös lainaajien määrässä on havaittavissa huomattavaa lisäystä. Rekisteröityjä lainaajia oli kertomusvuonna 157 900 (138 989).

Uudet huonetilat. Kertomusvuoden aikana hankittiin huoneisto perustetulle Pihlajamäen uudelle sivukirjastolle. Suunnitelma toteutettiin osakekauppana koskien uudessa ostoskeskuksessa vapaana ollutta, 592 m² käsittävää myymälätilaa. Suhteellisen vaatimattomien muutoksin huoneisto voitiin kunnostaa kirjaston tarpeita vastaavaksi. Kalustosuunnitelman laati sisustustait. Anneli Jäntti rakennusvirastosta. Värien käyttö oli verrattain rohkeata alkaen vihreäsävystä kokolattiamatosta. Kuvataidetoimikunnan kautta saadut taideteokset, näiden joukossa amerikkalainen toteemipaalu, piristävät omalta osaltaan yleisvaikutelmaa.

Sivukirjaston perustamispäätökseen vaikutti Pihlajamäen ja Pihlajiston asemakaa-

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja kaupunginkirjaston toimintakertomuksen eripainoksessa.

Kesäkuussa paljastettiin Kari Juvan veistos »Lukusali» Töölön sivukirjaston pääsisäänkäynnin edessä.

vallinen »tiivistäminen», minkä johdosta tavoitteena oleva väestöpohja nousi yli 15 000 asukkaan rajan. Kokemukset sekä alkuaikojen että jatkuvan käytön osalta viittaavat siihen, että kirjastoa todella entistä suuremmassa ja miltei yllättävässä määrin kaivataan eristetyssä asemassa olevissa asunalähiöissä. Uuden sivukirjaston ensimmäisenä aukiolopäivänä (15.5.) lainattiin peräti 2 364 kirjaa ja myöhemminkin lainausluvut ovat pysytelleet odotettua korkeammalla tasolla. Tämä toi korostetusti esiin ne vaikeudet, jotka liittyvät kauttaaltaan uuden peruskirjakokoelman hankkimiseen. Kustantajien järjestelmällisesti vähentäessä varastointiaan on kirjakaupan kautta saatavissa entistä suppeampi määrä nimikkeitä. Tällöin uuden kirjaston valikoima jää pakostakin kapeaksi ja aiheuttaa yleisön taholta luonnollista tyyty-

mättömyyttä. Tarjontaa pyrittiin tästä syystä huomattavasti täydentämään muista kirjastoista saaduilla väliaikaisilla kirjasiirroilla.

Herttoniemen sivukirjaston uudet, 744 m² käsittävät huonetilat valmistuivat kesäkuun alkuun mennessä Itäisen lääkäriaseman yhteyteen suunnitellussa B-rakennuksessa. Suunnittelusta vastasivat arkkitehdit Kirsti ja Erkki Helamaa ja kalustopiirustukset laati sisustustait. Anja Danska. Huoneiston kokonaisvaikutelma on harvinaisen valoisa ja avara. Täälläkin on käytetty värejä epäsovinnaisella tavalla ja täydennetty sisustusta kaupungin hankkimilla taideteoksilla.

Alkuvaiheessaan käyttöluvut eivät Herttoniemen sivukirjaston osalta osoittaneet poikkeuksellista kasvua. Kirjaston laajentunut käyttö näyttää kehittyneen hitaanlaisesti sijoittuen talvikauteen ja myötäillen suuren

rakennuskompleksin muiden osien valmistamista.

Sekä Pihlajamäen että Herttoniemen sivukirjastot on suunniteltu ns. perhekirjastoperiaatetta noudattaen siten, että aikuisten ja lasten huonetiloja ei ole väliseinin erotettu toisistaan. Tämän kirjastotyypin huomattavina etuina on pidetty tilansäästöä ja tilaratkaisun joustavuutta. Samoin on eduksi, että rajankäynti aikuisten ja lasten välillä ei muodostu jyrkäksi eikä johonkin ikävuoteen kahlittuna kaavamaiseksi. Toisaalta on havaittavissa, että lasten ja nuorten käyttäytymistavat ovat muuttumassa yhä äänekämmiksi ja vanhempia henkilöitä häiritseviksi. Nuorison suhteen on myös lisääntyviä järjestyksenpitovaikeuksia. Näistä syistä on suunnitteluperiaatteita eritoten muissa Pohjoismaissa ryhdytty viime vuosina tarkistamaan pyrkien pois perhekirjastoratkaisuista. Jotta ei jälleen päädyttäisi kaikkiin niihin taloudellisiin ym. haittoihin, jotka liittyvät tiukkaan osastojakoon, on huomiota kiinnitetty akustisiin järjestelyihin ja häiritsevien toimintojen erottamiseen omiin erillisiin huonetiloihinsa. Joka tapauksessa on ilmeistä, että erilaisten työhuoneiden ja aputilojen tarve on entisestään korostunut. Ohjelmallisten toimintojen jyrkkä lisääntyminen ja monipuolistuvan kirjastoaineiston tarjonta asettavat lisäksi uusia vaatimuksia huonetilaratkaisuille. Tarpeellisen pinta-alan suuruus on näin ollen nopean muutoksen alaisena ja huoneistonormien tarkistaminen on jatkuvasti aiheellista.

Pääkirjaston korjaustyöt. Pääkirjaston vuosikorjaamista jatkettiin kunnostamalla kirjankirjasto-osaston tilat sekä osa porraskäytävää. Vahtimestarin asuntona olleet huonetilat voitiin myös liittää hallinnollisiin tiloihin ja siten jonkin verran helpottaa vallitsevaa tila- ja huonekäyttöä. Kymmenisen vuotta kestäneiden osastoittaisten vuosikorjausten ja niihin liittyvien muutostöiden avulla pääkirjastorakennus on miltei kauttaaltaan kunnostettu. Yleisvaikutelma on näillä järjestelyillä

saatu niin tyydyttäväksi kuin epäkiitolliset olosuhteet suinkin sallivat. Palvelun kehittäminen on jossain määrin onnistunut siten, että huomattavan korkeat lainausmäärät eivät ole aiheuttaneet kohtuutonta ruuhkaantumista. Tilanne on kuitenkin jatkuvasti varsin vaikea ja kertomusvuonna kirjattu pääkirjaston lainauksen lisääntyminen uuteen ennätyslukemaan, 774 319 kirjaa, on tultavaan ajatellen syvästi huolestuttava.

Uuden pääkirjaston tarpeellisuus ja välttämättömyys käyvät vuosi vuodelta ilmeisemmiksi. Rakennuksen suunnittelussa on sikäli edistytty, että kaupunginjohtaja asetti 2.11. työryhmän kyseisen hankkeen valmistelemaan suunnittelua varten. Ryhmän jäseniksi nimettiin II apul.kaup.-arkkit. Mikko Karjanoja rakennusvirastosta, arkkit. Reijo Jallinoja kaupunkisuunnitteluvirastosta ja kirjastonjohtaja kaupunginkirjastosta. Ryhmän sihteerinä toimi os.hoit. Eila Lindqvist.

Henkilökunta. Kertomusvuoden päättyessä oli kaupunginkirjastossa 191 vakinaista ja 45 tilapäistä viranhaltijaa, työsuhteessa olevia kuukausipalkkaisia työntekijöitä oli 12. Tuntipalkkaisten kirjastoamanuenssien ja -apulaisten vuoden aikana suorittama työmäärä oli 159 206 t, vastaten n. 96 kokopäiväisen työntekijän työmäärää. Lainauksen kasvusta johtuen henkilökuntatilanne oli edelleenkin huomattavan kireä.

Kaupunginkirjastossa valittiin kertomusvuonna uusiksi viranhaltijoiksi 11 ja sisäisiä virkanimityksiä suoritettiin neljä. Kirjaston palveluksesta erosi kahdeksan, josta kuusi viranhaltijaa siirtyi eläkkeelle.

Kaupunginkirjaston palveluksessa oleville myönnettiin sairauden, tapaturmien ja äitiyslomien vuoksi virkavapautta yhteensä 5 883 päivää.

Kirjastotutkintoa varten vaadittavan esiharjoittelun suoritti kahdeksan henkilöä ja kirjastotieteen ja informatiikan cum laude-arvosanaa varten vaadittavan väliharjoittelun kuusi henkilöä. Esiharjoittelijoille järjes-

11. Kaupunginkirjasto

tettiin keväällä koulutustilaisuuksia (22 t), joissa käsiteltiin mm. kaupunginkirjaston historiaa ja organisaatiota, kirjallisuuden valintaperiaatteita ja hankintamenetelmiä, luokitusta ja luettelointia sekä kirjastotoiminnan erityistyömuotoja. Harjoittelunohjaajana toimi apul.kirj.joht. Sirkka-Liisa Meri. Kirjastonjohtajan ja harjoittelunohjaajan lisäksi luentoja pitivät kirjaston omat, esiteltyjen alojen asiantuntijat.

Henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston järjestämille tulokaskursseille osallistui yhdeksän kirjastoamanuenssia ja apul.kirj.johtaja osallistui työpaikkaneuvottelijain kursseille. Lisäksi henkilökunnasta suoritti yksi ATK-peruskurssin, yksi kokous- ja neuvottelutaidon kurssin, yksi työnopetuskurssin ja hallinnollisen kurssin, yksi toimistotekniikan kurssin ja yksi osallistui konekirjoittajien jatkokoulutuspäiville.

Kirjastossa työskenteli kaksi toimistokoulun harjoittelijaa. Työnopettajana toimi toim.apul. Marja Lehtonen.

Sivukirjaston- ja osastonhoitajille järjestettiin kaksi kokousta: 24.5. selviteltiin uusia virkaehto- ja työehtosopimuksia sekä pohdittiin siirtokirjakokoelmaan liittyviä ongelmia ja 18.10. käsiteltiin apulaiskirjastonjohtajien tehtäväjakoja koskevaa ohjesäännön muutosta sekä suunniteltiin sivukirjaston- ja osastonhoitajien kokousten kehittämistä. — Pääkirjaston ja suurimpien sivukirjastojen sisäisten henkilökuntakokousten pitäminen on vakiintunut.

Henkilökunnalla on ollut edustajansa seuraavissa kirjaston sisäisissä toimikunnissa: kirjanvalintatoimikunta, henkilökuntalehden toimituskunta ja lastenkirjastotoimikunta. Kertomusvuoden aikana kirjastossa työskenteli lisäksi av-palvelun kehittämistä suunnitellut työryhmä.

Kirjaston lastenkirjastotoimikunta järjesti seuraavat tilaisuudet: av-laitteiden esittelytilaisuus 8.3., nuortenkirjapäiviä ideoinut keskustelutilaisuus 5.4. ja nuorisotyön koordinoitua käsitellyt tilaisuus 9.5. Viimemaini-

tussa tilaisuudessa piti alustuksen fil.lis. Matti Määttänen ja keskusteluun osallistui kirjaston edustajien lisäksi kaupungin ja seurakuntien nuorisotyöntekijöitä sekä Arkadian nuorisoklinikan ja nuorisopoliisin edustajat.

Henkilökunnan kevätretkellä 28.5. tutustuttiin uusiin Herttoniemen ja Pihlajamäen sivukirjastoihin, osallistujia 50. Syysretken kohteina olivat 1.10. Kouvolan ja Sippolan kirjastot. Osallistujia oli 32. Henkilökunnalle 16.5. järjestetyssä tilaisuudessa kertoi kirjastonhoit. Marjatta Lahti Tansanian kirjasto-oloista ja 30.11. esitteli dipl.ins. Marjatta Roos informatiikan teoriaa ja arkipäivää.

Kokoukset ja opintomatkat. Kirj.johtaja osallistui pohjaismaisten pääkaupunkien kirjastonjohtajien kokoukseen Kööpenhaminassa 1.—2.6. sekä Turun, Tampereen ja Helsingin kirjastonjohtajien kokoukseen Turussa.

Apul.kirj.johtaja osallistui harjoittelunohjaajien neuvottelukokoukseen Tampereella 14.12.

Os.hoit. Martina Aminoff osallistui 1.1.—31.3. Tanskan kirjastokoulun musiikkikirjastokurssille ja kirj.aman. Sinikka Pyötsiä 31.7.—5.8. Loughborough Summer Schoolin järjestämälle lastenkirjastokurssille Tanskassa. Sivukirj.joht. Kaija Salonen osallistui IFLA:n kokoukseen Budapestissä 27.8.—3.9. ja piti kokouksessa esitelmän lasten lukemisesta.

Os.hoit. Eila Lindqvist suoritti 1.—17.6. opintomatkan Englantiin ja kirj.aman. Marja Sinnemaa työskenteli 1.9.—9.10. Kansainvälisessä nuortenkirjastossa Münchenissä.

XII pohjoismaiseen kirjastokokoukseen Otaniemessä 20.—23.8. ja sen järjestelyihin osallistui useita kirjaston virkailijoita. Kirj.joht. Sven Hirn esitti kokouksessa katsauksen Suomen kirjastolainsäädäntöön.

Suomen tieteellisen kirjastoseuran ja Suomen Kirjastoseuran järjestämään virallisjulkaisuseminaariin osallistuivat kirjastoama-

nuenssit Elmikaarina Martin, Helka Välitälo ja Marja Sinnemaa sekä kirj.aman. Leila Hämäläinen, joka oli mukana myös seminaarin järjestelytehtävissä. Suomen Kirjastoseuran järjestämään henkilökunta- ja asiakkassuhdeseminaariin Tampereella 9.—11.6. osallistuivat sivukirj.hoit. Hilikka Kauppi, os.hoit. Martina Aminoff ja kirj.apul. Eija Gelhar, joka osallistui myös kirjastoapulaisien neuvottelupäiville Oulussa 4.—5.11. Ruotsinkielisten kirjastoseurojen kokoukseen Kristiinassa 5.—6.8. osallistuivat os.hoit. Benita Kock ja kirj.aman. Viveka Floman.

Helsingin seudun kesäyliopistossa järjestetylle kirjastotieteen cum laude-arvosanaan vaadittavalle kirjastotutkimuksen täydennyskurssille osallistui useita kirjaston virkailijoita. Kirjaston eri alojen asiantuntijat luennoivat kurssilla. Helsingin ja Espoon työväenopistojen kirjastoapulaiskursseille osallistui neljä kirjastoapulaista. Kirj.apul. Marja Hakonen osallistui TVK-opiston kurssille 30.9.—16.12. Kirjastossa toimivat luottamusmiehet ovat osallistuneet heille järjestettyyn koulutukseen.

Tiedotustoiminta. Henkilökuntalehti »Kirjaston Kuulumisia», jota jaettiin myös pääkaupungin sanomalehdille ja eräille maamme kirjastoille, ilmestyi 10 numerona. Yleisölle jaettavaksi painatettiin pääkirjaston esite ja luettelo sivukirjastojen osoitteista ja puhelinnumeroista uusittiin. Kaupunginhallituksen myöntämällä määrärahalla toimitettiin ja julkaistiin kolmikielinen, kuvitettu esitelykirjanen »Helsingin kaupunginkirjasto — Helsingfors stadsbibliotek — Helsinki City Library». Taitosta huolehti taiteilija Martti Mykkänen. Moniste »Helsingin kaupunginkirjasto. Pääkirjasto ja sivukirjastoverkosto» uusittiin. Pääkirjaston tietokirjallisuusosasto toimitti viisi valikoivaa kirjalueteloa eri aiheista. Pääkirjaston I kerroksen aulaan sijoitettuun postilaatikkoon saapui runsaasti yleisön toivomuksia, joihin on vastattu kirjeitse tai puhelimitse. Vanhusten viikon näytelyssä 1.—7.10. kirjastolla oli oma osasto.

Vierailut ja kirjaston esittelyt. Pääkirjastoa, sivukirjastoja ja kirjastoautoja esiteltiin kertomusvuoden aikana useille koti- ja ulkomaisille vieraille ja vierailijaryhmille. Suurimman mielenkiinnon kohteena oli edelleen Töölön sivukirjasto, mutta myös Pihlajamäen ja Herttoniemen uudet kirjastot saivat vastaanottaa lukuisia vieraita. Vierailijaryhmistä mainittakoon Kiinan kansantasavallan lehtimiesvaltuuskunta, ryhmä Moskovan yliopiston opiskelijoita ja tutkijoita, Skotlannin aikuiskasvatuskomitea eli ns. Alexander Committee, Tukholman ja Reykjavikin kaupunkien valtuuskunnat, DDR:n parlamenttivaltuuskunta, lähetystöjen ja kulttuuriministeriöiden edustajia eri maista, neuvostoliittolainen kirjastonhoitajavaltuuskunta, XII pohjoismaisen kirjastokokouksen osantajat ja Svenska Folkbibliotekarieföreningin ryhmä. Yksityisistä vierailijoista mainittakoon Puolan puolustusministerin puoliso Barbara Jaruzelski, Unescon kirjasto- ja arkistoasioiden osaston johtaja O. Mikhailov, Neuvostoliiton ministerineuvoston hallinto-osaston sanomalehtitoimiston johtaja Anatoli Beljakov sekä kunnallismiehiä, kirjastolautakuntien jäseniä, kirjastonhoitajia, kirjailijoita ja arkkitehtejä eri maista.

Töölön kirjastossa järjestettiin lisäksi parillekymmenelle eri yhdistykselle ja järjestölle tutustumisiltoja, joihin osallistui n. 750 henkilöä. Töölön kirjastoa on esitelty päivä- ja aikakauslehdissä ja sen lasten- ja musiikkikirjastotoimintaa on selostettu useissa tv-ohjelmissa. Myös Kallion sivukirjaston lastenkirjastotyöhön on tutustunut useita vierailijoita, ja virkailijoita on haastateltu parissa radio-ohjelmassa.

Musiikkikirjastotoiminta. Äänitteitä hankittiin 700 (ed.v. 939) kpl, poistettiin 19 ja vuoden lopussa äänitteiden kokonaismäärä Töölössä oli 3 853 (3 242) ja pääkirjastossa 1 213 (1 143), yhteensä 5 066 (4 385). Levyjen kuuntelijoita oli pääkirjastossa 5 311 (6 927), jotka kuuntelivat 8 130 (8 342) levyä; Töölössä kuuntelijoita oli 56 642 (47 193)

Herttoniemen lastenosastoa hallitsee pyöreä kuvakirjahylly, joka tarjoaa houkuttelevia mahdollisuuksia mukavien lukuasentojen kokeilemiselle.

ja kuunneltuja levyjä 32 637 (29 633). Yhteensä 61 953 (54 120) henkilöä kuunteli 40 767 (37 975) levyä.

Kallion sivukirjastossa järjestettiin kuusi musiikki-iltaa, kuulijoita yhteensä 164. Mautulan sivukirjastossa pidettiin kuusi äänilevykonserttia, kuuntelijoita n. 100. Töölön sivukirjaston seitsemään musiikkikerhotilaisuuteen osallistui 295 henkilöä, elävän musiikin konsertteja järjestettiin 10, kuuntelijoita yhteensä 670 ja äänilevykonsertteja pidettiin 48, kuuntelijoita n. 10 kerralla.

Av-toiminta. Töölön sivukirjastoon sijoitetut, yleisötilaisuuksia varten hankitut elokuvaprojektori, diaprojektori, episkooppi ja levysoitin ovat toistaiseksi olleet käytössä enimmäkseen lapsille järjestetyissä tilaisuuksissa. Laitteita on esitelty henkilökunnalle ja niiden käyttömahdollisuuksista järjestet-

tiin kysely sivukirjastoille. Ahtaat ja epäkäytännölliset huoneisto-olot ja koordinoivan henkilön puute rajoittavat toimintaa.

Taidehankinnat. Kuvataidetoimikunnan julistaman kilpailun tuloksena hankitun, Töölön sivukirjaston pääsisääkäynnin viereen sijoitetun Kari Juvan »Lukusali»-veistoksen julkistamistilaisuus pidettiin 19.6. Ylipormestari Teuvo Aura piti tilaisuudessa puheen. Kuvataidetoimikunnan myötävaikutuksella voitiin Herttoniemen sivukirjastoon sijoittaa Heikki W. Virolaisen veistos »Marjatan pojan ylösnousemus».

Mikrofilmit. Helsingissä ilmestyneiden sanomalehtien ja vanhimpien maassamme ilmestyneiden lehtien mikrofilmausta jatkettiin. Vuoden lopussa mikrofilmirullien lukumäärä oli 3 143.

Kaukolainaus. Kaukolainauspyyntöjä muilta kirjastoilta vastaanotettiin 2 268 (ed. v. 2 008), joista voitiin lähettää 1 056 (896), näistä 82 (146) ulkomaille. Muille kirjastoille lähetettiin 100 (86) kaukolainapyyntöä, joista saatiin 89 (70) kirjaa. Jäljennepalvelusta huolehtivat pääkirjastoon ja Töölöön sijoitetut jäljenneautomaatit.

Lastenkirjastotoiminta. Kirjaston lastenkirjastotoiminta on edelleen ilahduttavalla tavalla vilkastunut, mikä varsin suurelta osalta on kirjaston sisäisen, koordinoivaa toimintaa harjoittavan lastenkirjastotoimikunnan ansio. Toimikunta järjesti keskustelutalouksia eri aiheista ja suoritti lasten- ja nuortenlehtiä koskeneen kyselyn, joka suunnattiin sekä lapsille että henkilökunnalle. Kyselyn tarkoituksena oli helpottaa lehtivalintaa ja sen tuloksena julkaistiin henkilökuntalehdessä 30 lasten- ja nuortenlehden esittelyt. Eri sivukirjastoista koottujen lasten kirjoitusten ja piirustusten pohjalta lastenkirjastotoimikunta toimitti keväällä nuortenkirjapäiviksi lastenlehti Basiliskon.

Satutuntien, nukketeatteriesitysten ja tietokilpailujen lisäksi pidettiin kirjastonkäytön oppitunteja kansa- ja oppikoululaisille. Nukketeatteriesityksistä 12 oli Suomen Nukketeatterin, loput on henkilökunta valmistanut yhdessä lasten kanssa. Koulu- ja laisten lisäksi kirjastoa esiteltiin 44 (ed. v. 33) lastentarhaluokalle, yhteensä 1 622 (821) lapselle ja kuudelle lapsi- ja nuorisokerholle, yhteensä 92 lapselle.

Kallion sivukirjaston nukketeatterikerho kokoontui 36 kertaa, toimintaan osallistui 159 lasta. Kerho äänitti näytelmiä ja valmisti teatterille nukkeja ja kulisseeja. Elokuvakerho kokoontui 10 kertaa ja siinä oli 10 jäsentä. Kerhoa ohjasi kaksi Ateneumin kamerataiteen linjan opiskelijaa. Lapset tustuivat elokuvan tekemiseen ja valmistivat ryhmätyönä kaksi lyhytfilmiä. Filmi-iltoja järjestettiin 4, katselijoita 149. Diasesityksiä oli myös 4, katselijoita 50. Ylioppilasteatterin ja Ebeneser-seminaarin oppilas-

kunnan näyttelijöiden teatteriesityksiä seurasi 67 lasta. Taiteilija Pirjo Saanan rytmileikki-iltaan osallistui 10 lasta. Ebeneser-seminaarin kolmannen vuosikurssin 30 opiskelijalle luennoitiin lastenkirjastotyöstä ja lastenkirjallisuudesta. Luentoihin liittyi kirjanäyttely ja nukketeatteriesitys.

Lauttasaaren sivukirjastossa järjestettiin neljä lastenohjelmailtaa, joissa kirjailija Kaija Pakkasen johdolla sepitettiin pieniä runoja, satuja, kertomuksia ja harjoiteltiin riimittelyä. Osallistujia oli yhteensä 136. Malmin sivukirjastossa järjestettiin nuortenkirjapäivien yhteydessä kysely »Mikä kirja on sinun kiva kaverisi?», vastaajia 125. Lastentapahtumassa 17.5. arvottiin palkinnot kyselyyn osallistuneiden kesken, lisäksi katseltiin filmejä ja kuunneltiin musiikkia. Tapahtumaan osallistui 150 lasta. Maunulan sivukirjaston lastentapahtumaan, jossa piirrettiin, leikittiin ja soitettiin levyjä, osallistui 30 lasta. Maunulassa on kuunneltu musiikkia myös satutuntien yhteydessä.

Töölön sivukirjaston nukketeatterikerho kokoontui 25 kertaa ja mukana oli keskimäärin 10 lasta kerralla. Lasten omia nukketeatteriesityksiä oli 14. Luova teatteri, jota ohjaa taiteilija Vivi-Ann Barck, Barnteaterföreningen, kokoontui yhteensä 58 kertaa. Lastentapahtumaan, jonka ohjelmaan kuului elokuvia, musiikkia ja nukketeatteriesitys, osallistui 83 lasta. Laulu- ja soittoiltaan Ykä Mattilan yhtyeen kera osallistui 53 lasta. Elokuvaesityksiä oli 12 kertaa, katsojia 585. Diapositiiveja katseltiin satutuntien yhteydessä. Lasten lauantaioittoja oli 45. Töölön musiikinkuuntelutilastoon sisältyvät myös lastenosaston 13 488 kuuntelijaa.

Laitoskirjastotoiminta. Meilahden alueen kaikki klinikat on suunnitelmien mukaisesti liitetty laitoskirjastotoiminnan piiriin, viimeisenä kirjastopalvelu ulotettiin tammikuussa käsittämään myös Sädehoitoklinikan osastot. Kirjastotoimintaa on jatkettu entiseen tapaan HYKS:n polio-osastolla ja IV sisätautien klinikan munuaisosastolla.

11. Kaupunginkirjasto

Kirjastonhoitajien ja laitosten henkilökunnan välistä yhteistyötä ylläpidettiin entiseen tapaan. Nikkilän sairaalan kirjastovirkailijat ovat osallistuneet lääkärrien kokouksiin, toimipaikkakoulutustilaisuuksiin ja sairaalassa toimivien eri toimikuntien työskentelyyn. Myllypuron kirjastonhoitaja on osallistunut laitoksen viihdetoimikunnan työhön. Os.hoit. Svanhild Snell kertoi kirjaston toiminnasta Psykiatrian klinikan sisäisen yhteistyön kokouksessa 1.11. Meilahden kirjastossa keskusteltiin kirjastonhoitajien ja Lastenklinikan henkilökunnan yhteistyötä 29.9. ja keväällä järjestettiin Silmätautien klinikan henkilökunnalle tiedotustilaisuus, missä maist. Marja Pekkanen Sokeain kirjastosta selosti uutta äänikirjajärjestelmää.

Meilahden klinikoiden lastenosastoilla on luettu satuja ja kirj.apul. Aino Träskman on laulanut ja soittanut kitaraa lapsille. Barn-teaterföreningen järjesti edelleen leikkিতunteja Lastenklinikan psykiatrian osaston potilaille. Samoin pidettiin kevätkaudella leikkিতunteja Psykiatrian klinikan lapsipotilaille, joille järjestettiin myös satutunti.

Nikkilän sairaalan kirjastossa pidettiin 10 kirjastokonserttia, joissa oli keskimäärin 19 kuuntelijaa. Joulukahvikonserttiin osallistui 80 henkeä. Kirjallisuuskerho kokoontui 9 kertaa, osallistujia keskimäärin kahdeksan. Kirjallisia matineoita oli kaksi ja teatteriesityksiä kolme; viimeainitut järjestettiin yhdessä Uudenmaanlänän taidetoimikunnan ja sairaalan potilaiden tukiyhdistyksen kanssa. Psykiatrian klinikan kirjallisuuskerho kokoontui 14 kertaa. Kerhossa kuunneltiin myös musiikkia. Suursuon vanhainkodin kerho kokoontui 32 kertaa, ohjelmassa oli kirjallisia äänilevyjä, musiikkia, lausuntaa ja keskustelua. Myllypuron sairaskodin kerhossa kuunneltiin esitelmiä eri aloilta ja tutustuttiin diakuvien muutamiin matkakohteisiin. Kerho kokoontui 16 kertaa.

Sokeain kirjastosta saatiin vuoden aikana lainaksi 1 578 äänikirjaa silmäklinikan poti-

laille ja vanhainkodeissa hoidettaville näkövammaisille.

Kerhotoiminta ja yleisötilaisuudet. Pääkirjaston ranskan kerho Cercle de littérature française kokoontui viisi kertaa P. Guy Béthunen johdolla ja osanottajia oli yhteensä 67. Latinalaisamerikkalaisen kirjallisuuden illassa oli kuulijoita 42. Svenska teatern vieraili kerran esittäen Tsehovin »Om tobakens skadeverkningar». Sama näytelmä esitettiin myös Kulosaarella ja Töölössä. Herttoniemen sivukirjastossa kertoi kuvanveistäjä Heikki W. Virolainen kirjastoon sijoitetusta veistoksestaan »Marjatan pojan ylösnousemus», kuulijoita 20. Kallion sivukirjastossa järjestettiin yksi kirjallinen ilta, osanottajia 10, ja Ylioppilasteatterin näyttelijät vierailivat kerran, katsojia 40.

Töölön sivukirjastossa järjestettiin lähinnä taideaiheisia kerhotilaisuuksia 4, osallistujia yhteensä 125. Syksyn kirjauutuudet esiteltiin yhdessä kustantajien kanssa järjestetyissä viidessä tilaisuudessa. Lisäksi järjestettiin kymmenen muuta tilaisuutta yhdessä eri järjestöjen ja kirjallisten yhdistysten kanssa. Naisasialiitto Unionin 80-vuotisnäyttely pidettiin kirjastossa 9.—27.2. ja yhdessä SNS-seuran kanssa järjestetty Mjud Metshevin Kalevala-kuvitusten näyttely 28.11.—7.12.

Kirjavarasto. Kirjastoon hankittiin ja lueteloitiin 111 757 uutta kirjaa, joista lahjoja 2 479, ja kokoelmista poistettiin 49 499 teosta. Kirjakokoelma kasvoi vuoden aikana 62 258 kirjalla ja teosten kokonaisuus oli vuoden lopussa 1 193 542.

Kirjastoon tilattiin tai saatiin vapaakappaleina 834 eri aikakauslehteä yhteensä 3 431 vuosikertaa. Sanomalehtivuosikertojen kokonaisuus oli 1 232 edustaen 135 lehteä.

Aukioloajat. Kirjaston aukioloaikoja tarkistettiin vuoden alusta lukien siten, että opintosalit ja sanomalehtisalit suljetaan lauantaicin klo 15 ja että opintosalit ja Kallion kirjaston lasten lukusali ovat sunnuntaicin ajoin klo 12—18 ja sanomalehtisalit klo

8—15. Herttoniemen sivukirjasto oli suljettuna muuton vuoksi 29.—31.5. Kirjastoautot eivät kiertäneet 26.6.—22.7. välisenä aikana.

Tulot. Kaupunginkirjaston tulot nousivat kertomusvuonna 3 360 340 mk:aan, josta valtioavun osuus oli 3 004 217 mk ja muita tuloja yhteensä 356 123 mk.

Menot. Kertomusvuoden talousarvioon oli kaupunginkirjaston menoja varten merkitty 11 063 008 mk, lisämäärärahoja ja ylitysoikeutta saatiin 206 892 mk, v:lta 1971 siirtyi 163 873 mk, joten käytettävissä oli yhteensä 11 433 773 mk. Tilien mukaiset menot nousivat 11 158 174 mk:aan, v:een 1973 siirtyi 134 831 mk.

Menojen jakautuma oli seuraava: palkka-

usmenoja 6 979 524 mk (62.5%), kirjallisuus- ja sidontakuluja, lehtitilausmaksuja sekä äänilevyjen ja mikrofilmien hankinta 1 929 536 mk (17.3%), josta pelkästään kirjallisuuden hankintaan käytettiin 1 343 917 mk, huoneisto-, siivous- ja kalustomenot 1 520 212 mk (13.6%) sekä painatus-, toimisto-, kuljetus- ym. kustannukset 728 902 mk (6.6%).

Kirjastolautakunnan valvonnan alaiset yritykset. Kirjastolautakunta valvoi seuraavien yleishyödyllisten yritysten ja laitosten saamien avustusten käyttöä: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kirjasto, Yhdistys Kirjoja Sokeille, Bragen leikekokoelma ja Kasvatusopillinen kirjasto- ja lukusalisäätiö.

*Lainojen jakautuminen kauno- ja tietokirjallisuuteen aikuisten sekä nuorten ja lasten lainausosastoilla:
Utlåningsfördelning på fack- och skönlitteratur vid avdelningarna för vuxna samt barn och ungdom:
Fiction and non-fiction book issues in adult and junior departments:*

Lainauspiste Utlåningsställe Lending point	Aikuisten kirjallainat/Utlåning åt vuxna/Issues to adults			Lasten ja nuorten kirjallainat/ Utlåning åt barn och ungdom/ Issues to children and young people			Kirjallainat kaikkiaan/Boklån inalles/ Total adult and junior				
	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non- fiction	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	Yhteensä Summa Total	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non- fiction	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	Yhteensä Summa Total	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non- fiction	%	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	%	Yhteensä Summa Total
Pääkirjasto/Huvudbiblioteket/Main Library	290 550	355 614	646 164	20 120	108 035	128 155	310 670	40.1	463 649	59.9	774 319
Sivukirjasto/Filial/Branch Library:											
Eteläinen/Södra	32 810	49 245	82 055	5 800	37 802	43 602	38 610	30.7	87 047	69.3	125 657
Haaga/Haga	40 460	72 160	112 620	4 648	43 193	47 841	45 108	28.1	115 353	71.9	160 461
Herttoniemi/Hertonäs	32 556	55 365	87 921	5 777	46 585	52 362	38 333	27.3	101 950	72.7	140 283
Kaarela/Kårböle	11 945	25 855	37 800	3 020	22 138	25 158	14 965	23.8	47 993	76.2	62 958
Kallio/Berghäll	123 867	206 154	330 021	20 306	100 270	120 576	144 173	32.0	306 424	68.0	450 597
Kulosaari/Brändö	11 795	24 448	36 243	2 417	19 233	21 650	14 212	24.5	43 681	75.5	57 893
Käpylä/Kottby	36 364	55 845	92 209	5 155	38 225	43 380	41 519	30.6	94 070	69.4	135 589
Lauttasaari/Drumsö	41 600	66 280	107 880	5 900	39 138	45 038	47 500	31.0	105 418	69.0	152 918
Malmi/Malm	12 621	22 370	34 991	2 030	15 643	17 673	14 651	27.8	38 013	72.2	52 664
Maunula/Månsas	22 108	48 670	70 778	4 884	48 367	53 251	26 992	21.8	97 037	78.2	124 029
Munkkiniemi/Munksnäs	39 905	55 080	94 985	3 875	29 029	32 904	43 780	34.2	84 109	65.8	127 889
Oulunkylä/Äggelby	12 849	32 077	44 926	2 947	31 143	34 090	15 796	20.0	63 220	80.0	79 016
Pakila/Baggböle	8 790	22 260	31 050	2 429	19 473	21 902	11 219	21.1	41 733	78.9	52 952
Pihlajamäki/Rönnebacka	13 016	36 545	49 561	3 459	37 644	41 103	16 475	18.2	74 189	81.8	90 664
Pitäjänmäki/Sockenbacka	13 246	34 010	47 256	3 244	28 289	31 533	16 490	20.9	62 299	79.1	78 789
Porolahti/Porovik	17 230	39 540	56 770	6 020	42 699	48 719	23 250	22.0	82 239	78.0	105 489
Puistola/Parkstad	18 270	24 562	42 832	2 938	30 815	33 753	21 208	27.7	55 377	72.3	76 585
Suomenlinna/Sveaborg	2 155	6 035	8 190	1 084	6 150	7 234	3 239	21.0	12 185	79.0	15 424
Tapanila/Staffansby	4 927	11 945	16 872	1 889	18 111	20 000	6 816	18.5	30 056	81.5	36 872
Toukola/Majstad	6 175	13 472	19 647	898	6 986	7 884	7 073	25.7	20 458	74.3	27 531
Töölö/Tölö	137 728	236 430	374 158	11 087	99 738	110 825	148 815	30.7	336 168	69.3	484 983
Vallila/Vallgård	35 535	63 956	99 491	3 555	33 856	37 411	39 090	28.5	97 812	71.5	136 902
Vallsaari/Skanslandet	366	735	1 101	160	695	855	526	26.9	1 430	73.1	1 956
Vartiokylä/Botby	25 970	40 870	66 840	5 560	49 325	54 885	31 530	25.9	90 195	74.1	121 725
Vuosaari/Nordsjö	24 620	50 210	74 830	4 943	57 300	62 243	29 563	21.6	107 510	78.4	137 073
Kirjastoauto-os./Bokbussavd./Book mobile	66 340	199 045	265 385	33 665	315 936	349 601	100 005	16.3	514 981	83.7	614 986
Laitoskirjasto/Anstaltsbiblioteket/Institution Library ..	47 253	117 901	165 154	3 054	20 444	23 498	50 307	26.7	138 345	73.3	188 652
Yhteensä/Summa/Total of issues	1 131 051	1 966 679	3 097 730	170 864	1 346 262	1 517 126	1 301 915	28.2	3 312 941	71.8	4 614 856

*Erikielisen kirjallisuuden lainausta valaiseva taulukko :
 Tabell över utlåningen av litteratur på olika språk :
 Table illustrating the issues in different languages :*

Lainauspiste Utlåningsställe Lending point	Suomenk.kirjallisuus		Skand.kirjallisuus		Muunk.kirjallisuus		Kaikkiaan		
	Finskspråkig litt.		Litt. på skand. språk		Litt. på utl. språk		Sammandrag		
	Finnish literature		Scand. litterature		Foreign literature		Total		
		%		%		%		%	
Pääkirjasto/Huvudbiblioteket/									
Main Library	563 141	72.7	153 474	19.8	57 704	7.5	774 319	16.8	
Sivukirjasto/Filial/ Branch Library:									
Eteläinen/Södra	114 743	91.3	9 469	7.5	1 445	1.2	125 657	2.7	
Haaga/Haga	147 659	92.0	10 042	6.2	2 760	1.8	160 461	3.5	
Herttoniemi/Hertonäs	130 233	92.8	8 460	6.0	1 590	1.2	140 283	3.0	
Kaarela/Kårböle	53 790	84.8	7 603	12.0	1 565	3.2	62 958	1.4	
Kallio/Berghäll	430 861	95.6	16 045	3.6	3 691	0.8	450 597	9.8	
Kulosaari/Brändö	41 600	71.9	13 238	22.8	3 055	5.3	57 893	1.3	
Käpylä/Kottby	121 435	89.6	10 237	7.5	3 917	2.9	135 589	2.9	
Lautasaari/Drumsö	115 345	75.4	32 638	21.3	4 935	3.3	152 918	3.3	
Malmi/Malm	49 821	94.6	2 458	4.6	385	0.8	52 664	1.1	
Maunula/Månsas	118 800	95.8	4 453	3.6	776	0.6	124 029	2.7	
Munkkiniemi/Munksnäs	102 945	80.5	19 580	15.3	5 364	4.2	127 889	2.8	
Oulunkylä/Äggelby	74 124	93.8	3 846	4.9	1 046	1.3	79 016	1.7	
Pakila/Baggböle	51 974	98.2	787	1.5	191	0.3	52 952	1.1	
Pihlajamäki/Rönnebacka	85 561	94.4	3 570	3.9	1 533	1.7	90 664	2.0	
Pitäjänmäki/Sockenbacka	73 765	93.6	4 282	5.4	742	1.0	78 789	1.7	
Porolahti/Porovik	99 718	94.5	4 412	4.2	1 359	1.3	105 489	2.3	
Puistola/Parkstad	73 297	95.7	2 165	2.8	1 123	1.5	76 585	1.7	
Suomenlinna/Sveaborg	15 277	99.0	135	0.9	12	0.1	15 424	0.3	
Tapanila/Staffansby	36 636	99.3	194	0.5	42	0.2	36 872	0.8	
Toukola/Majstad	26 487	96.2	881	3.2	163	0.6	27 531	0.6	
Töölö/Tölö	405 167	83.5	61 262	12.6	18 554	3.9	484 983	10.5	
Vallila/Vallgård	131 183	95.8	4 578	3.3	1 141	0.9	136 902	3.0	
Vallisaari/Skanslandet	1 928	98.6	20	1.0	8	0.4	1 956	0.1	
Vartiokylä/Botby	114 745	94.3	6 085	5.0	895	0.7	121 725	2.6	
Vuosaari/Nordsjö	131 209	95.7	5 188	3.9	676	0.4	137 073	3.0	
Kirjastoauto-os./Bokbussavd./ Book mobile	552 015	89.8	51 147	8.3	11 824	1.9	614 986	13.3	
Laitoskirjasto/Anstaltsbiblio- tekett/Institution Library	170 396	90.3	16 123	8.5	2 133	1.2	188 652	4.0	
Yhteensä/Summa/Total of issues	4 033 855	87.4	452 372	9.8	128 629	2.8	4 614 856	100.0	
	1971	3 763 274	87.0	448 357	10.4	114 939	2.6	4 326 570	100.0

12. Kaupunginmuseo¹⁾

Yleistä

Kertomusvuonna 1972 toiminta suunnattiin erikoisnäyttelyiden järjestämiseen museon omissa tiloissa. Aktiivisen näyttelytoiminnan tuloksena kävijämäärä muodostuikin suurimmaksi, mitä se koskaan aikaisemmin on ollut.

Kävijämäärän huomattava kasvu merkitsee, paitsi kannustusta museon omalle toiminnalle, myös osaltaan museon tuottamien palvelujen kysynnän ja tarpeen lisääntymistä. Tämän huomioon ottaen on museo pyrkinyt tehostamaan myös näyttelytoimintaan liittyvää opastuspalvelua. Tätä ovatkin erilaiset koulu- ja opintoryhmät sekä myös muu yleisö oppinut enenevässä määrin käyttämään hyväkseen. Erityisen merkittävänä museo näkeekin yhteydenpidon kouluihin ja sen tavoitteena on pyrkiä järjestämään koululaisten museokäynnit sellaisiksi, että ne parhaalla mahdollisella tavalla palvelisivat koulujen opetusohjelmia.

Museon talletustoiminnassa on esineellisen talletuksen lisäksi merkittäväksi muodostunut valokuvaustoiminta. Tämä toiminta on eräs niitä muotoja, joilla museo pystyy tallettamaan myös nykyhetken elämäntavan ja kaupunkikuvan tunnusomaisimpia piirteitä. Valokuvaustoiminta on päässyt tehostumaan sen jälkeen kun henkilökunnan käyttöön on saatu valokuvauskamera.

Kertomusvuosi oli merkkivuosi kaupungin oman museotoimen historiassa. Kaupunginmuseon kokoelmat ovat olleet 60 vuotta yleisölle avoinna Hakasalmen huvilassa ja Tuomarinkylän museo Tuomarinkylän kartanossa on toiminut 10 vuotta. Hakasalmen huvila on edelleen museon pääasiallinen toimitalo. Sen sijainti kaupungin toiminnallisessa keskustassa on kuluneiden vuosikymmenten aikana osoittautunut parhaaksi mahdolliseksi museotoiminnalle. Toisaalta on toteutunut museolautakunnan v. 1911 esittämä ajatus siitä, että Hakasalmen huvilan käyttö museona parhaiten takaisi »tämän vanhemmalle Helsingille niin edustavan ja monumentaalisen rakennuksen säilymisen muuttumatonna jälkimaailmalle». Aktiiviselle museotoiminnalle nykyisen toimitalon tilat ovat kuitenkin osoittautuneet riittämättömiksi. Ratkaisuna tilanpuuteongelmiinsa museo näkee ajanmukaiset toimitilat tarjoavan lisärakennuksen saamisen Hakasalmen huvilan lisäksi ja sen välittömään läheisyyteen.

Museolautakunta

Jäseninä ovat museolautakuntaan kertomusvuonna kuuluneet fil. maist. Anni Voipio, valtiot. tri Seikko Eskola, fil.maist. Bengt von Bonsdorff, fil. tri Matti Sarmela ja hum. kand. Kai Linnilä. Fil. tri Matti Sarmelan

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu kaupunginmuseon toimintakertomuksen eripainoksessa.

saatua vapautuksen museolautakunnan jäsenen tehtävästä 15.11. lukien tuli hänen tilalleen uutena jäsenenä työnjoht. Raimo Kilpinen toimikauden loppuun. Kaupunginhallituksen edustajana oli museolautakunnassa rva Hellä Meltti. Kaupunginvaltuuston valitsemana puheenjohtajana toimi fil.maist. Anni Voipio. Lautakunnan valitsemana varapuheenjohtajana oli fil.maist. Bengt von Bonsdorff ja sihteerinä viran puolesta museonjohtaja Jarno Peltonen.

Lautakunta kokoontui vuoden aikana 10 kertaa. Pöytäkirjoihin merkittiin 215 pykälää, jotka sisältävät 413 kohtaa.

Henkilökunta

Vakinaiset virat: Museonjohtaja, museoamanuenssi, kolme museoassistenttia, arkistojärjestäjä, kassanhoitaja sekä toimistoapulainen.

Tilapäiset virat: Tuomarinkylän museon vahtimestari.

Työsuhteiset toimihenkilöt: Kaksi museoapulaista, kolme museoharjoittelijaa, neljä museonvartija-siivoojaa, siivoja sekä lisäksi talonmies-varastonhoitaja.

Tämän lisäksi pääosastossa toimi opastaja tuntityössä ja projektiluontoisissa ym. tilapäistehtävissä oli museoharjoittelija- ym. työvoimaa siten, että palkkoja ja palkkioita maksettiin yhteensä 64 henkilölle.

Kaupunginmuseon edustajana rakennuskulttuuritoimikunnassa, Skandinaavisen museoliiton Suomen osaston työvaliokunnassa sekä kaupunginhallituksen asettamassa työryhmässä julkisten rakennusten ja merkittävien nähtävyyksikohteiden merkitsemiseksi kilvin oli museonjoht. Peltonen. Suomen valokuvataiteen museon kokoelmavaliokunnassa oli museoaman. Järvelä. Yhdysmiehenä Malmi — Tapanila — Pukinmäki — Puistola -projektissa oli museoassistentti Leena Arkio.

Suomen Museoliiton 49. vuosikokoukseen Kuopiossa 27.—28.5. osallistuivat museolau-

takunnan jäsen Linnilä, museonjoht. Peltonen ja museoaman. Järvelä. Suomen kotiseutuliiton vuosikokoukseen Helsingissä 23.4. osallistui museonjoht. Peltonen samoin kuin virastopäällikköpäiville syyskuussa. Museoamanuenssi Järvelä osallistui 19. pohjoismaiseen etnologikongressiin Tanskassa 22.—27.8. Euroopan ulkomuseoiden edustajien neuvottelupäiville Helsingissä 4.—7.7. osallistui museonjoht. Peltonen.

Arkistoaineiston konservointia ja käsitteilyä koskeville luentopäiville Valtionarkistossa 24.—25.4. osallistui kuusi viranhaltijaa ja toimihenkilöä. Kaupunginarkiston asiakirjojen käsittelyn ja hoidon kursseille osallistui yksi museoassistentti ja yksi museoapulainen. Museonjohtaja teki kaupunginhallituksen myöntämällä matka-apurahalla opintomatkan Ranskan ja Ruotsin museoihin 13.—29.10.

Kokoelmat

Kartuttaminen. Esinekokoelmat karttuivat seuraavasti:

Kirjoja	273
Karttoja	1
Rakennuspiirustuksia	4
Postikortteja	369
Maalauksia, piirroksia, grafiikkaa ..	87
Veistoksia, korkokuvia	8
Pienoismalleja	1
Leimasimia, leimoja, sinettejä	5
Merkkejä, säännöstelykortteja	20
Mitaleja ja rahoja	6
Huonekaluja	51
Kulta-, hopea-, tina-, lasi- ja posliini- esineitä	111
Talousesineitä	142
Nautintovälineitä	6
Aseita	3
Virkapukuja ja kunniamerkkejä	29
Tekstiilejä	286
Pikkuesineitä	25

12. Kaupunginmuseo

Leikkikaluja, soittimia	75
Koneita, kojeita, työkaluja	114
Maalöytöjä	16
Rakennusten osia	27
Arkistoaineistoa	363
Apteekiesineistöä	61
Yhteensä	2 083

Kuva-arkiston valokuvakokoelmiin numeroitiin:

Valokuvakopioita ja negatiiveja	4 571
Väridiapositiiveja	998
Reproduktiokuvauksia	51
Yhteensä	5 620

Hankintaeriä oli yhteensä 348, näistä runsas puolet lahjoituksia. Lahjoituksin karttuva esineistö on lukumäärältään huomattava. Jotkus lahjoitukset saattavat nimittäin esinemäärältään nousta yli sadan. Lahjoituksilla onkin täten ollut tuntuvasti merkittävämpi osuus koko esineistön karttumisessa kuin ostoilla.

Kertomusvuoden aikana saadusta esineistöstä esitellään seuraavassa eräitä:

Kulta-, hopea-, tina-, lasi- ja posliiniesineet. Vuoden alussa museo sai tallettaa ostona merkittävän kokoelman helsinkiläisten hopeaseppien tuotantoa. Tästä mainittakoon kaksi kermakkoa, teekannu sekä yökynttilänjaljoja eri vuosilta. Esineet täydensivät huomattavalla tavalla museon hopeakokoelmia. Toinen kermakko edustaa rokokoon tyylipiirteitä tyypillisimmillään. Muut mainitut hopeaesineet ovat puolestaan erinomaisia esimerkkejä lähinnä ruotsalaisvaikutteisen uusklassismin noudattamisesta Suomessa.

Muina tämän esineryhmän hankintoina mainittakoon helsinkiläisen Wilhelm Andstenin tehtaan valmistamat jugend-tyyliset maljakot, Arabian v:n 1940 tuotantoa oleva kaurisaiheen koristama pöytäastiasto, taiteilija Aino Marsio-Aallon Karhula Oy:lle suunnittelemat juomalasit. Tämän lisäksi talletettiin toimintansa talossa Annankatu 27

lopettaneen ravintola Marinadin tarjoilu-astiastosta näytteitä.

Talousesineitä. Esineryhmä karttui erityisesti museon järjestämän peltisepän tuotantoa esittelevän »Läkkiä»-näyttelyn johdosta. Näyttelyn yhteydessä ja sen jälkeen saatiin vastaanottaa lukuisia lahjoituksia, jotka sisälsivät läkki- tai peltiesineitä. Näistä mainittakoon mittakannusarja, pashamuotti, maitokannu, leivos- ja kannuvuoat jne. Tämä esineistö on erittäin merkittävä siksi, että se lähes kokonaisuudessaan on aivan viime vuosina jäänyt yleisestä käytöstä pois ja korvaantunut uusista materiaaleista, mm. muovista valmistetuilla esineillä.

Tekstiilejä. Tekstiilikokoelmat ovat karttuneet lukuisin lahjoituksin. Näiden joukossa merkittäviä ovat puvut sekä käsityönä taidokkaasti valmistetut käyttötekstiilit, kuten pöytäliinat, pyyheliinat ja vuodevaatteet. 1920- ja 30-lukujen alkuperäiset puvut ja asusteet, joita on nyt talletettujen kokoelmien joukossa, alkavat olla harvinaisuuksia. Myös parin viimeisen vuosikymmenen asusteet ovat nopeasti kokonaan häviämässä, minkä johdosta museo pyrkii kiinnittämään entistä enemmän huomiota näiden esineryhmien tallettamiseen.

Nyt lahjoitettujen asusteiden joukosta mainittakoon rva Kirsti Gallén-Kallelan kokoelma, joka sisältää mm. hänen isälleen, tait. Akseli Gallén-Kallelalle kuuluneita pukuja. Prof. Aune Lindström lahjoitti osittain vanhemmilleen kuuluneita tekstiilejä sisältävän mielenkiintoisen kokoelman. Oopperalaulaja Harry Korhonen lahjoitti äidilleen kauppaneuvoksetar Ida Korhoselle kuuluneita pukuja. Naisten asusteita saatiin myös tarkast. Kirsti Pajusen, hamm.lääk. Hellä Arkion ja rva Maggie Golowinin lahjoituksina. Rva A. Somersalo on lahjoittanut mm. taidokkaasti kirjottuja pöytäliinoja ym. tekstiilejä. Samoin leht. Aune Ellilä lahjoitti käsityönä tehtyjä pöytäliinoja, jotka ovat kuuluneet hänen äidilleen, rovastinna Helmi Ellilälle. Museon tekstiilikokoelmaa kartutti

myös Malmin äitiysneuvola, josta on saatu alan tarpeita.

Huonekaluja. Talletetuista huonekaluista mainittakoon mm. mahonkinen makuuhuoneenkalusto, jonka on suunnitellut sisustusarkkit. Birger Hahl v. 1924, biedermeierityylinen parranajopöytä, senaattori Leo Mechelinille kuulunut astiakaappi. Tämän lisäksi talletettiin 1930-luvun funktionalismia edustava parturinliikkeen kalusto sekä esimerkkejä ravintola Marinadin sisustuksesta. Pasilan lastentarha lahjoitti vanhaa, lapsille suunniteltua kalustoa. Vanhoja pulpetteja talletettiin Kallion ja Lapinlahden kansakouluista.

Maalauksia, piirroksia, grafiikkaa. Kaupunkikuvaa esittävistä maalauksista mainittakoon ostoina hankitut Alexander Paischeffin Teknillisen korkeakoulun päärakennusta esittävä öljymaalauus v:lta 1918 ja Hakasalmen puistoa esittävä akvarelli v:lta 1936. Johanneksen kirkon rakennusvaiheesta maalasi Alex Federley v. 1890 akvarellin. Näiden lisäksi mainittakoon Helle Olinin, Böljan Grönholmin, Eero Snellmanin, Nikolai Belijin, Holger Munchin ja Uno Heikkisen nimet v. 1972 talletettujen maalausten tekijöinä. Museo pyrki myös systemaattisesti täydentämään kaupunkinäkymiä esittävää piirros- ja grafiikkakokoelmaansa. Tästä mainittakoon Verner Thomén, Ester Heleniuksen, Aarne Ahon, Tapio Tapiovaaran, Reino Harstin, Toimi Kiviharjun, Yrjö Könnin, Ilppo Heikurin, Pentti Lumikankaan ja Saija Leskisen tuotanto.

Rakennusten osat. Tämän ryhmän esineistöä on vuosittain kartutettu aina museon perustamisesta lähtien. Näytteillä siitä voidaan toistaiseksi pitää vain pieni osa. Kertomusvuonna rakennusosia talletettiin mm. puretusta ns. kaakelitalosta, Iso Roobertinkatu 23—25. Tämän ryhmän esineisiin lukeutuu myös S. Wuorion Maalaamo Oy:n Helsingin kaupungin vaakuna, joka on toisintokappale liikkeen Kaupungintalon juhlasalin koristeeksi uusimasta vaakunasta.

Kokoelmien hoito ja luettelointi. Esineistön konservointiin käytettiin ulkopuolista ammattityövoimaa oman henkilökunnan lisäksi. Vuosittain tapahtuvaan perusnäyttelyssä olevan esineistön hoitoon osallistui lähes koko henkilökunta. Erytystä huomiota kiinnitettiin tekstiilien, taideteosten sekä rakennuspiirustusten ja karttojen hoitoon. Uushankintoina saapuneelle esineistölle pyrittiin järjestämään sen vaatimat kiireellisimmät hoitotoimenpiteet. Tekstiilien hoidosta vastasi tekstiilikonservoiija Salme Kuutti, maalauksien kunnostamisesta taidekonservaattori Veikko Kiljunen. Laajaa tapettinäytekokoelmaa on hoitanut museoapulainen Kaisu Tikkala.

Lehtileikearkisto, joka toimii Tuomarinkylän museon tiloissa, sisälsi kertomusvuoden lopussa 83 200 numeroitua ja hakusanoitettua leikettä. Tämän lisäksi on kortistoitu hakusanoittain kaupunginkanslian lehtileikekokoelmaa sekä museoon lahjoitettu senaattori Th. Sederholmin lehtileikekokoelma, joka käsittää 1800-luvun jälkipuoliskon kulttuuri-tapahtumia ja henkilöhistoriaa.

Esineistön luettelointi jakaantui kahteen linjaan. Vanhan esineistön luettelointeja täydennettiin; toisaalta pyrittiin uusi esineistö luetteloimaan välittömästi. Puhtaaksikirjoitettuja luettelokortteja valmistui 1 857 kpl. Uutta esineistöä valokuvattiin tärkeysjärjestyksessä, samoin siitä laadittiin mittapiirroksia. Esinekokoelman valokuvista tehtiin myös kaksoiskappaleita ns. katastrofi-varastoa varten.

Kuva-arkiston kadunnimirekisteriin merkittiin kuvia 1 422 kpl ja aiheenmukaiseen rekisteriin 1 628 kpl. Kuva-arkisto toimitti 178 kuvatilausta, jotka käsittivät 874 kopiota. Julkaisuoikeudesta maksettiin 143 kувalta. Kuva-arkistossa oli kertomusvuonna 278 asiakaskäyntiä. Helsingin historiaan liittyviä tietoja välitettiin lisäksi puhelimitse 40 henkilölle. Kuva-arkiston toiminnasta ja asiakaspalvelusta vastasi ark.järj. Taimi Montell.

12. Kaupunginmuseo

Esineelliseen talletustoimintaan liittyen museo on saanut oikeuden tarkastaa huoltoviraston hallussa olevan esineistön, joka huutokaupataan kaupungin antamien huoltokustannusten peittämiseksi. Kokoelmien kannalta kiinnostavista esineistä museo esitti hintatarjouksen. Tehtävän hoiti museoamannuensi Raija Järvelä.

Paikallismuseoiden keskuskortistointi. Uutena toimintamuotona museo aloitti Uudenmaan läänin paikallismuseoitien kokoelmien inventoinnin koko aluetta kattavan keskuskortiston luomiseksi. Suomen Museo-liitto myönsi työtä varten 4 000 mk:n suuruisen apurahan. Kortistointityön kohteena oli Sipoon kotiseutumuseo, Sibbes Gården, jonka rakennuksista luettelointiin Fram-Martis-nimisen esineistö. Puhtaaksikirjoitettuja esinekortteja valmistui 428 ja valokuvia 355.

Lainatut esineet ym. Esineistöä ja valokuvia lainattiin ulkopulisiin näyttelyihin seuraavasti:

Akateemisen Kirjakaupan näyttelyyn »Helsingissä käveltiin», 47 kpl Tavataan Espiksellä -näyttelyn kuvasuurennoksia,

Amos Andersonin taidemuseon näyttelyyn Kuvia Suomesta neljä öljymaalausta ja kaksi ikkunakaihhdinta sekä

Espeen museo Glimsin näyttelyyn Palo-toimi kuusi esinettä mm. käsiruisku.

Eräiden kaupungin virastojen näyttelyihin lainattiin mm. 54 valokuvaa.

Edelleen lainattiin seuraaville esineitä, maalauksia, valokuvia ym.:

Helsingin Juhlaviikkojen tait. Piipposen konserttiin,

Hotelli- ja ravintolamuseolle,

Kuoppamäki & Halsti toiminimelle ympäristösuojelunäyttelyyn,

Mainos Asikainen -nimiselle toiminimelle HOP:n näyteikkunaan,

Museoviraston Suomenlinnan museon Augustin Ehrenswardin 200-vuotismuistonäyttelyyn,

Tait. U. Simberg-Ehrnströmin näyttelyyn Kluuvin galleriassa,

Suomen Rakennustaiteen Museon Finskt 1900 -näyttelyyn,

Suomen Taideakatemian Valistusosaston Suomen taide 20-luvulla näyttelyyn, Kuvia Suomesta -kiertonäyttelyyn ja veljekset von Wright -näyttelyyn,

Tekniikan museosäätiön maanmittausnäyttelyyn sekä

Vakuutusyhtiö Pohjolan Paloturvallisuutta ennen ja nyt -näyttelyyn.

Valokuvaustoiminta

Keskeisellä sijalla museon toiminnassa oli kaupunkikuvaus, jonka kohteena ensisijaisesti oli muutoksen alaiseksi joutuva rakennuskanta. Toiminta tehostui merkittäväällä tavalla museon saatua käyttöönsä oman kamerasen. Henkilökunnan toimesta aloitettiin mm. systemaattinen rakennuskannan valokuvaus ns. pohjoisilla esikaupunkialueilla. Eri valokuvaajien avulla toteutettiin kuvausohjelmaa koko kaupunkialueella. Purettavia rakennuksia ja muuttuvia katunäkymiä talletettiin eniten Kantakaupungin ohella myös Oulunkylässä, Pasilassa, Malmilla, Tapanilassa ja Pukinmäellä. Kuvauskohteina olivat myös monet liike- yms. huoneistot, joissa tapahtuva toiminta tai sisustus muuttui. Kaupunkikuvaukseen sisällytettiin lukuisia kaupunkilaisten arkielämään ja juhlapäiviin liittyviä aiheita. Kuvausohjelmaa toteutti suurimmaksi osaksi valokuvaaja Kari Hakli.

Tutkimus- ja julkaisutoiminta

Tutkimustoiminnassa pystyttiin ensisijaisesti toteuttamaan vain kaupunkikansatieteellistä tutkimustyötä. Tällä sektorilla jatkettiin v. 1971 aloitettua Pasila-tutkimusta, missä yhteydessä inventoitiin 70 ruokakuntaa ja 3 toimipaikkaa haastatteluineen, mitta-

piirroksineen ja valokuvauksineen. Tämän lisäksi inventoitiin Kantakaupungin alueella 10 vanhaa palveluliikettä. Museossa kävijöille järjestettiin myös kyselyjä, joiden aiheina olivat joululahjat, joulukuusen koristaminen sekä läkkipellistä valmistettujen talous- yms. esineiden käyttö. Lisäksi haastateltiin vanhoja peltiseppiä ja harjantekijöitä.

Kertomusvuonna jatkettiin mittapiirrosten laatimista purettavaksi joutuvista, rakennushistoriallisesti mielenkiintoisista rakennuksista ja niiden yksityiskohdista. Rakennusmittausta on hoitanut museoapul. Kaisu Tikkala.

Kertomusvuonna julkaistiin museon toimista seuraavat esitteet:

Helsingin kaupunginmuseo 1972. Painosmäärä: 30 000 (suom.), 5 000 (ruots.) ja 5 000 (engl.).

Toimintakertomus vuodelta 1971. Painosmäärä: 290. Ruotsinkielinen referaatti.

Tuomarinkylän museo. Opaskirja. Sisältää luvut Tuomarinkylän kartanon historiaa, kirj. Leena Arkio ja Kokoelmien esittely, kirj. Raija Järvelä. Painosmäärä: 4 000.

sekä erikoisnäyttelyjen näyttelyesitteitä suomeksi ja ruotsiksi.

Näyttelytoiminta

Perusnäyttelyt. Molempien osastojen perusnäyttelyt olivat avoinna klo 12—16, torstaisin klo 12—20, lauantaisin suljettuina. Pääsymaksuja korotettiin 1.3. lukien. Uusina pääsymaksuina perittiin aikuisilta 1 mk; lapsilta, eläkeläisiltä, varusmiehiltä sekä ryhmien jäseniltä 50 p. Torstaisin pääsy oli ilmainen. Pääsymaksua ei ole peritty koululais- yms. opintoryhmiltä, opiskelijoilta ja tutkijoilta.

Erikoisnäyttelyt. Kertomusvuonna järjestettiin seuraavat erikoisnäyttelyt museon omissa tiloissa:

P ä ä o s a s t o (Hakasalmen huvila)

1. Joulunäyttely 13.1. saakka.

Esillä oli mm. helsinkiläisten joulunviettoa esitteleviä valokuvia 1920-luvulta, joulu- ja uuden vuoden kortteja.

2. Helsinki -71, valokuvanäyttely 7.4.—12.5.

Näyttelyn aineisto oli valittu museon vuoden 1971 valokuvaohjelmaan sisältyneistä kuvauksista. Näyttelyssä oli esillä 177 valokuvaa ja 80 väridiapositiivia, jotka edustivat n. 5% museon v:n 1971 toiminnan tuloksena talletetuista kuvista. Näyttely käsitti kolme aihepiiriä: 1. Muuttuva ympäristömme, 2. Helsingin juhlaa, 3. Helsinkiläinen. Kuvauksista suurimman osan oli toteuttanut valokuvaaja Kari Hakli. Kävijöitä oli 2 930.

3. Helsingin pääkaupungiksitulo 8.4.1812.

Helsingin pääkaupungiksitulon 160-vuotispäivän johdosta täydennettiin museon perusnäyttelyä tämän aihepiirin osalta 8.4.1972 alkaen. Näyttelyyn tutustui huhtikuun aikana 2 364 kävijää.

4. Läksiä — peltisepän tuotteita esittelevä näyttely 18.5.—31.8.

Näyttely esitteli läkkipellistä valmistettuja talous- yms. esineitä, niiden käyttöä sekä myös läkkisepän ammattia. Suurimman osan muodostivat ne talousesineet, jotka parin viime vuosikymmenen aikana ovat yleisesti jääneet käytöstä pois ja jotka uusista materiaaleista (lähinnä muovista) valmistetut esineet ovat syrjäyttäneet. Lökkiesineiden valmistusta esiteltiin dia-sarjan avulla. Näyttelyn olivat laatineet museoassistentti Sinikka Vainio ja museoapulainen Kaisu Tikkala. Näyttelyyn tutustui 7 029 kävijää.

5. Helsinkiä grafiikanlehdillä. Näyttely Helsingin Juhlaviikkojen aikana 25.8.—11.9.

Näyttelyyn oli valittu museon kokoelmista Helsingin kaupunkikuvaa esittelevää grafiikkaa 1900-luvun eri vuosi-

Empire-tyylistä esineistöä: Näyttelyssä Suomalaista hopeaa kautta aikojen, joka oli eräs v. 1972 järjestetyistä erikoisnäyttelyistä.

kymmeniltä. Näyttelyn olivat laatineet museoassistentti Marja-Liisa Lehto ja museonjohtaja Jarno Peltonen. Kävijöitä oli 1 284.

6. Suomalaista hopeaa kautta aikojen 6.—22.10.

Näyttely oli laadittu yhteistoiminnassa Suomen Kultaseppien Liitto ry:n kanssa. Näyttely jakautui historiallisen hopean ja modernin hopean osastoihin. Historiallisessa osastossa oli museon omien kokoelmien lisäksi esillä yksityishenkilöiltä ja eri museoista lainattua esineistöä. Modernin hopean osastolla eri valmistajat esittelivät nykyhetken tuotantoaan. Historiallisen osaston näytteillepanosta vastasivat museoamnuenssi Raija Järvelä, museoharjoittelija Marja-Liisa Lehto ja museonjohtaja

Jarno Peltonen. Näyttely, johon oli ilmainen pääsy, oli avoinna päivittäin klo 10—20, lauantaisin ja sunnuntaisin klo 12—20. Näyttelyyn tutustui 10 518 henkilöä.

7. Karamzinin huvilasta kaupunginmuseoksi 15.12.—(15.1.—73).

Näyttely oli laadittu kaupunginmuseon 60-vuotisen toiminnan merkeissä. Museo avattiin 15.12.1912 yleisölle Hakasalmen huvilassa. Näyttelyyn tutustui 31.12. mennessä 695 henkilöä.

S i v u o s a s t o (Tuomarinkylän museo)

1. Joulunäyttely 13.1. saakka.

2. Tuomarinkylän kartanon historiaa 8.4.—30.4.

Näyttely oli järjestetty Tuomarinkylän museon 10-vuotisen toiminnan johdosta.

Näyttelyssä oli kartanon vaiheita esitteleviä karttoja ja valokuvia. Näyttelyn oli laatinut museoassistentti Leena Arkio. Kävijöitä huhtikuun aikana oli 808.

3. Joulukuvitusta 1920- ja 30-luvuilta 21.12.— (31.1. -73).

Esillä oli jouluaiheisia lehtiä ja kortteja, joihin sisältyi mm. Rudolf Koivun, Martta Wendelinin, Henry Ericssonin ja Venny Soldan-Brofeldtin tuotantoa. Aineistosta oli suurin osa saatu lainaksi Valistus Oy:n kokoelmista. Näyttelyyn tutustui 31.12. mennessä 426 henkilöä.

Muut tilaisuudet. Museo järjesti omissa tiloissaan seuraavat yleisötilaisuudet:

6. 1. Vanhoja joululeikkejä Tuomarinkylän museossa.
8. 4. Helsingin pääkaupungiksi tulon 160-vuotispäivä pääosastossa.
8. 4. Tuomarinkylän museon toiminnan 10-vuotispäivä.
12. 6. Helsinki-päivä pääosastossa ja Tuomarinkylän museossa.
10. 9. Puistokonsertti Tuomarinkylän museossa.
- 26.12. Tapaninpäivä Tuomarinkylän museossa.

Näyttelyn avajaiset järjestettiin kaikkiaan kolmen näyttelyn yhteydessä.

Molemmissa osastoissa on syyskuusta lähtien järjestetty opastettuja yleisökierroksia torstaisin klo 18.30 (suom.) sekä sunnuntaisin klo 14 (suom.) ja klo 15 (ruots.). Opastus on lisäksi järjestetty koululais- ym. ryhmille. Opastusta pääosastossa on hoitanut hum. kand. Mary-Ann Elfving ja Tuomarinkylän museossa pääasiallisesti museoassistentti Leena Arkio.

Helsingin kaupunginmuseon kokoelmiin tutustui 38 612 kävijää. Pääosastossa kävijöitä oli 29 028 ja sivuosastossa Tuomarinkylän museossa 9 584. Vuodesta 1971 kävijä-

määrät kohosivat 45%. Erikoisnäyttelyistä oli suosituin näyttely Suomalaista hopeaa kautta aikojen, johon tutustui 10 518 henkilöä. Ryhmäkäyntejä tehtiin 229 (yht. 5 367 henkilöä). Pääosastossa käyneistä ryhmistä valtaosan muodostivat koululaiset (49%), kun taas Tuomarinkylän museon suurimpina ryhminä olivat Helsingin kaupungin leikkikenttien ja lastentarhojen lapset (28%) sekä eläkeläisten kerhot (27%). Pääosaston aukioloapäivistä merkittävin oli sunnuntai (30% kävijöistä). Lauantaisin museo on edelleen suljettu. Näyttelyn Suomalaista hopeaa kautta aikojen yhteydessä, jolloin museo oli avoinna poikkeuksellisesti myös lauantaisin, oli eniten kävijöitä (61%) yleisinä viikkolepopäivinä lauantaina ja sunnuntaina.

Vierailut. Museossa käyneistä vierailijoista mainittakoon mm. seuraavat: Zdenek Zuska, Prahan ylipormestari, Zinaida Gorskova, Neuvostoliiton laivaston komentajan puoliso, Pakistanin lähetti ja rouva S. K. Dehlavi, Turun kaupungin museolautakunta, Helsinki-Seura ry., Kotiseutuliiton valtuuskunta, Suomen Museoliiton Helsingin jäsenmuseoiden edustajia.

Tiedotustoiminta. Lehdistötilaisuuksia järjestettiin erikoisnäyttelyiden johdosta sekä yleisötilaisuuksia ja erikoisnäyttelyitä mainostettiin tärkeimmissä päivälehdissä.

Museon teettämää yleisjulistetta sekä erikoisnäyttelyiden julistetta sekä museon toimintaa valaisevaa esitettä on jaettu mm. Helsingin kaupungin virastoihin ja laitoksiin, oppikouluihin, hotelleihin ja museoihin. Useimmissa Helsingin kaupungin liikennelaitoksen busseissa ja raitiovaunuissa on edelleen ollut esillä molempia osastoja esittelevä mainos.

Helsingin kaupungin matkailutoimisto luovutti 15.6. alkaen museon käyttöön yhden näyteikkunoistaan, jossa noin kolmen kuukauden ajan oli näytteillä molempia osastoja esittelevä mainostaulu »Kävitkö jo museossa?».

Tämän lisäksi useimmat päivälehdet jul-

12. Kaupunginmuseo

kaisivat tietoja museon toiminnasta tapahtumia ja näyttelyitä esittelevillä palstoillaan.

Toimitilat. Lisäystä toimitiloissa kertomusvuonna on tapahtunut ainoastaan Tuomarinkylän museon kohdalla, jossa käyttöön saatiin kartanon päärakennuksen ullakko-tilaa. Tähän n. 100 m²:n suuruiseen tilaan sisustetaan varastonäyttely ja esinevarasto.

Tilanahtaudesta kärsivät ensisijaisesti työskentely-, asiakaspalvelu- ja näyttelytilat, minkä johdosta asiakaspalvelua pystyttiin hoitamaan vain rajoitetusti ja näyttelytiloissa jouduttiin perusnäyttelyä purkamaan erikoisnäyttelytoimintaa varten. Museolautakunta on esittänyt kaupunginhallitukselle 380 m²:n suuruisen toimitilan saamista museon käyttöön. Museon lisärakennushanke ei ole saanut ratkaisua.

Molemmissa osastoissa on murtohälyttilaitteisto ja automaattinen palohälytintjärjestelmä. Murtohälyttimille järjestettiin vuosittainen huolto. Molemmat hälytintjärjestelmät tarkastetaan kerran kuukaudessa. Ilmastointi- ja ilmankostutinlaitteita ei museolla toistaiseksi ole. Erikoisnäyttelyitä varten

hankittiin toisiinsa kytkettävät, vapaasti seisovat näyttelypanelit. Varastoissa on rakennettu varastointitelineistöä (mm. tekstiileille).

Tulot ja menot

Tuloja oli pääsylipuista, opaskirjojen ja postikorttien myynnistä sekä kuva-arkiston toimituksina kuvatilausten julkaisuoikeusmaksuista muodostuvat tulot.

Pääsyliput, opaskirjat, postikortit	mk
Pääosasto	10 180
Sivuosasto	4 328
Valokuvien käyttö- ja julkaisuoikeusmaksut	2 484
Muita tuloja	5 602
Luontoisetumaksut	2 836
	<u>Yhteensä 25 430</u>

Määrärahoja oli kertomusvuonna käytävissä kaikkiaan 1 050 285 mk.

Menot olivat yhteensä 989 457 mk.

13. Kaupunginorkesteri

Kaupunginorkesterin intendenttinä toimi v. 1972 fil.lis. Reijo Jyrkiäinen ja vs. apul.-intendenttinä aikana 1.1.—25.6. mus.op. Arvo Mikkonen ja 26.6. lähtien vuoden loppuun fil.tri Seppo Heikinheimo. Vakinaiseksi taloudenhoitajaksi valittiin toim.apul. Raija Hornamo 1.3. lähtien ja toimistoapulaisen virkaan rva Raija Liinamaa 26.5. lähtien.

Kaupunginorkesterin koti- ja ulkomainen kirjeenvaihto käsitti 444 saapunutta ja 346 lähtenyt kirjettä.

Kaupunginorkesterin kapellimestari Jorma Panula toimi orkesterin taiteellisena johtajana 31.5. saakka. Orkesterin vierailevaksi apulaisjohtajaksi kiinnitettiin syyskaudella Hideaki Komiya. Lisäksi konserteissa esiintyi joukko vierailevia kapellimestareita ja solisteja.

Orkesterista erosi vuoden aikana eläkkeelle siirtymisen tai muun syyn vuoksi kapellimestari Jorma Panula 1.6. lukien ja taloudenhoitaja Jorma Erikkilä 1.1. lukien sekä kahdeksan soittajaa. Orkesteriin nimitettiin kuusi uutta soittajaa.

Orkesterin järjestysmiehenä toimi vahtimest. Oiva Kainulainen.

Koko vuoden käytiin neuvotteluja erillisten korvausten maksamisesta orkesterin jäsenille konserttien radioinneista.

Konsertit. Kaupunginorkesteri antoi kertomusvuoden aikana 40 konserttia eli 15 sinfoniakonserttisarjaan ja 15 suosikkiteosten sarjaan kuulunutta, yhden kamarimusiikkikonsertin, neljä lähiökonserttia, kaksi solistikonserttia ja yhden viihdekonsertin sekä jär-

jesti perinteisen vappumatinean, joka televisioitiin. Omien konserttiansa lisäksi orkesteri esiintyi vuoden aikana yht. 18:ssa muiden järjestämässä tilaisuudessa. Vuoden aikana järjestettiin lisäksi neljä säveltäjälaboratoriota.

Yliopistoon verrattuna Finlandia-talon yli kaksinkertaistunut paikkamäärä merkitsi huomattavaa nousua myös kuulijaluvuissa. Yleisömäärät orkesterin *omissa* konserteissa olivat seuraavat: kausikorteilla käyneitä oli 26 048 ja kertalipuilla käyneitä 23 328 eli yht. 49 376 henkilöä.

Kaupunginorkesterin konserttien radiointi tapahtui Yleisradio Oy:n kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti.

Vuoden 1970 alusta voimaan astuneen sopimuksen mukaisesti maksettiin Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teostolle 3 500 mk:n suuruinen maksu kertomusvuoden aikana esitetyistä, tekijänoikeuslain alaisista sävellyksistä.

Helsingin Torvisoittokunnan kanssa v. 1956 tehty sopimus oli edelleen voimassa kertomusvuoden ajan.

Kaupunginorkesterin intendentti huolehti kertomusvuonna edelleen erillistä korvausta vastaan kaupunginorkesterin konserttien ohjelmaselostuksista.

Ekonomi Raimo Lintuniemen kanssa oli edelleen voimassa sopimus, jonka perusteella hän hoiti edelleen orkesterin suhdetoimintamiehen tehtävät. Näihin tehtäviin kuului mm. Concerto-lehden toimittaminen. Lehden vastaavana toimittajana oli intendentti Jyrkiäi-

13. Kaupunginorkesteri

nen. Ekonomi Lintuniemen sopimus irtisannottiin päättyväksi 31.12.

Omien konserttiensa lisäksi kaupunginorkesteri esiintyi kertomusvuoden aikana seuraavissa tilaisuuksissa (suluissa mainittu yleisön arvioitu lukumäärä):

- 11. 2. Tuberkuloosiliitto (350)
- 20. 2. Pohjoismaisten palkintojen jako (1 700)
- 6. 3. Lions Club (1 700)
- 29. 3. Canto-kuoro (2 000)
- 30. 3. Suomen Laulu (2 000)
- 19. 4. OKO (1 700)
- 15. 5. Akateeminen Laulu (2 000)
- 12. 6. Helsinki-päivän konsertti (1 700)
- 21. 8. Säästöpankkiliitto (1 700)
- 25. 8. Helsingin Juhlaviikot (1 700)
- 28. 8. Keskinäinen Palovakuutusliitto (1 700)
- 4. 9. Kansainvälinen patologikongressi (1 700)
- 7. 9. Helsingin Juhlaviikot (1 700)
- 23. 9. Weilin & Göös (1 700)
- 13.10. E. Salmenhaaran säveltäjäkonsertti (500)
- 1.12. Lions Club (1 700)
- 4.12. Unisef (1 700)

Muiden järjestämissä tilaisuuksissa kävi näin ollen yht. 27 250 kuulijaa.

Koululaisille, eläkeläisille jne., joilla ei taoudellisista tai muista syistä ollut mahdollisuutta tulla konsertteihin, pyrittiin mahdollisuuksien mukaan järjestämään tilaisuus seurata ilmaiseksi kaupunginorkesterin harjoituksia. Näiden tilaisuuksien kävijämääräksi arvioitiin n. 3 374 henkeä.

Kaupunginorkesterilla oli näin ollen kertomusvuoden aikana kaikkiaan 80 000 kuulijaa.

Ohjelmatoimikunta piti vuoden aikana 10 kokousta, joissa käsiteltyjen asioiden pykälämäärä oli 53. Koesoittoimikunta kokoontui kahdeksan kertaa ja sen käsittelemistä asioista kertyi 46 pykälää.

Kaupunginorkesterin nuotistoon liitettiin kertomusvuoden aikana 10 sävellyksen nuotitaisteisto.

Tulot ja menot. Kaupunginorkesterin tulot olivat tilien mukaan 374 348 mk. Valtion avustusta saatiin 70 000 mk.

Musiikkilautakunnan ja kaupunginorkesterin yhteiset menot olivat 3 360 787 mk, josta musiikkilautakunnan ja sen toimiston osuus oli 155 878 mk ja kaupunginorkesterin osuus 3 204 909 mk.

Musiikkilautakunta jakoi avustuksina kaikkiaan 6 654 472 mk eri musiikki- ja teatterilaitoksille ja yhdistyksille.

14. Kaupunkisuunnitteluvirasto

Vuosi 1972 oli kaupunkisuunnitteluviraston kahdeksas täysi toimintavuosi. Viraston tehtäväkentässä olivat kertomusvuonna esillä mm. yleiskaavaehdotuksen 1970 loppunsaattaminen, yleiskaavaehdotuksen 1972 jatkotyö sekä Kantakaupungin osayleiskaava-projekti, jossa suoritettiin mm. v:lle 1985 laadittujen maankäyttö- ja liikennevaihtoehtojen vertailu.

Itäkeskuksen suunnittelua jatkettiin ja työ organisoitiin projektiksi. Haaga—Vantaa-alueen suunnittelua jatkettiin aikataulun mukaisesti ja alueen ensimmäiset asemakaavat valmistuivat kertomusvuoden aikana. Myös Keskuspuiston kaavoitus jatkui suunnitelman mukaisesti. Itä-Pasilan asemakaavaehdotus sai lopullisen muotonsa keväällä.

Kertomusvuoden aikana valmistui myös itäisten ranta-alueiden virkistyskäyttösuunnitelma (IRVO) ja Malmi—Tapanila—Pukinmäki—Puistolan osayleiskaava.

Organisaatio ym. Viraston organisaatiota, informaatiojärjestelmiä, henkilöstöhallintoa,

toimintaa sekä ATK:n käyttömahdollisuuksia kehitettiin edelleen. Viraston pitkän tähtäyksen toimintasuunnitelma v:ille 1974—1983 valmistettiin ja tarkistettiin.

Henkilökunnan *koulutusta* jatkettiin ja tehostettiin kertomusvuoden aikana järjestämällä mm. sisäisiä koulutustilaisuuksia. Henkilökunnalle järjestettiin myös *tiedotustilaisuuksia* ja filmiesityksiä. Ulospäin suuntautuva tiedotustoiminnasta mainittakoon tiedotustilaisuudet, joissa asukkaille esiteltiin virastossa meneillään olevia suunnitelmia. Kaupunginosayhdistysten kaupunkisuunnittelua koskeneisiin tilaisuuksiin viraston edustajat osallistuivat tarvittaessa.

Kertomusvuoden aikana valmisteltiin virastossa sen eräiden osastojen siirtämistä uusiin tiloihin Nilsiäkatu 6:een sekä tästä johtuvia huonetilajärjestelyjä.

Viraston *toimintaa* ja sen kasvua kuvaavat mm. seuraavat, eri osastojen diaareihin merkittyjen asioiden lukumäärät:

	1965	1970	1971	1972
— virastopäällikön asioita	410	906	1 015	996
— kansliaosaston asioita	28	135	246	263
— asemakaavaosaston asioita	600	687	766	917
— yleiskaavaosaston asioita	28	97	83	93
— liikennesuunnitteluosaston asioita	453	547	620	596
Yhteensä	1 519	2 372	2 730	2 865

Virasto lähetti kertomusvuonna 773 kirjettä. Virastopäällikön päätösluettelossa oli 801 pykälää ja virastokokouksia pidettiin 57.

Eri osastojen toimesta julkaistiin yhteensä 112 tutkimusta ja raporttia. Arkistomateriaalia oli vuoden lopussa n. 500 hyllymetriä, mihin

14. Kaupunkisuunnitteluvirasto

sisältyi osa kartoista ja piirustuksista, joita oli kaikkiaan n. 24 250 kpl. Lisäksi virastossa oli n. 150 pienoismallia.

Kaupunkisuunnitteluviraston lausuntoja poikkeuslupa-anomuksista valmisteltiin kertomusvuonna kaikkiaan 246.

Virastopäällikön kaupunkisuunnittelulautakunnalle esittelemistä asioista mainittakoon mm. esitys kaupunginhallituksen toimesta tapahtuvan asukastoimikuntien valintaa, toimintaa ja toiminta-aluetta koskevan säännösten luomisen mahdollisuuksien selvittämiseksi.

Ehdotukset lautakunnan lausunnoiksi koskivat mm. pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunnan kirjettä suosituksiksi väestön vuo-

tuiskasvuksi sekä sisäasiainministeriön kirjettä keskuspuiston kaavoittamisesta. Lisäksi tehtiin ehdotuksia lautakunnan lausunnoiksi lukuisista valtuustoaloitteista.

Henkilökunta. Virastopäällikkönä toimi kertomusvuonna edelleen arkkitehti Lars Hedman. Hallintopäällikkö varat Pentti Sunila toimi virastopäällikön viransijaisena aikana 11.2.—10.5., jolloin hallintopäällikön tehtäviä hoiti kansliaosaston osastopäällikkö lainop.kand. Matti Sauria ja sen jälkeen 1.6. lukien vuoden loppuun.

Viraston palveluksessa oli kertomusvuoden lopussa 282 henkilöä vakinaisuonteisissa tehtävissä, mikä merkitsi 14 henkilön lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna.

Yhteenvedo viraston tuloista ja menoista v. 1972

T u l o t	mk
Asemakaavan muutokarttojen laatimispalkkiot	17 074
Valokopiokarttojen myynti	1 576
Maksut pysäköintipaikkojen käytöstä	2 286 351
Muut tulot	53 334
	<hr/>
	2 358 335
M e n o t	mk
Palkkiot, palkkamenot sekä sosiaalimaksut	8 198 650
Yleiskaava -72	132 463
Kantakaupungin osayleiskaava	95 674
Haaga—Vantaa-alueen suunnittelu	214 698
Pasilan alueen suunnittelu	70 761
MaTaPuPu-alueen suunnittelu	555 164
Kamppi—Terassitori-alueen suunnittelu	432 375
Itäkeskus-alueen suunnittelu	82 517
Muut projektit	1 848 272
Geoteknilliset suunnittelu- ja tutkimustyöt	461 833
Pysäköintimittarien hankinta, asennus, huolto, rahastus ym.	871 270
Liikennevalojen asentaminen	1 246 056
Muut menot	1 229 528
	<hr/>
	15 439 261

Menoista oli 53% palkkakustannuksia, 25.5% konsulttimenoja ja loput 21.5% muita menoja.

Kansliaosasto

Henkilökunta. Kertomusvuonna toimi kansliaosaston vs. osastopäällikkönä I.6. lukien, oik.tiet. kand. Heikki Aho.

Kertomusvuoden lopussa osaston palveluksessa oli 26 henkilöä: osastopäällikkö, sihteeri, kaksi jaospäällikköä, kaksi osastosihteeriä, projektisihteeri, toimistonhoitaja, virastopäällikön sihteeri, kirjanpitäjä, kanslisti, kirjaaja, apulaiskirjaaja, arkistojärjestäjä, konekirjoittaja, kaksi toimistoapulaista, autonkuljettaja-ylivahtimestari, kaksi vahtimestaria, arkistoharjoittelija ja viisi lähettiä.

Huoneisto. Osasto toimi kertomusvuonna talon Katariinankatu 1—3 III kerroksessa.

Yleisen toimiston toimialaan kuului pääasiallisesti yleisiä toimiston hoitoon liittyviä tehtäviä, kuten erilaisten tilastojen ja luetteloiden sekä lautakunnalle esiteltävien ilmoitusasioiden laadinta, kaupunkisuunnittelulautakunnalle ja -virastolle osoitettujen anomusten ja esitysten sekä tehtyjen päätösten kirjaaminen ja arkistointi, yleisönpalvelu sekä lautakunnan ja viraston konekirjoitustöiden suorittaminen. Kertomusvuonna toimiston tehtävät lisääntyivät etenkin kirjaamisen ja konekirjoituksen osalta.

Yleisen toimiston *laskentatoimen* tehtäviin kuuluivat kirjanpito- ja henkilökunta-asiat. Toimisto raportoi neljännesvuosittain lautakunnalle tilien aseman ja ylityötilaston, hoiti alitilittäjänä rahatoimistolle luottamusmiesten kokouspalkkiot, teki kuukausittain toteutusraportin sekä joka toinen kuukausi rahantarvelaskelmat. Tiliaseimat ilmoitettiin kuukausittain osastoille. Henkilökunta-asioihin sisältyivät henkilökorttien hoitaminen, ikälisä-, eläke-, virkavapaus- ja tapaturma-anomusasiat, sairausvakuutukseen ja sairausloma-asioihin liittyvät toimenpiteet sekä vuosilomien määrittäminen. Kertomusvuonna keskitettiin erityisesti toimintasuunnitelmaan liittyvää projektikohtaista kustannuseurainta.

Sihteeristö- ja tiedotustoitto huolehti viraston eräistä hallinnollisista sekä koulutus- ja tiedotustoimintaan liittyvistä tehtävistä.

Sihteeristöjaos valmisteli lautakunnan esityslistoissa olleita esityksiä ja lausuntoja, hoiti viraston kotimaisen ja ulkomaille suuntautuvan kirjeenvaihdon valmistelun sekä suoritti käännöstehtäviä. Jaos valmisteli kertomusvuonna asemakaavaosaston esitysten pohjalta kaikkiaan 246 kaupunkisuunnitteluviraston lausuntoa poikkeuslupa-anomuksista. Myös lautakunnan ja viraston vuosikertomusten toimitustyö kuului jaoksen tehtäviin.

Edelleen sihteerijaos suunnitteli viraston henkilökunnan koulutusta yhteistyössä eri osastojen kanssa ja työryhmätyöskentelyn puitteissa. Viraston henkilökuntaa osallistui sekä kaupungin järjestämiin kursseihin että ulkopuolisiin koulutustilaisuuksiin. Kurseista mainittakoon viraston toimesta järjestetyt kaksi tulokaskurssia sekä henkilöasiainkeskuksen viraston piirtäjille järjestämä asemakaavapiirtäjäkurssi, joiden luennoitsijoina oli mm. viraston henkilökuntaa. Suunnittelutyön ohjelmointia painottavan projektiseminaarin suunnittelu käynnistyi yhdessä henkilöasiainkeskuksen kanssa. Loppuvuodesta valmistui mm. viraston koulutuspolitiikan suuntaviivoja tutkineen työryhmän raportti. Raportin pohjalta virastoon esitettiin hallintopäällikön johdolla toimiva viraston yleisiä koulutusperiaatteita määrittävä pysyvä työryhmä sekä em. työryhmälle aineistoa valmisteleva koulutusasiamiehen johdolla toimiva pysyvä työryhmä. Koulutusasiamiehenä toimi sihteeristöjaoksen jaospäällikkö Pentti Saarinen.

Ns. Puu-Vallilan kohennusvaihtoehtoja sekä Länsi-Pasilan saneerausta tutkiva työryhmä, joka koostui kaupunkisuunnitteluviraston, kiinteistöviraston ja rakennusviraston edustajista, toimi sihteeristöjaoksen jaospäällikön johdolla.

Ulkomaisten vieraiden vastaanotossa ja ohjelman käytännön järjestelyissä jaos avusti

14. Kaupunkisuunnitteluvirasto

virastopäällikköä yhdessä eri osastojen kanssa. Kertomusvuoden lopussa valmistui yhteistyössä tiedotusjaoksen kanssa kaupungin esikaupunkialueiden suunnittelua selostava englanninkielinen julkaisu, joka perustuu Arkkitehtilehden eripainokseen n:o 1/72.

Tiedotusjaoksen toimesta laadittiin kertomusvuonna koko vuotta varten, viraston ensimmäinen tiedotustoiminnan toimintasuunnitelma, joka toteutettiin pääpiirteissään, lukuun ottamatta vain eräiden suunniteltujen näyttelyiden siirtymistä v:n 1973 puolelle.

Jaos kehitti viraston sisäistä tiedotuslehtää mm. ottamalla siihen viran- ja toimenhakuilmoitukset ja virastokokousten päätökset. Lisäksi toimitettiin edelleen lehtikatsausta »lehdistä leikattua» palvelemaan viraston sisäistä tiedotustoimintaa. Kertomusvuoden aikana järjestettiin viraston henkilökunnalle tiedotustilaisuuksia, jotka sisälsivät opintomatkaselostuksia ja filmiesityksiä sekä kaksi tutustumisretkeä Helsingin ranta-alueisiin ja saaristoon. Lisäksi jaos huolehti kirjallisuuspalvelusta uutuusluetteloiden ja kirjahankintojen osalta, laati viraston julkaisuluettelon, asiakaspalveluhakemiston, luettelon asukastoimikunnista ja niiden jäsenistä sekä osallistui viraston julkaisuohjeiden laatimistyöhön.

Viraston ulospäin suuntautuvaa tiedotustoimintaa tehostettiin lähinnä lisäämällä tiedotustilaisuuksia ja asukastoimikuntiin kohdistuvalla työllä. Lehdistöinformaatiota pyrittiin kehittämään valmistamalla havainnollista materiaalia. Kertomusvuoden aikana järjestettiin kaksi näyttelyä kaupunkilaisille.

Kansliaosaston tehtäviin kuuluvan tiedotus-, koulutus- ym. toiminnan laajuutta kertomusvuonna kuvaavat mm. seuraavat luvut:

sisäinen tiedotustoiminta	
— lehtikatsauksia	144
— viraston sisäisiä tiedotuslehtiä . .	33
— tiedotustilaisuuksia henkilökunnalle	6

ulospäin suuntautuva tiedotustoiminta	
— tiedotustilaisuuksia asukkaille	37
— tiedotustilaisuuksia kaupunginvaltuuston jäsenille	3
— näyttelyjä	2
— asukastoimikuntia	12
kurssit, virkamatkat ym.	
— ulkopuolisiin kursseihin ja virkamatkoihin osallistuneita lautakunnan ja viraston edustajia (tilaisuuksia)	102 (55)
— kaupungin järjestämiin kursseihin osallistuneita (tilaisuuksia)	169 (42)

Viraston toimesta opastettiin kertomusvuonna 25 eri maasta saapuneita vieraita yhteensä 1 091, tilastoituja opastuskertoja oli 72.

Jatkuvasti tehostuneen suunnittelutoiminnan voidaan todeta lisännen kertomusvuonna tuntuvasti myös kansliaosaston tehtäviä. Paitsi suunnittelua palvelevat toiminnat, lisääntyivät myös erityisesti rutiinitehtävät. Esimerkkinä mainittakoon vahtimestarien ja lähettien tehtävät, joihin kuului myös mm. yleisön opastaminen, lautakunnan ja sen jaostojen esityslistojen kokoaminen ja jakelu, suunnittelijoiden maastokäyntien kuljetukset sekä postin jakelu.

Projektitoiminta ja toiminnansuunnittelutoimisto. Vuoden 1971 aikana käynnistetyssä virastopäällikön välittömässä alaisuudessa toimivassa projektissa, Kantakaupungin osayleiskaavatyössä työskenteli kertomusvuoden lopussa yht. 22 henkilöä. Kertomusvuonna aloitetussa itäkeskusta suunnitteleavassa virastopäällikön alaisessa projektissa työskenteli kertomusvuoden lopussa yht. 5 henkilöä. Lisäksi oli v:n 1972 lopussa projektitoimistossa kolme henkilöä.

Toiminnansuunnittelutoimiston henkilökuntaan kuului kertomusvuoden lopussa yht. 7 henkilöä.

Huoneisto. Projektitoiminta keskitettiin talon Kasarmikatu 25 C III—V kerrokseen. Toi-

minnansuunnittelutoimisto oli samoissa tiloissa III ja IV kerroksessa.

Toiminta. Kantakaupungin osayleiskaavatyössä tehtiin kertomusvuoden alkupuolella maankäytön ja liikennejärjestelyjen vaihtoehdot, joista kaupunkisuunnittelulautakunta valitsi toukokuussa jatkosuunnittelun perusteet. Itäkeskuksen suunnittelussa valmistettiin ohjelma ja aloitettiin maankäytön vaihtoehtojen tekeminen.

Toiminnansuunnittelutoimiston päätehtävät olivat toiminnan, henkilöstöhallinnon, organisaation ja informaatiojärjestelmien sekä ATK:n käyttömahdollisuuksien kehittäminen siten, että virasto pystyisi entistä joustavammin ja tehokkaammin hoitamaan päätehtävänsä suunnittelun.

Toimistossa laadittiin kertomusvuoden aikana viraston toimintasuunnitelma v:lle 1973 sekä valmistettiin ja tarkistettiin viraston pitkän tähtäyksen toimintasuunnitelma v:ksi 1974—1983, mikä liittyy koko kaupungin pitkän tähtäyksen taloussuunnitteluun.

Henkilöstöhallintoa kehitettiin edelleen aikaisemmin hyväksytyjen suuntaviivojen mukaisesti. Organisaation osalta KASVO-työ saatettiin kaupunkisuunnittelulautakunnan käsiteltäväksi toukokuussa, mutta kertomusvuoden aikana asiasta ei tehty lopullisia päätöksiä.

Toiminnansuunnittelutoimistossa sijaitsevan ATK:n etäispäätteen käytössä painopiste siirtyi kertomusvuoden aikana toiminnan seurannasta varsinaiseen suunnitteluun. Informaation kulun parantamiseksi virastossa siirryttiin toiminnansuunnittelutoimiston ehdotuksen mukaiseen keskitettyyn julkaisu-toimintaan. Lisäksi viraston huonetilojen suunnittelu oli lähinnä toiminnansuunnittelutoimiston tehtävänä.

Asemakaavaosasto

Henkilökunta. Kertomusvuonna toimi osaston päällikkönä arkkitehti Olavi Terho.

I asemakaava-arkkitehtinä oli arkkitehti Pirkko Vitikainen ja II asemakaava-arkkitehtinä arkkitehti Jyrki Lehikoinen. Vuoden lopussa osaston palveluksessa oli kaikkiaan 93 henkilöä: 35 arkkitehtia, 3 diplomi-insinööriä, 3 muun loppututkinnon suorittanutta, 2 insinööriä, 3 teknikkoa, 22 piirtäjää, toimistonhoitaja, sihteeri, 5 toimistoapulaista sekä 18 opiskelijaa, joista suurin osa oli arkkitehtiylöppiläitä.

Huoneisto. Osaston pääosa toimi kertomusvuoden aikana tiloissa Katariinankatu 1—3. Maisematoimisto ja yleisen toimiston satamajaos sekä Kantakaupungin pohjoinen jaos toimivat tiloissa Kasarmikatu 25.

Toiminta. Osaston tehtäviin kuuluivat kaupungin asemakaavan laatiminen, täydentäminen ja muuttaminen, tonttien korkeus-asemien määrääminen, viemärintimahdollisuuksien selvittäminen sekä kaupunkisuunnittelulautakunnan ja virastopäällikön määräämien tehtävien suorittaminen.

Osasto esitteli kaupunkisuunnittelulautakunnalle 503 asiaa, antoi rakennustarkastusvirastolle rakennuslupa-asioista 251 ja poikkeuslupa-asioista 254 lausuntoa sekä teki 646 tonttikorkeusilmoitusta.

Vuoden aikana valmistui 10 asemakaavaehdotusta, jotka käsittivät yht. 370 ha. Asemakaavan muutosehdotuksia, jotka voivat olla vain tontti- ja korttelikohtaisia, mutta myös varsin laajojakin, valmistui 127.

Osastolla oli sekä jatkuvia että projektitehtäviä. Jatkuvia tehtäviä, jotka hoidettiin suunnittelutoimistojen oman henkilökunnan toimesta, olivat esim. tontti- tai korttelikohtaiset asemakaavan muutokset, tonttikohtaisiin asemakaavan muutoksiin liittyvien korttelisuunnitelmien laatiminen sekä hankinta ja rekisteröinti. Projekteina suoritettavien tehtävien ohjelmointi ja valvonta tapahtui osaston toimistojen henkilökunnan toimesta, mutta varsinaisen suunnittelutyön ja raportoinnin suoritti konsulttityövoima.

Osaston suunnittelijakunta osallistui kaupungin v:ien 1973—1977 asuntotuotanto-

ohjelman rakennusmaan inventointityöhön.

Vuoden aikana järjestettiin lukuisia informaatiotilaisuuksia asukkaille ja asukastoimikunnille.

Keskustatoimiston vastuualue käsitti Kluuvin, Kruununhaan, Kaartinkaupungin ja Kampin kaupunginosat sekä Töölönlahden ympäristöalueen.

Kertomusvuonna siirtyi toimiston työskentelyn pääpaino voimakkaasti kortteleitain tapahtuvaan asemakaavoitukseen. Kortteliselvityksistä laajimpia olivat 4. kaupunginosan (Kamppi) kortteleiden n:ot 173, 174, 175a, 197b (ns. Meri-Kamppi) ja 192 (Maitokeskus-Hankkija) sekä 64 (Forum) asemakaavan muutosehdotusten valmistelut.

Kampin kaavarunkotyöhön liittyen valmistui Kampin lähiliikenteen terminaalin selvitystyö. Töölönlahti—Terassitorin alueen kaavarunkotyöhön liittyen valmistui Töölönlahti—Terassitori -komitean valvonnassa ns. miljöötavoitteellinen konsulttityö. Keskustan kolmen metroaseman ympäristösuunnittelua jatkettiin yhteistyössä metrotuimiston kanssa. Toimisto osallistui myös metroasemien suunnitteluprojekteihin korttelisuunnittelun ja maanalaisen asemakaavan valmistelun muodossa.

Kantakaupunkitoimiston keskeisimpänä tehtävänä olivat tontikohtaisten asemakaavan muutosten ja korttelisuunnitelmien laatiminen sekä niihin tarvittavien vanhan rakennuskannan inventointitietojen kerääminen. Lisäksi suoritettiin toimiston toimesta lukuisia erillistehtäviä seuraavasti:

- Katajanokka-kilpailun selvitys ja jatko-suunnittelun ohjelman laatiminen,
- Sinebrychoffin alueella puiston ja sen ympärystonttien uudelleen järjestelyn tutkiminen,
- Hakaniemen ja Sörnäisten metroasemien asemakaavan laatiminen,
- Pasilansuon kaavarunkotyön käynnistys,
- Ilmalan alueen asemakaavan ja asemakaavan muutoksen laatiminen,
- Itä-Pasilan asemakaavan ja suurtorttelin

suunnitelmien lähinnä toteuttamiseen liittyvien suunnitelmien laatiminen sekä — v. 1971 aloitetun 1/500-ajan tasalla pidettävien työmallien valmistaminen.

Itäisen esikaupunkitoimiston suunnittelualue käsitti lähes puolet kaupungin maapinta-alasta.

Vuoden aikana valmistuivat seuraavien alueiden kaavarunkotasoiset suunnitelmat: Laajasalo—Vartiosaari (925 ha), Pukinmäki (240 ha) ja Puistola (250 ha).

Malmin aluekeskuksen kaavarunkotyötä jatkettiin kertomusvuoden aikana. Suunnittelualueen pinta-ala oli 440 ha. Toimiston itäisen jaoksen toimesta valmistuivat Kulo saaren etelä- ja pohjoisosan, Laajasalon, Yliskylän pohjoisosan, Valmetin telakka-alueen, Vuosaaren Rastilan omakotialueen sekä Länsi-Vesalan omakotialueen asemakaavat.

Koillisen jaoksen toimesta valmistuivat Pukinmäen aloituskorttelin ja Pihlajamäen viiden osa-alueen asemakaavat ja asemakaavan muutokset sekä Kivikon teollisuusalueen asemakaavan muutos.

Kertomusvuoden aikana käynnistettiin toimiston toimesta useita suunnitelmia:

- Vuosaaren kaatopaikkasuunnitelma,
- Etelä-Vuosaaren alustava kaavoitustyö,
- Malmin suunnitteluun liittyvät asemakaavan muutokset, kuten ns. testialue, aluekeskus, Karviaismäen alue sekä Syystien—Kunnantien alue,
- Pukinmäen asemaseudun ja Savelan kaavat sekä
- Siltamäen omakotialuetta ja Puistolalan asemaseudun kerrostaloalueen aloituskorttelin vaihtoehtoja koskevat kaavat.

Läntisen esikaupunkitoimiston toimesta valmistui n. 120 ha käsittävä Pitäjänmäen Reimarlan alueen asemakaavan muutos. Tämän lisäksi suunnittelun pääpaino oli myös seuraavissa tehtävissä: — Haaga—Vantaa -alueen suunnittelutyö, — Etelä-Kaarelan Hakuninmaan kaavarunkoluonnoksen tekeminen,

— Maununnevan pientaloalueen vaihtoehtojen tutkiminen sekä
— Oulunkylän ja Pakilan asemakaavan muutosten suunnittelu.

Toimiston toimesta tehtiin lukuisia asemakaavan muutoksia, koska suuri osa alueen asemakaavoista on 10—20 vuotta vanhoja, eivätkä ne näin ollen kaikilta osin täytä nykyajan vaatimuksia.

Maisematoimiston toimesta saatiin maisemainventointi- ja analysointityön ensimmäinen vaihe loppuun.

Vuoden aikana laadittiin Vantaanjoen ja Keravanjoen laakson sekä Tuomarinkylän kartanon alueen suunnitelma. Malmi—Tapanila—Pukinmäki—Puistola-alueen virkistysaluesuunnitteluun liittyvä maisemasuunnitteluosuus suoritettiin loppuun.

Maisematoimisto osallistui myös kaavarunkotöihin, joista erityisesti mainittakoon Vuosaaren, Malmin ja Puistolän kaavarunkotyöt. Alueille laadittiin erilaisia maisemselvityksiä.

Asemakaavoitukseen liittyvien virkistys- ja vihersuunnitelmien laatiminen kuului niin ikään toimiston tehtäviin. Maisemarakennustekniikkaan liittyviä tehtäviä olivat Savelan alueen alustava tulvasuojeluselvytys sekä Vartiokylän lahden esiselvytys ja täyttöalueisiin liittyvät kysymykset.

Yleinen toimisto. *Kunnallisteknisen jaoksen* tehtävänä oli tonttikorkeuksien määrittäminen, tonttikorkeustietojen antaminen yleisölle ja niiden välittäminen asema- ja korttelikaavatasoiseen suunnitteluun sekä lausuntojen antaminen katupiirustuksista, teknisen huollon verkoista, väestösuojista ja silloista.

Satamajaoksen tehtävänä oli satama- ja ranta-alueiden sekä niihin liittyvien teollisuus- ja varastoalueiden asemakaavojen ja kaavan muutosten laatiminen. Jaoksen toimesta valmistui Jätkäsaaren eteläosan asemakaava sekä öljynhuollon kokonaistilanselvitys. Satama -71 -tutkimus, johon satamajaos osallistui, valmistui kertomusvuoden aikana.

Yleiskaavaosasto

Henkilökunta. Kertomusvuonna toimi yleiskaavaosaston päällikkönä yleiskaavapäällikkö, arkkitehtit. Jaakko Kaikkonen. I yleiskaava-arkkitehtina oli arkkitehtit. Esko Korhonen ja II yleiskaava-arkkitehtina arkkitehtit. Juha Vikkula. Vuoden lopussa oli osaston palveluksessa 84 henkilöä: yleiskaavapäällikkö, 2 yleiskaava-arkkitehtia, yleiskaavasiihteeri, 4 toimistopäällikköä, 11 jaospäällikköä, 11 arkkitehtia, 3 insinööriä, rakennusmestari, 13 tutkijaa, 16 opiskelijaa, 3 tutkimusapulaisista, 3 laskuapulaista, tilastoapulainen, 8 piirtäjää, toimistonhoitaja sekä 5 toimistovirkailijaa.

Huoneisto. Osasto toimi Kasarmikatu 25:n tiloissa.

Yleinen toimisto. Päätehtävänä kertomusvuoden aikana oli yleiskaavan 1972 laadinta.

Yleiskaavajaos osallistui seuraaviin projekteihin: Yleiskaava 1972 (YK-72), Saneerausprojekti ja Kantakaupungin osayleiskaava.

Jaoksen henkilökunta osallistui asemakaavaosaston tehtäviin virkistysaluesuunnittelun sekä luonnon- ja kulttuurihistoriallisen suojelun asiantuntijoina, laati erilaisia lausuntoja ja selvityksiä sekä osallistui työryhmiin. Näistä kansliaosaston johdolla toimiva Pasila—Puu-Vallila -työryhmä oli virastojen välinen.

Tekninen jaos osallistui seuraaviin yleiskaavaosaston projekteihin: Yleiskaava -72, Kantakaupungin osayleiskaava, Saneerausprojekti ja Itäkeskuksen kaavarunko.

Lisäksi jaoksen henkilökunta osallistui osaston puitteissa erinäisiin lausunto- ja selvitystehtäviin sekä asemakaavaosaston tehtävistä Kampin, Malmin aluekeskuksen, Pukinmäen, Puistolän ja Laajasalon kaavarunkojen, Vuosaaren kaatopaikkaselvityksen sekä Etelä-Vuosaaren asemakaavaluonnoksen tekemiseen.

Viraston ulkopuolella suoritettuihin tehtäviin osallistuttiin mm. seuraavasti:

14. Kaupunkisuunnitteluvirasto

— sihteerin tehtävät pitkän tähtäyksen ta-
loussuunnitelman (PTS) 1974—83 teknisen
huollon yhteistyöryhmässä

— jäsenyys ympäristönsuojelutoimikunnan
asettamassa, ilman saastumisen mittausjär-
jestelmän perustamista Helsinkiin tutkivassa
jaostossa sekä

— jäsenyys katurekisterin perustamismah-
dollisuuksia tutkivassa työryhmässä.

Toimisto osallistui myös YK-70:tä koske-
vien lausuntojen ja muistutusten käsittelyyn
sekä kaavan esittelyyn valtuustolle. Yleis-
kaava -70-raporteissa koottiin suppea »kan-
sanpainos».

Esikaupunkitoimisto. Toimis-
tolla oli vuoden aikana päättyneitä suureh-
koja töitä mm. Iso-Huopalahden yleissuun-
nitelma, Itäisten ranta-alueiden virkistysen
yleissuunnitelma (IRVO) sekä Malmi—Ta-
panila—Pukinmäki—Puistola-alueen osa-
yleiskaava (MaTaPuPu).

Edelleen kertomusvuonna tehtiin mm. Ko-
nalan yleissuunnitelmaa ja Malmin lento-
kenttäalueen yleisselvitystä, joiden osalta työ
jäi kesken.

Lisäksi toimisto osallistui yleiskaavapro-
jektin ja Itäkeskusprojektin työhön, eräisiin
viraston sisäisiin, virastojen välisiin sekä kun-
tien välisiin työryhmiin ja toimikuntiin sekä
valmisteli lukuisia osaston lausuntoja erilai-
sista asioista.

Tutkimustoimiston tärkeimpänä
työnä oli yleiskaavaehdotus 1972:n laadinta,
johon pääosa henkilökunnasta osallistui. B-
jaksolla osallistuttiin maankäyttövaihtoehto-
jen laadintaan ja C-jaksolla valittujen vaihto-
ehtojen tarkentamiseen tilankäyttösuunnit-
teiksi. Toimisto osallistui lisäksi mm. seura-
vien projektien työskentelyyn: Kantakaup-
pungin osayleiskaava, Keskuspuiston osa-
yleiskaava, Saneerausprojekti sekä Itäkes-
kusprojekti.

Yleiskaavaehdotuksen 1970 jatkotyö saa-
tettiin loppuun mm. osallistumalla lausunto-
jen käsittelyyn.

Toimiston edustaja oli mukana myös

useissa osastojen välisissä yhteistyöryhmissä,
kuten esim. Pasilansuon ja Länsi-Pasilan kaa-
voitustyöryhmissä, Itäisten ranta-alueiden
virkistysen yleissuunnitelmatyöryhmässä
(IRVO) sekä Kantakaupungin joukkoliiken-
nevaihtoehtojen vertailua (KAJO) suoritta-
neissa työryhmässä.

Viraston ulkopuolisista työryhmistä, joi-
hin toimisto osallistui, mainittakoon

— johtoryhmä 71:n sihteeristö (JR-71),

— kiinteistöviraston ja kaupunkisuunnitte-
luviraston PTS-yhteistyöryhmä,

— koulusuunnittelutoimikunnan materiaali-
sen suunnittelun jaosto,

— terveydenhuollon järjestelykomitea,

— asunto-ohjelmasihteeristön työryhmät:
I asuntopolitiikka ja IV saneeraus,

— virkistysalue-toimikunta (VAT),

— YTT:n kuntasuunnittelutyöryhmän yleis-
kaavajaosto, kaupallisten palvelujen jaosto,
tietorekisteriryhmä ja asuntotuotannon run-
ko-ohjelmatyöryhmä sekä

— HESYNin työjaosto, tilastoryhmä ja so-
sioekonomista tutkimusta valmisteleva työ-
ryhmä.

Tutkimustoimistossa valmistuivat seuraa-
vat raportit omina tai valvottuina konsultti-
töinä:

— Asuntoalueen palvelutilojen suunnittelu.
Toiminnallisia selvityksiä 13

— Asuinalueiden uudelleen kaavoitus asuk-
kaiden kannalta. Toiminnallisia selvityksiä
15 (konsulttityö)

— Tutkimus majoitustilojen nykytilanteesta
sekä tarpeesta vuoteen 1985 mennessä Hel-
singin seudulla (konsulttityö, julkaistaan
1973)

— Alueittaiset tulojakautumat Helsingissä
vuonna 1969

— Uimalatutkimus (yhteistyö virkistysalue-
toimikunnan kanssa)

— Vähittäiskaupan sijoittuminen kaupunki-
rakenteessa (HSKL + konsultti, julkaistaan
1973)

— Tutkimus pienteollisuuden laajuudesta,
rakenteesta ja toimintaedellytyksistä Helsin-

gin kantakaupungin alueella (konsulttityö)
— Keskuspuiston osayleiskaavaehdotus 1972—85. Väiliraportti 25.5.1972 (konsulttityö)

— Metsäisen ulkoilualan käytön sosiaaliset taustatekijät (konsulttityö, julkaistaan 1973)

— Esikaupunkien asumisväljyystutkimus (konsulttityö, julkaistaan 1973) sekä

— Esikaupunkien työpaikkaväljyystutkimus (konsulttityö, julkaistaan 1973).

Kantakaupunkitoimiston toiminta keskittyi jo v. 1971 laajennetun Kantakaupungin osayleiskaavaprojektin työhön osallistumiseen. Työn pääaiheita olivat kertomusvuonna v:lle 1985 laadittujen maankäyttö- ja liikennevaihtoehtojen vertailu, näiden erillään laadittujen vaihtoehtojen yhdistäminen ja sen jälkeen suoritettu toimintasektoreittainen tarkentaminen.

Kertomusvuonna julkaistiin seuraavat Kantakaupungin osayleiskaavatyöhön liittyvät väiliraportit:

— Viheraluesuunnite,

— Kantakaupungin väestötutkimus ja -ennuste,

— Perusselvitykset; yleiskaava-alueetta ja rakennuskantaa koskevia perustietoja, elinkeinoelämä ja työpaikat, hallinto, asuminen,

— Maankäyttövaihtoehtojen vertailu ja

— Projektialueiden mitoitus selvitys.

Lisäksi toimisto osallistui v:n 1970 yleiskaavaehdotuksen viimeistelyyn, avusti v:n 1972 yleiskaavaehdotuksen laatimista sekä oli edustettuna saneeraustutkimuksessa, pysäköintitutkimuksessa ja eräissä Kantakaupungin alueita, kuten Kamppia ja Herneasaarta, koskevissa maankäyttöselvityksissä samoin kuin useissa metrosuunnitteluprojekteissa.

Liikennesuunnitteluosasto

Henkilökunta. Kertomusvuonna toimi liikennesuunnitteluosaston päällikkönä dipl.

ins. Heikki Salmivaara, I apulaisosastopäällikkönä dipl.ins. Antti Koivu ja II apulaisosastopäällikkönä I.3. alkaen dipl.ins. Seppo Sanaksenaho.

Henkilökunta käsitti vuoden lopussa 64 henkilöä: osastopäällikkö, I apulaisosastopäällikkö, II apulaisosastopäällikkö, 2 toimistopäällikköä, 10 jaospäällikköä, 17 diplomi-insinööriä ja insinööriä, tutkija, osastosihteeri, 4 rakennusmestaria, 4 liikenneteknikkoa, liikennevaloteknikko, suunnitteluavustaja, 2 sähköasentajaa, 8 piirtäjää, 2 tilastoapulaista, toimistonhoitaja, kanslisti, apulaiskanslisti, konekirjoittaja sekä 4 toimistovirkailijaa. Vuoden lopulla oli avoinna toimistopäällikön toimi, diplomi-insinöörin toimi ja liikenneteknikon virka. Kertomusvuoden aikana oli osaston palveluksessa lisäksi lyhytaikaisessa työsuhteessa ulkomainen harjoittelija ja mm. opiskelijoita tutkimus- ja tilastointitehtävissä sekä liikennelaskennoissa.

Huoneisto. Osasto toimi kertomusvuoden aikana Aleksanterinkatu 16—18:ssa sekä Kasarmikatu 25:ssä. Vuoden loppupuolella osastolla valmisteltiin muuttoa uuteen toimipaikkaan Nilsiäntkatu 6:een.

Toiminta. Liikennesuunnitteluosasto valmisti sille kuuluvia kaupungin liikennejärjestely- ja liikennesuunnittelukysymyksiä, suoritti liikenteen yleis- ja yksityikohtaista suunnittelua, seurasi liikenteen ja liikenneolojen yleistä kehitystä, teki kaupungin kuljetustarpeiden ja liikenneolojen selvittelyä varten tarpeellisia tutkimuksia ja tilastotöitä sekä huolehti liikenteen ohjauslaitteiden suunnittelusta ja muista kaupunkisuunnittelulautakunnan, liikennejaoston ja virastopäällikön antamista tehtävistä. Kertomusvuonna esiteltiin kaupunkisuunnittelulautakunnalle 578 asiaa ja liikennejaostolle 68 asiaa. Kirjeitä osasto lähetti 524 kpl. Liikennesuunnitteluosaston julkaisusarjassa ilmestyi kertomusvuonna yhteensä 11 julkaisua, minkä lisäksi osastolla tehtiin lukuisia muita raportteja, tutkimuksia ja selvityksiä.

Tutkimustoimiston toimesta v. 1971 aloitettu Helsingin satamien ja tukku-kaupan kuljetustutkimus jatkui kertomusvuonna ohjelman mukaisesti. Vuoden aikana valmistui väliraportti Helsingin nopeusrajoitustutkimuksesta ja raportti autojen pistenopeuksista Helsingin pääväylillä. Näitä tutkimuksia käytettiin hyväksi esiteltäessä lautakunnalle selvitys Helsingin nopeusrajoitustilanteesta. Yhteistyössä yleiskaava- ja asemakaavaosastojen kanssa saatiin lisäksi valmiiksi tutkimus Helsingin esikaupunkien teollisuusalueista.

Kertomusvuoden aikana suoritettiin säännöllisiä liikennelaskentoja, joiden tuloksia raportoitiin. Laskennat järjestettiin siten, että saatiin tarkistetuksi myös liikenteen kuu-kausi-, viikonpäivä- ja tuntivaihtelut. Mainittakoon, että Mannerheimintiellä otettiin käyttöön uusi sähköisesti toimiva laskenta-laite. Kertomusvuonna oli etenkin Kanta-kaupungin alue laajojen laskentojen kohteena.

Liikenteen seurantaä kehitettiin laatimalla ohjelma matka-aika- ja viivytystutkimusta varten. Ohjelmassa esitettyjä menetelmiä kehitettiin kertomusvuonna liikenteen välityskykytutkimuksen mittauksen yhteydessä. Matka-aika- ja viivytystutkimukset toteutetaan yhteistyössä HELKOn kanssa.

Liikenneturvallisuussektorilla tutkimustoimisto osallistui kertomusvuonna ehdotuksen laatimiseen liikenneturvallisuuspoliittiseksi ohjelmaksi Helsingissä ja liikenneonnettomuuksien tilastointi- ja käsittelyjärjestelmän kehittämiseen. Lisäksi vuoden aikana julkaisiin raportti liikenneonnettomuuksista Helsingissä v. 1971.

Kertomusvuonna selvitettiin myös liikenteen ympäristölle aiheuttamia haittoja melun osalta. Toimistosta valmistuivat raportit junaliikenteen melusta, katuliikenteen melusta sekä katumelusta ja kaupunkisuunnittelusta. Kaksi ensiksi mainittua ovat mittausraportteja ja viimeksi mainittu on tarkoitettu ohjeeksi suunnittelussa käytettävistä normeista. Li-

säksi avustettiin asemakaavoittajia meluky-symyksissä.

Edelleen toimisto laati kertomusvuoden aikana mm. ohjelman Helsingin kaupunkiseudun kulkutapatutkimusta varten ja osallistui lukuisten liikenteellisten kokeilujen seuraamiseen.

Kululaitostoimiston toimialaan kuuluvina tehtävinä otettiin kertomusvuonna osaa yleiskaava -72:een liittyvään kulkulaitosjärjestelmän kehittämiseen sekä osayleiskaava- ja kaavarunkotasojen liikennesuunnitelmien laatimiseen.

Pysäköintitutkimus, joka aloitettiin v. 1971, saatiin kertomusvuonna valmiiksi. Tutkimuksessa inventoitiin nykytilanne ja selvitettiin mahdollisia pysäköintipoliittisia vaihtoehtoja v:lle 1985. Tutkimuksesta pyydettiin lausuntoja eri intressipiireiltä. Muita kulkulaitostoimiston tehtäviä vuoden aikana olivat osallistuminen liikennesektorin toteuttamisohjelman vv. 1974—83 PTS:n laatimiseen ja liikennesuunnitteluohjeiden laatiminen katujen ja teiden poikkileikkausten mitoitusta sekä jalankulku- ja pyöriteiden suunnittelua varten. Lisäksi kertomusvuonna oli käynnissä esikaupunkialueiden autopaikka-vaatimuksia koskevien ohjeiden laatiminen, jota varten tehtiin kenttätutkimuksia nykytilanteen selvittämiseksi.

Kantakaupunkiprojektin (v. 1971 perustettu erillinen projektiryhmä) toimialaan kuuluivat kertomusvuonna Kanta-kaupungin osayleiskaava-, kaavarunko- ja asemakaavatöihin liittyvä liikennesuunnittelu, erilliset suurehkot liikennejärjestelysuunnitelmat sekä metron rakentamiseen liittyvä liikennesuunnittelu Kantakaupungin alueella.

Kantakaupungin osayleiskaavatyössä laadittiin alkuvuodesta B-jaksolla määrällisiä tavoitteita kuvaavat liikenneverkot, joista C-jaksolla kehitettiin yksi liikenneverkkovaihtoehto tilanvaraus suunnitelmaehdotusta varten.

Keskustan kaavarunkotöihin liittyen laa-

dittiin kertomusvuonna mm. seuraavat suunnitelmat: Kampin lähiliikenteen terminaali, Kampin kaavarunkotyön 2-vaiheen liikennesuunnitelma ja Terassitori-liikennesuunnitelma.

Erillisinä alueellisina yleissuunnitelmina valmistui mm. Kallion liikenteen yleissuunnitelma, Mäkelänkadun—Koskelantien liittymän liikennejärjestelysuunnitelma sekä Itä-Pasilan liikennesuunnitelma. Lisäksi käynnistettiin loppuvuodesta Sörnäisten rantatien yleissuunnitelma.

Kantakaupungin joukko- ja kevyen liikenteen osalta mainittakoon ns. HELPIS-yleissuunnitelman mukaisten yksityiskohtaisten joukkoliikenteen lähiajan parantamissuunnitelmien valmistuminen sekä JAPO-yleissuunnitelman mukaisten kevyen liikenteen järjestelysuunnitelmien laatiminen.

Suunnittelutoimiston toimialaan kuului liikennesuunnitelmien ja suuhkojen liikennejärjestelysuunnitelmien laatiminen esikaupunkialueilla.

Suunnittelutoimiston toimesta laadittiin kertomusvuonna mm. Kehätien yleissuunnitelma välillä Pukinmäki—Espoon raja, ns. Radanvarsitieselvitykset, suunnitelmat Vihdintiestä välillä Haagan liikenneympyrä—rautatie, Itäväylän parantamisesta välillä Kuusistonlinnantie—Riskutie, Tuusulantien ja Asesepäntien liittymästä, Eliel Saarisen tien liikennejärjestelystä, Kirkonkyläntiestä välillä Kunnantie—Tapanilantie, Viikintien parantamisesta välillä Hämeentie—Pihlajamäentie ja liittymän rakentamisesta Lahdentielle Pihlajamäessä.

Yhteistyössä VR:n kanssa tutkittiin mahdollisuuksia rautatieasemien parantamiseksi nykyisiä vaatimuksia vastaaviksi pääradalla. Kertomusvuoden lopulla olivat Huopalahden aseman ja Malmin aseman yleissuunnitelmat valmiina sekä Puistolän ja Pukinmäen asemien suunnitelmat tekeillä.

Vuoden aikana tehostettiin jalankulku- ja pyöräteiden suunnittelua. Laajimpana suunnitelmana voidaan mainita Kehätien suunnitteluun liittyvä kevyen liikenteen selvitys.

Lisäksi kertomusvuonna osallistuttiin voimakkaasti tehostuneen kaavoituksen liikennesuunnitteluun sekä metron asemien suunnitteluun ja tehtiin Vesalan metrorataan liittyviä selvityksiä.

Yleisen toimiston yleisessä jaoksessä laadittiin kertomusvuonna suunnitelmia lukuisista pienistä liikennejärjestelyistä ja valmisteltiin liikennemerkein, ajoratamaalauksin jne. suoritettavia järjestelyjä sekä valmisteltiin lausuntoja ammattimaiseen liikenteeseen liittyvistä kysymyksistä. Yksittäisinä työkohteina mainittakoon suunnitelma Rautatientorin keventämiseksi, eräiden linjojen siirto Kasarmitorille, ns. taksiruutujärjestelyt, vuoropysäköintiselvityksen laatiminen, pysäköintimaksujen korotusesityksen valmistelu sekä nopeusrajoitus selvitys.

Pysäköintimittareita oli vuoden lopussa käytössä yhteensä 2 528, joista 4 tunnin mittareita oli 442, 2 tunnin 1 473, 1 tunnin 461 ja puolen tunnin 152. Hankinta-, asennus-, huolto- ym. kustannukset mittareista olivat kertomusvuonna 1 400 908 mk ja mittaritulot vastaavana aikana 2 286 351 mk.

Liikennevalojoaksen tehtäviin kuuluivat liikennevalosuunnitelmien laatiminen, asennusten valvonta, laitteiden huolto ja liikennevalojoaksen kehittämisen. Kertomusvuoden aikana asennettiin liikennevalot seitsemään risteykseen sekä uusittiin ja tarkistettiin eräiden vanhojen liikennevaloristeysten valojoaksia ajoittamalla niitä uudelleen. Kertomusvuoden aikana valmisteltiin lisäksi toisen tietokoneohjatun liikennevalojoaksen hankkimista kaupunkiin. Lautakunnan päätettyä hankinnasta kertomusvuoden keväällä ryhdyttiin suunnittelemaan järjestelmän toteuttamista.

Vuoden 1972 lopussa oli Helsingissä 141 liikennevalo-ohjattua risteystä, joista 81 oli tietokoneeseen kytkettyjä.

15. Keskuspesula

Vuonna 1972 eli kolmantenatoista toimintavuotenaan keskuspesula saavutti pestyn pyykin määrässä uuden vuosienäytöksen 5 347 tn, mikä ylitti edellisen vuoden pyykkimäärän 0.5%:lla.

Pesulaprosessin alkupäähän likapyykin lajitteluosastolle hankittiin kaksi, yht. 28 m:n pituista hihnakuuljetinta säkkien tyhjennystä ja varsinaista lajittelua varten. Näiden avulla pystytään lajittelun työskentelyä ja tilankäyttöä tehostamaan tarpeen mukaan niin, että lähivuosina lisääntyvä pyykkimäärä voidaan joustavasti käsitellä samoissa tiloissa.

Prässiosaston työskentely organisoitiin kokonaan uudelleen kertomusvuoden loppupuolella, jolloin osaston pääartikkeleita, työpukuja ja -takkeja varten hankittiin kaksi kabinettiprässä. Työskentelyä uusilla koneilla tehostettiin siirtymällä samalla kaksivuorotyöhön. Vanhoja, keskuspesulan käytössä epätaloudellisia prässejä voitiin poistaa käytöstä kaksi linjaa keskeltä pesuhallia. Näin vapautuva tila helpottaa lähinnä mankeliosaston toimintaa.

Lämpökeskuksesta toimitettiin lämpöenergiaa keskuspesulan oman tarpeen lisäksi Koskelan sairaskodille 17 010 Kcal sekä Ruutimäen asuntoalueelle 9 868 Kcal.

Keskuspesulajaoston kokoonpano, kokoukset ym. Kaupunginhallituksen keskuspesulajaoston kokoonpano oli sama kuin edellisenä vuonna ja sihteerinä toimi edelleen apul.kaupunginsihteerinä Olavi Kaattari. Jaosto kokoontui vuoden aikana kuusi kertaa ja sen kokouksiin osallistui myös keskuspesulan johtaja.

Keskuspesulan tuotantokomitea kokoontui neljä kertaa ja sen puheenjohtajana toimi Raili Hämäläinen. Työntekijäin edustajina osallistuivat kokouksiin Erkki Ahlberg, Erkki Messo, Laura Gullström, Meeri Ström, Sirkka Puranen, Raili Teräs ja Tyne Murtonen. Toimihenkilöiden edustajina osallistuivat kokouksiin Raili Klippi ja Lasse Haikonen sekä työnantajan edustajina Raili Hämäläinen, Birger Sjöberg, Osmo Miettinen, Pauli Iittiläinen ja Maire Ukkonen. Sihteerin tehtävät hoiti Erkki Messo.

Henkilökunta. Keskuspesulan johtajana toimi edelleen Raili Hämäläinen ja henkilökuntaan kuului mm. konttoripäällikkö, laborantti, pesulatoiminnan ylimestari, koneimestari ja liinavaateosaston hoitaja. Kertomusvuoden päättyessä oli palveluksessa 7 toimihenkilöä ja 176 työntekijää eli yhteensä 183 (ed.v. 185) henkilöä, jotka jakautuivat eri osastoille seuraavasti: hallinto ja toimisto 5, laboratorio 1, liinavaateosasto 16, pesulaosasto 142 ja teknillinen osasto 19 henkilöä.

Teknilliset laitteet. Keskuspesulan tontin pinta-ala oli 15 511 m² sekä pesularakennusten tilavuus 40 000 m³ ja lämpökeskuksen tilavuus 6 200 m³. Kattilalaitos käsitti kaksi vesiputkihöyrykattilaa apulaitteineen. Lisäksi lämpökeskusrakennuksessa sijaitsi korjaamo ja sähkömuuntamo. Pesularakennuksen kellarikerroksen autotallitiloista oli 1 320 m² vuokrattu rakennusviraston puhtaanapitoosastolle 30.6. saakka, minkä jälkeen vuokrattiin ainoastaan 170 m² käsittävät sosiaalitilat.

Keskuspesulaan hankittiin vuoden aikana

kaksi kabinettiprässiä. Pesulan käytöstä poistettiin 34 prässiä. Konekanta käsitti vuoden lopussa

— valkopesulassa 10 pesukonetta, 11 linkoa, 11 rumpukuivaajaa, 3 mankelia, aukilyöntikoneen, lakanoiden levityskoneen, 8 erilaista taittokonetta, 30 prässiä ja 2 kabinettiprässiä; — kemiallisessa pesulassa kuivauskoneen, rumpukuivaajan, höyrytyslaudan, prässin ja tahranpoistopöydän sekä — vaatekorjaamolla 20 ompelukonetta, 2 sukanparsimiskonetta, nappikoneen, trikoo- saumauskoneen ja kuumapaikkauskoneen.

Laitoksen toiminta. Toimisto huolehti kaikista laitoksen toimintaan liittyvistä toimituksista ja tilitoimistolle kuuluvista tehtävistä.

Laboratorio huolehti tutkimuksista, joiden avulla selvitettiin pesu- ja huuhteluviesistä, kattiloiden syöttövedestä, eri pesulakoneiden toiminnasta sekä valmiista pyykistä päivittäin tai viikoittain otettujen näytteiden laatua. Lisäksi laboratorio huolehti pesussa jääneiden tahrojen poistamisesta ja avusti pesu- ja huuhtelumenetelmien kehittämisessä sekä suoritti tekstiilien pesunkestoja koskevia tutkimuksia.

Liinavaateosasto osallistui sairaaloiden ja huoltolaitosten vaateasioita käsittelevän toimikunnan työhön liinavaatteiston kehittämiseksi. Liinavaatteistoon hankittiin uutena artikkelina verkkopeitteitä ja pyjamamateriaaliksi otettiin trikoo. Keinokuitumateriaalien käyttö aloitettiin hankkimalla nailonkankaisia pyykkipusseja sekä polyester/puuvillakankaisia hihaesiliinoja. Samalla näiden artikkeleiden mallit yksinkertaistettiin.

Liinavaatteiden varastohankintoja suoritettiin 654 207 (ed.v. 448 117) mk:n arvosta. Käyttöön otettiin vaatekappaleita 560 000 (483 556) mk:n arvosta. Varmuusvaraston arvo vuoden lopussa oli 366 125 (271 918) mk. Keskuspesulan käyttöön siirrettiin asiakaslaitoksista 4 166 kpl peitepusseja ja 2 968 kpl muita liinavaatteita. Nämä merkittiin

kaupunginhallituksen päätöksellä keskuspesulan kirjanpitoon 80 023 mk:n arvoisina.

Suoritetun inventoinnin mukaan keskuspesulan käytössä oli vuoden päättyessä 585 693 (606 393) vaatekappaletta kirjanpitoarvon ollessa 2 290 890 (2 063 594) mk. Inventoinnin osoittama vajaus oli 19 282 (21 316) kpl vastaten 3.4 (3.7) % inventoinnin kohteina olleiden vaatekappaleiden lukumäärästä ja vastaavasti n. 2.8 (3.6) % niiden arvosta.

Kaupungin sairaaloiden, sairaskotien ja vanhainkotien kokonaispyykkimäärästä oli keskuspesulan omistamien liinavaatteiden osuus keskimäärin 72.6 (71.4) % ja loput laitosten ja niiden henkilökunnan omistamia. Vaatekorjaamossa korjattiin erilaisia vaatekappaleita 45 757 (47 029) kg, mikä vastaa 1.0 (1.0) % ko. laitosten tarvitsemasta kokonaispyykkimäärästä. Korjauskelvottomina poistettiin käytöstä 52 880 (35 509) vaatekappaletta.

Pesulaosastolla käsiteltiin kertomusvuoden aikana yhteensä 5 347 280 (5 323 297) kg pyykkiä sekä lisäksi Auroran sairaalassa pestyä ns. infektiopyykkiä 62 111 (67 609) kg. Pyykin kokonaismäärästä mankeloitiin 77.0 (78.3) %, prässättiin 9.0 (9.2) %, pelkästään kuivattiin 12.8 (11.3) ja kemiallisesti pestiin 1.2 (1.2).

Pestyn pyykin kokonaismäärä (5 347 280 kg) koostui eri laitosten pyykistä seuraavasti:

15. Keskuspesula

	%	ed.v. %
<i>kaupungin laitokset, josta</i>	90.2	90.4
Auroran sairaala	6.4	
Hesperian »	6.9	
Kivelän »	9.8	
Laakson »	5.3	
Malmin »	3.7	
Marian »	7.4	
Röykän »	1.6	
Koskelan sairaskoti	27.0	
Myllypuron »	3.9	
Kustaankartanon vanhainkoti	3.6	
Riistavuoren »	1.9	
Roihuvuoren »		
laitoksineen	2.6	
Suursuon vanhainkoti	4.8	
Sofianlehdon vastaanottokoti	2.9	
Muut laitokset	2.4	
<i>Ulkopuoliset asiakkaat</i>	9.3	9.2
<i>uudet vaatteet ja henkilökunnan pyykki</i>	0.5	0.4
	<u>100.0</u>	<u>100.0</u>

Ulkopuolisia asiakaslaitoksia olivat kertomusvuonna Kätilöopisto ja SPR:n Veripalvelu.

Keskuspesula huolehti kertomusvuonna yllä mainittujen sairaaloiden, sairaskotien ja vanhainkotien (Kustaankartanoa lukuunottamatta) sekä Yrjönkadun uimahallin pyykin kuljetuksesta.

Teknillinen osasto huolehti keskuspesulan tontin, rakennusten, koneiden ja laitteiden sekä sähkö- ja putkiverkostojen korjaus-, huolto- ja ylläpitotehtävistä sekä lämpö- ja sähköenergian, veden ja paineilman toimittamisesta eri toimintakohteiden tarpeisiin. Lämpökeskus toimitti pesularakennukseen, Koskelan sairaskodin alueelle sekä Ruutimäen asuntoalueelle lämpöenergiaa höyrynä ja lämpimänä vetenä nettoperiaatteen mukaan laskettuna yhteensä 35 882 (28 960) milj. kilokaloria, josta pesulan osalle tuli 25 (31.5) % ja muiden 75 (68.5) %. Teknillinen osasto suoritti omien töiden lisäksi myös Koskelan sairaskodin tilaamia asennus- ja korjaustöitä.

Taloudellinen tulos. Kertomusvuonna keskuspesula laskutti kaupungin laitoksia mankeloidusta ja prässätystä pyykistä 71 (66) p, korjauksista 5.5 (5.5) p ja vuokrauksesta 20 (19) p pyykkikilolta. Kuljetuksesta laskutettiin lähinnä kuljetusmatkan pituudesta riippuen 4—13 (4—12) p pyykkikilolta.

Lämpöenergiasta laskutettiin keskimäärin 28.42 (29.32) mk milj. kilokalorilta ja autotallista perittiin vuokraa 2.80 (2.80) mk/m²/kk.

Kertomusvuoden varsinaiset menot olivat 5 881 423 (5 229 898) mk ja tulot 5 884 512 (5 345 602) mk, joten ylijäämää syntyi 3 089 (115 704) mk.

16. Kiinteistövirasto

Kiinteistövirasto toimii kiinteistölautakunnan alaisena. Viraston päällikkönä oli v. 1972 edelleen varat. Pentti Lehto.

Kiinteistövirasto jakautuu kanslia-, tontti-, maatalous-, metsä-, kaupunkimittaus- ja talo-osastoon. Erillisinä toimistoina ovat geoteknillinen toimisto ja asuntotuotantotoimisto.

Viraston diaariin merkittiin kertomusvuonna 5 177 (ed. v. 4 751) asiaa. Näistä oli virastopäällikön asioita 335 (322), kansliaosaston 882 (816), tonttiosaston 3 042 (2 784), maatalousosaston 19 (23), metsäosaston 26 (16), kaupunkimittausosaston 464 (365) ja talo-osaston 408 (425). Kiinteistöviraston lähettämien kirjeiden lukumäärä oli 1 358 (1 358). Virastopäällikön päätösluettelon pykäläluku oli 226 (227) ja kansliaosaston osastopäällikön päätösluettelon pykäläluku 99 (104).

Henkilökunta. Kiinteistöviraston palvelukseen otettiin kertomusvuonna 35 henkilöä ja palveluksesta erosi 12 henkilöä. Eri osastoilla avoinna olleisiin virkoihin *valittiin* henkilökuntaa seuraavasti:

— kansliaosastolle toimistoapulainen, arkistojärjestäjä ja kirjanpitäjä,

— kaupunkimittausosastolle katukorvaus-insinööri, piiri-insinööri ja insinööri, 4 mittausteknikkoa, laskija, 2 kartoittajaa ja 5 piirtäjää,

— tonttiosastolle vs.apul.pysäköinninvalvoja, rakennusmestari, toimentaja, valvontapulainen ja 3 toimistoapulaista,

— talo-osastolle alueisännöitsijä, asuntoasiainsihteri, 3 kanslistia, apul.kirjanpitäjä,

2 toimistoapulaista sekä

— metsäosastolle kaupunginmetsänhoitaja ja metsäteknikko.

Eri osastoilta *erosi* henkilökuntaa seuraavasti:

— kaupunkimittausosastolta mittausteknikko (25. pl.) ja piirtäjä (9. pl.),

— tonttiosastolta toimentaja (12. pl.), 2 valvonta-apulaista (10. pl.) ja 2 toimistoapulaista (8. pl.),

— talo-osastolta alueisännöitsijä (24. pl.), apul.kirjanpitäjä (10. pl.), vahtimestari (11. pl.) ja talonmies (1. pl.) sekä

— metsäosastolta kaupunginmetsänhoitaja (32. pl.).

Huoneistot. Kiinteistöviraston eri osastot toimivat kertomusvuonna kaupungin omistamissa taloissa ja huoneistoissa seuraavasti:

— virastopäällikkö ja kansliaosasto, Katariinankatu 1, 2. kerros,

— tonttiosasto, Katariinankatu 1, 1. kerros,

— tonttiosasto, pysäköinninvalvontatsto, Liisankatu 16,

— tonttiosasto, siirtolapuutarhatoiminta, Katariinankatu 3,

— metsäosasto, Katariinankatu 3, 1. kerros,

— talo-osasto, Pohjoisesplanadikatu 5, 3. kerros,

— talo-osasto, asuntoasiaintsto, Pieni Roobertinkatu 13, 2.5. lähtien Hämeentie 10,

— asuntotuotantotoimisto, Toinen linja 7,

— maatalousosasto, Tuomarinkylän kartano,

— geoteknillinen toimisto, Yrjönkatu 21 b,

16. Kiinteistövirasto

— kaupunkimittaosasto, Eteläranta 10, 2. kerros (vuokrahuoneisto), Eteläranta 10, 4. kerros (kaup.osakehuoneisto).

Kansliaosasto

Kansliaosaston toimialaan kuuluivat samat asiat kuin aikaisemminkin. Seuraavat luvut valaisevat osaston toimintaa kertomusvuonna:

	1972	1971
— kaupp- ja vaihtokirjoja + esisopimuksia	204	150
— maanvuokrasopimuksia	212	173
— maanvuokrasopimukseen tehtyjä ind. lis.	457	239
» » muita muutoksia	90	
— huoneenvuokrasopimuksia	20	16
— lainasopimuksia	—	—
— muita sopimuksia (Katu- ja viemärirakennuskorv.)	63	51
— muita toimeksiantoja, jotka eivät ole johtaneet sopimukseen	111	198
— vuokraoikeuden siirtoja	112	77
— asiakkaille annettuja hallintaoikeustodistuksia ym.	471	468
— » » vuokrasopimus- ym. jäljennöksiä	201	118
— lainhuudatus- ja kiinnitysasioita	364	365
— suoritettu rakennuslain mukaisia korvauksia (Rak.L 74 § 1)	71	54
— kertomusvuonna lähetettiin kirjeitä	785	715

Kansliaosaston alaisena toimiva kiinteistöluettelo suoritettiin vuoden aikana seuraavat kantaomaisuuden kirjanpidolliset ja kartastolliset muutokset:

— kirjattuja kiinteistöjen ostoja 88, vaihtoja 24 ja myyntejä 39. Tällöin kaupungin omistamien maa- ja vesialueiden pinta-alat muuttuivat seuraavasti:

	kaupungin alue	muut kunnat
maa-alueiden lisäys	105.5 ha	386.5 ha
vesialueiden »	7.7 »	52.6 »
maa-alueiden supistuminen	8.4 »	0.1 »
vesialueiden »	—	—

— tonttien ym. vuokrauksia kirjattiin 163, varauksia 4, ryhmäsiirtoja 361, rakennuslain mukaisia muutoksia 28, yleisten alueiden mitauksia 119, vesialueiden täyttöjä 8 (5.3 ha) ja asemakaavamuutoksia 13,
— ostojen, vaihtojen ym. yhteydessä kaupunki sai 164 rakennusta sekä tilivuoden aikana valmistuneet uudisrakennukset. Toisaalta myyntien, purkamisten ym. toimenpiteitten kautta poistettiin kirjanpidosta 146 rakennusta tai rakennelmaa,

— rakennuskustannuksia kirjattiin talorakennusosaston osalta 52.5 mmk ja katurakennusosaston osalta 5.2 mmk. Lisäksi kirjattiin eri hallinto- ja johtokuntien omassa käytössä olevat peruseränluontoiset rakennusmäärärahat.

Kiinteän kantaomaisuuden talousarviolaskelma v:lle 1973 laadittiin 15 hallinto- ja johtokunnalle. Virastokartta Ki 10:n uuden painoksen täydennystyötä sekä tietojen tarkistustyötä kuntasuunnittelurekisterin kanssa

jatkettiin edelleen. Kaupunginhallitus vahvisti käyttöomaisuuden arvostustoimikunnan mietinnön vuoden vaihteessa, joten sen toteuttaminen siirtyi v:lle 1973.

Tonttiosasto

Tonttien luovuttaminen. Vuokraus oli edelleen tonttien ja alueiden pääasiallinen luovu-

v.	kpl	hy
1965	39	n. 5 500
1966	21	» 1 800
1967	7	» 4 100
1968	4	» 2 000

Tontteja ja alueita esitettiin kertomusvuonna vuokrattavaksi eri tarkoituksiin seuraavasti (suluissa edellisen vuoden luvut):

- teollisuus-, pienteollisuus- ja varastoalueiden tontteja 44 (38)
- liiketontteja 9 (5)
- huolto- ja jakeluasematontteja .. 7 (3)
- autopaikatontteja ja -alueita .. 13 (17)
- yleisten rakennusten tontteja .. 2 (2)

Lisäksi esitettiin tontteja ja alueita luovuttavaksi mm. työmaa-alueiksi, esittely- ja myyntitarkoituksiin, leikkikentiksi, pienoishölkäkentiksi jne. 54 (44) sekä varattavaksi 44 (49) tonttia tai aluetta mahdollisia myöhempiä luovutuksia varten. Varauksia esitettiin jatkettavaksi 17 (22).

Pienteollisuus- ja varastoalueiden tonttien vuokraaminen rajoittui kertomusvuonna pääasiassa hajanaisiin yksittäistapauksiin sekä vapautuneitten tonttien vuokraamisiin. Vireillä ovat edelleen Tattarisuon teollisuusalueen laajentaminen ja Oulunkylän Niittylän teollisuusalueen tiivistäminen.

Kivikon teollisuusalueen asemakaava vahvistettiin 8.11. Tontit päästään luovuttamaan kunnallisteknillisten laitteiden valmistuttua n. vuoden kuluttua. Alueelle keskittyyne au-

tusmuoto. Asuntotontteja vuokrattiin 19 (ed.v. 26) ja niiden rakennusoikeus oli yhteensä 4 227 (5 215) huoneyksikköä. Kertomusvuoden lukuihin eivät sisälly Pasilan tilapäiset vuokraukset. Luovutetut tontit sijaitsivat suurimmaksi osaksi Patolan, Koskelan ja Pihlajiston alueella.

Viime vuosina vuokrattiin asuntotontteja seuraavasti (huoneyksikköjä = hy):

v.	kpl	hy
1969	11	3 012
1970	22	4 416
1971	26	5 215
1972	19	4 227

toalan palveluliikkeitä. Pikkutontteja on alueella 20 ja isoja 9.

Uudenpellon varastoalueen tyhjentäminen jatkui kertomusvuonna. Itä-Pasilan uuden asuntoalueen kunnallisteknillisten töiden tieltä jouduttiin kiireellisesti tyhjentämään Vallilan metsän ja Mäkelän varastoalueita. Pienteollisuustonttien puutteen johdosta irtisanotuille jouduttiin vuokraamaan mm. Tattarisuolta sellaisia tontteja ja alueita, jotka eivät olleet luovutuskunnossa. Malmin teollisuusalueet ovat edelleen rakennuskiellossa asemakaavasunnitelmien keskeneräisyyden vuoksi.

Varasto- ja pienteollisuustonttien puute alkoi tuntua tyhjennettäessä vanhoja varastoalueita uusien asemakaavojen toteuttamista varten. Itä-Pasilan ja Uudenpellon alueilla on uudelleen sijoitettavia pienyrittäjiä vielä yhteensä kolmisenkymmentä.

Myytäväksi esitettiin vuoden aikana 24 (16) määrää alaa (tontinosaa) ja — (8) tonttia.

Aluevaihtoja esitettiin suorittavaksi 21 (26). Näiden yhteydessä kaupunki sai 30 (34) ja luovutti 25 (27) tilaa, tonttia tai määrää alaa.

Alueiden ja rakennusten ostaminen. Kaupungille tarjosi 64 (72) eri maanomistajaa ostettavaksi yhteensä 59 (35) tilaa tai tonttia

ja 33 (46) määräalaa. Myyntitarjouksia esitettiin hylättäväksi 18 (18). Vuokrasuhteen purkamisen yhteydessä esitettiin 34 (28) rakennusta ostettavaksi.

Muut asiat. Vuokraoikeuksia ehdotettiin jatkettavaksi 67:n (84) ja irtisanottavaksi 66 (63) tontin ja alueen osalta. Kaupungin omistaman maan käyttämistä koskevia lupia esiteltiin 171 (235).

Rakennuslain 74 §:n 1 mom:n mukaisia korvauksia suoritettiin 70:lle (48) ja 71 §:n 2 mom:n mukaisia korvauksia 19 (9) maanomistajalle. Yleisten alueiden mittauksia pantiin vireille 33 (163). Kaupungin virastoille ja laitoksille suoritettiin 9 (7) kiinteistön arviointia.

Kolmivuotiskatselmus suoritettiin kaupungin pohjoisella alueella, jossa tarkastuskohteita oli 1 200. Edelleen valvottiin kaupungin alueiden käyttämistä, rakennus- ja aitaamisvelvollisuuden täyttämistä ja osakaiden asumista huoneistoissaan.

Edelleen esiteltiin rakennuspiirustuksia, velkakirjojen tallettamisia sekä vuokranmaksujen lykkäyksiä. Kunnallisteknisiä töitä varten tarvittavia työ- ja haltuunottolupia hankittiin 199 (192). Rakennusasetuksen 92 §:n mukaisia ilmoituksia katualueen haltuunotamisesta lähetettiin 9 (6). Jäteveden laskemisesta yms. asioista annettiin kaupunginhallitukselle 33 (25) lausuntoa. Kaupunki kuului 99 (95) tiekuntaan, joita koskevia lausuntoja annettiin 4 (12).

Romuautoja vietiin tonttiosaston toimesta Tattarisuolle 264 (260), joista lunastettiin takaisin 23 (30).

Tonttiosaston päällikön päätösluettelon mukaan hyväksyttiin 11 (12) muutospirustusta, 40 (47) tilapäisalueen vuokrausta ja 13 (19) irtisanomista. Vuokraoikeuden siirtoja merkittiin 112 (77). Henkilökunnan palkkaamista koskevia asioita esiteltiin 27 (18). Juhannuskokkojen polttamiseen myönnettiin 27 (27) lupaa.

Asuntolainatoimisto. Toimiston toiminta jakautui lainoitusmuotojen mukaisesti kol-

meen sektoriin seuraavasti:

1) talokohtaiset lainat. Kertomusvuoden asuntolainamäärärahasta myönnettiin asuntolainoja n. 41.5 mmk eli n. 10 mmk enemmän kuin edellisenä vuonna. Useita hankkeita peruuntui tai lykkääntyi korkeiden rakennuskustannusten tai kaavallisen tilanteen vuoksi. Määrärahaikiintiön ulkopuolisista määrärahoista myönnettiin opiskelija-asuntoloita varten n. 4 mmk.

Kiinteistölautakunnalle toimitettiin lausuntoineen 30 v:n 1973 asuntolainamäärärahoihin kohdistunutta lainahakemusta, jolla anottiin yhteensä 108 mmk:n luottoa. Lukuihin sisältyi kolme opiskelija-asuntolahanketta sekä eräitä mahdollisesti työvoimapolitiittisista asuntomäärärahoista lainoitettavia hankkeita.

Kuuteen vuokratuloon hyväksyttiin rakennuttajan valitsemat asukkaat sekä uusia asukkaita aikaisemmin rakennettuihin vuokratiloihin.

2) edellisen vuoden hakemusten perusteella myönnettiin 11 hakijalle asunto- ja lisälainoja yht. 305 000 mk. Uusia lainahakemuksia saapui 14, joilla anottiin yhteensä 31 lainaa 310 000 mk.

Vuoden aikana suoritettiin n. 600 asuntolainatarkastusta, jotka olivat osaksi vanhojen rakennusten jälkivalvontaa, osaksi rakenteilla olevien rakennusten arviointeja. Edelleen käsiteltiin lainansiirtoanomuksia ja muutospirustuksia, jotka toimitettiin asuntohallitukselle, tehtiin ilmoitukset tammi- ja heinäkuussa rakenteilla olevien rakennusten työvaiheesta sekä laadittiin rakennustilasto ja annettiin erilaista neuvontaa.

3) osakelainat: asunto- ja lisälainoja myönnettiin yht. 5 419 400 mk, josta lisälainaa talokohtaisesti lainoitettuihin taloihin 2 568 400 mk ja asunto- ja lisälainaa ilman talokohtaista lainaa rakennettuihin taloihin 2 851 000 mk.

Muista tehtävistä mainittakoon osallistuminen asuntotuotanto-ohjelman laatimiseen, omakotialueiden valvonta sekä myynti-

tarjousten ja lunastusten yhteydessä myytävien rakennusten ja laitteiden arviointi.

Siirtolapuutarhatoimisto. Toimiston toimesta annettiin puutarhaneuvontaa kaupungin siirtolapuutarha- ja omakotialueilla sekä pidettiin esitelmiä viljelyksen eri aloilta siirtolapuutarhayhdistysten järjestämissä tilaisuuksissa. Lisäksi järjestettiin neljä puutarhaneuvontailtaa siirtolapuutarhaviilijöille.

Edelleen toimiston toimesta hoidettiin siirtolapuutarhojen yleiset istutukset, tiet ja kentät sekä valvottiin palstojen hoitoa ja yleistä järjestystä. Kumpulan, Vallilan, Talin ja Herttoniemen siirtolapuutarhoissa suoritettiin käymälä- ja varastorakennusten ulko- ja sisämaalaukset. Talissa maalattiin panssariverkkoaita.

Viljelyspalstoja vuokrattiin 2 845, yhteispinta-alaltaan n. 37 ha. Näistä oli uusia palstoja 102, joiden yhteispinta-ala oli n. 1 ha.

Siirtolapuutarhamajojen piirustuksista perittiin 28 mk. Puutarhapalstojen vuokrat tuottivat 224 170 mk ja viljelyspalstojen vuokrat 18 559 mk. Siirtolapuutarhurin luontoisedut olivat 1 326 mk. Kesäkauden aikana puutarhoissa oli 15 työntekijää, joille maksettiin palkkaa yht. 54 958 mk. Salaojakaivojen puhdistaminen sekä vesijohtoverkoston ja varastorakennusten korjaustyöt suoritettiin laskutustöinä.

Pysäköinninvalvontatoimisto. Toimiston henkilökuntaan kuului nelihenki- sen työryhmän lisäksi 8-henkinen toimistoryhmä ja 30 valvonta-apulaisen kenttähenkilökunta, johon lukeutuvan neljän vs. viranhaltijan tehtäviin kuului suorittaa myös kaa- sulaitoksen laskuun pysäköintimittarien tarkistusta.

Kertomusvuoden alussa jouduttiin ratkai- semaan useita pysäköintivirhemaksulain toteuttamiseen liittyviä ongelmia ja lisäksi jo heti alussa ruuhkautuneet, perimättömät py- säköintivirhemaksut aiheuttivat painetta. Ruuhkasta selvittiin maaliskuussa tarkoituk-

seen myönnetyn konekirjoitusmäärärahan turvin.

Toimiston työtä vaikeuttivat tuntuvasti autorekisterikeskuksen ajoneuvojen omista- ja/haltijatietojen virheellisyydet. Tilanne pa- rani kuitenkin, kun vuoden alkupuolella pe- rustettiin oma ajoneuvokortisto, jota käyteti- in autorekisterikeskuksen tietojen rinnalla.

Kertomusvuoden alussa otettiin käyttöön maksumääräysten postitiedoksiannon lisäksi haastemenettely, jolloin nämä toimenpiteet yhdessä saivat aikaan perimisprosentin jyr- kän nousun. Vuoden jälkipuoliskolla suun- niteltiin myös alustavasti ATK-menetelmien hyväksi käyttämistä maksujen tarkkailussa ja perinnässä.

Itse pysäköinninvalvontaa tehostettiin mm. asettamalla oman auton käyttöoikeudella varustettu valvonta-apulaispari suorittamaan lähinnä lähiöiden valvontaa sekä teettämällä jonkin verran iltatyötä. Lisäksi ryhdyttiin toimenpiteisiin radiopuhelimien hankkimi- seksi pysäköintimittarien korjaus- ja valvon- ta-autoihin.

Ensimmäisen kokonaisen toimintavuoden aikana annettiin maksukehotuksia ja -mää- räyksiä ym. seuraavasti:

	kpl
— maksukehotuksia, niistä	91 062
(poliisin antamia)	7 114
— maksumääräyksiä	32 411
— » ulosottoon lä- hetettyjä	6 191
— kaukosiirtoja	32
— vastalauseita, joista	4 998
hyväksytyjä	1 779
hylättyjä	2 735
tutkimatta jätetty	102
huomautuksia	382
— valituksia lääninhallitukseen	50

Vastalauseista oli kirjallisesti tehtyjä pää- töksiä 3 131 ja suullisesti tehtyjä 1 867.

Toimiston kassatulot olivat kertomus- vuonna 1 696 237 mk ja kassamenot 787 436 mk.

Kaupunkimittausosasto

Osaston palvelusten kysyntää lisäsivät kertomusvuonna mm. seuraavat tekijät:

— valmistuneiden talonrakennusten yhteistilavuus oli 12% suurempi kuin edellisenä vuonna ja rakennuslupia myönnettiin vastaavasti 19% enemmän,

— kaupunkisuunnittelulautakunnan puoltamat asemakaavat käsittivät yhteensä 370 ha (ed.v. 350 ha) sekä

— pieniä asemakaavojen muutosehdotuksia oli 127 (92) kpl.

Kustannustason jatkuva nousu on parin viimeisen vuoden aikana vaikuttanut supistavasti osaston toiminnan siihen osaan, jonka laajuus on osaston määrättävissä eli esim. yleisen alueen mittauksiin ja osaksi kartografisiin töihin. Samasta syystä materiaalivarastot on jouduttu supistamaan joustavan suunnittelun ja toiminnan kannalta liian pieniksi.

Henkilökunta ja toimitilat. Kaupunkimittausosastolla oli vuoden lopussa 67 viranhaltijaa ja 59 toimihenkilöä eli yhteensä 126 henkilöä. Lisäksi osastolla oli ts. tuntipalkkaisia mittausetumiehiä, autonkuljettajia, mittausmiehiä ja harjoittelijoita, joiden lukumäärä vaihteli vuoden ajasta ja suoritettavien töiden määrästä riippuen 30—48 mieheen.

Piirtäjien irtisanoutumisen takia oli keskim. 3—4 piirtäjän tointa avoinna koko vuoden ajan. Vakinaisista mittausmiehistä irtisanoutui kertomusvuonna n. 25%.

Osaston toimitilat ovat teknisten välineiden hankintojen ja tilaa vaativien työmenetelmien lisääntymisen johdosta käyneet epäkäytännöllisiksi ja ahtaiksi. Organisaatoristen ja toiminnallisten parannusten toteuttaminen on tämän takia vaikeata.

Teknisiä välineitä koskevat asiat. Vuotuis-hankintana ostettiin itsetasaava vaaituskone pääasiassa rakennusvalvonnassa käytettäväksi. Vuonna 1925 hankittu vanha vaaituskone poistettiin käytöstä. Autojen määrä pysyi edelleen kymmenenä, kun kahden poistetun tilalle hankittiin 3 hengelle rekisteröidyt

verovapaat pakettiautot. Kahdeksalla henkilöuntaan kuuluvista oli oikeus oman auton käyttöön.

Toiminnan taloudellisuuden parantamiseen tähtäävä toiminta. Osastolla käynnissä olevassa tietojenkäsittelytutkimuksessa analysoitiin nykyinen tietojenkäsittelyjärjestelmä runkoverkko-, kartasto-, kiinteistönmuodostus-, rakennusvalvonta- ja katukorvaustöiden osalta. Niistä selvitettiin nykyjärjestelmän kustannukset, työnkulku ja työmäärät. Työtä jatkettiin tietojenkäsittelyjärjestelmän vaatimusten määrittelyllä runkoverkko-, kiinteistönmuodostus-, rakennusvalvonta-, kantakartta- ja johtokarttatöiden osalta.

Maastomittaus ja rakennustoiminnan valvontaan liittyvät tehtävät. Vuonna 1970 hankitulla elektro-optisella etäisyydenmittauskojeella on täytetty kiintopisteverkostossa esiintynyt vajaus. Ilmakuvauksen perustuvia stereokartoitustöitä suoritettiin Lahdentien ja Seppämestarintien alueella yhteensä 380 ha. Samassa yhteydessä määritettiin maanalaisten johtojen laitteille koordinaatteja 543 pisteelle.

Kaupunkimittausosasto avusti entiseen tapaan muita kaupungin laitoksia ilmakuvaukseen ja ilmakuvaushankintoihin liittyvissä asioissa. Koko kaupungin alue kuvattiin kavaan 1:10000. Rakennustoiminnan painopisteen siirtyessä pohjoisempiin kaupunginosiin oli osaston kuljetus- ja yhteyskysymyksillä tärkeä osa työn suunnittelu- ja toteuttamisvaiheessa. Kenttätöiden keskeisimmät työkohteet olivat Merihaan, Pasilan, Pohjois-Haagan ja Puistolän asemakaava-alueet. Maanalaisten johtojen uudiskarttoitus jatkui Herttoniemen, Kallion ja Sörnäisten alueella täydennyskarttoitusalueen käsittäessä koko Helsingin niemen. Arkistokuvausta jatkettiin suorittamalla mm. pisteselysten, runkopisterekerin, kiinteistöinsinöörien päiväkirjojen, maanalaisten johtojen yhdistelmäkartan ja laskenta-aineiston kuvaus 16 mm:n filmille.

Yleisimpiä tehtäviä suoritettiin kertomusvuonna seuraavasti:

— kolmio- ja suurmonikulmiopisteitä määritettiin	10 kpl
— monikulmiopisteitä määritettiin	738 »
— korkeuskiintopisteitä määritettiin	88 »
— pintavaaitusta suoritettiin	123 ha
— katulinjoja varten merkittiin pisteitä	2 340 kpl
— kalliosuojia ja tunneleita kartoitettiin	0.7 km
— rajanäyttöjä	67 kpl
— korkeusaseman näyttöjä	224 »
— rakennuspaikkoja merkittiin maastoon	808 »
— sijaintikatselmuksia	756 »

Kiinteistönmuodostukseen ja muihin kiinteistötoimituksiin liittyviä tehtäviä suoritettiin seuraavasti:

— tonttijakoehdotuksia	171 kpl
— tontinmittauksia	321 »
— yleisen alueen mittauksia	60 »
— rasitetoimituksia	17 »
— lohkomisia	10 »
— rajankäyntejä	1 »

Kiinteistöinsinöörin ja tonttikirjanpitäjän nimissä annettiin osastolla olevista asiakirjoista ja kartoista virallisia jäljennöksiä ja otteita seuraavasti:

— täydennettyjä tonttikarttoja ..	1 451 kpl
— pöytäkirjanjäljennöksiä	1 893 »
— karttoja pääasiassa rakennuslupia varten	1 316 »
— karttoja, ostoja, myyntiä ja vaihtoja varten	57 »
— todistuksia ja otteita asiakirjoista	3 026 »

Kartografiset työt. Karttojen valmistukseen, painatukseen ym. liittyviä töitä ja kartta-palvelutoimintaa kuvaavat seuraavat luvut:

Karttojen valmistus	Mittakaava		
	1:500 kpl	1:1000 kpl	1:2000 kpl
1) kantakartta			
— uusia lehtiä	108	8	7
— uusittuja lehtiä	22	352	15
2) asemakaavan pohjakarttoja valmistettiin alueittain 13 kpl (n. 950 ha),			
3) asemakaavan muutosten pohjakarttoja 170 kpl (n. 1 725 ha),			
4) maanalaisten johtojen yhdistelmäkartta mittakaavassa 1:500:			
— maanpäälliset laitteet konstruoitu	18 lehdelle		
— täydennetty johtotiedoilla	60 lehteä		
— valmistunut ajantasallapitoon	17 »		
5) virastokartta mittakaavassa 1:4000 (Vi 4/68):			
— piirretty karttalehtiä	34 kpl		
6) karto- ja diagrammeja valmistettu	59 »		
7) Kaupunginhallituksen luvalla yksityisille valmistettu paino-orginaaleja 40 kpl			

Karttojen painatukset

1) matkailukartta 1:10000 keskusta/1:40000, yleiskartta (Os 10K/Y 40)	15 000 kpl,
2) yleiskartta 1:40000 (Y40), 4-väri	300 kpl sekä
3) historiallinen kartta Gylden v:lta 1838	4 000 kpl.

16. Kiinteistövirasto

	Omaan käyttöön kpl	Muulle kpl	Yhteensä kpl
Karttajäljennösten valmistus			
1) valo-, kuultokuvakopiot sekä siirtokopiot + Xerox-kopiot	56 157	20 340	76 497
2) muovikopioinnit	588	609	1 197
3) valokuvaukset, valokuvakopiot	2 840	2 887	5 727
Karttapalvelu			
	kpl		kpl
1) karttalehtiä myyty			89 838
näistä opaskarttoja (Os 20).....	31 580		
matkailukarttoja (Os 10K/Y 40)	13 505		
2) karttakirjoja (Os, Vi, Ki) myyty			746
3) seinäkartoja valmistettu			146

Katukorvausasiat. Kertomusvuonna esitettiin rakennuslain mukaisia kadun- ja viemäriin rakentamiskorvauksia perittäväksi 6 649 961 mk, mikä jakaantui 961 tontinomistajan kesken. Kyseisiä korvauksia pantiin kertomusvuoden aikana maksuun 6 539 150 mk, johon sisältyi myös vuosina 1963—1971 määrättyjen korvausten vuotuismaksuja. Korvauksia maksettiin kaupungille 6 304 369 mk.

Asemakaavalain mukaisia katumaakorvauksia ja rakennuslain 75 §:n mukaisia katualuekorvauksia esitettiin kertomusvuonna perittäväksi 474 maanomistajalta yhteensä 541 883 mk ja maksuun pantiin 614 909 mk, johon sisältyi myös aikaisempina vuosina määrättyjä korvauksia. Korvauksia maksettiin kaupungille 530 638 mk.

Lisäksi laadittiin rakennusviraston katurakennusosaston toimeksiannosta esityksiä yleiseen käyttöön luovutettavista kaduista sekä luetteloita näiden varsilla olevista tonteista ja alueista. Osasto edusti myös kaupunkia niissä maistraatin katselmuksissa ja istunnoissa, joissa käsiteltiin em. esityksiä.

Tulojen ja menojen yhteenveto. Kertomusvuoden aikana olivat tulot kaupunkimitausosaston vastattavilta tileiltä 7 870 114 mk, joista pääomatuloja 7 154 059 mk ja menot 4 284 651 mk.

Geoteknillinen toimisto

Henkilökunta. Geoteknillisen toimiston henkilökuntaan kuului v:n 1972 lopussa toimiston päällikkönä toimivan geoteknillisen asiantuntijan lisäksi 3 geoteknikkoinsinööriä, geologi, suunnitteluinsinööri, toimistoinsinööri, toimistos sihteeri, suunnitteluteknikko, 3 tutkimusteknikkoa, 2 käsittelyteknikkoa, piirtämöpäällikkö, 8 piirtäjää, kanslisti, kirjanpitäjä, toimistoapulainen, 2 maalaboranttia, varastonhoitaja, preparaattori ja vahtimestari, jotka kaikki olivat työsopimussuhteessa. Kairausetiimiä, kairausmiesten ja autonkuljettajien muodostama työntekijäin työehtosopimuksen alainen kenttähenkilökunta käsitti kertomusvuonna keskimäärin 25 miestä. Toimiston palveluksessa oli kertomusvuoden lopussa yhteensä 56 henkilöä.

Toimistossa tapahtui kertomusvuoden aikana useita henkilövaihdoksia. V:sta 1957 lähtien toimiston päällikkönä toiminut dipl.ins. Aarne Ruoppa erosi 1.5. ja hänen tilalleen valittiin 1.7. lukien apulaistoimistopäällikkönä toiminut dipl.ins. Usko Anttikoski. Vuoden aikana täytettiin kolme geoteknikkoinsinöörin tointa, joista kaksi oli ollut täyttämättä jo v:sta 1971 lähtien. Lisäksi toimistoon palkattiin uusi toimistos sihteeri ja piir-

tämöpäällikkö. Piirtämöpäällikön kuoltua 13.4. toimi saatiin alalle erikoistuneiden henkilöiden puutteen takia täytetyksi vasta marraskuussa.

Insinööri- ja piirtäjätyövoiman vajauksen takia toimisto ei voinut kertomusvuoden aikana ottaa vastaan kaikkia tarjottuja tehtäviä. Samalla eräiden laajempien töiden loppuun suorittaminen lykkääntyi v:n 1973 puolelle. Avoimna olleet toimet saatiin kuitenkin täytetyksi vuoden loppuun mennessä, joten toimiston toimintaedellytykset ilmeisesti paranevat v. 1973.

Huomattavimmat työkohteet. Kertomusvuoden lopulla saatiin ensimmäiset koevedokset painetusta 6-värisestä geoteknisestä kartasta, jota on toimiston toimesta laadittu v:sta 1968 lähtien. Painoksen lopullinen valmistuminen lykkäytyi kuitenkin v:n 1973 tammikuuhun. Kartan valmistamiseksi tarvittavat pohjatutkimustiedot oli suurimmaksi osaksi kerätty jo aikaisempina vuosina, mutta kuluneena vuonna jouduttiin vielä suorittamaan täydentäviä pohjatutkimuksia Haltiala—Tuomarinkylän, Niskalan ja Töölönlahden alueilla. Kartan laatimisessa oli myös kaupunkimittausosasto merkittävällä panoksella mukana. Kartan laatimiskustannukset olivat vuosina 1968—1972 yht. n. 141 000 mk. Vuoden 1972 talousarviossa oli kartan painattamista varten varattu 25 000 mk.

Huomattavimmat kertomusvuoden aikana valmistuneet geotekniset suunnitelmat olivat mm. Katajaluotoon johtava kokoojaviemäritunnelijärjestelmä, Martinlaakson radan sillat ja Malminkartanon asematunneli. Metron geoteknistien konsulttien työn valvonnan lisäksi toimisto suoritti metrotoimistolle mm. ns. Kluuvin ruhjeen täydentävät pohja- ja kalliotutkimukset ja kehitti metrotoimiston pohjavedenpinnan tarkkailujärjestelmää.

Kenttätutkimuksia suoritettiin yhteensä 102 eri työkohteessa. Eri kairausmenetelmillä tehtiin yhteensä 3 263 kairausreikää, joiden yhteinen pituus on 25 288 m. Työkohteiden lukumäärä on jatkuvasti kasvanut, mutta

kenttätöiden osuus toimiston työmäärästä on pienenemässä siirryttäessä aikaisempaa koneellistetumpiin menetelmiin ja varsinaisesta kairauksesta erilaisiin erikoistutkimuksiin. Vuoden aikana suoritti huomattava osa kenttähenkilökunnasta tavallisten kairaus töiden sijasta pohjavesihavainto- ja muita erikoismittaustehtäviä.

Talous. Toimiston varsinaiset toimintakustannukset olivat kertomusvuonna yhteensä 1 900 675 mk, josta huomattavin osa eli n. 57% oli palkkakustannuksia. Tutkimusluston kunnossapitoon käytettiin em. summasta 187 000 mk, minkä lisäksi tutkimuskaluston perushankintoihin meni 58 198 mk.

Pääasiassa työvoiman vajauksesta johtuen kertomusvuoden talousarviossa toimistolle varattua määrärahaa jäi käyttämättä n. 86 000 mk. Toimiston menot lisääntyivät v:een 1971 verrattuna n. 12.3%.

Maatalousosasto

Henkilökunta. Osaston henkilökuntaan kuului v:n 1972 päättyessä yhteensä 32 henkilöä. Näistä oli virkasuhteessa 8 ja työsuhhteessa 24 henkilöä.

Toiminta. Maatalousosasto huolehti kiinteistölautakunnan alaisten maatalojen hoidosta sekä muiden osaston hoidossa olevien peltoalueiden viljelemisestä ja rakennusten kunnossapidosta.

Maa-alueiden määrä. Kertomusvuonna oli maatalousosaston hoidossa ja valvonnassa yhteensä 1 162 ha maa-alueita. Vähennys edelliseen vuoteen verrattuna oli 4.5%. Uusina maina olivat v. 1971 ostetut Nyäker ja Petas-nimiset tilat Suutarilassa sekä Mutarsin tilan pellot Sipoon kunnassa, alaltaan yht. 16 ha viljelysmaata. Kokonaispinta-alasta oli Helsingin kaupungin hallinnollisella alueella 932 ha ja muissa kunnissa 230 ha.

Omassa viljelyksessä olivat entiset neljä maatilaa Fallkulla, Haltiala, Pukinmäki ja Tuomarinkylä pinta-alaltaan yhteensä 730

16. Kiinteistövirasto

ha. Pellon kokonaisala ja sen käyttö eri viljelytarkoituksiin vuosina 1971 ja 1972 käy ilmi seuraavasta asetelmasta:

	1972 ha	1971 ha
— leipävilja, ruis	100	87
— rehuvilja	539	537
— niitonurmet	66	81
— kesanto	25	30
yhteensä	730	735

Kertomusvuonna viljellyt lajikkeet olivat edelleen Voima-ruis, Otra-ohra, Karri-ohra

ja Sörbo-kaura. Kylvetyille maille annettiin väkilannoitteina fosforirikasta super y-lannosta yht. 242.4 tn eli keskim. 380 kg/ha. Pintalannoituksena rukiille käytettiin salpietaria 100 kg/ha. Puhdistamoilta ajettua lietettä käytettiin 12 ha:n kesantoalalle. Rikkakasvien hävittämistä viljapelloilla suoritettiin käyttämällä erilaisia rikkakasvien torjunta-aineita.

Viljelykasvien kokonaissadot ja keskimääräiset hehtaarisadot vuosina 1972 ja 1971 olivat seuraavat:

	1972	Korjattu sato		keskim. kg/ha	
		yht. tn.	1971	1972	1971
— ruis	288.0	267.4	2 880	3 078	
— ohra	1 202.6	1 165.8	2 831	3 189	
— kaura	215.6	438.2	1 889	2 546	
yhteensä	1 706.2	1 871.4			
— peltoheinä	268.2	217.0	4 087	2 691	

Viljan satotaso jäi kertomusvuonna edellisvuotista heikommaksi. Viljelyskausi oli poikkeuksellisen helteinen ja korjuuaikana sääsuhteet olivat epäedulliset. Viljan pienijyväisyys, lakoonuneisuus ja tähkäidäntä alensivat sadon laatua.

Kertomusvuoden päättyessä kuului maatalousosaston pääomakalustoon 1 henkilö-auto, 3 kuorma-autoa, 5 leikkuupuimuria ja 22 traktoria kirjanpitoarvoltaan yht. 129 696 mk.

Osaston hoidossa oli 35 asuinrakennusta ja 89 talousrakennusta. Vuoden aikana suoritettiin tavanomaisia rakennusten vuosikorjaustöitä. Varsinaisen viljelytoiminnan lisäksi maatalousosasto huolehti tie- ja tonttialueitensa puhtaanapidosta ja hoidosta.

Vuokralle annettuna oli yht. 355 (ed. v. 388) ha peltoalueita ja pellonvarausopimukseen sisältyviä maita 77 (94) ha.

Tulojen ja menojen yhdistelmä. Kertomusvuoden ja sitä edeltäneen vuoden varsinaiset tulot ja menot olivat seuraavat:

	1972 mk	1971 mk
— peltoviljelytulot	894 648	976 150
— maiden vuokrat	85 596	83 799
— rakennusten vuokrat	109 957	103 290
— muut tulot	46 151	72 960
tulot yhteensä	1 136 352	1 236 199
menot »	1 053 124	979 101
ylijäämä	83 228	257 098

Vuoden 1972 ylijäämä oli 32.4% v:n 1971 ylijäämästä. Kokonaistulot laskivat 8.1% v:sta 1971. Menojen nousu oli vastaavasti 7.6%. Menoista muodostavat palkat ja sosiaalimaksut yht. 58.2%, pääomakustannukset 12.1% ja muut menot 29.7%.

Metsäosasto

Metsäalueiden määrä. Kertomusvuoden aikana kaupunki hankki uusia metsämaita n. 350 ha. Helsingissä sijaitsevia metsämaita siirtyi muuhun käyttöön arviolta n. 50 ha. Metsäalueita tuli siis lisää kertomusvuoden aikana n. 300 ha.

Kertomusvuoden lopussa kaupungilla oli metsiä seuraavasti:

	ha
— lähimetsät (Helsinki, Laajalahti) . . .	3 090
— Sipoon metsät	850
— ulkoilualueet	4 550
— Tervalampi	550
— muut	730
	<hr/>
	yhteensä 9 770

Osaston hoidossa oli n. 2 000 vuokratonin luonnonvarainen puusto sekä n. 4 000 ha vesialueita.

Lähimetsät. Metsäluonnon säilyttämiseen ja kehittämiseen tähtäviä hakkuutoimenpiteitä suoritettiin n. 30 kohteessa, mm. Haltiavuorella, Laajasalossa, Vuosaassa, Herttoniemessä, Vesalassa ja Puistolassa. Taimikoiden hoitotoimenpiteitä sekä alikasvoksen käsittelyä turvallisuus- ja viihtyisyyden näkökohtien puitteissa suoritettiin yht. 110 ha:n alalla. Risuista ja roskista siivottiin 50 ha Lauttasaassa, Meilahdessa, Pihlajistossa ja Keskuspuistossa. Istutusmäärä oli vähäinen käsittäen 1 500 kuusen tainta. Typpilannoitus toteutettiin Stansvikin niemessä 3 ha:n alalla hyvin tuloksin.

Tonttipuustoja hoidettiin 70 erillisessä kohteessa, joista mainittakoon Olympiakylä ja

Puu-Käpylä. Esikaupunkialueen kansakoulujen tontit käytiin järjestelmällisesti läpi silmällä pitäen pihapuistonäkökohtien rinnalla koululaisten turvallisuutta.

Rakennustöiden takia poistettiin puustoa n. 200 kohteessa, joista mainittakoon Nurmi-järventie, Lahden moottoritie, Martinlaakson rata, metrorata ja Itä-Pasila. Rakennettavissa kohteissa osallistuttiin luonnon säilyttämiseen tähtäävään suunnitteluun ja valvontaan.

Laajoja virkistysalueita koskevaan suunnitteluun osallistuttiin kaupunkisuunnitteluviraston kautta Keskuspuiston osayleiskaavatyön sekä MaTaPuPu- ja Irvo-virkistysaluesuunnitelmien osalta. Merkitystä oli myös osallistumisella PTS-työn ja vapaa-ajan yhteistyöryhmän viheralueita koskevaan selvittelyyn.

Yhdessä puisto-osaston kanssa laadittiin suunnitelma Keskuspuiston reunan valmistamiseksi kestämään Länsi-Pasilan rakennustyöt. Tämä oli ensimmäinen yritys kytkeä metsäosaston työ ennakoivasti suuriin rakennusprojekteihin.

Sipoon metsät. Puustonhoidollisia toimenpiteitä suoritettiin Talosaaren, Bisaträsk'in ja Ringbergan alueilla. Tähän sisältyi taimikonhoito- ja raivaustyötä 30 ha ja istutusta 2 ha (3 000 männyn tainta). Näin saatiin käyntiin metsien peruskunnostus, mikä metsien kunnon takia antaa runsaasti työtä.

Fiskträsk'in alueella Nygårdin ja Nykullan tilojen metsiä varten laadittiin leimaussuunnitelma, jonka perusteella suoritettiin leimaus ja hakattavan puutavaran pystymyynti. Ostajan toimesta hakkuu edistyi varsin pitkälle.

Ulkoilualueet. Metsäluonnon hoitotoimenpiteitä suoritettiin 330 ha:n alalla Luukkaan, Pirttimäen, Kauhalan, Nuuksionpään ja Salmen alueilla. Toimenpiteet käsittivät hakkuuta, taimikoiden hoitoa, typpilannoitusta ja siivousta. Männyn ja kuusen taimia istutettiin 61100. Toimenpiteitä varten laadittiin tarvittavat suunnitelmat.

Elisaassa suoritettiin kokeilumielessä metsäsuunnitelman maastotyöt toimintavuoden aikana valmistuneen, kiinteistölautakunnan vahvistaman ulkoilualueiden metsäluonnon hoidon toimenpideohjeen edellyttämässä laajuudessa.

Muut alueet. Bondarbyn metsille laadittiin leimaussuunnitelma, suoritettiin leimaus sekä hakattavan puutavaran pystymyynti. Ostaja ei aloittanut hakkuuta, mutta suoritti myyntisopimuksen mukaisesti kauppahinnan ennakon.

Tervalammella suoritettiin hakkuiden ja istutustöiden suunnittelua, leimausta, puutavaran luovutusmittausta sekä töiden yleisvalvontaa. Istutusmäärä käsitti 15 100 männyn, kuusen ja lehtikuusen tainta. Puutavaran myyntitulot olivat edelleen työläitösten tuloja.

Puutavaran myynti. Kertomusvuoden aikana myytiin järeätä puuta 148 569 j³, kuitupuuta 22 050 p-m³ ja polttopuuta 3 057 p-m³. Yhteensä nämä määrät vastaavat 22 300 k-m³, mikä oli 10% enemmän kuin edellisellä vuonna.

Puutavaran myyntitulot olivat 1 082 511 mk. Yleisesti ottaen oli metsätalouden tuottavuus alenemassa kustannusten noustessa nopeammin kuin puutavaran hinnat. Palkkojen ohella nousivat sosiaaliset kustannukset, kuten mm. lomakorvaukset ja työturvallisuuslain mukaisten terveystarkastusten aiheuttamat kustannukset. Tuntipalkkaisten työntekijöiden työehtosopimuksen soveltaminen metsäosaston työntekijöihin oli jatkuvien neuvottelujen alaisena. Esille on otettu myös erillisen työehtosopimuksen mahdollisuus.

Taloudellinen tulos. Kertomusvuonna olivat metsäosaston varsinaiset tulot 1 156 391 mk sekä menot 1 092 949 mk, joten ylijäämä oli 63 442 mk.

Toimintavuosi oli sikäli edullinen, että talousarviossa edellytetyt tulot ylitettiin 24%:lla.

Talo-osasto

Henkilökunta. Talo-osaston sekä talo-osaston kauppahalli-, ulkomyynti- ja toritoiminnan virkasuhteessa olevien henkilöiden määrä oli kertomusvuoden päättyessä 60 (ed. v. 59). Avoinna olevia insinöörin ja toimistoinsinööriänsijän virkoja hoidettiin työsopimussuhteisina. Lisäksi osaston palveluksessa oli vuoden lopussa työsopimussuhteessa 395 (389) henkilöä eli henkilökuntaa oli yhteensä 455.

Kertomusvuonna osaston hoidossa olleiden kiinteistöjen tilavuus oli 1 774 000 (1 901 000) m³ ja pinta-ala 401 000 (402 000) m².

Uudet kiinteistöt. Talo-osaston hoitoon määrättiin vuoden aikana 86 kiinteistöä, joista oli suurin osa vanhoja puutaloja. Huomattavin vuoden aikana talo-osaston hoitoon tulleista kiinteistöistä oli Ensi linja 9:ssä sijaitseva entinen sokeainkoulun kiinteistö.

Perusparannustöistä olivat kertomusvuonna huomattavimpia Aleksanterinkatu 22—24:ssä (poliisilaitos) olevien tilojen sekä Kallion virastotalon lukuisat muutos- ja korjaustyöt, katon uusiminen Lapinlahdenkatu 27:ssä, korjaus- ja kunnostustyöt Lepäsuon lastentarhassa, muutos- ja korjaustyöt Nilsiäkatu 6:ssa sekä muutos- ja kunnostustyöt Kirvesmiehenkatu 2:n poliisi-asemalla.

Kunnostus- ja korjaustyöt. Tavanomaisista, lukuisista kunnostus- ja korjaustöistä mainittakoon Toinen linja 14—16:ssa olevien, yleisen kasvatustalon tilojen sekä Hämeentie 10:n (asuntoasiaintoimisto) osakehuoneiston muutos- ja korjaustyöt.

Puretut kiinteistöt. Talo-osasto hoiti kertomusvuonna 45 (40) kiinteistön purkutehtävät, joista suurimpia kohteita olivat Sörnäisten Rantatie (Wärtsilä), Hietaniemenkatu 3—5, Ruoholahdenkatu 5, Vaasankatu 17 sekä Köydenpunojankatu 9—11.

Purkutöihin käytettiin kertomusvuonna kaupunginhallituksen erikseen myöntämiä määrärahoja 270 300 (131 260) mk.

Rakennusten korjauksiin käytettiin määrärahoja seuraavasti:

	1972 mk	1971 mk
1. vuosikorjauksiin:		
talousmäärärahoja, talot	2 998 089	2 432 706
» hallit ja kioskit	52 548	53 242
Yhteensä	3 050 637	2 485 948
siirtomäärärahoja sekä vuoden aikana ao. varoista eri tarkoituksiin myönnettyjä määrärahoja	438 711	68 637
Yhteensä	3 489 348	2 554 585
2. perusparannusluontoisiin korjauksiin		
talousarviomäärärahoja pääomamenojen momenteilta ..	267 132	386 086
siirtomäärärahoja pääomamenojen momenteilta aikaisem- milta vuosilta sekä vuoden aikana myönnettyjä määrä- rahoja ao. varoista	690 777	407 636
Kaikkiaan	4 447 257	3 348 307

Isännöitsijähallinnon kehitys. Kaupunginjohtaja asetti 23.10.1972 työryhmän suorittamaan tutkimuksen kaupungin toimitilojen isännöinnin uudelleen järjestämiseksi.

Asuntoasiat. Asuntotukea saavia lapsiperheitä oli toimintavuoden lopulla 3 102 (3 162). Aravaosakekauppoja tehtiin yhteensä 34 (84). Lisäksi valittiin uusien aravaosakkeiden merkitsijöiksi 396 ruokakuntaa. Vuoden aikana osoitettiin talo-osaston hallinnassa oleviin huoneistoihin 186 (55) ruokakuntaa ja kiinteistöyhtiöiden hallinnassa oleviin huoneistoihin 240 (102) ruokakuntaa eli yhteensä 426 (157) ruokakuntaa.

Siivoustoiminta. Koko kertomusvuoden ajan siivoustoiminta kärsi yleisestä naistyövoimapulasta vajauksen ollessa n. 8%.

Kertomusvuonna jatkettiin siivoustoiminnan systemaattista kehittämistä mm. kokeilemalla virastosiivouksen osittaista suoritta-

mista myönteisin tuloksin aamu- ja aamupäivätyönä. Välittömän työnjohdon koulutusta tehostettiin. Kolme henkilöä osallistui ammattikasvatushallituksen 120 tunnin siivoustyönohjaajakurssiin ja yli 100 siivoojaa 4—6 tunnin opetustilaisuuksiin, jotka pidettiin talo-osaston toimesta.

Talo-osaston laskuttama virastosiivouspinta-ala pysyi entisen suuruisena käsittäen vuoden lopulla n. 130 000 m². Lisäksi siivottiin porras-, autotalli- ja hallitiloja kaikkiaan n. 18 000 m².

Vuokrien periminen. Käteisvuokralla olevia asuntoja oli vuoden lopussa 2 666 (2 756) sekä liikehuoneistoja, varastoja ja autopaikkoja 548 (449) eli yhteensä 3 214 (3 205).

Mainontapaikat. Vakinaisista mainontapaikoista saatiin tuloja 392 827 (531 176) mk ja tilapäisistä mainontapaikoista 25 489 (23 334) mk.

Tulojen ja menojen yhdistelmä.

Talo-osasto:

T u l o t	1972 mk	1971 mk
Käteisvuokrat	6 867 264	6 758 657
Tilitysvuokrat	22 199 099	21 602 275
Muut tulot	166 186	92 852
Yhteensä	29 232 549	28 453 784

16. Kiinteistövirasto

M e n o t

Käyttömenot	14 322 920	12 527 798
Pääomamenot	14 517 137	12 646 580
	<u>Yhteensä</u>	<u>25 174 378</u>
Tulojen ja menojen erotus	+ 392 492	+ 3 279 406

Kauppahalli-, ulkomyynti- ja toritoiminta:

T u l o t	1972 mk	1971 mk
Vuokrat kauppahalleista	714 965	364 662
» kioskeista	139 068	131 225
» toripaikoista	264 117	261 942
Myyntipaikkojen vuokrat ja maksut erilaisista myynti-tiloista	882 583	916 204
Tilitysvuokrat	7 476	7 476
	<u>Yhteensä</u>	<u>1 681 509</u>

M e n o t

Käyttömenot	614 037	456 076
Pääomamenot	105 341	97 105
	<u>Yhteensä</u>	<u>553 181</u>
Tulojen ja menojen erotus	+ 1 288 831	+ 1 128 328

A s u n t o t u o t a n t o t o i m i s t o

Tehtävät. Toimisto valmisteli ja esitteli asuntotuotantotoimikunnan, sen teknillisen jaoston ja työmaatoimikuntien kokouksissa käsiteltävät asiat ja huolehti toimikunnan ja sen jaostojen kokouksissa tekemien päätösten täytäntöönpanosta sekä antoi lausuntoja kaupungin omaan asuntorakennustuotantoon liittyvistä kysymyksistä asuntotuotantotoimikunnan sille myöntämien valtuuksien puitteissa.

Henkilökunta. Kertomusvuonna oli toimiston palveluksessa työsopimussuhteisia, kuukausipalkkaisia toimihenkilöitä seura-

vasti: toimistopäällikkö, rakennuspäällikkö, kamreeri, 2 toimistoinsinööriä, 2 toimistorakennusmestaria, 2 toimistosihteeriä, kanslisti-kirjanpitäjä, 2 pika- ja konekirjoittajaa, 3 toimistoapulaista, 6 työmaavalvojaa sekä 3 kiinteistöyhtiöiden tarkastajaa.

Asuntotuotantotoimikunnan toiminnasta laaditussa selostuksessa on lueteltu ne v:n 1972 aikana valmistuneet, keskeneräisiksi jääneet tai suunnitteluvaiheessa olleet rakennusohjelmat, joiden toimisto- ja työmaasioiden hoidosta asuntotuotantotoimisto toimikunnan päätösten perusteella huolehti.

Hankintakustannusten rahoitus suoritettiin kaupunginhallituksen asuntotuotantotoimi-

kunnan käyttöön myöntämällä asuntorakennusmäärärahoilla ja raha- ja vakuutuslaitosten sekä asuntohallituksen yhtiöille myöntämällä lainavaroilla ja yhtiöiden omilla varoilla. Rakennusaikana kaupunki huolehti oman lainoitus- ja omien varojen rahoitusosuuksien lisäksi myöskin raha- ja vakuutuslaitosten sekä asuntohallituksen yhtiöille myöntämien lainojen osalta hankintakustannusten rahoituksesta aina siihen saakka kunnes yhtiöillä oli edellytykset toimittaa tarvittavat vakuudet lainojen myöntäjille sekä rakennustyöt saavuttaneet lainan noston ehdoiksi asetetut työvaiheet.

Muu toiminta. Asuntotuotantotoimistolle ja toimikunnalle saapui kertomusvuonna 2 601 kirjettä. Lähetettyjä kirjeitä ja lausuntoja oli yhteensä 423. Toimistossa kirjoitettiin 26 yhteensä 518 pykälää sisältänyttä toimikunnan pöytäkirjaa sekä 25 teknillisen jaoston yhteensä 457 pykälää käsittänyttä pöytäkirjaa. Lisäksi kirjoitettiin puhtaaksi ja monistettiin kaikki työmaakokousten, vastaanottotarkastusten ja lopputarkastusten sekä vuositakuutöiden tarkastusten pöytäkirjat. Riidattomia asuntotuotantotoimikunnan hyväksymiä laskuja maksettiin rahatoimiston välityksellä yht. 2 068 kpl.

Yhteenvedo kiinteistöviraston tuloista ja menoista

Varsinaisia menoja varten kiinteistölautakunnan käytettäväksi oli talous-

arvioon merkitty 47 513 049 mk. Lisäksi myönnettiin lisämäärärahoja tai ylitysoikeuksia 1 094 329 mk, joten määrärahoja oli käytettävissä kaikkiaan 48 607 378 mk. Tilien mukaan käytettiin kaikkiaan 47 414 488 mk, joten säästö oli 1 192 890 mk.

Varsinaisia tuloja oli kertomusvuonna talousarvioon merkitty 59 422 292 mk. Tilien mukaan nousivat tulot 60 596 946 mk:aan.

Pääomatuloja olivat tonttien ja maa-alueiden sekä entisen Ryttylän koulukodin kiinteistöjen myynnistä saadut tulot ja korvaukset katumaasta sekä kadun ja viemärin rakentamiskustannuksista.

Talousarvioon oli merkitty kiinteistölautakunnan osalta pääomatuloja kaikkiaan 7 264 000 mk, josta summasta 7 milj. mk oli arvioitu saatavan maa-alueiden myynnistä. Tuloja kertyi kertomusvuonna 10 110 085 mk, josta summasta tonttien ja maa-alueiden myynnistä 9 850 085 mk. Sekalaisissa pääomatuloissa oli merkitty 5 milj. mk kertyväksi korvauksena katumaasta sekä kadun ja viemärin rakennuskustannuksista. Näitä tuloja kertyi kertomusvuonna 7 155 949 mk.

Pääomamenot. Kaupunginvaltuuston käytettäväksi kiinteistöjen ostoja varten sekä kiinteistölautakunnan käytettäväksi pienehköjen kiinteistöjen ostoja varten oli talousarvioon merkitty yhteensä 17 100 000 mk sekä muita pääomamenoja varten 356 100 mk. Tilien mukaan käytettiin kiinteistöjen ostoihin yhteensä 13 789 781 mk ja muihin pääomamenoihin 256 074 mk.

17. Kotitalouslautakunnan toimisto

Yleistä. Kotitalouslautakunnan järjestämille kursseille osallistui v. 1972 kaikkiaan 3 396 henkilöä, muuhun toimintaan (havaintoesitykset, esitelmät, leikkuupalvelu, kudonta ja näyttelyt) 6 840 henkilöä sekä neuvontaa sai puhelimitse ja henkilökohtaisesti yht. 8 345 henkilöä.

Lautakunnan toimistosta lähetettyjen kirjelmien luku oli 513 ja toimistoon saapuneiden 277. Laskuja hyväksyttiin 449.

Toimihenkilöt. Kotitalouslautakunnan vakinaiseen henkilökuntaan kuului kertomusvuonna kotitalousneuvonnan tarkastaja, kuusi talousopettajaa, kotitalousneuvoja, neljä käsityöopettajaa sekä kaksi käsityöneuvoja. Näiden lisäksi toimistossa oli 13 tuntiopettajaa ja toimistonhoitaja.

Toimipaikat. Lautakunnan toimisto oli Fabianinkatu 32:ssa, jossa annettiin myös opetusta ja neuvontaa.

Opetus- ym. toiminta tapahtui kuudessa toista pisteessä, nim. seitsemässä lautakunnan omassa opetuspaikassa sekä seuraavien esikaupunkialueiden kansakouluissa: Kannelmäki, Etelä-Haaga, Pohjois-Haaga, Lautasaari, Munkkiniemi, Pitäjänmäki, Puotinharju, Vesala ja Vuosaari. Ruotsinkielinen opetus keskitettiin Dagmarinkatu 3:ssa sijaitsevaan opetuskeittiöön. Lautakunnan omia opetustiloja luovutettiin kansakoulujen ja nuorisotoimiston käyttöön.

Toiminta. Ruoanvalmistuksen, käsitöiden ja kodinhoidon opetusta varten järjestettiin erilaisia kursseja, havaintoesityksiä, esitelmää sekä neuvontapalvelua seuraavasti:

Talou skurssit	Kurssien luku- määrä	Osallistujien määrä
Ruoanvalmistuskursseja	61	660
Kotiapulaiskursseja	4	54
Erikoiskursseja	15	168
Voileipäkursseja	42	463
Leipomiskursseja	24	158
Kursseja koululaisille	17	173
» miehille	8	96
Havaintoesityksiä	85	1 786
	Yhteensä	3 558

Käsityökurssit	Kurssien luku- määrä	Osallistujien määrä
Ompelukursseja	111	1 348
Joululahjakursseja	1	12
Kursseja koululaisille	2	14
Hattukursseja	21	205
Koruompelukursseja	4	45
Leikkuupalvelua	—	3 387
Kutomista	—	343
	Yhteensä	5 354

Ruoanvalmistuskurssien aiheista mainittakoon perusruoka-, voileipä-, pikkulämmin- ja leipomiskurssit, kutsuruokakurssit, salaattikurssit, nopeatekoiset ruoat, jouluruoat, kurssit eläkeläisille, koululaisille, miehille ja nuorisokerholaisille. Yhteistyössä perhepäivähoitokomitean kanssa järjestettiin ravintoopin ja kodinhoidon opetusta perhepäivähoitajille Kontulassa. Yhteistyössä terveydenhoitoviraston kanssa järjestettiin ravintopillisiä luentoja Tapanilan, Siltamäen ja

Vuosaaren neuvoloissa. Suomenkielisen työväenopiston kotiapulaispiirin oppilaille annettiin opetusta ruoanvalmistuksessa ja kodinhoidossa. Ruotsinkielisen työväenopiston opetuskeittiössä annettiin opetusta näkövammaisille ja Mäkelänkatu 45:n keittiössä pidettiin ruoanvalmistuskursseja invalideille.

Havaintoesitysten ja esitelmien aiheista mainittakoon mm. hedelmäsokeri ruoanvalmistuksessa, rautaa ravinnosta, kodinhoito helpoksi, edulliset valkuaisaineet, sieniruoat, nopeat ruoat, munuaisruoat, pakasteet ja pakastaminen, kaaliruoat, laihdutusruoat sekä mausteiden käyttö. Kahdessa opetuskeittiössä pidettiin havaintoesityksiä säännöllisesti kerran viikossa. Näissä tilaisuuksissa annettiin ajankohtaisia ruoka- ja leivontaohjeita ja neuvottiin markkinoilla olevien valmiiden ja puolivalmiiden tuotteiden käyttöä.

Pukuompelu- ja hattukursseilla opetettiin ompelemaan uutta ja korjaamaan vanhaa sekä neuvottiin valmiiden kaavojen käyttöä. Leikkuupalvelu, johon liittyi ompeluneuvontaa ja sovitusta, tuli yhä suosittumaksi toimintamuodoksi.

Kangaspuiden lainaustoiminta ja kudonnan ohjaus oli vilkasta koko vuoden. Halukkaita tulijoita oli huomattavasti enemmän kuin mitä voitiin sijoittaa. Kangaspuissa ku-

dottiin mattoja, matkahuopia, hartiahuiveja ja raanuja.

Neuvontapalvelu antoi kuluttajavalistusta sekä puhelimitse että myös henkilökohtaisesti lautakunnan toimistossa ja jonkin verran myös opetuspaikoissa. Lautakunnan toimistoon tuli vuoden aikana 4 345 ja opetuskeittiöihin n. 4 000 puhelua. Puhelimitse annettu kuluttajavalistus käsitti sekä ruokatalous- että kodinhoitoasioita, kuten esim. lattianhoito-, vaatteiden pesu- ja tahrojen poisto-ohjeita. Kotitalouskoneiden ja -kojeiden hankintaan ja käyttöön liittyviä asioita kyseltiin runsaasti. Lisäksi tiedusteltiin lautakunnan kursseista ja muusta toiminnasta.

Näyttelyt. Lautakunnan huoneistossa Helsinginkatu 26 järjestettiin sieninäyttely syyskuussa. Näyttelyssä esitettiin diakuvin sieniä ja esillä oli 88 erilaista sientä. Näyttelyssä kävi 1 324 henkilöä.

Kerhot. Kotitalouslautakunnalla oli kolme omaa kerhoa: Vallilan äitikerho, Torstai-kerho ja Käpylän kotitalouskerho. Näiden yhteinen jäsenmäärä oli 134.

Tulot ja menot. Tuloja oli kurssitoiminnasta 44 940 mk sekä vuokratuloja 1 752 mk ja muita tuloja 5 453 mk eli yhteensä 52 145 mk.

Menoja oli kertomusvuonna 649 513 mk.

18. Kunnanasiamiehet

Henkilökunta. Kaupunginkansliaan v. 1960 perustettu kunnanasiamiehen v. 1964 perustettu tilapäinen apulaiskunnanasiamiehen virka siirrettiin kaupungin keskushallinnon organisaation uudistamisen yhteydessä 1.1. 1971 lukien kaupunginkanslian lainopilliseen osastoon.

Kunnanasiamies toimii varsinaisten virka-tehtäviensä ohella verolautakunnan, sen valmistelujaoston ja liikejaoston sekä tutkijalautakunnan ja sen liikejaoston kunnanasiamiehenä. Liikejaostossa tapahtuvaa toimintaa varten hänellä on kaksi palkkiovirkaista kunnanasiamiehen varamiestä, jotka ovat veroviraston viranhaltijoita. Lisäksi veroviraston lakimiesviranhaltijoista on osa määrätty toimimaan verolautakunnan eri jaostoissa sekä ennakkoperintäasioissa palkkiovirkaisina kunnanasiamiehinä ja kunnanasiamiehen varamiehinä. Verolautakunnan eri jaostoihin määrätty henkilöt toimivat verotuslain 25 §:n nojalla kunnanasiamiehinä tai varamiehinä myös tutkijalautakunnan vastaavissa jaostoissa.

Kunnanasiamiehenä toimi v. 1972 edelleen varat. Antti Varhimo ja apulaiskunnanasiamiehenä lainop.kand. Bengt Melander. Palkkiovirkaisina kunnanasiamiehinä toimi 13 ja palkkiovirkaisina kunnanasiamiehen varamiehinä 14 osastosihteeriä ym. veroviraston viranhaltijaa, joista yhdeksän henkilöä vain osan vuotta. Yksi apulaiskunnanasiamies toimi myös kunnanasiamiehen varamiehenä verolautakunnan ja sen valmistelujaoston kokouksissa sekä ennakkoperintäasioissa.

Kunnanasiamiesten toimisto- ja konekirjoitustyöt hoiti verovirasto.

Toimisto- ja arkistotilat. Päävirikaisen kunnanasiamiehen työhuone sijaitsi veroviraston huoneistossa Stadionilla ja apulaiskunnan-asiamiehen työhuone vastaavasti P. Hesperiankatu 15:ssä. Palkkiovirkaiset kunnan-asiamiehet hoitivat tehtävänsä yleensä heille valtion virkamiehinä kuuluissa työtiloissa.

Kaupungille verotusasioissa kuuluneet asiakirjat säilytettiin verovirastossa, lukuun ottamatta kaupunginhallituksen yleisjaoston pöytäkirjoja ja kaupunginjohtajan päätösluetteloa, jotka arkistoitii kaupunginkanslian toimesta.

Toiminta. Päävirikaisen kunnanasiamiehen pääasiallisimpia tehtäviä oli mm. keskusverolautakunnan ennakkotiedon sisältämien päätösten esittely kaupunginhallituksen yleisjaostolle sekä ehdotuksen laatiminen muutoksenhakukirjelmäksi, milloin yleisjaosto päätti hakea muutosta tällaiseen päätökseen. Lisäksi hänen tuli pitää yleisjaostossa pöytäkirjaa veroasioissa ja antaa siitä otteita asianomaisille ja eri laitoksille ja virastoille sekä esitellä kaupunginjohtajalle hänen käsiteltäväkseen kuuluvat veroasiat ja laatia ehdotus muutoksenhakukirjelmäksi, mikäli kaupunginjohtaja päätti hakea muutosta lääninhallitusten ja merimiesverolautakunnan päätöksiin. Edelleen hänen tuli laatia ehdotus vastineeksi, jonka kaupunginjohtaja antaa kaupunginhallituksen puolesta verovelvollisen tai toisen veronsaajakunnan lääninhallituksen päätöksestä tekemän valituksen johdosta

sekä pitää kaupunginjohtajan päätösluetteloä verotusta koskevien asioiden osalta ja antaa siitä tarvittaessa otteita eri virastoille. Kunnanasiamiehen tuli lisäksi antaa lääninhallitukselle lausunnot verojäämien tileistä poistamista koskevilla asioissa.

Päävirikaisen kunnanasiamiehen tehtävistä mainittakoon vielä vastineiden antaminen verolautakunnan liikejaoston ja lääniverolautakuntien ao. jaostojen puolesta kunnallis- ja kirkollisverotuksista tehtyihin valitukseen. Muiden tehtäviensä suuren määrän vuoksi kunnanasiamies ei ole voinut kuitenkaan hoitaa ko. tehtävää käytännöllisesti katsoen lainkaan koko kunnanasiamiesjärjestelmän voimassaolon aikana, vaan vastineiden antaminen on jäänyt miltei kokonaan liikejaoston kunnanasiamiesten varamiesten huoleksi. Kunnanasiamies on tässä suhteessa lähinnä antanut varamiehilleen ohjeita ja neuvoja.

Apulaiskunnanasiamiehen tehtäviin kuului lähinnä valmistella kaupunginhallitukselle osoitetut veronhuojennusta koskevat hakemukset ja esitellä ne kaupunginhallituksen yleisjaostolle. Lisäksi hän avusti päävirikaista kunnanasiamiestä tämän toimintapiiriin kuuluvissa tehtävissä lähinnä esittelemällä kaupunginjohtajalle tämän käsiteltäväksi kuuluvia veroasioita, ja pitämällä tältä osin kaupunginjohtajan päätösluetteloä. Apulais-

kunnanasiamiehen tuli myös antaa kaupunginhallituksen puolesta lausuntoja verojäämien tileistä poistamista koskevilla asioissa.

Veroviraston verovalitusasiain kirjaamon laatiman tilaston mukaan käsiteltiin kertomusvuonna tapahtuneissa esittelyissä, veronhuojennusta koskevia asioita lukuun ottamatta, yhteensä 8 022 (ed.v. 7 166) asiaa, joista suurimpana ryhmänä mainittakoon lääninhallitusten päätökset 7 305 (6 583) kpl. Veronhuojennusta koskevia hakemuksia käsiteltiin kaupunginhallituksen yleisjaoston kokouksissa yhteensä 289.

Palkkiovirikaisten kunnanasiamiesten ja heidän varamiestensä pääasiallisimpana tehtävänä on laatia heidän toimialakseen määrätyn veroviraston osaston osalta vastineet kunnallis- ja kirkollisverotuksista sekä kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksun maksupanoista tehtyihin valituksiin. Lisäksi he valvovat kaupungin, seurakunnan ja Kansaneläkelaitoksen oikeutta verotuksessa ja hakevat tarpeen vaatiessa muutosta ko. jaoston toimittamaan verotukseen. Kun valitukset saattoivat koskea samalla myös valtionverotusta ja ao. jaostoissa oli sekä valtionettä kunnanasiamiehenä tai heidän varamiehenään yleensä sama henkilö, ei ole käytävissä tilastoa yksinomaan kunnallisverotusta koskeneiden vastineiden ja valitusten määräästä.

19. Lastensuojelutoimi¹⁾

1. Yleistä

Vuosi 1972 oli lastensuojelulautakunnan 50. toimintavuosi. V. 1922 oli kasvatuslautakunnan tehtävät sekä eräitä tehtäviä terveydenhoito- ja köyhäinholitolautakunnalta siirretty uudelle lastensuojelulautakunnalle. Merkkivuoden kunniaksi järjestettiin Helsingin lastensuojelun 50-vuotistaipaletta kuvaava näyttely, jonka 25.9.1972 pidettyyn avajaistilaisuuteen Kallion virastotalon ruokalassa oli kutsuttu useita satoja lastensuojelun, sosiaalihuollon ja julkisen sanan edustajia. Samana päivänä järjestettiin lastensuojelutoimen omalle henkilökunnalle kahvitilaisuus sekä lastensuojelulautakunnalle ja kutsuvieraille illalliset Kaupungintalon juhlasalissa. Juhlapäivää varten toimitettiin juhlahulkaisu sekä suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset esitteet lastensuojelutoimen nykyisestä toiminnasta. Helsingin kunnallisen lastensuojelutyön historia monistetta jaettiin näyttelyssä ja muiden juhlatilaisuuksien yhteydessä.

Henkilöasioita ja sosiaalitointa johtavan apulaiskaupunginjohtajan 17.11.1971 päihdehuollon kartoitusta varten asettama työryhmä sai työnsä valmiiksi helmikuussa 1972. Työryhmä arvioi alle 18-vuotiaiden päihdeongelmaisten vuotuisiksi määräksi Helsingissä n. 2 000. Lastensuojeluviraston huollettavana on näistä kuukausittain ollut

n. 500 sekä eri järjestöjen huollettavana n. 50. Nuorten päihdeongelmaisten olemassaolevia auttamismahdollisuuksia tarkastellessaan työryhmä katsoi huoltotilannetta pahimmin haittaaviksi seikoiksi auttamisjärjestelmässä ilmenevät monet puutteet. Päihdehuollon toimintaohjelmaa hahmotellessaan työryhmä painotti ennalta ehkäisevän työn tärkeyttä sekä päihdeongelmaisten hoitojärjestelmän aukottomuuden tarpeellisuutta. Työryhmän muistioon sisältyi ehdotus toiminnan ja henkilökuntaresurssien kehittämisestä, mutta ehdotusta ei päästy toteuttamaan kertomusvuoden aikana.

Lastensuojelutoimi on sijoittanut toista tuhatta lasta yksityishoitoon hajalleen eri puolelle Suomea. Näin syntyneet maantieteelliset etäisyydet saattavat haitata lastensuojeluviraston työntekijöiden tai lapsen omaisten yhteydenpitoa lapseen. Ongelmalliseksi saattaa myös muodostua maaseudun sijaiskodissa ehkä pitkäänkin olleen nuoren palaaminen Helsinkiin esim. ammattikoulutustaan varten. Keskusverolautakunnan v. 1971 tekemä päätös siitä, että perhehoitomaksut kulut ylittävältä osalta ovat verotettavaa tuloa samoin kuin opetusministeriön samana vuonna tekemä päätös vieraspaikkakuntalaisten koulukustannusten korvaamisesta aiheuttivat perhesijoitustoiminnan kokonaistilanteen uudelleenarvioinnin. Lastensuojelulautakunta hyväksyi helmikuussa

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja lastensuojelutoimen toimintakertomuksen eripainoksessa.

1972 suunnitelman perhesijoitustoiminnan tehostamiseksi Helsingin kaupungin alueella. Kaupunginhallitus myönsi tarkoitukseen 25 300 mk:n määrärahan. Ns. perhesijoitustoiminnan tehostamiskampanjalla pyrittiin hankkimaan uusia sijaiskoteja sekä etsimään muotoja sijaisvanhempien koulutuksen järjestämiseksi ja heidän tukemiseen lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Syyskuun lopulla yhteistoiminnassa lehdistön, radion ja television kanssa järjestetyn tiedotuskampanjan tuloksena parisataa perhettä otti yhteyden lastensuojeluvirastoon. Neuvottelujen jälkeen n. 50 perhettä ilmoitti olevansa halukkaita ottamaan lapsen hoitoonsa. Kertomusvuoden lopussa näiden perheiden olosuhteiden tarkistaminen oli vielä kesken.

Uudessa Herttoniemen virastotalossa aloitti 16.5.1972 toimintansa lastensuojeluviraston itäisiä esikaupunkialueita palveleva sivutoimisto. Samassa yhteydessä aloitettiin Kontulan alueella yhdistetyn sosiaalityön kokeilu, jossa huoltoviraston sekä lastensuojeluviraston lastenhuoltotoimiston ja suojelukasvatustoimiston huoltotarkastajan tehtäviä yhdistettiin samalle työntekijälle. Alkuperäistä suunnitelmaa ei kyetty määrärahojen puuttuessa koko laajuudessaan toteuttamaan. Tästä syystä esim. lastentarhaintoimisto jäi pois kokeilusta. Kertomusvuoden lopulla kokeilu oli kesken.

Kertomusvuoden aikana kuvataidetoimikunta järjesti yhteistoiminnassa lastensuojelulautakunnan kanssa kaupungin lasten- ja nuorisokodeissa sekä perhehoidossa oleville helsinkiläislapsille ja -nuorille piirustuskilpailun. Kilpailussa jaettiin palkinnot eri ikäryhmissä ja sen lisäksi muita hyviä piirustuksia lunastettiin kuvataidetoimikunnalle.

Lokakuussa lastensuojelulautakunta päätti esittää kaupunginhallitukselle nuorisonhuoltolaitosten koulujen siirtämistä kansakouluhallinnon piiriin 1.1.1974 lukien.

2. Lastensuojelulautakunta

Lautakunnan kokoonpano oli v. 1972 seuraava: puh.joht. Erkki Tuomioja, varapuh.joht. Tapani Mäntysaari, jäsenet: Margareta Aminoff, Anna-Liisa Aro, Kaarina Kalmari, Rakel Lehtokoski, Sirkka Loimaranta, Sirkka-Liisa Nieminen ja Kerttu Vainio.

Lautakunnan *jaostojen ja laitosten johtokuntien kokoonpanon* ja muutosten osalta viitataan kunnalliskalenteriin sekä kokouksien tärkeimpien *päätöksien, esityksien ja lausuntojen* osalta kertomukseen Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta.

3. Lastensuojelutoimen henkilökunta

Henkilökunta. Kertomusvuoden lopussa oli lastensuojelutoimen palveluksessa 427 (ed. v. 428) vakinaista ja 188 (169) tilapäistä viranhaltijaa sekä 262 (252) työsopimuksin palkattua henkilöä eli yhteensä 877 (849). Näistä oli lastensuojeluviraston palveluksessa 136 (136) vakinaista ja 56 (48) tilapäistä sekä 9 (5) työsuhteista eli yhteensä 201 (189) ja loput laitosten palveluksessa.

Kertomusvuonna valmistui lastensuojelutoimen henkilökuntatutkimuksen kaksi raporttia: »Koulutuskysymyksiä» ja »Viihtyvyyden ja työolosuhteet». Tutkimus perustui koko henkilökunnalle lähetettyyn kyselylomakkeeseen. Raporteissa oli yhteensä 36 ehdotusta toimenpiteiksi henkilöstökysymyksissä.

Koulutustoiminta. Osa henkilökunnan koulutustoiminnasta tapahtui kaupungin yleiseen koulutustoimintaan kytkeytyneenä, osa lastensuojeluviraston omasta aloitteesta vain lastensuojelutoimen omaa henkilökuntaa koskevana. Koulutustoiminnan suunnittelusta, koordinoinnista ja tiedottamisesta huolehti sivutoiminen koulutusasiamies henkilökunnan jäsenistä kootun koulutus- ja opetustoimikunnan tukemana. Kertomusvuonna pi-

dettiin neljä viraston ja laitosten työntekijöille tarkoitettua luento- ja keskustelutilaisuutta, joihin osallistui 50—60 henkeä kuhunkin. Tilaisuuksissa käsiteltiin yhdyskuntatyön teoriaa ja käytäntöä, lyhytaikaisen sijahoidon vaikutusta lapsen kehitykseen, sosiaali-indikaattoreita ja niiden käyttöä sosiaalisuunnittelussa sekä perheterapiaa. Viimeksi mainitussa tilaisuudessa oli alustajina asiantuntijoita Barnby Skå-laitoksesta Ruotsista. Tämän lisäksi järjestettiin 10.—11.5. Meriharjussa suojelukasvatuksen kevätseminaari (osanottajia 80), jossa käsiteltiin nuorten psyykkisten häiriöiden taustatekijöitä ja hoitomenetelmiä, perheeseen kohdistuvaa neuvontaa, terapiatoimintaa sekä työpaikan ihmissuhteita. Lastenhuoltotoimiston seminaari järjestettiin Järvenpäässä 8.—9.9. (osanottajia 80) aiheena mm. lastensuojelutyöntekijän osuus psyykkisesti sairaiden lasten ja vanhempien hoidossa sekä lastensuojelutyön tavoitteet ja tulevaisuudennäkymät. Yhteistyössä henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston kanssa järjestettiin seminaari »Työpaikan ihmissuhteet» Turuntien motellissa 31.10.—1.11. Seminaariin osallistui 61 henkeä lastensuojelulautakunnasta, -virastosta ja laitoksista. Talous-, apu- ja huoltohenkilöstön seminaari järjestettiin 28.12. Oppilaskoti Toivolassa, osanottajia oli 100.

Koulutustoimikunta järjesti vuoden aikana tutustumiskäynnit Hyvösen lastenkotiin, SOS-lapsikylään, Vaihtoykeskukseen, Kotivuoren lastenkotiin sekä lastensuojeluviraston uuteen Kettutien sivutoimistoon. Lastensuojeluväelle varattiin myös tilaisuus kahteen teatteriesitykseen (»Lupa sanoa» ja »Toinen maailma»), joiden yhteydessä keskusteltiin esityksiin liittyvien nuorten ja laitoshoidon ongelmista.

Kertomusvuoden aikana asetettiin toimikunta laatimaan suunnitelma työnhjauksen järjestämiseksi lastensuojeluvirastossa ja laitoksissa. Lastenhuolto- ja suojelukasvatus-toimistossa sekä eräissä laitoksissa järjestettiin kokeilunluontoisesti työnhjausta.

4. Hallinnollinen toimisto

Hallinnollinen toimisto suoritti hallinnollista yleisvalvontaa siten, että toimistusjohtaja, sihteeri ja talouspäällikkö suorittivat tarkastuskäyntejä laitoksissa. Lastensuojeluviraston diaariin merkittiin vuoden aikana 5 583 (5 920) saapunutta kirjelmää. Toimitusjohtajan päätösluettelon merkittiin kertomusvuoden aikana 291 (293) pykälää.

5. Lastenhuoltotoimisto

Lastenhuoltotoimiston avohuoltotyötä pyrittiin kertomusvuonna tehostamaan perustamalla kolmen sosiaalityöntekijän muodostamia työnhjausrhyimiä, joiden työnhjausopiskelua johti neljä toimiston omaa ja yksi ulkopuolinen työnhjaajan pätevyuden omaava sosiaalityöntekijä. Kokeilu aloitettiin syyskuussa 1971, se jatkui kesäkuuhun 1972 kuutena työnhjausrhyimänä ja syyskaudelta 1972 alkaen kahtena neljän sosiaalityöntekijän ryhyimänä. Lisäksi aloitettiin syyskaudella työnhjauksen teoreettisten perusteiden ryhyimäopiskelu. Ryhyimään osallistui 20—25 sosiaalityöntekijää. Useat toimiston työntekijät jatkoivat myös perheterapian opiskelua alan kursseilla ja seminaareissa.

Kertomusvuosi merkitsi toimiston työlle uutta tilannetta siinä, että toukokuussa siirtyi itäisten kaupunginosien kenttätyöntekijäryhyimä johtavan huoltotarkastajansa ja yhden toimistoapulaisen kanssa Herttoniemen sivutoimistoon, joka sijaitsi Kettutien monitoimikeskuksessa. Samanaikaisesti aloitettiin huoltoviraston ja lastensuojeluviraston yhteistoimintakokeilu Kontulassa sijaitsevalla, useita kaupungin vuokrataloja käsittävällä alueella. Kokeilu jatkui v. 1973. Sen tuloksia selvittelee kaupunginhallituksen talous- ja suunnittelutoimiston työryhyimä. Tämän lisäksi tarkkaillaan yhteistyötä samassa rakennuksessa sijaitsevien kahden

huoltotoimiston ja lastensuojeluviraston työntekijöiden kesken.

Lastenhuoltotoimiston laitossijoitukset pysyivät osapuulle ennallaan. Perhehoitosijoituksissa sensijaan tapahtui lievää laskua, mihin on löydettävissä useitakin syitä: toimiston sosiaalityöntekijöiden riittämätön määrä, hoitomaksut, jotka eivät kata lapsesta aiheutuvia kustannuksia, maaseudullakin lisääntyvä naisten osallistuminen kodin ulkopuoliseen ansiotyöhön jne. Toimintavuoden loppupuolella lastensuojelulautakunta päättikin ehdottaa hoitomaksujen korotuksia siten, että niihin kustannukset peittävien maksujen ohella sisältyisi ns. huolenpitolisä.

Laitoshuollon osalla koettiin uusi tilanne sikäli, että nuorisokotipaikkojen tarve oli huomattavasti aikaisempia vuosia vähäisempi. Tästä syystä Laajasalon nuorisokoti muutettiin vajaamielisten nuorisokodiksi, Tavallahden nuorisokodin asuntola vajaamielisten asuntolaksi ja suunnitteilla oleva Koskelan nuorisokoti luovutettiin samoin vajaamielisten käyttöön.

Helsingissä edelleen vallitseva asuntopula aiheutti sijoitettujen lasten kehityksen ja kokonaishuollon kannalta epäedullisia sijoituksia.

A v o h u o l t o

Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten huollosta vastasi kolme huoltotarkastajaa. Toiminta perustui kokonaan äitien vapaaehtoiseen yhteydenottoon. Au-äitien olojen kohentuminen ja huoltotarkastajien laitmien kuntoutussuunnitelmien toteutuminen kariutuivat usein asunnon puutteeseen ja päivähuoltomahdollisuuksien riittämättömyyteen. Lastenvalvojan luettelossa oli v:n 1972 aikana 4 692 (4 609) avioliiton ulkopuolella syntynyttä lasta. Huolimatta yleisestä syntyvyyden laskusta on avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden määrä sekä suhteellisesti että absoluuttisesti kohonnut.

Kaupunkialueella toimi edelleen 20 huoltotarkastajaa neljän johtavan huoltotarkastajan johtamina. Lakisääteisessä valvonnassa oli kullakin huoltotarkastajalla keskim. 49 (48.1) lasta. Näiden lisäksi oli huoltotarkastajilla keskim. 12.4 (12.4) tutkimus- ja neuvontatapausta kuukaudessa.

Mustalaisten huoltoa varten toimistolla oli yksi huoltotarkastaja. Hänen työnsä kohteena oli kertomusvuonna 77 mustalaisperhettä, joilla oli lapsia 152.

Kodin ulkopuolella kasvatettaviksi sijoitettiin 40 (24) mustalaislasta. Asuntovaikeudet olivat pääasiallisena syynä 13 tapauksessa, vaikka mustalaisten asuntotilanne onkin olennaisesti parantunut viime vuosina. Helsingin kaupungin vuokra-asunnoissa asuu n. 150 mustalaisperhettä.

Helsingissä asui kertomusvuonna vajaat 700 mustalaista eli 10% maan koko mustalaisväestöstä. Mustalaisväestö jakaantui n. 300 ruokakuntaan.

Lastenhuoltotoimisto jatkoi edelleen päivähoitolakia odoteltaessa asiakasperheiden lasten sijoittamista *päivähoitoon*. Työmuoto merkitsi joustavaa tukea toimiston muulle avohuoltotyölle. Toimisto sijoitti päivähoitoon, ts. välitti perhehoitopaikan ja suoritti hoitomaksun, yhteensä 132 (182) lasta. Lisäksi välitettiin hoitopaikka 64 (37) sellaiselle lapselle, joiden hoitomaksun huoltaja itse tai huoltovirasto suoritti.

Perhepäivähoitoa on voitu onnistuneesti käyttää kotien tukena erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa lapsen herkkyyden, arkuuden, infektioalttius, käytöshäiriöisyys tms. tekevät hoidon lastenseimessä tai -tarhassa vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi. Myös vuorotyössä käyviä yksinhuoltajia on voitu josain määrin tukea perhepäivähoidon avulla.

Toimisto tutki kertomusvuonna 52 (43) perhepäivähoidosta tai yksityisestä päiväkodista tehtyä valitusta.

Perheenneuvontatyötä suoritti lastenhuoltotoimistossa neljän huoltotarkastajan, joh-

19. Lastensuojelutoimi

tavan huoltotarkastajan ja toimistoapulaisen muodostama työryhmä. Kertomusvuonna oli perheenneuvonnassa edelliseltä vuodelta siirtyneitä ja vuoden aikana asiakkaiksi tulleita perheitä 167 (241), joilla oli yhteensä 396 (469) lasta. Perheistä 19% oli yksinhuoltajaperheitä. 81% perheistä otti itse yhteyden perheenneuvontaan. Valtaosa, eli 57%, perheistä kuului III sosiaaliryhmään, 22% IV sosiaaliryhmään ja vain 21% kahteen ylimpään sosiaaliryhmään.

Perheenneuvonnan asiakkaista varsin suuri osa oli terveydellisesti tai sosiaalisesti vammautuneita. Niinpä psyykkisesti poikkeava perheenjäsen oli 11%:ssa perheistä, psykiatrisessa sairaalahoidossa oli joku perheenjäsenistä 20%:ssa perheistä ja vakava somaattinen sairaus tai vamma oli jollakin perheenjäsenellä 9%:ssa perheistä.

Perheet olivat tarvinneet muuta huoltoa seuraavasti:

	per- heistä
lastensuojeluviraston toimenpiteitä ..	41%
sosiaaliaivustuksen tai -vakuutuksen perusteella	23 »
kasvatusneuvolan toimenpiteitä	21 »
asunnonjakotoimiston toimenpiteitä ..	21 »
päihdehuoltotoimenpiteitä	16 »
muita toimenpiteitä	6 »

Perheiden avioliitto-ongelmat ilmenivät seuraavissa muodoissa:

	per- heistä
avioliittoon sopeutumisen häiriöitä ..	57%
lapsiongelmia	44 »
alkoholiongelmia	33 »
luonne- ja temperamenttihäiriöitä	27 »
uskottomuus- ja seksuaalielämän ongelmia	26 »
muita häiriöitä	17 »

Lastenhuoltotoimisto pyrki kertomusvuonna kartoittamaan perheenneuvonnan tarvetta, laatua ja yhteistyömahdollisuuksia kaupungin alueella kutsumalla useaan ot-

teeseen neuvotteluun muitten samaa tai samankaltaista työtä tekevien toimistojen ja yhteisöjen edustajia. Neuvottelut jatkuivat yli vuodenvaihteen ja yhteistyö tässä muodossa sai jo toimikuntatyöskentelyn luonteen.

Kaupunkipiirien huoltotarkastajien tehtävänä oli edelleen tutkia ja selvittää *asumustai avioeroa* hakevien aviopuolisoiden olosuhteet ja mahdollisuudet lapsen/lasten huollon ja kasvatuksen järjestämiseen silloin, kun aviopuolisot eivät päässeet keskenään sopimukseen siitä, kumman huoltoon heidän alaikäiset lapsensa eron jälkeen jäisivät. Näissä tutkimuksissa huoltotarkastajien työtä ohjasi johtava huoltotarkastaja, joka myös käsittelee asumus- ja avioerolasten tapaamisoi-keudesta vanhempien kesken syntyneitä erimielisyyksiä.

Toimisto antoi kertomusvuonna 169 (130) lausuntoa lasten huollosta asumus- ja avioerotapauksissa. Suhteellisen korkea nousu heijastanee toisaalta asumus- ja avioerojen lisääntymistä, mutta toisaalta myös miesten kasvava kiinnostus lasten huoltoa kohtaan saattaa vaikuttaa samaan suuntaan.

Lasten *kesävirkestystoimintaa* varten oli varattu määrärahaa 600 000 (500 000) mk. Tästä käytettiin hoitomaksuihin 581 628 (473 328) mk, matkakuluihin 14 133 (11 539) mk, lasten sairastumisista aiheutuneisiin menoihin 1 667 (2 507) mk ja postikuluihin 1 005 (1 480) mk eli yhteensä 598 433 (488 854) mk.

Kesäsijoitus järjestettiin kaikkiaan 1 760 (1 499) lapselle. Valtaosa heistä sijoitettiin maaseudulle yksityisperheisiin, mutta osa myös yhdistysten, järjestöjen ym. siirtoloihin ja leireille (esim. Lasten Kesä ry, Mannerheimliitto, Pelastusarmeija, Pojista Miehiä ry, Partaharjun leiri jne). Lapsista suurin osa oli kouluikäisiä, etupäässä 7—12-vuotiaita. Yli 12-vuotiaiden sijoitus tuotti nyt niinkuin aikaisempinakin kesinä ylivoimaisia vaikeuksia. Ilmeistä onkin, että 12—15-vuotiaiden kesävirkestystä varten olisi kehitettävä

muotoja, jotka nykyistä paremmin vastaisivat esipuberteetissa ja puberteetissa olevien las-

ten maailmankuvan hahmottamista ja selkiyttämistä palvelevia tarpeita.

Sijoituspaikka	Pojat (876)		Työt (887)		Yhteensä (1 760)	
	Kaikkiaan	Keskim.	Kaikkiaan	Keskim.	Kaikkiaan	Keskim.
Perhesijoitukset	45 283	67.9	52 890	67.9	98 173	67.9
Siirtolasijoitukset	7 705	40.8	4 194	47.1	11 899	42.8
Yhteensä	52 988	61.7	57 084	65.8	110 072	63.7

Lähes kaikki lapset olivat vaikeista olosuhteista. Huomattava osa tuli vajaista tai rikkoutuneista kodeista. Kaikkiaan yksinhuoltajien lapsia oli 922 (944) eli 51 (63) % kaikista kesälapsista. Heidän joukossaan oli myös paljon sairaiden, työkyvyttömiä, varttomien suurperheiden ja alkoholistien lapsia. Noin kaksi kolmasosaa lapsista tuli huoltoapua saavista perheistä. Samoin huomattava osa lapsista oli aikaisemmin ollut muiden lastensuojelutoimenpiteiden kohteina. Perheistä tulevien lasten lisäksi hankittiin kesäkoti 61 lastenkodista tulevalle lapselle. Kasteleville, sairaille ja häiriintyneille lapsille pyrittiin mahdollisuuksien mukaan hankkimaan heidän erityisvaikeuksiaan ymmärtävät kodit.

Kesälapsista perheille maksettavat hoitokorvaukset noudattivat kasvattilasten hoitomaksuja ja vaihtelivat 180—270 mk/kk lapsen iästä ja hoitoisuusasteesta riippuen. Siirtoloissa hoitomaksut vaihtelivat 2—9 mk/vrk. Lasten vanhemmat osallistuivat hoitomaksuihin tulojensa mukaan. Lastensuojeluvirasto maksoi 33 lapsen kohdalla vain matkakulut.

Lastenhuoltotoimisto valvoi myös 38 (38) yksityisen järjestön tai muun yhteisön harjoittamaa kesäsijoitustoimintaa. Tämän toiminnan tukemiseen Helsingin kaupunki oli myöntänyt yhteensä 160 000 (156 000) mk:n määrärahan.

Lakisääteinen kasvattilasten valvonta

	Poikia	Tyttöjä	Kaikkiaan
Siirtynyt v:lta 1971	92	112	204
V. 1972 valvontaan tulleita	26	28	54
Yhteensä	118	140	258
Poistettu valvonnasta v. 1972	37	37	74
V:teen 1973 jääneitä	81	103	184
Näistä avioliiton ulkopuolella syntyneitä			39.7%

Muiden kuntien huostassa olevien lasten valvonta

	Lapsia		
Siirtynyt v:lta 1971	40		
V. 1972 valvontaan tulleita	7		
Yhteensä	47		
V. 1972 valvonnasta poistettuja	4		
V:teen 1973 jääneitä	43		
	Poikia	Tyttöjä	Yht.
Näistä aviolapsia	10	10	20
au-lapsia	10	13	23
	20	23	43

Lastenhuoltotoimiston suojeluvalvonta

	Poikia	Tyttöjä	Yht.
Siirtynyt v:lta 1971	132	139	271
Valvontaan v. 1972	37	47	84
	169	186	355
Poistettu v. 1972	25	23	48
Valvonnassa 31.12.1972 ..	144	163	307

19. Lastensuojelutoimi

Lastenhuollon uudet huoltotoimenpiteet v. 1972

Huoltotoimenpide	Lapsen ikä, vuotta												Kaikkiaan		
	—6		7—12		13—15		16—17		18—		Tunte- maton				
	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	Yht.
<i>Avohuolto</i>															
Tutkimus, neuvonta, ohjaus	490	472	304	295	80	113	31	46	4	13	11	13	920	952	1 872
Suojeluvallontaan asettami- nen	17	27	17	15	3	5	—	—	—	—	—	—	37	47	84
Taloudellinen avustaminen	56	47	14	9	11	11	6	11	1	14	—	—	88	92	180
Annettu lausunto viraston ul- kopuolelle	111	108	65	78	18	26	11	11	9	8	—	1	214	232	446
Muu toimenpide	10	7	9	8	1	6	—	2	—	—	—	—	20	23	43
Yhteensä	684	661	409	405	113	161	48	70	14	35	11	14	1 279	1 346	2 625
<i>Sijaishuolto</i>															
Orpo	—	—	1	2	2	1	—	—	—	—	—	—	3	3	6
Hylätty	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Luovutus sopimuksella Lsl 11 §	56	49	16	12	1	6	—	—	—	—	—	—	73	67	140
Päätöksellä vastoin vanhem- pien tahtoa Lsl 12 §	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Väliaikaisesti vanhempien suostumuksella Lsl 9 § c ..	164	162	55	65	5	19	—	2	—	—	—	—	224	248	472
Vain sijoitettu Lsl 19 §	7	4	1	3	—	2	—	—	—	—	—	—	8	9	17
Yhteensä	227	215	73	82	8	28	—	2	—	—	—	—	308	327	635
Siitä sekä avo- että sijais- huoltoa saaneet	15	11	8	16	2	4	—	—	—	—	—	—	25	31	56

Nuorten kotiapulaisten valvontaa koskevat säännökset ovat ilmeisesti käyneet tehottomiksi; säädös lienee tuntematon useimmille kotiapulaisista palkkaaville perheille. Kertomusvuoden aikana oli lain edellyttämässä valvonnassa kahdeksan nuorta kotiapulaista ja v:lle 1973 heitä siirtyi vain yksi.

Ottolapsitoimintaa varten lastenhuoltotoimistolla oli yksi johtava huoltotarkastaja, joka käytti apunaan maaseutupiireissä toimivia perhehoidontarkastajia ja kaupunki-
piirien tarkastajia.

Sosiaalityöntekijöiden tukena toimi adoptioneuvotteluryhmä, johon kuuluivat em. sosiaalityöntekijöiden lisäksi sosiaalilääkärintoimiston psykologi ja psykiatri.

Lastenhuoltotoimisto hoiti kertomusvuonna yhteensä 48 (40) helsinkiläislapsen adoption, näistä oli poikia 28 (19) ja tyttöjä 20 (21). Pelastakaa Lapset ry:n hoitamia helsinkiläislapsien adoptioita käsiteltiin 13 (17). Adoptioryhmä antoi sosiaalihuollon pyynnöstä lausuntoja myös ulkomaille tapahtuvista adoptioista.

Lastenhuoltotoimistolle tehtiin ilmoituksia, kanteluita ja avunpyyntöjä, jotka koskivat 1 862 (1 738) alaikäistä lasta (lukuun eivät sisälly valvonnassa olevat lapset). Ilmoituksista sijoitettiin kodin ulkopuolella kasvatettaviksi ja hoidettaviksi 635 (768) lasta eli 34 (44) %.

Sijaishuolto

Perhehoitoon sijoitettuja oli kertomusvuoden päättyessä 1 433 (1 526). Näistä maaseudun kodeissa 1 207 (1 292) ja Helsingissä 226 (234). Sijoitus perhehoitoon muodostaa eräänlaisen avo- ja laitoshuollon raja-alueen. Juridisesti se kuuluu sijoitustoiminnan ja sijaishoidon piiriin. Olosuhteet, joissa perhehoitoon sijoitetut lapset ovat, lienevät kuitenkin lähinnä verrattavissa normaaliin perhe-elämään.

Perhehoitoa varten toimistolla oli käytävissä kolme johtavaa huoltotarkastajaa ja 12 perhehoidontarkastajaa, jotka toimivat maaseutupiireissä alueellisen jaon pohjalla. Helsingin kaupungin alueella perhehoidon valvonnasta huolehtivat ao. piirien huoltotarkastajat. Yksi perhehoitotyössä olevista tarkastajista suoritti yksinomaan sijoituskotien hankintaan liittyviä tehtäviä ja yksi tämän kentän ja osittain muunkin lastenhuoltotoimiston työn tiedotus- ja suhdetoimintatehtäviä.

Vuoden aikana julkaistiin kaupunginhallituksen myöntämän määrärahan turvin sijoituskodeille ja asiamiehille tarkoitettua *Me yhdessä* -lehtistä.

Sijaisvanhemmille järjestettiin kertomusvuonna eri puolilla Suomea tiedotus- ja neuvottelutilaisuuksia, joihin osanotto oli varsin runsasta ja innostunutta. Kokousten järjestämistä suunnitellaan edelleen jatkettavaksi kerran kuukaudessa eri paikkakunnilla järjestetyin tilaisuuksin.

Sijaisvanhempia on yritetty innostaa perustamaan ainakin suurimmissa sijoituskunnissa sijaisvanhempien kerhoja tai yhdistyksiä yhteisten ongelmien pohtimista varten.

Perhehoidon valvonnasta huolehtivilla työntekijöillä oli keskimäärin 124 (125) lasta valvottavanaan. Huolimatta viime vuosien työvoimalisäyksestä oli valvottavien määrä tehokasta työtä ajatellen edelleen ainakin kaksi kertaa liian suuri.

Perhesijoitustyöntekijöillä oli tukeaan kerran viikossa apulaislastenhuollontarkastajan johdolla kokoontuva erityinen työryhmä.

Toimistolla oli perhesijoitustoimintaa varten käytävissä palkattuja paikallisasiamiehiä 45 kunnassa. Asiamiehille järjestettiin vuoden aikana yksi kokous, jossa heidän omaa asemaansa liittyvien asioiden ohella keskusteltiin lasten ja nuorten kasvatuksellisista kysymyksistä.

Laitoshoito. Sosiaaliohjesäännön edellyttämää lasten- ja nuorisonhuoltolaitosten sekä vajaamielislaitosten kasvatuksellista ja huol-

loista valvontaa suorittivat lastenhuollontarkastaja, apulaislastenhuollontarkastaja, tarkastaja ja vajaamielishuoltaja. Apulaislastenhuollontarkastajalla ja tarkastajalla oli apunaan tässä tehtävässä yksi huoltotarkastaja ja nuorisokotien osalta kaksi huoltotarkastajaa.

Lasten- ja nuorisonhuoltolaitokset henkilökuntineen ovat omalta osaltaan joutuneet kokemaan yhteiskunnallisten muutosten ja tasapainottomuustilojen paineen. Kasvatustavoitteita on jatkuvasti jouduttu tarkistamaan ja tarkastelemaan. Myös laitosten henkilökunnan asemaa ja oikeuksia on eri yhteyksissä tarkasteltu. Erityisesti lastensuojelun toimistusjohtajan asettamissa ohjesääntö- ja laitosasiaintoimikunnassa on otettu kantaa näihin kysymyksiin.

Kertomusvuoden aikana aloittivat toimintansa 7-paikkainen Kontulan perhekoti ja 14-paikkainen Maunulan nuorisokoti, jonka valmistumisen jälkeen Kallion nuorisokodin toiminta lakkautettiin. Taivallahden nuorisokodin asuntola-osasto ja Laajasalon nuorisokoti muutettiin vajaamielisten asuntoloiksi.

Lastenhuoltotoimisto sijoitti kertomusvuonna turvattomia lapsia ja nuoria yhteensä 59 laitokseen. Näistä 20 oli kaupungin omia, viisi toisten kuntien omistamia ja loput eri yhdistysten, järjestöjen ja säätiöiden omistamia laitoksia (Lukuihin eivät sisälly vajaamielisten sijoitukset). Lisäksi sijoitettiin lapsia ja nuoria tutkimusta ja hoitoa varten Lastenlinnaan ja sairaaloiden lasten- ja nuorisopsykiatrisille osastoille.

Kysymys lapsikroonikoiden laitoshoidosta oli edelleen ratkaisematta. Lastenhuoltolaitoksissa jouduttiin hoitamaan useita lapsia ja nuoria, joiden oikea sijoituspaikka olisi ollut sairaala.

Jälkihuolto

Lakisääteinen turvattomien lasten huolto päättyy lapsen täytettyä 16 vuotta. Helsingin-

gin lastensuojelutoimen piirissä on kuitenkin jo kauan todettu mainittu ikäraja useissa tapauksissa liian matalaksi. Niinpä nuorten koulunkäynnin ja ammatti- tai oppikouluopintojen saattamiseksi loppuun on huoltoa usein jatkettu ohi tämän ikärajan eli huostaanoton päätyttyäkin.

Kertomusvuoden lopussa oli jälkihuoltoa saavia yhteensä 313 (339) nuorta. Heidän lisäksi annettiin useille nuorille tilapäistä, lyhytaikaista tukea.

Jälkihuoltoa saavista oli laitoshoidossa 138 (133), perhehoidossa 152 (187) ja itsenäisesti asuvia 24 (19). Heistä jatkoi koulunkäyntiä 242 (283), työssä kävi 64 (47), 6 (4) ei ollut työssä eikä koulussa ja 1 (1) oli sairaalahoidossa.

Lienee odotettavissa, että jälkihuollossa olevien määrä lisääntyy yleisen koulutusajan pidentyessä ja jatkokoulutustarpeen tullessa yhteiskunnassa nykyistä yleisemmin hyväksytyksi.

Jälkihuoltotyötä hoiti toimistossa yksi huoltotarkastaja apunaan kaupunki- ja maaseutupiirien tarkastajat ja laitosten sosiaalityöntekijät.

Vajaamielishuolto

Kertomusvuosi oli vajaamielishuollossa eräänlainen välivuosi. Uusia toimintapisteitä, kuten Mellunmäen päivähuoltola ja Koskelan asuntola, oli rakenteilla, mutta niiden valmistuminen ja käyttöönotto siirtyi seuraavaan vuoteen. Laitospaikkapula oli kuluneenakin vuonna vajaamielishuollon suurin vaikeus. Niistä vajaamielislaitoksista, joissa Helsingillä ei ole paikkavarauksia, tuli jatkuvasti

pyyntöjä helsinkiläisten pois siirtämisestä. Kaupungin laitostoiminnassa ei vielä kertomusvuonna tapahtunut muutoksia. Killinmäen keskuslaitoksen osalta oli menossa edelleen odotusvaihe. Eräitä suunnitelman osia tarkistettiin ja kaupungin taholta pyrittiin kiirehtimään hankkeen toteutumista. Lisäksi neuvoteltiin Sofianlehdon vastaanottokodin hoitopaikkojen käytöstä entistä laajemmin vajaamielisten hoitoon. Samalla pantiin vireille Helsingin kaupungin väliaikaisen keskuslaitoksen perustamista koskeva asia. Keskuslaitos muodostuisi aluksi jo toiminnassa olevista vajaamielishuollon toimintapisteistä.

Päivähuoltoloiden toiminta jatkui täydellä vahvuudella. Kaupungilla oli vuoden lopussa omia päivähuoltolapaikkoja 325. Yksityisiin päivähuoltoloihin oli sijoitettuna 74. Syksyllä aloitti toimintansa uusi yksityinen päivähuoltola, hoitopedagogisen Rudolf Steiner -koulun kannatusyhdistyksen ylläpitämä 15-paikkainen Marjatta-koulu.

Kesävirkestystoiminta laajeni ja monipuolistui alan yhdistysten toimesta edelleen ja kuluneena kesänä saattoi lastensuojeluvirasto sijoittaa 159 kehitysvammaista siirtoloihin ja leireille.

Yhteistyö alan yhdistysten ja Helsingin seurakuntien kanssa oli myönteistä ja tiivistä. Niiden järjestämät toiminnot tukivat merkittäväällä tavalla kaupungin vajaamielishuoltoa.

Alan henkilöstön koulutustoiminta jatkui vireänä ja sekä kursseille että erilaisiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin osallistuttiin aktiivisesti.

Vajaamieliset 31.12.1972 iän, sukupuolen, älykkyyden ja syntyperän mukaan

	0—6 v		7—15 v			Syvästi vajaamiel. ÄÖ alle 20	Vaikeasti vajaamiel. ÄÖ 10—35	Keskit. vajaamiel. ÄÖ 36—51	Lievästi vajaamiel. ÄÖ 52—67	Tark. mää- rittelemätön vajaamiel.	Aviollisia		Aviottomia		Yhteensä						
	P	T	P	T	P						P	T	P	T		P	T				
<i>I Kotihoidossa olevat</i>	38	20	79	55	209	206	6	5	28	26	96	92	138	115	58	43	320	276	6	5 ¹⁾	607
Vajaamielisvalvonnassa	—	—	2	—	14	10	—	—	—	—	2	4	14	5	—	1	12	7	4	3	26
Päivähuoltoloissa	18	7	78	51	123	103	—	—	12	10	76	68	101	67	30	16	211	155	8	6	380
Kaupungin omistamissa	15	4	74	46	94	73	—	—	9	8	63	46	88	56	23	13	175	118	8	5	306
Yksityisissä	3	3	4	5	29	30	—	—	3	2	13	22	13	11	7	3	36	37	—	1	74
<i>II Vajaamielislaitoksissa</i>	8	5	48	38	199	136	27	20	91	68	65	54	39	19	33	18	228	155	27	24	434
Helsingin kaupungin laitok- sissa	—	—	1	—	21	9	4	1	8	3	8	4	2	—	—	1	21	9	1	—	31
Valtion laitoksissa	—	—	—	—	12	5	1	—	1	—	6	3	4	2	—	—	9	3	3	2	17
Kuntainliiton laitoksissa	—	1	8	12	30	21	6	6	16	15	7	8	6	1	3	4	32	30	6	4	72
Säätiöiden ja yhdistysten lai- toksissa	8	4	39	26	136	101	16	13	66	50	44	39	27	16	30	13	166	113	17	18	314
<i>III Lastenhuoltolaitoksissa</i>	27	17	39	27	49	31	21	14	17	18	26	10	25	15	26	18	89	66	26	9	190
Hgin kaupungin omistamissa	24	16	39	27	37	25	19	14	17	17	21	9	17	11	26	17	75	61	25	7	168
Yksityisissä	3	1	—	—	12	6	2	—	—	1	5	1	8	4	—	1	14	5	1	2	22
<i>IV Sairaaloissa ja parantoloissa</i>	1	3	1	—	96	100	1	3	21	20	33	34	42	45	1	1	84	86	14	17	201
<i>V Perhehoidossa</i>	—	—	1	3	8	12	—	1	—	—	2	4	7	10	—	—	6	8	3	7	24
Vajaamielisiä yht.	74	45	168	123	561	485	55	43	157	132	222	194	251	204	118	80	727	591	76	62	1 456

1) Tähän sisältyy 201 pelkästään kotihoidossa ollutta.

6. Suojelukasvatustoimisto

Suojelukasvatustoimiston tutkittavaksi tulleiden henkilöiden määrä oli 2 529 (3 106). Lukuun ei sisälly koulukuraattorien hoitamia tapauksia.

Toimiston työssä painottuivat edelleen päihdeongelmien aiheuttamat tehtävät. Uuden huumausainelain voimaantulo 1.3. 1972 ei aiheuttanut varsinaisesti muutoksia toimiston työssä. Vuoden 1971 lopussa voimaan tulleen myrkkylain avulla on tinnerin käyttöä nuorison keskuudessa onnistuttu vähentämään, mutta tilalle valitut muut nuuhkittavat aineet ovat olleet yhtä vaarallisia eikä kuolemantapauksilta ole vältytty. Yhteistoiminta päihdehuoltoon suorittavien järjestöjen kanssa on jatkunut entisessä laajuudessa. A-klinikkasäätiön kanssa on tehty sopimus, jolla kaupungin tuki Helsingin nuorisoasemalle on järjestetty pysyväle

kannalle. Kaupunginkanslian ja sosiaalihuollituksen kesken käytyjen neuvottelujen perusteella oli 17.11.1971 asetettu työryhmä selvittämään päihdehuollon tilannetta Helsingissä ja hahmottelemaan sen lähivuosien kehityslinjoja. Työryhmän mietintöön nojautuen lastensuojelulautakunta merkitsi talousarvioehdotukseensa eräitä virkoja päihdehuoltotyön tehostamista varten, mutta näitä ei otettu v:n 1973 talousarvioon. Suojelukasvatustoimiston voimavarat päihdehuollon alalla eivät ole siis lainkaan lisääntyneet tehtävien laajenemisesta huolimatta. Nuorisonhuoltaja toimi puheenjohtajana Helsingin seudun yhteiskuntatutkimuksen neuvottelukunnan 30.9.1971 asettamassa projektiryhmässä, joka toimi neuvottelukunnan palkkaaman tutkijan tukena. Projektiryhmä lopetti työnsä v:n 1972 päättyessä ja tutkija jätti tutkimuksensa neuvottelukunnalle v:n 1973 alussa. Selviämisasemien suhteen toi-

misto on jatkuvasti painottanut, että työ olisi aloitettava Helsingissä alaikäiseen kohdistuvana toimintana rajoitetuissa puitteissa. Lastensuojelulautakunta on myös tehnyt ehdotuksen huoneiston varaamiseksi nuorille päähtyneille tarkoitettua selviämisasemaa varten. Mitään toimintaa ei kertomusvuoden aikana tässä suhteessa kuitenkaan saatu alulle.

Kriminaalipolitiikkaan liittyvät tehtävät ovat laajentuneet sen kautta, että kertomusvuodesta lähtien raastuvanoikeudessa käsiteltiin nuorten lainrikkojain asioita kolmella tähän tehtävään erikoistuneella osastolla aikaisemman kahden asemasta. Tämän johdosta kaupungin tukea Kriminaalihuolto ry:lle laajennettiin niin, että sinne voitiin palkata kolmas oikeusedustaja lastensuojelulautakunnan antamiin tehtäviin. Toiminta raastuvanoikeuden nuoriso-osastoissa on vähäisten omaisuusrikosten osalta supistunut, mutta huumausainelakia rikkoneiden nuorten asiain määrä on lisännyt näiden oikeusedustajain työtä.

Rikoslain aikaisemmat muutokset, jotka koskivat henkeen ja ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuvia sekä omaisuusrikoksia eivät sellaisenaan ole sanottavasti vaikuttaneet toimiston työhön. Sen sijaan on todettava, että 11.7.1970 voimaan tullut rangaistusmääräyslaki alkoi vaikuttaa toimiston työhön sen jälkeen, kun sisäasiainministeriö v:n 1971 lopulla oli antanut poliisiviranomaiselle ohjeet uuden lain soveltamisesta. Rangaistusmääräysmenettelyä käyttäen voitiin nyt käsitellä myös eräitä nuorten keskuudessa ilmeneviä yleisiä rikoksia ennenkaikkea näpistämistä. Tämä supisti kertomusvuoden kuluessa jonkin verran esitutinnan yhteydessä tehtävää sosiaalityötä. Eräiltä muilta osin nämä tehtävät kuitenkin laajenivat. Kun työntekijöiden määrää ei ole voitu lisätä, nämä asetuksessa määrätyt tehtävät ovat edelleen osittain jääneet suorittamatta, mikä on vaikeuttanut myönteistä yhteistyötä rikospoliisin kanssa.

Toimisto on pyrkinyt valitsemaan tehtävnsä välittömästi nuorison sosiaalisen sopeutumisen ongelmista lähtien ja suorittanut myös eräitä välttämättömiä tehtäviä, joita ei nimenomaan ole laissa säädetty, koska näillä on hoidollisesti laajempi merkitys kuin vanhentuneen lain muodollisella noudattamisella.

Niinpä koulunkäyntinsä laiminlyövien oppilaiden kohdalla on entistä suuremmassa määrin kustannettu yksityisopetusta, mitä koululaitos ei voi riittävän laajasti järjestää. Tällaista apua annettiin kertomusvuonna 63 (48) oppilaalle kustannusten ollessa 45 865 (27 066) mk. Täten on ilmeisesti rajoitettu nuorten sijoittamista internaattilaitoksiin ja siten vältetty vielä suurempia kustannuksia. Työikään ehtineitten nuorten auttamisessa on uutta työmuotoa edustanut Nuorten työkotit, jossa pitkien valmistelujen jälkeen saatiin suojatyö käyntiin vasta syyskuussa 1972. Tältä osin on lastensuojelulautakunta antanut kaupunginhallitukselle kertomusvuoden kokemuksista seikkaperäisen selvityksen.

Mustalaisnuorten osuus suojelukasvatuksessa on lisääntynyt etenkin avohuollon tukipalvelujen osalta. Varsinkin Helsinkiin viime vuosina muuttaneiden mustalaisperheiden lapset ovat koulunkäynnissään siinä määrin viivästyneet, ettei heidän asiaansa ole voitu auttaa muuten kuin yksityisopetuksen tai internaattisijoituksen avulla. Pelkästään yksityisopetusta kustannettiin kertomusvuoden aikana 11 mustalaislapselle, mihin käytettiin varoja kaikkiaan 10 209 (3 285) mk. Muilta osin ei mustalaisten avohuollon kustannuksissa ole tapahtunut merkittävää nousua. Mustalaislasten sijaishuolto oli kauttaaltaan laitoshuoltoa ja vain harvoin menestyksellistä. Laitoksissa oli 17 mustalaislasta kuten edellisenäkin vuonna ja hoitopäivien luku oli 1 686, joten mustalaislapset olivat vahvasti yliedustettuina suojelukasvatuksen sijaishuollossa. Valtionapu on ollut merkittävä.

Suojelukasvatustoimiston valvonta v. 1972

	Suojelu- valvonnassa		Lastenhuollon jälki- valvonnassa tai perhe- hoitoon sijoitettuja		Valvottavia kaikkiaan		
	Valvottavia kaikkiaan				Poikia	Tyttöjä	Yhteensä
	lastensuo- jeluviran- omainen	yksityinen henkilö	lastensuo- jeluviran- omainen	yksityinen henkilö			
Jäljellä v:sta 1971	138	12	162	2	212	102	314
V. 1972 valvontaan tulleita	94	5	143	1	149	94	243
Näistä:							
Muutti toiselle paikkakunnalle, vi- hittiin avioliittoon, kuoli tai val- vonnän enimmäisaika päättyi ..	8	1	12	—	14	7	21
Poistettiin valvonnasta myönteisin tuloksien	39	3	43	1	46	40	86
Otettiin lastensuojelulautakunnan huostaan tai sijoitettiin jälleen lastenhuoltolaitokseen	34	3	14	1	30	22	52
Valvonta lopetettiin tuloksetto- mana	8	1	7	—	12	4	16
Tuomittiin rikoksesta tai siirrettiin huoltolautakunnan alkoholisti- ja irtolaishuolto-osaston huolletta- vaksi	10	3	3	—	13	3	16
V:een 1973 jääneitä	133	6	226	1	246	120	366
Yhteensä	232	17	305	3	361	196	557

Suojelukasvatuksen uudet huoltotoimenpiteet v. 1972

Huoltotoimenpide	Lapsen ikä, vuotta										Tunte- maton		Kaikkiaan		
	—6		7—12		13—15		16—17		18—		P	T	P	T	Yht.
	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	P	T	Yht.
<i>Avohuolto</i>															
Tutkimus	3	2	151	13	395	197	726	334	377	129	19	11	1 671	686	2 357
Neuvonta ja ohjaus	—	—	25	3	59	30	44	35	8	8	3	2	139	78	217
Suojeluvälvonta	—	—	18	3	58	21	50	32	30	21	—	—	156	77	233
Muu valvonta	—	—	8	3	23	11	38	11	48	22	—	—	117	47	164
Taloudellinen avustaminen	—	—	26	5	87	46	107	87	81	46	—	—	301	184	485
Sosiaalinen oikeusapu	—	—	6	—	66	19	180	69	55	19	4	1	311	108	419
Toimittaminen lääkärin tai psykologin tutkimukseen	—	—	5	1	10	4	2	7	1	3	—	—	18	15	33
Koulunkäynnin järjestämi- nen	—	—	3	—	4	6	5	—	—	—	—	—	12	6	18
Toimittaminen kotikuntaan	—	1	5	1	14	17	14	25	8	8	—	—	41	52	93
Muu toimenpide	—	—	22	5	40	36	81	55	42	12	1	1	186	109	295
Yhteensä	3	3	269	34	756	387	1 247	655	650	268	27	15	2 952	1 346	4 314
<i>Sijaishuolto</i>															
Luovutussopimuksella Lsl 11 §	—	—	1	—	7	3	11	7	1	2	—	—	20	12	32
Päätöksellä vastoin vanhem- pien tahtoa Lsl 12 §	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	1	2	3
Väliaikaisesti vanhempien suostumuksella Lsl 9 § c	—	—	25	5	40	22	19	14	3	3	—	—	87	44	131
Vain sijoitettu Lsl 19 §	—	—	8	2	24	11	29	26	7	4	—	—	68	43	111
Yhteensä	—	—	34	7	72	37	59	48	11	9	—	—	176	101	277
Siitä sekä avo- että sijais- huoltoa saaneet	—	—	24	6	56	28	36	30	6	9	—	—	122	73	195

Avohuolto

Vastaanottoryhmä. Toimistolle huoltoa varten saapuneiden ilmoitusten lukumäärä kokonaisuudessaan laski suunnilleen v:n 1970 tasolle ollen 4 507 (ed.v. 5 148). Lukuun eivät sisälly koulukuraattoriyössä hoidetut tapaukset. Lasku esiintyi nimenomaan poliisiviranomaisten taholta tulevien ilmoitusten määrässä, mikä johtui edellä mainituista syistä. Se näyttäytyi nimenomaan anastusrikosten kohdalla mottoriajoneuvoihin kohdistuneita anastuksia lukuun ottamatta. Vanhemmat, omaiset ja huollon tarpeessa oleva itse esiintyivät ilmoituksen tekijöinä suunnilleen samassa määrin kuin edellisenä vuonna. Ensihuollossa, joka työskenteli klo 24 saakka joka ilta, vastaanotettujen tapauksien määrä oli 2 036 (2 508). Noin 54% ensihuollon asioista hoidettiin perjantain, lauantain, sunnuntain tai muiden vapaapäivien ja niiden aattojen iltoina. Ensihuollon yhteyteen kuuluvaa etsivää nuorisonhuoltoa kaupungilla voitiin työvoiman puutteen takia suorittaa koko vuoden aikana vain 85 tuntia.

Aluekuraattorit. Aluekuraattorien toiminnassa merkitsi uutta vaihetta Herttoniemen sivutoimiston perustaminen, missä suojelukasvatustoimiston kahden huoltotarkastajan työ alkoi toukokuussa 1972. Samalla järjestettiin yhden huoltoviraston ja yhden lastensuojeluviraston huoltotarkastajan työ siten, että he omalla alueellaan suorittivat suurimman osan molempien virastojen työstä. Herttoniemen sivutoimiston johtava huoltotarkastaja oli samalla huoltotarkastajien lähimpänä esimiehenä myös suojelukasvatustyön osalta. Tätä uutta kokeilutoimintaa koskeva tutkimus ja arviointi pantiin henkilöasiainkeskuksen toimesta kertomusvuonna alulle. Suojelukasvatustoimiston osalta kokemukset uudesta järjestelystä ovat olleet pääasiassa myönteisiä. Em. työntekijät ovat kaikki osallistuneet suojelukasvatustoimiston yhteisiin työntekijäneuvotteluihin.

Apulaisnuorisonhuoltaja on säännöllisesti

yhtenä päivänä viikossa ollut Herttoniemen sivutoimistossa tavattavissa ja antanut kuraattoreille työnohjausta. Jakomäen ja Myllypuron alueilla toimivat aluekuraattorit ovat säännöllisesti viikottain konsultoineet oman alueensa kansakoulussa.

Koulukuraattoriyössä oli edelleen kaksi sosiaaliryöntekijää, joista toinen toimi Aleksis Kiven sekä toinen Kallion ja Vallilan kansakouluissa. Kuraattorien asiakkaina oli kertomusvuonna 363 (361) oppilasta, joista 157 oli I—II luokilta, 150 III—VI luokilta ja kansalaiskoulusta 56. Toimintaa selostetaan lähemmin suomenkielisten kansakoulujen toimintakertomuksessa. Lastensuojelulautakunnan ja -viraston uusiintuvat aloitteet koulukuraattoriyön laajentamiseksi eivät johtaneet mihinkään toimenpiteisiin. Koulusuunnittelutoimikunnan oppilashuoltojaostossa oli suojelukasvatustoimiston edustaja.

Sijaishuolto

Sijaishuollon osuus avohuollon tukipalveluihin verrattuna ei kertomusvuonna vähentynyt edellisestä vuodesta. Sijaishuoltopäiviä kertyi yhteensä 78 575 (70 134), mistä luvusta kaupungin omien laitosten ja yksityisten laitosten osuus pysyi likipitään samansuuruisena. Valtion laitosten käyttö hoitopäivien mukaan laskettuna väheni edelleen ja perhehoidon osuus puolestaan lisääntyi ollen 26 653 (17 245). Perhehoidon osuus sijaishuoltopäivistä nousi siten yli kolmanneksen oltuaan edellisenä vuonna n. neljäsosa hoitopäivistä. Sopivien sijaiskotien saamiseen olisi enemmänkin mahdollisuuksia, mutta työntekijäin riittämättömyyden takia toimintaa ei ole voitu enempää laajentaa. Liiallisen työn paineen takia on hoidon taso vakavasti vaarantunut. Kertomusvuonna järjestettiin Mikkelissä ja Hämeenlinnassa suojelukasvatuksen sijaisvanhempien neuvottelupäivä.

Laitoskuraattorit ovat suorittaneet sosiaalityöntekijäin tehtävän kaikissa niissä laitoksissa, missä ei ole ollut omia sosiaalityöntekijöitä. Laitoshoidosta poistuneiden huollossa laitoskuraattorit toimivat samaan tapaan kuin aluekuraattorit, mutta heidän toiminnassaan näytteli myös turvattomassa tilassa olevien ja etenkin työsopeutuvuuden ongelmia osoittaneiden nuorten avustaminen suurempaa osaa.

Kutsuntalautakunnassa on edelleen toiminut Helsingin kaupungin edustajana suojelukasvatustoimiston johtava huoltotarkastaja.

Toimistotyö on olennaisesti lisääntynyt valtionavun mahdollisuuksien parannuttua. Toimistotyötä ovat erityisesti rasittaneet perhehoidon maksuasiat sekä suoritetut avustukset samoin kuin se, että laitoshuollon hoitoajat ovat lyhentyneet, minkä kautta siirrot ja sijoitukset aiheuttavat enemmän toimistotyötä.

7. Sosiaalilääkärin toimisto

Vuosi oli sosiaalilääkärin toimiston seitsemästoista toimintavuosi. Kuten aikaisemminkin se sai kaikki tehtävänsä Helsingin kaupungin lastensuojelutoimen piiristä avoimien laitoshuollon virkailijoiden aloitteesta ja suosituksesta. Pääosa toiminnasta on ollut ns. asiakaskesteistä konsultaatiota, jolloin lapsi tai nuori ja hänen huoltajansa ovat käyneet tutkimuksissa, mihin perustuva tilanteen arvio on neuvottelussa ja useimmiten myös kirjallisesti toimitettu lähettäjälle jatkotoimenpiteiden suunnittelua tukemaan. Osa tutkituista on jäänyt hoitoon sosiaalilääkärin toimistoon. Jossain määrin on harjoitettu myös ns. työntekijäkeskeistä konsultaatiota, jolloin lastensuojeluvirkailija on esittänyt oman asiakkaansa hoidossa ilmenneviä ongelmia ilman asiakkaan käyntiä sosiaalilääkärin toimistossa.

Noin puolet sosiaalilääkärin toimiston työntekijöiden työajasta meni avohuollon

piiristä tulevien asiakkaiden tutkimus-, hoito- ja konsultaatiotyöhön. Laitokset saivat tarvitsemansa psykiatrin palvelut toimiston psykiatreilta. Tämä toiminta vaihteli laitosten luonteesta ja tilanteesta riippuen varsin kiinteästä hoidollisesta, kuten lääkehoidot ja psykoterapia, työpanoksesta verrattain harvoin käynteihin. Laitosten psykologiset tehtävät hoidettiin osaksi laitosten omien, osaksi sosiaalilääkärin toimiston psykologien toimesta.

Vuoden aikana toimistoon ilmoitettiin 1 038 lasta tai nuorta. Lähettäjien mukaan nämä jakaantuivat seuraavasti:

		%
lastenhuoltotoimistosta	546	52.6
vajaamielishuolto-osastosta	198	19.1
suojelukasvatustoimistosta	294	28.3

Yleisimpänä sosiaalilääkärin toimistoon suositamisen syynä olivat hermostolliset herkkyysoireet ja sopeutumattomuusoireet sekä koulunkäyntiin ja ammattiin hakeutumiseen liittyvät vaikeudet. Tutkimuskäyntejä oli 1 155. Ohjaus- ja hoitokeskusteluja sekä terapiakäyntejä oli yhteensä 2 503, joista kotikäyntejä oli yhteensä 26 ja laitospäyntejä 696.

Tutkituista ja hoidossa olleista lapsista ja nuorista oli neuvotteluja lastensuojelu-, koulu- ja terveydenhoitoviranomaisten sekä ammatinvalinnan ohjaajien kanssa yhteensä 6 274. Lapsia ja nuoria koskevia lausuntoja annettiin 1 827.

Lastensuojelun toimitusjohtaja asetti 18.1. 1972 lastensuojelutoimen kasvatustuolun ohjesääntötoimikunnan, johon kuuluivat puheenjohtajana varat. Juurinen, sihteerinä maist. Piironen, jäsenenä sos.lääk. Syväne, johtava psykologi Mäntyoja, sos.tarkkaaja Tonttila ja tarkast. Raitasuo. Toimikunta piti 10 kokousta ja valmisti ohjesääntöluonnoksen, jonka lastensuojelulautakunta hyväksyi 6.6. esittäen sen kaupunginhallitukselle kaupunginvaltuuston vahvistettavaksi.

Vuoden lopulla kaupunginvaltuusto hyväksyi Helsingin kaupungin kasvatusterveystoimikunnan laohjesäännön, joka tultuaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamaksi tulee aiheuttamaan muutoksia nykyiseen organisaatioon.

8. Elatusaputoimisto

Elatusapuvelvollisuuden alustavan selvityksen suoritti lastenvalvoja äitien antamien tietojen perusteella. Asianomaisten ja lastenvalvojan keskinäisissä neuvotteluissa koettiin kussakin tapauksessa saada aikaan elatussopimus. Jos elatusvelvolliseksi makajaksi ilmoitettu kieltäytyi sopimasta tai elatusavun määrästä ei päästy yksimielisyyteen, otettiin lapsen äidin pyynnöstä tai virran puolesta elatusvelvollista vastaan haaste.

Elatusvelvollisuus selvitettiin asianosaisten keskinäisellä sopimuksella 252 (221) tapauksessa ja tuomioistuimen päätöksellä 63 (93) tapauksessa, joista 5 (10):ssä kanne hylättiin.

Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain perusteella haettiin kantajana esiintyvän äidin puolesta 53 (77) tapauksessa maksutonta oikeudenkäyntiä; hakemuksista hyväksyttiin 51 (70) ja hylättiin 2 (7).

Kaikkiaan esiinnyttiin oikeudessa 234 (270) kertaa. Lisäksi lastenvalvoja esiintyi toisten kuntien lastenvalvojien puolesta oikeudessa 4 (10) kertaa.

Muille sosiaaliviranomaisille annettiin virka-apua lastenvalvojan toimialaan kuuluvissa tehtävissä 96 (110) tapauksessa.

Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten luetteloon merkittiin vuoden 1972 aikana 737 (650) lasta ja poistettiin 654 (634) lasta. Kun v:lta 1971 siirtyi 4 609 (4 593) tapausta, oli v:n 1972 lopussa 4 692 (4 609) lasta luettelossa, lisäys edelliseen vuoteen verraten 1.8%.

Ottolapsiksi hyväksyttiin 48 lastenvalvojan luetteloissa ollutta, avioliiton ulkopuolella syntyneitä lasta.

Tunnustettuja lapsia oli 831 (682).

Työlaitosesityksiä teki elatusapujaosto Uudenmaan lääninhallitukselle avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osalta 34 (52) ja avioliitossa syntyneiden lasten osalta 125 (147) tapauksessa. Lääninhallituksen päätös saatiin yhteensä 150 (169) tapauksessa. Päätöksistä oli hylkääviä 12 (37). Huoltoapulain 42 §:n perusteella käsiteltiin elatusapujaostossa työlaitoksessa olevien elatusvelvollisten 89 (140) työloma-anomusta. Työlaitospäätöksen täytäntöönpano päättyi 41 (37) tapauksessa lapsen täytettyä 18 vuotta. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä saatiin 22 (40), joista 12 (12) hylkääviä. Väli-päätöksiä käsiteltiin yhteensä 103, joista korkeimmalle hallinto-oikeudelle osoitettiin 27 ja lääninhallitukselle 74 lausuntoa. Määräajan pidennysesityksiä tehtiin 8.

Elatusavun ennakkoo koskevia hakemuksia jätettiin elatusaputoimistoon v:n 1972 aika na 780 (754), joista lautakunta hylkäsi 49 (49), koska lainmukaiset edellytykset ennakon suorittamiselle puuttuivat, sekä lakautti ennakon suorittamisen 430 (472) tapauksessa samasta syystä.

Ennakkoo suoritettiin 4 979 (4 518) avioliitossa syntyneestä lapsesta 3 041 (2 909) nostajalle yhteensä 2 408 321 (1 937 958) mk. Ennakon korvausta perittiin 1 285 (1 114) elatusvelvolliselta 462 261 (362 593) mk.

Ennakkoo maksettiin 1 293 (1 197) avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta 1 253 (1 173) huoltajalle yhteensä 590 864 (477 000) mk. Suoritettujen ennakon korvaukseksi perittiin 744 (591) elatusvelvolliselta yhteensä 169 333 (140 079) mk.

Ennakkoo suoritettiin siis kaikkiaan 4 294 (4 096) nostajalle 6 272 (5 715) lapsesta yhteensä 2 999 186 (2 414 958) mk.

Ennakon korvausta perittiin siis yhteensä 631 594 (502 672) markkaa eli 21.1 (20.8)% suoritettujen ennakoiden määrästä.

Uudenmaan lääninhallitus on nojautuen elatusavun ennakosta annetun lain 17 §:ään v:n 1972 kuluessa tekemillään päätöksillä määrännyt, että 53 (136) elatusvelvolliselta saadaan korvaus suoritetusta ennakosta jättää perimättä eli yhteensä 78 089 (213 949) mk.

Lääninhallitus hylkäsi 4 (11) elatusvelvollisen anomuksen vapautua korvaamasta suoritettua ennakkoa.

Elatusaputoimisto on v:n 1972 kuluessa 123 (135) tapauksessa antanut lausuntoja ja selvityksiä Uudenmaan lääninhallitukselle elatusvelvollisten hakemuksista, jotka koskivat vapautumista korvaamasta suoritettua ennakkoa.

Aviottomien lasten äitien ja elatusvelvollisten siviilisäätö lapsen syntymässä

	Äiti	%	Elatus- velv.	
				%
Siviilisäätö				
Naimattomia	3 852	82.1	1 911	40.7
Leskiä ja laillisesti eronneita	621	13.2	558	11.9
Naimisissa	216	4.6	1 252	26.7
Tiedot puuttuvat	3	0.1	971	20.7
Yhteensä	4 692	100.0	4 692	100.0

Aviottomien lasten äitien ja elatusvelvollisten ikä lapsen syntymässä

Ikä, vuotta	Äiti	%	Elatus- velv.	
				%
15	25	0.5	7	0.2
16—19	888	18.9	286	6.1
20—24	1 900	40.5	1 228	26.2
25—29	980	20.9	1 036	22.1
30—34	506	10.8	592	12.6
35—39	290	6.2	357	7.6
40—44	90	1.9	195	4.1
45—49	10	0.2	110	2.3
50—54	—	—	50	1.1
55—	—	—	34	0.7
Tiedot puuttuvat	3	0.1	797	17.0
Yhteensä	4 692	100.0	4 692	100.0

Ennakon korvaamisesta vapauttamisen perusteet

Elatusvelvollinen	Tapa- uksia	mk
sairas	2	470
kuolinpesän varattomuus . .	8	13 006
työkyvyttömyys	35	53 839
asepalvelus	1	890
Itsensä ja omaisten elättämisen vaarantaminen	7	9 884
	53	78 089

9. Väestöasiaintoimisto

Äitiysavustukset. Hakemuksia otti vastaan lastensuojeluviraston lisäksi 34 neuvolaa, yht. 45 neuvolapiirissä. Virastoon jätettiin 79 (92) ja neuvoloihin 6 385 (6 660) hakemusta.

Väestöasiainjaosto käsitteli yhteensä 6 464 (6 752) äitiysavustushakemusta. Näistä hyväksyttiin 6 443 (6 715), joista aviottomia 593 (561) ja hylättiin 21 (37), joista aviottomia 4 (13).

Avustus myönnettiin 6 220 (6 518) sellaiselle hakijalle, jotka olivat käyneet lain määräämässä tarkastuksessa ennen neljännen raskauskuukauden päättymistä sekä 223 (197) hakijalle, jotka olivat esittäneet pätevän syyn laiminlyöntiinsä.

Äitiysavustuksen mukaiset tarkastuksessa käynnit

Raskauskk	v. 1971	v. 1972
IV tai aikaisemmin	6 532	6 234
V	54	82
VI	68	63
VII	35	38
VIII	30	28
IX	15	10
X	6	4
Ei tarkastuksia ennen synny- tystä	12	5
Yhteensä	6 752	6 464

Tarkastuksessa käynnit viimeistään IV raskauskuukautena olivat 96.4 (96.7) % kaikista suoritetuista lain määräämistä tarkastuksessa käynneistä.

Kertomusvuoden loppuun mennessä suoritettiin hakijoille edelliseltä vuodelta nostamatta jääneitä ja kertomusvuoden aikana myönnettyjä avustuksia yhteensä 398 100 (400 230) mk. Näistä oli luontoisavustuksia 295 440 (290 170) mk:n arvosta. Ohjekirjaisia odottaville äideille jaettiin edelleenkin kaupungin kustannuksella.

Sosiaalihalitus myönsi kertomusvuoden äitiysavustusten maksamiseen ennakkoa 70 000 (70 000) mk.

Äitiysavustus oli kertomusvuonna 60 mk jokaista syntynyttä lasta kohti.

Perhelisät. Perhelisähakemuksia oli yhteensä 969 (1 026), joista hyväksyttiin 883 (945) ja hylättiin 86 (81). Veroylityksen takia hylättiin 69 (64), ja muusta syystä 17 (17). Hakemuksista oli toistamiseen käsiteltävänä perhelisäkorotuksen takia 606 (520) ja lapsen syntymän tai muun syyn takia 20 (14).

Perhelisän määrä oli 124 (92) mk lisään oikeutettua lasta kohti. Lisä myönnettiin harkinnan perusteella 161 (163) perheelle veroylityksestä huolimatta.

Perhelisää saaneella 863 (931) perheellä oli lisään oikeutettuja lapsia yhteensä 3 435 (3 750), joista 3 256 (3 576) alle 16-vuotiaita ja 178 (174) koulunkäynnin sekä 1 (—) työkyvyttömyyden perusteella huomioon otettuja 16-vuotta täyttäneitä lapsia.

Perhelisäperheet lapsiluvun mukaan

Lapsia perhettä kohden	Perheitä		
	v. 1971	v. 1972	%
2	145	148	17.1
3	78	76	8.8
4	444	394	45.7
5	178	170	19.7
6	57	51	5.9
7	30	16	1.9
8	5	5	0.6
9	3	3	0.3
10	2	—	—
Yhteensä	931	863	100.0

Perhelisän saajista oli 585 (660) eli 68 (71) % varsinaisia suurperheitä ja 278 (271) työkyvyttömiä perheitä.

Kertomusvuonna suoritetusta koko perhelisän määrästä 169 601 (134 741) mk:sta jaettiin suurille perheille 109 771 (92 674) mk ja työkyvyttömiä perheille 59 830 (42 067) mk.

Avustuksen suorituksessa käytettiin edelleenkin liikkeisiin suoraan annettuja osto-osoituksia. Osan tarvikkeista hankkivat perheet itse esittäen niistä hyväksyttävän tilityksen toimistoon.

Perhelisävaroista käytettiin asuin- ja talousrakennusten kunnostamiseen 2 225 (1 123) mk, sänkyihin ja vuodevaatteisiin 73 319 (60 071) mk, huonekaluihin ja sisustukseen 32 379 (26 687) mk, astioihin ja muihin taloustarvikkeisiin 13 738 (14 229) mk, pölynimureihin, jääkaappeihin, pakastearkkuihin, ompelu- ja pesukoneisiin 10 392 (4 698) mk, vaatetukseen 36 992 (26 902) mk ja muihin luontoissuorituksiin 556 (1 030) mk.

Sosiaalihalitus myönsi kertomusvuonna perhelisien maksamista varten ennakkoa 135 000 (105 000) mk.

Erityislapsilisät. Uusia erityislapsilisähakemuksia jätettiin kertomusvuoden aikana 663 (550), joista toisista kunnista siirrettyjä oli 20 (27). Hakemuksia hylättiin 133 (85).

Väestöasiainjaoston käsiteltävänä oli kertomusvuoden aikana 1 918 (1 776) erityislapsilisäasiaa. Näistä oli lain määräämiä tarkistus päätöksiä 979 (941). Harkinnan perusteella lisä myönnettiin tai sen suoritusta jatkettiin veroylityksestä huolimatta 186 (148) nostajalle. Tapauksia, joissa erityislapsilisähakemus hylättiin tai tarkistuksen yhteydessä suoritus päätettiin lopettaa, oli 395 (395). Laissa säädettyjen edellytysten puuttumisen takia hylättiin anomus tai lakkautettiin suoritus 305 (302) tapauksessa, veroylityksen takia 48 (39), varallisuuden takia lapsen avuttomuudesta huolimatta 9

(21), toisiin kuntiin siirtymisen takia 32 (31) ja muusta syystä 1 (—) tapauksessa.

Kertomusvuoden aikana lähetettiin 45 (50) avutonta lasta koskevaa tapausta lausuntoineen sosiaalihuollituksen ratkaistavaksi.

Erityislapsilisät suorittamisperusteen mukaan vuoden viimeisen neljänneksen aikana

Erityislapsilisälain

3 § 1 mom.

kohta:

lapsen	v. 1972	%	v. 1971
2 puoliorpous	11	0.8	11
3 au-lapsen elatusavun puuttuminen	314	23.5	313
4 vanhempainkansaneläke	1 012	75.7	986
Yhteensä	1 337	100.0	1 310

Asetuksen 3 § 1 mom.

kohta:

lapsen	v. 1972	%	v. 1971
1 sokeus	6	2.0	2
2 kuurous	42	14.3	45
3 raajavamman	28	9.6	34
4 vaikea kaatumatauti ..	9	3.1	13
5 syvä vajaamielisyys tai mielisairaus	20	6.8	24
6 sokeritauti	109	37.2	123
7 sydänvika	1	0.3	2
8 keuhkoastma	9	3.1	11
9 muu avuttomuus	69	23.6	57
Yhteensä	293	100.0	311

Lapsilisän saajat ja lapsiluvut

Vuosineljännes	Nostajia		Lapsia		Lapsia nostajaa kohti
	v. 1972	v. 1971	v. 1972	v. 1971	
I	67 161	67 694	107 197	109 564	1.60
II	66 195	67 204	105 640	108 457	1.60
III	66 227	66 843	105 108	107 583	1.53
IV	66 276	67 416	104 728	107 816	1.58

Näihin lukuihin sisältyy n. 1 000 tapausta, joissa lapsilisä on maksettu kunnalle.

Erityislapsilisää suoritettiin viimeiseltä neljännekseltä kaikkiaan 1 630 (1 621) lapsesta 1 173 (1 162) nostajalle yhteensä 105 765 (88 872) mk. Vuoden 1972 aikana suoritettiin kaiken kaikkiaan erityislapsilisää 439 133 (367 908) mk.

Erityislapsilisän määrä oli avuttomien lasten kohdalla 110 mk ja muiden kohdalla 55 mk vuosineljänneksessä.

Kodinperustamislainoja ei v:n 1957 elokuusta lähtien ole myönnetty, koska valtion talousarviossa ei ole ollut tarkoitukseen määrärahaa.

Lapsilisät. Lapsilisän määrä oli kertomusvuonna yhdestä lapsesta 67 mk, toisesta 80 mk ja kolmannelta ja sitä seuraavista lapsista 95 mk. Kertomusvuoden aikana rekisteröitiin 5 189 (5 384) kokonaan uutta lapsilisätapausta. Sen lisäksi rekisteröitiin toisista kunnista siirrettyjä ja aikaisemmin rekisteröityihin perheisiin syntyneitä lapsia 2 586 (2 855).

Väestöasiainjaosto käsitteli vuoden aikana 1 574 (1 684) lapsilisää koskevaa asiaa. Jaoston valtuuttamat virkailijat ratkaisivat 7 775 (8 239) asiaa, joissa tehtiin myönteinen päätös lapsilisän maksamisesta tietyistä lapsesta hänen lapsilisälain 3 §:n 1 mom:ssa mainitulle huoltajalleen.

Lapsilisää määrättiin maksettavaksi kertomusvuoden kuluessa 30 926 924 (29 430 475) mk. Siitä palautettiin virheellisiä suorituksia tai oikeudettomasti nostettuja lapsilisä 8 787 (3 348) mk sekä nostamatta jääneitä lapsilisän maksu- ja tililtäottokortteja yhteensä 94 734 (77 967) mk.

19. Lastensuojelutoimi

Lapsilisää nostaneiden yksityisten perheiden lapsiluku vuoden viimeisen neljänneksen aikana

Lapsia perhettä kohti	Nostajia		Lapsia			
	v. 1972	%	v. 1971	v. 1972	%	v. 1971
1	35 471	54.8	35 521	35 471	34.5	35 471
2	22 149	34.3	22 505	44 298	43.1	44 298
3	5 662	8.8	6 119	16 986	16.5	18 357
4	1 108	1.7	1 255	4 432	4.3	5 020
5	228	—	263	1 140	—	1 315
6	41	0.4	50	246	1.5	300
7	12	—	12	84	—	84
8	3	—	4	24	—	32
9	3	—	3	27	—	27
10	—	—	1	—	—	10
Yhteensä	64 677	100.0	65 733	102 708	100.0	105 676

Vuoden aikana maksoi väestöasiaintoimisto sosiaaliavustuksia yhteensä 31 932 758 mk.

10. Asumuserosovittelut

Lastensuojelulautakunnan valitsemina toimi viisi lastensuojeluviraston työntekijää oman toimensa ohella asumuserosovittelijoina. Yhteensä 253 (315) avioparia sai päättyneen sovittelun jälkeen todistuksen, 17 sovittelua jatkui seuraavan vuoden puolelle ja 70 (36) sovittelua ei viety loppuun saakka (ei todistusta). Sovittelussa käyneistä aviopareista oli 77 (108) eli 30 (34) % lapsettomia, muilla oli yhteensä 335 (407) lasta. Sovittelijoilla oli vuoden aikana kaikkiaan 841 (990) neuvottelukertaa eli keskimäärin 168 (165) neuvottelukertaa sovittelijaa kohti.

Päättyneet sovittelut

A. Aviopuolisojen uskontokunta	%	
ev.lut. seurakunta	320 (418)	63 (66)
muut uskontokunnat	5 (15)	1 (2)
siviilirekisteri	180 (197)	36 (31)
ei tietoa	2 (—)	— (—)
B. Avioliiton kesto		
0—1 vuotta	8 (15)	3 (5)
2—5 »	60 (117)	24 (37)
6—10 »	100 (76)	40 (24)
yli 10 »	85 (107)	34 (34)
C. Aviomiehen sosiaaliryhmä		
I	44 (61)	18 (19)
II	64 (85)	25 (27)
III	112 (153)	44 (49)
IV	31 (16)	12 (5)
tuntematon	2 (—)	1 (—)

11. Taloustietoja

<i>Bruttomenot tilinpäätöksen mukaan</i>	
	mk
Lastensuojeluvirasto	5 946 952
Avohuolto:	
turvattomien alaikäisten sijoitus ja tilapäinen avustaminen, lasten kesävirkestys ..	5 214 119
suojelukasvatusta tarvitsevien alaikäisten sijoitus ja tilapäinen avustaminen	575 911
vajaamielisten huolto	280 510
elatusavun ennakkojen poistot	—
Laitoshuolto:	
kaupungin lasten- ja nuorisonhuoltolaitokset	16 181 437
kaupungin kehitysvammaisten huoltolaitokset	3 439 037
turvattomien alaikäisten sijoitus vieraissa laitoksissa	6 854 937
suojelukasvatusta tarvitsevien alaikäisten sijoitus vieraissa laitoksissa	226 048
vajaamielisten sijoitus vieraissa laitoksissa	3 901 519
Järjestöjen avustukset	635 675
Käyttövarat	418 412
Yhteensä	43 674 557

Lisäksi esiintyi tilinpäätöksessä pääomamenoina laitosten peruseräparannuskustannuksia seuraavasti:

	mk
Sofianlehdon vastaanottokoti	255 717
Outamon vastaanottokoti	22 278
Hyvösen lastenkoti, Hyvölän ke-säsiirtola	3 176
Riihenkulman lastenkoti	998
Oppilaskoti Toivola	100 876
Naulakallion vastaanottokoti	151 738
Nuorten työkotit	4 401
Päivähuoltola Vantaala	1 936
Solakallion erityiskoulu	1 966
Yhteensä	543 086

Lastensuojelutoimen tulot

	mk
Valtionapu sosiaalilääkärin toimiston menoihin	196 400
Valtionapu vajaamielisten avohuollon menoihin	—
Muut tulot	46 169
Korvaukset annetusta huollosta:	
valtiolta	437 185
vierailta kunnilta	22 786
yksityisiltä	2 443 910
vuokrat	—
Valtionapu:	
lastenkodeille	456 930
vajaamielislaitoksille	1 069 226
Ateriamaksut	107 383
Luontoisedut	94 916
Vuokrat	126 050
Muut tulot	214 451
Yhteensä	5 215 406

Kun tulot vähennetään bruttomenoista 43 674 557 mk:sta, kaupungin kassaa rasittavaksi nettomenoksi jää 38 459 151 mk eli 8 570 897 mk enemmän kuin edellisenä vuonna.

Avustukset

Kuten menoista ilmenee, jaettiin avustuksena lastensuojelujärjestöille yhteensä 635 675 mk, josta A-klinikkasäätiö sai 235 000 mk, Mannerheimin Lastensuojeluliitto 180 000 mk, Kriminaalihuolto r.y. 50 000 mk, Kehitysvammatuki 57 r.y. 4 000 mk, Suomen Valkonauhaliitto 10 000 mk ja 156 675 mk sellaiset järjestöt, jotka järjestivät kesävirkestystä helsinkiläisille lapsille. Lisäksi suoritettiin osuutena Kärkällä Centralanstalt -nimistä laitosta ylläpitävälle kuntainliitolle 31 500 mk ja Rinnekoti-Säätiölle 298 568 mk.

Rahastot

Kaupungin lastensuojelutyötä varten oli rahatoimiston hoidossa seuraavat rahastot:

Feriefonden

Studeraende Anna Johanna V.s fond

Makarna Bergmans donationsfond

Merikapteeni Lars Albert Grönholmin

Helsingin orpolasten rahasto

M. Kotschacks Barnbeklädningsfond

Aina ja Ivar Gordien lahjoitusrahasto.

Rahastojen pääomat ja käytettävissä olevat korkovarot olivat 31.12.1972 yhteensä 4 331 mk ja 639 mk.

12. Lastensuojelulautakunnan alaiset laitokset

Laitosten hoitopaikat. Lastensuojelutoimen omien laitosten hoitopaikat tyydyttävät vain osan sijoitustarpeesta. Lastenhuoltojaosto sijoitti kertomusvuonna runsaan 2/3:n yksityisperheisiin sekä vajaan 1/3:n laitoksiin, joista noin puolet kaupungin omiin laitoksiin. Lisäksi jaosto sijoitti lapsia useisiin kymmeneen muiden kuntain tai järjestöjen ylläpitämiin laitoksiin. Suojelukasvatusjaoston sijoituksista lähes 2/3 tapahtui kaupungin omiin laitoksiin, vajaa 1/5 muihin laitoksiin ja noin 1/4 yksityisperheisiin. Vajaamielishuollossa kaupungin omat hoitopaikat tyydyttivät vain vajaan kolmanneksen sijoitustarpeesta. Vajaamielien päivähuoltosijoituksista sen sijaan yli 80% tapahtui kaupungin omiin laitoksiin.

Vastaanottokodit

A. Sosiaalista turvaa antavat vastaanottokodit:

Herttoniemen vastaanottokoti on yhtenä osastona toimiva, 14-paikkainen leikki-ikäisten lasten vastaanottolaitos.

Naulakallion vastaanottokodin kolme osastoa, yhteensä 35 hoitopaikkaa (23 paikkaa

poikia ja 12 tyttöä varten), toimivat kouluikäisten, turvattomien lasten vastaanotto- ja hoitolaitoksena.

Sofianlehdon vastaanottokodin 8 osastoa, yhteensä 183 hoitopaikkaa, toimivat vauva-, leikki- ja kouluikäisten vastaanottolaitoksena. Vajaamielishuollon laitospaikkapulan vuoksi oli osalle näiden osastojen paikoista sijoitettu vajaamielisiä.

B. Suojelukasvatukselliset vastaanottokodit ja ensihuoltolaitos:

Lemmilän vastaanottokoti Hyvinkään Ridasjärvellä on 15-paikkainen, yhtenä osastona toimiva suojelukasvatuksellinen vastaanotto- ja hoitolaitos kansakoulun III—VI luokilla oleville pojille. Laitoksessa on oma koulu.

Naulakallion vastaanottokodin kolme ns. Mellunmäen osastoa, yhteensä 26 hoitopaikkaa, toimivat suojelukasvatusta tarvitsevien tyttöjen vastaanotto- ja hoitolaitoksena. Osastoilla on oma koulu.

Outamon vastaanottokoti on 46-paikkainen, neljänä osastona toimiva suojelukasvatuksellinen vastaanotto- ja hoitolaitos kansakoulun VI—VIII luokilla oleville tai oppivelvollisuutensa sivuuttaneille pojille. Laitoksessa on oma koulu.

Tutkinta-asema on 20-paikkainen (7 paikkaa tytöille ja 13 pojille) ensihuoltolaitos kouluikäisten ja sitä vanhempien sosiaaliseen ristiriitaan joutuneiden nuorten tilapäistä sijoitusta varten.

Sosiaalista turvaa antavat lastenkodit

Hyvösen lastenkoti on kouluikäisten erityislastenkoti, jossa on kolmella sekaosastolla 24 lastenkotipaikkaa sekä lisäksi 8-paikkainen pojille tarkoitettu nuoriso-osasto.

Riihenkulman lastenkoti toimii 4-osastoisena, 32-paikkaisena monivammaisten, pitkäaikaista hoitoa tarvitsevien lasten erityislastenkotina.

Oppilaskoti Toivola on 96-paikkainen, kuutena osastona toimiva apukoulutusoisten, kouluikäisten lasten erityislastenkoti. Laitoksella on oma koulu. Kertomusvuoden aikana yksi 12-paikkainen osasto ei enää ollut toiminnassa, mutta virallinen paikkaluku oli vielä supistamaton.

Perheryhmäkodit

Kontulan perhekoti aloitti toimintansa 1.2.1972 7-paikkaisena erityislastenkotina.

Malmin perhekoti on 6-paikkainen erityislastenkoti.

Lastenpsykiatriset hoitokodit

Hoitokoti Teinilä on 14-paikkainen, kahtena osastona toimiva psykkisesti häiriintyneiden lasten hoitokoti. Laitoksessa on oma koulu.

Nuorisokodit

A. Sosiaalista turvaa antavat nuorisokodit:

Kaarelan nuorisokoti, 12 hoitopaikkaa pojille.

Kallion nuorisokoti, 28-paikkainen poikien nuorisokoti lopetti toimintansa 31.10.1972 huollettavien ja osan henkilökunnasta siirtyessä uuteen Maunulan nuorisokotiin.

Koskentuvan nuorisokoti, 16 hoitopaikkaa pojille.

Laajasalon nuorisokoti, 15 hoitopaikkaa pojille.

Laajasalon nuorisokoti oli 15-paikkainen poikien nuorisokoti 15.12.1972 saakka, jolloin se muutettiin vajaamielisten asuntolaksi.

Maunulan nuorisokoti aloitti toimintansa 1.11.1972 14-paikkaisena poikien nuorisokotina.

Siltavuoren nuorisokoti, 12 hoitopaikkaa tytöille.

Taivallahden nuorisokoti, 17 hoitopaikkaa pojille, 11-paikkainen asuntolaosasto muu-

tettiin 1.3.1972 lähtien 6-paikkaiseksi vajaamielisten asuntolaksi.

Töölön nuorisokoti, 12 hoitopaikkaa tytöille.

Usvatien nuorisokoti, 14 hoitopaikkaa pojille.

Lisäksi Hyvösen lastenkodin 8 nuorisopaikkaa pojille.

B. Suojelukasvatukselliset nuorisokodit ja kuntoutuslaitokset:

Jakomäen nuorisokoti, 12 hoitopaikkaa 16—19-vuotiaille tytöille.

Nuorten työkoti on työongelmaisten nuorten kuntoutuslaitos, jossa on 9-paikkainen tyttöjen ja 9-paikkainen poikien nuorisokotiosasto. Laitoksen oma työkokeilu pääsi alkuun kertomusvuoden syksyllä.

Vajaamielisten hoito- ja kuntoutuslaitokset

A. Varsinaiset vajaamielislaitokset:

Nukarin lastenkoti Nurmijärven Nukarissa, 30 hoitopaikkaa.

B. Vajaamielisiä hoitavat erityislastenkodit:

Malmin lastenkoti, 22 hoitopaikkaa. Kertomusvuoden aikana laitos ei enää käytännössä toiminut erillisenä laitoksena vaan huollettavat olivat sijoitettuina Sofianlehtoon.

Päivölän lastenkoti, 16 hoitopaikkaa.

Sofianlehdon vastaanottokodin neljällä osastolla, yhteensä 74 hoitopaikalla, hoidettiin vajaamielisiä. Lisäksi vajaamielisten hoitopaikkapulan vuoksi oli laitoksen vastaanottokotiosastoille sijoitettuna joitakin vajaamielisiä.

C. Päivähuoltolat:

Päivähuoltola Tyynelä, 68 hoitopaikkaa.

Päivähuoltola Vantaala, 42 hoitopaikkaa.

Solakallion erityiskoulu, 80-paikkainen 7—18 -vuotiaiden kehityskykyisten vajaamielisten erityiskoulu.

D. Vajaamielisten suojatyöpaikat:

Vaihetyökeskus, 135 hoitopaikkaa.

Lastensuojelutoimen laitosten käyttömenot lasta ja päivää kohden v. 1972

					Bruttomenot							Tulot					
	Vahvistettu paikkaluku	Aukiolopäivät	Hoitopäivien määrä	Käyttöprosentti	Palkat	Huoneisto ja kiinteistö	Kalusto	Ravinto	Vaatus	Muut menot	Yhteensä	Valtionapu	Huoneistotulot	Ateriakorvaukset	Muut tulot	Yhteensä	Nettomenot
<i>A-laitokset</i>																	
Sofianlehdon vastaanottokoti	257	93 805	61 112	65.15	65.86	8.12	0.56	4.95	2.60	1.92	84.01	1.52	0.34	0.61	0.79	3.26	80.75
Herttoniemen vastaanottokoti	14	5 110	3 678	71.98	63.32	5.15	0.20	4.34	1.27	1.05	75.33	1.06	0.89	1.14	—	3.09	72.24
Hyvösen lastenkoti	32	11 680	9 748	83.46	55.24	12.97	0.36	7.85	2.11	4.01	82.54	1.13	1.85	0.36	0.11	3.45	79.09
Riihenkulman lastenkoti ..	32	11 680	10 822	92.65	56.70	12.91	1.11	4.70	1.04	1.63	78.09	1.59	0.50	0.44	0.63	3.16	74.93
Perhekoti	6	2 190	2 265	103.42	30.10	10.19	0.26	6.43	1.12	1.49	49.59	1.60	0.94	0.50	0.06	3.10	46.49
Kontulan perheryhmäkoti	7	1 925	1 221	63.43	34.57	14.06	17.18	6.58	2.23	6.04	80.66	—	1.73	0.79	—	2.50	78.16
Kallion nuorisokoti	28	7 952	3 076	38.81	53.33	20.62	0.28	7.02	1.66	2.80	85.71	0.85	3.04	—	0.05	3.95	81.76
Maunulan »	14	1 148	648	56.45	29.16	24.38	—	8.84	3.69	6.00	72.07	—	2.00	—	0.01	2.01	70.06
Töölön »	12	4 380	3 646	85.24	34.59	5.65	1.73	5.47	1.68	2.60	51.72	0.57	0.73	0.39	0.19	1.88	49.84
Kaarelan »	15	4 380	4 153	94.82	36.47	5.85	1.23	5.00	1.89	2.76	53.20	0.62	0.56	0.03	0.10	1.34	51.86
Taivallahden »	23	8 395	6 363	75.80	42.63	10.13	1.10	4.32	1.23	1.68	61.09	0.60	0.45	0.35	0.66	2.07	59.02
Koskentuvan »	16	5 840	4 838	82.84	33.02	5.99	0.73	4.64	1.50	2.11	47.99	0.99	0.71	0.11	0.31	2.13	45.86
Siltavuoren »	12	4 380	2 999	68.47	42.22	6.78	0.57	6.33	1.69	2.35	59.94	0.21	0.47	0.12	0.23	1.04	58.90
Usvatien »	14	5 110	3 507	68.63	43.72	7.42	0.48	5.56	1.34	2.59	61.11	0.54	1.22	0.16	0.01	1.94	59.17
Jakomäen »	12	4 380	3 847	87.83	51.26	9.74	0.69	6.37	1.60	4.22	73.88	1.11	1.51	0.09	0.21	2.90	70.98
Laajasalon »	15	5 475	3 611	65.95	41.76	11.80	0.48	5.98	1.96	2.88	64.86	0.74	2.02	0.45	0.06	3.28	61.58
Nuorten työkotii	18	6 570	4 445	67.66	56.28	23.42	0.37	6.10	1.12	4.52	91.81	0.78	1.51	0.09	0.23	2.61	89.20
Yhteensä ja keskimäärin ..	527	184 400	129 979	70.49	56.08	9.77	0.80	5.37	2.04	2.35	76.41	1.21	0.76	0.46	0.51	2.93	73.48
					(73.40%)	(12.78%)	(1.05%)	(7.02%)	(2.67%)	(3.08%)							
<i>B-laitokset</i>																	
Outamon vastaanottokoti ..	46	16 790	9 501	56.59	86.65	24.92	4.41	9.91	1.66	5.14	132.49	5.88	3.50	0.61	0.52	10.51	121.98
Vastaanottokoti Lemmilä ..	15	5 475	4 766	87.05	71.97	7.09	1.68	5.83	2.07	5.12	93.76	8.31	0.85	0.35	0.13	9.65	84.11
Naulakallion vastaanottokoti	61	22 265	13 634	61.24	89.61	20.51	0.69	6.76	1.36	3.66	122.59	8.81	1.30	0.93	1.18	12.22	110.37
Hoitokoti Teinilä	16	5 840	4 168	71.37	82.20	29.29	0.99	6.31	1.53	3.17	123.48	1.83	—	—	0.14	1.97	121.51
Oppilaskoti Toivola	96	35 040	21 428	61.15	70.32	22.38	1.63	7.39	1.84	2.80	106.36	1.28	2.24	0.58	0.39	4.49	101.87
Tutkinta-asema	20	7 300	4 150	56.85	78.55	15.81	0.47	7.98	0.41	3.47	106.69	9.18	—	—	0.12	9.30	97.39
Yhteensä ja keskimäärin ..	254	92 710	57 647	62.18	79.16	21.12	1.71	7.49	1.59	3.65	114.72	5.01	1.79	0.57	0.54	7.90	106.82
					(69.00%)	(18.41%)	(1.49%)	(6.53%)	(1.39%)	(3.18%)							

<i>C-laitokset</i>																	
Malmin lastenkoti	22	8 030	8 929	111.20	38.42	3.17	0.49	3.73	1.07	1.49	48.36	0.75	0.71	0.40	0.09	1.94	46.42
Päivölään »	16	5 840	6 246	106.95	44.50	3.82	0.57	4.48	1.26	2.22	56.84	0.70	0.35	0.62	0.34	2.02	54.82
Yhteensä ja keskimäärin . .	38	13 870	15 175	109.41	40.92	3.43	0.32	4.04	1.15	1.79	51.85	0.73	0.56	0.49	0.19	1.97	49.88
				(78.93%)	(6.62%)	(1.00%)	(7.79%)	(2.21%)	(3.45%)								
<i>D-laitokset</i>																	
Nukarin lastenkoti	30	10 950	11 390	104.02	37.58	4.44	0.38	3.07	0.96	1.16	47.59	20.91	0.48	0.31	0.27	21.97	25.26
Yhteensä ja keskimäärin . .	30	10 950	11 390	104.02	37.58	4.44	0.38	3.07	0.96	1.16	47.59	20.91	0.48	0.31	0.27	21.97	25.62
				(78.95%)	(9.34%)	(0.80%)	(6.45%)	(2.02%)	(2.44%)								
<i>E-laitokset</i>																	
Päivähuoltola Tyynelä	68	13 124	9 802	74.69	27.25	2.58	0.21	3.04	0.24	4.33	37.66	17.25	—	—	0.21	17.46	20.20
Päivähuoltola Vantaala	42	10 710	7 864	73.43	27.35	2.87	0.48	2.17	0.21	3.13	36.82	17.52	—	0.16	0.38	18.07	18.75
Vaihtoyökeskus	135	34 425	24 078	69.94	15.25	1.50	0.22	2.68	0.07	4.09	23.81	9.72	—	0.05	4.29	14.06	9.75
Solakallion erityiskoulu . . .	80	16 000	14 716	91.98	25.73	11.51	0.19	1.67	0.04	4.62	43.76	19.71	0.34	0.11	0.24	20.40	23.36
Yhteensä ja keskimäärin . .	325	74 259	56 460	76.03	21.75	4.49	0.25	2.41	0.11	4.22	33.23	14.72	0.09	0.07	1.98	16.86	16.37
				(65.47%)	(13.50%)	(0.74%)	(7.26%)	(0.33%)	(12.70%)								
Yhteensä ja keskimäärin . .	1 174	376 189	270 651	71.95	52.21	10.50	0.85	5.03	1.45	2.94	72.97	5.64	0.82	0.40	0.79	7.64	65.33
				(71.54%)	(14.39%)	(1.16%)	(6.90%)	(1.98%)	(4.03%)								
Prosenttinen nousu v:n 1971																	
keskim. luvuista	1.38%	1.20%	0.98%	-0.22%	14.35%	8.02%	14.86%	16.71%	-7.05%	13.95%	13.04%	21.81%	18.84%	-2.44%	5.33%	18.08%	12.48%

Vajaamielisten asuntolat

Taivallahden nuorisokodin asuntola, 1.3.72 lähtien 6 hoitopaikkaa vajaamielisille.

Laajasalon nuorisokoti muuttui 15.12.72 15-paikkaiseksi vajaamielisten asuntolaksi.

Laitosten hallinto ja terveyden huolto

Laitosten välitön johto kuului kunkin laitoksen johtajalle, mutta hallinnollista valvontaa suoritti lastensuojelutoimen toimitusjohtaja sekä kasvatuksellista valvontaa Lemmilän, Outamon, Tutkinta-aseman, Naualakallion Mellunmäen osastojen, Jakomäen nuorisokodin ja Nuorten työkodin osalta nuorisonhuoltaja sekä muiden laitosten osalta lastenhuollontarkastaja.

Laitosten kansakouluissa noudatettiin kaupungin kansakouluille vahvistettuja opetussuunnitelmia ja opetuksen tarkastuksesta

huolehtivat suomenkielisten kansakoulujen tarkastajat.

Kaksi lastenlääkärinä hoiti lastensuojeluvirastossa toimivan päivittäisen poliklinikavastaanoton sekä laitosten terveydenhuollon. Lisäksi vuoden aikana oli 22 kertaa gynekologin vastaanotto. Virastossa lastenlääkäreiden vastaanotoilla oli 1 418 (1 305) ja gynekologin vastaanotolla 135 (58) eli yhteensä 1 553 (1 363) käyntiä.

Laitoksissa hoidettiin kertomusvuoden aikana 1 258 (2 209) akuuttia ja 238 (289) kroonista sairastapausta. Sairaanhoidon lähetettiin laitoksista 91. Poliklinikakäyntejä oli 733, pienoISRöntgentarkastuksessa kävi 122 (121). Kuolemantapauksia oli 3.

Sofianlehdon laboratoriossa suoritettiin 3 612 (3 634) tutkimusta. Laboratorio joutui toimimaan useita kuukausia vajaateholla pitkän sairasloman takia.

Laitoksissa sai lääkintävoimistelua 77 (82) lasta yhteensä 5 672 (4 835) hoitokertaa.

20. Leski- ja orpoeläkekassa

Kassan hallituksen kokoonpano oli v. 1972 sama kuin edellisenä vuonna.

Kaupunki suoritti edelleen kassan myöntämien peruseläkkeiden saajille lisäeläkkeitä samojen perusteiden mukaan kuin kaupungin ylimääräisten eläkkeiden nauttijoille.

Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan 14.1.1971 ja kaupunginvaltuuston 7.4.1971 tekemien päätösten mukaisesti korotettiin kassan peruseläkkeille maksettavat palkkaindeksilukuun perustuvat lisäeläkkeet 1.1.1972 lukien 247/216:lla eli n. 14.35% ja eläkesäännön vanhan sanamuodon mukaiset lisäeläkkeet 1.5.1972 lukien 4.5—8.1%.

Korotusten ja sääntöjen muutosten jälkeen ovat kassan leskieläkkeiden peruseläkkeet ja kaupungin maksamat lisäykset korotettiin seuraavat:

Eläkeluokka	Peruseläke mk	4.5—8.1% korotus mk/kk	247/216 (n. 14.35%) korotus mk/kk
I	4	175	180
II	5	222	237
III	6	264	293
IV	8	360	409
V	10	407	480

Kaupungin suorittamat lisäykset nousivat kertomusvuoden osalta yhteensä 1 650 734 mk:aan.

Eläkekassan hallitus hyväksyi kertomusvuoden kunkin vuosineljänneksen osalta erikseen rahasto-osuuksia koskevan kaupungille annetun tilityksen sekä päätti maksettavaksi

kunnallisen eläkelain mukaista perhe-eläkettä saaneille eläketapahtuman jälkeen heidän rahasto-osuutensa. Rahasto-osuuksina hyväksyttiin suoritettavaksi kaupungille 33 kuolleen jäsenen osalta 3 745 mk ja kunnallisen eläkelain mukaista perhe-eläkettä saaneille 12 kuolleen jäsenen osalta 1 088 mk eli yhteensä 4 833 mk.

Kassan anomuksen perusteella sosiaaliministeriö ilmoitti kirjeessään 5.5.1972 suostuneensa vakuutusteknillisen tutkimuksen lykäämiseen korkeintaan 31.12.1976 saakka.

Kassan sääntöjen uuden 16 a §:n perusteella jäsenet eivät ole enää oikeutettuja siirtymään ylempään eläkeluokkaan, eikä kassa ole oikeutettu perimään jäsenmaksuja.

Kertomusvuonna, joka oli kassan 35. toimintavuosi, kassasta erosi kolme jäsentä. Kassan jäsenistä kuoli vuoden aikana 78, joista 19 jäsenen jälkeen myönnettiin kassan eläke. Kassan jäsenten lukumäärä oli vuoden lopussa 2 766. Näistä oli naisia 105 ja miehiä 2 661.

Kertomusvuonna myönnetty eläkkeet:

Eläkeluokka	Leskiä	Eläke mk/kk	Lapsia	Eläke mk/kk	Yhteensä mk
I	1	4	1	1.60	5.60
II	1	5	—	—	5
III	2	12	—	—	12
IV	9	72	—	—	72
V	6	60	2	8	68
Yhteensä	19	153	3	9.60	162.60

20. Leski- ja orpoeläkekassa

Eläkkeitä nauttavia leskiä kuoli vuoden aikana 12 ja vihittiin avioliittoon yksi. Lasten eläkkeitä päättyi yhteensä kolme.

Vuoden lopussa voimassa olleiden eläkkeiden määrä kuukautta kohden jakaantui seuraavasti:

Eläkeluokka	Leskiä	Eläke mk/kk	Lapsia	Yhteensä mk
I	131	524	7 13	537
II	104	520	9 18	538
III	66	396	2 5	401
IV	92	736	8 26	762
V	65	650	6 27	677
Yhteensä	458	2 826	32 89	2 915

Kassan tulot olivat 202 007 mk ja menot 70 321 mk, joten tilivuoden ylijäämä oli 131 686 mk.

21. Liikennelaitos

Katsaus vuoden 1972 päätapahtumiin

Liikennelaitoksen toiminta noudatti kertomusvuonna pääasiallisesti aikaisempien vuosien linjaa. Matkustajamäärässä v. 1970 alkanut noususuuntaus jatkui. Niinpä matkustajamäärä oli n. 3% suurempi kuin v. 1971. Ajokilometrien määrä lisääntyi vastaavasti n. 0.4%.

Helsingin autokatsastuspiirin alueella autojen määrä kasvoi 6.1% edelliseen vuoteen verrattuna.

Liikennelaitos joutui toimimaan yhä enemmän ruuhkautuvassa liikenteessä. Tämän vuoksi pyrittiin entistä voimakkaammin järjestämään julkiselle liikenteelle omia kaistoja, joista vuoden aikana saatiinkin useille pääväylille. Linja-autojen ja raitiovaunujen omaa kaistaa osoittava merkki tuli viralliseksi liikennemeriksi 1.2.

Pyrkiessään parantamaan julkisen liikenteen asemaa liikennelaitos oli tiiviissä yhteistyössä kaupungin muiden virastojen sekä myös kaupunginosayhdistysten kanssa. Laajinta yhteistoiminta oli kaupunkisuunnitteluviraston kanssa. Liikennelaitos seurasi koko kaupungin suunnittelua ja esitti julkisen liikenteen asiantuntijana näkemyksiään eri työvaiheiden aikana.

Liikennelaitos avusti kertomusvuoden aikana myös julkisen liikenteen yhteistoimintasopimuksen tarkistustoimikuntaa (ns. Leinon toimikunta) sekä osallistui Suomenlinnan liikenneryhmän työhön.

Liikennelaitoksen osuus oli huomattava

Helsingin seudun joukkokuljetustoimikunnassa, joka antoi mietintönsä 26.5. Asian painavuutta nimenomaan liikennelaitoksen kannalta kuvaa se, että liikennelaitoksen ja yhteistoiminnan piiriin kuuluvien yksityisten liikenteenharjoittajien osuus on n. 70% Helsingin seudun julkisesta henkilöliikenteestä.

Kertomusvuoden aikana valmistui liikennelaitoksen uusi kustannuspaikkajaoittelu ja kustannusten koneellinen seuranta yksiköittäin. Revisioviraston henkilökunta oli tutustumassa siihen 10.11. Seurantaa kehiteltiin vuoden aikana tavoitteena täydellinen tuotavuuden seuranta. Liikennelaitos piti jatkuvaa yhteyttä Tampereen ja Turun sekä myös Skandinavian suurkaupunkien liikennelaitoksiin pyrkimyksenään teknisten tietojen vaihdon lisäksi myös kustannusvertailut.

Liikennelaitoksen toimintaa vaikeutti kertomusvuonna kuljettajapula. Se johtui monista eri syistä, joista mainittakoon asuntovaikeudet, palkkaus, epämukavat työajat jne. Kertomusvuoden aikana 1.7. voimaan tullut uusi ajokorttiasetus toi linja-autokortin saantiin helpotuksia.

Syksyllä aloitti toimintansa Helsingin kaupungin liikennelaitoksen ammattikoulu, jonka valtioneuvosto hyväksyi 13.4. Sen puitteissa voidaan valtionapua hyväksi käyttäen antaa jatkokoulutusta korjaamo- ja huoltoalan ammattimiehiksi pyrkiville sekä omaa että muiden liikennöitsijöiden tarpeita varten.

Toiminnan yksinkertaistamiseksi ja lipputulojen lisäämiseksi suunniteltiin kertomus-

vuoden aikana liikennelaitoksen uusi yhtenäistariffi, jonka kaupunginvaltuusto hyväksyi 29.11. Toteuttaminen kuitenkin siirtyi v:n 1973 puolelle.

Vaunuhankinnoissa pääpaino oli diesel-linja-autojen hankinnassa. Niitä saatiin 85 kpl. Keskeisenä tehtävänä oli myös tilattujen 40 nivelraitiovaunun suunnittelu ja valmistuksen seuraaminen sekä valvonta.

Kaupunginvaltuusto päätti 14.6., että liikennelaitokselle saadaan hankkia 20 johdinautoa. Näin ollen johdinautoliikenne jatkuu Helsingissä edelleen.

Vuoden aikana liikennelaitoksen toiminta selkiintyi monessa suhteessa ja Helsingin julkinen liikenne alkoi saada niin päättävien elinten kuin myös matkustajien taholta yhä enemmän mielenkiintoa osakseen.

Kehittämistoiminnassa pantiin entistä enemmän painoa laitoksen toimintaperiaatteiden ja menettelytapojen täsmentämiseen siten, että laitos täyttäisi sille annetun tehtävän kaupungin liikenne- ja rahoituspolitiikan kokonaiskentässä jatkuvasti muuttuvien vaatimusten ja edellytysten mukaisesti. Tähän sisältyi samalla pitkäjänteisen, määrätietoisen kehittämisohjelman käynnistämisen valmistelu.

Kehittämistoiminnan yleisperiaatteen mukaisesti jokaisen organisaatioportaan vastuhenkilön tehtävänä oli huolehtia oman vastualueensa kehittämisestä käyttäen hyväkseen ao. esikuntaelinten palveluksia. Usean eri toimintayksikön välitöntä yhteistyötä vaatineet tehtävät suoritettiin projektitai työryhmien toimesta.

Saatujen kokemusten perusteella vähennettiin projekti- ja työryhmien käyttöä ja tehtävät suoritettiin entistä suuremmassa määrin virkaorganisaation mukaisesti. Tällöin niitä ohjattiin aikaisemmasta poiketen projektien ohjaustekniikalla, jolle oli ominaista täsmälliset tavoite- ja tehtävämääritykset, päätöksenteon ennalta ohjelmointi ja ajoitetut toimintaverkot. Niiden laskemisessa käytettiin apuna tietokoneohjelmaa. Tällä

menettelyllä voitiin mm. sekä suurissa, toistuvissa että kertatehtävissä päästä entistä parempiin tuloksiin.

Kehittämistehtävät olivat luonteeltaan lähes poikkeuksetta eri toimintayksiköiden yhteistoimintatehtäviä.

Huomattavimpia *taloussuunnittelutoiminnan* pysyväiskohteita olivat laitoksen 10-vuotissuunnitelma, talousarvio, suoritebudjetointi, tariffijärjestelmä, ATK-toiminnan kehittäminen sekä koko kaupunkia koskevan julkisen liikenteen rahoitusohjelman (JORA) laatimisen johto.

Talousarvion laadintamenetelmän kehittäminen jatkui edelleen koko kertomusvuoden ajan.

Tariffijärjestelmän kehittämistyön tuloksena syntyneiden suunnitelmien perusteella kaupunginvaltuusto hyväksyi marraskuussa laitoksen uuden tariffiesityksen. Tämän mukaan siirrytään Helsingissä yhtenäistariffiin, jossa koko kaupunki muodostaa yhden maksuvyöhykkeen.

Taloussuunnittelualueen edustajat osallistuivat kertomusvuoden aikana useisiin joukkoliikenteen kehittämiseen tähtäävien toimikuntien ja komiteoiden työhön. Sellaisia olivat mm. Helsingin seudun joukkoliikennetoimikunta, metron rahastus- ja tarkastusjärjestelmän suunnittelutyö sekä liikennelaitoksen ja Valtionrautateiden yhteisliikenteen suunnittelutyö.

Teknisessä suunnittelutoiminnassa oli kertomusvuonna tärkeimpänä kohteena nivelraitiovaunuhankinta. Rakenteen ja sähkölaitteiden yksityiskohtien suunnitteleminen yhteistyössä valmistajatehtaitten kanssa ja lopullisten piirustusten tarkistaminen sekä valmistuksen tiivis valvonta tehtailla varasivat huomattavan osan suunnittelukapasiteetista.

Kaupunginvaltuuston tehtyä päätöksensä johdinautoliikenteen jatkamisesta alettiin suunnitella uusien johdinautojen hankintatoimenpiteitä. Tarjousten selvittely ja vertailu oli suurten ja vaikeasti rahassa arvioita-

vien eriarvoisuuksien johdosta hankala tehtävä. Itse johdinautojen hankinta siirtyi v:n 1973 puolelle.

Diesellinja-autojen teknillisten vaatimusten suunnittelu sekä alustojen ja korien valmistuksen valvonta ja vastaanotto muodostivat kolmannen huomattavan kohteen. Nykyisen korimallin kehittämiseksi suunniteltiin eräitä matkustajien turvallisuutta sekä huolto- ja korjaustoiminnan helpottumista palvelevia yksityiskohtia.

Linja-autojen melumittauksilla pyrittiin kartoittamaan tilannetta pohjaksi melutason alentamissuunnitelmille tulevia autohankintoja silmällä pitäen.

Lisäksi laadittiin kaikki laitoksen kiinteistöjen LVI-, korjaus-, muutos- ja uudishankintatöiden suunnitelmat sekä valvottiin asennustyöt. Kertomusvuonna toteutui mm. Ruskeasuon varikkoalueen kaukolämmitykseen siirtyminen.

Sähkötoimisto hoiti sähkö- ja heikkovirtalaitteiden sekä tietoliikennejärjestelmien suunnittelua ja valvontaa asiantuntijaelimenä kautta koko laitoksen.

Uusina toiminta-alueina olivat yhdysmiestoiminta joukkoliikenteen huomioonottamiseksi liikennevalojärjestelyissä, automaatiolaitteiden soveltaminen liikenne- ja teknillisen osaston alueella sekä uusien rahastus- ja lipunmyyntilaitteiden teknillinen selvittely ja kokeilutoiminta.

Sähkötoimiston toimesta laadittiin niin ikään suunnitelma varoitusvalojen asentamisesta raitiovaunujen varikoilta ulosajoa silmällä pitäen.

Liikennelaitoksen neuvottelukunta

Liikennelaitoksen neuvottelukunta toimi toista vuottaan. Liikennelaitosta edusti johdoryhmä. Henkilökuntajärjestöt nimeävät edustajansa vuodeksi kerrallaan.

Neuvottelukunnassa käsiteltävien asioiden keräämiseksi, valmistelemiseksi ja selvittämi-

seksi toimii neuvottelukunnasta muodostettu yhteistyökomitea. Yhteistyökomitea kokoontui vuoden aikana 12 kertaa ja neuvottelukunta 11 kertaa.

Tuotantokomitea

Toimintavuosi oli tuotantokomitean kaksivuotisen jakson ensimmäinen. Kokouksia pidettiin kymmenen ja lisäksi suoritettiin tutustumiskäyntejä eri kohteisiin.

Kokouksissa kuultiin asiantuntijoiden alustuksia ja esitelmiä mm. 10-vuotisohjelmasta, työpaikkaterveysasioista ja nivelraatiovaunuhankintaprojektista.

Tuotantokomitean tekemiin ehdotuksiin saatiin niin laitoksen kuin järjestöjenkin puolesta myönteiset vastaukset toimenpiteitä varten.

Liikenne

Matkustajamäärä liikennelaitoksen linjoilla kasvoi kertomusvuonna n. 3.0% ja ajokilometrimäärä n. 0.4%. Matkustajamäärä ajettua kilometriä kohti nousi v:n 1971 luvusta 3.85 kertomusvuonna luvuksi 3.94 eli nousu oli n. 2.3%. Matkustajia oli kaikkiaan 136.0 milj., joten lisäys edelliseen vuoteen verrattuna oli n. 3.9 milj.

Vuoden aikana kertyi ajokilometrejä kaikkiaan 34.4 milj. eli n. 0.15 milj. enemmän kuin edellisenä vuonna.

Yksityisten liikenteenharjoittajien (YLH) linjoilla kuljetettiin vuoden aikana kaikkiaan 24.6 milj. matkustajaa ja ajokilometrejä kertyi 17.9 milj. Kilometriä kohti osoittava luku nousi v:n 1971 luvusta 1.30 kertomusvuonna luvuksi 1.36 eli nousu oli n. 4.6%.

Autoliikenne. Autolinjojen varsinaisten matkojen määrä oli 55.98 milj. Ajokilometrejä kertyi kaikkiaan 26.39 milj.

Vuoden alussa arkipäivien tungosaikaliikenteessä oli 452 diesel- ja 14 johdinautoa,

kesällä keskimäärin 370 diesel- ja 12 johdinautoa. Vuoden lopussa oli 457 diesel- ja 9 johdinautoa. Syyskaudella tarvittavaa vuorolisäystä ei voitu toteuttaa kokonaisuudessaan liikennehenkilökuntapulan vuoksi.

Linjoilla tapahtuneet muutokset. Kertomusvuonna tehtiin mm. seuraavat muutokset:

— linjan 90 pääte pysäkki siirrettiin Rautatientorilta Senaatintorin läheisyyteen linjan 92 A pääte pysäkin yhteyteen 27.1.

— linjalla 65 aloitettiin kuljettajarahastus 1.4.

— linjojen 55, 55 A ja 55 S reittiä jatkettiin Koskelan uudelle asuntoalueelle Ruutimäkeen 15.7.

— linjan 55 reittiä jatkettiin Hietaniemeen lauantaisin klo 9—19 ja pyhäisin klo 10—19, 14.10.

Kertomusvuonna alettiin liikennöidä

— linjalla 502 koulupäivinä reittiä Myllypuro—Sörnäinen—Pitäjänmäen teollisuusalue 4.4.

— linjalla 503 kouluäivinä reittiä Vuosari—Sörnäinen—Pitäjänmäen teollisuusalue (Oy Liikenne Ab) 4.4.

— linjalla 12 reittiä Kauppatori—Sörnäinen vain arki- ja lauantaiamuisin 2.4. alkaen

— linjalla 33, Munkkiniemi—Tarvo pyhäpäiväliikenteen lisäksi myös arkisin ja lauantaisin 2.5.

— uimarantalinjoilla U8, Länsi-Herttoniemi—Reposalmen uimaranta ja U9, Myllypuro—Reposalmen uimaranta kesän aikana 15.6.—15.8.

— linjalla 51 reittiä Hakaniemi—Suursuo—Pitäjänmäen teollisuusalue (Suomen Turistiauto Oy) 20.8.

— linjalla 52 reittiä Arabia—Suursuo—Munkkiniemi (Suomen Turistiauto Oy) 20.8.

— linjalla 79 reittiä Herttoniemi—Suursuo—Pohjois-Haaga (Helsinki—Maaseutu-Liikenne Oy) 20.8.

— linjalla 79 V reittiä Herttoniemi—Suursuo—Pitäjänmäen teollisuusalue (Helsinki—Maaseutu-Liikenne Oy) 20.8.

Liikenne lopetettiin

— linjoilla 13 ja 13S 8.10. sekä 16.11. linjalla 12

— linjalla 33 kesäajan arki- ja lauantapäivien liikenne 28.10.

Raittoliikenne. Raitiolinjojen varsinaisten matkojen määrä oli 44.01 milj. Ajokilometrejä kertyi kaikkiaan 8.05 milj. Edelliseen vuoteen verrattuna siinä on n. 0.87%:n vähennys.

Vuoden alussa arkipäivien tungosaikaliikenteessä oli 116 moottori- ja 75 perävaunua, kesällä 94 moottori- ja 48 perävaunua sekä vuoden lopussa 116 moottori- ja 73 perävaunua. Vähennys johtui henkilökuntapulasta.

Toimintavuoden aikana ei tehty linjamuutoksia.

Vesiliikenne. Moottorilautta »Korkeasaari—Högholmen» suoritti aikana 7.5.—1.10. kaikkiaan 2 701 vuoroa Korkeasaareen. Lisäksi suoritti yksityinen liikennöitsijä samalla reitillä 471 avustavaa vuoroa aluksillaan Standard 2 ja Terhi. Yhteensä kuljetettiin Korkeasaareen 448 817 matkustajaa, joista lapsia 122 149. Lisäys edellisen vuoden matkustajamäärään verrattuna oli 21.8%.

Lisäksi ajoi Korkeasaaren lautta Suomenlinnaan 57 vuoroa aikana 2.—5.5. ja 412 vuoroa aikana 3.10.—1.11.

Suomenlinnan Liikenne Oy:n toimesta hoidettu Suomenlinnan liikenne kuului nyt ensimmäisen kerran koko vuoden ajan yhteistariffin piiriin.

Linjalla liikennöivä moottorilautta Suomenlinna—Sveaborg ajoi vuoden aikana kaikkiaan 5 368 vuoroa.

Suoritettujen matkojen määrä vaihtomatkoja huomioon ottamatta oli 634 911.

12.6. aloitettiin vesibussiliikenne Eteläsatamasta Santahaminaan kahdella edestakaisella arkipäivisin ajettulla vuorolla ja liikennöitiin 31.10. saakka. Ajot suoritti yksityinen liikennöitsijä liikennelaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Linjalla oli voimassa yhteistariffi sekä samat lippujen hinnat kuin Santahaminan autolinjalla.

Linjalla myytiin ainoastaan kertalippuja, joiden myynnin perusteella laskettu matkojen määrä oli 2 779. Muilla lipuilla matkustaneet samoin kuin vaihtomatkan suorittaneetkin huomioon ottaen oli arvioitu matkojen kokonaismäärä kuitenkin n. 13 000.

Liikenteen suunnittelu. Joukkoliikennettä suunnitellaan monessa eri toimintapisteessä sekä kaupungin laitoksissa että näiden teettämien konsulttitöiden yhteydessä yksityisissä toimistoissa. Jotta suunnitelmat teki- jästään riippumatta nykyistä paremmin vastaisivat joukkoliikenteen hoidon tarpeita, todettiin liikennelaitoksella välttämättömäksi joukkoliikenteen suunnitteluohjeiden laatiminen.

Laitoksen ja Helkon yhteistyönä valmistui Joukkoliikenteen suunnitteluohjeet-niminen julkaisu, joka käsittelee lähinnä uusien alueiden yleiskaava-, osayleiskaava- sekä kaavarunkotason suunnittelua. Joukkoliikenteen suunnitteluohjeet asemakaavatasoa sekä valmiiksi rakennettuja alueita varten ovat valmistumisvaiheessa.

Liikennelaitoksella valmistui selvitys joukkoliikenteen palvelutasosta ja sen eri osatekijöistä.

Liityntäliikenteellä on lähivuosina Martinlaakson radan ja metron rakentamisen sekä pääradan liikenteen tehostamisen ansiosta oleellinen osa joukkoliikenteen hoidossa. Laitoksen aloitteesta järjestettiin keväällä liityntäliikennepäivä, johon osallistui n. 40 suunnittelussa mukana olevien laitosten edustajaa.

Liityntäliikenteen ongelmiin paneuduttiin Martinlaakson radan asemien suunnittelun ja asemien lähialueiden kaavoituksen yhteydessä. Samoin laitos osallistui pääradan (MaTaPuPu-alueen) asemien muutosten suunnitteluun ja liityntäliikenteen selvittämiseen. Kaupungin ao. virastojen kanssa perustettiin liityntäliikennetyöryhmä, jonka työskentely pääasiallisesti alkaa v:n 1973 puolella.

Jotta joukkoliikenne voidaan hoitaa mat-

kustustarpeita vastaavasti mahdollisimman hyvin, pyrittiin kaupunkialueen poikittaisyhteyksien parantamiseen. Kertomusvuonna suoritettiin muutoksia olemassa olevien linjojen 51 ja 79 liikennöintiin sekä perustettiin uusi linja 52, Arabia—Munkkiniemi.

Poikittaisyhteyksien parantamiseksi tehtiin esitys linjan perustamiseksi Kehätietä Vuosaaresta Pitäjänmäelle. Maistraatti kuitenkin hylkäsi esityksen 28.12. Myös ns. koululaislinjat tähtäävät poikittaisyhteyksien parantamiseen. Tällaisilla linjoilla 502 ja 503 aloitettiin liikennöinti Myllypurosta ja Vuosaaresta Etelä-Haagan kautta Pitäjänmäelle.

Liikenteen hoidon parantamiseksi oli jo pitkään ollut esillä Rautatien torin liikennepaineen keventäminen. Syksyn kuluessa suunnitelmat edistyivät niin, että voitiin panna vireille linjakohtaisia liikennelupa-anomuksia liikennöinnin aloittamisesta ruuhka-aikana Kasarmitorille ja Kruununhakaan.

Liikennesuunnittelutoimistossa valmistui joulukuussa selvitys Helsingin yöliikenteen parantamisesta.

Liikennesuunnittelutoimisto jakaantui 1.11. kahdeksi toimistoksi aikataulujaoksen muuttuessa itsenäiseksi aikataulutoimistoksi. Sen tehtävänä on huolehtia, että aikataulunmukainen liikenne vastaa matkustajamäärää palvelutason mukaisesti. Aikataulutoimiston tehtävänä on myös laskea ja tarkastaa yksityisten liikenteenharjoittajien ajokilometrimäärät sekä huolehtia sopimusliikenteeseen liittyvien asioiden koordinoinnista.

Yksityisten liikenteenharjoittajien linjoja koskevat liikennöintisuunnitelmat laadittiin yhteistyössä liikennelaitoksen ja yksityisten liikenteenharjoittajien kesken.

Yhteistyö Helsingin kaupunkiseudun kolmen suurimman kunnan Helsingin, Espoon ja Vantaan kanssa jatkui v. 1969 perustetun Helsingin seudun joukkokuljetustoimikunnan puitteissa. Liikennelaitos laati toimikunnan työhön liittyviä linjasuunnitelmia ja taloudellisia selvittelyjä. Toimikunta sai mietintönsä valmiiksi 26.5., minkä jälkeen yh-

teistyö jatkui YTT:n joukkoliikennetyöryhmän ja sen alaisen sihteeristön jäsenyytenä.

Liikennekalusto

Linja-autokaluston määrä nousi kertomusvuoden aikana huomattavasti, sillä kalustopulan vuoksi vanhaa autokalustoa poistettiin käytöstä edelleen hyvin säästeliäästi. Lisäksi toimitettiin v:n 1971 hankintoihin kuuluneita linja-autoja 29 kpl vasta kertomusvuoden puolella.

Vuoden aikana käyttöön saatu uusi kalusto käsitti 85 diesel-linja-autoa. Kalustosta poistettiin 33 linja-autoa. Vanhoja johdinautoja poistettiin 7 kpl.

Raitiovaunujen osalta ei kertomusvuonna tapahtunut muutoksia.

Liikkuvaa kalustoa oli vuosien 1969—1972 päättyessä seuraavasti:

	1969	1970	1971	1972
Diesellinja-autoja	588	593	592	644
Johdinautot	21	20	19	12
Raitiovaunut:				
moottorivaunuja, 4-akselisia	111	111	111	111
moottorivaunuja, 2-akselisia	69	60	56	56
perävaunuja, 4-akselisia	30	30	30	30
perävaunuja, 2-akselisia	58	55	53	53

Lisäksi liikennelaitoksella oli moottorilautta »Korkeasaari—Högholmen».

Liikennekaluston kunnossapito

Linja-autojen huolto- ja korjaustoiminta tapahtui edelleen Koskelan, Ruskeasuon ja Vartiokylän varikoilla. Korjaustöiden ja lomajärjestelyjen vuoksi Koskelan varikko pidettiin kesäliikennekauden ajan suljettuna.

Normaalin korjaustoiminnan ohella suoritettiin vuoden aikana jälleen perusparannustöitä muutamien autosarjojen autoihin. Huoltotoiminnassa normaalit määräaikaishuollot korvattiin diagnoositarkastuksilla ja todettujen vikojen korjaustoimenpiteillä.

Raitiovaunujen huolto- ja korjaustoiminta tapahtui edelleen Koskelan, Töölön ja Vallilan varikoilla. Koko vaunukalustoon asennettiin v. 1973 käyttöön otettavan magneettisen vaihteenkääntöjärjestelmän edellyttämät laitteet.

Johdinautojen huollot ja korjaukset suoritettiin Töölön johdinautohuollossa. Kaupunginvaltuuston edellytettyä, että linjan 14 liikennettä hoidetaan johdinautoilla ilman keskeytyksiä, kahdelle johdinautolle suoritettiin täyskorjaus.

Radat ja väylät

Kertomusvuosi oli ratasuunnittelun ja varsinakin ratatöiden osalta erittäin vilkas. Vuonna 1971 laaditun »Raitiovaunuliikenteen tehostamisen yleissuunnitelman» toteuttaminen oli eräs suuria suunnittelun kohteita. Vuoden loppupuolella tehtiin melututkimus raitiovaunuliikenteen aiheuttaman melun ja tärinän selvittämiseksi. Näiden suunnittelutöiden lisäksi laadittiin joukko erilaisia ratasuunnitelmia.

Joukkoliikenteen väylästä parantaminen jatkui myös kertomusvuonna. Raitiovaunut saivat oman kaistansa Helsinginkadulla välillä Mäntymäentie—Sturenkatu ja Runeberginkadulla välillä Töölöntori—Pohjoinen Hesperiankatu. Samoin toteutettiin linja-autokaistat Sörnäisten rantatiellä ja Itäväylällä sekä Nuijamiestentiellä Haagassa.

Useat suuret liikennejärjestelyt aiheuttivat huomattavia ratojen uusimis- ja siirtotöitä. Laajin liikennejärjestely suoritettiin Mannerheimintiellä välillä Messuhalli—Reijolankatu. Toinen merkittävä ratatyö oli Helsinginkadulla välillä Sturenkatu—Mäntymäentie,

jossa rata rakennettiin omalle korokkeelleen. Myös Hämeentiellä suoritettiin ratatöitä ja radat valettiin betoniin välillä Viides linja—Helsinginkatu. Runeberginkadulla rakennettiin uutta rataa Töölöntorilta Pohjoiselle Hesperiankadulle ja Siltasaarenkadulla välillä Hakaniementori—Liisankatu.

Vuoden aikana tehtiin lisäksi päätöksiä oman raitiovaunukaistan varaamisesta mm. Hämeentiellä välillä Lautatarhankatu—Sturenkatu, Mannerheimintiellä Kuusitieältä Tilkkaan ja Caloniuksenkadulla sekä Läntisellä Brahenkadulla. Toteutettujen ja jo päätettyjen omien kaistojen osuus oli vuoden lopulla n. 55% koko rataverkostosta.

Linja-autokaistat päätettiin varata seuraavilla kaduilla: Mannerheimintiellä välillä Haaga—Kamppi ja Hämeentiellä Sturenkadulta aina Rautatientorille saakka. Lisäksi päätettiin Bulevardilla suorittaa kokeilu, jossa yksityisautoilta on läpiajo kielletty.

Liikennejärjestelyjen lisäksi suoritettiin normaalit ratojen ja ajojohtojen kunnossapito- ja perusparannustyöt.

Rakennustoiminta ja -suunnitelmat

Rakennustoiminta oli kertomusvuonna melko vilkasta. Huomattavimmista rakennuskohteista mainittakoon seuraavat:

Koskelan varikon henkilökuntaa varten tarkoitettut asuintalot valmistuivat syksyllä. Taloissa on yht. 59 huoneistoa. Näiden talojen rakennuttajana oli kaupungin kiinteistöviraston asuntotuotantotoimisto;

Koskelan C-hallin katon peruskorjaustyön 2-vaihe saatettiin päätökseen. Tämä vaihe käsitti n. 7 000 m² eli yli puolet C-hallin katon pinta-alasta;

Vesiliikenteen matkustajapalvelun parantamiseksi suoritettiin Korkeasaaren lautan Pohjoisrannassa sijaitsevassa lipunmyyntikioskissa muutostöitä. Suomenlinnaan rakennettiin Suomenlinnan lauttaliikenteen lipunmyyntikioski;

Lisäksi suoritettiin lukuisia pienehköjä muutos- ja parannustöitä laitoksen eri toimintapisteeissä.

Kiinteistöjen hoitoon ja kunnossapitoon sekä työturvallisuuteen liittyviä rakennus-, LVI- ja sähköasennustöitä tehtiin entiseen tapaan. Koskelan ja Vartiokylän varikolle rakennettiin yht. 65 sähkölämmityspaikkaa.

Suurimpia suunnittelukohteita olivat uusi mainostajien rahoittama sadekatos, joita on tarkoitus pystyttää n. 200—300 katosta v. 1973 sekä monet terminaalit. Vuoden aikana oli käynnissä Koskelan, Ruskeasuon, Suursuon ja Porvoonkadun terminaalien sekä lisäksi Hakaniemeen ja Merisatamaan tulevien vesiliikenneterminaalien suunnittelu. Pisimmällä on Koskelan Ruutimäen terminali, joka on tarkoitus rakentaa keväällä 1973.

Laitoksen ratatyöntekijöiden sosiaaliolojen parantamiseksi suunniteltiin siirrettävät ruokailu- sekä pesu- ja pukeutumissuojat, jotka tulevat käyttöön v:n 1973 keväällä.

Laitoksen talous

Käyttömenot olivat 145.3 mmk. Vuoteen 1971 verrattuna menot lisääntyivät 17.8 mmk (13.9%), mikä johtui lähinnä vuoden aikana tapahtuneista palkkojen tarkistuksista sekä niiden aiheuttamasta sosiaalimenojen lisäyksestä ja eläkeprosentin noususta 3.9%:lla. Lisäksi kertomusvuosi oli ensimmäinen vuosi, jolloin HEJULI-sopimuksen aiheuttamat menot 13.7 mmk (ed.v. 8.7 mmk) olivat koko vuodelta mukana.

Käyttötulot olivat myös 145.3 mmk, josta kaupungin osuus alijäämän kattamiseksi oli 67.7 mmk. Toiminnalliset tulot olivat siten 77.6 mmk. Vuoteen 1971 verrattuna toiminnalliset tulot lisääntyivät 1.5 mmk (2%).

Tulojen ja menojen prosentuaalinen jakautuminen toimintamuodon mukaan:

21. Liikennelaitos

Tulot % kokonaistuloista

	1971	1972
Raitoliikenne	17.8	15.8
Autoliikenne	27.4	23.6
Lauttaliikenne	0.3	0.4
Asuntokiinteistöt	0.2	0.2
Yhteiset tulot	9.4	9.6
Alennuslippuavustukset	4.5	3.8
Kaupungin osuus alijäämän kattamiseksi	40.4	46.6
Yhteensä	100.0	100.0

Menot % kokonaismenoista

	1971	1972
Henkilömenot	52.8	50.8
Sosiaalimenot	13.4	15.0
Tarvikkeet ja käyttövoima . .	10.4	10.0
Irtaimiston hankinta sekä vie- raat palvelukset	8.7	11.7
Autoverot, vakuutukset, ko- rot, poistot ja vuokrat	12.9	11.4
Muut menot	1.8	1.1
Yhteensä	100.0	100.0

Tiedotustoiminta

Suurimmille joukkotiedotusvälineille jaettiin lautakunnan esityslistat entiseen tapaan. Lisäksi annettiin laitosta koskevia uutisia toistasataa kertaa. Vuoden lopulla liikennelaitoksen tiedotustoimintaa laajennettiin siten, että Helsingin kaupunginosa- ja aluelehdet tulivat mukaan uutisjakeluihin. Kaupunginvaltuuston vahvistamissa ilmoituslehdissä ilmoitettiin yht. 19 kertaa tärkeimmistä aika-
taulu-, reitti- ja tariffimuutoksista.

Tiedotustilaisuuksia järjestettiin kolme kertaa.

Joukkotiedotusvälineiden palstoilla esitettyihin kysymyksiin vastattiin kaikkiaan 115 kertaa. Kaikkiin sekä koti- että ulkomaisiin kirjeisiin vastattiin ja toimitettiin kulloinkin pyydettyä aineistoa. Helsinki-päivänä liikennelaitokselle osoitetuista 87 kirjeestä vastattiin kaikkiin nimellä varustettuihin.

Puhelinneuvonnan toimintaa pyrittiin entisestään tehostamaan. Pidennettyä viikonloppujen työaikaa ei ehditty toteuttaa kertomusvuoden aikana, joten neuvonta oli avoinna entiseen tapaan arkisin klo 7.00—21.00 ja lauantaisin klo 9.00—16.00 (sunnuntaisin suljettu). Keskimääräinen puhelujen määrä päivässä oli n. 500. Puhelinneuvonnassa työskenteli neljä henkilöä.

Tärkeimmistä matkustajapalveluun liittyvistä seikoista (joulu- ja uudenvuoden liikenne yms.) valmistettiin magnetofoninauhat, joiden sisällön liikenteenohjauskeskus lähetti kaikkiin vaunuihin ko. ajankohtina. Vastavia nauhoja käytettiin myös puhelinneuvonnassa sen ollessa suljettuna.

Sisäistä tiedotustoimintaa hoidettiin lähinnä henkilöstö- ja tiedotuslehtien välityksellä. Liikennepeili ilmestyi neljänä numerona. Kertomusvuoden aikana sen saivat ensimmäisen kerran myös eläkeläiset postitse.

Nopeata sisäistä tiedotustoimintaa hoitava Meiltä ja Muualta -lehti ilmestyi 24 numerona. Lehtileikkeistä koottu Uutisnuotta ilmestyi 25 numerona. Siitä tehtiin joitakin teema-kohtaisia erikoisnumeroita.

Liikennelaitoksen julkaisuja — sarjassa ilmestyi neljä kirjasta, joiden jokaisen painosmäärä oli 350—450 kpl. Niitä jaettiin entiseen tapaan kaupungin päättävälle elimelle, virkamiehille ja joukkotiedotusvälineille. Muista painotuotteista mainittakoon mm. toimintakertomus ja tietokortti. Viimemainittuja jaettiin ensi kerran koko henkilöstölle.

Tiedotustoiminnan avulla pyrittiin edelleen aikaansaamaan myönteistä asennoitumista liikennelaitosta ja sen henkilöstöstä kohtaan. Työskentely tapahtui useissa tapauksissa yhteistoiminnassa markkinoinnin kanssa.

Markkinointi

Liikennelaitoksen näyttelytoiminta oli vilkasta. 14.1. avattiin Metrotoimiston näyttely-

huoneistossa laitoksen ensimmäinen yleisölle tarkoitettu näyttely »Katse tulevaisuuteen», jossa esiteltiin laitoksen nykyistä toimintaa ja kerrottiin tulevaisuudensuunnitelmista. Näyttely oli avoinna kahden kuukauden ajan, jolloin siihen tutustui 6 732 henkilöä. Sen yhteyteen järjestettyyn mielipidetiedusteluun saatiin lähes kaksituhatta vastausta.

Helsinki-päivää vietettiin liikennepoliittisissa merkeissä. Liikennelaitos järjesti pyynnöstä päivän yhteyteen historiallisen näyttelyn »Ajettiinpa ennenkin», joka oli avoinna aikana 10.—29.6. Kluuvin galleriassa.

Helsinki-päivänä sai raitiolinjoilla 3B ja 3T matkustaa ilmaiseksi. Kauppatorilla oli entiseen tapaan yleisön nähtävänä museovaunu. Ruskeasuon varikolla järjestettiin opastettuja kiertokäyntejä. Liikennelaitoksen Mieslaulajat esiintyivät Linnanmäellä pidityssä Helsinki-päivän pääjuhlassa. Samassa tilaisuudessa oli myös liikennelaitoksen järjestämä liikenneaiheinen tietokilpailu.

Kaupungin matkailutoimiston kanssa oli mukana kaikilla kuluneen vuoden aikana pidetyillä messuilla.

Markkinointi- ja mainosyhteistyö suurten yleisötilaisuuksien järjestäjien sekä kaupungin eri virastojen ja laitosten kanssa jatkui.

Helsingin Juhlaviikkojen aikana kaupungilla kiersi lapsia kuljettava raitiovaunu »lapsikolmonen» linjoilla 3T ja 3B. Liikennelaitos osallistui myös raitiovaunun ohjelman järjestelyyn.

Liikennelaitos palveli matkailijoita kesäaikana Eteläsatamassa, Kauppatorilla ja leirintäalueilla informaatioauton avulla. 3T:n raitiovaunuissa oli edelleen nelikielinen kuulutus. Matkailijalippuja myytiin vuoden aikana yht. 16 277 kpl, lisäys edellisestä vuodesta oli 1 843 kpl.

Kertomusvuoden aikana painatettiin useita yleisölle tarkoitettuja esitteitä, joista merkittävimpiä oli laitoksen historiasta kertova esite »Hevosonnibussista nivelraitiovaunuun». Laitoksen omassa offsetpainossa valmistettiin raitiolinjan 3T esite sekä erilai-

sia informaatiolehtisiä, jotka jaettiin myynti- ja neuvontapisteissä matkustajille.

Sosiaali- ja pr-toiminta

Henkilökunnan asuntoasioissa avustettiin entiseen tapaan ohjein ja suosituksin sekä yhteydenotoin ao. viranomaisiin. Helpotuksen kireään asuntotilanteeseen toivat Ruutimäkeen Juhana Herttuan tielle syksyllä valmistuneet kaksi asuinrakennusta, joista laitoksen henkilökunnalle saatiin 59 asuntoa. Hakemusten perusteella suoritettu jako alistettiin kaupungin asunnonjakotoimikunnan päätettäväksi.

Henkilökohtaisissa pulmakysymyksissä opastettiin vaikeuksiin joutuneita, alkoholin väärinkäyttäjiä ohjattiin tarvittaessa hoitoon sekä hankittiin hoitopaikkoja ao. laitoksiin.

Järjestettiin taloon tulleeille uusille henkilöille tutustumiskierroksia laitoksen eri toimipisteisiin.

Vuonna 1969 aloitettua kuntotoimintaa jatkettiin yhteistyössä urheilu- ja ulkoiluviiraston sekä laitoksen urheiluseuran ja ammattijärjestöjen kanssa. Osallistuminen kuntokilpailuun oli jälleen edellistä vuotta vilkkaampaa.

Henkilökunnan harrastetoimintaa tuettiin taloudellisesti ja harrastetiloja varaamalla. Humalistonkadun kerhotila saatiin käyttökelpoiseen kuntoon. Siellä aloitettiin syyskaudella englanninkielen alkeisopetus lähinnä vuorotyössä olevalle henkilökunnalle. Vuoden aikana eläkkeelle siirtyneille järjestettiin perinteinen kahvitilaisuus 29.12.

Liikennelaitokseen kävi tutustumassa joukko ulkomaisia asiantuntijoita.

Koulutustoiminta

Henkilökunnan koulutus tapahtui pääasiassa oman kurssitoiminnan puitteissa.

Lisäksi lähetettiin entistä runsaammin hen-

kilöitä henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston ja ulkopuolisten koulutuselinten järjestämille kursseille.

Toimintavuoden aikana oma kurssitoiminta oli pääasiallisesti liikennehenkilökunnan kurssimuotoista koulutusta. Kurseja oli 66. Lähinnä korjaamohenkilöstölle oli 16 kurssia. Yhteensä osallistui laitoksen omille kursseille 1 229 henkeä.

Henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston järjestämille kursseille osallistui 107 henkilöä ja ulkopuolisten koulutuselinten järjestämille kursseille 134 henkilöä.

Koulustoittoa käsittelevä laitoksen johdon ja henkilökunnan edustajien muodostama koulutusasioiden neuvottelukunta koontui kolme kertaa.

Valtioneuvosto hyväksyi 13.4. Helsingin kaupungin hakemuksen saada perustaa kaupungin liikennelaitoksen yhteyteen valtionapuun oikeutettu erikoisalan ammattikoulu. Näin useita vuosia vireillä ollut asia saatiin myönteiseen päätökseen. Ammattikouluun valittiin 15 oppilasta, jotka aloittivat opiskelunsa koulun I luokalla 28.8.

Terveys- ja huoltotoiminta

Terveys- ja huoltotoiminta oli vakiintuneeseen tapaansa keskitettynä laitoksen poliklinikalle. Terveys- ja huollon painopiste oli edelleenkin sairauksien toteamisessa ja hoidossa. Tämä aiheutui potilasmäärän jatkuvasta lisääntymisestä ja toisaalta lähes koko vuoden jatkuneesta henkilökuntavajauksesta. Ennalta ehkäisevään terveys- ja huoltotoimintaan pyrittiin kuitenkin painottumaan käytettävissä olevin resurssein.

Tutkimus- ja hoitokäyntejä lääkärin vastaanotolla oli yht. 17 636 ja terveys- ja hoitajan/sairaanhoidajan vastaanotolla 13 931 sekä terveystarkastuksia 1 179. Eläkettä varten annettiin 23 lääkärintodistusta.

Terveys- ja hoitohenkilökuntaan kuului kertomusvuonna 3 lääkäriä (1.5. alkaen 2), 2 ter-

veys- ja hoitajaa (1 ajalla 1.4.—31.5.), 2 erikoissairaanhoidajaa, röntgenhoitaja ja toimistoapulainen.

Kiertävän terveys- ja hoitajan vastaanotot jatkuivat Koskelassa, Ilmalassa, Ruhasassa, Vallilassa ja Varhassa. Ajalla 1.4.—31.8. kiertoa ei ollut terveys- ja hoitajavajauksen ja kesälomien vuoksi. Näillä vastaanotoilla kävi yht. 3 423 henkilöä.

Turvallisuustoiminta

Työturvallisuus. Kaupungin työturvallisuustoimikunta vahvisti laitoksen työturvallisuustoiminnan toimintaohjeet syksyllä, jolloin päästiin aloittamaan henkilövalintojen valmistelut. Uuden organisaation mukaan laitoksessa on työturvallisuustoimikunta ja kahdeksan työpaikka- ja toimialakohtaista työturvallisuuselintä.

Kesäkuussa järjestettiin työturvallisuuspäivä silmätapaturmien torjunnasta. Työturvallisuuselimet suorittivat alueillaan tarkistuksia työturvallisuuden parantamiseksi. Kokouksissaan elimet käsitelivät mm. myrkyllisten aineiden käyttöä laitoksessa.

Työturvallisuuskilpailu järjestettiin kertomusvuoden aikana yhdeksännen kerran. Kymmenestä kilpailuryhmästä kaksi alitti vuosien 1970—1971 tapaturmiensa keskiarvon; voittaja ratatoimisto 23.5%:lla. Koko laitoksen tapaturmat lisääntyivät 16.7%:lla. Lähes joka neljäs henkilökunnalle sattuneista tapaturmista tapahtui työmatkalla.

Väestönsuojelu. Yleisen väestönsuojelun yksiköistä liikennelaitoksen osalle tulevissa ensiapukomppanioiden sairausautojoukkueissa suoritettiin määrävahvuuksien muutoksista johtuneet uudelleen sijoitukset. Yksiköiden johtajiston koulutusta täydennettiin.

Evakuoinnin suoritushenkilöstön peruskoulutuksen tultua loppuun suoritetuksi keskityttiin johtajiston jatkokoulutukseen. Yleisen väestönsuojelun kurssin suoritti 20 henkilöä.

Virasto- ja laitossuojelukoulutuksessa tehostettiin ensiapukoulutusta ja hankittiin ensiapuvälineitä. Virasto- ja laitossuojelukursin suoritti 114 henkilöä.

Palontorjunta. Liikennelaitoksen palotorjuntatoiminta hoidettiin edelleen sivutoimisesti.

Varikoilla sattui viisi tulipaloa, jonka lisäksi varikolla sammutettiin yksi linjalla syttynyt raitiovaunu.

Linja-autoissa ja raitiovaunuissa sattui kaikkiaan 9 tulipaloa. Lisäksi liikennelaitoksen henkilökunta osallistui 17 tapauksessa yksityishenkilöiden ajoneuvoissa syttyneiden tulipalojen sammuttamiseen.

Helmikuussa liikennelaitoksen pelastusauto saatiin muutettua paloautoksi, mikä on ollut suureksi hyödyksi. Kesäkuussa asennettiin uusiin linja-autoihin jauhesammuttimet.

Paloalan koulutustoimintaa jatkettiin entiseen tapaan kuljettajille ja varikkojen henkilökunnille sekä teorian että käytännön harjoittelun puitteissa.

Aloitetoiminta

Kaikkiaan käsiteltiin 22 aloitetta, joista palkittiin kuusi. Kolme aloitetta on jatkotutkimuksien alaisena. Käsiteltyjen aloitteiden lisäksi kahdeksan on asiantuntijalausunnolla. Useissa aloitteissa olivat esillä työturvallisuus- ja työterveysnäkökohdat. Palkkioita maksettiin yhteensä 1 150 mk.

Palvelutoiminnat

Huoltokonttori suoritti 7311 henkilökunnan toimeksiantoa sekä edisti henkilökunnan taloudenhoitoa ottamalla vastaan ja hoitamalla jäsentensä rahavaroja.

Lainoja myönnettiin 1 844 yhteismäärältään 1 691 400 mk.

Laitoksen apuna toimi huoltokonttorin hoitokunta, joka kokoontui kerran viikossa.

Huoltokonttorin jäsenmäärä oli toimintavuoden päättyessä 2 173.

Löytötavara. Löytötavaratoimiston talteenotettujen esineiden lukumäärä oli vuoden lopussa 11 214, joista voitiin toimittaa omistajilleen takaisin 3 304 esinettä.

Museo. Museon tarkoituksena oli jatkuvasti kerätä ja säilyttää laitoksen toimintaan liittyvää esineistöä yms. materiaalia. »Ajettiinpa ennenkin» -näyttelyyn hankitut mallinuket ja isot kuvasuurenokset siirrettiin museoon. Mallinuket esittelevät laitoksen virkapukuja hevosraitiovaunun ajoista alkaen.

Museoesineistön tekstitys laadittiin suomen- ja ruotsinkielten lisäksi myös englanniksi ja saksaksi.

Helsinki-päivänä 12.6. oli museovaunu »Pikkuruotsalainen» historiallisiin virkapukuihin puettuine esittelijöineen Kauppatorilla.

Varsinaisessa museohuoneistossa oli näytteillä edellä mainitun esineistön lisäksi raitiovaunujen ja johdinautojen moottoreita, työvälineitä, erilaisia kilpiä, konttorikalustoa, lippukokoelmia ym. esineitä.

Esineistöä ei voitu kovin paljon lisätä museotilan riittämättömyyden vuoksi. Sen sijaan valokuva-arkisto on jatkuvasti laajentunut.

Museo ei ollut avoinna yleisölle.

Palvelupisteet. Puhelinneuvonta ja neuvonta vastasivat reittejä, aikatauluja ja tariffeja koskeneisiin tiedusteluihin sekä ottivat vastaan valituksia.

Palvelupisteinä toimivat kolme myynti- ja neuvontatoimistoa, invalidi- ja koululaislippujen myyntitoimistot, kuusi tarkastusasemaa, yhdeksän lippukassaa, löytötavaratoimisto, huoltokonttori ja sen kaksi palvelupistettä sekä museo.

22. Matkailutoimisto

Matkailuneuvottelukuntaan kuuluivat v. 1972 edelleen puheenjohtajana ylipormestari Teuvo Aura sekä jäsenenä kansliapääll. Sulo Hellevaara, osastopääll. Harri Sormanen, toimitusjoht. Jaakko Leppäluoto, toimitusjoht. Pentti Sulonen, matkatstovirk. Ipo Eerola, lainop. kand. Kaj Schichmann ja ylikonst. Jaakko Linna sekä Suomen Matkailuliittoa edustavana jäsenenä toimitusjoht. Heikki Mäki. Sihteereinä toimivat matkailupääll. Mikko Nupponen ja matkailusiht. Kaarlo Lidman.

Matkailuneuvottelukunta piti kertomusvuonna 3 kokousta, joissa käsiteltiin 27 asiaa.

Neuvottelukunta antoi kertomusvuonna *lausuntoja ja selvityksiä* mm. seuraavista Helsingin matkailupalvelun kehittämiseen tärkeitä toimenpiteistä:

— Helsingin Matkailuyhdistys r.y:n esitys matkailututkimuksen suorittamisesta (18.2. 6 §),

— Helsingin Ortodoksisen seurakunnan, Ehrensverd-Seura r.y:n, Helsingin Pohjola-Norden r.y:n sekä Itä-Helsingin Matkailukerho r.y:n avustusanomukset (18.2. 8, 9 §, 11.4. 14, 15 §),

— selvitys Helsingin Matkailuyhdistys r.y:n alaista Hotellikeskusta ja Helsingin Viikko-nimistä julkaisua koskevasta valvonnasta vuodelta 1971 (11.4. 13 §),

— mainosgraafikkojen koulun oppilastöinä tehtyjen Kauppatoriaiheisten julisteiden käyttö (12.10. 23 §).

Neuvottelukunta teki vuoden aikana seuraavia asioita koskevat *esitykset*:

— Helsinki-kiertoajelujen opastus (18.2. 7 §),
— opasväilyksen järjestäminen Helsingissä vuonna 1972 (11.4. 16 §),

— Helsingissä toimivia hotelli- ja majoitusvarausjärjestelmiä koskevat tiedot (11.4. 17 §) ja

— retkeilymajatalon aikaansaamista Helsinkiin tutkineen työryhmän muistio (12.10. 24 §).

Matkailutoimiston henkilökuntaan kuului kertomusvuonna matkailupäällikkö, matkailusihteri, toimistonhoitaja, esitetoimittaja, ohjelmatoimittaja ja kaksi matkailuneuvojaa. Kesäkuukausina toimiston palveluksessa oli eri aikoina yht. 8 matkailuneuvojaa, joista 5 toimi matkailutoimistossa, 2 satamatehtävissä ja yksi liikenne-emäntänä matkailuneuvonta-autossa sekä lisäksi lähetti-harjoittelija.

Matkailutoimisto osallistui VENE 72, LVI-messut ja Helsingin kansainväliset messut -tilaisuuksiin yhteistyössä liikennelaitoksen ja Helsingin kaupunginteatterin kanssa.

Matkailutoimiston välityksellä tilattiin yhteensä 383 linja-autoa ja 909 opasta sekä palveltiin 33 958 kiertoajeluasiakasta, eli enemmän kuin edellisenä vuonna. Asiakkaista oli ulkomaalaisia 25 889 ja kotimaasta 8 069. Automaattista puhelinpalveluohjelmaa »Helsinki tänään» kuunneltiin yhteensä 54 125 kertaa eli keskimäärin n. 148 kertaa päivää kohden. Suomenkielistä ohjelmaa kuunneltiin 28 593, englanninkielistä 15 436 ja ruotsinkielistä ohjelmaa 10 096 kertaa.

Toimeksiannoista kertyi matkailutoimis-

tolle tuloja 4 150 mk ja lisäksi saatiin karttojen ym. painotuotteiden myynnistä 1 365 mk.

Matkailutoimisto jatkoi aikaisempien vuosien tapaan ns. suurpostitusten sarjaa postittain Helsinki-aiheista esittely- ja tiedotusmateriaalia kohdepostituksina matkailualan eri palveluliiketoimille Suomessa. Tiedotusluonteisia artikkeleita toimitettiin lehdistölle, matkailualan neuvontatoimistoille ym. kuukausittain. Näistä mainittakoon kokovuotista matkailupalvelua, liikenneyhteyksiä, uusia hotelleja, tapahtumia ym. koskevat tiedotukset.

Kertomusvuosi merkitsi matkailutoimiston toiminnassa ennätysellistä esitetuotantovaihetta, sillä toimiston julkaisemien tiedotus- ja esittelylehtisten määrä ylitti 800 000 kappaleen rajan. Tärkeimmistä esitteistä mainittakoon mm. seuraavat:

— Helsinki — Itämeren tytär, uudistetut painokset suomen, ruotsin, norjan, tanskan, saksan, hollannin, ranskan, englannin, italian, espanjan, unkarin, venäjän, viron ja esperanton kielillä yhteensä 500 000 kpl,

— Helsingin neljä matkailusaarta, uudistetut painokset suomen, ruotsin, saksan, englannin, ranskan ja venäjän kielillä yhteensä 108 000 kpl,

— Helsingin ja sen lähiympäristön nähtävyyksiä, uudistetut painokset suomen, ruotsin, saksan, englannin, ranskan ja venäjän kielillä yhteensä 80 000 kpl,

— edellisiin liittyvät luettelot n:ot 17 ja 18 yhteensä 74 000 kpl,

— tietoja matkailijoille, suomen, ruotsin, saksan, ranskan, englannin ja venäjän kielillä yhteensä 60 000 kpl,

— tapahtumia ja ohjelmaa Helsingissä — luettelo suomen, ruotsin, ja englannin kielillä yhteensä 7 000 kpl,

— kongressipaikkahakemisto (eripainos Kauppakamarilehdestä 9/1972) yhteensä 2 500 kpl,

— Helsingin kulttuuriohjelmia — tiedote suomen, ruotsin ja englannin kielillä kahdesti kuukausittain

— luettelo vuoden 1972 lomaristeilijöistä suomen ja ruotsin kielisinä.

Helsingissä järjestettiin useita suuria kansainvälisiä kongresseja, joista mainittakoon SALT-neuvottelut 28.3.—1.6., Kansainvälisen hotelliliiton maailmankongressi IHA 22.—27.5., Euroopan kulttuuriministereiden kongressi EUROKULT 19.—28.6. ja Espoossa Euroopan Turvallisuuskokousta valmistelevalle työryhmän (ETYK) alkaminen 22.11. Matkailutoimisto keräsi ja toimitti näille sekä kymmenille muille kongresseille erilaista Helsinki-aineistoa, ohjelmatietoja ja muuta esittelymateriaalia.

Helsingin Matkailuyhdistyksen aloitteesta kaupunki järjesti Helsinki — Suomen matkailun siltavahti -nimisen matkailuseminaarin Valkoisessa salissa 19.9.1972. Seminaarin tuloksena muodostettiin työryhmä, joka tiiviisti kokoontuen kehittäi monenkeskeistä yhteistyötä Helsingin markkinoimiseksi matkailukaupunkina. Helsingin kaupunki oli aktiivisesti mukana myös useissa muissa matkailuprojekteissa, kuten mm. kertomusvuonna avatut suurhotellit Inter Continental ja Hesperia sekä Silja-yhtiön suurlauttojen erinäiset satama- ja liikennejärjestelyt.

Matkailupäällikkö ja -sihteeri osallistuivat vuoden kuluessa eräisiin kotimaassa pidettyihin matkailua käsitelleisiin seminaareihin ja olivat lisäksi mukana eräissä Oy Silja Line Ab:n ja Suomen Matkailuliiton Tietopankin järjestämissä laivakongresseissa ja esittelytilaisuuksissa.

Matkailutoimiston edustaja osallistui myös kotimaan matkailun myyntipäiville Lahdes- ja eräille Helsingin ja Tukholman välillä järjestetyille laivapäiville.

23. Metrotoimisto

Asiantuntijaelimet. Metrotoimikunnan apuna toimi kertomusvuoden aikana edelleen neljä toimikunnan asettamaa asiantuntijajaostoa, joiden puheenjohtajat ja esittelijät olivat metrotoimistosta.

Kone- ja sähköasiainjaosto kokoontui kertomusvuonna kahdeksan kertaa ja käsitteli mm. metrovaunusarjan teknillisen erittelyluonnoksen kehittämistä.

Liikenneasiainjaosto, rakennusteknillisten asiain jaosto ja yleisten asiain jaosto eivät kokoontuneet vuoden aikana.

Metrotoimisto keskittyi kertomusvuoden aikana Kampin—Puotinharjun metron rakennustöiden suorittamiseen sekä siihen liittyvään koordinointi- ja valvontatyöhön ja jatkoi yleis- ja yksityiskohtaista suunnittelua. Näitä töitä hoidettiin toimikunnan v. 1969 toimistolle vahvistaman tehtävämäärittelyn puitteissa.

Toimiston diaariin merkittiin kertomusvuonna 2 442 asiaa, joista saapuneita kirjeitä oli 1 765 sekä lähetettyjä 694 kpl.

Toimiston henkilökuntaan kuului v:n 1972 alussa 99 henkilöä ja sen päättyessä 102 henkilöä.

Toimiston toimistusjohtajana toimi edelleen dipl.ins. Unto Valtanen. Yleisen osaston päällikkönä toimi varat. Antti Kuto, suunnitteluosaston päällikkönä dipl.ins. Olli Laine ja rakentamisosaston päällikkönä dipl.ins. Jouko Rantanen.

Toimiston toimitusjohtaja oli kertomusvuonna tp. virkasuhteessa ja toimiston muu henkilökunta työsopimussuhteessa.

Henkilökunta jakaantui osastoittain 31.12. 1972 seuraavasti: esikuntaelimissä 9, hallinnollisella osastolla 30, suunnitteluosastolla 26, kone- ja sähköosastolla 11 sekä rakennusosastolla 26 henkilöä eli yht. 102, joista oli miehiä 71 ja naisia 31.

Toiminta. Puotinharju—Vesala-metroosuuden yleissuunnittelutyö alkoi heinäkuun alussa ja valmistui kertomusvuoden loppuun mennessä, jolloin oli selvitetty linjausvalinta asemapaikkoineen. Osuuden kokonaiskustannusten tarkentamiseksi päätettiin työtä tältä osin jatkaa.

Yleissuunnitelma rataosuudelle Kamppi—Huopalahti käynnistyi helmikuussa 1972. Kesäkuun loppuun mennessä valmistuneen väliraportin yhteydessä esitettiin linjauksen pääsuunnat vyöhykemäisesti.

Väliraportin jälkeen tarkasteltiin syksyn aikana mahdollisuuksia ohjata rantalinja Kampin asemalta Töölön suuntaan. Samoin selvitettiin U-linjan tarvitseman varikkotoiminnan järjestelyä ja sijoitusta. Kertomusvuoden loppuun mennessä selvitettiin vaihtoehtoiset linjaukset asemapaikkoineen.

Lauttasaaren metrosektoria koskeva tutkimus- ja selvitystyö käynnistyi syyskuun alussa esisuunnitteluprojektina. Vuoden loppuun mennessä oli tulostettu vaihtoehtoisia linjauksia ja asemapaikkoja Kamppi—Lauttasaari osuudella.

Syksyn aikana käynnistettiin metron verkkoosuunnitteluun liittyen ns. U-linjan Kamppi—Hakaniemi—Pasila osuuden selvitys- ja tutkimustyö. Tutkimuksen ensivaiheessa sel-

vitettiin ko. osuuden tarve, ajankohta sekä linjaus asemanpaikkoineen.

Vuoden aikana muut kuin Kamppi—Puotinharju-metroprojektia koskevat yleiset sektoritutkimukset kehittyivät sikäli, että oli taroituksenmukaista laajentaa maaperätutkimuksia myös näitä alueita koskeviksi. Töölön metrosektorin tutkimukseen liittyen suoritettiin vuoden aikana maaperätutkimuksia Meilahden — Munkkiniemen — Haagan alueelle sijoituvista laaksomuodostumista. Samoin käynnistettiin tutkimuksia loppuvuoden aikana länsisektorilla Itämerenkadun alueella ja Lauttasaarella sekä Puotinharju—Vesala-sektorilla useassa kohteessa.

Edellisen vuoden aikana valmistuneen ns. yleissuunnitelman jatkotyönä suoritettiin kertomusvuoden alkupuoliskolla metron I. vaiheen liityntäliikenteen jatkosuunnittelutyö. Työn yhteydessä laadittiin yleissuunnitelman pohjalta valittu konkreettinen liityntäliikennesuunnitelma itäisiä esikaupunkialueita varten, jolloin määriteltiin linjat, vuorovälit, kalusto ja henkilökunta, väylästä, pysäkit, terminaali-alueet asemilla sekä kustannukset. Suunnitelma valmistui huhtikuussa. Sen jälkeen liityntäliikennesuunnitelman tuloksia sovellettiin metron asema- ja henkilöstösuunnitteluun.

Kertomusvuoden aikana oli käynnissä metron I. vaiheen rahastus- ja tarkastusjärjestelmän tutkimus- ja suunnittelutyö, joka valmistui huhtikuun lopussa. Työn yhteydessä selvitettiin erilaisia vaihtoehtoja tariffi- sekä rahastusjärjestelmäksi, joista valittiin lähempään tutkimukseen kaksi vaihtoehtoista tarkastusjärjestelmää, ns. vapaa ja suljettu järjestelmä sekä kaksi vaihtoehtoista tariffijärjestelmää. Näiden perusteella laadittiin metron I. vaihetta varten asemittain tila-, laite- ja henkilökuntaselvitykset sekä arvioitiin kustannukset. Työn perusteella metrotoimikunta päätti ohjeeksi metrosuunnittelua varten valita ns. vapaan tarkastusjärjestelmän kuitenkin siten, että mahdollisuuksien mukaan varaudutaan myös ns. suljetun tarkastusjärjes-

telmän käyttöönottoon. Työ jatkui lähinnä Helsingin seudulla toteutettavan tariffijärjestelmän seurantana ja ko. tutkimuksen tarkistamisena.

Kertomusvuoden aikana tutkittiin metron asemasuunnittelua varten palvelutilojen tarvetta ja soveltuvuutta metroasemille.

Erityisesti selvitettiin Kaivokadun ja Klauvin asemien mahdollisiin palvelutiloihin liittyvät konkreettiset kannattavuus- ym. laskelmat. Yleinen osa tutkimuksesta, jossa selvitettiin palvelutilojen soveltuvuutta metroasemille sekä niiden toteuttamiseen liittyviä menettelytapa- ja taloudellisuuskysymyksiä, valmistui toukokuussa. Kokonaisuudessaan ko. työ valmistui kertomusvuoden lopussa.

Opastus- ja informaatiojärjestelmän (ns. OPI-tutkimus) yleissuunnittelu valmistui heinäkuussa. Suunnitelmassa laadittiin ehdotus asema- ja junaopastuksen järjestelmäksi sekä esitettiin opasteiden sijoitus- ja rakenneperiaatteet. Lisäksi työ sisälsi suosituksen metron julkiskuvaan liittyvän informaation hoitamisperiaatteista sekä eräitä yksityiskohtien ratkaisuja.

Metron asemasuunnitteluun liittyen laadittiin kertomusvuoden aikana metroasemien sisustus- ja muotoilutehtävien ratkaisumallit, jolloin käsiteltiin asemien kalusteet, varusteet ja laitteet sekä pintarakenteisiin ja yleiseen valaistukseen liittyvät kysymykset. Selvitys oli tarkoitettu lähtökohdaksi asemien yksityiskohtien konkreettiselle suunnittelulle.

Kertomusvuoden aikana suoritettiin asemien sähkösuunnittelujen tarkastamista. Toistaiseksi tätä toimintaa on ollut rajoitusti, sillä asemasuunnittelut eivät ole vielä edenneet tarpeeksi pitkälle. Koordinointitoiminta tapahtuu pääasiassa sähkösuunnittelujen työpiirustusvaiheissa. Toimisto oli yhteistyössä myös sähkölaitoksen kanssa.

Kertomusvuoden aikana suoritettiin ratanormien uusimista metrotoimiston sisäisenä työnä. Muutoksia ja tarkistuksia entisiin normeihin tehtiin kauttaaltaan. Työn kestäessä informoitiin muutoksista ao. suunnittelijoita.

LVI-suunnittelun koordinointiin liittyviä tehtäviä oli tunneliradan käsittävällä osuudella. Lisäksi laadittiin yhtenäistävä runko asemien LVI-rakennustapaselostuksia varten.

Metron koejunan vastaanotto tapahtui kertomusvuoden alkupuolella. Kevätkesällä toimeenpantiin junassa ergonominen tutkimus yleisökokeiluun tarkoituksella selvittää vaunujen sisäistä liikennettä. Junalla suoritettiin myös eräitä muita koestuksia, kuten esim. ilmanvaihtotutkimuksia, joihin poikkeuksellisen lämmin kesä antoi hyvät edellytykset. Koeajoja jatkettiin koko kertomusvuoden ajan. Syksyllä tulostettiin tarkistusvaihtoehtoja sarjajunan muotoilua varten.

Keväällä suoritettiin liukuportaiden ja viuhkissien toimittajille osoitettu kansainvälinen esikysely tarkoituksella saada selville mahdolliset kyseeseen tulevat toimittajat. Samalla pyrittiin selvittämään asemasuunnittelua varten laitteiden ohjeellisia asennusmittoja. Konsulttityönä suoritettiin vuoden aikana ovien suunnittelua ohjeellisten lähtöarvojen saamiseksi asemasuunnittelulle sekä määrittelyjen saamiseksi standardiratkaisuille.

Junaohjausjärjestelmää koskevan sopimuksen osalta vastaanotettiin käsinajoa varten tarkoitettu valo-ohjausjärjestelmä toimittajalta kertomusvuoden marraskuussa. Keskusohjausjärjestelmän tutkimus eteni lähes aikataulun mukaisesti huolimatta eräistä viivästyneistä lähtötiedoista. Tutkimustyössä tulostettiin 11 raporttia sekä kaksi erillistä tutkimusta.

Kaivokadun ja Kluuvien asemien luonnossuunnittelu alkoi tammikuussa esiluonnosvaiheella. Pyydettyään toukokuussa laadituista vaihtoehtoisista esiluonnoksista kaupunkisuunnittelulautakunnan sekä Valtionrautateiden ja Helsingin kaupungin yhteistyötoimikunnan lausunnot toimikunta antoi elokuussa jatkosuunnitteluohjeet. Kaivokadun aseman osalta tehtiin loka—jouluukuussa vielä eri vaihtoehtoihin kohdistuvia lisäselvityksiä.

Kertomusvuoden aikana valmistuivat Kampin metroaseman esiluonnos- ja luonnosvaiheen suunnitelmat. Merkittävä periaateratkaisu — risteysasematyyppin valinta — tapahtui jo helmikuussa, jolloin metrotoimikunta valitsi suuntaislaituriratkaisun tilalle jatkosuunnittelun pohjaksi ristiaseaman. Neljästä esiluonnosvaihtoehdosta toimikunta valitsi luonnossuunnittelun ohjeksi asemamallin, jossa väljän kaksikerroksisen laiturihallin ylempi kerros rakennetaan 1. vaiheessa ja alempi kerros U-linjan yhteydessä. Asema rakennetaan väestönsuojaksi. Marraskuussa tulostetuissa luonnospiirustuksissa aseman kahdesta maanpäällisestä lippuhallista esitetään ensi vaiheena rakennettavaksi vain läntinen. Itäinen lippuhalli rakennettaisiin linja-autoaseman uudisrakennukseen liittyvänä.

Hakaniemen ja Sörnäisten metroasemien luonnospiirustukset valmistuivat jo v:n 1971 puolella. Toimikunta teki maaliskuussa 1972 em. luonnospiirustusten hyväksymistä koskevan esityksen kaupunginhallitukselle. Kaupunginvaltuuston tekemän metroasemia koskevan ns. hissiponnen takia luonnospiirustuksia ei kuitenkaan käsitelty kaupunginhallituksessa ja kaupunginkanslia palautti ne toimikunnalle. Tämän johdosta Hakaniemen ja Sörnäisten asemilla tutkittiin hissien lisäämistarvetta ja -mahdollisuuksia. Lisäksi palvelutilojen määrät suunnitelmissa tarkistettiin ja suunnitelmia kehitettiin muussakin suhteessa tarkoituksena saada ne pääpiirustusastetta vastaavaan vaiheeseen. Kertomusvuoden elokuussa aloitettiin Hakaniemen aseman eteläpään lippuhallin rakentamisen ennakotyönä uuden viemäriverisipumppaamon rakentaminen aivan Kallion sosiaalivierastalon vieressä.

Kertomusvuoden syyskuussa aloitettiin Kulosaaren, Hiihtäjätien ja Siilitien asemien suunnittelu pääpiirustusvaiheessa. Puotinharjun aseman esiluonnossuunnittelu käynnistyi heinäkuussa.

Helsingin metron ensimmäinen varsinainen tunnelityö, Hakaniemen yli 300 m:n pi-

tuinen työtunneli, saatiin valmiiksi aikataulun mukaan kertomusvuoden maaliskuussa. Em. tunnelin valmistuttua aloitettiin varsinainen metron ajotunnelien louhinta sekä Siltasalmea että Karhupuistoa kohti. Vuoden vaihteessa oli tunnelia tehty työmäärältään n. 20% koko urakasta. Koko metron tunneliosuuden itäpäässä, Junatiellä, valmistui tunneli- ja avoradan liitososa, suurehko betoni- ja kalliorakennetyö, lokakuussa. Välittömästi tämän jälkeen aloitettiin metroratojen louhinta kohti Karhupuistoa, missä Hakaniemestä tulevat radat on määrä kohdata maaliskuussa 1974.

Lokakuussa solmittiin urakkasopimus n. 350 m pitkän Kampin työtunnelin louhinnasta tarkoituksella saada kulkuyhteys varsinaisiin metrojunan ajotunneleihin Kampin aseman kohdalla. Vuoden vaihteessa tunnelia oli louhittu vasta 20 m.

Pientä, Hiihtäjätien aseman ympäristössä olevaa, rataosuutta lukuun ottamatta koko avorataosuus koeradalle asti oli kertomusvuonna työn alla.

Koerata valmistui jo kertomusvuoden alkuun mennessä eikä sanottavia korjauksia rataan ole toistaiseksi ollut tarvetta tehdä. Lumenpoistoa, metrovaunujen hinaamista sekä tulevia radanrakennustöitä varten hankittiin syksyllä koeradalle uusi ratakuorma-auto.

Kesäkuussa käynnistettiin varikon ja siihen saumattomasti liittyvän Roihupellon—Puotinharjun ratalinjan yleissuunnittelu. Vuoden vaihteessa tulostettiin yleissuunnittelutyön tuloksena varikon asemapiirros- ja asemakaavaluonnossuunnitelmat.

Rakennusurakoiden sitoumukset vuoden vaihteessa olivat n. 35 mmk.

Lisäksi olivat kertomusvuonna käynnissä toimenpiteet maanalaisten tilojen hankkimiseksi kaupungin hallintaan tunneliosuudella Hakaniematori—Junatie.

Metrotoimisto antoi kertomusvuonna lukuisia kirjallisia *lausuntoja* metron rakentamiseen liittyvistä kysymyksistä kaupungin-

hallitukselle, kaupunkisuunnitteluvirastolle ym.

Virkamatkat. Kertomusvuonna lähetettiin edustajia ulkomaisille virkamatkoille seuraavasti:

— kaksi dipl. insinööriä ja jaospäällikkö perehtymään metron rahastus- ja sähköistyskysymyksiin Lontooseen, Pariisiin, Hampuriin ja Rotterdamiin,

— kaksi dipl.insinööriä perehtymään metron raidejärjestelyihin ja sähkönsyötön valvonta- ja ohjaussuunnitelmiin Tukholmaan, — dipl.insinööri ja insinööri tutustumaan metrovarikkoratkaisuihin Nürbergiin, Milanoon ja Müncheniin,

— metrotoimikunnan jäsen ja tutkija osallistumaan Pohjoismaiseen liikenneasiain tuntijain kokoukseen Kööpenhaminaan,

— dipl.insinööri ja insinööri neuvottelemaan GVV:n edustajien kanssa Hampuriin,

— kaksi dipl.insinööriä osallistumaan esitelmäpäiville Bratislavaan ja Budapestiin sekä tutustumaan tunneliasemien urakointijärjestelyihin Amsterdamiin.

Koulutus. Toimistossa pyrittiin jatkuvasti käyttämään eri koulutustason tilaisuuksia mahdollisuuksien mukaan hyväksi. Kaupungin henkilöasiainkeskuksen ylläpitämän oman koulutustoiminnan lisäksi toimihenkilöt osallistuivat mm. Insinöörijärjestöjen koulutuskeskuksen, Suomen Lakimiesliiton, Suomen Kaupunkiliiton, Rakennusinsinööriliiton, Suomen Psykologiliiton ja Vuorimiesyhdistyksen järjestämille kursseille. Kaikkiaan henkilökunnalle järjestettiin 14 kurssikohdasta paikkaa, eli vähemmän kuin v. 1971, koska henkilökunnan niukkuuden takia ei voitu toimihenkilöitä irroittaa enempää koulutukseen.

Tiedotustoiminta. Metrotoimikunta piti tiedotustilaisuuksia mm. lehdistölle, yleisradiolle ja osittain myös suoraan kaupunkilaisille näyttelyn avulla.

Metronäyttelyn avulla pyrittiin informoimaan veronmaksajia suoraan kulloinkin

ajankohtaisista asioista. Näyttelyn kävijämäärät ovat jatkuvasti olleet nousussa.

Metron rakentamisvaiheita esittelevästä normaalilevyyisestä yleisöelokuvasta valmistettiin 16 mm:n kopiot suomen-, ruotsin-, englannin- ja saksankielisinä. Niitä esitettiin useissa eri yhteyksissä ja ne palvelivat erinomaisesti metron tiedotustoimintaa.

»Tulevaa Helsinkiä» -näyttelyn kävijämäärä 28 434 ylitti v. 1972 huomattavasti aikaisempien vuosien vastaavat kävijämäärät.

Kaupungin muiden virastojen näyttelyjä oli v. 1972 seuraavasti:

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen näyttely »Katse tulevaisuuteen» aikana 14.1.—15.3.

Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston näyttely »Helsingin liikennesuunnittelu» aikana 17.3.—17.4. sekä

Helsingin kaupungin lastensuojeluviraston näyttely »Helsingin lastensuojelutoimi 50 v» aikana 26.9.—31.10.

Näyttelyssä vieraili yksittäisten kävijöiden lisäksi useita erilaisia ja eritasoisia ryhmiä. Tiedotustilaisuuksia pidettiin erilaisille järjestöille, koululuokille, korkeakoulujen luokille ym. sekä useille ulkomaalaisille ryhmille, jotka olivat Helsingin kaupungin vieraina tai Suomeen tutustumassa olleita ammattiryh-

miä tai matkailijoita. Kertomusvuonna tehtiin ryhmävierailuja yhteensä 109.

Näyttelyvieraille jaettiin metromateriaalin lisäksi kaupunginkanslian tiedotustoimiston ja kaupungin matkailutoimiston materiaalia eri kielillä.

Metron suunnitteluun ja rakentamiseen käytetyt varat vuosina 1956—1972:

Vuosi	mk
1956	95 618
1957	277 427
1958	319 612
1959	310 582
1960	303 704
1961	287 630
1962	266 164
1963	229 311
1964	253 155
1965	454 895
1966	1 878 079
1967	1 937 381
1968	2 148 535
1969	3 593 197
1970	9 363 176
1971	22 109 781
1972	26 040 829
Yhteensä	69 869 076

24. Nuorisotoimisto

Henkilökunta. Toimiston henkilökuntaan kuului v. 1972 vakinaisina viranhaltijoina nuorisosiames, apulaisnuorisosiames, hallinnollinen sihteeri, nuorisoneuvoja, kerhokeskusten valvoja, kerhotoiminnan ohjaaja, kanslisti, kolme toimistoapulaista ja vahtimestari-mekaanikko sekä kerhopaikoissa kaksi henkilöä. Tilapäisissä viroissa olivat toimistoapulainen ja kerhokeskuksenhoitaja sekä työ sopimussuhteessa erityisnuorisotyön ohjaaja, sosiaalityöntekijä, liikennekouluttaja, vahtimestari, vahtimestari-autonkuljettaja, toimistoapulainen, nuorisonohjaajajarjoittelija, kerhopaikoissa 108 henkilöä sekä lisäksi tuntipalkkaisia työntekijöitä.

Kertomusvuoden aikana saapui toimistoon kirjeitä yht. 1 580 ja laskuja 1 973.

Kirjeitä lähetettiin vuoden aikana 976, muita lähetyksiä oli 12 994, mihin sisältyivät 1 110 suomen- ja 375 ruotsinkielistä kierto-kirjettä, 1 604 huoneistolaskua, 5 800 neu-

vontatoimiston korttia sekä 4 105 muuta kirjettä ja monistetta.

Nuorisolautakunnalla oli kertomusvuoden aikana käytössään 57 toimipaikkaa, joiden yhteispinta-ala oli 16 593 m².

Kerhohuoneet. Järjestöjen käytössä oli 36 toimipaikkaa, yhteispinta-alaltaan 8 316 m². Varsinaisten järjestötoimipaikkojen lisäksi järjestöillä oli mahdollisuus käyttää avoimien ovien yhdeksän toimipaikan 4 083 m²:n suuruisia tiloja. Huoneistoja käyttäneitä järjestöjä oli 993, kävijöitä 467 725 henkilöä ja käyttötunteja 120 904.

Kumpulan ja Siilitien kerhokeskuksissa sijaitsevista kerhohuoneistoista jouduttiin luopumaan 31.5.1972.

Kertomusvuonna saatiin käyttöön 1.5. lukien Korkeavuoren musiikkikellari Korkeavuorenkatu 26:ssa, 1.9. lukien Kettulan kerhokeskus Kettutie 8:ssa ja 21.12. lukien Pihlajiston kerhokeskus Salpausseläntie 14:ssä.

kerhokeskusten käyttö v. 1972

Kerhon nimi	Pinta- ala m ²	Huone- luku	Vaki- naisesti käytä- neet yhteisöjä	Tila- pääsesti käytä- neet yhteisöjä	Osan- ottaja- määrät	Varat- tuja tunteja	Käyttö- tunteja kaik- kiaan	Käyttö- tunteja päivisin
Haagan moottorimaja	224	3	4	6	2 506	1 147	1 040	21
Hakaniemen kerhokeskus . .	458	10	32	57	26 842	10 400	9 124	5 051
Herttoniemen ¹⁾ » ..	557	5	5	15	14 834	1 582	1 095	717
Humaliston » ..	253	6	3	31	3 311	3 959	3 958	789
Jakomäen ¹⁾ » ..	394	4	1	6	4 091	892	890	838
Jokiniemen » ..	110	2	8	5	2 896	846	545	26
Kaarelan » ..	166	2	11	11	9 791	1 543	1 259	343

24. Nuorisotoimisto

Kerhon nimi	Pinta- ala m ²	Huone- luku	Vaki- naisesti käyttä- neet yhteisöjä	Tila- päisesti käyttä- neet yhteisöjä	Osan- ottaja- määrät	Varat- tunteja	Käyttö- tunteja kaik- kiaan	Käyttö- tunteja päivisin
Kankareen » ..	206	4	10	3	16 786	3 547	1 663	433
Kannelmäen » ..	72	2	7	5	12 610	1 140	871	140
Kasperin » ..	177	4	9	2	14 691	3 712	3 537	411
Kettulan ³⁾ » ..	845	10	5	7	1 312	256	253	112
Kirkkomäen » ..	95	3	9	1	12 015	4 748	4 044	3 247
Klaarrantien vs. ²⁾ » ..	238	1	1	—	—	—	—	—
Kontulan » ..	270	5	21	9	26 592	6 323	4 226	2 546
Korkeavuoren musiikkikellari	450	7	35	7	3 817	6 383	4 054	784
Kruunuhaan kerhokeskus ⁴⁾	197	4	4	3	3 667	1 205	1 205	100
Kulosaaren » ..	514	5	20	29	10 096	4 421	3 330	1 214
Kumianpään » ..	160	2	12	3	5 169	1 408	1 335	383
Kumpulan ⁶⁾ » ..	54	3	3	—	301	90	80	—
Kylänevan » ..	223	2	10	4	14 554	2 793	2 365	1 520
Käpyrinteen » ..	207	4	17	10	10 972	5 618	4 135	2 608
Lauttasaaren ¹⁾ » ..	191	2	8	4	2 357	1 078	1 023	868
Malmin ¹⁾ » ..	342	5	1	1	1 759	45	37	35
Maunulan » ..	69	1	7	1	4 690	1 202	1 000	612
Meilahden » ..	98	2	2	—	2 182	2 601	2 601	1 450
Munkkiniemen » ..	188	1	10	7	6 295	1 768	1 871	740
Munkkiniemen vs. ²⁾	200	1	1	—	—	—	—	—
Munkkivuoren kerhokeskus	660	1	15	25	29 073	7 518	5 275	2 494
Myllypuron ¹⁾ » ..	330	4	7	4	11 166	2 961	2 935	2 749
Mäyrälinnan » ..	73	2	3	7	1 340	227	226	9
Pihlajamäen » ..	200	3	9	5	28 196	6 492	5 966	5 294
Pihlajiston ⁵⁾ » ..	220	3	—	—	—	—	—	—
Pohjois-Haagan ¹⁾ » ..	489	6	15	19	29 201	7 465	7 450	6 291
Punavuoren » ..	254	7	22	12	11 196	3 319	2 406	417
Puotilan » ..	170	3	6	4	19 013	8 252	8 252	6 200
Puotinharjun » ..	84	1	7	4	7 834	1 176	947	578
Rintin » ..	308	4	12	14	12 951	6 168	5 053	3 682
Roihuvuoren » ..	73	2	15	4	4 305	2 473	2 155	1 171
Siilitien ⁶⁾ » ..	128	3	3	3	2 158	671	671	100
Stadionin » ..	150	1	9	47	5 927	850	818	320
Suomenlinnan » ..	140	2	1	1	3 687	1 632	1 632	202
Suursuon ¹⁾ » ..	745	8	3	16	4 597	513	495	310
Töölön » ..	471	13	32	99	25 407	11 376	7 649	1 991
Vesalan » ..	330	6	5	3	24 998	6 524	6 520	4 481
Vilhovuoren » ..	222	4	23	35	12 872	4 395	4 099	2 189
Vuorenpeikon » ..	386	4	19	2	19 668	3 268	2 814	1 006
Yhteensä	12 391	177	462	531	467 725	143 987	120 904	64 472

1) Näihin lukuihin ei sisälly nuorisokahvilatoimintaa. — 2) Ilmailuyhdistys. — 3) Toiminta alkoi 1.9. — 4) Toiminta alkoi 1.5. — 5) Toiminta alkoi 21.12. — 6) Toiminta loppui 31.5.

Kunnallinen nuorisokerhotoiminta. Kunnallisten kerhokeskusten käytössä oli kolme toimipaikkaa, joiden yhteispinta-ala oli 500 m².

Seuraava taulukko kuvaa kerhokeskusten toimintaa:

kerhokeskus	kerho- laisten määrä	erilaisia tilai- suuksia	kävijä määrä	kesäleiri- vuoro- kausia	talvileiri- vuoro- kausia
Käpylä	166	678	6 020	120	120
Mäkelä	219	552	5 063	120	55
Vallila	383	1 021	9 238	100	12

Avoimien ovien kerhotoiminta. Herttoniemessä Kettutie 8:ssa avattiin 5.9. uusi avoimien ovien nuorisokerho. Kaikkiaan avoimien ovien nuorisokerhoja oli yhdeksän. Lautta-, Haaga- ja Hertto-kerhot olivat kesäaikana suljettuina kolme kuukautta. Heinäkuussa olivat kaikki kerhot suljettuina. Kaikissa kerhoissa lukuun ottamatta Lautta- ja Haaga-kerhoa oli 11—14-vuotiaille tarkoitettua nk. esikerhotoimintaa, johon osallistui yht. n. 470 nuorta. Toimintamuotoina olivat liikunta, retket, kilpailut, askartelu ja luova toiminta. Kettu-kerhossa toimi sen aukioloajan kokeilunluonteisena 7—10-vuotiaille lapsille tarkoitettu iltapäiväkerho, johon osallistui 38 lasta. Toimintamuotoina olivat askartelu, leikki, lukeminen ja luova toiminta.

Avoimien ovien nuorisokerhojen yhteisinä toimintamuotoina olivat osallistuminen päihdekampanjaan » Ihminen puhtaaksi — aineet pois»; varojenkeräyskampanjat pakolaisten auttamiseksi Suomen YK:n lastenavun kautta sekä keinomunuaislaitteen hankkimiseksi keinomunuaisyhdistyksen kautta, osallistuminen nuorisotoimiston järjestämään nuorisolan näyttelyyn, »Nuoret ja poliisi» -suhteitoimintailtojen järjestäminen kaikissa kerhoissa sekä kerhojen väliset kaukalopallo-, jalkapallo-, lentopallo-, pöytätennis- ja biljardikilpailut. Lisäksi osallistui useasta eri kerhosta nuoria toimiston järjestämille kortteli-, askartelu- ja elokuvakoneenkäyttökursseille.

Kerhojen kävijämäärät ja jäsenistön keski-ikä ym. seikat käyvät ilmi seuraavista asetelmista:

Kerhon nimi	Jäseniä yhteensä	Jäsenien keski-ikä			Jäsenistä		Tytöistä			Pojista		
		tytöt	pojat	kaikki	tyttöjä %	poikia %	koulul. %	työssä %	muita %	koulul. %	työssä %	muita %
Haaga-kerho ..	353	15.8	16.2	16.0	51.3	48.7	83.5	10.0	6.5	79.6	20.4	—
Hertto-kerho ..	140	16.0	18.2	17.2	42.1	57.9	78.0	22.0	—	63.0	27.0	10.0
Jakomäki-kerho	400	15.7	16.5	16.1	46.8	53.2	64.1	35.9	—	61.0	39.0	—
Kettu-kerho ..	494	15.2	15.8	15.5	50.1	49.9	87.5	11.3	1.2	70.7	28.0	1.3
Kontu-kerho ..	251	15.7	16.8	16.2	51.0	49.0	93.8	6.2	—	78.4	17.0	4.6
Lautta-kerho ..	339	16.3	16.5	16.4	43.4	56.6	90.5	9.5	—	91.1	8.9	—
Malmi-kerho ..	278	16.2	17.4	16.8	51.8	48.2	69.4	30.2	0.4	48.5	44.7	6.8
Maunu-kerho ..	411	16.1	17.0	16.6	44.8	55.2	89.1	10.9	—	71.8	24.7	3.5
Mylly-kerho ..	450	15.6	16.6	16.1	54.7	45.3	86.1	13.5	0.4	75.5	21.5	3.0
Yhteensä	3 116	15.8	16.9	16.3	48.5	51.5	82.4	16.6	1.0	71.0	25.6	3.4

24. Nuorisotoimisto

	Pienryhmät				Tilaisuudet			Kurssit			
	Lukumäärä	Kävijöitä	Kokoontumis-kertoja	Kävijöitä kokoontumis-kertaa kohti	Ohjelma-valistus	Tanssi	Erikois-tapahtuma	Lukumäärä	Kävijöitä yhteensä	Kokoontumis-kertoja	Kävijöitä kokoontumis-kertaa kohti
Haaga-kerho	8	587	82	7	18	18	23	1	87	2	43
Hertto-kerho	6	1 327	172	8	4	13	7	2	63	6	10
Jakomäki-kerho . .	7	1 536	131	12	5	33	40				
Kettu-kerho	12	3 994	51	78	6	5	13				
Kontu-kerho	1	170	15	11	4	9	26				
Lautta-kerho	6	1 447	137	10	17	7	21	3	185	9	20
Malmi-kerho	3	364	27	13	33	6	8	2	162	5	32
Maunu-kerho	6	2 725	212	13	51	25	33				
Mylly-kerho	6	919	97	9	31	26	18	2	52	6	9
Yhteensä	55	13 069	924	14	169	142	189	10	549	28	19

Kerhon nimi	Kerhotoiminta			Ryhmät	Erikoistapahtumat
	Avoimna iltoja	Kävijöitä yhteensä	Kävijöitä illassa		
Haaga-kerho	152	13 012	86	Toimikunta, maalaus, piirustus, musiikki, urheilu, ompelu, keskustelu	Poliisi-ilta
Hertto-kerho	183	12 460	68	Askartelu, urheilu, musiikki, keskustelu, johtokunta	—
Jakomäki-kerho	224	22 253	99	Taide, savi, musiikki, painonnosto, tennis, lentopallo, keskustelu	Taidetapahtuma, kerhojen väliset pöytätennis ja biljardiottelut
Kettu-kerho	88	17 233	196	Musiikki, valokuvaus, moottori, shakki, taide, voimailu, keskustelu	—
Kontu-kerho	217	15 390	71	Johtokunta, urheilukerho	—
Lautta-kerho	177	17 010	96	Solu, taide, valokuvaus, kotitalous ja voimistelu	Unisef- ja poliisi-ilta, remonttitalkoot, Lautasaari-päivä, retket
Malmi-kerho	233	16 572	71	Keskustelu, sisustus, taide, sosiodraama, kaukalopallo, retki	—
Maunu-kerho . .	223	22 566	101	Musiikki, tanssi, askartelu, valokuvaus, filmi, tiedotus, toimikunta	Ilta- ja viikonloppu-retket
Mylly-kerho	230	17 104	74	Keittiö, ompelu, kampaus, askartelu, urheilu, keskustelu	Retket ja erilaiset kampanjat
Yhteensä	1 727	153 600	89		

Bengtsårin leirialueella nuorisolautakunta järjesti itse kesäleirejä 10—15 -vuotiaille pojille ja tytöille. Leirijaksoja oli kuusi, joista jokainen oli viikon pituinen. Leireihin osallistui yhteensä 304 nuorta. Em. käyttö mukaan lukien vietettiin Bengtsårissa kertomusvuonna yhteensä 8 196 leirivuorokautta, jotka jakaantuivat 42 leirin ja retken kesken. Osanottajia oli 1 227.

Meriharjun kesäkoti-kurssikeskus oli toiminnassa 1.1.—31.12., jona aikana toimipaikkaa käytti 86 järjestöä ja 8 967 henkilöä. Käyttövuorokausia oli vastaavasti 282 ja 365.

Vuorilahden kesäkoti oli toiminnassa 14.4.—31.10., jona aikana toimipaikkaa käytti 67 järjestöä ja 10 759 henkilöä. Käyttövuorokausia oli vastaavasti 190 ja 201.

Erytisyisnuorisotyö (jengityö). Toimintavuoden aikana erityisnuorisotyötä tekivät erityisnuorisotyönohjaaja, kolme kokopäivätoimista ja yksi puolipäivätoiminen jengityöntekijä sekä kolme tuntityöntekijää.

Erytisyisnuorisotyöntekijät toimivat Herttoniemen, Kontulan, Jakomäen ja Maunulan nuorisokahviloista käsin suorittaen toisaalta etsivää työtä alueellaan sekä toisaalta pyrkien selvittämään kahvilanuorten kanssa heidän sosiaalisia ongelmiaan, pitäen myös yhteyttä alueensa lastensuojelu-, huolto-, poliisi- ym. viranomaisiin.

Keskustan jengityöntekijä partioi lähinnä Töölön, Kruunuhaan ja aseman seuduilla

vastaten myös puhelinsoittoihin, joiden välityksellä nuoret ja vanhemmat toivoivat toimistolta apua ongelmiinsa. Eniten välitettiin apua huume- ja työttömyysongelmiin.

Punavuoren kerhokeskuksessa toimi loka-kuusta lähtien kaksi kertaa viikossa korttelikerho 15 nuorelle, joiden tiedettiin haastelevan tinneriä, varastelevan sekä pinnaavan koulusta. Osaksi keskusteluun, osaksi toiminnallisuudella ja kotikäyntejä suorittamalla pyrittiin nuoriin vaikuttamaan positiivisesti.

Lastensuojeluviranomaisiin, joiden kirjoissa nuoret olivat, pidettiin säännöllisesti yhteyttä. Punavuoressa toimiva jengityöntekijä oli lisäksi kahden nuoren suojelevalvojana.

Lisäksi oli muuta toimintaa, kuten esim. erilaisia retkiä, uinti- ja luistelukäyntejä, filmi-iltoja, vanhempien kokouksia ym.

Kurssit. Sekä syys- että kevätkaudella järjestettiin nuorisonohjaajien peruskurssi. Lisäksi järjestettiin neljä moottoripyöräkurssia sekä moottoripyöräkoulu. Erikoiskursseja oli 11.

Vuoden aikana järjestettiin kaksi ruotsinkielistä erikoiskurssia.

Liikenne- ja moottoripyöräkoulutusta oli kertomusvuonna Maunulan ja Vuosaaren moottorihalleilla, Haagan moottorimajalla (Pouttukerho) ja moottoriradalla sekä Vuosaaressa moottoripyöräjengin navetassa. *Puuja metalliaskartelua* suoritettiin Kyläsaaren ja Vesalan askartelupajoilla.

Toimintapiste	Kävijä- määrä	Uusien jäsenten määrä	Kurssit, viihde- ja valistusti- laisuudet
Haagan moottorirata	4 980	—	59
Maunulan moottorihalli	3 534	88	7
Vuosaaren »	5 748	215	17
Moottoripyöräjengin navetta	726	—	10
Pouttukerho	1 115	38	54
Vuosaaren moottorihallin nappulakerhot	1 400	70	3
Kyläsaaren askartelupaja	6 581	285	6
Vesalan »	9 181	453	24
Vesalan askartelupajan nappulakerhot	1 375	85	4
Tilaisuudet järjestöissä, kouluissa ym.	540	—	11
Yhteensä	35 180	1 234	195

Vierailuryhmiä kävi kaikkiaan 31. Lisäksi järjestettiin 14 kilpailutilaisuutta sekä 35 retkeä.

Askarteluneuvonta. Ohjaajana askarteluneuvontapisteessä toimi sosion. Sirkka-Liisa Luoto. Askarteluneuvontaa annettiin 133 yksittäiselle kävijälle ja puhelimitse 151 henkilölle. Kurseja pidettiin 17 eri aiheesta. Pistekurseja järjestettiin kevätkaudella 32, joissa oli kävijöitä 166 sekä syyskaudella 24, kävijöitä 170.

Lainavarasto. Nuorisotoimiston lainavarastossa oli lainattavia välineitä seuraavasti (vastaavien lainauspäivien luku suluissa): telttoja 328 (12 691), kenttäkeittiöitä 21 (1 236), keittiövälineitä 60 (2 537), työkaluja 8 (104), teknillisiä välineitä 134 (7 102) sekä muita välineitä 679 (622) eli yhteensä 1 230 (24 292).

Nuorison opastus- ja tiedotustoiminta. Kaupunkiin muuttaneille nuorille lähetettiin 5 684 opastustoimiston korttia. Tiedotuspaketteja lähetettiin yksityisille henkilöille 429 kpl sekä kouluille, työpaikkoihin ja laitoksiin n. 1 600 kpl; puhelintiedusteluja oli n. 1 500.

Nuorisotoimiston esitteitä painettiin v. 1972 seuraavasti:

	kpl
De ungas Helsingfors	1 500
Nuorisotoimiston neliväriesite	20 000
Puhelinkortti	10 000
Askartelupajat ja moottorihallit	10 000
Opiskeluopas	1 000
Kaupunkiin muuttaneille lähetettävä kortti	10 000
Askartelupisteen esite	1 000
Nuorisotoimiston toimipaikkaluettelotelo	5 000

Nuorisotoimistoa esittelevä näyttely oli vuoden alkupuolella Laajasalossa. Nuorisotoimiston mainos oli elokuvateattereissa koko vuoden ajan lukuun ottamatta kesäkuukausia.

Kerhokeskusten tiedotuspalvelua lisättiin. Kerhokeskuksiin hankittiin ns. tiedotushyllyt, joilla oli sekä nuorisotoimiston omaa että muuta nuorille tarkoitettua materiaalia.

Nuorisotoimiston sisäinen tiedotuslehti ilmestyi 12 kertaa.

Vierailut. Vuoden aikana kävi nuorisotoimiston vieraina yksityishenkilöitä ja nuorisojärjestöjen edustajia mm. Saksan Liittotasavallasta, Englannista ja Puolasta.

Menot ja tulot. Nuorisotoimiston menot olivat 3 711 833 mk. Tuloja oli vuokrasta, osanotto- ja jäsenmaksuista ym. yhteensä 133 083 mk.

25. Oikeusaputoimisto

Oikeusapulautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Lautakunnan puheenjohtajana toimi v. 1972 varat. Göran Westerlund, varapuheenjohtajana oikeustiet. kand. Yrjö Castrén ja jäsenenä olivat varat. Lempi Hartikka, oikeusneuvosmies Per-Erik Försars ja oikeustiet.yliopp. Reijo Kalmakurki. Kaupunginhallituksen edustajana oli tal.joht. Kaarlo Pettinen.

Lautakunnalla oli vuoden aikana seitsemän kokousta, joiden pöytäkirjat sisälsivät 89 pykälää. Lautakunnalle saapui 235 kirjelmää ja se lähetti 22 kirjelmää.

Lautakunta käsitteli sille johtosäännön mukaan kuuluvia oikeusaputoimiston toimintaan yleensä liittyviä asioita.

Lautakunta antoi kaupunginhallitukselle lausuntonsa psykiatristen potilaiden asuntola-asiasta (13.4.24 §) ja virkaholhoojien holhokeilta kaupungille perittävien holhouspalkkioiden määrästä (28.8.41 §).

Edelleen lautakunta teki kaupunginhallitukselle esityksen Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan oikeusapulakimiesten kutumisesta Helsingissä 24.—25.5.1973 pidettävään yhteiseen kokoukseen (29.12.85 §) sekä eräiden viranhaltijoiden virkamatkasta Boråsissa pidettävään Sveriges Rättshjälpsjurister-yhdistyksen vuosikokoukseen (28.8.46 §).

Oikeusaputoimistossa vieraili toukokuussa Yhdistyneiden Kansakuntien stipendiaattina hra Mohan Singh Dhaliwal Fidzi-saarilta.

Toimisto antoi lainvalmistelukunnalle ja oikeusministeriölle muistiot oikeusaputoiminnan laajentamista koskevista lakiehdotuksista.

Edelleen toimisto antoi myös lausuntonsa kaupunginhallitukselle verotodistuksista verotoimistolle aiheutuvan työn vähentäminenmenettelystä sekä Suomen Kaupunkiliitolle oikeusaputoiminnan laajentamisesta.

Toimiston henkilökunta oli muuten sama kuin edellisenä vuonna paitsi että apulaisoikeusavustaja, varat. Olavi Komonen erosi 8.9. ja hovioik. ausk. Jan Helleman toimi 1.11. alkaen apulaisoikeusavustajana.

Toiminnassa noudatettiin johtosääntöön perustuvaa käytäntöä. Paitsi helsinkiläisten asiakkaiden asioita toimisto hoiti myös muiden kotimaisten sekä Ruotsin oikeusapulaitosten toimeksiantoja.

Uusia asioita rekisteröitiin 6 069 (ed.v. 6 465). Erityisiin toimenpiteisiin ryhdyttiin 1 824 (2 085) tapauksessa, muissa annettiin vain lakineuvontaa.

Suurin asiaryhmä oli avioeroasiat 1 153 (1 043), joista käytiin oikeutta 437 (455) tapauksessa. Asumuseroasioita oli 978 (1 089), joista käytiin oikeutta 176 (198) tapauksessa. Lähinnä suurimpia ryhmiä olivat 923 (879) perintöoikeudellista asiaa ja 566 (617) vuokra-asiaa. Työ- ja palkkariitoja rekisteröitiin 314 (425). Niissä käytiin oikeutta 11 (45) jutussa. Asia sovittiin asianosaisten kesken 80 (108) tapauksessa. Muista 55 (42) riitaisesta tapauksesta osa sovittiin ilman, että sovinnon tuloksesta olisi toimistolle nimenomaisesti ilmoitettu ja osassa todettiin asiakkaan olleen väärässä tai jutun muuten olleen toivoton.

Avioliittolain mukaiseen elatusvelvollisuuteen perustuvia elatusapumaksuja tuomittiin

25. Oikeusaputoimisto

toimiston asiakkaille 115 858 (109 533) mk/kk.

Palkkasaatavia tuomittiin maksettavaksi 4 591 (20 657) mk. Palkkasaatavia, jotka maksettiin neuvottelun tuloksena ilman oikeudenkäyntiä, oli 13 542 (21 374) mk. Muita saatavia tuomittiin maksettavaksi 20 047 (111 861) mk.

Erlaisia asiakirjoja, kirjelmiä, ym. laadittiin 5 926 (6 094). Näistä oli kirjeitä ja postikortteja 4 058 (3 991), maksuttoman oikeudenkäynnin hakemuksia 571 (605), haastehakemuksia 700 (802) sekä muita kirjelmiä eri tuomioistuimille ja virastoille sekä erilaisia asiakirjoja 597 (696).

Päätökseen saatetuista 812 (939) oikeudenkäynnistä voitettiin kokonaan tai osaksi 789 (908) ja hävittiin 23 (31). Muut jäivät erisyistä sikseen.

Maksuttoman oikeudenkäynnin hakemuksia tehtiin 571 (605), joista edelliseltä vuodelta siirtyneitä 24. Hakemuksista hyväksyttiin 510 (534) ja hylättiin 46 (35). Eri syistä peruutettuja oli yksi ja v:lle 1973 siirtyi 14.

Esiintymisiä alioikeudessa oli 1 546 (1 578). Niistä Helsingin raastuvanoikeudessa 1 533 (1 565) kertaa sekä Espoon ja Vantaan kihlakunnanoikeudessa yhteensä 13 (13) kertaa.

Helsingin hovioikeudessa hoidettiin 82 (55) juttua ja korkeimmassa oikeudessa 8 (4) juttua.

Toimistoon tehtiin kertomusvuoden aikana 10 820 (11 309) asiakaskäyntiä, jotka jakautuivat eri kuukausien osalle seuraavasti:

	Vastaanotto-päiviä	Käyn- tejä
Tammikuu	21	1 030
Helmikuu	21	950
Maaliskuu	22	997
Huhtikuu	20	872
Toukokuu	22	863
Kesäkuu	21	767
Heinäkuu	21	773
Elokuu	23	975

Syyskuu	21	936
Lokakuu	22	1 074
Marraskuu	22	955
Joulukuu	19	628
Yhteensä	255	10 820

Käyntejä oli keskimäärin päivää kohden 42.5 (43.5). Suurin kävijämäärä yhtenä päivänä oli 109 (113) ja pienin 15 (8).

Ammatin ja sukupuolen mukaan asiakkaat ryhmittivät seuraavasti:

sosiaaliryhmä	miehiä ja naisia yht.	naisia
I	184	131
II	804	508
III	3 259	2 287
IV	1 822	1 385
Kaikkiaan	6 069	4 311

Asiakkaiden sosiaalista asemaa määrätessä käytettiin kaupungin tilastotoimiston hyväksymää sosiaaliryhmitystä. Vaimo, jolla ei ole omaa ammattia, luetaan perheenpään sosiaaliryhmään, kysymyksessä voi olla myös entinen ammatti.

Käsiteltyjen asioiden ja juttujen ryhmittäminen laatunsa mukaan ilmenee seuraavasta yhdistelmästä:

asumuseroja	978
avioeroja	1 153
osituksia	98
elatusapuja	356
muita perheoikeuteen kuuluvia asioita	190
holhousasioita	63
perintö- ja testamenttiasioita	923
vuokra-asioita	566
muita esineoikeuteen kuuluvia asioita	162
työ- ja palkka-asioita	314
muita velvoiteoikeuteen kuuluvia asioita	317

sosiaalihuoltoa ja -vakuutusta koskevia asioita	187
veroasioita	155
eläkeasioita	133
liikennerikkomuksia	42
muita rikosasioita	78
täytäntöönpano- ja ulosottoasioita	83
konkurssiasioita	10
sekalaisia asioita	261
Yhteensä	6 069

Kertomusvuoden aikana käsiteltiin tai poistettiin kirjoista 3 105 asiaa, jotka jakaantuivat oikeusaputoimiston toimenpiteiden mukaan seuraavasti:

laadittu asiakirjoja ym.	1 853
sovittuja	215
voitettu oikeudenkäynnissä	789
hävitetty oikeudenkäynnissä	23
jätetty eri syistä sikseen	154
jätetty eri tuomioistuimiin ja virastoihin	71
Yhteensä	3 105

Lisäksi siirtyi seuraavaan vuoteen 341 asiaa.

Virkaholhustoimi. Kertomusvuonna oli uusia holhustoimia 172 (1 136). Holhottavia kuoli 76 (42), toisen holhoukseen siirtyi 4 (1) ja holhouksesta vapautui 3 (3) henkilöä. Holhouksia oli vuoden päättyessä 1 386 (1 370). Yleisluontoisia uskotun miehen tehtäviä tuli 127 (19). Uusia uskotun miehen tehtäviä toimiston avioero- ja syntyperäjutuissa tuli 25 (19). Holhousapuasioissa käytiin 47 (10) ja toimiston antamissa uskotun miehen tehtävissä 21 (31) oikeudenkäyntiä Helsingin raastuvanoikeudessa. Lisäksi toimistossa kävi keskim. 19 (5) asiakasta päivässä.

Holhottien omaisuuden säilyttämistä varten vuokrattiin varastotilaa talosta Väinölänkatu 5 sekä lämmitettyä autotallitilaa talosta Vuolukiventie 1.

Oikeusaputoimiston *menot* olivat 658 714 mk.

Tulot 325 356 mk koostuivat seuraavista eristä: maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain mukaan toimiston lakimiehelle ja notaareille tuomitut asianajopalkkiot 164 292 mk, asiakkaiden vastapuolilta perityt korvaukset 425 (469) mk, holhouspalkkiot 157 015 mk ja muut tulot (sairausvakuutuspäivärahat ym.) 3 624 mk.

26. Oppisopimustoimisto

Oppisopimukset. Vuoden 1972 aikana solmittiin jonkin verran enemmän oppisopimuksia kuin edellisenä vuonna. Erityisesti keittäjä-kylmäkön oppisopimusten määrä lisääntyi merkittävästi.

Voimassa olevien oppisopimusten kokonaismäärä on kuitenkin alenemassa mm. siksi, että yhä uusia työpaikkoja siirtyy kaupungin hallinnollisten rajojen ulkopuolelle ja toisaalta vaikuttaa supistavasti myös graafisen alan ammattien oppiaikojen lyhentäminen 25 %:lla.

Kertomusvuonna voimassa olleiden oppisopimusten ja suoritettujen ammattitutkintojen määrät käyvät selville ammattialoittain seuraavasta taulukosta:

Oppisopimusoppilaiden työharjoittelun valvonnassa ja koulutuskorvausten laskennassa käytettyä atk-menetelmää kehitettiin edelleen. Oppisopimustoimisto avusti sähkö-, puhelin-, kemianteollisuus- ja pukuompelualan ammattien keskustoimikuntia ammatillisten pätevyystutkintojen järjestelyissä.

Henkilökunta. Toimiston henkilökuntaan kuuluivat koulutustarkastaja ja toimistonhoitaja. Lisäksi toimistossa työskenteli yksi toimistokoulun harjoittelija.

Kurssitoiminta. Ammattienedistämislaitos, E-instituutti, Hotelli- ja ravintolakoulu, Hämeenkylässä kauppiasopisto, Taideteollinen

oppilaitos, Valkeakosken ammattikoulu sekä kaupungin omat ammattioppilaitokset järjestivät oppisopimusoppilaille tietopuolista koulutusta oppisopimustoimiston hoitaessa oppilaiden kursseille kutsumisen. Yhteistyössä henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston kanssa järjestettiin työnopettajille tarkoitettu peruskurssi (28 henkeä) ja työnopetuksen jatkokurssi (11 henkeä) sekä työnopetusseminaari (16 henkeä).

Tiedotustoiminta. Oppisopimustoimisto jatkoi erilaista oppisopimuskoulutusta koskevaa tiedotusmateriaalia sekä suoritti oppisopimusneuvontaa. Koulutustarkastaja luennoi lisäksi erilaisissa tilaisuuksissa ja kursseilla oppisopimuskoulutuksesta sekä osallistui useiden keskustoimikuntien työskentelyyn. Ammattitutkinnoista parhaiten suoriutuneille ja muille ansioituneille oppilaille myönnettiin kaksi rahapalkintoa.

Menot ja tulot. Vuosimenot olivat yhteensä 131 821 mk. Valtionapuina saadut tulot olivat yht. 12 764 mk sekä tulojäämät 40 000 mk, mitkä vastaavat n. 130 mk:n nettomenoja kutakin vuoden lopussa voimassa ollutta oppisopimusta kohden laskettuna. Kaupungin talousarvion ulkopuolella välitettiin yhteensä 277 910 mk ammattikasvatushallituksen myöntämiä valtionapuja oppisopimusoppilaita kouluttaville työnantajille.

ammattiala ¹⁾	Voimassa olevia oppisopimuksia (uuden lain muk.) 31.12.1972	Oppisopimuksia rekisteröity v. 1972	Ammattitutkin- toja suoritettu (vanhan lain muk.) v. 1972
Peltiseppä	—	—	4
Vaunupuuseppä	—	—	1
Valokuvaaja (14/68)	4	—	—
Kaapeliasentaja (17/68)	1	—	—
Instrumenttiasentaja (23/68)	1	1	—
Kondiittori	25	7	—
Leipuri	13	4	—
Asemoija	49	17	—
Graafinen kuvankorjaaja	28	10	2
Graafinen valokuvaaja	36	14	1
Kemigrafisyövyttäjä	1	—	—
Kirjansitoja	2	—	—
Kohopainaja	22	4	—
Kopioija	18	8	—
Käsinlatoja	68	11	2
Offsetpainaja	92	30	—
Stereotypoija	2	—	—
Tiikelipainaja	2	—	—
Syväpainaja	10	5	—
Syväpainosyövyttäjä	4	2	—
Kultaseppä	7	2	2
Jalkineenkorjaaja	1	1	—
Auton sähköasentaja	1	1	—
Auton yleisasentaja	1	1	—
Viilaaja	3	1	1
Koneenasentaja	2	—	—
Työkaluntekijä	9	4	—
Sorvaaja	13	4	3
Keittäjä-kylmäkkö	70	53	—
Tarjoilija	13	5	—
Myyjä	82	51	—
Konttorityöntekijä	1	—	—
Rakennusmaalari	1	1	—
Puhelinkeskusasentaja	15	13	—
Sähköasentaja	11	6	—
Voimajohtoasentaja	5	5	—
Yhteensä	613	261	16

¹⁾ Ammattialojen (oppiohjelmien) kohdalla on noudatettu samaa järjestystä kuin 28.3.1972 laaditussa oppiohjelmauettelossa.

27. Palkkalautakunnan toimisto

Vuosi 1972 oli palkkalautakunnan toimiston 25. toimintavuosi, jonka kunniaksi järjestettiin Kaupungintalolla 16.2. juhlatilaisuus lehdistövastaanottoineen.

Palkkalautakunta ja sen toimisto perustettiin kaupunginvaltuuston päätöksellä 6.11. 1946. Toiminnan varsinaisena alkamisajankohtana pidetään kuitenkin päivämäärää 16.2.1947, jolloin lautakunta piti ensimmäisen kokouksensa ja valitsi toimiston ensimmäiset viranhaltijat. Perustamisvuonna toimistossa työskenteli viisi henkilöä: toimistopäällikkö, notaari, kirjaaja ja kaksi toimistoapulaista.

Vuosien kuluessa toimiston tehtävät ovat lisääntyneet ja monipuolistuneet, ja samalla myös henkilökunnan määrä on kasvanut niin, että v:n 1972 päättyessä siihen kuului 33 henkilöä. Toimistoa johti kertomusvuonna palkkalautakunnan alaisena tstopääll. Erkki Salmio ja eri toimintayksiköt hoitivat suhteellisen itsenäisesti virka- ja työsuhdeasioita, eläke- ja ikälisäasioita, tutkimus- ja tilastoasioita, luontoissuoritusasioita, sairausvakuutusasioita sekä leski- ja orpokassaasioita ja kansliatehtäviä.

Toimiston diaariin merkittiin kertomusvuoden aikana yht. 3 499 asiaa, joista kaupunginhallituksen lausuntopyyntöjä oli 270. Käsiteltyjä asioita oli todellisuudessa kuitenkin huomattavasti enemmän, koska ikälisä-, sairausvakuutus- ja vuokra-asuntojen vuokra-asioita ei merkitty diaariin. Toimisto lähetti 666 diaariin vietyä kirjettä. Lautakunnan pöytäkirjoihin merkittiin 2 599 ja toi-

mistopäällikön päätösluetteloon 550 pykälää, joskin käsiteltyjen asioiden kokonaismäärä oli huomattavasti suurempi, koska samaan pykälään saattoi sisältyä useiden henkilöiden ikälisä- ym. asioita. Hautausavustusanomuksia käsiteltiin yhteensä 329, joissa esitetyt avustuskäärät olivat yhteenlaskettuna 474 762 mk.

Viranhaltijat ja toimihenkilöt. Palkkalautakunnan toimistossa oli 19 vakinaista ja 4 tilapäistä virkaa sekä 10 työsopimussuhteista tointa. Henkilökunnassa tapahtui kertomusvuonna seuraavia muutoksia:

— toimiston palveluksesta erosi 24. pl:n tp. sihteeri ja kolme toimistoapulaista (9. pl:n, 8. pl:n ja tp. puolipäiväinen toimistoapulainen),

— toimistoon valittiin 24. pl:n ja 26. pl:n tp. sihteerien viransijaiset ja viisi toimistoapulaista sekä

— toimistoharjoittelija-lähetti vaihtui vuoden aikana kaksi kertaa.

Virka- ja työsuhdeasiat. Palkkalautakunnan toimiston toimesta annettiin vuoden aikana jatkuvasti tulkintoja viranhaltijoita koskevista määräyksistä ja niiden sovellutuksista sekä käytiin eri virastoissa ja laitoksissa antamassa asiantuntija-apua ja tarvittavaa informaatiota. Lisäksi toimiston erikoistyövoimaa jouduttiin käyttämään aikaisempaa huomattavasti enemmän kaupungin järjestämien koulutustilaisuuksien opetusvoimana, koska kentän tarve saada koulutusta virka- ja työsopimusasioissa ym. on uuden kunnalli-

sen neuvottelujärjestelmän takia voimakkaasti lisääntynyt.

Toimisto otti osaa myös kunnallisten keskusjärjestöjen, Kunnallisen sopimusvaltuuskunnan, Sairaalaliiton ja Kunnallisen eläkelaitoksen työskentelyyn. Osallistuminen näissä elimissä käsiteltävien asioiden valmisteluun ja niitä koskeviin eri tasoisin neuvotteluihin vaati huomattavasti palkkalautakunnan toimiston henkilökunnan työaikaa.

Toimistossa käsiteltiin kertomusvuoden aikana yht. 1 607 virkavapausanomusta, joista 1 043 koski palkattoman virkavapauden myöntämistä ja 564 palkkaetujen myöntämistä virkavapauden ajalta sekä 16 jatkuvan osapalkkaisen sairausloman myöntämistä.

Palkattomia virkavapauksia myönnettiin seuraavasti:

	kpl
— toisen viran hoitamista varten	793
— jatkokoulutuskursseja ym. opintoja varten	68
— yksityisasiota varten	99
— ulkomaisia opintomatkoja varten . .	4
— kunnallisen eläkelaitoksen myöntämää työkyvyttömyyseläkettä varten	47
— muihin tarkoituksiin	32

Palkkaetuja virkavapauden ajalta myönnettiin seuraaviin tarkoituksiin:

	kpl
— osallistuminen ulkom. kongressiin tms.	56
— ulkomainen opintomatka	47
— täydennysoppijaksot	42
— luottamusmieskurssit	72
— erilaiset jatko- yms. kurssit ja opintopäivät	119
— kotimaiset kongressit, kokoukset yms.	40
— osallistuminen urheilukilpailuihin . .	22
— käräjien seuraaminen ja toimittaminen	12
— väestönsuojelukoulutus	6
— muihin tarkoituksiin	148

Palkallisia työlomia myönnettiin 153.

Viranhaltijain, toimihenkilöiden ja työntekijöiden palkkaus- ja muita palvelusehtoja koskevia neuvotteluja käytiin 62, työehtosopimusten tulkintaa koskevia neuvotteluja 4 ja muita neuvotteluja 18 eli kaikkiaan 84 neuvottelua.

Toimisto lähetti kertomusvuoden aikana virastoille ja laitoksille useita työehtosopimusten tulkintaa koskevia kiertokirjeitä.

Eläke- ja ikälisäasiat. Kertomusvuonna myönnettiin 451 eläkettä. Näiden lisäksi myönnettiin leskieläkkeitä ja kasvatustukuksia yht. 115. Ikälisiä myönnettiin 3 541 ja hylättiin 11.

Palvelusaika-anomuksia käsiteltiin yht. 275 sekä yksi virkasäännön 22 §:n 3 mom:n perusteella tehty anomus.

Sairausvakuutusasiat. Toimistossa käsiteltiin kertomusvuoden aikaa 10 038 päivärahahakemusta ja 2 976 jatkopäiväraahakemusta. Äitiysrahahakemuksia oli 593 ja jatkohakemuksia 1 006. Sairausvakuutuslaitos hylkäsi 499 anomusta, joiden johdosta palkkalautakunnan toimisto teki 20 valitusta. Sairausvakuutuslaitosilta saatiin päivärahoina ja äitiysrahoina yht. 5 649 118 mk. Vastaavasti kaupunki suoritti sairausvakuutusmaksuina 8 333 896 mk.

Luontoissuoritusasiat. Kaupunginvaltuusto vahvisti 6.3.1968 viranhaltijain uuden luontoissuorituslainsäätännön ja se tuli voimaan 1.5.1968 lukien. Ns. valtuuslain johdosta noudatettiin vuokrien suuruutta laskettaessa vanhaa luontoissuorituslainsäätännön kaikkiiin asuntoihin nähden lukuun ottamatta ko. päivämäärän jälkeen käyttöön otettuja asuntoja, joihin sovellettiin uutta luontoissuorituslainsäätännön 1.7.1970 alkaen.

Luontoissuoritusasioita koskevia anomuksia ja esityksiä käsiteltiin toimistossa kertomusvuoden aikana 1 006, joista asuntoasioita oli 915, puhelinasioita 74 ja muita 17. Anomuksista hylättiin kaksi. Luontoissuoritusasioista tehdyt esitykset koskivat eräissä tapauksissa useita henkilöitä.

27. Palkkalautakunnan toimisto

Sairaussijaismäärärahoja koskevia esityksiä käsiteltiin toimistossa 143 eli 1 053 760 mk:n arvosta.

Konekirjoitus- ym. lisiä myönnettiin toimistopäällikön päätösluettelon mukaan 73 eli yhteensä 53 585 mk:n arvosta.

Viransijaismäärärahoja koskevia esityksiä käsiteltiin 93, vastaten 102 050 mk.

Ikälisien maksamista varten tehtyjä lisämäärärahaesityksiä käsiteltiin toimistossa 13, vastaten 134 496 mk.

Virkakortistoon merkittiin perustettuja virkoja yht. 488 ja siitä poistettiin lakkautettuja virkoja 43.

Urakkahinnoittelukysymyksiä käsittelevä neuvottelukunta. Neuvottelukunnan kokoonpano oli seuraava: puheenjohtajana toim. pääll. Erkki Salmio sekä jäsenenä työpääll. Eljas Muurinen, os.pääll. Helge Henriksson, toim.pääll. Pentti Roukka, apul.katurak. pääll. Seppo Hirvonen ja palkkausins. Kyösti Suikkanen. Neuvottelukunnan sihteerinä toimi palkkaustekn. Osmo Rytkölä.

Neuvottelukunta kokoontui kertomusvuoden aikana 14 kertaa. Käsitellyistä asioista olivat keskeisimpinä esillä palkkausteknillisten ohjeiden uusiminen sekä kokonaistuntipalkkaus ja sen soveltamiseen liittyvät kysymykset.

28. Palolaitos

Yleiskatsaus

Palolaitoksen suunnittelutoimintaa tehostettiin v. 1972 useilla sektoreilla. Tämä oli mahdollista sen vuoksi, että kertomusvuonna saatiin laitokseen kaksi uutta palomestarin virkaa. Palomestarit olivat normaalista työajasta poiketen päiväpalveluksessa. Toinen keskittyi koulutustoiminnan suunnitteluun ja johtamiseen ja toinen huolehti hälytys- ja viestitoiminnan suunnittelusta ja johtamisesta. Eräin tilapäisratkaisuin irroitettiin kertomusvuonna lisäksi yksi palomestarin viransijainen samoin päiväpalvelukseen vastuualueenaan sairaankuljetustoimen suunnittelu ja johtaminen. Edellä olevasta johtuen aikaansaatiiin koulutus-, viestitys- ja sairaankuljetustoimen piirissä kehittämissuunnitelmat, joita voitiin myös osittain jo toteuttaa. Suunnittelutoimen tehostumiseen vaikutti myös osaltaan kertomusvuonna perustettu suunnitteluinsinöörin virka.

Palolautakunnan kertomusvuonna hyväksymän uuden rekrytointijärjestelmän mukaan luovutaan asteittain vuosilomasijaisten käytöstä. Palvelukseenotto tapahtuu siten, että palomieheksi pyrkivät henkilöt otetaan työ-sopimussuhteeseen kaksi vuotta kestäväälle palotoimen peruskurssille. Palomiesoppilaat korvaavat kesäkautena aikaisemmin käytetyt vuosilomasijaiset. Tehostettua koulutustoimintaa varten perustettiin Haagan paloasemalle tilapäinen koulutuskeskus.

Sairaukankuljetustoimen yleisen tehostamisen rinnalla aloitettiin lisäksi uudenlainen

palvelumuoto, ns. lääkäriambulanssitoiminta, jota varten kaupunginvaltuusto perusti kuusi uutta palomiehen virkaa. Kaupungin kustantama em. toiminta tapahtuu yhteistoi-minnassa Helsingin yliopistollisen keskussai-raalan kanssa siten, että palolaitos huoltaa autot ja asettaa ajovuorossa olevaan autoon jatkuvasti kaksi palomiessairaankuljettajaa ja HYKS huolehtii auton lääkärimiehityksetä sekä sairaanhoitajien palkkaamisesta.

Sammutus-, pelastus- ja sairaankuljetustoiminnan johtamis- ja viestitustoimintaa tehostettiin kertomusvuonna eri toimenpitein. Tässä tarkoituksessa hankittiin kaksi uutta johtoautoa päivystävien palomestareiden käyttöön. Nämä autot on varustettu monipuolisella mittaus-, tiedustelu- ja viestivälineistöllä.

Helsingin kaupungin katastrofitoimikunnan kertomusvuonna valmistuneeseen perussuunnitelmaan liittyen perustettiin Erottajan paloaseman kokoushuoneeseen em. toimikunnan tilapäinen johtokeskus. Tämän kiinteän johtamispaikan lisäksi hankittiin palolaitokselle em. toimikunnan perussuunnitelman edellyttämä liikkuva johtokeskus, joka tehostaa johtamis- ja viestitustoimintaa myös palolaitoksen päivittäisessä toiminnassa.

Johtamis- ja viestitustoiminnan tehostamiseksi otettiin kertomusvuonna käyttöön sammutus-, pelastus- ja sairaankuljetusyksiköiden uusi toiminnallinen tunnusjärjestelmä. Enintään kolminumeroisen tunnuksen perusteella voidaan päätellä yksikön sijoituspaikka ja operatiivinen tehtävä.

Kallion keskuspalooaseman rakennustyöt käynnistettiin kertomusvuonna. Saneeraus aloitettiin kalliosuojan lisälouhinnalla. Samalla suoritettiin maanpäällisten tilojen edellyttämät louhintatyöt. Kallion paloasema oli kertomusvuonna toiminnassa rakennustöistä huolimatta.

Henkilökunta

Palolautakunta määräsi 12.1.1972 lukien palokersantit Bo Winqvistin ja Martti Narvanteen hoitamaan avoinna olleita tp. palomestarin virkoja sekä valitsi heidät ko. virkoihin 16.2. lukien.

Suunnitteluinsinöörin tp. virkaan palolautakunta nimitti 1.6. lukien ins. Osmo Tyyskän, joka oli jo 16.2. lukien hoitanut puolipäivätoimisena palopäällikön palkkaamana toimihenkilönä kyseistä virkaa.

Kirjanpitäjän virkaan nimitti palolautakunta 10.9. lukien virkaa viransijaisena 1.7. lukien hoitaneen merkon. Maija Mäntylän ja kirjaajan virkaan 1.9. lukien konttoristi Eira Palomäen sekä palokersantin virkoihin palokorpraalit Erik Hoffströmin ja Matti Vilkin 15.4. lukien ja palokorpr. Raimo Janhusen 1.6. lukien.

Toimistoapulaisen virkaan nimitti palolautakunta 20.10. lukien tp. toim.apul. Leena-Maija Klefströmin sekä tp. toimistoapulaisen virkaan 1.12. lukien Mirja Pietiläisen, joka oli toiminut ts. toimistoapulaisena 6.9. lukien.

Palokorpraalin virkaan palopäällikkö nimitti palomiehet Palle Pöntysen, Veikko O. Jääskeläisen ja Simo Sipilän 1.1.1972, Orvo Turkkilan 15.2., Urpo Haapasalmen ja Matti Tolamaan 16.4., Ilkka Lehtosen ja Jorma Maurinsalon 1.5., Usko Pöyryn 1.6., Matti Heinon 1.7., Pertti Sainion 1.10. ja Kalle Pihlajamäen 20.12. lukien sekä palomiehen virkaan tp. palomiehet Vesa Karuvaaran 1.1., Markku Hännisen 17.1., Teuvo Liljan ja Esko Nisosen 1.4., Alpo Virtasen 1.5., Ralf Lundinin ja Pertti Jääskeläisen 1.6., Tauno Katajai-

sen ja Pentti J. Leivon 1.8., Markku Rinteen 1.9. ja Markku A. Salosen 1.11. lukien ja tp. palomiehen virkaan 10 miestä sekä 4 sairaankuljettajaa.

Palopäällikkö valitsi palotoimen peruskurssille 30 palomiesoppilasta työsopimussuhteeseen 1.3. lukien, joista kertomusvuonna kaksi erosi.

Palopäällikkö palkkasi työsopimussuhteeseen toimistopäällikön toimeen 17.1. lukien oik.tiet. kand. Kari Lehtokankaan ja samoin työsopimussuhteeseen toimistoapulaiset Pirjo Lahelman 28.2.—27.8. ja Pirjo Paasikallion 23.3.—24.4. väliseksi ajaksi sekä Mirja Pietiläisen 6.9. lukien.

Palolautakunta määräsi palokers. Osmo Nurmion viransijaisena hoitamaan palomest. Paavo Rissasen virkaa 21.3.—31.12. väliseksi ajaksi sekä palokorpraalit Raimo Janhusen 1.1.—31.5., Usko Pöyryn 1.7.—31.12., Keijo Jaarnin 12.1.—31.12. ja Angelo Groppin 12.1.—14.4. välisinä aikoina viransijaisina hoitamaan palokersantin virkaa.

Palokersantin viransijaisina toimivat lisäksi palokorpraalit Ulf Johansson, Matti Vilkki, Taito Jokinen, Reino Nieminen, Eino Räsänen, Ragnar Sarilahti ja Veikko Vilkman.

Palokorpraalit Erik Hoffström, Erkki Kemppainen ja Allan Ahlfors toimivat vaihtuvina varaesimiehinä palokersantin tehtävissä Malmin palovartioasemalla.

Palokersantin tehtävissä Suomenlinnan palovartioasemalla ovat eri pituisina aikoina toimineet palokorpraalit Olavi Linnonmaa, Allert Björk, Erkki Kemppainen, Ole Pelkonen, Usko Pöyry, Eero Mäkinen ja Harry Huldin.

Palolautakunta määräsi toim.apul. Maj-Lis Hiltusen viransijaisena hoitamaan kirjanpitäjän virkaa 2.2.—31.3. välisenä aikana, apul.palotark. Gösta Willingin viransijaisena hoitamaan avoinna olevaa palotarkastajan virkaa ja Uolevi Särkijärven viransijaisena hoitamaan apulaispalotarkastajan virkaa kertomusvuodeksi, palotekn. Henrik Hagelbergin viransijaisena hoitamaan apulaispalo-

tarkastajan virkaa aikana 8.9.—31.12., palokers. Rinteen hoitamaan paloteknikon virkaa kertomusvuodeksi sekä palokers. Allan Lönnqvistin hoitamaan paloteknikon virkaa aikana 22.9.—31.12.

Palolaitoksessa palveli kesäkuukausina 40 palomiehen vuosilomasijaista.

Eläkkeelle siirtyivät vuoden aikana kirjantäjä Kerttu Kirves 31.8., palokers. Niilo Puroranta 31.5. ja palokorpraalit Pauli Friberg ja Erik Koivisto 30.4., Aarne Leskinen 30.6., Valter From 25.9., Veikko Rönkkö 19.12. ja Veijo Lindholm 27.12. lukien.

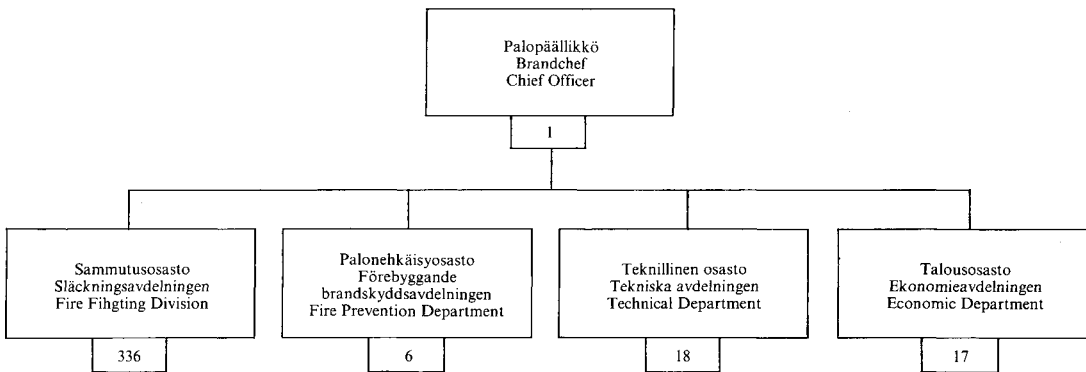
Palolaitoksen palveluksesta erosivat kertomusvuonna tp. suunn.ins. Osmo Tyyskä

31.12., palokorpr. Leo Toivonen 9.2., kirjaaja Riitta Kettunen 30.4. ja toim.apul. Liisa Hentunen 30.9. lukien.

Kuoleman kautta poistui palolaitoksen riivistä palotekn. Uolevi Särkijärvi 22.8.

Palolaitoksen henkilökunnan kokonaislukumäärä oli 378 (ed.v. 338). Näistä oli viranhaltijoita 319 miestä ja 6 naista sekä työsopimussuhteessa olevia 49 miestä ja 4 naista. Lisäksi oli palolaitoksesta kolme työsuhteista henkilöä määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä.

Osastoittain jakautui henkilökunta seuraavasti:

Sammutusosastoon on lisäksi tässä luettu kuuluvaksi neljä työsopimussuhteista sairaankuljettajaa ja talousosastoon palkkiovirkainen kapellimestari. Muutoin ei osaston henkilömäärässä ja -jakaumassa kertomusvuonna tapahtunut muutoksia.

Terveystila. Kertomusvuoden aikana sattui sammutushenkilökunnan keskuudessa sammutustyössä 11 tapaturmaa ja harjoituksissa työpalveluksessa 87 tapaturmaa. Niiden aiheuttamat työpäivämenetykset olivat 1 543 päivää ja niistä suoritettiin korvauksia 28 446 mk. Teknillisen osaston henkilökunnan keskuudessa sattui 2 tapaturmaa, joista aiheutui

9 työpäivän menetys; palonehkäisyosaston henkilökunnan keskuudessa ei sattunut yhtään tapaturmaa. Talousosaston henkilökunnan keskuudessa sattui 1 tapaturma, josta aiheutui 31 työpäivän menetys.

Sairauden tai tapaturman perusteella myönnettiin viranhaltijoille ja vuosilomaisille sairauslomaa 463 kertaa; sairauspäiviä oli yhteensä 5 017. Työsopimussuhteessa olevien vastaavat luvut olivat 18 ja 132 sekä palomiesoppilaiden 49 ja 341.

Henkilökunnan eri ryhmien sairauspäivien keskimääräinen luku sairaustapausta ja henkilöä kohti oli seuraava:

Henkilökunta-ryhmä	Sairastuneiden henkilöiden määrä	Sairauspäivien keskim. luku vuodessa	
		sairaus-tapausta kohti	henkilöä kohti pv %
<i>Viranhaltijat</i>			
Päällystö	7	30.3	363 51.8
Alipäällystö	20	8.7	243 12.2
Miehistö	171	11.2	3 953 23.1
Palomiesoppilaat	24	7.9	370 15.4
Talous- ja huoltohenkilökunta	7	6.8	88 12.6
<i>Työsopimussuhteessa olevat . . . . .</i>			
	9	8.3	132 14.7

Koulutus. Palolautakunnan hyväksyttyä 9.1. palolaitoksen rekrytointityöryhmän mietinnön siihen liittyvine esityksineen palomiestien peruskoulutuksen uudelleen järjestämiseksi käynnistettiin ensimmäinen palotoimen kaksivuotinen peruskurssi palolaitoksen va. koulutuskeskuksessa Haagan paloasemalla. Palomiesoppilaita valittiin kurssille 30 työterveyslaitoksen ja palolaitoksen suorittamien soveltuvuustestien perusteella. Palomiesoppilaat palkattiin työsopimussuhteeseen 9. p:n mukaisin palkkaeduin.

Koulutustoiminnan johtajaksi ja koulutuskeskuksen päälliköksi määrättiin tp. palomestari Bo Winqvist. Harjoitustestareiksi koulutuskeskukseen määrättiin toiminnan alkaessa I.3. palokersantit J. Järvinen, L. Riihelä ja V. Kyntäjä sekä myöhemmin T. Silvennoinen ja E. Hoffström. Peruskurssin luennoitsijoina toimivat lisäksi laitoksen päällystö- ja alipäällystöviranhaltijat.

Opetusohjelma koostuu palotoimen sammutus- ja pelastustoiminnan sekä sairaankuljetus- ja palotarkastustoiminnan aineyhdistelmästä. Kurssiohjelmaan sisältyvät Valtion palo-opiston palomiesluokan ja kuntien palotarkastajakurssin sekä Helsingin kaupungin sairaankuljettajakoulutuskomitean mietinnön oppiennätykset. Kurssin opetus- kustannuksiin kohdistuvaa valtion avustusta

anottiin vuoden lopulla ammattikasvatustalutukselta.

Uuden koulutusjärjestelmän toimeenpano merkitsi palolaitoksen kannalta käänteentekevää ratkaisua ammattikoulutuksen edellytysten parantamisessa ja opetuksen tason nostamisessa. Samoin peruskoulutusjärjestelmä loi uudet puitteet laitoksen henkilöreserviongelman ratkaisemiseksi mm. siten, että hyväksytty rekrytointi ja koulutusjärjestelmä mahdollistaa ns. vuosilomasijaisten palkkaamisesta luopumisen v. 1975.

Koulutustoiminnan vastaisia tarpeita silmällä pitäen tehtiin talousarvioesityksessä ehdotus jaospäällikön viran perustamisesta ja ts. palomiesoppilaiden toimien palkkausmenojen ottamisesta v:n 1973 talousarvioon. Rekrytointitoimikunnan mietinnön mukaisesti sijoitetaan koulutuskeskus v:n 1976 alussa valmistuvan keskuspalloaseman tiloihin.

Koulutuskeskuksen käyttöön luovutettiin laitoksen sammutuskalustosta neljä Volvo-merkkistä sammutusautoa kalusteineen ja Opel-merkkinen henkilöauto. Palomiesoppilaiden käyttöön hankittiin tarvittavat varusteet. Koulutuskeskuksen käyttöön luovutettiin Haagan paloasemalta yhteensä n. 400 m².

Lokakuussa ryhdyttiin toimenpiteisiin 22 palomiesoppilaan valitsemiseksi tammikuussa 1973 alkavalle toiselle peruskurssille.

1960-luvulla kokeilunluontoisesti toimeenpantu palomiesten alkeiskoulutusjärjestelmä lopetettiin I.3., jolloin viimeinen 350 tuntia käsittänyt kurssi päättyi ja 14 tp. palomiestä sai kurssitodistuksensa.

Sen johdosta, että kaupunginvaltuusto kesällä oli päättänyt, että palolaitoksen yhdessä Yliopistollisen Keskussairaallaliiton kanssa oli huolehdittava lääkäriambulanssitoiminnasta kaupungin alueella, ryhdyttiin lääkäriambulanssin kuljettajiksi kouluttamaan sanottuun tehtävään nimettyjä viranhaltijoita erikoissairaankuljettajakurssilla, joka toimeenpantiin syksyllä HYKS:n lääkintähenkilöstön toimiessa kouluttajina. Kouluttaja-

na kurssilla toimi palolaitoksesta palomestarin vs. Osmo Nurmio.

Valtionpalo-opiston palomestariluokan suorittivat palotekn. Kalevi Lindén, palokers. Taisto Silvennoinen, palokorpr. Matti Vilkki ja palomies Usko Pöyry.

Palokorpraalit Olavi Mäenpää ja Ole Pelkonen ja palomies Reijo Rajala suorittivat Valtion palo-opiston paloiesimiesluokan 11.9.—22.12. välisenä aikana.

Sammutushenkilökuntaa koulutettiin jatkuvasti eri palopiireissä piirien päälliköiden kuukausittain laatimien koulutusohjelmien mukaan.

Apulaispalopäällikkö Åke Grönmark suoritti Uudenmaan läänin III alueellisen maanpuolustuskurssin.

Valtion väestönsuojelukoulussa suoritti tp. palomest. Martti Narvanne 17.—21.1. välisenä aikana kohdekunnan johtohenkilöstön peruskurssin.

Kaupungin koulutusosaston järjestämille eri kursseille osallistui laitoksen henkilökuntaa.

Kiinteistöt ja kalusto

Kiinteistöt. Kertomusvuoden aikana otettiin käyttöön paloasemien uudet nimikkeet ja tunnusnumerot. Lääkäriambulanssitoiminnan käynnistyessä luovutti Helsingin yliopistollinen keskussairaala toiminnasta tehdyn sopimuksen perusteella tarpeelliset tilat lääkäriambulanssiasemalle. Palolaitoksessa jo pitkään vireillä olleet rakennushankkeet käynnistyivät Keskuspaloaseman osalta. Rakennustyöt alkoivat maanalaisesta hälytyskeskuksesta. Maanpäällisiltä osin purettiin vanhan paloasemarakennuksen pohjoissiipi sekä suoritettiin tulevien kellarikerrosten louhinta. Muissa paloasemarakennuksissa suoritettiin ainoastaan erilaisia vuosikorjaustöitä. Koska kaupunginvaltuusto oli jo hyväksynyt Erottajan paloaseman saneerausluonnospöytäkirjat, suoritettiin siellä ainoastaan välttämättömät korjaukset.

Kalusto. Vuoden aikana hankittiin palolaitokselle kahdeksan uutta ajoneuvoa, minä lisäksi sen käyttöön luovutettiin kolme ajoneuvoa. Sairasautoja hankittiin neljä, jotka kaikki täyttävät sosiaali- ja terveysministeriön sairaankuljetustoimikunnan mietinnössä ehdotetut laatuvaatimukset. Koska palolaitoksen tehtävänä on erityisesti kiireellisen, vaativan sairaankuljetuksen järjestäminen, on hankittujen autojen työskentelytilat, ilmastointi, jousitus, äänieristys sekä hoitokalusto suunniteltu mahdollisimman hyvää ja tarkoituksenmukaista potilaan kuljetusta varten. Hankituista sairaautoista oli kaksi merkkiä Mercedes-Benz sekä toiset kaksi merkkiä Plymouth Satellite. Lääkäriambulanssitoiminnan käynnistämiseksi sai palolaitos Sydäntautiliitto ry:n lahjoituksena käyttöönsä erityisvälineistöllä varustetun sairaauton. Myöhemmin samana vuonna Paavo Nurmen nimeä kantava säätiö lahjoitti samaan tarkoitukseen uuden ajoneuvon, minä suunnittelussa ja varustelussa otettiin huomioon em. liiton aikanaan vastaavanlaatuista toiminnasta saadut kokemukset. Uusi lääkäriambulanssi vastaa sairaalan teho-osaston yhtä hoitopaikkaa.

Sammutus- ja pelastustyönjohtajien päivittäiseen käyttöön hankittiin kaksi Range Rover -merkkistä kevyttä johtoautoa. Niiden varustukseen kuuluu mm. johtamistoiminnassa tarpeelliset viestivälineet, kaiutinlaitteet sekä myrkyllisten, räjähdysvaarallisten ja radioaktiivisten aineiden toteamislaitteet. Tietojen tallentamiseksi liitettiin niiden välineistöön myös valokuvausvälineet. Nämä ajoneuvot korvasivat päivystävien palomestareiden aiemmin käytössä olleet henkilöautotyypiset johtoautot.

Suuronnettomuuksien ja katastrofien varalle sekä myös palolaitoksen päivittäiseen käyttöön hankittiin erityinen johtokeskusauto. Auto rakennettiin Sisu BK-84 linjaauton alustalle. Se on jaettu kolmeen erilliseen osastoon eli ohjaamoon, johto-osastoon sekä yhdistettyyn neuvottelu- ja huoltotilaan.

Johto-osastossa on varattu etukäteen paikat katastrofitoimikunnan perussuunnitelman mukaisesti johtaville palo-, poliisi- ja lääkintäviranomaisille. Muut kolme johtopaikkaa on varattu niille viranomaisille tai asiantuntijoille, jotka liittyvät johtoelimeen tarvittaessa. Kaikki johtopöydät on varustettu puhelinlojeella, radiopuhelinkuulokkeella sekä lukittavalla kirjoituspöytälaatikostolla. Sen välineistöön kuuluu mm. puhelinvaihte 2/8, joka liitetään normaaliin puhelinverkostoon. Radiopuhelinkeskukseen avulla voidaan olla radiopuhelinyhteydessä palo- ja pelastustoimen, sairaalatoimen, poliisin, merivartioston sekä väestönsuojelun radioverkostoihin. Näiden lisäksi ajoneuvosta saadaan radioyhteys Helsingin eri sairaaloihin, lääkärinvälitykseen, Helsingin sekä Malmin lentoaseman

lennonjohtoihin. Erityisesti kaasu-, säteily- ja myrkkyyonnettomuuksien varalta on johtokeskusauto varustettu säätötilan mittaussamalla. Onnettomuusalueen valaisemiseksi on ajoneuvossa hydraulisesti toimiva valaisinmasto. Johtokeskusauton tarvitsema sähköenergia saadaan sen omasta siirrettävästä sähkövoima-asemasta.

Erityisesti raitiovaunu- sekä ilmajohto-onnettomuuksien varalta luovutti liikennelaitos palolaitokselle pelastusauton. Pelastusauto on kuitenkin liikennelaitoksen käytössä ja se miehitetään normaalisti liikennelaitoksen raitiovaunukorjaamon toimesta, missä sitä myös säilytetään. Liikennevahingossa vaurioituneen henkilöautotyypisen paloauton tilalle hankittiin Volkswagen -merkinen miehistönkuljetusauto.

Sijointipaikka Placering Location	Moottoriajoneuvoja Motorfordon Motor vehicles													Sammutus- ja pelastusajoneuvoja Släcknings- och räddningsfartyg Fire fighting- and salvage vessels Moottoriraukkuja Motor pumps		
	Johtoautoja Leading cars	Summutus/pelastusautoja Släcknings/räddningsbilar Fire fighting/salvage cars	Pelastusautoja Räddningsbilar Rescue trucks	Vesistöautoja Vattentankbilar Water tank trucks	Vaahautoja Skumsläckningsbilar Foam trucks	Leikkuuautoja Slangbilar Hose trucks	Konetikka-autoja Maskinstegar Ladder trucks	Erikoisluottoautoja Special service vehicles Special service trucks	Pelastussunkelaita-autoja Räddningsdykerbilar Salvage diver cars	Satrasautoja Ambulanser Ambulances	Henkilöautoja Personbilar Cars	Kuorma- ja pakettiautoja Last- och paketbilar Trucks and vans	Traktoreita Traktorer Tractors		Yhteensä Summa Total	
<i>Sammutusosasto</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—
<i>Släckningsavdelningen</i> <i>Fire fighting division</i>																
Keskuspaloasema	—	2	1	—	2	1	—	1)1	—	1	—	—	—	8	—	3
Erottajan paloasema	3	2	—	—	—	—	1	—	1	3	1	1	1	13	2	4
Suomenlinnan paloasema	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	2
Haagan paloasema	—	2	1	1	—	1	2	—	—	2	—	—	1	10	—	6
Meilahden lääkäriambulanssiasema	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
Käpylän paloasema	—	1	—	1	—	—	—	2)1	—	1	—	1	—	5	—	3
Malmin paloasema	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—
Herttoniemen paloasema	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	2
Liikennelaitoksen raitiovaunukorjaamo	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Varalla ja koulutusikätyössä	—	6	—	—	—	—	—	—	—	4+ 3)1	1	—	—	12	—	86
<i>Teknillinen osasto</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—
<i>Tekniska avdelningen</i> <i>Technical Department</i>																
Yhteensä · Summa · Total	3	16	3	2	2	2	3	2	1	16	5	3	2	60	2	106

1) Nostolava-auto. · Hydraulisk lyftflakbil. · Truck with hydraulic platform.

2) Vesi/öljyvahinkoauto. · Vatten/oljeskadebil. · Water- and oil accident car.

3) Lääkäriambulanssi. · Läkarambulans. · Doctor ambulance.

Palolaitoksen moottoriajoneuvojen, sammutus- ja pelastusajoneuvojen sekä moottoriruiskujen lukumäärä sekä sijoitus vuoden lopussa ilmenee ed.siv. olevasta taulukosta.

Palolaitoksella oli siis 31 varsinaista sammutus- ja pelastusautoa. Näistä 12 autossa oli yhdistetty korkea-matalapainepumppu. Pumpulla varustetuista autoista oli yhdessä 3 500, kuudessa 2 800, yhdessä 2 500 ja yhdessä 1 000 l/min -tehoinen pumppu sekä seitsemässä yhdistetyt 1 500 l/min (8 ik) matalapaine- ja 250 l/min (46 ik) korkeapaine-pumppu sekä neljässä vastaavasti 2 200 l/min (8 ik) ja 200 l/min (60 ik) ja yhdessä 2 800 l/min (8 ik) ja 300 l/min (50 ik) sekä yhdessä 1 400 l/min (8 ik). Mainituissa autoissa oli lisäksi vaahtosammutuslaitteet, joiden teho kahdeksassatoista autossa oli 1 000 l/min, yhdessä 16 000 l/min ja yhdessä 32 000 l/min.

Moottoriruiskuista oli kaasuturbiinipumppu teholtaan 2 200 l/min, viisitoista ruiskua teholtaan 2 000, kaksi 1 500, neljä 1 400, kolme 1 000, kuusikymmentäkolme 800, kaksi 600, neljä 500 ja kuusi 230 l/min.

Kyseisiin lukumääriin sisältyy Nikkilän sairaalan käyttöön luovutettu sammutusauto.

Ruiskuveneen HRV:n pumppujen teho oli yhteensä 8 000 l/min. Veneessä oli lisäksi korkeapaine-pumppu ja vaahtosammutuslaitteet. Hyökkäysveneessä oli yksi kannettava moottoriruisku teholtaan 2 000 l/min sekä yksi pienoisruisku teholtaan 500 l/min.

Palolaitoksen kaikkien pumppujen yhteinen teho oli 159 930 l/min.

Käyttökeltvotonta letkua poistettiin 1 295 m. Letkuvarastossa oli vuoden lopulla yhteensä 90 024 m paloletkua, josta 52 030 m 3":n liittimillä varustettua pääjohtoa sekä 47 800 m 2":n liittimillä varustettua työjohtoa.

Palopostit ja vedenottopaikat. Kertomusvuoden aikana valmistui 64 uutta vesijohdon palopostia, joten niiden lukumäärä vuoden lopussa oli 6 058. Esikaupunkialueella oli palokaivoja ja -altaita.

Paloilmoituslaitteet ja viestivälineet. Automaattisia palohälytys- ja sprinklerlaitteita kytkettiin palolaitoksen vastaanottokeskukseen kertomusvuoden aikana 42 ja vuoden lopussa oli niitä kytketty Erottajan paloaseman keskukseen 116, Keskuspaloaseman keskuksiin 314 sekä Haagan paloaseman keskukseen 109. Automaattisia palohälytys- ja sprinklerlaitteita oli täten kytketty palolaitoksen vastaanottokeskukseen vuoden lopussa yhteensä 539 kpl.

Kertomusvuoden aikana siirrettiin keskuspaloaseman sairaankuljetuskeskus Erottajan paloaseman hälytyskeskuksen yhteyteen. Täten kaikki palo- ja onnettomuusilmoitukset tulivat keskitetyksi yhteen hälytyskeskukseen. Palo- ja onnettomuusilmoitusten hälytysnumero oli 005, sairaankuljetusten hälytysnumero 0066 sekä hätäkeskukseen yhdistetty yleinen hätänumero 000. Tämän lisäksi oli hätäkeskukseen yhdistetty 700 kaupungin eri puolilla sijaitsevaa hätäpuhelinlaitetta. Kaikista yleisistä puhelinlaitteista voitiin kyseisiin hälytysnumeroihin soittaa rahatta. Hälytystoimintaa varten oli kaikki paloasemat, poliisilaitos sekä Espoo ja Vantaan palolaitos yhdistetty toisiinsa suorilla puhelinjohdoilla.

Sammutus- ja pelastustoiminnan sekä sairaankuljetustoiminnan radiokeskukset sijaitsivat Erottajan paloasemalla. Näiden tukiasemat olivat Myllypuron vesitornissa sekä Helsingin teknillisen oppilaitoksen katolla. Vuoden aikana saatiin käyttöön uusi sairaankuljetuspalvelujen radiopuhelinverkosto, mihin liittyi kaikkien kaupungin sairaaloiden ensiapuasemille asennettu pikapuhelinjärjestelmä.

Sammutus-, avunanto- ja sairaankuljetustoiminta

Sammutustoiminta. Palolaitos hälytettiin v. 1972 eri syistä kaikkiaan 2 272 kertaa. Hälytysten syyt ja määrä olivat seuraavat:

	luku- määrä
Hälytysten syyt	
Tulipalo	871
Nokipalo	20
Savu tai kaasu	52
Erehdys	87
Automaattisten hälytyslaitt.vast.otto- keskukseen tulleet vikahälytykset:	
vika hälytyslaitteissa	95
linjaviasta aineutunut	64
vahingon aiheuttama	77
Ilkivalta	84
Happikojeavustus	2
Sammakkomiesavustus	52
Muut avustukset	868

Yhteensä 2 272

Tulipaloista johtuneet hälytykset suoritettiin 555 tapauksessa puhelimitse ja 377 tapauksessa Puhelinyhdistyksen hätäkeskuksen kautta joko hätäpuhelimesta tai muista puhelimista numerolla 000. Tulipalohälytys suoritettiin automaattisella hälytyslaitteella 18 tapauksessa ja suullisesti 11 kertaa.

Tulipalot. Kertomusvuonna sattuneesta 871 tulipalosta oli pieniä eli sellaisia, jotka sammutettiin sankoruiskulla, muilla käsiammuttimilla tai paloauton säiliösuihkulla kaikkiaan 704 eli 80.8%, keskikokoisia tulipaloja 50 eli 5.7%. Suuria tulipaloja oli 3 eli 0.3%. Palonalkuja, jotka oli sammutettu ennen palokunnan paikalle tuloa, oli 114 eli 13%. Tulipalot jakaantuivat eri kuukausille seuraavasti:

Kuukausi	Tuli- paloja	Kuukausi	Tuli- paloja
Tammikuu	78	Heinäkuu	58
Helmikuu	58	Elokuu	64
Maaliskuu	74	Syyskuu	55
Huhtikuu	64	Lokakuu	73
Toukokuu	120	Marraskuu	53
Kesäkuu	88	Joulukuu	86

Yhteensä 871

Tulipaloista sattui 458 klo 6—18 ja 413 klo 18—6 välisenä aikana.

Kertomusvuonna sattuneiden tulipalojen jakaantuminen syttymispaikan ja syttymissyyn mukaan selviää liitteenä olevasta taulukosta.

Avunanto- ja pelastustyöt. Avunanto- ja pelastustöitä suoritettiin kertomusvuonna 1 401 tapauksessa. Tämän lisäksi suoritettiin vedenpumppausta ja annettiin tikapuu- tai muuta avustusta sekä lainattiin kalustoa 868 kertaa.

Palolaitoksen sammakkomiehet hälytettiin sukellustehtäviä varten 52 kertaa, joista kuitenkin 33 tapauksessa ei tarvittu sukellustointia. Toiminta koski hukkuvan pelastamista tai hukkuneen etsimistä.

Sairaankuljetustoiminta. Kertomusvuoden aikana tapahtui sairaankuljetustoiminnan kohdalla huomattavaa hälytysvalmiuden tehostumista. Tähän vaikutti ensi sijassa hälytys- ja viestijärjestelmän uusiminen. Lisäksi uusittiin sairausautokantaa sekä parannettiin ja kehitettiin autojen lääkinnällistä ensiapukalustoa. Suomenlinnan palovartioasemalle sijoitettiin myös sairausauto suorittamaan siellä tapahtuvia kuljetuksia. Ympärivuorokautinen lääkäriambulanssitoiminta aloitettiin 15.12. Helsingin yliopistollisen keskussairaalan ja palolaitoksen keskinäisellä sopimuksella. Sopimuksen mukaan palolaitos vastaa lääkäriambulanssin miehityksestä sairaankuljettajien kohdalla sekä auton teknillisestä kunnosta, kun taas Helsingin yliopistollinen keskussairaala lääkintähenkilökunnasta ja auton lääkinnällisestä välineistöistä. Toimintaa varten perustettiin erillinen lääkäriambulanssiasema Meilahden sairaalan alueelle. Lääkäriambulanssissa toimivat palomiehet saivat 3 kk kestävästä erikoiskoulutuksen Meilahden sairaalassa. Kertomusvuoden aikana tapahtui sairaankuljetushälytysten määrässä 20%:n lisäys verrattuna edellisvuoteen.

Sairaankuljetusilmoituksia otettiin kertomusvuonna vastaan 22 168, joiden ilmoitusten perusteella palolaitoksen sairaankuljetusyksiköt hälytettiin 21 013 kertaa. Hälytys

välitettiin tai siirrettiin naapurikunnille, poliisille tai yksityisille sairaankuljetusliikkeille 1 155 tapauksessa.

Sairaankuljetushälytykset jakaantuivat eri kuukausien kesken seuraavasti:

Kuukausi	Hälytyksiä	
		näistä kiireelli- siä kul- jetuksia %
Tammikuu	1 407	72.5
Helmikuu	1 520	75.4
Maaliskuu	1 696	76.6
Huhtikuu	1 708	79.1
Toukokuu	1 526	75.1
Kesäkuu	2 076	87.1
Heinäkuu	1 749	84.5
Elokuu	1 854	84.4
Syyskuu	1 894	83.7
Lokakuu	1 819	81.1
Marraskuu	1 806	83.8
Joulukuu	1 958	82.0
Yhteensä	21 013	80.8

Tapausten osuus, joissa kuljetusta eri syiden vuoksi ei tarvinnut suorittaa oli 13.4%.

Sairaankuljetuskeskukseen tulleet hälytysilmoitukset, jotka siirrettiin tai välitettiin muiden suoritettaviksi:

	Kulje- tuksia
Espoon palolaitos	18
Vantaan palolaitos	41
Järvenpään palolaitos	2
Kirkkonummen VPK	1
Poliisi	77
Yksityiset sairaankuljetusliikkeet	1 014
Taksi	2
Yhteensä	1 155

Sairaankuljetusyksikköjen yhteinen ajokilometrimäärä oli 252 903 eli keskim. 12 km kuljetusta kohden.

Palopäällikön määräyksestä suoritettiin palolaitoksen sairaankuljetusyksikköjen toi-

minnasta kertomusvuonna ajoajatutkimusta. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään eri sairaankuljetusyksikköjen keskimääräiset ajoajat kuukausittain paloasemilta hälytyskohteeseen huomioon ottaen vain kiireellisiä kuljetuksia suorittavien yksikköjen hälytykset, eri yksikköjen suorittamien kuljetusten maksimajat (pisin ajoaika hälytyskohteeseen), kaupunginosat, minne pisimmät kuljetukset oli suoritettu sekä maksimikuljetusten vuorokauden ajat ja päivät, milloin nämä tapahtuvat. Em. tutkimuksen ohessa tilastotiin eri paloasemien sairaankuljetusyksikköjen hälytysmäärät ja ajokilometrit.

Palovahingot. Tulen välittömästi uhkaaman irtaimen omaisuuden arvo oli 114 584 000 mk ja kiinteän omaisuuden arvo 436 657 000 mk eli yhteensä 551 241 000 mk. Vahingon suuruuden tai palovahingon korvauksen määrä nousi irtaimiston osalta 889 140 mk :aan ja kiinteistön osalta 1 373 452 mk :aan eli yhteensä 2 272 592 mk :aan, joka oli 0.4% uhatun omaisuuden arvosta. (Luvut ovat vuodelta 1971).

Palovahinkojen korvausprosentit v. 1962—1971 ovat olleet seuraavat:

1962	0.4	1967	0.4
1963	0.6	1968	0.4
1964	1.0	1969	0.5
1965	0.5	1970	0.4
1966	0.5	1971	0.4

Kertomusvuonna sattuneissa tulipaloissa kuoli 7 ihmistä sekä tuhoutui 4 rakennusta kokonaan ja 7 osittain.

Palonehkäisytoiminta

Rakennuspiirustusten tarkastus. Palotarkastaja tai apulaispalotarkastaja osallistui viikottain rakennustarkastustoimikunnan kokouksiin. Erikoistapauksissa toimitettiin palolaitoksen puolesta piirustusten seikkaperäinen ennakkotarkastus. Rakennuskatsel-

muksissa ei palolaitoksen edustaja ollut mukana. Uudisrakennustyömailla suoritettiin pyynnöstä tarkastuksia.

Lausuntoja annettiin palonehkäisyyden liit-tyivistä asioista kaupunginhallitukselle 6, maistraatille 46, rakennusvirastolle 18, rakennustarkastusvirastolle 12, Uudenmaan lääninhallitukselle 6, terveydenhoitoviras- tolle 2, poliisilaitokselle 2, urheilu- ja ulkoilu- virastolle 2, sähkölaitokselle 1, vesilaitokselle 1 sekä muille yhteensä 20.

Palotarkastukset ja valistustoiminta. Ylei- nen palotarkastus toimitettiin asuinkiinteis- töissä I, VI, VII, VIII ja X nuohouspiirien alueella 10.1.—29.5. välisenä aikana ja eri- koiskohteiden tarkastus, joka koski yksin- omaan teollisuus- ja virastotaloja, kouluja, sairaaloita sekä muita kuin asuinkiinteistöjä koko kaupungin alueella syksyllä 18.9.— 18.12. välisenä aikana. Tarkastuksissa todet- tujen puutteellisuksien johdosta annettiin 2 368 korjausmääräystä. Tämän lisäksi suo- ritettiin 1 926 pyydettyä tarkastusta sekä annettiin palonehkäisyyttä koskevia neuvoja ja ohjeita. Ylimääräisiä palotarkastuksia toimi- tettiin tavarataloissa, ostokeskuksissa ja alen- nushalleissa 11.—22.12. välisenä aikana.

Vuoden aikana pidettiin sairaaloissa ja teollisuus- ym. laitoksissa sekä opintopäivillä, kurseilla ja Valtion palo-opistossa oppitun- teja ja valistustilaisuuksia palo- ja henkilö- turvallisuudesta sekä lisäksi paloturvallisuut- ta koskevia luentoja erilaisilla väestönsuoje- lukurseilla.

Nuohous. Nuohouspiirien lukumäärä oli 10. Kussakin piirissä toimi piirinuohooja- mestari ja hänen sijaisenaan ja apunaan etu- mies. Piireissä oli nuohoojamestareiden ja etumiesten lisäksi yhteensä 30 nuohoojaa ja 10 oppilasta. Tilapäistä työvoimaa käytettiin 42 työpäivää. Nuohous suoritettiin palojär- jestyksen mukaisesti jokaisessa piirissä. Eri- koiskohteissa suoritettiin lisäksi pyynnöstä nuohousta erikoissopimuksen mukaan.

Piirinuohoojamestarit osallistuivat nuo- houspiireissään yleiseen palotarkastukseen

yhteensä 405 päivää eli keskimäärin 41 päivää piiriä kohden. Pyydettyjä tarkastuksia oli yhteensä 1 804 eli keskimäärin 180 tarkastus- ta piiriä kohden. Näistä tarkastuksista kirjoi- tettiin usein myöskin tulisijoja ja savuhormeja koskevia lausuntoja. Lisäksi piirinuohooja- mestarit suorittivat kukin vuorollaan noki- palopäivystystä, joista kertyi 36.5 vrk piiri- nuohoojamestaria kohden.

Kertomusvuoden aikana sattui yhteensä 20 nokipaloa. Viimeisenä kymmenvuotiskau- tena niiden lukumäärä on ollut seuraava:

1963	.....	36	1968	.....	14
1964	.....	27	1969	.....	20
1965	.....	31	1970	.....	16
1966	.....	29	1971	.....	17
1967	.....	19	1972	.....	20

Piirinuohoojamestarien nuohousluettelot tarkastettiin palotarkastajan toimesta 12 ker- taan.

Talous ja yleinen hallinto

Menot ja tulot. Palolaitoksen menot olivat kertomusvuonna yhteensä 12.73 mmk, josta palkkamenojen osuus oli 7.89 mmk ja kalus- ton vuotuishankinnan osuus 0.45 mmk.

Määrärahoja siirrettiin käytettäväksi seu- raavana vuonna 38 020 mk. Menojen nousu edelliseen vuoteen verrattuna oli 1.83 mmk, mikä lähinnä johtui lisääntyneistä palkka- ja sosiaalikulunnuksista.

Avustuksena jaettiin Helsingin vapaaehtoi- sille palokunnille ja Suomen Meripelastus- seuralle yhteensä 88 891 mk ja vapaaehtoisten palokuntien kilpailutoiminnan tukemiseen 1 104 mk eli avustuksia yhteensä 89 995 mk.

Tuloissa tapahtui toimintavuonna 5.75%:n lisäys edelliseen vuoteen verrattuna. Kun tu- lojen yhteismäärä v. 1971 osoitti 610 475 mk oli vastaava luku v. 1972 645 583 mk.

Varsinaisista sairaankuljetuksista kertyi tuloja 437 606 mk, luontoisetukorvauksista

33 174 mk, vuokrasta 76 501 mk ja kaluston lainauksista sekä avunantotehtävistä 98 302 mk.

Rahastot. Helsingin kaupungin palokunnan rahaston menot olivat kertomusvuonna 14 198 mk. Tuloja kertyi sairaankuljetusmaksuista 13 605 mk ja korkotuloja 12 935 mk eli tuloja yhteensä 26 540 mk. Käyttövaroista siirrettiin 50% pääomaan eli 14 121 mk, jolloin se vuoden lopussa nousi 151 367 mk:aan. Käyttämättömiä varoja eli säästö v:lle 1973 oli vuoden lopussa 14 332 mk.

Gösta Waseniuksen rahaston pääoma oli vuoden alussa 13 996 mk ja käyttövaroja 2 016 mk. Korkotuloja kertyi vuoden aikana

1 413 mk ja sairaankuljetusmaksuja 2 267 mk, eli tuloja yhteensä 3 680 mk. Pääoma kasvoi 173 mk suuruisen indeksihyvityksen johdosta 14 170 mk:aan. Käyttövaroja siirrettiin pääomaan 50% eli 1 927 mk ja menoja oli 1 000 mk. Vuoden lopulla oli pääoman määrä 15 923 mk ja v:lle 1973 jäi käyttövaroja 2 942 mk.

Vakuutusyhtiöiden palolaitoksen 100-vuotispäivänä tekemästä 10 000 mk:n suuruisesta lahjoituksesta perustetusta stipendirahastosta oli v:n 1972 alussa jäljellä 47 mk. Rahastolla ei ollut menoja kertomusvuonna, mutta korkotuloja oli 4 mk, joten rahaston varat vuoden lopussa olivat 51 mk.

Varapalokunnat

Sopimuksen mukaan kaupungin palotoimeen kuuluvina varapalokuntina toimi 16 vapaaehtoista palokuntaa ja Suomen Meripelastusseura, joiden yhteinen toimiva miesvahvuus oli 554 miestä ja kalustovahvuus seuraava: paloautoja kiintopumppuineen 19, moottoriruiskuja 20, vesisäiliöitä 19, joiden yhteinen tilavuus oli 39 500 l, 3":n letkua 3 970 m, 2":n letkua 700 m ja 1 ½":n letkua 4 970 m.

Näiden lisäksi toimi kaupunkialueella yksi tehdaspalokunta ja yksi laitospalokunta.

Varapalokuntien palotoiminta oli kertomusvuoden aikana seuraava:

Varapalokunta	Hälytysten luku		
	kaupunki- alueella	kaupunki- alueen ulko- puolella	Yhteensä
Helsingin VPK ..	10	—	10
Degerön » ..	4	—	4
Haagan » ..	8	—	8
Karjalaisten » ..	3	—	3
Lauttasaaren » ..	4	4	8
Malmin » ..	4	—	4
Marjaniemen » ..	5	—	5
Oulunkylän » ..	5	—	5
Pakinkylän » ..	3	—	3
Pitäjänmäen » ..	3	1	4
Puistolän » ..	25	1	26
Pukinmäen » ..	4	—	4
Tammisalön » ..	4	—	4
Tapanilan » ..	4	—	4
Vanhan Käpylän » ..	1	—	1
Vartiokylän » ..	6	—	6
Suomen Meripelastusseura	—	—	—
Yhteensä	93	6	99

Syttymispaikka Brandplats Location of fires	Syttymissy · Brandsak · Causes of fires									
	Viallinen tulisija tai savujohito Felaktig eldstad eller röckanal Defective fireplace of chimney	Tulisijan tai savuohormin liika- kuumeinen Tulisijan tai savuohormin liika- kuumeinen	Överhettad eldstad eller röckanal Fireplace or chimney overheated	Savupiiusta tullut kipinä Gnista från skorsten A spark from chimney	Tulisijasta lentänyt kipinä Gnista från eldstad A spark from fireplace	Kuuma tuikka tai esine Hetaska eller uppvärmt föremål Hot ashes or object	Salama Blitz Lightning	Viallinen sähkösenemus Felaktig elminstallation Faulty electric installation	Sähkölaitteiden huollimatoin käsittely Vårdslös hantering av elapparatur Careless handling of electric appliances	Muut sähköisiä aiheuttavat syyt Övriga av elektricitet förorsakade bränder Other causes due to electricity
Asuinhuone · Bostadsrum · Living accom- modation	—	—	—	—	4	—	—	3	1	8
Asuinrakennus · Bostadshus · Residential building	1	3	—	—	—	2	—	1	9	1
Auto ym. moottoriajoneuvo · Bil e.a. motor- fordon · Car or other motor vehicle	—	—	—	—	3	—	—	—	9	2
Autotalli · Garage · Garage	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Eteinen · Tambur · Hall	—	—	—	—	1	—	—	1	4	—
Halkopino · Vedtrave · Wood pile	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hiilivarasto · Kollager · Coal yard	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Hissi + moottori · Hiss · Lift or its engine ..	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Hotelli, sairaala ym. yleinen huoneisto · Ho- tell, sjukhus mm. allmän lokal · Hotel, hospi- tal etc. public premises	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Ilmanvaihtohormi · Ventilationskanal · Air- channel	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—
Kaatopaikka · Avstjälpningsplats · Dump ..	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Katto · Tak · Roof	—	—	—	—	2	—	—	1	1	—
Kellari · Källare · Basement	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Keittiö, keittokomero · Kök, kokvrå · Kitchen, kitchenette	1	—	—	—	6	—	—	1	2	—
Kioski, putka · Kiosk, cell · Kiosk, jail	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Laiva, moottorivene · Fartyg, motorbåt · Ship, motorboat	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
Lautatarha · Brädgård · Lumber yard	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liikehuone · Affärsrum · Business premises ..	2	—	—	—	1	—	—	2	6	1
Metsä · Skog · Woods	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Muuntaja · Transformator · Transformer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Neonvalomainos · Neonljusreklam · Neon lights	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Nurmikko, maasto · Gräsmatta, mark- brand · Lawn, terrain	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Pannuhuone · Pannrum · Boiler room	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Parakki · Barack · Barracks	—	1	—	—	1	—	—	2	—	2
Pesutupa · Tvåsstuga · Laundry room	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Raitiovaunu · Spårvagn · Tram	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Rakennustyömaa · Byggnadsarbete · Con- struction site	1	—	—	—	3	—	—	6	8	2
Rautatievaunu · Järnvägsvagn · Railway carriage or waggon	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Roskakuilu · Förvaringsrum för sopor · Garbage chute	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Roskalaatikko · Soplår · Dust bin	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
Sauna · Bastu · Sauna bath	—	4	2	1	1	1	—	1	1	—
Silta · Bro · Bridge	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Sähköpylväs, mittari · Elstolpe · Pylon	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—
Tehdaslaitos · Fabrik · Factory	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1
Tervapata · Tjärgryta · Tarpot	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
Työhuone · Arbetsrum · Workshop	—	1	—	—	1	—	—	1	—	2
Ullakko · Vind · Attic	—	—	1	—	—	—	1	—	2	1
Vaja tai ulkorakennus · Skjul eller uthusbygg- nad · Outbuilding	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Varasto · Lager · Store	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—
Yhteensä · Summa · Total	5	13	4	2	47	4	2	20	57	24

29. Puutavarakeskus

Puutavarajaoston kokoonpano oli v. 1972 muuten sama kuin edellisenä vuonna, paitsi että jäseneksi valtiot.maist. Aarne I. Välikankaan tilalle tuli metsänhoit. Pentti Lindström.

Jaosto kokoontui kertomusvuonna kolme kertaa ja pöytäkirjapykälien lukumäärä oli 17.

Jaoston käsittelemistä asioista mainittakoon seuraavat: kaupungin v:n 1973 talousarvioon otettavat polttoainehinnat, v:n 1973 talousarvioehdotus, puutavarakeskuksen v:ien 1974—1983 taloussuunnitelmaehdotus, Heinolan sahan henkilökunnan työsuhteasuntojen vuokrien tarkistaminen sekä puutavarakeskuksen palveluksessa oleville henkilöille suoritettavat oman moottoriajoneuvon käytön kilometrikorvaukset.

Puutavarakeskuksen henkilökunta. Päätoimiston henkilökunta pysyi kertomusvuoden ajan muuttumattomana eli käsitti johtajan, metsänhoitajan, kirjanpitäjän ja toimistovirkailijan. Helsingissä oli lisäksi halkotarhan tehtävissä edelleen kaksi työnjohtajaa.

Heinolassa oli toimistossa toimistonhoitaja ja kolme toimistoapulaista sekä sahalla kaksi teknikkoa ja työnjohtaja, joka siirtyi eläkkeelle 1.2. Hankintatehtävissä oli kaksi piirityönjohtajaa (teknikkoa), yksi teknikko kuljetustehtävissä sekä yhdeksän metsätyönjohtajaa. Työnjohtajista yksi siirtyi eläkkeelle 1.8. Sekä sahan että hankintatehtäviä hoitavan työnjohtajan tilalle ei vuoden loppuun mennessä saatu miestä, joten tehtävät hoidettiin väliaikaisilla järjestelyillä. Henkilö-

kunta käsitti yht. 25 henkilöä mukaan luettuna eläkkeelle siirtyneet kaksi työnjohtajaa.

Henkilökunnan palkkoja korotettiin sopimuksen mukaisesti 1.4. lukien 60 mk, mutta vähintään 4.5%.

Yleistilanne

Toimintavuosi ei puutavarakeskuksen kannalta ollut helppo. Sahatavaran kysyntä oli sekä kotimaassa että ulkomailla laimeaa eikä hinnoissa tapahtunut mainittavia muutoksia. Vasta aivan vuoden lopulla vientikysyntä vilkastui, jolloin hinnat alkoivat jyrkästi nousta. Varasto, joka alkuvuodesta pysyi tavallista suurempana, pääsi vasta vuoden viimeisinä kuukausina pienentymään. Vientilähetyksissä jatkui edelleen pakettilähetykseen siirtyminen ja irtotavaran osuus käytännöllisesti katsoen loppui. Pituuspaketoituna lähetettiin 16 100 m³ ja trukkipaketoituna 12 000 m³ tavaraa sekä irtotavarana 500 m³.

Hankintavuoden 1971/72 tukkien ostomäärä ylitti jonkin verran vuotuisen käytön. Tukkien kysyntä oli vilkasta. Kysynnän vilkkaudesta huolimatta kantohintataso pysyi suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Hankintavuoden alussa ajateltu kantohintojen alentuminen ei toteutunut. Puutavarakeskuksen osalta kantohinnan nousu oli 1.5%. Tukkien kustannusnousu sahalle hankittuna oli 2.5%. Uuden hankintavuoden 1972/73 ostot tulevat jäämään huomattavasti käyttöä pienemmiksi. Ostot pääsivät kertomusvuonna

hitaasti käyntiin ja kantohintojen nousu oli niin voimakasta ja jatkuvaa, että varsinaisesta hintatasosta on vaikea puhua. Vuoden vaihteeseen mennessä oli kantohinnan nousu n. 30%. Varastojen turvin pysyi vuoden sahaus normaalin suuruisena.

Hankintavuoden alussa, 1.8., siirryttiin tukkien hankinnassa käyttämään metrisiä mittoja. Kuutiojalka korvattiin todellisella kuorellisella kiintokuutiometrillä (m³). Sahan tukkien käyttö ja tilastot tehtiin kuitenkin

vuoden loppuun vanhalla kuutiojalkayksiköllä.

Halkojen kohdalla tarve oli tasaisesti laskeudessa. Hinnoissa ei tapahtunut sanottavia muutoksia tienvarsihinnan ollessa edelleen 30—32 mk/pm³.

Työvoimasta oli pitkin vuotta jonkin verran puutetta. Palkkoja nostettiin työehtosopimuksen mukaisesti sahalla 1.4. lukien 38 p/t.

S a h a

<i>Tuokit</i>	j ³	
vuoden alussa sahalla	155 255	
» » keskeneräisiä hankintoja	1 799 805	
varasto vuoden alussa	1 955 060	
vuoden aikana ostettu	1 659 340	
		3 614 400
	j ³	
vuoden aikana sahattu	1 702 482	
» » erikoispuihin	238 554	
» » myyty	17 697	
mittatappio	100 000	2 058 733
varasto vuoden lopussa: sahalla	62 843	
keskener. hankintoja	1 492 824	1 555 667

Hankintavuoden 1971/72 tukkien keskihinta sahalla kuorimattomana ilman korkoja ja poistoja oli 2.80 mk/j³ eli 65.66 mk/m³ (ed. hank.v. 2.73 mk/j³). Pystymetsien keskimääräinen kantohinta oli 2.07 mk/j³ eli 48.54 mk/m³ (2.04 mk/j³), joten nousu edellisestä vuodesta oli 1.5%.

Sahaus. Työntekijöitä oli sahalla keskimäärin 74. Kuljetustehtävissä oli näiden lisäksi kahdeksan autoa ja 13 miestä. Työtuntimäärä kertomusvuoden aikana oli 136 947 t.,

joten sahassa käytettiin 4.4 (ed.v. 4.3) t/m³. Pituuslajittelu ja paketointi, jotka olivat vielä käsityötä, lisäsivät työntekijätarvetta.

Sahan käyntiaika oli 1 820 (1 856) t ja tänä aikana sahattiin keskimäärin 17.8 (18.0) m³/t. Kesäloma-ajan 17.7.—16.8. saha seiso, jolloin samalla suoritettiin vuosikorjaukset.

Kertomusvuoden aikana sahattiin 31 139 (32 381) m³, josta höylättiin 2 309 (2 185) m³. Tukkeja käytettiin 55 (51) j³/m³.

Sahatavaravarasto sahalla oli vuoden 1972 aikana seuraava:	m ³
sahatavaravarasto vuoden alussa	11 642
sahattu	31 139
	42 781
lähetetty	36 486
sahatavaravarasto vuoden lopulla	6 295

Sahalta toimitettu puutavaraa:	m ³
kaupungin laitoksille	5 567
ulosvientilaivaukseen	28 627
kotimaan myyntiin	<u>2 292</u>
	36 486

Suomen Sahat -yhdistys, jonka hinnastoa on käytetty laskutushintana kaupungin laitoksille, teki uuden hinnaston, n:o 20, heinäkuussa 1972 sekä uusi sen, n:o 21, 9.11. Hintojen nousu Suomen Sahat r.y:n kirjelmästä, 5.1.1971, oli 39%. Viimeinenkin hinnasto, n:o 21, oli vuoden vaihteessa jo jäänyt vientihinnoista huomattavasti jälkeen. Kaupungin laitoksille laskutushintaa ei vuoden aikana muutettu, vaan on se ollut vuoden loppuun sama kuin 1.1.1971, joka noudatti Suomen Sahat r.y:n kirjelmän 5.1.1971 hintoja.

Teollisuushaketta toimitettiin 46 908 m³ sekä sahanpurua ja kuorta 27 753 m³.

Tehdaspuu Oy:lle myytiin pääasiassa tukkien latvoista tehtyä kuusi- ja mäntypaperipuuta 10 032 pm³.

Sähkövoimaa käytettiin 1 248 640 (1 247 200) kW, josta maksettiin 9.0 (8.6) p/kWh.

Tapaturmia sattui 31 (34) tapausta, työpäivien menetysten ollessa 707 (606) päivää. Sairausajan palkkaa maksettiin 315 (227) päivältä 16 391 (8 531) mk.

Kustannukset sahalla olivat 55.60 (43.15) mk/m³, josta palkat tekivät, työnjohto ja toimistohenkilökunta mukaan luettuna, 34.70 (27) mk/m³. Palkkoihin on otettu mukaan vuosiloma- ja sairausajanpalkat, jotka tekevät 3 mk/m³.

Hake myytiin Tehdaspuu Oy:lle hinnan ollessa koko vuoden 22.25 mk/m³. Puhdas puru myytiin koe-eränä Kaukas Oy:lle hinnan ollessa perillä 9 mk/m³.

Myydyn sahatavaran keskihinta oli 200.53 (194.05) mk/m³.

Kaupunginvaltuuston myöntämällä määrärahoilla rakennettiin sahalle sahatavaran varasto- ja paketoitihalli sekä ostettiin tukikuuormaja.

<i>Erikoispuu</i>	j ³	j ³
Varasto vuoden alussa		286 544
vuoden aikana hankittu: tukkivarastosta	238 554	
ostettu	<u>19 437</u>	257 991
		544 535
vuoden aikana luovutettu		<u>291 899</u>
varasto vuoden lopulla		252 636
 Erikoispuuta toimitettiin		
hirsiiä		57 505 jm
paaluja		4 055 kpl
parruja		20 755 jm
pylväitä		10 417 kpl
ratapölkkyjä		4 419 »

<i>Halkoja</i>	m ³	m ³
Vuoden alussa varastossa Helsingissä		4 215
» » » maaseudulla		7 157
varastossa vuoden alussa		11 372
vuoden aikana ostettu	8 228	
mittavoitto	867	9 095
		20 467
vuoden aikana jaettu		9 786
varasto vuoden lopulla Helsingissä	3 016	
» » » maaseudulla	7 665	10 681

Metsäosastolta ostettiin kuluneena vuonna halkoja 2 970 m³.

Halkojakelu	m ³
kaupungin omille laitoksille	3 734
huoltovirastolle	5 343
muu jakelu	709
	9 786
Mainitusta määrästä toimitettiin pilkottuna	9 149

Pitkien koivuhalkojen hinta tarhalla oli 50 mk/m³ ajalla 1.1.—30.4. ja 52 mk/m³ ajalla 1.5.—31.12. Sahaus- ja kuljetusmaksuissa ei tapahtunut muutoksia. Hinnoissa noudatettiin Helsingin Halkokauppiasyhdistyksen hintoja.

Tulot ja menot

Keskuksen tulot tilinpäätöksen mukaan olivat 10 677 306 mk ja menot 10 636 647 mk, joten ylijäämää kertyi 40 659 mk.

30. Raittiuslautakunnan toimisto

Yleistä. Alkoholijuomien kulutus lisääntyi v. 1972 erittäin runsaasti. Kokonaiskulutus nousi 100-prosenttiseksi alkoholiksi muunnettuna 8%:lla kulutuksen lisäyksen kohdistuessa erityisesti väkeviin alkoholijuomiin ja vahvaan olueen. Kuluttajien alkoholimenojen osuus oli yksityisistä kulutusmenoista 7.6% eli 491 mk:aa vuodessa.

Kulutuksesta ja sen lisääntymisestä aiheutuneet haitat ilmenivät koko maan tilastoissa erittäin selvästi. Helsingin osalta eivät luvut edelliseen vuoteen verrattuna merkittävästi muuttuneet. Tämä johtui ainakin osittain Alkon myyjien keväällä toimeenpanemasta lakosta, joka vähensi varsin tuntuvasti esim. juopumuspidätyksiä. Kertomusvuonna suoritettiin Helsingissä kaikkiaan 59 845 juopumuspidätystä, eli 15% vähemmän kuin edellisenä vuonna. Miesten pidätykset vähenivät (kokonaisluku 55 824) noin 18 prosenttia, kun sen sijaan naisten kohdalla pidätykset lisääntyivät (kokonaisluku 4 021 ja lisääntyminen noin 13 prosenttia). Rikokset alkoholi- ja keskiolutlakeja vastaan vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna n. 9% (4 765). Sen sijaan alkoholin vaikutuksen alaisena tehdyt murhat ja tapot lisääntyivät n. 45% (13) ja törkeät pahoinpitelyt n. 7% (81). Pahoinpitelyjen osalta osoittavat luvut vastaavasti n. 7%:n vähennyistä (643).

Raittiuslautakunnan ja sen toimiston toiminta perustui 11.1.1972 hyväksytyyn lautakunnan valistustyötä koskevaan työ- ja taloussuunnitelmaan. Suunnitelmaa toteu-

tettiin mm. toimeenpanemalla useita neuvoteltutilaisuuksia, kurseja ja järjestöjen aktiivomiskilpailuja, ylläpitämällä teknisten välineiden lainaustoimintaa, välittämällä ja palkkaamalla lääketieteen kandidaatteja ym. koulujen, järjestöjen ja laitosten järjestämiin tilaisuuksiin, osallistumalla yhteistyössä kaupungin muiden elimien kanssa päihdevalistuskampanjaan, levittämällä raittius- ja alkoholikysymystä käsitteleviä lehtiä ja muita julkaisuja erilaisiin kohteisiin, osallistumalla paikallisten järjestöjen, raittiuspiirijärjestöjen tai keskusliittojen järjestämien tilaisuuksien järjestelyyn ja kustantamiseen sekä toimeenpanemalla raittiusviikon ja Työväen Raittiuspäivän tilaisuuksia. Lautakunnan toimisto julkaisi entiseen tapaan omaa kuusi kertaa vuodessa ilmestyvää tiedotuslehteään sekä osallistui kouluissa järjestettyihin kirjoituskilpailuihin jakamalla erityiskirjapalkintoja ja valmistusaineistoa.

Raittiusuudistusta tekevien yhdistysten toimintaa tuettiin ja tehostettiin edelleen. Lautakunnan käytettäväksi merkitystä, raittiusuudistuksen tukemiseen varatusta määrärahasta lautakunta jakoi päätöksellään 11.4. kaikkiaan 154 000 mk yht. 72:lle raittiusuudistusta tekeville liitolle, piirijärjestölle, yhdistykselle ja jaostolle. Lisäksi lautakunta jakoi pienehköjä 10—30 mk:n kurssiapurahoja sellaisille helsinkiläisille raittiusyhdistysten jäsenille, jotka osallistuivat raittiuskeskusjärjestöjen toimeenpanemille kurseille ja anoivat sitä varten kurssiavustusta lautakunnalta. Raittiusuudistusta tekevien järjestöjen toimintaa tuettiin

myös raittiustyönohjaajien ohjauksikäynnillä, osallistumalla raittiuspiirijärjestöjen toiminnanohjaajien palkkaukseen myöntämällä niiden suorittamiseen avustuksia sekä järjestämällä erityisesti raittiusjärjestöjen toimihenkilöille neuvottelu-, kurssi- ja ohjelmavihjetilaisuuksia.

Raittiuslautakunta osallistui entiseen tapaan myös yleisen raittiusviikon järjestelyihin. Raittiusviikko oli tällä kerralla osana kansainvälistä liikenneraittiusvuotta ja se järjestettiin ajalla 29.10.—5.11. Varsinaiset järjestelyt hoiti entiseen tapaan Helsingin raittiusviikkotoimikunta lautakunnan vahvistaessa toimikunnan esittämän toiminta- ja taloussuunnitelman. Viikko oli järjestyksessään 51. Viikon valtakunnallinen pääjuhla järjestettiin Kuopiossa ja järjestäjinä toimivat sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Raittiusjärjestöjen Liitto sekä Kuopion kaupungin raittiuslautakunta.

Toiminta- ja taloussuunnitelman laatimista varten järjestettiin raittiusjärjestöjen edustajien neuvottelutilaisuus 25.5., johon osallistui 37 edustajaa 26 paikallisesta järjestöstä.

Raittiusviikon päätapahtumaksi Helsingissä muodostui 29.10. järjestetty liikennekilpailu, johon osallistui yht. 49 henkilöautoa ja yksi moottoripyörä. Kilpailun pääjärjestäjänä toimi liikenneraittiusvuoden Helsingin toimikunnan lisäksi Helsingin Moottorimieskerho. Lisäksi viikon aikana tarjottiin kansakoulujen käytettäväksi raittiusviikon liikennejuhlaa, jonka ohjelmaan kuului viihteellisiä esityksiä liikenneraittiuudesta. Tilaisuuksiin osallistui kaikkiaan 16 200 opettajaa ja oppilasta.

Raittiusviikon merkeissä järjestettiin 23 alkoholistien vastaanottotilaisuutta, joihin otti osaa 1 099 henkilöä. Lisäksi toimeenpantiin 18 erilaista muuta tilaisuutta yhteistyössä eri järjestöjen kanssa. Näihin osallistui yht. 2 084 henkilöä.

Raittiusviikon mainontaa varten valmistettiin kaikkiaan 13 elokuvamainosta esitettäväksi 13 elokuvateatterissa sekä jaettiin 177

raittiusviikon julistetta, 120 raittiusviikko-ohjelmistoa, 1 200 raittiusviikon esitettä, 5 200 tupakkatarraa, 20 000 raittiusviikon muovikassia sekä yht. 2 400 raittiusmainoksin varustettua pikkupalkintoa ja mainosennettä erilaisissa tilaisuuksissa.

Raittiuslautakunnan tehtäviin liittyviä alkoholilain mukaisia valvonnan seuraamistehdäviä ja siitä aiheutuvia toimenpiteitä toteutettiin, paitsi omina toimenpiteinä, myös v. 1969 perustetun Helsingin alueen raittius- ja alkoholisioita käsittelevän neuvottelukunnan puitteissa. Pyydettyinä lausuntoina lautakunta käsitteli vuoden aikana yhtä uutta alkoholimyymäläänomusta ja 16 (ed. v. 16) anniskeluoikeusanomusta. Annetuissa lausunnoissa esitettiin em. alkoholimyymälän osalta varauksellinen puolto, 13 anniskeluoikeuden osalta ei esitetty huomautuksia ja kolmen anniskeluoikeuden osalta vastustettiin oikeuksien myöntämistä. Muina alkoholipoliittisina esityksinä lähetettiin helsinkiläisille anniskeluravintoloille kirje, jossa kiinnitettiin huomiota Alkon antamiin anniskeluohjeisiin erityisesti alkoholittomien juomien osalta sekä Alko Oy:lle kaksi erillistä esitystä, joissa kiinnitettiin huomiota eau de colognen myynnin valvonnan tehostamiseen sekä väärinkäyttötarkoituksiin kohdistuneen myynnin lopettamiseen. Lisäksi lautakunta yhtyi lausunnassaan Pakilan Demokraattisen Yhdistyksen ym. esitykseen Lepolantie 14:ssä sijaitsevan alkoholimyymälän siirtämisestä sopivampaan paikkaan.

Toimisto. Lautakunnan toimisto ja kokoushuoneisto sijaitsi kertomusvuoden aikana elintarvikekeskuksen talossa, Helsinginkatu 24 A. Lautakunnan palveluksessa oli viisi vakinaista ja yksi tilapäinen viranhaltija.

Raittiusvalistustoiminta. Viranhaltijain ohjauksikäyntejä raittius- ym. järjestöjen tilaisuuksiin, sosiaalisiin laitoksiin sekä kouluihin suoritettiin kertomusvuoden aikana 62 (ed. v. 94) kertaa. Puheita, esitelmiä ja alustuksia pidettiin lukuunottamatta omaa kursitoimintaa viranhaltijain toimesta 110 (110)

ja ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta 133 (37).

Erilaisia neuvottelutilaisuuksia joko yksin tai yhteistyössä eri järjestöpiirin kanssa järjestettiin 4 (6), joissa oli osanottajia yhteensä 160 (239).

Sen lisäksi, mitä erikseen on raittiusviikon tilaisuuksista mainittu, lautakunta ja sen toimisto osallistuivat viiden (5) valistustilaisuuden järjestämiseen, joissa oli osanottajia yht. 2 400 (1 510).

Eri raittiusjärjestöjen kustantamia kuukausi- ja aikakausjulkaisuja tilattiin ja jaettiin sosiaalisiin laitoksiin, kirjastoihin, kouluihin jne. yhteensä 1 269 (626) vuosikertaa. Raittiuskilpikirjoitusten erityiskirjapalkintoja sekä raittiusstutkintojen valmistekirjasia varten lähetettiin kouluihin aineistoa n. 3 000 mk:n edestä. Raittiuslautakunnan toimiston ja raittiuspiirijärjestöjen yhteisjulkaisu ”Raittius työn Kentältä” ilmestyi vuoden aikana 6 painoksena yhteismäärältään 25 200 (25 200) kpl. Lehden toimittaminen ja jakelu suoritettiin toimistossa ja lehdet jaettiin ilmaisjake-luna raittiusjärjestöjen aikuisjäsenille sekä eräille laitoksille ja järjestöille.

Raittius- ym. keskusjärjestöjen julkaisemia taitelehtisiä, julisteita jne. hankittiin ja jaettiin erilaisiin kohteisiin 55 000 (48 000) kpl. Toimiston omasta toimesta julkaistiin ja jaettiin 16 000 (15 000) kpl. lautakunnan toimintaa koskevia esitteitä, tarramerkkejä, taitelehtisiä jne.

Syyskauden aikana järjestettiin helsinkiläisissä kouluissa yht. 347 (230) liikenneraittiuutta koskevaa valistus- ja ohjelmatuntia, joihin osallistui yht. 12 377 (10 060) oppilasta.

Toimiston lainaamoon, myös sen omaa valistustoimintaa varten, hankittiin vuoden aikana neljä uutta elokuvakopiota sekä uusittiin eräitä käytössä kuluneita aiemmin hankittuja kopioita. Vuoden lopussa oli toimiston käytettävissä 146 (140) lyhytelokuvakopiota, 81 (74) kuultokuvasarjaa, 5 (5) Bell & Howell-merkkistä 16 mm:n elokuvakonetta,

Grundig-merkkinen nauhuri, 2 rainaheitintä, kuultokuvaheitin, 2 valkokangasta, elokuva-nauhojen korjauslaite sekä esityspöytä. Laina-uksia suoritettiin seuraavasti: elokuvakoneita 717 (575), elokuvakopiota 6 412 (6 449), kuultokuvasarjoja 561 (254), kuultokuva- ja rainaheitinää 120 (76) ja valkokankaita 26 (35) lainauspäivää. Uusien elokuvien hankintaa varten julistivat Helsingin, Turun, Tampereen, Lahden, Porin ja Oulun raittiuslautakunnat terveitä ja raittiita elämäntapoja käsittelevän elokuvakäsikirjoituskilpailun, jonka tulokset julkaistiin vuoden alkupuolella. Käyttövarojen puutteen takia elokuvien valmistamistyöhön ei vielä kertomusvuoden aikana ryhdytty.

Vuoden aikana järjestettiin joko yksin tai yhteistoiminnassa raittiuspiirijärjestöjen kanssa 8 (9) kurssia, joihin osallistui 250 (240) henkilöä. Lautakunnan toimisto tuki erikseen Kansalaisjärjestöjen Raittiuustoiminnan Keskusliiton toimeenpanemia tuoremehukurssseja Malmin tuoremehuasemalla.

Raittiusjärjestöjen ja niiden jäsenistön aktivoimiseksi järjestettiin seuraavat kilpailut: veikkaustietokilpailu varhaisnuorisokerhoille, kaupungintuntemuskilpailu raittiusjärjestöjen jäsenille, liikennekilpailu raittius- ym. järjestöjen jäsenille ja yksityisille sekä ruotsinkielinen tietokilpailu järjestöille.

Raittiuslautakunnan toimiston edustaja osallistui kaupungin ylläpitämään ”Ihminen puhtaaksi — aineet pois” -toimikunnan työhön. Toimisto varasi 2 200 mk:n määrärahan tästä toiminnasta aiheutuvia kuluja varten. Määrärahalla peitettiin pääasiassa monistuskuluja ja julkaisujen hankintakuluja sekä palkattiin muutamia asiantuntijaluennoitsijoita em. toimikunnan järjestämiin tilaisuuksiin.

Lautakunnan toimeksiannosta suoritti valtiot.maist. Sinikka Paavilainen eri tutkimuslaitoksissa, yliopistoissa ja korkeakouluissa vuosina 1963—1972 tehdyistä päihde-, tupakka- ja raittiusaiheisista tutkimuksista kirjallisen yhteenvedon, bibliografian, josta julkais-

tiin 200 kpl:een painos levitettäväksi yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkijoiden tietoon.

Kaupungin nuorisopoliisin esityksestä lautakunta osallistui Helsingissä suoritettavan huumausainetutkimuksen kustantamiseen. Tutkimus valmistuu v:n 1973 puolella.

Avustukset. Lautakunta jakoi anomusten perusteella raittiuskeskusjärjestöjen kursseille osallistuville helsinkiläisille osanottajille kurssiavustuksia. Avustuksia anoi kaikkiaan 96 (120) henkilöä, joille kaikille myönnettiin 10—30 mk:n suuruinen kurssiavustus. Myönnettyistä avustuksista jätti 10 henkilöä avus-

tuksensa käyttämättä. Avustusten yhteismäärä nousi 2 190 (1 830) mk:aan.

Avustuksia raittiustyön tukemiseen vapaiden järjestöjen kautta jaettiin yhteensä 72 (84) yhdistykselle yht. 157 000 (152 800) mk. Avustuksia haki kaikkiaan 73 (88) yhdistystä.

Menot ja tulot. Kaupungin v:n 1972 talousarvioon oli raittiuslautakunnan tileille merkitty yhteensä 255 004 (223 002) mk sekä avustuksia varten 157 000 (152 800) mk. Kaikkiaan lautakunta ja sen toimisto käytti omaan toimintaansa 241 362 mk ja avustuksiin 156 609 mk eli yht. 397 971 (370 888) mk.

31. Rakennustarkastusvirasto

Yleistä

Rakennustarkastusvirasto huolehtii pääasiallisesti rakennusvalvonnasta kaupungin alueella. Valvonta käsittää lupamenettelyn, rakennustyön suorituksen valvonnan ja jatkuvan valvonnan. Virasto on myös käsitellyt ja myöntänyt mm. rakennustyötä varten tapahtunutta katualueen erilleen aitaamista koskevat luvat ja suorittanut näihin lupiin liittyvän valvontatyön sekä lisäksi erilaisia erikoistehtäviä.

Rakennuslakiin ja -asetukseen sekä Helsingin kaupungin rakennusjärjestykseen perustuvan valvonnan lisäksi rakennusvalvontaan sisältyy monien muiden säännösten, kuten mm. asuntotuotanto- ja väestönsuojelulain tarkoittama valvonta. Viraston tehtävät määritellään yksityiskohtaisesti v:n 1964 alusta voimaan tullessa johtosäännössä, mutta se on joutunut huolehtimaan myös eräistä siinä mainitsemattomista tehtävistä, minkä lisäksi monien palvelusten määrä on vuosien mittaan lisääntynyt ja laatu kohentunut.

Rakennustoiminta

Myönnetty rakennusluvat. Kertomusvuonna myönnettyjen rakennuslupien sisältämien rakennusten yhteinen tilavuus oli n. 4 279 000 m³ eli n. 42.8% enemmän kuin v. 1971.

Valmistuneiden rakennusten yhteistilavuus oli n. 3 165 000 m³ eli 12.4% enemmän kuin edellisenä vuonna.

Asuinrakennuksia valmistui v. 1972 n. 1 506 000 m³, mikä oli n. 47.6% kaikista valmistuneista rakennuksista.

Asuntorakennuslupia myönnettiin kertomusvuonna eniten Lauttasaareen (n. 36 300 m²), Oulunkylään (n. 32 300 m²) ja Etelä-Kaarelaan (n. 25 100 m²). Koko kaupungin alueelle myönnettiin rakennuslupia yht. n. 365 000 asunto-m² varten, josta Lauttasaaren osuus oli siis n. 10%. Myönnettyihin rakennuslupiin sisältyi 5 819 asuinhuoneistoa eli n. 14.4% enemmän kuin edellisenä vuonna. Näissä huoneistoissa oli yhteensä 18 531 huonetta eli keskimäärin 3.2 huonetta/huoneisto (ed.v. n. 3.3). Huoneistojen keskimääräinen pinta-ala oli n. 62.6 m².

Myönnettyihin rakennuslupiin sisältyneiden *muiden* kuin asuinhuoneistojen pinta-ala oli yhteensä n. 520 000 m² eli 49.4% enemmän kuin edellisenä vuonna.

Asuinrakennuksia valmistui eniten Oulunkylään (n. 60 200 m²), Malmille (n. 40 900 m²) ja Suurmetsään (n. 29 900 m²). Koko kaupungin alueella valmistuneiden asuinrakennusten yhteistilavuus oli n. 1 506 000 m³.

Asuntoja valmistui kertomusvuonna kaikkiaan 5 069, mikä oli n. 12% enemmän kuin edellisenä vuonna. Näissä huoneistoissa oli yht. 16 630 huonetta eli keskim. 3.3 huonetta/huoneistoa (3.2). Valmistuneiden asuinhuoneistojen yhteispinta-ala oli n. 338 000 m² ja pinta-ala keskim. huoneistoa kohden n. 66.7 m².

Valmistuneiden *muiden* kuin asuinhuoneistojen yhteispinta-ala oli n. 388 000 m²

(+8.1%) ja yhteistilavuus n. 1 659 000 m³.

Rakennusluvut. Maistraatti myönsi kertomusvuonna 632 rakennuslupaa, mikä merkitsi n. 14.7%:n lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna. *Rakennusmuutoksia* koskevia lupia myönnettiin 1 369 (+2.5%). *Rakennustarkastajan myöntämien* lupien määrä oli 571 (+4.0%). Kaikkien mainittujen lupien yhteismäärä oli kertomusvuonna siis 2 572 eli n. 5.6% enemmän kuin v. 1971.

Rakennuslupia haettiin kertomusvuonna 736 eli n. 29.8% enemmän kuin v. 1971. *Rakennusmuutosta koskevia lupia* haettiin 1 374 ja *rakennustarkastajan lupia* 638 eli vastaavasti 5.4 ja 1.8% vähemmän kuin edellisenä vuonna. Lupahakemuksia jätettiin kaikkiaan 2 748 eli 2.9% enemmän kuin v. 1971.

Lupahakemuksista *evättiin* 24 (0.9%), joista oli rakennuslupahakemuksia 5, maistraatin lupahakemuksia 8 ja rakennustarkastajan lupahakemuksia 11. Lisäksi hakemuksista *palautettiin* 202 (7.4%), eli 52 rakennuslupahakemusta, 84 maistraatin ja 66 rakennustarkastajan lupahakemusta. Lukuihin sisältyvät sekä hakijan itsensä peruuttamat että rakennustarkastusviraston toimesta palautetut lupahakemukset. Myönnettyjä, evättyjä ja palautettuja eli kertomusvuonna käsiteltyjä lupahakemuksia oli kaikkiaan 2 798.

Maistraatti liittyy usein myöntämiinsä lupiin ehdon, että tietty työvaihe saadaan aloittaa vasta sitten kun käytettävissä on rakennustarkastusviraston hyväksymät työ-, rakenne- tai ilmanvaihtopiirustukset. Kertomusvuonna tarkastettiin lupiin liittyviä työpiirustuksia 1 750, rakennepiirustuksia 19 829 ja ilmanvaihtopiirustuksia 1 818 eli yhteensä 23 397 (23 546). Katumaan aitaamislupia rakennustarkastusvirasto myönsi kertomusvuonna 174 (193) ja niitä valvottiin 169 (189).

Alustavien katselmusten ja lupahakemusten aiheuttamia rakennuspaikalla käyntejä oli kertomusvuonna 444 eli n. 42.3% enemmän kuin edellisenä vuonna. Rakennusten purkamisen ja rakennustyön aloittamisen takia tapahtuneiden rakennuspaikalla käyntien mää-

rä oli 947 (n. —1.9%). Pohjakatselmuksia oli 1 188 (+11.2%), rakennekatselmuksia 2 883 (n. +2.7%), hormikatselmuksia 1 626 (+5.0%) ja loppukatselmuksia 2 327 (n. —6.7%).

Asuntotuotantolain edellyttämiä tarkastuksia oli 770 (—0.9%) ja muita katselmuksia 1 276 (—11.5%). Kaikkien kertomusvuonna pidettyjen katselmusten yhteismäärä oli 11 461, mikä oli n. 0.4% enemmän kuin edellisenä vuonna.

Rakennustoiminnassa oli todettavissa huomattavaa vilkastumista edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä käy ilmi varsinkin siitä, että myönnettyihin lupiin kertomusvuonna sisältyneiden rakennusten yhteistilavuus 4 279 236 m³ oli tähänastinen ennätysluku Helsingissä. Aikaisempi huippu 3 637 127 m³ saavutettiin v. 1961. Rakennuskohteiden voidaan myös todeta keskimääräisesti suurentuneen. Niinpä kertomusvuonna rakennuskohteiden keskimääräinen tilavuus oli n. 6 770 m³ myönnettyä lupaa kohden eli n. 24.5% enemmän kuin edellisenä vuonna. Myöskin asuinrakennustuotannon osalta oli havaittavissa elpymistä edelliseen vuoteen verrattuna. Valmistuneiden asuntojen määrä oli kertomusvuonna jopa 67.8% suurempi kuin v. 1969, mistä lähtien tämä tuotantoluku on osoittanut nousua.

Rakennustoiminta työvaiheittain. Kertomusvuoden lopussa oli aloittamatta kaikkiaan 295 vuosina 1969—72 rakennusluvan saanutta *rakennusta*, joiden yhteistilavuus oli n. 1 547 000 m³ eli n. 29.8% suurempi kuin edellisenä vuonna ja yhteenlaskettu kerrosala n. 339 000 m². Kertomusvuoden päättyessä oli perustustyövaiheessa 157 rakennusta, joiden yhteistilavuus oli n. 1 304 000 m³ (+37.2%) ja yhteiskerrosala n. 244 000 m². Runkotyövaiheessa oli 155 rakennusta, joiden tilavuus oli yhteensä n. 1 126 000 m³ (+57.9%) ja kerrosala yht. n. 237 000 m². Sisätyövaiheessa oli 235 rakennusta, jotka käsittivät n. 1 271 000 m³ (—13.3%) ja kerrosalaa yht. n. 274 000 m².

Kertomusvuoden päättyessä oli aloittamatta kaikkiaan 1 983 vuosina 1969—72 rakennuslupan saaneen *asuinhuoneiston* rakentaminen. Näiden huoneistojen yhteispinta-ala oli n. 127 000 m². Perustamistyövaiheessa olleisiin rakennuksiin sisältyi 2 010 asuinhuoneistoa, joiden pinta-ala oli yht. n. 125 000 m². Runkotyövaiheessa olleet rakennukset käsittivät 1 264 asuntoa, yhteispinta-alaltaan 83 000 m² sekä sisätyövaiheessa olleet rakennukset 1 896 asuinhuoneistoa, yhteispinta-alaltaan n. 125 000 m².

Suurimmat rakennukset ja asuinrakennuskohteet. Suurimmat kertomusvuoden lopulla rakenteilla olleet uudisrakennukset olivat Valmet Oy:n Helsingin telakan teollisuusrakennus Vuosaaren Niinisaareessa (tilavuus n. 449 600 m³), sähkölaitoksen voimalaitosrakennus Sörnäisten rantatiellä (238 200 m³) ja Kansallis-Osake-Pankin toimisto- ja teollisuusrakennus Vallilassa Aleksis Kiven kadulla (88 480 m³).

Perustustyövaiheessa olleiden rakennusten yhteistilavuudet olivat suurimmat Vuosaaressa (n. 479 000 m³), Mellunkylässä (n. 104 000 m³) ja Pasilassa (n. 96 000 m³). Eniten perustustyövaiheessa olleita rakennuksia oli Vartiokylässä eli 22 rakennusta, joista asuinrakennuksia 14.

Runkotyövaiheessa olleiden rakennusten yhteistilavuudet olivat suurimmat Sörnäisissä (n. 284 000 m³), Lauttasaaressa (n. 116 000 m³) ja Kalliossa (n. 74 000 m³). Lukumääräisesti runkotyövaiheessa olleita rakennuksia oli eniten Pakilassa, yht. 18, joista asuinrakennuksia 15.

Sisätyövaiheessa olleiden rakennusten yhteistilavuudet olivat suurimmat Sörnäisissä (n. 154 000 m³), Haagassa (n. 146 000 m³) ja Länsisatamassa (n. 122 000 m³). Rakennuksia oli lukumääräisesti eniten Tapaninkylässä, yht. 31, joista asuinrakennuksia 26.

Kaupungin harjoittama rakennustoiminta. Kaupungille myönnettiin kertomusvuonna 66 rakennuslupaa uudis- ja lisärakennuksia varten. Näiden lupien sisältämien rakennus-

ten tilavuus oli yhteensä n. 1 001 000 m³ eli n. 23.4% kaikkien kertomusvuonna myönnettyjen lupien sisältämästä kuutiomäärästä. Kun vastaavat luvut olivat edellisenä vuonna n. 382 000 m³ ja n. 13 %, osoittivat kertomusvuoden tulokset varsin merkittävää sekä määrällistä että suhteellista kasvua edelliseen vuoteen verrattuna. Myös kaupungin harjoittama asuinrakennustoiminta kasvoi jonkin verran. Kiinteistöviraston asuntotuotantotoimiston rakennuttamille asuinrakennuksille myönnettiin kertomusvuonna rakennuslupia yht. n. 286 000 rakennus-m³ varten, mikä on n. 7.8% enemmän kuin edellisenä vuonna.

Kaupungille myönnettyihin rakennuslupiin sisältyneet suurimmat rakennukset olivat sähkölaitoksen voimalaitosrakennus Sörnäisten rantatiellä (238 200 m³) ja satamalaitoksen varastorakennus Länsisatamassa Valta-merilaiturissa (81 840 m³). Kaupungille kertomusvuonna myönnettyihin rakennuslupiin sisältynyt suurin asuinrakennuskohde oli asuntotuotantotoimiston rakennuttama rakennusryhmä Pasilassa Sähköttäjänkadun varrella, tilavuudeltaan 103 300 m³.

Asuntotuotantolain alainen rakentaminen. Myös asuntotuotantolain alaisen rakentamisen valvonta kuuluu kerrostalojen osalta rakennustarkastusvirastolle. Kertomusvuonna aloitettiin 18 asuntolainoitettua kiinteistön rakentaminen, joiden yhteinen tilavuus oli n. 464 000 m³ eli n. 10.0% enemmän kuin edellisenä vuonna. Kiinteistöt käsittivät 1 870 asuinhuoneistoa, joiden yhteispinta-ala oli n. 108 000 m². Asuinhuoneistojen määrä oli n. 1.5% ja yhteispinta-ala n. 9.4% suurempi kuin edellisenä vuonna. Asuntojen keskipinta-ala oli 57.7 m² (53.5 m²).

Kertomusvuonna valmistui 24 kiinteistöä, joihin kuuluneiden rakennusten yhteinen tilavuus oli n. 577 000 m³ eli n. 11.5% enemmän kuin edellisenä vuonna. Valmistuneissa rakennuksissa oli kaikkiaan 2 246 (+12.5%) asuinhuoneistoa, yhteispinta-alaltaan n. 135 000 m² (+7.6%). Valmistuneiden asuin-

huoneistojen keskipinta-ala oli 59.9 m² (ed.v. 62.6 m²). Valmistuneiden asuntotuotantolain alaisten kiinteistöjen yhteinen tilavuus oli n. 18.2% kaikkien kertomusvuonna valmistuneiden rakennusten tilavuudesta ja n. 38.3% kaikkien valmistuneiden asuinrakennusten tilavuudesta.

Asuntotuotantolain mukaisia tarkastuksia pidettiin kertomusvuonna 770 (777), joista oli lopputarkastuksia 79. Tarkastusten perusteella annettiin asuntolainoitetuista kiinteistöistä rakennustyötä koskevia todistuksia asuntohallitukselle 108 ja muille 97 eli yhteensä 205 (277). Lisäksi annettiin henkilökohtaisesti lisälainoitetuista asunnoista kiinteistöviraston asuntolainoimistolle 182 valmistumistodistusta. Erilaisia huomautuksia annettiin tarkastusten yhteydessä yhteensä 21.

Rakentaminen poikkeusluvilla. Rakennustarkastusvirastoon jätettiin kertomusvuoden aikana 221 (ed.v. 211) sisäasiainministeriölle osoitettua poikkeuslupahakemusta. Poikkeuslupien perusteella myönnettiin rakennuslupia kaikkiaan 147 (133). Myönnettyistä rakennusluvista oli uudis- ja lisärakennuslupia 133 (130) ja tilapäisten rakennusten paikallaan pysyttämistä koskevia lupia 14 (3). Uudis- ja lisärakennuksille myönnettyistä luvista koski 82 (89) asuinrakennuksia. Asuinrakennuksista oli omakotitaloja ja vastaavia 40 (45).

Poikkeuslupien perusteella myönnettyjen rakennuslupien mukaisten rakennusten tilavuus oli kertomusvuonna yhteensä n. 2 815 000 (949 000) m³, mikä oli n. 65.8 (n. 32) % kaikista myönnettyistä luvista. Kun maistraatilla oli myös eräissä tapauksissa oikeus myöntää rakennuslupa rakennuskielto-alueille ilman sisäasiainministeriön poikkeuslupaa, oli tosiasiallinen poikkeusluvilla tapahtunut rakentaminen vielä suurempaa kuin mitä esitetyt luvut osoittavat.

Muu toiminta

Viraston muu toiminta liittyi osittain rakentamiseen osittain jatkuvaan valvontaan. Valvonta käsittää mm. HKRJ:n 80 §:n tarkoittamat katselmukset, joita suoritettiin kertomusvuonna 391 kiinteistössä.

Muun toiminnan perustana oli kertomusvuonna mm. 594 (473) rauennutta ja vanhentunutta lupaa, 15 (13) LH:n ja KHO:n rakennusasioissa tekemää päätöstä, 212 (205) maistraatin rakennusasioissa tekemää muuta kuin lupapäätöstä, 293 (278) lupapäätöksissä asetettua määräaikaisehtoa, 245 (171) HKRJ:n 80 §:n mukaisissa katselmuksissa annettua määräystä, 405 (311) rakennustarkastusviraston muulloin antamaa määräystä ja 35 (23) kiinteistöviraston kaupunkimitausosaston ilmoitusta rakennusten virheellisestä sijoittamisesta.

Edellä lueteltujen päätösten, määräysten ja ilmoitusten, joita oli yhteensä 1 799 (1 667), aiheuttamina toimenpiteinä valvottiin mm. 606 (453) rauennutta ja vanhentunutta lupaa, 14 (5) LH:n ja KHO:n rakennusasioissa tekemää päätöstä, 120 (91) maistraatin rakennusasioissa tekemää muuta kuin lupapäätöstä, 135 (57) lupapäätöksissä asetettua määräaikaisehtoa, 23 (12) loppukatselmuksissa annettua määräystä jatkuvan valvonnan yhteydessä, 198 (155) HKRJ:n 80 §:n mukaisissa katselmuksissa annettua määräystä, 329 (294) muuta rakennustarkastusviraston antamaa määräystä ja 20 (43) rakennusten virheellistä sijoittamista. Em. valvontatoimenpiteitä oli yht. 1 614 (1 299).

Julkisivu- ja tarkastustoimikunnilta hankittujen lausuntojen lisäksi virasto hankki 235 lausuntoa kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosastolta, 107 terveydenhoitolautakunnalta ja -virastolta, 2 palolautakunnalta ja -laitokselta, 53 väestönsuojelulautakunnalta ja -toimistolta ja 25 lausuntoa muilta viranomaisilta eli yht. 1 820 lausuntoa.

Rakennustarkastusvirastolta pyydettiin maistraatin toimesta 248 lausuntoa muissa

kuin lupahakemusta koskevista asioissa. Eri virastot, viranomaiset ja yksityiset pyysivät 128 lausuntoa, minkä lisäksi veronhuojennuslausuntoja pyydettiin 4 (9). Lausuntoja pyydettiin kaikkiaan 380.

Virasto antoi maistraatille yhden lausunnon käsiteltäväksi alistetuista rakennustarkastajan päätöksistä, 301 lausuntoa muissa kuin lupahakemusta koskevista asioissa, 1 219 vastaavista työnjohtajista ja 7 vaikeiden rakennustöiden johtajista. Lisäksi virasto antoi 387 lausuntoa asuntohallitukselle ja rahalaitoksille, 38 lausuntoa eri virastoille, viranomaisille ja yksityisille sekä 7 veronhuojennuslausuntoa. Kaikkiaan virasto antoi 1 960 lausuntoa.

Virasto teki maistraatille 4 aloite-esitystä HKRJ:n 80 §:n nojalla pidettyjen katselmusten johdosta, 53 muun valvonnan yhteydessä todettujen virheiden johdosta ja 28 hallinnollista esitystä. Lisäksi virasto teki aloite-esityksiä kaupunginhallitukselle 7 sekä muille virastoille ja viranomaisille 16. Aloite-esityksiä tehtiin yht. 108.

Rakennustarkastajan muissa kuin lupasioissa tekemiä päätöksiä oli 106.

Virastoon saapui 129 ja virastosta lähti 1 510 kirjettä.

Tutkimushuontoisia selvityksiä tehtiin rakennustarkastusvirastossa kertomusvuonna seuraavasti:

— Valvontaosastolla suoritettiin ns. *huoltoasematutkimus*, jonka tavoitteena oli lähinnä huolto-, jakelu- ja venejakeluasemien v:n 1972 tilanteen selvittäminen säännösten edellyttämien lupien kannalta. Erityistä huomiota kiinnitettiin po. asemien tilapäisten ja pysyvien mainosten lupatilanteen selvittämiseen. Toisena tärkeänä tavoitteena oli rakennusten, rakennelmien, laitteiden, pihatilojen ja istutusten ulkonäön, kunnan ja siisteyden selvittäminen. Tutkimuksen mukaan tarvittavia lupia oli jäänyt hakematta noin puolelta kaikista asemista ja selviä eroja oli havaittavissa öljy-yhtiöittäin. Kaupunkikuvallinen tarkastelu osoitti, että noin puolet asemista

oli kunnoltaan ja siisteydeltään epätyydyttäviä. Myös tässä suhteessa oli havaittavissa eroja eri yhtiöiden välillä.

— Valvontaosastolla jatkettiin v. 1970 alulle pantua *selvitystä toimenpiteistä*, jotka eri aikoina voimassa olleissa säännöksissä kulloinkin on määrätty luvanalaisiksi. Selvitystyö aloitettiin v:sta 1900. Kertomusvuonna saatiin v. 1971 laadittu kartta-aineisto puhtaaksi piirretyksi ja muu aineisto muokatuksi julkaisukuntoon.

— Valvontaosastolla v. 1969 kesällä suoritettussa tutkimuksessa pyrittiin selvittämään *asuinrakennuksissa tapahtuneita käyttötarkoituksen muutoksia* eräissä Kantakaupungin eteläisissä kortteleissa (asuinhuoneistojen muutokset toimisto-, liike-, työhuone- ym. tiloiksi). Kertomusvuoden helmikuussa suoritettiin jälkitarkastus samoissa kohteissa ja pyrittiin selvittämään v:n 1969 ja helmikuun 1972 välisenä aikana tapahtuneet käyttötarkoituksen muutokset. Tällöin inventoitiin sekä luvalla että luvatta suoritettut muutokset. Tulokset esitettiin kaupunginosittain kortteli- ja tonttikohtaisesti. Tarkastus käsittehti Ullanlinnan, Punavuoren, Kampin, Etu-Töölön ja Taka-Töölön kaupunginosissa 26 korttelia (219 tonttia).

Luvallisia käyttötarkoituksen muutoksia oli suoritettu 11 vuosina 1969—1972. Vuonna 1969 todettiin luvattomia muutoksia 279 ja niiden määrä oli kasvanut helmikuuhun 1972 mennessä 39:llä eli n. 14%. Toisaalta kertomusvuonna suoritettussa tarkastuksessa todettiin luvattomia toimistotiloja palautetun asunnoiksi 33, joten luvattomien muutosten todellinen lisäys oli vain 6 eli 2.2%. Kellarikerroksissa oli v. 1969 luvattomia muutoksia todettavissa 156 ja niiden määrä lisääntyi em. aikana 5:llä eli 3.2%.

— Rakennuslupaosaston toimesta tehtiin selvitys lupien perusteella v. 1971 Kantakaupungin alueella todennäköisesti suoritetuista asuntojen muuttamisista konttorihuoneistoiksi. Pääasiallisena lähdeaineistona olivat ao. lupahakemuksiin liittyvät v:n 1971 tilas-

tolomakkeet, minkä lisäksi suoritettiin arkistossa eräitä piirustusten tarkistuksia. Selvitys osoitti, että kaupunginosissa 1—27. muutettiin asuinhuoneistoja konttoreiksi kaikkiaan 12 036 m², josta 7 316 m² v:n 1970 aluesuunnitelman mukaisilla, pääasiallisesti asunorakentamiseen varattavilla tonteilla siten, että rakennusten 1. kerroksissa näitä tiloja oli 1 447 m² ja muissa kerroksissa 5 869 m².

Rajatapauksiksi katsottavat muutokset, kuten asuinhuoneistojen muuttaminen asuntolaksi, lastentarhaksi jne. sisältyvät lukuihin. Vaikka eräiden lupien osalta ei saatu täysin luotettavia pinta-alatietoja, epävarmoja tapauksia oli siksi vähän, että selvityksen voidaan katsoa antavan jokseenkin luotettavan kuvan lupien perusteella tapahtuneista muutostöidenpiteistä.

Toimikunnat

Julkisivutoimikunta kokoontui kertomusvuoden aikana 62 kertaa. Toimikunta käsiteli kertomusvuoden aikana erilaisia asioita seuraavasti:

	asioiden lukumäärä	käsittely- kertoja
— rakennuslupa- hakemukset	125	210
— maistraatin lupa- hakemukset	24	27
— rakennustarkastajan lupahakemukset	118	131
— alustavat käsittelyt	84	138
— lausunnot	36	64
yhteensä	387	570

Uudis- ja lisärakennuksia koskeneet 210 käsittelyä jakautuivat 125 kohteen osalle. Rakennusmuutoksia koskevien lupien osalta vastaavat luvut olivat 27 ja 24 sekä rakennustarkastajan lupien osalta 131 ja 118.

Toimikunnan käsittelemistä lausunnoista mainittakoon kaupunkisuunnitteluviraston kanssa yhteistyössä laaditut rakennustarkas-

tajan ohjeet kaupungin uusien Itä-Pasilan ja Haaga-Vantaan alueprojektien rakentamista varten. Toimikunta hyväksyi lisäksi omalta osaltaan rakennustarkastajan ohjeen julkisivujen ikkuna- ja ovimuutoksia varten.

Tarkastustoimikunta kokoontui kertomusvuoden aikana 54 kertaa ja käsiteli erilaisia asioita seuraavasti:

	asioiden lukumäärä	käsittely- kertoja
— rakennuslupa- hakemukset	196	291
— maistraatin lupa- hakemukset	275	350
— rakennustarkastajan lupahakemukset	1	3
— alustavat käsittelyt	98	124
— lausunnot	13	14
— työpiirustukset	9	9
— kyselyt	30	31
— ilmanvaihtoasiat	6	6
yhteensä	628	828

Uudis- ja lisärakennuksia koskeneet 291 käsittelyä jakautuivat 196 kohteen osalle. Rakennusmuutoksia koskeneita käsittelyjä oli 350 ja kohteita 275. Uutena asiaryhmänä olivat ilmanvaihtoasiat. Käsittelyjen kokonaismäärä (828) oli n. 38% suurempi kuin v. 1971.

Merkittävimmistä käsittelyistä rakennuskohteista mainittakoon Merihaan alue, eräät metroasemat, Hankkijan alue ja Patolan asuntoalue Oulunkylässä, Valmetin telakka-alue Vuosaassa, Itä-Pasilan alue sekä Kannelmäen asuntoalue.

Koulutustoiminta ja neuvontatyö

Viraston koulutustoiminta käsitti sekä oman henkilökunnan kouluttamista että ulospäin suuntautuvaa neuvontatyötä.

Virastossa pidettiin 28 osastopäälliköiden neuvottelutilaisuutta, joissa pyrittiin selvittä-

mään sekä juoksevia asioita että viraston toiminnan kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi kaikki osastopäälliköt järjestivät omilla osastoillaan henkilökunnan neuvottelutilaisuuksia.

Ammattitaitonsa ylläpitämiseksi ja täydentämiseksi 10 viranhaltijaa osallistui erilaisiin koti- ja ulkomaisiin kursseihin ja virkatmatkoihin sekä 12 Rakennustarkastusyhdistyksen neuvottelupäiviin Helsingissä. Lisäksi toimistohenkilökunta osallistui kaupunginhallituksen koulutustoimikunnan järjestämiin kursseihin.

Viraston palvelumuotoihin kuuluvasta rakentajien ja suunnittelijoiden informoinnista huolehdittiin julkaisemalla rakennustarkastajan ohjeita, minkä lisäksi viraston henkilökunta harjoitti tarpeellista opetustoimintaa.

Kertomusvuonna annettiin uudet rakennustarkastajan ohjeet Haaga-Vantaan ja Itä-Pasilan rakentamista sekä julkisivujen ikkuna-, ovi- ja porttumuutoksia varten.

Yhtenäistä rakennusvalvontakäytäntöä pyrittiin luomaan pitämällä osastojen neuvottelutilaisuuksia sekä antamalla henkilökunnalle seuraavat toimintaa koskevat ohjeet:

- täydennys tilastoasioita käsittelevään ohjeeseen 1.7. sekä
- lupakäsittely ja katselmukset, kun rakennustoimenpide on tehty ennen luvan hankkimista 5.4.

Osallistuminen kaupungin ja valtiontoimikuntien työskentelyyn

Rak.tarkast. Aulis Salo osallistui kertomusvuoden aikana palolautakunnan, asunto-tuotantokomitean ja kaupungin kiinteistö-yhtiöiden hallintoa valvovien johtokuntien työhön, toimi rakennuskulttuuritoimikunnan varapuheenjohtajana sekä oli kaupunginhallituksen asettaman rakennusjärjestyksen uudistamiskomitean ja piilokonttoristumiskomitean jäsen.

Teknill. siht. Aulis Samuelsson oli jäsenenä

kaupunginhallituksen asettamassa piirustusten mikrofilmaustoimikunnassa ja sihteerinä rakennusjärjestyksen uudistamiskomiteassa sekä lisäksi pysyvänä asiantuntijana kiinteistörekisterikomiteassa ja kaupunkisuunnitteluviraston yleiskaavaosaston työryhmässä, joka on käsitellyt rakennuskannassa tapahtuvien muutosten seurantajärjestelmän kehittämistä.

Lainopill. siht. Erkki E. Korhonen toimi piilokonttoristumiskomitean sihteerinä.

Yliarkkit. Arvid Ekelund oli jäsenenä kaupunginhallituksen asettamassa ilmamelutoimikunnassa sekä ympäristönsuojelutoimikunnassa ja sen öljyvahinkojen torjuntatyöjaoksessa. Lisäksi hän oli jäsenenä sisäasiainministeriön paloluokitustoimikunnassa ja kaavoitus- ja rakennusasiainosaston rakentamismäärästyöryhmässä sekä rakennusnormitoimikunnan pohjoismaisessa jaostossa ja pohjoismaisen rakennusmääräyskomitean akustisessa jaostossa sekä kuului myös Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen paloteknillisen laboratorion neuvottelukuntaan.

Julkisivujen tarkast. Olli Penttilä toimi rakennuskulttuuritoimikunnan sihteerinä ja MaTaPuPu-projektin jäsenenä sekä oli Haaga-Vantaan ja Pasilan alueiden neuvottelukuntien jäsen.

Tarkastusarkkit. Seppo Pitkänen toimi metrotoimiston ja rakennustarkastusviraston yhdysmiehenä.

Yli-ins. Olavi Törmänen oli jäsenenä Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen betoniteknillisen laboratorion neuvottelukunnassa, sisäasiainministeriön asettamassa rakennusnormitoimikunnassa ja saman ministeriön nimeämässä A-betonipätevyystoimikunnassa.

Os.pääll. Taisto Vainio osallistui Helsingin ev.lut. seurakuntien perustaman keskustan julkisten rakennusten saneeraustoimikunnan työhön.

Valvontains. Kaj Lindholm oli jäsenenä kaupungin kiinteistöyhtiöiden hallintoa valvovissa johtokunnissa.

Maist. Jorma Lampikoski osallistui asuntotuotanto-ohjelmasihteeristön saneeraus-työryhmän työhön.

Rakennusvalvontatoimintaan vaikuttavat säännökset, ohjeet ym.

Rakennustarkastusviraston toimintamuodot ja työtavat sekä työ määrä ovat olennaisesti riippuvaisia voimassa olevista säännöksistä ja niiden muutoksista. Virasto on jo

aikaisemmin kiinnittänyt huomiota rakennusvalvonnassa ilmenneisiin, rakentamista koskevien säännösten hajanaisuudesta ja puutteellisuudesta johtuviin vaikeuksiin. Eri säännöksiä ja ohjeita noudattamalla ja niiden muutoksia jatkuvasti seuraamalla on kuitenkin onnistuttu tyydyttävästi hoitamaan sekä oman henkilökunnan että viraston asiakkaiden informointi.

Kertomusvuonna tapahtuneista rakennusvalvontaan liittyvien säännösten, ohjeiden ja normien muutoksista mainittakoon seuraavat:

— asetus rakennusasetuksen muuttamisesta	596/28.7.72
— sisäasiainministeriön päätös	
— rakennusten palokestävyydestä annetun päätöksen muuttamisesta ..	604/3.8.72
— rakennuspiirustuksista	603/2.8.72
— asema-, rakennus-, yleis- ja seutukaavoissa käytettävistä merkinnöistä annetun päätöksen muuttamisesta	625/25.8.72
— asetus terveydenhoitoasetuksen muuttamisesta	248/24.3.72
— terveyslautakunnan valvontaosaston periaatepäätös ikkunattomista työhuoneista	1 901/18.10.72
— valtioneuvoston päätös invalidihuoltolain 6 §:ssä tarkoitettujen apuneuvojen, apuvälineiden ja laitteiden antamisesta sekä asunnon muutostöiden kustantamisesta	84/27.1.72
— sisäasiainministeriön kirje	
— asuntohallituksen ohjeet talokohtaisista lainoista, henkilökohtaisista osakelainoista ja omakotilainoista	1972
— valtioneuvoston päätös työturvallisuuslain soveltamisesta pulttipistooleihin ja niiden tarkastuksiin	189/2.3.72
— sisäasiainministeriön ohje majoitus- ja ravitsemusliikkeiden, huvi- ja kokoontumishuoneistojen sekä suurmyymälöiden ja tavaratalojen palo- ja henkilöturvallisuudesta (päähuomio kiinnitetty palotarkastuksiin)	3 421/546/72
— tilastokeskuksen ohjeet talonrakennustilaston peruslomakkeen täyttämistä sekä poistuneita rakennuksia ja asuinhuoneistoja koskevien tilastotietojen ilmoittamisesta	16.5.72 1.6.72
— Helsingin kaupungin ympäristönsuojelutoimikunnan meluntorjunta-ohjeet	11.2.72
— SFS standardi 2 803 Muuratut rakenteet tiilikivistä ja kalkkihiekkakivistä 1972	22.12.72
— Suomen Rakennusinsinöörien Liitto ry:n ohjeet rakennuspaikan sala-ojituksista	1972

31. Rakennustarkastusvirasto

— mm. lykkäysten myöntämisestä S1-luokan väestönsuojien valmistumisajankohtaan, tyyppitarkastetuista laitteista, Rt-korteista sekä B- ja C-luokan suojista	304/770/72
— rakennustarkastusvirastolle vaiheittain rakentamisesta	661/771/72

Lisäksi kertomusvuonna julkaistiin Rakennustietosäätiön toimesta rakennustarkastusviraston työhön vaikuttavia RT-kortteja.

Rakennustarkastusviraston työtä on haitannut merkittävästi sisäasiainministeriön toimesta julkaistavien paloluokitustiedoitus-ten puutteellisuus. Käytännössä on jouduttu toimimaan siten, että maistraatille Pk-pää-
töksen soveltamisessa annettu harkintavalta on kunkin luvan osalta erikseen delegoitu rakennustarkastajalle.

Myönnettyjen rakennuslupien käsittämäs-
tä m³-määrästä rakennettiin kertomusvuonna jopa 65.8% (ed.v. n. 32%) sisäasiainministe-
riön myöntämien poikkeuslupien turvin, mi-
kä oli omiaan lisäämään rakennusvalvonta-
työn määrää. Rakennustarkastusviraston
suorittama poikkeuslupa-anomusten valmis-
telu edellytti tarkkaa ja jatkuvaa kaavoitus-
tilanteen seuraamista. Kertomusvuoden lo-
pulla laadittiin lisäksi selvitys asemakaavalli-
sesta tilanteesta ja rakennuskielloista sekä
kaupungin kaavoitustilanteen pääasiallisista
muutoksista vuoden aikana. Selvitykset osoi-
tivat, että rakennuskieltoalueet ovat levittä-
ytyneet koko kaupungin alueelle, vaikka hu-
omattava osa kaupungista on asemakaavoit-
tettu.

Sisäasiainministeriö vahvisti kertomus-
vuonna melkoisen määrän asemakaavoja.
Rakennustarkastusvirasto osallistui kaavoit-
ustyöhön mm. antamalla lausuntoja.

Kaupunginhallitus asetti 17.11.1969 dipl.
ins. Kari Rahkamon puheenjohdolla toimi-
van *rakennusjärjestyksen uudistamiskomitean*,
joka jätti kertomusvuonna kaupunginhalli-
tukselle eräiden kaavoitustointa koskevien
säännösten uusimista käsittelevän osamietin-
nön I sekä rakennusmenettelyn nopeuttamis-
ta käsittelevän osamietinnön II, jonka liitte-
nä olivat rakennustarkastusviraston v. 1971

ko. asiasta laatimat selvitykset. Kumpikin
osamietintö ja niissä ehdotetut toimenpiteet
vaikuttavat merkittävästi rakennustarkastus-
viraston toimintaan.

Viraston toimitilat

Viraston toimintaa on viime vuosina hai-
tannut sijoittuminen moniin eri paikkoihin.
Hajasijoitus lisääntyi kertomusvuoden aika-
na, kun osa kanslia- ja tarkastusosastosta
jouduttiin siirtämään Unioninkatu 45:ssä
sijaitseviin tiloihin. Rakennustarkastusviras-
to toimi kertomusvuoden päättyessä neljään
eri paikkaan sijoitettuna, mikä osoittautui se-
kä viraston sisäisen toiminnan että asiakas-
palvelun kannalta varsin epätarkoituksen-
mukaiseksi.

Henkilökunta

Kertomusvuoden päättyessä rakennustar-
kastusviraston palveluksessa oli 73 henkilöä,
joista 52 vakinaista, yksi viransijainen, yksi
tilapäinen ja 19 työsuhteessa olevaa.

Viraston palveluksesta *erosi* kertomusvu-
oden aikana mm. tarkastusinsinööri, lainopill.
sihteeri, rakennusmestari sekä ts. insinööri.
Eri virkoihin *valittiin* henkilökuntaa seuraav-
asti: kansliaosastolle lainopill.sihiteeri, lupa-
osastolle tarkastusarkkitehti, arkkitehti ja
kaksi ts. arkkitehtiä, tarkastusosastolle tar-
kastusinsinööri sekä valvontaosastolle ts.
rakennusmestari. Myös toimisto- ja mikroku-
vaushenkilökunnassa tapahtui joitakin muu-
toksia.

Kertomusvuonna haittasi viraston toimin-
taa entistä enemmän erikoisesti korkeakoulu-
tutkinnon suorittaneiden ja virassaan koke-
musta saaneiden henkilöiden eroaminen.

Henkilökunta osallistui samoin kuin aikaisempinakin vuosina työaikana järjestettyyn väestönsuojelukoulutukseen. Näihin kursseihin osallistui 5 henkilöä, joilta meni koulutukseen työaikaa yhteensä 63 tuntia. Virasto huolehti aikaisemman käytännön mukaisesti myös maistraatin henkilökunnan kurssien järjestelyistä ja väestönsuojelumateriaalin hankintasuunnitelmista.

Talous

Rakennustarkastusviraston toiminnasta kertyi kaupungille kertomusvuonna tuloja yhteensä 2 213 620 mk, josta oli rakennusvalvontamaksuja 83.8%, katumaan aitaamisesta perittyjä maksuja 15.2% ja muita tuloja 1.0%. Viraston *menot* olivat 2 872 032 mk. Edelliseen vuoteen verrattuna *tulot* osoittivat 19.5%:n ja *menot* 16.2%:n lisäystä. Tuloilla peitettiin siis 77.1% kaikista menoista ja 88.1% menoista, joihin ei ole laskettu mukaan eläkkeitä.

Kun taloussuunnitelman mukaan rakennusvalvonta- ja katumaanaitaamismaksuilla on suunniteltu katettavaksi n. 70% viraston menoista (eläkkeitä lukuun ottamatta), ylitettiin tämä tavoite kertomusvuonna varsin selvästi.

32. Rakennusvirasto¹⁾

Hallinnollinen osasto

Hallinnollinen osasto on jaettu kansliätoimistoon ja henkilöasiaintoimistoon.

Vuoden 1972 lokakuun alusta yleiseltä osastolta organisaatiouudistuksen johdosta hallinnollisen osaston alaisuuteen palkanlaskentatoimisto, jonka päällikkönä toimii Eero Haapkylä.

Hallinnollisen osaston henkilökunnan vahvuus oli 31.12.1972:

26 vakinaista viranhaltijaa,

6 tilapäistä viranhaltijaa,

56 työsopimussuhteista toimihenkilöä.

Kertomusvuoden aikana sattui 857 työtapaturmaa, joista 42 kuukausipalkkaisille ja 815 tuntityöntekijöille.

Vakuutusyhtiö Pohjola oli vakuuttanut kaikki työntekijät, mutta kaupunki vastasi kaikista vakuutuksista aiheutuneista menoista.

Korvauspäätösten perusteella kassan kautta työntekijöille maksetut tapaturmakorvaukset olivat 556 269 mk ja sairauslomatililtä ns. kaupungin osuus oli 158 880 mk 10 638 päivältä.

Helsinki-mitali myönnettiin 3 viran- ja toimenhaltijalle ja 6 työntekijälle sekä Kaupunkiliiton ansiomerkki 6 viranhaltijalle ja 84 työntekijälle.

Kertomusvuoden aikana anottiin hautausavustusta 20:lle työsuhteessa kuolleen toimihenkilön tai työntekijän oikeudenomistajalle.

Talousoosasto

Kassa- ja tilitoimisto. Kassa- ja tilitoimiston päällikkönä toimi hallinto-opin kand. Eino Elomaa.

Kassa- ja tilitoimiston henkilökunnan vahvuus oli 30.9.1972 saakka yht. 38 henkilöä. Uuden organisaation mukaisesti siirrettiin palkkalaskentajaos hallinnollisen osaston alaisuuteen 1.10.1972, joten toimiston vahvuus oli 31.12.1972 (v. 1971) yhteensä:

13 (21) vakinaista viranhaltijaa,

3 (5) tilapäistä viranhaltijaa,

8 (12) työsopimussuhteessa olevaa kk-palkkaista toimihenkilöä.

Kassa- ja tilitoimisto hoiti seuraavia koko virastoa koskevia palvelutehtäviä:

— hallinnollinen- ja kustannuskirjanpito

— kassatoimi

— laskentatoimen kehittäminen ja talouden suunnittelu

— ATK-suunnittelu

— palkan laskenta 30.9.1972 saakka

Tiliositteita kertyi yhteensä seuraavasti:

	1972 kpl	1971 kpl
maksumääräyksiä	65 947	69 004
kassatositteita	16 491	16 991
muistiotositteita	5 036	4 191
Yhteensä	87 474	90 186

¹⁾ Kertomukseen liittyvät taulukot on julkaistu rakennusviraston toimintakertomuksen eripainoksessa.

Hallinnollinen momenttikirjanpito ja velallisten reskontrakirjanpito suoritettiin Nixdorf Computer -toimistotietokoneella. Sivutuotteena saatujen tietojen lävistyksiset reikänauhalle annettiin primääritietoina TKK:lle, jossa alamomenttikirjanpito suoritettiin.

Velkojain reskontra kirjattiin kahdella Addo-kirjanpitokoneella.

Palkkalaskenta suoritettiin TKK:ssa palkkalaskentajaoksen antamien aikailmoitusten mukaisesti.

Satamarakennusosaston tuntipalkat maksettiin rakennusviraston kassa- ja tilitoimiston tuntipalkkojen kassanhoitajien toimesta.

Rakennusvirasto toimi itsenäisenä kassavirastona ja kassanvaihto oli kertomusvuonna 10 957 265 (10 914 788) mk.

Määrärahojen käyttö sekä kaupungin muille virastoille ja laitoksille ja yksityisille le suoritettut työt olivat seuraavat:

	1972 mk	1971 mk
Talousarviovuoden määrärahojen käyttö	167 924 490	170 171 109
Ed. vuosien siirtomäärärahojen käyttö	83 206 655	77 399 421
Työllisysmäärärahojen käyttö	58 445	129 735
Kaupungin muille virastoille ja laitoksille suoritettut työt.....	59 166 915	51 719 210
Yksityisille suoritettut työt.....	9 389 049	6 080 775
Yhteensä	319 745 554	305 500 250

Rakennusviraston tulot olivat v. 1972 yhteensä 34 664 214 (34 828 872) mk.

Hankintatoimisto. Hankintatoimiston henkilökunnan vahvuus oli 31.12.1972 yhteensä:

- 22 (22) vakinaista viranhaltijaa,
- 1 (1) tilapäistä viranhaltijaa,
- 18 (16) työsopimussuhteessa olevaa kk.-palkkaista toimihenkilöä,
- 43 (47) työntekijää.

	mk
Varaston arvo 1.1.1972	1 992 150
Vuoden aikana ostetun tavaran arvo	19 708 438
Vuodenaikana käytetyn tavaran arvo	19 846 646
Varaston arvo 31.12.1972	1 853 942

Pääasiallisimmat tavarahankinnat tehtiin kertomusvuoden aikana lähinnä seuraavilta hankkijoilta: Oy Ekströmin Koneliike Ab, Hyvinkään Betoni, Karjaan Sementtitehdas, Kesko Oy, Lohjan Kalkkitehdas Oy Rudus, Paraisten Kalkkivuori Oy, Radi-Betoni Oy, Oy Renlund Ab, SOK ja Oy Julius Tallberg Ab.

Sahatun puutavaran hankinnat Helsingin kaupungin puutavarakeskukselta olivat kolmen viimeisen vuoden ajalta seuraavat:

	m ³
1970	7 690 892
1971	8 859 929
1972	5 066 980

Kaupungin eri laitoksille ja virastoille on hankinnat hoidettu hankintasopimuksilla ja tilauksilla, jolloin tavara on toimitettu liikkeestä suoraan asianomaiselle laitokselle tai virastolle. Samanlaista hankintamenettelyä on osaksi käytetty myös rakennusviraston omille osastoille tapahtuneissa hankinnoissa.

Toimiston suorittamien aine- ja kulutus-tarvike- sekä kone- ja kalustohankintojen kokonaisarvo oli 29 863 273 mk.

Toimistolla oli kertomusvuoden aikana vuokratuloja vieraille lainatuista työkaluista, työkoneista ja lipuista 27 714 mk sekä suoritetuista kuljetuksista 68 117 mk.

Konevarikko. Konevarikko jakaantuu toimistoon, konekorjaamoon, moottoriajoneuvokorjaamoon ja konevarastoon.

32. Rakennusvirasto

Konevarikon henkilökunnan vahvuus oli 31.12.1972 seuraava:

18 (14) vakinaista viranhaltijaa,
2 (2) tilapäistä viranhaltijaa,
24 (22) työsopimussuhteessa olevaa toimihenkilöä,
237 työntekijää.

Konekorjaamo suoritti vuoden aikana konevarikon työkoneiden korjauksia sekä tarjous- ja laskutustyönä konepaja-, pelti- ja puutöitä kaupungin kaikille laitoksille. Konekorjaamon sähkötyöryhmä huolehti rakennusviraston sähkölaitteiden huollosta ja korjauksista sekä suoritti erinäisiä sähköasennustöitä katu- ja talorakennusosaston alaisilla työmailla.

Moottoriajoneuvokorjaamo suoritti pääasiallisesti kaikkia kaupungin omistamien autojen korjauksia, palolaitosta ja liikennelaitosta lukuun ottamatta. Sen lisäksi korjaamo huolehti yleistraktorikalustosta, puhtaanapitokoneista ja -välineistä sekä suoritti mainittujen kuorma-, henkilö-, paketti- ja erikoisautojen sekä traktoreiden huoltotöitä ja työvälineiden muutostöitä. Avattujen työnumeroiden lukumäärä toimintavuoden aikana oli 10 213.

Konevarasto sai kertomusvuoden aikana käyttöönsä viereiseltä, rakennusvirastolle varatulta maa-alueelta n. 9 200 m²:n suuruisen työkoneiden varastoalueen, jolle rakennettiin kevytrakenteinen, kylmä maapohjahalli. Hallin koko on 23.0 m × 54.3 m, pinta-ala n. 1 250 m². Lisäksi alueelle pystytettiin viipaleista varaston toimistoparakki. Konevaraston toimesta suoritettiin omien koneiden työhönsijoituksia vuoden aikana 2 410 kertaa ja vieraita koneita vuokrattiin 367 kertaa.

Talorakennusosasto

30.9.1972 saakka voimassa olleen johtosäännön mukaan talorakennusosastoon kuu-

lui suunnittelutoimisto, työtoimisto ja kone-
teknillinen toimisto.

Henkilökunnan vahvuus oli 31.12.1972:

53 (57) vakinaista viranhaltijaa,
139 (143) työsopimussuhteessa olevaa kkalpalkkaista toimihenkilöä.

Näistä oli arkkitehteja 25 ja insinöörejä 34.

Osaston työmailla oli työntekijöiden kokonaismäärä urakoitsijatyöt mukaanluettuna 870 henkilöä 1.1.1972 ja 820 henkilöä 31.12.1972.

Osasto suoritti kaupungin rakennusten lämmitys- ja ilmanvaihtolaitosten käytön valvontaa, huolto- ja säätötehtäviä sekä kaupungin kiinteistöjen sähkölaitteiden kausitarkastuksia. Yleisten väestönsuojien ja asuntoalueitten yhteisväestönsuojien suunnittelu ja rakentaminen kuului niin ikään talorakennusosaston tehtäviin.

Työmaiden ohjelmointitehtävissä työtoimistossa toimi ohjelmointiryhmä. Ryhmään kuului päätoimisesti esimies, ohjelmoitsija ja suunnitteluapulainen sekä työkohteiden vastaavat rakennusmestarit sivutoimisesti.

Rakennusviraston 1.10.1972 voimaantulleen uuden johtosäännön mukaan jakaantui talorakennusosasto talosuunnitteluosastoon ja talorakennusosastoon, joiden vahvistamaton toimistojako muodostui seuraavaksi:

Talosuunnitteluosasto
— esisuunnittelutoimisto
— arkkitehtitoimisto
— rakennesuunnittelutoimisto
Talorakennusosasto
— uudisrakennustoimisto
— korjaustoimisto
— koneteknillinen toimisto
— laskentajaos
— kirjanpitojaos

Talosuunnitteluosaston päällikkönä toimi kaupunginarkkit. Sakari Siitonen ja talorakennusosaston päällikkönä dipl.ins. Lasse Juvonen em. päivämäärästä lukien.

Tämä toimintakertomus on laadittu ennen 1.10.1972 voimassa olleeseen organisaatioon perustuen.

Suunnittelutoimisto. Huomattavan suuria rakennussuunnitelmia oli tekeillä 70. Näistä oli 38 kohdetta suunnittelutoimiston tehtävänä ja 32 oli annettu yksityisten arkkitehti-toimistojen tehtäväksi. Toimiston rakennussuunnittelijat laativat rakennepiirustukset 46 työtä varten. Ulkopuolisilla rakennussuunnittelutoimistoilla oli tekeillä yhteensä 22 rakennuksen eri vaiheiden suunnittelu. Lisäksi oli yleisiä ja yhteisiä väestönsuojia suunnitteilla yhteensä 15, joista ulkopuolisilla suunnittelijoilla oli tekeillä 5 suojan yleis- ja rakennussuunnitelmat. Omia rakenne- ja maas-totutkimustöitä tehtiin 55.

Koneteknillinen toimisto. Koneteknillinen toimisto hoiti talorakennusosaston rakennuskohteiden LVI-, sähkö- ja teletekniset työt sekä muut konetekniset rakennuttaja-tehtävät, antoi asiantuntija-apua kaupungin eri laitoksille ja hallintokunnille sekä valvoi liikelaitoksia lukuun ottamatta kaupungin kiinteistöjen LVI-, säätö- ja sähkölaitteiden hoitoa ja kuntoa. Suunnittelutehtävät uudisrakennusten osalta hoidettiin pääasiassa ulkopuolisten suunnittelutoimistojen avulla. Saneeraus-, muutos- ja korjaustehtävät suunniteltiin omalla henkilökunnalla.

Koneteknillisen toimiston tärkeimmät työkohteet ilmenevät suunnittelutoimiston ja työtoimiston rakennuskohdeluetteloista.

Työtoimisto. Vuonna 1972 valmistuneet rakennukset:

Urakalla:

	m ³	m ³
Tapanilan lastentarha ..	3 240	
Tapaninvainion lasten- tarha	3 240	
Kannelmäen leikkikent- tärakennus	370	
Konevarikon varastohalli	7 800	
Meilahden kartanon pe- rusparannus	2 000	
Outamon vast.ottokodin met.työpaja	675	17 325

Omana työnä:

Erikoislääkäriasema	46 800	
Oulunkylän erityislasten- koti	4 650	
Laakson sair. läntisen po- tilarakennuksen perus- korjaus	26 590	
Kaup. puutarhan kasvi- huone	2 270	
Nokiantie 2—4 muutos- työ	2 000	
Pakintalon entisöinti	400	
Meilahti 12 muutostyö ..	1 500	84 210
Yhteensä		101 535

Väestönsuojat:

	m ²
Erottajan kalliosuoja	5 300

Uudisrakennus- ja saneeraustyöt 1.1.1973:

Urakalla:

	m ³	m ³
Finlandia-talon lisäraken- nus	26 330	
Marian sair. ensiapupoli- klin. laajennus	1 050	
Pohjois-Jakomäen lasten- tarha	2 500	
Tervalammen työlait.kas- vihuone	5 520	35 400

Omana työnä:

	m ³	m ³
Rahatoimiston korttelin (n:o 31) saneeraus	23 520	
Kontulan vanhustenhuo- lon keskus	40 100	
HKR:n läntinen työtuki- kohta	23 270	
Jätteenpolttolaitoksen laa- jennus	36 360	
Kallion paloaseman laa- jennus	52 800	
Tahvonlahden kansa- koulu	15 600	
Marian sair. Lauttasaaren osasto	13 425	
Talon Nilsiänk. 6 sanee- raus	26 190	
Pihlajamäen II lastentarha	2 950	
Kirvesmiehenk. 2 muutos- työ	7 950	
Tahvonlahden lastentarha	3 540	245 705
Rakenteilla yhteensä		281 105

Väestönsuojat:

	m ³
Myllypuron kalliosuoja . .	34 300

Henkilökunnan määrä 31.12.1972:

	Kuukausi- palkalla		Tunti- palkalla		Yhteensä
	M	N	M	N	
Osastopääll. ja hallintotoimisto	9	17	—	—	26
Suunnittelutoimisto	44	14	58	—	116
Rakentamistoimisto	69	1	612	24	706
Kunnossapitotoimisto	25	2	200	7	234
Puhdistamotomisto	86	22	72	23	203
Projektit	7	1	—	—	8
Yhteensä	240	57	942	54	1 293

Koulutus. Osaston henkilökunnasta osallistui koulutukseen 40 henkilöä, joista kaupungin järjestämille kursseille 18 henkilöä ja eri järjestöjen järjestämille maksullisille kursseille 22 henkilöä. Osanottomaksut jälkimmäisille kursseille olivat 8 438 mk.

Katurakennusosasto

Katurakennusosaston uusi organisaatio otettiin toistaiseksi käyttöön 1.10.1972. Sitä aikaisemmin osastoon kuuluivat suunnittelu- ja työtoimisto sekä välittömästi osastopäällikön alaisena yli-insinööri. Uuden organisaation mukaan osasto jaettiin viiteen toimistoon:

Hallintotoimisto
Suunnittelutoimisto
Rakentamistoimisto
Kunnossapitotoimisto
Puhdistamotomisto

Hallintotoimisto muodostettiin yli-insinöörin alaiseksi osaston esikuntaelimeksi, jonne siirrettiin lakiasiat, talousasiat, henkilöasiat ja ATK-asiat. Entisestä suunnittelutoimistosta erotettiin puhdistamosuunnittelujaos, joka liitettiin puhdistamotomistoon. Työtoimiston varsinaisista uudisrakennuspiireistä muodostettiin rakentamistoimisto, kunnossapitopiireistä kunnossapitotomisto ja jäteveden puhdistamojen rakentaminen, käyttö ja vesiensuojelulaboratorio liitettiin puhdistamotomistoon.

Talous. Katurakennusosaston kokonaismenot v. 1972 olivat 129.45 (105.15) milj. mk. Menojen lisäys edellisestä vuodesta oli näin ollen 23.1%. Näin suuri menojen lisäys johtui suurelta osin eräistä huomattavista liikenneväyläurakoista.

Kustannusten jako yksityiskohtaisemmin:

Käyttömenot	mmk	mmk
Hallinto		
KK-palkat	6.73	
Sosiaalimaksut	1.76	
Muut hallintomenot	0.45	8.94
Korjaus- ja kunnossapito		
katujen kunnossapito	5.59	
liikenteen järjestelyt	0.76	
päällysteiden uusiminen ..	1.04	
viemäreiden ja palokaivojen kunnossapito	1.32	
täytemaan vastaanottopaik- kojen hoito	0.61	9.32
Katu- ja satamavalaistus		8.29
Vesipostit ja suihkukaivot		0.33
Puhdistamojen ja pumppaamojen käyttö		5.94
Vesiensojellaboratorio		0.53
Pääomakustannukset		7.15
Käyttömenot yhteensä		40.50
Pääomamenot	mmk	
Kadut	23.64	
Liikenneväylät	31.55	
Martinlaakson rata	6.75	
Viemärit pumppaamoinen	21.40	
Puhdistamot	5.11	
Muut pääomamenot	0.40	
Pääomamenot yhteensä		88.85

Katurakennusosasto suoritti korvausta vastaan tilaustöitä kaupungin muille laitoksille ja osastoille sekä yksityisille. Kokonaislaskutus oli v. 1972 10.65 (6.48) mmk, josta kaupungin muiden laitosten ja osastojen osuus oli 6.07 mmk ja yksityisten osuus 4.58 mmk. Tilauksia oli kaikkiaan n. 1600 kpl.

Suunnittelu. Vuoden aikana suunnittelutoimiston toimesta laadittiin kaikkiaan n. 1 585 piirustusta (konsulttien laatimat mukana), joista n. 1 150 katu-, liikenneväylä- tai vie-

märipiirustusta sekä n. 435 siltapiirustusta, valmisteltiin kirjelmiä, laadittiin kustannusarvioita, talousarvioita, taloussuunnitelmia ym. varten, osallistuttiin muiden hallintokuntien suunnittelutoimintaan sekä suoritettiin toimialaan kuuluvaa yleisön palvelua ja teknistä neuvontaa.

Liikenneväylät, kadut ja viemärit. Suurimmat suunnittelukohteet olivat Kantakaupungin alueella: Metron rakentamisesta aiheutuneet Itäväylän liikennejärjestelyt Sörnäisissä, Mannerheimintien ja Koskelantien välinen poikittaisväylä Metsämäentie, Pasilassa sijaitsevat Ratapihantie ja Veturitie, päällysteen muuttamisen yhteydessä suoritettujen Mannerheimintien liikennejärjestelyt Messuhallin ja Tukholmankadun välillä sekä Helsinginkadun liikennejärjestelyt. Katu- ja viemärisuunnittelukohteista mainittakoon Pasila-projekti, Merihaka, metron aiheuttamat muutostyöt ja ajankohtaiset liikennejärjestelyt keskustassa. Viemärlaitoksen kannalta merkittävä suunnittelutyö oli lietepaineviemäri Munkkisaari—Rajasaari.

Läntisen ja pohjoisen esikaupunkien alueelta laadittiin mm. Nurmijärventien ja valtatie n:o 3:n parantamissuunnitelmat Lapinmäentien ja Pirkkolantien välillä, Vihdintien parantamissuunnitelmat rantaradan ja Haagan liikenneympyrän välillä, suunniteltiin Eliel Saarisen tien välillä Haagan liikenneympyrä — Ilkantie, maaliikennekeskuksen tieyhteys Tuusulantiehen sekä Hanasaarentie välillä Lauttasaari—kaupungin raja. Katu- ja viemärisuunnittelun kannalta tärkein kohde oli Haaga—Vantaan projektialue. Merkittävä kohde pääviemärisuunnitelmista oli Kona—Pasila kokoojaviemäritunneli ja urheilualueista Oulunkylän urheilupuisto.

Koillisen esikaupungin alueelta laadittiin Puistolantien ja Heikinlaakson katu- ja viemärisuunnitelmat ja suunniteltiin Pukimäenkaari välillä Seppämestartie—Tapanilantie sekä Pukimäen ja Suutarilan pumppaamoiden uudet paineviemärit. Pääosa koillisesta Esikaupungista kuuluu ns. MaTaPuPu-suunni-

telmaan, jossa huomattavan suunnittelutyön on muodostanut osallistuminen kaavoitustyöhön kunnallistekniikan kannalta.

Itäisessä Esikaupungissa tärkeimmät suunnittelukohteet olivat metron rakentamisesta aiheutuvat Itäväylän liikennejärjestelyt Kuloosaassa sekä Itäväylän parantamissuunnitelmat Vartiokylässä. Katu- ja viemärisuunnittelun kannalta huomattavin kohde oli Vuosaari.

Uudet kadut, liikenneväylät, tiet ja rautatiet. Uusien katujen, liikenneväylien, teiden, siltojen ja yleisten alueiden rakentamiskustannukset olivat yhteensä 55.19 (38.76) mmk. Martinlaakson radan rakentamiskustannukset olivat 6.75 (0.40) mmk.

Kadunrakentamistöistä suurin osa suoritettiin esikaupunkialueilla, joissa asemakaavoitettujen teiden rakentamista kaduiksi jatkettiin ja kokonaan uusia liikenneväyliä rakennettiin.

Suurimpia kadunrakentamiskohteita olivat Pasilan, Malmi—Tapaninkylän, Vuosaaren, Haagan—Vantaan ja Konala—Pitäjänmäki—Marttilan kadut. Suurimmat liikenneväyläkohteet olivat Nuijamiestentie—Nurmijärventie, Itäväylä, Suurmetsäntie, Laajasalontie ja Helsingin—Lahden moottoritie. Metsäläntie avattiin liikenteelle 11.7.1972 ja vuoden aikana aloitettiin Oulunkylän urheilupuiston rakentaminen.

Uusia katuja rakennettiin seuraavat neliömetrimäärät:

	m ²
Ajorataa	248 442
Polkupyörätietä	9 821
Jalkakäytävää	108 119
Yhteensä	366 382

Kertomusvuonna rakennettujen katujen ja katuosuuksien yhteispituus oli 23 608 m.

Kertomusvuoden päättyessä oli katuja, teitä ja yleisiä paikkoja yht. 760 271 m, pinta-alaltaan 9 041 434 m².

Sillat. Tärkeimmät osaston suunnittelemaat sillat olivat Hopeasalmentien sillat Itäväylän ja metroradan yli, Kylänevantien silta, Pelimannintien alikäytäväsillat, Niinisaarentien alikäytäväsilta ja Nurmijärventien alikäytäväsilta Pirkkolantien pohjoispuolella. Ulkopuolisilla suunnittelijoilla teetettiin noin puolet siltasuunnittelusta osaston suorittaessa työn valvonnan.

Kertomusvuonna rakennettiin katurakennusosaston toimesta valmiiksi kuusi ajoneuvoliikenteen siltaa ja kaksi jalankulkusiltaa tai -alikäytävää. Vuodenvaihteessa 1972—73 oli rakenteilla kolme siltaa ajoneuvoliikenteelle ja viisi alikäytävää tai siltaa jalankulkijoille ja pyöräilijöille. Vanhoista silloista purettiin jalankulkusilta Nurmijärventieltä suomalais-venäläisen koulun kohdalta sekä Sörnäisten ja Suvilahden sillat (osittain) Junatien sillan tieltä.

Valmistuneet sillat olivat: Herttoniemen salmen pohjoinen silta, Muurimestarintien kaksoissilta Nurmijärventien yli, Junatien silta, Metsäläntien sillat I ja II, Kallvikintien alikäytävä sekä jalankulkusilta Laajasalon moottoritien yli.

Kaikki valmistuneet sillat ovat teräsbetonia lukuun ottamatta viimeainittua, joka on kantavilta osiltaan terästä kannen ollessa puuta.

Valmistuneiden siltojen kustannukset olivat yhteensä 5.21 mmk ja vuodenvaihteessa rakenteilla olleiden 5.79 mmk.

Viemärit. Uusien viemärien ja pumppaamojen suunnittelu- ja rakentamiskustannukset olivat yht. 19.90 (20.33) mmk. Lisäksi viemäreitä uusittiin 1.50 (1.01) mmk :lla.

Kertomusvuonna rakennettujen uusien viemäreiden yhteispituus oli 35 679 jm, josta katurakennusosaston rakentamaa 35 426 jm ja aluerakentajien rakentamaa 253 jm. Viemäreistä oli muoviputkea 870 m.

Tarkastuskaivoja rakennettiin 850 kpl ja sadevesikaivoja 641 kpl.

Suurimmat viemärinrakennuskohteet olivat Vartioharjun, Malmi—Tapaninkylän ja

Vuosaaren viemärit sekä Kontulan kokooja-viemäri ja kokoojaviemäritunneli Pirkkola—Sörnäinen.

Viemäreiden pituus v. 1972 oli yht. 1 012 824 m.

Mittaus- ja tutkimustyöt. Mittausten ja maaperätutkimusten kustannukset olivat 905 119 mk.

Tielaboratorio. Tielaboratorion tutkimukset kohdistuivat pääasiassa kestopäällystystöiden valvontaan sekä kiviaines- ja maalajitutkimuksiin. Näytteet ja niistä tehdyt määritykset jakautuivat seuraavasti:

Yhteensä tutkittiin 1 728 eri näytettä, joista tehtiin kaikkiaan 6 546 analyysiä ja määrittystä.

Tielaboratorion kustannukset ilman palkkoja olivat 26 880 mk.

Katujen kunnossapito- ja päällystystyöt. Katujen, teiden ja yleisten paikkojen korjaus- ja kunnossapitokustannukset olivat seuraavat:

	mk
— päällystetyt kadut	2 229 602
— soratiet	400 053
— paikallistiet	105 578
— sillat	63 032

Katujen päällysteiden uusimiskustannukset olivat 1 044 096 mk, katunimikilpikustannukset 61 200 mk ja kiviakatuja muutettiin asfalttipäällysteisiksi 187 445 mk:lla.

Pääosa päällystystöissä suoritettiin osaston tilauksien mukaan urakoitsijoiden toimesta. Omana työnä suoritettiin ajoratojen paikkausta kylmällä bitumiliuosmassalla (Korsal-massa) 1168 tn ja valuasfaltilla 2263 tn. Ajoratojen paikkauksiin käytettiin etupäässä talvi- ja kevätkaudella yht. 1 111 tn valuasfalttia.

Eri päällystelajien jakauma oli seuraava:

Ajoradat:	m ²
— valuasfalttipäällysteet	154 000
— hiekka-asfalttipäällysteet	208 000
— asfalttibetonipäällysteet	114 000
— kantavan kerroksen bitumi-sorapäällysteet	440 000
Jalkakäytävät:	
— valuasfalttipäällysteet	12 000
— asfalttibetonipäällysteet	130 000
Yhteensä	1 058 000
Kivikatuja muutettu asfalttipäällysteisiksi	15 000

Liikennejärjestelyt. Kaupunginhallituksen ja kaupunkisuunnittelulautakunnan määräyksestä tehtiin lukuisia liikennejärjestelyjä. Niiden kokonaiskustannukset olivat 4 187 103 mk.

Suurimpia liikennejärjestelyjä olivat: Mannerheimintie välillä Runeberginkatu—Reijolankatu sekä Maunulan liikenneymppyrä.

Ajoratamerkintä-, liikennemerkki- sekä suojakaidetöitä tehtiin seuraavasti:

	jm
— kaistaviivoja maalattu	133 236
— kaistaviivoja tehty massasta	20 553
— paikoitusviivoja maalattu	1 620
— reunaviivoja maalattu	80 283
— reunaviivoja tehty massasta	1 353
— suojatietä maalattu	930
— seeprasuojatietä maalattu	13 079
— seeprasuojatietä tehty massasta	28 105
— ajoratamerkintämaalia käytetty	12 459
— ajoratamerkintämassaa käytetty	154 915
— uutta suojakaidetta tehty	2 320
— suojakaiteita korjattu	2 322
	kpl
— uusia liikennemerkkejä asennettu	1 907
— liikennemerkkejä uusittu	3 486
— liikennemerkkejä oikaistu	16 455
— liikennemerkkejä poistettu	469
— liikennemerkkitankeja uusittu	2 400
— liikennemerkkitankeja maalat-tu	2 200
— liikennemerkkejä puhdistettu	8 245

Jäteveden puhdistamot ja pumppaamot. Vuoden 1972 aikana käytettiin jäteveden puhdistus- ja poistojärjestelyihin 5 107 273 mk, josta jäteveden pumppaamojen rakentamiseen 1 300 000 mk.

Vuoden aikana valmistuivat Talin esikäsitteilyasema ja tulvapumppaamo sekä Malmmin ja Pihlajamäen pumppaamot otettiin käyttöön. Vuosaaren lietteenkäsittelylaitoksen sekä Porthaninrinteen, Suutarilan ja Pukinmäen pumppaamoiden rakentaminen aloitettiin. Muut työt olivat pääasiassa täydennystöitä.

Puhdistamoiden ja pumppaamoiden käyttökustannukset olivat ilman kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkoja yhteensä 6 470 424 mk.

Vuoden lopussa oli käytössä kaikkiaan 34 jäteveden pumppaamoja ja 10 biologista keskuspuhdistamaa.

Lietettä poistettiin jätevesistä kaikkiaan 204 000 m³, josta määrästä n. 2/3 ajettiin kuivattuna pelloille, kaatopaikkojen kunnostukseen, mullan valmistukseen, puistotyömaille yms. hyötykäyttöön ja loput osaksi kuivattuna ja osaksi kuivaamattomana kaatopaikalle.

Suunnittelu. Vuoden aikana jatkui jätevesien poistotunnelijärjestelmän yleissuunnittelu ja suoritettiin kallioperäselvityksiä tunnelilinjan meriosalla. Joulukuussa jätettiin Länsi-Suomen vesioikeudelle hakemus kaupungin jätevesien johtamiseksi biologis-kemiallisesti puhdistettuina ko. järjestelmässä Katajaluodon eteläpuolelle.

Jätevesiä koskeva yhteistoiminta muiden kuntien kanssa. Vuosaaren puhdistamon rakentamiskustannuksista oli Vantaan kauppalan osuus kertomusvuonna 645 660 mk. Vastaava Vantaan kauppalan osuus Viikin puhdistamon laajennuksen rakentamiskustannuksista oli 620 000 mk.

Voimassa olevan sopimuksen mukaisesti tuli Vantaan kauppalan maksettavaksi kaupungille kauppalan ja Keravan kaupungin osuutena Suutarilan, Pukinmäen ja Vartio-

kylänlahden pumppaamoiden sekä Viikin ja Vuosaaren puhdistamon käyttökustannuksista 370 000 mk.

Espoon kaupunki osallistui sopimuksen mukaisesti yhteisen merentutkimuksen kustannuksiin 110 018 mk:lla.

Vesien suojelelaboratorio. Katurakennusosaston puhdistamotoimiston vesien suojelelaboratorio suoritti kertomusvuonna n. 28 800 kemiallista, 10 000 bakteriologista ja n. 800 plankton-analyysiä. Ulkopuolisilta tilattiin lisäksi C¹⁴-aktiivisuuden mittauksia n. 1 500 näytteestä, maa-analyysyjä n. 500 näytteestä sekä pienempiä määriä öljy- ym. näytteitä. Henkilökunnan määrä oli kertomusvuoden lopussa 44 henkilöä. Laboratorion käyttömenot olivat 533 183 mk.

Laboratorion toiminta jakaantui edelleen kahteen osaan: Puhdistusmenetelmien kehittämistutkimuksissa jatkuivat jäteveden kemiallisen käsittelyn toteuttamiseen tähtäävät kokeilut. Talin puhdistamon tarkkailu ja hoito siirrettiin kokonaan käyttöjaokselle sen toimittua kemiallisena kokeilupuhdistamona kaksi vuotta. Yhteistyössä suunnittelujaoksen kanssa laadittiin kemiallisen käsittelyn kokeilunluonteinen kokonaisuohjelma kaikille kaupungin puhdistamoille. Lietteen käsittely- ja käyttötutkimuksia suoritettiin jätevesilietteiden lisäksi myös vesilaitoksen alumiinisakalla.

Laboratorio jatkoi Helsingin ja Espoon merialueiden tarkkailua 56:lla tarkkailupisteellä, joiden veden laatu tarkastettiin keskimäärin 18 kertaa kertomusvuoden aikana. Muita tehtäviä olivat läntisen lahtialueiden veden vaihtoon, koko alueen kasvi- ja eläinplanktonin määrään, kalastoon ja rantaleviin kohdistuvat tutkimukset. Tutkimusten tulokset julkaistiin vesien suojelelaboratorion tiedonantoja-sarjassa, joka ilmestyi kertomusvuoden aikana 13:nä niteenä.

Laboratorio osallistui varsinaisten tutkimustehtäviensä lisäksi eräiden lupa-anomusten ja muistioiden laatimiseen yhteistyössä suunnittelutoimiston kanssa.

Aluerakennusprojektit. Aluerakennusprojektien koordinoitiryhmät on toiminnallisesti sijoitettu rakennusvirastoon. Vuoden 1972 aikana oli toiminnassa kolme projektia: Haaga—Vantaa (HaVa), Pasila ja Malmi—Tapanila—Pukinmäki—Puistola.

H a a g a — V a n t a a - p r o j e k t i. Projektimuotoisesti toteutettava Haaga—Vantaa-alue Vihdintien ja Nurmijärventien välillä on kokonaispinta-alaltaan n. 800 ha. Etelässä alue rajoittuu nykyiseen Pohjois-Haagaan ja pohjoisessa kaupungin raja.

Alueelle tullaan v:een 1985 mennessä rakentamaan yli miljoona asuin- ja työkäyttöön tarkoitettua kerrosalaneliometriä. Valmistuttuaan alueen kolme lähiötä tulevat tarjoamaan asunnon lähes 30 000 uudelle asukkaalle.

Kolmen aloitusalueen asemakaavoitus saatiin päätökseen talvella ja kaupunginvaltuusto hyväksyi asemakaavehdotukset touko-kuussa. Kannelmässä aloitettiin asuntorakentamiselle välttämättömän kunnallistekniikan rakentaminen alkukesällä. Varsinaiset talonrakennustyöt käynnistyivät poikkeuslupien turvin marraskuussa kahdessa eri kohteessa Kannelmässä.

P a s i l a - p r o j e k t i. Pasila jakautuu kolmeen osa-alueeseen: Itä-Pasilaan, Länsi-Pasilaan ja Keski-Pasilaan. Ensimmäiseksi rakentamisprojektiksi on otettu Itä-Pasila, joka sijaitsee Pasilan rautatiealueen ja Mäkelänkadun välisessä maastossa. Etelässä alue rajoittuu Kumpulantiehen ja pohjoisraja sijaitsee n. 150 m Koskelantiestä etelään.

Pasilaan on tarkoitus rakentaa työpaikkoja n. 24 000 työntekijälle ja asuntoja n. 11 000 asukkaalle. Itä-Pasilan asuntokerrosalan määrä on asemakaavassa 161 100 k-m², mikä vastaa n. 6 000 asukasta sekä liikekerrosalan ja palvelujen kerrosalan määrä on asemakaavassa 303 400 k-m², mikä vastaa n. 9 000 työntekijää. Itä-Pasilan rakentaminen ajoittuu vuosiksi 1972—1978.

Vuoden 1972 aikana valmistui Itä-Pasilan asemakaava, jonka sisäasiainministeriö vah-

visti syksyllä. Lisäksi laadittiin aloitussuurekortteleista 1 ja 2 korttelisuunnitelmat.

Vuoden aikana alkoivat Itä-Pasilan maa-rakennusurakat I ja II, jotka sisältävät pääkatujen leikkaus- ja pengerrystyöt sekä aloituskorttelien ja niitä ympäröivien katujen maarakennustyöt.

Katujen leikkaus- ja pengerrystyöt edistyivät niin pitkälle, että syksyllä voitiin aloittaa viemäreiden, vesijohtojen ja puhelinjohtojen rakentaminen.

Tonttien, joiden maarakennustyöt aloitettiin vuoden aikana, yhteenlaskettu asuntokerrosala on 84 400 m² ja liikekerrosala 13 000 m².

Varsinaiset talorakennustyöt voitiin aloittaa yhdellä liiketalotontilla ja kahdella asuntokerrostontilla.

M a l m i — T a p a n i l a — P u k i n m ä k i — P u i s t o l a - p r o j e k t i. Alueella on nykyisin n. 24 000 asukasta ja asukasmääräksi on arvioitu v. 2000 n. 65 000.

Alueen rakentamista vaikeuttivat maanomistussuhteet, sillä kaupungin hallussa on maa-alasta vain n. 1/3 osa. Lisäksi uudisrakentaminen on hyvin suurelta osalta suunnattava pehmeikköalueille, koska siellä on enää käytettävissä rakentamattomia alueita.

Oman ongelmansa muodostavat myös jo rakennettujen alueiden tiivistäminen ja osittain puuttuva kunnallistekniikka sekä lukuisat rakennettavat eritasoiset risteykset pääradan kanssa.

Projektin tähänastinen toiminta on keskitynyt pääasiassa kaavoituksellisten ja kiinteistöpoliittisten ongelmien ratkaisuun yhteistyössä hallintokuntien ja maanomistajien kanssa.

Lisäksi suoritettiin julkisten palvelujen suunnittelua yhdessä talosuunnitteluosaston ja kunnallistekniikan rakentamisen suunnittelua katurakennusosaston kanssa.

Pukinmäen ja Puistolalan asemanseudulle valmistuivat kaavarungot.

Malmin aluekeskuksen kaavarunko saadaan valmiiksi v:n 1973 alkupuolella ja Tapa-

nilan kaavarunko valmistunee v:n 1974 aikana. Malmilla, Pukinmäessä ja Puistolan asemanseudulla aloitettiin asemakaavojen laadinta. Varsinaiseen aluerakennustoimintaan projektin alueella päästään v:n 1973 aikana Pukinmäessä ja Puistolan asemanseudulla. Edelleen laadittiin Puistolan asemanseudun aluerakentamissopimus.

Puhtaanapito-osasto

Osaston toiminta jakaantui:

Kiinteistöpuhtaanapitoon, johon kuuluu kiinteistöjätteiden kuljetus ym. tilausliikenteen harjoittaminen, jätteiden käsittely ja hävittäminen sekä siihen liittyen lämmön, sähkön, veden ja jätteiden myynti, kaupungin yleisten mukavuuslaitosten hoito- ja kunnossapito sekä veden kuljetus yksityistalouksille.

Katupuhtaanapitoon, johon kuuluu katujen, teiden, yleisten paikkojen ja satama-alueiden kesä- ja talvipuhtaanapito, lumenkaatopaikkojen perustaminen ja hoito sekä hiekoitushiekkavarastojen hoito.

Henkilökunnan vahvuus oli 31.12.1972 yhteensä:

24 (24) vakinaista viranhaltijaa,
5 (5) tilapäistä »
61 (55) työsopimussuhteessa olevaa kkpalkkaista toimihenkilöä.

Puhtaanapito-osaston pysyvässä käytössä oli kaupungin omistamia moottoriajoneuvoja ja tärkeimpiä työkoneita seuraavat määrät:

— kuorma- ja erikoisautoja	103 (97)
— pakettiautoja	14 (21)
— kasteluautoja	3 (3)
— lakaisukoneita, isoja	17 (15)
— lakaisukoneita, pieniä	2 (2)
— tiehöyliä	20 (20)
— traktoreita, kumipyörä	130 (122)
— hiekanlevittimiä, autoihin . .	55 (53)
— » traktoreihin	15 (12)

Kiinteistöpuhtaanapito. Jätteenkuljetusasioitten hoito on keskitetty Munkkisaaressa sijaitsevaan työnjohtokeskukseen. Työ tapahtuu kaksivuorotyönä kummankin vuoron hoitaessa omaa alueellista piiriään kaupungissa. Käymälälannan ja talousveden kuljetukset hoitaa eri piiri, joka huolehtii myös hajoitus- ja sadevesikaivojen tyhjennyksestä ja yleisten käymälöiden hoidosta ja kunnossapidosta.

Jätteenkuljetus on kokonaisuudessaan tilausliikennettä laskutuksen tapahtuessa kaupungin tietojenkäsittelykeskusta hyväksi käyttäen. Työhön tarvitaan Uudenmaan lääninhallituksen myöntämä tilausliikennelupa. Puhtaanapito-osastolle myönnettiin tällaiset tilausliikenneluvat v:n 1972 aikana yht. 56 autolle.

Eri jätteenhävityspaikkoihin tuotu jättemäärä (m³) v. 1972:

Paikka	Omat autot	Vieraat autot	Yhteensä
Kyläsaari	346 954	676 340	1 023 294
Iso-Huopalahti	175 612	1 411 446	1 587 058
Vuosaari	97 738	675 126	772 864
Maankäyttö- paikat	68 507	—	68 507
Yhteensä	688 811	2 762 912	3 451 723

Jätteiden kaatopaikkoja oli osaston toimesta järjestetty Iso-Huopalahteen ja Vuosaareen. Kaatopaikat hoidettiin ns. valvotun kaatopaikan työmenetelmällä. Työ oli kokonaan koneellistettu traktorin ollessa päätyövälineenä. Toimintavuotena kaatopaikoilla kokeiltiin suomalaisvalmisteista Tanakaatopaikkakonetta tavanomaisten pusku- traktorien rinnalla. Jätteet peitettiin päivittäin. Ison Huopalahden kaatopaikan pintakerrokseen otettiin vastaan myös mädätettyä viemäriletettä. Kaatopaikan yleissuunnitelma hyväksyttiin. Sen mukaan paikalle rakennetaan n. 18 m korkea mäki ja alue varataan virkistystarkoituksiin.

Kyläsaaren jätteenpolttolaitos oli toiminnassa yhdennentoista täyden toimintavuon-

tensa ja pystyi polttamaan noin 35% hävitettävästä polttokelpoisesta jätemäärästä. Vuonna 1969 laajennettiin laitoksen höyrykattiloita, jolloin niiden teho nousi n. kaksinkertaiseksi. Tehon nousun ansiosta laitoksen tuotanto voitiin pitää häiriöiden sattuessakin tasaisempana eikä täydellisiä toimituskatkoja ole enää päässyt syntymään. Laitoksen laajentamisen rakennustyöt olivat kuitenkin myöhässä, joten polttolaitos ei päässyt toimimaan odotetussa laajuudessa vielä v:n 1972 aikana.

Kiinteistöjätteiden ja käymälälannan kuljetuksessa oli 56 osaston omaa ja vakinaisemmin 5 yksityisautoa. Vuoden aikana hankittiin uudentyypinen jäteastioiden pesuauto.

Osaston toimesta kuljetetut jätemäärät (m³) v. 1972:

Jätteiden laatu	Viety kaato- paikoille	Viety jätteen- poltto- laitok- seen	Yh- teensä
Talous-, asuma- ja teollisuusjätettä	261 278	346 954	608 232
Tuhkaa	13 936	—	13 936
Makkilantaa	4 243	5 067	9 310
Hajotuskaivosak- kaa	29 799	—	29 799
Yhteensä	309 256	352 021	661 277

Osaston toimesta korjattiin pois ja hävitettiin 2 427 eläinraatoa.

Ruoka- ja talousvettä kuljetettiin eri puolille kaupungin liitosalueilla sijaitseville yksityistalouksille ja vedenjakelupaikoille yht. 21 727 m³.

Erilaista jätettä noudettiin seuraavista kiinteistömääristä:

Kaupungin omistamia kiinteistöjä:	
— kiinteistöt	808
— rakennustyömaat	131
Muiden kuin kaupungin omistamia kiinteistöjä:	
— kiinteistöt	11 378
— rakennustyömaat	198
Kaupungin yleisiä käymälöitä	16

Kaupungin yleisiä vedenheittopaikkoja .....

Hajotuskaivojen tyhjennys suoritettiin, taloja .....

Sadevesikaivoja tyhjennettiin .....

Makkiastioiden tyhjennys suoritettiin, taloja .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

keneräisiä katurakennustyömaita n. 110 km ja tiehoitokuntien yksityisteitä n. 140 km eli varsinaista tietä yhteensä n. 1 020 km.

Lumenkaatopaikkoja oli eri puolilla kaupunkia yht. 20. Lumenkaatopaikkoina oli entistä enemmän pyritty käyttämään jätevedenpuhdistamojen purkujohdon suualueita, jotta lumi on saatu sulaan veteen ilman kasan muodostusta. Kaatopaikoille tuodut lumimäärät ilmenevät eripainoksessa olevasta taulukosta.

Katujen lakaisujätteitä kerättiin ja kuljettiin kaatopaikoille yht. 118 241 m³. Luvussa ovat mukana myös yleisiltä rannoilta puhtaanapitoveneellä kerätyt rantaroskat. Töiden rationalisoimiseksi katuraskia kuljettiin kiinteistöjätteen erikoisautoilla mm. toreilta ja satamista, joihin oli sijoitettu tarvittava määrä vaihtolavoja. Näin kuljetettujen jätteiden määrä oli 54 830 m³.

Hiekoitushiekka oli varastoitu viiteen kallioon louhittuun hiekkasiiloon, nimittäin Alppilassa, Taivaskalliassa, Herttoniemessä, Pajamäessä ja Munkkisaarella.

Puhtaanapito-osaston menot ja tulot olivat v:n 1972 aikana seuraavat:

M e n o t :	mk
Varsinaiset palkkamenot	698 328
Muut palkkamenot	22 686
Sosiaalimaksut	193 131
Huoneistomenot	545 039
Kalusto	121 996
Tarverahat	317 418
Katujen, teiden, yleisten paikkojen ja satama- ym. alueiden puhtaanapito	17 931 477
Jätt.kulj. ja muu tilausliikenteen harjoittaminen	5 630 410
Yl. mukavuuslaitosten hoito ja kunnossapito	559 419
Jätt. käsittelypaikkojen hoito ja kunnossapito	2 190 107
Vuokrat maa-alueista ja rakennuksista	17 008
Pääomakustannukset	2 265 084
Yhteensä	30 492 103

T u l o t :	mk
Sop. muk. katu- ja satamapuhtaanapito	5 247 421
Jätt. kulj. ja muu tilausliikenteen harjoittaminen	4 641 475
Yleiset käymälät	86 801
Lämmön, höyryn, veden, jätteen ja sähkön myynti	1 804 266
Muut tulot	1 002 373
Yhteensä	12 782 336

Puisto-osasto

Puisto-osasto huolehti kaupungin yleisten puistojen suunnittelusta ja rakentamisesta sekä kasvihuoneiden, taimistojen, leikkikenttien ja yleisten puistojen kunnossapidosta. Sen toimesta hoidettiin talvella luistinratoja sekä kesällä kahluu- ja koristelammikoita.

Osasto hoitaa myös kaupungin eri laitosten ja virastojen hallinnassa olevien tonttien puistoja sekä niitä valtion, seurakuntain ja yksityisten kiinteistöjen istutuksia, jotka kaupunki on ottanut hoitaakseen. Puisto-osasto suorittaa myös tilaustöitä kaupungin toisille laitoksille ja virastoille.

Henkilökunnan vahvuus oli 31.12.1972: 16 (16) vakinaista viranhaltijaa, 28 (26) työsopimussuhteessa olevaa kk-palkkaista toimihenkilöä.

Työntekijöiden lukumäärä vaihteli töiden kausiluontoisuudesta johtuen huomattavasti vuodenajoin. Se oli pienimmillään helmikuussa, 151 (142) työntekijää ja suurimmillaan kesäkuussa, 510 (580) työntekijää.

Puistosuunnitelmat. Suunnittelutoimistossa laadittiin 53 puisto- ja puutarhasuunnitelmaa, joista muiden laitosten ja rakennusviraston eri osastojen tilauksesta 21 kpl.

Luistinradat ja kelkkamäet. Talvella kunnostettiin ja hoidettiin 42 luistinrataa ja 76 kelkkamäkeä, mikä on n. 1 690 jm. Luistinratojen yhteinen pinta-ala oli n. 65 750 m². Iltaisin oli valaistu 16 luistinrataa.

Puistot. Puistojen kunnossapitoa varten oli kaupunki jaettu kesän aikana kuuteentoista ja talvella neljääntoista kunnossapitopiiriin.

Kunnossapitokohteita oli vuoden lopussa seuraavasti:

	Kohteiden luku	ha
Yleisiä puistoja	705	605
Eräitten kaupungin laitosten puistoja	228	98
Sopimusten perusteella hoidettavia puistoja	12	3
Yhteensä	945	706

Heinäsiementä käytettiin 10 000 kg.

Ryhmäruusuja istutettiin 7 734 kpl sekä erilaisia yksivuotisia koristekasveja n. 95 000 kpl. Sipulikasveja kukki puistoissa 35 250 kpl.

Uusia puistoja, tiekaistoja ja liikennejakkajia rakennettiin kertomusvuonna yht. 369 105 m².

Vanhoja puistoja perusparannettiin yht. 31 072 m².

Suoja-aidat. Panssariverkkoaitoja rakennettiin leikkikenttien suojaksi seuraavasti:

Kirjatyöntekijän puistossa, Pääskylänrinteessä, Kontulan Kiikussa, Malmilla Liisanpuistossa ja Tempelikalliolla yht. 476.5 jm.

Koira-aitauksia rakennettiin Alppilaan ja Roihuvuoreen yht. 452 jm.

Suojakaidetta rakennettiin Mannerheimintien ja Lehtikuusentien kulmaan 52.5 jm.

Taimisto. Taimistosta istutettiin kasveja puistoihin:

	kpl
Lehtipuita	961
Havupuita	343
Pensaita	5 885
Perennoja	1 751
Köynnöksiä	129
Yhteensä	9 069

Ulkopuolisista taimistoista ostettiin istutuksiin:

	kpl
Lehtipuita	2 201
Havupuita	5 513
Pensaita	15 619
Perennoja	2 096
Köynnöksiä	22
Yhteensä	25 451

Jatkokasvatukseen istutettiin:

	kpl
Lehtipuita	5 801
Havupuita	2 560
Yhteensä	8 361

Kasvihuoneet ja lavatarha. Kasvihuoneissa ja lavoissa kasvatettiin n. 97 000 kpl ryhmäkasveja. Kaupunginpuutarhasta suoritettiin erilaisia koristeluja 336 kertaa.

Laskutustyöt. Puisto-osasto suoritti erilaisia puistonhoito- ja rakennustöitä eri osastoille, kaupungin muille laitoksille sekä yksityisille yht. 2 093 494 mk:n arvosta:

Tulot	mk
Kaupungille kuulumattomien istutusten kunnossapito	12 135
Kaupunginpuutarhan tulot	82 010
Vuokrat	4 612
Luontoisedut	10 198
Muut tulot	237 044
Yhteensä	345 999

Järjestelytoimisto. Järjestelytoimistossa oli 31.12.1972:

- 1 (—) vakinainen viranhaltija,
- 1 (1) tilapäinen viranhaltija,
- 9 (9) työsopimussuhteista toimihenkilöä.

Järjestelytoimiston asema muuttui 1.10.1972 voimaanastuneen rakennusviraston organisaatiotarkistuksen yhteydessä yleisen osaston toimistosta erillistoimistoksi. Toiminnallisia muutoksia ei tästä vielä vuoden 1972 aikana aiheutunut, sillä osittain avoinna olleen organisaation täsmennestyön ajaksi toimintaa jatkettiin tilapäismäärittelyillä aiemman muotoisena.

Viraston laskentatoimen ja ATK:n kehittämiseen järjestelytoimisto osallistui työryhmäjäseneden sekä toimistossa suoritettujen valmistelutehtävien välityksellä.

Organisaation ja henkilöstöhallinnon kehittämistyötä toimisto avusti kokoamalla virastolta pyydettyjä selvityksiä, asettamalla henkilöitään käytettäväksi työryhmien jäseninä tai yhdyshenkilötehtävissä sekä laatimalla viraston organisaation täsmentämiseen liittyneitä ehdotuksia.

Teknisen rationalisoinnin alueella jatkettiin pääasiassa työmenekkien mittaamista tarkoittaneita työntutkimuksia sekä osallistuttiin työnsuunnittelun kehittämiseen katurakennusosastolla ja konevarikolla. Osa rakennusalan työntutkimuksista liittyi valtion rakentavien virastojen kanssa tapahtuvaan kehittämissyhteistyöhön.

Aloitetoimintaan liittyen järjestelytoimisto antoi vuoden aikana lausunnot 19 aloitteesta.

33. Revisiovirasto

Vuoden 1972 loppupuolella, eli 61. toimintavuotensa päättyessä revisiovirasto valmistautui muuttamaan Kallion virastotalon yhdeksänteen kerrokseen. Muutto merkitsi joutumista entistä ahtaampiin tiloihin varsinkin arkiston osalta, jota jouduttiin hajottamaan eri työhuoneisiin.

Henkilökunta. Revisioviraston virkojen ja toimien lukumäärä on pysytetty samana useiden vuosien ajan, vaikka kaupungin muu hallinto on tuntuvasti laajentunut ja siten myös tarkastettavat asiat ovat lisääntyneet.

Kertomusvuonna viraston henkilökunta muuttui seuraavasti:

— palveluksesta erosi 3 laskentatarkkaajaa ja yksi toimistoapulainen sekä eläkkeelle jäi 3 henkilöä (apul.reviisori, laskentatarkkaaja ja toimistoapulainen),

— virastoon valittiin 3 laskentatarkkaajaa ja 2 toimistoapulaista.

Organisaatio ja toiminta. Revisioviraston tarkastava henkilökunta jakautuu kuuteen tarkastusryhmään, joista ensimmäistä johtaa apulaiskaupunginreviisori ja muita johtavat reviisorit. Ryhmien tarkastustehtävien suorittamisessa reviisoreja avustavat apulaisreviisorit ja tarpeellinen määrä laskentatarkkaajia. Seuraava ryhmien toiminta-aluejako on ollut voimassa 1.6.1969 alkaen:

I tarkastusryhmä: yleinen kunnallishallinto, kaupunkisuunnitteluvirasto, tietojenkäsittelykeskus, metrotoimisto, rahoitusmenot ja -tulot.

II tarkastusryhmä: oikeudenhoito, järjestyks- ja suojelutehtävät, lastentarhat, opetus- ja sivistystoimi.

III tarkastusryhmä: palkkalautakunta, terveydenhoito, sairaanhoito ja sosiaaliset tehtävät lukuun ottamatta lastentarhoja.

IV tarkastusryhmä: yleiset työt ja kiinteistötoimi.

V tarkastusryhmä: satamalaitos, liikennelaitos, teurastamolaitos, elintarvikekeskus ja keskuspesula.

VI tarkastusryhmä: sähkölaitos, vesilaitos, kaasulaitos ja puutavarakeskus.

Jokaiselle tarkastusryhmälle kuuluu myös pääomamenojen ja -tulojen tarkastus siltä osin kuin määrärahojen käyttö ja tulojen perintä on uskottu tarkastusalueen elimille.

Kaupunginreviisorin johdolla pidettiin vuoden aikana 14 kokousta, joissa käsiteltiin revisiotoiminnassa esiintyneitä periaatekysymyksiä, erikoistapauksia, tarkastusmenetelmiä ja tarkastustyön suunnittelua.

Reviisorit ja apulaisreviisorit kävivät kaupunginreviisorin luona 70 kertaa esittelemässä ryhmänsä työskentelyä ja lisäksi neuvottelemassa erilaisista esiintulleista kysymyksistä ja menetelmistä päivittäin.

Kaupunginreviisori antoi henkilökunnalle 14 sisäistä kirjallista tiedotusta, jotka koskivat kurssitoimintaa, työselostuksia, tarkastusryhmien esittelyaikoja, reviisorien kokouksia ja henkilökuntaa. Kaupunginreviisorin päätösluettelossa oli 71 pykälää.

Vuositilintarkastajille toimitettiin revisioviraston johtosäännön mukaiset kolmannesvuosiraportit.

Revisioviraston henkilökunta opasti jatkuvasti virastoissa ja laitoksissa kirjanpitoa, tilitystä, varainhoitoa ja sisäistä kontrollia

koskeissa kysymyksissä. Tämä tehtävä oli erittäin tärkeä osa revisioviraston toiminnassa.

Revisioviraston henkilökunnasta osallistui 15 kaupungin henkilöasiainkeskuksen järjestämiin kursseihin. Lisäksi lähetettiin 17 henkilöä osallistumaan kuuden ulkopuolisen yrityksen ja järjestön tarjoamiin koulutustilaisuuksiin sekä osa henkilökunnasta kävi erilaisissa tiedotustilaisuuksissa.

Kaikkiin kursseihin yms. osallistumisiin käytettiin yhteensä 238 työpäivää.

Virastoon tilattiin edelleen muutamia kotija ulkomaisia ammattilehtiä, jotta viraston tarkastava henkilökunta voisi seurata revisioalan kehitystä. Yli kaksi vuotta vanhat aikakauslehdet luovutettiin Kauppakorkeakoulun kirjastolle.

Viraston muuton yhteydessä jouduttiin karsimaan kirjastosta vanhempaa aineistoa. Teoksia tarjottiin kaupunginarkistolle ja kaupunginkirjastolle, jotka ottivatkin niistä suurimman osan. Kun myös Kauppakorkeakoulun kirjasto otti huomattavan määrän vanhempaa liikelaskennallista kirjallisuutta, jouduttiin lopullisesti poistamaan hyvin vähäinen määrä.

Reviisorien antamia asiakirjoja	Yht. kpl	Neuvotellen selvitetty	Lähetetty ao. tiedoksi ja toimenpiteitä varten	Pyydetty lausuntoa	
				saatu	ei saatu
kirjelmia ja muistioita	63	51	5	8	—
erilaisia selvityksiä	21	21	—	—	—
yhteensä	84	72	5	8	—
v. 1971	53	43	7	3	—

Revisiovirastoon saapui v. 1972 erilaisia asiakirjoja 23 304 (ed.v. 21 931), joten lisäystä oli 6.3% v:een 1971 verrattuna.

Saapuvien ja lähteiden kirjelmien diaariin merkittiin 883 (ed.v. 836) asiakirjaa. Viraston sisäiseen diaariin merkittyjen asiakirjojen

Revisiovirastolta pyydetty lausunnot. Kertomusvuonna pyydettiin virastolta kirjallinen lausunto seuraavista asioista (vertailun vuoksi esitetään myös edellisen vuoden vastaavat tiedot):

	1971 kpl	1972 kpl
— talousarvio, kassojen suuruus, varojen arvostus, lainat, avustukset ym.	22	22
— tilinpito	10	4
— poistot ja myynnit	90	84
— omaisuuden turvaaminen	4	4
— sisäinen kontrolli	3	3
— perintä ja maksut	12	22
— hankinta ja varastohallinto	7	4
— sisäinen hallinto	18	3
— kuntalaisten kantelut	—	1
— kaupungin ja valtion välistä kustannusten jakoa koskevat tilitykset	77	88
yhteensä	243	235

Kirjallisten tarkastushavaintojen käsittely. Johtosäännön edellyttämät kirjalliset raportit johtivat kertomusvuonna seuraaviin toimenpiteisiin:

lukumäärä oli 184 (ed.v. 170).

Tarkastettavien virastojen, laitosten, lautaja toimikuntien ym. esityslistoja ja pöytäkirjoja, joihin virastossa on tutustuttava, saapui v. 1971 ja kertomusvuonna seuraavasti:

	v. 1971	v. 1972	1971—1972 lisäys %
esityslistojen sivumäärä	41 782	52 034	24.5
pöytäkirjojen pykälien lukumäärä	40 412	48 995	21.2

Tarkastus- ja tutustumiskäynnit. Kaupunginrevisori suoritti joko vuositilintarkastajien tai reviisorien kanssa tarkastus- ja tutustumiskäyntejä kaupungin eri virastoihin ja laitoksiin sekä osallistui neuvottelu-, tiedotus- ym. tilaisuuksiin.

Suoritettuja tilintarkastustehtäviä. Kaupungin tilinpäätös sekä kaupungin kassa- ja tilivirastoissa tehdyt tilinpäätökset v:lta 1971 tarkastettiin. Vuoden 1972 tilien avaus tarkastettiin.

Kaikkien virastojen ja laitosten meno- ja tulotositteita tarkastettiin eri tarkoituksiin sovellettujen tilastollisten otantamenetelmien mukaisesti.

Muita tarkastuskohteita olivat: tulojen kanto ja tilitys, kiinteä ja irtain omaisuus, sitoumukset, vakuudet, antolainat ja muut saatavat, pankkitilit ja kassat sekä erinäiset muut tarkastukset.

Tarkastettujen kassojen lukumäärä oli 868 (ed.v. 859).

Kertomusvuonna revisiovirasto keräsi tietoja tositteiden lukumääristä eri virastoissa ja laitoksissa. Koko kaupungin puitteissa käsiteltiin 1 960 079 (1 780 522) tositetta.

Aloitteet. Revisioviraston kaupunginhallitukselle esittämistä aloitteista mainittakoon väestönsuojakorvausten perimisen valvonnan järjestäminen sekä kaupungin rokotustoimen uudelleenjärjestäminen.

Tarkastushavainnot. Kertomusvuoden aikana tarkastettiin mm. seuraavia kohteita tai asioita:

- kaupungin kuukausipalkkaisen henkilökunnan kasvu v. 1966—1972,
- heitteille jätettyjen ajoneuvojen säilytys,
- »Minne asumaan»-näyttelyn kehittämisen ja rahoitusohjan hoitaminen,

- kaupungin virastojen ja laitosten toimintakertomusten julkaisemisen uusiminen,
- lisäselvitysten antaminen Töölön, Lauttasaaren, Laajasalon, Santahaminan ja Liivisaarten kylien rantamatalan rajojen määrittämisestä aavaa merta vastaan koskevasta kantelusta,
- toimikuntien sihteerien palkkioiden maksaminen,
- ulosottoimen tarkkaaja-apulaisen virkaa täytettäessä huomioon otettavat seikat,
- toimenpiteisiin ryhtyminen ulosottovirastossa toimitetussa tarkastuksessa tapahtuneen laiminlyönnin johdosta,
- poliisilaitoksen rikostilasto,
- perhehoidontarkastajan matkalaskuissa havaitut epäselvyydet,
- lastensuojelulaitosten vajaakäyttö,
- lastentarhain laitoksiin hankittujen valaisimien asentaminen,
- suomenkielisten kansakoulujen kesävirikistötoiminnan tilityksissä havaitut puutteellisuudet,
- Töölön sivukirjaston flyygelin tarpeellisuus,
- Juhlaviikkojen konsertista aiheutunut tappio,
- ulkoilualueilla sijaitsevien kioskien, kahviloiden ja ravintoloiden vuokraus,
- ulkoilutoimen tulojen laskutus ja menojen maksaminen,
- rakennusviraston puhtaanapito-osastolla ilmitullut kavallus,
- entisen sokeainkoulun kunnostaminen,
- satamalaitoksen hallussa olevan täryjuntan myyminen,
- sähkölaitoksen ja kaasulaitoksen mittarikortistojen vertailu laskutustietoihin,
- Suomenlinnan liikenteen hoitaminen,

33. Revisiovirasto

- hyvityksen saaminen liikennelaitoksen reittisuunnittelututkimuksen liikaveloituksesta,
- liikennelaitoksen alijäämä,
- yksityisille liikenteenharjoittajille maksetut korvaukset,
- selvitys kaupungin omaisuudelle aiheutuista vahingoista v. 1972 sekä
- kaupungin talouden tuleva hoitaminen.

Revisioviraston talous. Kertomusvuoden menot olivat 1.4 mmk eli 8.3% suuremmat kuin v. 1971 (1.3 mmk).

Kaupungin varsinaiset menot olivat 1 538.0 mmk, mikä merkitsi 14.9%:n kasvua v:een 1971 (1 338.7 mmk) verrattuna. Kokonaismenot 1 969.1 mmk osoittivat vastaavasti 13.5%:n nousua v:een 1971 (1 735.1 mmk) verrattuna.

Revisioviraston menojen osuus oli kertomusvuonna 0.091% kaupungin varsinaisista menoista (ed.v. 0.097%).

34. Satamalaitos

Yleiskatsaus

Suomen ulkomaankaupan kehitys satamien kannalta katsottuna oli toimintavuoden 1972 aikana suotuisa, sillä meriliikenteessä tuonnin määrä painotonneissa kasvoi 5.5% ja vienti 5.7% sekä koko ulkomaisen meriliikenteen 5.6%. Helsingin sataman osalta vastaavat luvut olivat 3.6%, 41.3% ja 11.4%. Ulkomaisen viennin kasvu oli Helsingin satamassa varsin huomattava ja siinä ylitettiin sataman historiassa ensimmäisen kerran miljoonan tonnin raja. Helsingin satamasta tuli nyt maamme kolmanneksi suurin vientisatama.

Liikenteen kasvuun toimintavuonna vaikuttanut oleellisesti suhdannekehityksen kääntymisen noususuuntaan. Tämän lisäksi tehokkaalla ja säännöllisillä linjavuoroilla noudattamalla ro-ro-liikenteellä oli merkittävä osansa

ulkomaisen liikenteen kasvuun. Helsingin sataman osuus koko maan tuonnista meritse (21.6 milj. tn) oli 13.7% ja viennistä (11.9 milj. tn) 8.9%, vastaten tuonnin puolella lähes edellisen vuoden suhteellista osuutta, mutta viennin puolella osuus nousi 2.3 prosenttiyksikköä.

Kotimaan liikenteen tuonti kasvoi v:sta 1971 n. 0.6%, mutta vienti aleni 81 110 tn:sta 31 491 tn:iin eli 61.2%. Kun kotimainen vienti määrällisesti on aivan vähäistä muuhun liikenteeseen verrattuna, ei sillä ole sanoittavaa merkitystä sataman kannalta. Mainittakoon kuitenkin, että kotimaisen viennin aleneminen aiheutui öljyn ja koksen viennin vähenemisestä. Helsingin sataman tavaraliikenteen kehitystä vv. 1969—1972 kuvaa seuraava taulukko:

	1969		1970		1971		1972
	Kasvu	%±	Kasvu	%±	Kasvu	%±	
Ulkomainen							
tuonti	2 686 878	+15.0	3 089 576	— 7.4	2 860 773	+ 3.6	2 964 142
vienti	672 280	+16.2	780 937	— 4.0	749 332	+41.3	1 058 556
Yhteensä	3 359 158	+15.2	3 870 513	— 6.7	3 610 105	+11.4	4 022 698
Kotimainen							
tuonti	2 373 397	+ 9.8	2 606 133	— 6.4	2 438 872	+ 0.6	2 452 548
vienti	36 659	+16.6	42 773	+89.6	81 110	—61.2	31 491
Yhteensä	2 410 056	+ 9.9	2 648 906	— 4.9	2 519 982	— 1.4	2 484 039
Kokonaisliikenne							
tuonti	5 060 275	+12.6	5 695 709	— 7.0	5 299 645	+ 2.2	5 416 690
vienti	708 939	+16.2	823 710	+ 0.8	830 442	+31.3	1 090 047
Yhteensä	5 769 214	+13.0	6 519 419	— 6.0	6 130 087	+ 6.1	6 506 737

34. Satamalaitos

Matkustajaliikenteessä kasvu uusien linjayhteyksien ansiosta oli v:n 1971 määrästä 57.3%, mikä ilmaistuna matkustajien luku-

määrissä merkitsi nousua 355 992:sta 560 060 matkustajaan.

Henkilökunta

Satamajohtajana toimi satamajoht. Keijo Tarnanen ja osastopäällikkönä kansliaosastolla siht. Sampsa Järvelä, kassa- ja tiliosastolla satamakamr. Paavo Jäntti, satamaliikenneosastolla merikapt. Eino Vihko, varastoimis- ja laiturihuolto-osastolla varastoimis-toimen joht. Veikko Mielonen, nosturi-osastolla nosturi-ins. Veikko Heinonen sekä satamarakennusosastolla satamarak.pääll. Veli Rahikainen.

Satamalaitoksen palveluksessa oli 31.12. 1972 henkilökuntaa seuraavasti: virkasuhteessa 641, työsuhteessa kuukausipalkkaisia 191 ja tuntipalkkaisia 278. Henkilökunta jakaantui satamalaitoksen eri osastoille seuraavasti:

	Virka- suh- teessa	Työsuhteessa Kuu- kausi- palk- kaisia	Tunti- palk- kaisia	Yh- teensä
Kansliaosasto ¹⁾ ..	9	3	—	12
Kassa- ja tiliosasto	44	11	—	55
Satamaliikenne- osasto	45	19	—	64
Varastoimis- ja lai- turihuolto-osasto	256	101	1	361
Nosturiosasto	239	1	—	240
Satamarakennus- osasto	48	53	277	378
Yhteensä	641	191	278	1 110

Henkilökunnasta oli miehiä 983 ja naisia 127.

Varastorakennukset, laituripituus ym.

Eteläsataman varastorakennusten lattia-ala oli kertomusvuoden päättyessä 96 475 m² ja Länsisataman varastorakennusten 92 865 m². Sörnäisten satamassa oli varastotilaa 12 900 m².

Kaupungin omistamien, vähintään 2 m:n syvyisten varsinaisten meriliikennelaiturien pituus oli kertomusvuonna 9 066 m, johon ei sisälly saaristoliikennelaitureita eikä rakennustarvikkeiden yms. purkamiseen tarkoitettuja laitureita, vaikka niiden syvyys olisi

yli 2 m.

Vesialueita täytettiin satamarakennusosaston valvonnassa 36 020 m².

Liikennöitsijäin Sompasaareen rakennuttamia tuontitavaran purkausvarastoja oli 21 000 m² sekä vientitavaran välivarastointiin käytettäviä varastorakennuksia alaltaan 17 750 m² sekä varastokatoksia 5 680 m².

Kertomusvuoden päättyessä oli satamalaitoksella 73 laiturinosturia, 83 haarukkatrukkia ja 10 autoa.

Satamaliikenne

Kertomusvuoden aikana jatkui liikenne läpi talven. Jään muodostus oli normaalia hitaampaa, joten kaikki satamanosat olivat jäässä vasta 10.1.1972. Särkän salmi suljet-

tiin 21.1. ja kaikki laivaliikenne ohjattiin Porkkalan kautta 28.1. Särkän salmi avattiin meriliikenteelle 28.3. ja 25.3. alkaen ohjattiin kaikki alukset Harmajan kautta. Satama oli

¹⁾ Satamajohtaja mukaanluettuna.

täysin jäätön 21.4. Talvi oli kertomusvuonna jäätalvena normaalia helpompi.

Satamaan saapui kertomusvuoden aikana 6 295 (ed. v. 6 337) alusta, joiden nettovetomäärä oli 6 187 383 (4 874 843) rekisteritonia ja sieltä lähti 6 294 (6 329) alusta, joiden nettovetomäärä oli 6 184 303 (4 868 159) rek.tn. Kertomusvuoden aikana saapuneiden

alusten lukumäärä väheni 42 aluksella ja nettovetomäärä lisääntyi 1 312 540 rek.tn eli 26.9%. Lähteneiden alusten lukumäärä väheni 35 aluksella ja vetomäärä lisääntyi 1 316 144 rek.tn eli 27.0%.

Helsingin satamassa käyneiden alusten luku- ja vetomäärä eri kuukausina oli seuraava:

Kuukausi	Ulkomainen merenkulku		Rannikkoliikenne		Yhteensä	
	Lukumäärä	Nettovetomäärä rek. tonnia	Lukumäärä	Nettovetomäärä rek. tonnia	Lukumäärä	Nettovetomäärä rek. tonnia
<i>Saapuneet alukset:</i>						
Tammikuu	227	266 788	63	43 396	290	310 184
Helmikuu	193	234 785	44	87 834	237	322 619
Maaliskuu	184	251 645	56	82 916	240	334 561
Huhtikuu	240	287 205	29	47 023	269	334 228
Toukokuu	316	450 002	202	60 141	518	510 143
Kesäkuu	367	599 761	310	74 391	677	674 152
Heinäkuu	382	621 025	224	54 049	606	675 074
Elokuu	365	644 530	454	91 239	819	735 769
Syyskuu	344	576 902	333	68 398	677	645 300
Lokakuu	367	515 957	352	65 428	719	581 385
Marraskuu	334	462 229	255	81 772	589	544 001
Joulukuu	278	433 841	376	86 126	654	519 967
Koko vuosi	3 597	5 344 670	2 698	842 713	6 295	6 187 383
<i>Kotipaikka:</i>						
Helsinki	1 060	2 331 412	242	280 387	1 302	2 611 799
Muulla kotimaassa	488	652 809	2 456	562 326	2 944	1 215 135
Ulkomailla	2 049	2 360 449	—	—	2 049	2 360 449
<i>Lähteneet alukset:</i>						
Tammikuu	218	256 630	63	43 396	281	300 026
Helmikuu	197	237 040	44	87 834	241	324 874
Maaliskuu	188	258 807	56	82 916	244	341 723
Huhtikuu	233	281 418	29	47 023	262	328 441
Toukokuu	313	451 636	202	60 141	515	511 777
Kesäkuu	365	596 787	310	74 391	675	671 178
Heinäkuu	381	617 907	224	54 049	605	671 956
Elokuu	374	648 747	454	91 239	828	739 986
Syyskuu	345	577 204	333	68 398	678	645 602
Lokakuu	368	514 478	352	65 428	720	579 906
Marraskuu	335	465 962	255	81 772	590	547 734
Joulukuu	279	434 974	376	86 126	655	521 100
Koko vuosi	3 596	5 341 590	2 698	842 713	6 294	6 184 303
<i>Kotipaikka:</i>						
Helsinki	1 060	2 329 265	242	280 387	1 302	2 609 652
Muulla kotimaassa	489	658 094	2 456	562 326	2 945	1 220 420
Ulkomailla	2 047	2 354 231	—	—	2 047	2 354 231

Ulkomainen merenkulku. Saapuneiden alusten lukumäärä oli 171 eli 5.0% ja vetomäärä 1 283 016 nettorek.tn eli 31.6% suurempi kuin edellisellä vuonna. Lähteneiden alusten lukumäärä oli 178 eli 5.2% ja veto-

määrä 1 286 620 eli 31.7% suurempi kuin edellisellä vuonna.

Saapuneista aluksista oli suomalaisia 1 548, yhteensä 2 984 221 nettorek.tn eli 55.8% ja ulkomaisia 2 049, yhteensä 2 360 449 rek.tn

eli 44.2% ulkomaisesta merenkulussa saapuneiden alusten koko vetomäärästä.

Lähteneistä aluksista oli suomalaisia 1 549, yhteensä 2 987 359 nettorek.tn eli 55.9% ja ulkomaisia 2 047, yhteensä 2 354 231 rek.tn eli 44.1% ulkomaisessa merenkulussa lähteneiden alusten vetomäärästä.

Rannikkoliikenne. Sekä saapuneiden että lähteneiden alusten lukumäärä oli kertomusvuonna 213:ta eli 7.3% pienempi ja vetomäärä 29 524 nettorek.tn eli 3.6% suurempi kuin edellisenä vuonna.

Ulkomainen tavaraliikenne. Helsingin sataman kautta saapui kertomusvuonna meritse 2 964 142 painotn tavaraa ja lähti ulkomaille 1 058 556 painotn. Koko ulkomainen tavaraliikenne oli siis 4 022 698 painotn (ed. v. 2 860 773, 749 332 ja 3 610 105). Tuonti lisääntyi kertomusvuonna edelliseen vuoteen verrattuna 103 369 painotn eli 3.6%. Vienti lisääntyi 309 224 painotn eli 41.3% koko ulkomaisen tavaraliikenteen lisääntyessä 412 593 painotn eli 11.4%.

Tuonti ja vienti jakaantuivat kertomusvuoden aikana eri kuukausille seuraavasti:

Kuukausi	Tuonti painotonia	Vienti painotonia	Yhteensä painotonia
Tammikuu	169 383	62 570	231 953
Helmikuu ..	153 748	60 945	214 693
Maaliskuu ..	164 418	59 627	224 045
Huhtikuu ..	151 880	71 446	223 326
Toukokuu ..	292 300	107 857	400 157
Kesäkuu ..	395 806	130 568	526 374
Heinäkuu ..	288 101	90 938	379 039
Elokuu	231 335	83 647	314 982
Syyskuu ...	251 890	107 494	359 384
Lokakuu ..	299 857	93 705	393 562
Marraskuu	337 951	97 366	435 317
Joulukuu ..	227 473	92 393	319 866
Yhteensä	2 964 142	1 058 556	4 022 698

Suomalaiset alukset toivat Helsinkiin ulkomailta tavaraa 1 833 345 painotn eli 61.9% Helsingin tuonnista ja ulkomaiset 1 130 797

painotn eli 38.1% (ed. v. 57.1% ja 42.9%). Suomalaiset alukset veivät Helsingistä 539 249 painotn eli 50.9% Helsingin viennistä ja ulkomaiset alukset 519 307 painotn eli 49.1% (ed. v. 50.9% ja 49.1%). Koko Helsingin tavaraliikenteestä tuli suomalaisten alusten osalle 2 372 594 painotn eli 58.9% ja ulkomaisten alusten osalle 1 650 104 painotn eli 41.1% (ed. v. 55.9% ja 44.1%).

Tuontitavarat jakaantuivat v. 1972 ja 1971 seuraaviin pääryhmiin:

Tavararyhmä	1972 painotonia	1971 painotonia
Kappaletavara	573 073	554 813
Metallit ja metallitavarat	325 194	328 072
Vilja ja viljatuotteet	11 989	5 975
Kivihili ja koksi ..	763 109	930 265
Öljyt	742 633	531 289
Lannoitusaineet	8 548	8 599
Muu tavara	539 596	501 760
Yhteensä	2 964 142	2 860 773

Vientitavarat jakaantuivat v. 1972 ja 1971 seuraaviin pääryhmiin:

Tavararyhmä	1972 painotonia	1971 painotonia
Kappaletavara	177 339	140 242
Paperi ja kartonki	412 718	272 009
Puuhioke ja selluloosa ..	21 929	5 101
Vaneri	71 671	56 441
Sahattu puutavara	128 983	73 961
Sahaamaton puutavara	28 961	36 354
Muu tavara	216 955	165 224
Yhteensä	1 058 556	749 332

Sahattua puutavaraa vietiin kertomusvuonna 214 935 m³, edellisenä vuonna 117 968 m³. Sahaamatonta puutavaraa vietiin kertomusvuonna 41 398 m³, edellisenä vuonna 52 014 m³. Nämä määrät sisältyvät painotonneina ilmaistuina edellä olevaan tilastoon.

Kotimainen tavaraliikenne. Helsingin sataman kautta saapui kotimaista tavaraa 2 452 548 painotn ja lähti 31 491 painotn. Koko kotimainen tavaraliikenne oli siis 2 484 039 painotn (ed. v. 2 438 872, 81 110 ja 2 519 982 painotn). Tavaraliikenne väheni edelliseen vuoteen verrattuna 35 943 painotn eli 1.4%.

Tavaraa saapui seuraavasti:

Tavararyhmä	1972 paino- tonnia	1971 paino- tonnia
Hiekka	932 362	870 453
Kalkki ja sementti ..	173 537	179 415
Öljyt	1 334 926	1 356 578
Vilja	987	2 857
Kalat	32	32
Muu tavara	10 704	29 537
Yhteensä	2 452 548	2 438 872

Tavaraa lähetettiin seuraavasti:

Tavararyhmä	1972 paino- tonnia	1971 paino- tonnia
Öljyt	1 586	29 763
Koksi	29 905	51 117
Muu tavara	—	230
Yhteensä	31 491	81 110

Ulkomainen matkustajaliikenne. Helsingin sataman kautta saapui kertomusvuonna 281 281 matkustajaa ja lähti 278 779 (ed. v. 177 104 ja 178 888).

Jäänmurtaja Otso ei ollut lainkaan liikenteessä kertomusvuoden aikana. Alus käytti 34 tn polttoöljyä ja 3 kg erilaisia koneöljyjä. Otsoa ei telakoitu kertomusvuonna.

Satamajäänmurtaja Turso oli toiminnassa 274 t kulkien tänä aikana 1 470 meripenin-

kulmaa. Se kulutti polttoöljyä 89 tn ja erilaisia koneöljyjä 908 kg. Turso toimitti 25 hinausta, joista veloitettiin yhteensä 8 890 mk. Turso antoi aluksille 141 tn vettä, jonka kuljetuksesta veloitettiin 1 555 mk. Alus oli telakalla 2.—10.5. välisenä aikana vuosikorjausta varten.

Satamavesipostit. Vesimittareiden mukaan otettiin satamavesiposteista vettä 103 113 m³, josta 102 975 m³ myytiin aluksille, 8 090 m³ annettiin maksutta valtion jäänmurtajille, jäänmurtaja Otso käytti 200 m³ ja Turso 593 m³.

Kompassien tarkistus. Kompassejaan tarkistuttamassa kävi kertomusvuonna kaikkiaan 32 alusta, joista 14 oli kiinnitettynä tarkistuspoijuun ja 18 tarkistuspaalustoon. Alukset maksoivat poijun ja paaluston käytöstä yhteensä 390 mk.

Vuokraveneet. Purjehduskautena hyväksyttiin satama-alueella liikennöimään 28 vuokramoottorivenettä.

Nosturit. Nosturien käyttötunteja oli kaikkiaan 81 482 (ed. v. 79 306) ja tuntimäärä oli 2 176 eli 2.7% suurempi kuin edellisenä vuonna. Lisäystä käyttötuntimäärässä oli Katajanokan laiturin nosturien käyttötunneissa 1 646 t eli 6.3%, Jätkäsaaren laiturin nosturien käyttötunneissa 2 623 t eli 7.3% sekä Sörnäisten satamanosturien käyttötunneissa 940 t eli 10.6%. Vähennystä käyttötuntimäärässä tapahtui seuraavasti: Olympialaituri 2 456 t eli 78% (kertomusvuoden aikana poistettiin Olympialaiturilta 4 nosturia), Jätkäsaaren laiturin 25-tonnin nosturi 78 t eli 9.2%, Saukon satamanosturit 62 t eli 2.6% ja 40-tonnin konttinosturi 338 t eli 19.1% sekä Sörnäisten sataman 150-tonnin nosturi 99 t eli 22.8%.

Eri kuukausien käyttötuntimäärät jakaantuvat seuraavasti:

Vuosi ja kuukausi	Eteläsata ma		Länsisata ma				Sörnäisten sata ma		Käyttö- tunteja yhteensä
	Olympia- laituri	Katäjä- nokka	Jätkäsaari		Saukko		Hana- ja Sompä- saari		
	kpl- tavara- nosturit 2 kpl	kpl- tavara- nosturit 28 kpl	25-tonnin nosturi 1 kpl	kpl- tavara- nosturit 26 kpl	hiili- nosturit 4 kpl	40-tonnin kontti- nosturi 1 kpl	kpl-tava- ra- ja hiili- nosturit 10 kpl	150- tonnin nosturi 1 kpl	
1972									
Tammikuu	298	2 183	58	2 875	238	102	612	33	6 399
Helmikuu	40	2 152	53	2 814	42	120	426	39	5 686
Maaliskuu	188	2 321	72	2 913	26	113	566	12	6 211
Huhtikuu	71	2 174	42	2 732	76	116	844	23	6 078
Toukokuu	54	3 105	69	4 655	281	145	1 158	30	9 497
Kesäkuu	3	3 872	79	4 832	318	128	1 270	24	10 526
Heinäkuu	2	1 897	42	2 968	221	105	886	74	6 195
Elokuu	10	2 044	58	3 089	194	88	897	23	6 403
Syyskuu	3	1 885	60	3 056	200	137	975	36	6 352
Lokakuu	10	2 141	78	3 035	351	126	512	15	6 268
Marraskuu	6	1 654	78	2 773	227	115	1 062	8	5 923
Joulukuu	8	2 335	77	2 648	106	137	615	18	5 944
Koko vuosi	693	27 763	766	38 390	2 280	1 432	9 823	335	81 482
1971	3 149	26 117	844	35 767	2 342	1 770	8 883	434	79 306

Hiilinosturit. Kertomusvuoden aikana purettiin nostureilla aluksista 108 372 tn hiiltä, koksia ja muuta joukkotavaraa, mistä määrästä Saukon hiilisataman osuus oli 48 849 tn ja Sörnäisten sataman 59 523 tn. 40-tonnin konttinosturilla käsiteltiin 16 232 konttia.

Haarukkatrukkien (83 kpl) työtuntien lukumäärä oli 105 426.

Muuntamot. Nosturiosaston hoidossa oli kertomusvuoden lopussa 15 muuntamoita. Muuntamoissa oli kaikkiaan 24 muuntajaa, yhteisteholtaan 12 000 kVA.

Sähkövirtaa jaettiin seuraavasti: varastoja muut rakennukset 4 185 MWh, satamanosturit 1 237 MWh, satamavalaistus 3 279 MWh, satamarakennustyömaat 255 MWh ja alikuluttajat 1 772 MWh.

Varastoimis- ja laiturihuoltotoiminta

*Yleiseen talletusvarastoon*¹⁾ otettujen ja siitä annettujen tavarain määrä tonneina

v. 1970—1972 selviää seuraavasta yhdistelmästä:

Vuosineljännes	1972		1971		1970	
	Otettu	Annettu	Otettu	Annettu	Otettu	Annettu
Tammikuu—maaliskuu	3 955	13 256	8 910	11 238	7 059	9 568
Huhti—kesäkuu	2 198	3 095	6 918	10 078	12 819	7 343
Heinä—syyskuu	2 184	2 103	6 709	10 121	8 682	8 530
Loka—joulukuu	2 172	2 189	9 039	10 525	15 794	9 690
Yhteensä	10 509	20 643	31 576	41 962	44 354	35 131

¹⁾ Länsisataman suuri talletusvarasto liitettiin vapaavarastoon. (Vnp 22.12.1971 ja tullihallituksen päätös 16.2.1972).

Kertomusvuoden alkaessa oli varastossa tavaraa 13 132 tn, joten varastoituna oli yhteensä 23 641 tn. Varastosta annettiin 20 643 tn ja vuoteen 1973 jäi varastoon 2 998 tn. Tavaravaihto nousi kertomusvuonna 31 152 tonniin, vastaten 73 538 tn v. 1971.

Yleiseen talletusvarastoon otettujen tavarakerien lukumäärä oli kertomusvuonna 1 736, edellisenä vuonna 3 073 ja 2 759 v. 1970. Yleisestä talletusvarastosta annettujen tavarakerien luku oli vastaavasti 6 851, 12 664 ja 12 667.

Maan muista satamista saapui tullaamantonta tuontitavaraa, joka laiturihuollon toimesta purettiin satamalaitoksen makasiineihin seuraavasti:

Vuosineljännes	1972 tn	1971 tn	1970 tn
Tammi—maaliskuu. . .	9 770	6 545	11 438
Huhti—kesäkuu	8 832	7 146	10 585
Heinä—syyskuu	9 079	6 900	8 492
Loka—joulukuu	8 623	10 226	8 974
Koko vuosi	36 304	30 817	39 489

Vuosineljännes	1972		1971		1970	
	Otettu	Annettu	Otettu	Annettu	Otettu	Annettu
Tammi—maaliskuu	11 070	5 657	1 448	1 847	2 694	2 013
Huhti—kesäkuu	10 256	7 621	1 823	2 198	3 327	2 998
Heinä—syyskuu	6 191	8 296	3 083	1 811	2 701	2 920
Loka—joulukuu	8 916	6 881	1 564	2 618	2 213	2 750
Koko vuosi	36 433	28 455	7 918	8 474	10 935	10 681

Kertomusvuoden alussa oli vapaavarastossa tavaraa 2 613 tn, joten varastoituna oli yhteensä 39 046 tn. Varastosta annettiin 28 455 tn ja v:een 1973 jäi varastoon 10 591 tn. Tavaravaihto nousi kertomusvuonna 64 888 tonniin, vastaten 16 392 tn v. 1971 ja 21 616 tn v. 1970.

Vapaavarasto. Vapaavaraston esimiehenä toimi varastoimistoimen joht. Veikko Mielonen.

Vapaavarastossa kertomusvuonna käsitellyt tavaramäärät ovat huomattavasti kasvaneet edellisistä vuosista. Tämä johtuu siitä, että valtioneuvosto 22.11.1971 antamallaan päätöksellä myönsi Helsingin kaupungille oikeuden laajentaa Länsisatamassa sijaitsevaa vapaavarastoa käsittämään korttelissa 20254 sijaitsevan v:n 1970 lopulla valmistuneen talletusvarastorakennuksen, varostoalaltaan 37 290 m². Tullihallituksen 14.2.1972 antamalla luvalla saatiin vapaavarastotoiminta aloittaa mainitussa suurvarastossa. Tämän johdosta siirrettiin samaan varastoon otetut Helsingin kaupungin yleisen talletusmakasiinin kirjoissa olleet tavarat vapaavaraston kirjoihin.

Vapaavarastosta otettujen ja sieltä annettujen tavaroiden määrä tonneina v. 1972, 1971 ja 1970 selviää seuraavasta yhdistelmästä:

Vapaavarastoon otettujen tavarakerien lukumäärä oli kertomusvuonna 3 120, edellisenä vuonna 1 458 ja 1 675 v. 1970. Sieltä annettujen tavarakerien lukumäärä oli vastaavasti 10 512, 5 136 ja 5 540.

34. Satamalaitos

Laiturihuoltotoimintaa v. 1970—1972 valaisee seuraava taulukko:

Vuosi ja vuosineljännes	Alusten lukumäärä	Tavaralähetysten lukumäärä		Kokonaislasti tonnia	
		Kaikkiaan	Siitä laiturihuollon kautta	Kaikkiaan	Siitä laiturihuollon kautta
1972					
Tammi—maaliskuu	498	48 499	43 442	310 916	166 531
Huhti—kesäkuu	585	49 385	43 660	339 155	151 482
Heinä—syyskuu	672	43 289	37 970	261 893	106 528
Loka—joulukuu	678	45 313	38 296	334 582	141 873
Koko vuosi	2 433	186 486	163 368	1 246 546	566 414
1971	2 126	205 833	187 094	1 176 174	567 774
1970	2 119	234 952	214 998	1 356 014	683 982

*Kontti- ja suurlavaliikenne*¹⁾. Satamaan saapuneiden konttien ja suurlavojen lukumäärä v. 1970, 1971 ja 1972 oli seuraava:

Vuosineljännes 1972	Kontit	Lauttavaunut ja suurlavat	Yhteensä
Tammi—			
maaliskuu	3 149	3 471	6 620
Huhti—kesäkuu	3 287	3 078	6 365
Heinä—syyskuu	3 099	2 853	5 952
Loka—joulukuu	4 133	6 878	11 011
Koko vuosi	13 668	16 280	29 948
1971	11 215	11 031	22 246
1970	9 722	9 820	19 542

Mistä laiturihuollon kautta:

1972	884	9 543	10 427
1971	468	6 526	6 994
1970	597	4 497	5 094

Sataman kautta vietiin kertomusvuonna 8 692 (ed. v. 9 733) konttia.

Konteissa tuotiin tavaraa 139 110 (137 297) tn ja vietiin 67 082 (81 179) tn.

Autovaakojen käyttö. Kertomusvuonna oli käytössä 3 autovaakaa. Punnitustodistuksia annettiin 25 115, edellisenä vuonna 28 593 ja 33 833 v. 1970.

Satamarakennustoiminta

Satamien kunnossapitoon käytettiin yhteensä 3 378 820 mk.

Kunnossapidettävät kohteet olivat rakennukset, muut kiinteät laitteet kuten laiturit, väylät, rautatiet ja kadut, pelastusvälineet, raihoaidat ja väylämerkit. Lisäksi poistettiin öljyä sataman vesialueelta.

Suomenlinnan jäätie oli leudon talven vuoksi avoinna vain jalankulkijoille.

Satamien hengenpelastusvälineet maalattiin pelastusoranssilla ja laitureihin kiinnitettiin määllyjä suoja-verkkoja varten.

Nosturikiskoja korjattiin Hanasaressa, Katajanokalla ja Saukossa.

Satamien uudisrakennustöihin käytettiin yhteensä 17 083 995 mk.

L a i t u r i t. Laiturien rakentamiseen käytettiin 2 192 703 mk.

Länsisatamassa valmistui Valtamerilaituri, pituus 210 m, lukuun ottamatta viimeistelytöitä ja lautta-alusten ajoluiskaa. Varastojen L5 ja L6 välissä valmistui läpällä varustettu lauttapaikka LL2. Eteläsataman matkustajalaituriin rakennettiin uusi ajosillake lauttaaluksia varten.

V ä y l ä t. Töihin käytettiin 600 000 mk. Länsisataman uutta sisääntuloväylää ruo-

¹⁾ Tilastossa on otettu huomioon vain 20 jalan ja sitä suuremmat kontit.

pattiin 75 520 m³. Hanasaaren väylältä ruopattiin kaksi matalikkoa.

Rautatiet ja ratapihat. Töihin käytettiin 1 079 547 mk.

Uuutta rataa rakennettiin Länsisatamassa 180 m, Sompasaaren itäisellä laiturilla 200 m, Sompasaassa Åkermanin yhdysraide 70 m. Eteläsatamassa matkustajalaiturin raiteistosta purettiin 1 600 m.

Kadut, kentät ja viemärit. Töihin käytettiin 5 051 164 mk.

Katuja ja kenttiä asfaltoitiin 94 146 m².

Viemäreitä rakennettiin yhteensä 1 021 m.

Merihiekkaa vastaanotettiin Sompasaareen 25 600 m³, Vapaavarastoalueelle 17 613 m³ ja Länsisataman itäiselle pistokkeelle 71 355 m³.

Eri satamanosiin otettiin vastaan täyte- maata ja -kiveä. Salmisaassa täytettiin 9 600 m²:n vesialue.

Sompasaassa ruopattiin täyttöalueiden kohdalta 117 760 m³.

Matkustajalaiturilla suoritettiin liikenne- järjestely; alue asfaltoitiin sekä pystytettiin 18 valo-opastetta.

Uusittiin Linnan laiturin jalkakäytävä.

Rakennekset. Töihin käytettiin yhteensä 8 160 581 mk.

Varastorakennus L7B, joka rakennettiin osaston toimiessa itse pääurakoitsijana, otettiin osittain käyttöön. Rakennettiin lämpökanaava Vapaavarasto-L7B.

Varasto L3:n kellarissa tehtiin muutoksia trukkiliikennettä varten.

Varasto K11 liitettiin kaukolämmitykseen. Suurennettiin varastojen L5 ja L6 ovet lukkitrukkeja varten.

Työkalu. Satamarakennusosastolle hankittiin ruoppausproomu; palkomallia, tilavuus 150 m³.

Yleiset työt. Kunnossapitoon käytettiin yhteensä 592 554 mk.

Kunnossapidettävät kohteet olivat yleisten varasto- ja teollisuusalueiden sillat, kadut, viemärit, rautatiet, viemärien suistot, lumenkaatopaikat, pesulautat ja öljyn poistaminen merestä.

Kunnossapito oli tavanomaista.

Uudisrakennukset. Katujen, rautateiden, aallonmurtajien rakennustöihin sekä rantojen järjestelyihin käytettiin 2 246 471 mk.

Päällystystöitä tehtiin 9 596 m².

Merihaan rantamuurin alustaa ruopattiin 34 160 m³ ja täytettiin hiekalla 81 000 m³ sekä sen lisäksi kivellä.

Salmisaaren rantamuurista valmistui Laut- tasaaren sillan pohjoispuoleinen osa.

Venesatamatöitä tehtiin Vattukarilla (HSK), Valassaassa (BS) ja Pyysaassa (TPS).

Merisataman sisäväylältä poistettiin kaksi karikkoa.

Herttoniemen toinen öljynerotuskaivo otettiin käyttöön.

Rakennettiin rataa raidekujalle n:o 65 100 m.

Rakennettiin viemäriä 375 m ja uusittiin vanhoja viemäreitä 247 m.

Laskuun suoritettut työt. Sähkölaitoksen Kellosaaren öljylaituri ja öljysataman allas (—10 m) valmistuivat. Allasta ruopattiin 24 000 m³.

Metrotoimistolle ryhdyttiin rakentamaan Naurissalmen siltoja.

Rakennusviraston laskuun otettiin Kyläsaaren rantaan merihiekkaa 81 185 m³, tuettiin Kyläsaaren puhdistamon ilmakehana paaluttamalla, ruopattiin Kulosaaren sillan penkereen eteläpuolta 9 000 m³ ja rakennettiin Pasilan maaliikennekeskuksen rataa 560 m.

Vesilaitoksen laskuun tehtiin vesijohtokanavaa 385 m.

Urheilu- ja ulkoiluvirastolle tehtiin Strömsinlahden venesataman ruoppaustyötä 2 800 m³.

Volvo-Auto Oy:lle rakennettiin venesatama Lauttasaareen.

Wärtsilä/Helsingin telakalle tehtiin raidetta 350 m.

Stevedoring Oy:lle Sompasaareen raidetta 400 m.

Satamalaitoksen taloudellinen kehitys

Vuositulo. Yksikkötavaraliikenteen sekä viennin kasvun johdosta vuositulo muodostui ylijäämäiseksi. Tuloja kertyi 50 936 332 mk ja menoja 50 232 409 mk, joten ylijäämä oli 612 923 mk. Tulot lisääntyivät edellisestä vuodesta 6.8% ja menot 6.1%. Menoista oli pääomakustannuksia 39.4 (ed. v. 40.7) %, palkkakustannuksia 41.3 (39.4) % ja muita kustannuksia 19.3 (19.9) %. Talousarvioon verrattaessa menosäästöjä muodostui n.

1.7 mmk tulovajauksen ollessa n. 2 mmk. Palkkakustannusten osuus kokonaismenoista kasvoi. Varsinaisten palkkamenojen määrä oli kuitenkin suhteellinen kokonaismenojen kasvuun. Sen sijaan sosiaalikulut kasvoivat lähinnä eläkemenojen johdosta 31.2%, kuten alla oleva taulukko osoittaa, eläkekustannusten määrän ollessa 21.3% palkkamenoista.

Menolaji	1971	Määrä %	Kasvu %	1972	Määrä %
Palkkamenot	14 994 469	31.6	+ 6.3	15 935 388	31.7
Sosiaalikulut	3 695 872	7.8	+31.2	4 847 321	9.6
Palkkakustannukset yht.	18 690 341	39.4	+11.2	20 782 709	41.3
Muut menot	9 456 585	19.9	+ 2.9	9 726 735	19.3
Pääomakustannukset	19 290 046	40.7	+ 2.7	19 813 965	39.4
Menot yhteensä	47 436 972	100.0	+ 6.1	50 323 409	100.0

Tulolaji	1971 mk	1972 mk	Muutos %
Liikennemaksut	21 183 803	23 987 802	+ 13.2
Satamamaksut	2 334 421	2 924 999	+ 25.3
Hinausmaksut	19 650	10 445	— 46.8
Vesimaksut	197 365	260 000	+ 31.7
Kiinnitys- ja luotsausmaksut	414 746	482 179	+ 16.3
Tavaransiirtolaitteiden maksut	5 543 287	6 130 980	+ 10.6
Laiturihuoltotulot	3 592 295	3 515 432	— 2.1
Laituri- ja aluevuokrat	5 016 781	5 335 880	+ 6.4
Varastosuojamaksut	1 223 034	1 698 873	+ 38.9
Yleisen talletusvaraston maksut	2 215 111	718 008	— 67.6
Vapaavaraston maksut	398 372	1 378 802	+246.1
Huoneistovuokrat	1 582 455	1 495 093	— 5.5
Korvaus yleiskustannuksista	3 258 133	2 135 418	— 34.5
Muut tulot	695 237	862 421	+ 24.1
Tulot yhteensä	47 674 690	50 936 332	+ 6.8

Liikennemaksutulosten määrä lisääntyi 2.7 mmk. Kasvun suuruus johtuu osittain siitä,

että taksankorotus v. 1971 tapahtui vasta 1.4. alkaen. Matkustajaliikenteen voimakas

kasvu ilmenee myöskin satamamaksutulojen lisääntymisenä. Muista huomattavimmista tulojen lisääntymisistä mainittakoon varastosuojamaksut ja tavaransiirtolaitteiden maksut. Yleisen talletusvaraston maksujen väheneminen 67% ja vastaavasti vapaavaraston maksujen lisääntyminen 246% johtuu Länsisataman suuren varastorakennuksen muuttumisesta vapaavarastoksi. Korvaus yleiskustannuksista on ainoastaan 2.1 mmk. Yleiskustannusten todellinen määrä on kuitenkin n. 3.9 mmk, mikä on lähes talousarvion määräraha 3.7 mmk.

Kassaliike. Kertomusvuonna kertyi maksuja kassaan 21 609 963 mk, posti- ja tilitystilille 11 213 768 mk, shekkitilille 24 024 694 mk ja tilitysteitse 1 427 237 mk. Suoritusten yhteismäärä oli siten 58 275 662 (ed.v. 52 944 998) mk.

Tulojäämät ja poistot. Jäämiä oli kertomusvuoden lopussa 4 101 220 mk. Määrästä oli 4 093 392 mk kertomusvuoden ja 7 828 mk aikaisempien vuosien veloituksia. Poistoja suoritettiin 36 mk.

Laskutus. Laskutuksen määrän kehittyminen ilmenee veloitusasiakirjoina olevien tullii-ilmoituskirjojen lukumäärästä. Niitä oli kertomusvuonna 646 844 kpl, v. 1971 580 328 kpl ja v. 1970 588 983 kpl.

Satamarakennusosaston suorittamat laskutustyöt jakaantuivat seuraavasti: satamalaitoksen muille osastoille suoritettut työt 124 623 mk, kaupungin muille viranomaisille suoritettut työt 1 859 195 mk sekä yksityisille suoritettut työt 177 065 mk.

Liikennemaksuja oli kaikkiaan 23 987 802 mk, mistä tuontiliikennemaksua 19 348 341 mk, vientiliikennemaksua 2 568 862 mk ja liikennemaksua kotimaan paikkakunnilta saapuneista tavaroista 2 070 599 mk. Tuontiliikennemaksuista oli 452 324 mk muiden kaupunkien Helsingille tilittämiä 30%:n liikennemaksuja ja muille kaupungeille tilitettiin niille kuuluvia 30%:n liikennemaksuja 980 802 mk. Liikennemaksuja palautettiin 82 148 mk.

Liikennemaksutilitykset:

	Saadut tilitykset mk	Lähetetyt tilitykset mk
Hamina	164	19 998
Hanko	51 084	4 253
Hämeenlinna	14 650	—
Joensuu	4 709	—
Jyväskylä	17 736	—
Kemi	2 232	128
Kokkola	15 139	—
Kotka	25 804	5 389
Kuopio	33 323	—
Lahti	86 724	—
Lappeenranta	3 075	16 064
Loviisa	1 774	107
Mikkeli	6 295	—
Naantali	1 317	313 108
Oulu	7 039	499
Pietarsaari	15 424	312
Pori	34 667	41 975
Porvoo	5 185	—
Raahe	—	—
Rauma	5 697	2 428
Savonlinna	889	—
Tampere	54 436	—
Tornio	4 644	6 856
Turku	46 419	555 278
Uusikaupunki	974	3 845
Vaasa	9 723	10 562
Varkaus	3 201	—
Yhteensä	452 324	980 802

Tuulaakituloutus oli kertomusvuonna 4 564 421 mk. Helsinkiin tuoduista tavaroista saatiin tuontituulaakia 4 388 568 mk ja sisämaan kaupunkien tilittämistä tavaroista, jotka Helsingin kautta tuotuina oli tullattu ko. kaupungeissa, 175 853 mk. Tuulaakia palautettiin 33 997 mk.

Sisämaan kaupunkien tilittämät tuulaakimaksut jakaantuivat seuraavasti:

	mk
Hämeenlinna	6 472
Jyväskylä	23 158
Kotka	1 773
Lahti	97 796
Lappeenranta	1 701
Tampere	42 667
Varkaus	2 286
Yhteensä	175 853

Satamamaksuja veloitettiin 2 924 999 mk, mistä ulkomaan liikenteessä olevien alusten osuus oli 2 482 175 mk ja kotimaan liikenteessä olevien alusten 194 489 mk. Jäämaksuja oli 248 335 mk ja satamamaksupalautuksia myönnettiin 543 500 mk.

Ulkomaista liikennettä harjoittavien alusten satamamaksut jakaantuivat alusten kotipaikan mukaan seuraavasti:

Alukset	mk
Helsingiläiset	1 047 899
Muut suomalaiset	335 189
Ulkomaiset	1 099 087
Yhteensä	2 482 175

Tavaransiirtolaitteiden maksuja veloitettiin 6 130 980 mk, mihin summaan sisältyy 535 700 mk laskennallisia tuloja laiturihuollon, vapaavaraston ja yleisen talletusvaraston veloituksista. Veloituksen jakaantuminen: kappaletavaranostrit 2 534 872 mk, Saukon hiilinostrit 183 074 mk, Hanasaaren joukkoja kappaletavaranostrit 456 850 mk, konttinosturi 413 594 mk, trukit 2 542 589 mk. Palautuksia myönnettiin 1 128 mk.

Laiturihuoltomaksujen määrä oli 9 151 027 mk. Kun ahtaajille menevät kustannukset 5 347 067 mk, tullivalvonta- ja vartiointikustannukset 250 499 mk ja palautukset 38 029 mk otetaan huomioon, jää nettoveloitukseksi 3 515 432 mk.

Laituri- ja aluevuokria veloitettiin 5 335 880 mk, mistä määrästä 420 368 mk oli laitureille varastoitujen tavarain vuokria ja 4 915 512 mk varastoalueiden vuokria. Palautuksia maksettiin 10 399 mk.

Varastosuojamaksuja veloitettiin 1 698 873 mk, mistä sopimuksilla vuokrattujen varastotilojen vuokrat olivat 666 593 mk ja paikanvuokrat 1 032 280 mk.

Yleisen talletusvaraston maksuja oli 718 009 mk, mistä vuokria 307 793 mk ja työmaksuja 137 132 mk veloitettiin Katajanokan talletusvarastossa ja Länsisataman talletusvarastossa vuokria 175 048 mk sekä työmaksuja 98 036 mk. Palautuksia maksettiin 690 mk.

Vapaavaraston maksuja oli 1 378 802 mk, mistä vuokria veloitettiin 911 451 mk sekä työmaksuja 467 351 mk. Palautuksia maksettiin 400 mk.

Huoneistovuokria veloitettiin 1 495 093 mk, mistä määrästä 1 045 718 mk oli tilitysvuokria. Rahallinen tulo oli siten 449 375 mk. Palautuksia maksettiin 15 851 mk.

Korvaus yleiskustannuksista oli 2 135 418 mk. Siitä oli tilitystuloja 2 107 863 mk ja korvauksia tilaustöistä 27 555 mk. Määrärahojen puuttumisen vuoksi korvauksia jäi tilittämättä 1 848 517 mk.

Sekalaisia tuloja oli yhteensä 862 421 mk, mistä tilitystuloja 241 892 mk. Tuloja saatiin seuraavasti: korvaus tuulaakin kannosta 45 644 mk, korvaus tullihuoneistojen puhtaanapidosta ja kalustosta 196 248 mk, sähkö 241 767 mk, vaakamaksut 39 653 mk, sairausvakuutuskorvaukset 181 180 mk, vahingonkorvaukset 6 834 mk, viivästyskorot ja perimispalkkiot 1 630 mk, punnus- ja kaappivuokrat 2 025 mk, viemäritodistukset, taksat ja ilmoituskirjat 1 904 mk, omaisuuden myynti 71 157 mk, telakointivuokrat 16 747 mk, lämpimän veden myynti 28 616 mk, vartiointi 23 960 mk, muut sekalaiset tulot 5 056 mk.

Käyttöomaisuus. Käyttöomaisuuden arvo oli vuoden alussa 223 054 380 mk ja vuoden lopussa 237 411 560 mk. Pääoman netto-

lisäys oli siten 14 357 180 mk. Poistoja suoritettiin 6 430 702 mk ja käyttöomaisuudesta maksettiin korkoa 13 383 263 mk.

Satamalaitoksen käyttöomaisuus laaturyhmittäin:

	1971 mk	1972 mk
Maa- ja vesiomaisuus	49 236 580	54 860 530
Rakennukset	71 989 020	78 044 680
Kiinteät rakenteet ja laitteet	94 962 370	94 309 650
Irtain käyttöomaisuus	6 758 410	10 088 700
Aineeton käyttöomaisuus	108 000	108 000
Yhteensä	223 054 380	237 411 560

Palkat, sosiaaliturva- ja vakuutusmaksut. Varsinaisia palkkamenoja oli yhteensä 22 951 074 mk, josta kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkamenot olivat 16 683 538 mk ja tuntipalkkaisen henkilökunnan 6 267 536 mk. Vastaavat sosiaaliturva- ja vakuutusmaksut olivat yhteensä 1 928 788 mk sekä eläkekustannukset 4 613 128 mk, joten laitoksen palkkakustannukset olivat kaikkiaan 29 492 990 mk.

35. Sähkölaitos

Sähkön ja lämmön hankinta

Normaalista vesivoimatilanteesta johtuen jäi sähkön myynti maan kantaverkkoon v. 1972 odotettua pienemmäksi. Sähkön varsinainen kulutus kaupungin alueella kasvoi myös keskimääräistä hitaammin. Näistä syistä kasvoi sähkön kokonaishankinta vain 3% edellisestä vuodesta ja oli 1 830 GWh.

Sähkön hankinnassa oli omien voimalaitosten osuus 73% ja omien laitosten käyttöä vastaavan korvausenergian osuus 6%. Omilta vesivoimaosuuksilta saadun energian osuus kasvoi hieman edelliseen vuoteen verrattuna ja oli n. 11% kokonaishankinnasta. Varsinaisen ostosähkön osuus kasvoi myös edelliseen vuoteen verrattuna ja oli n. 10%.

Käytettävissä ollut omien voimalaitosten konetehto oli vuoden päättyessä yht. 325 MW, minkä lisäksi omien vesivoimaosuuksien nettoteho Helsinkiin siirrettynä oli 30 MW. Sähkönkulutuksen huipputeho oli 353 MW.

Oman sähkötehon lisäksi oli Imatran Voima Oy:ltä tilattu säännöllinen teho vuoden lopussa 50 MW ja varateho 65 MW. Etelä-Suomen Voima Oy:ltä ostettiin edelleen sähköä Vuosaaren tarpeisiin.

Vesikaukolämpöenergiasta oli vastapainelämmön ja siihen rinnastettavan vastapainekorvauslämmön osuus samansuuruinen kuin edellisenäkin vuonna eli 85%. Kaukolämmön hankintakapasiteetti oli n. 1 070 MW, sen oltua edellisenä vuonna 970 MW. Lisäys johtuu Ruskeasuon lämpökeskuksen ensimmäisen kattilan käyttöön otosta sekä siirrettävistä

lämpökeskuksista, joita on hankittu erillisalueiden lämmittämistä varten.

Kantakaupungin ja Myllypuron vesikaukolämpöverkkojen suurin yhteenlaskettu päiväjaksosen keskiteho oli 749 MW eli n. 17% suurempi kuin edellisenä vuonna.

Sähkön myynti

Hintaviranomaisten suostumuksella saatiin sähkömaksuja korottaa 1.4. lukien. Toitetettu korotus merkitsi yleisten ja erikoistariffien osalta n. 6%:n ja varaavan sähkölämmityksen osalta n. 15%:n hinnannousua. Suoran sähkölämmityksen hinnat säilyivät entisellään.

Varsinaisille kuluttajille myydyin sähkön energiamäärä kasvoi 6.5% edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä oli vain noin puolet koko maan sähkönkulutuksen keskimääräisestä kasvusta. Lämmityssähkön myynti kasvoi 14% edelliseen vuoteen verrattuna.

Kertomusvuoden aikana osallistuttiin LVI-näyttelyyn yhdessä Suomen Sähkölaitosyhdistyksen, Imatran Voiman, Valoston, Suomen Sähköteollisuusyhdistyksen ja Suomen Sähköurakoitsijaliiton kanssa. Yhteisen osaston teemana oli »Vanhasta uutta». Osastolla pyrittiin tuomaan esiin, missä kohdin ja miten sähköä ja sähkölaitteita voidaan käyttää hyväksi asuntoa uusittaessa.

Sähkönkäyttöä esittelevässä pysyvässä näyttelyssä järjestettiin erilaisia esitelmä- ja esittelytilaisuuksia entiseen tapaan.

Voimalaitokset

Hanasaari B:n rakennus- ja laitesuunnitelu sekä rakennustyöt jatkuivat koko vuoden. Hanasaaren alueelle rakennettavien rakennusten, voima-asemarakennuksen, huolto-rakennuksen, sosiaalirakennuksen ja Suvilahden sähköasemarakennuksen yhteisiä harjannostajaisia vietettiin 8.9. 150 m korkean savupiipun liukuvalutyö saatiin valmiiksi 23.9. ja työ vastaanotettiin 23.10. Voimalaitoksen ensimmäiseen koneistoon liittyvät laitehankinnat saatiin melkein loppuunsaatuiksi. Marras- ja joulukuussa allekirjoitettiin voimalaitoksen toisen koneiston turbogeneraattori- ja kattilalaitoksien hankintasopimukset ensimmäisen koneiston hankkijoiden kanssa. Muiden toiseen koneistoon kuuluvien päähankintojen osalta suoritettiin esivalmisteluja.

Hanasaari A:n osalta oli Hanasaari B:n rakennusluvan velvoitteissa edellytetty savukaasuhaittojen pienentämistä koskeva tutkimustyö ollut käynnissä koko vuoden.

Salmisaaren raskaan ja kevyen öljyn syvävarastojen louhintaurakoitsijan kanssa päästiin kustannusten loppuselvittelyssä Imatran Voima Oy:n lausunnon pohjalta molempia osapuolia tyydyttävään sopimukseen, minkä teollisuuslaitosten lautakunta hyväksyi 2.5. Öljyvaraston asennustyöt valmistuivat keväällä ja ensimmäinen öljylaiva saapui 20.5.

Mustikkamaan alle suunnitellun öljyvarastoalueen geotekninen tutkimus suoritettiin ja kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa käytiin alustavia neuvotteluja mahdollisesta yhteistoiminnasta suunnitelmaa toteutettaessa.

Kellosaaren kaasuturbiinilaitoksen harjannostajaisia vietettiin 2.6. Laitoksen ensimmäisen koneiston piti valmistua kaupalliseen käyttöön, mutta sen valmistuminen siirtyi 10 kk:lla valmistajan tehtaalla vallitsevan ylikuormitustilanteen vuoksi. Koneiston toimitusajan siirtymisestä aiheutuneista korvauskysymyksistä päästiin sähkölaitosta tyydyttävään lopputulokseen.

Sähköasemat ja kaukokäyttö

Suvilahden uuden sähköasemarakennuksen rakennustyöt jatkuivat koko vuoden ja rakennus valmistuu heti vuodenvaihteen jälkeen. Aseman asennustyöt alkoivat lokakuussa. Vuoden päättyessä oli puolet 110 kV:n kokoojakiskostosta asennettu ja 10 kV kytkinlaitoksen teräsrakenteet lähes kokonaan valmiina.

Salmisaaren sähköaseman 110 kV kytkinlaitosta laajennetaan lähinnä Kellosaaren kaasuturbiinilaitoksen toisen koneiston tarvetta vastaavaksi. Laajennukseen liittyvät perustyöt valmistuivat syyskuussa.

Herttoniemen sähköaseman myöhästynyt 110 kV, 40 MVA päämuuntaja saatiin maaliskuussa. Toukokuussa se asennettiin yhden entisen 30 MVA muuntajan tilalle. Tämä siirrettiin Pitäjänmäen sähköasemalle kolmanneksi päämuuntajaksi.

Kampin sähköasemalla valmistuivat 110/10 kV päämuuntajan sekä tilapäisen 30/10 kV muuntajan asennustyöt. Kun myös 110 kV ja 600 V kytkinlaitosten loppuosat valmistuivat, saatiin aseman v. 1967 aloitettu muutostyö kytkinlaitostekniseltä osaltaan päätökseen.

Viikinmäen uuden sähköaseman suunnittelu jatkui koko vuoden. Teollisuuslaitosten lautakunta hyväksyi aseman luonnospiirustukset 18.4. Sähköaseman pääpiirustukset valmistuivat lokakuussa ja kaupunginhallitus hyväksyi ne joulukuussa. Sähköasemaa varten laadittu asemakaavanmuutos vahvistettiin 17.11. sisäasiainministeriössä.

Sähkötaloon siirrettävän keskusvalvomon suunnittelu jatkui koko vuoden. Kaukokäyttölaitteiden siirtoa koskeva suunnittelu osoitautui suuritöiseksi, mistä syystä valvomon siirtäminen tapahtunee vasta n. 3 kuukautta Sähkötalon valmistumisen jälkeen. Keskusvalvomon prosessitietokoneen ohjelmien laadinta ja testaus edistyivät suunnitelmien mukaan.

Sähkötalon puhelinvaihteen asennustyö

saatiin päätökseen. Alapuhelimien asennus tilattiin Helsingin Puhelinyhdistykseltä. Sähkötaloon siirrettävää vikakeskusta varten tilattiin radiopuheluiden kytkentäpöydät laitteineen.

Kiinteistöt

Sähkötalon uudisrakennusosa valmistui kertomusvuonna. Vastaanottotarkastus aloitettiin 18.12. ja saatiin päätökseen 28.12. Vastaanottotarkastuksessa havaittujen virheiden ja puutteiden korjaukset ja täydennykset urakoitsija käynnisti välittömästi niin, että kalusteiden vieminen eräisiin kerroksiin voitiin aloittaa jo vastaanottotarkastuksen aikana. Pääosa jälkitarkastuksista siirtyi kuitenkin v:n 1973 alkuun. Kampin sähköaseman puolella jatkuivat muutos- ja korjaustyöt edellä aikataulusta ja näyttää siltä, että vanha puoli voidaan vastaanottaa jo ennen määrääaikaista valmistumispäivää.

Sähkölaitoksen vanhan toimitalon kunnostussuunnitelmat valmistuivat vuoden lopulla. Vanha toimitalo vuokrataan poliisilaitokselle ja sähkölaitos huolehtii rakennuksen kunnostamisesta.

Sähköverkot ja ulkovalaistus

Sähkönsiirtoverkoston huomattavin työkohte oli 110 kV kaapeliyhteyden rakentaminen Kampilta Suvilahteen. Työ saatiin pääosiltaan päätökseen vuoden loppuun mennessä. Tämän työn yhteydessä vahvistettiin kaukokäyttö- ja puhelinkaapeliyhteyksiä Kampin ja Suvilahden välillä. Toinen huomattava työkohte oli Kellosaaren ja Salmisaaren välisten 110 kV kaapeleiden ja viestikaapeleiden asentaminen.

Jakeluverkostojen rakentaminen keskittyi niille alueille, joilla talonrakennustoiminta oli vilkkainta. 20 kV alueella olivat huomattavimmat työkohteet Laajasalossa, Vuosaa-

ressa, Mellunmäessä, Jakomäessä ja Pakilassa. 10 kV alueella olivat tärkeimmät työkohteet Sörnäisissä, Töölössä ja Meilahdessa. Toimintavuoden aikana laskettiin 10 kV merikaapeli Hernesaaren kärjestä Pihlajasaa-reen. Vuoden aikana valmistui 54 kellari-muuntamoaa, 9 pylväsmuuntamoaa ja 43 tilapäistä muuntamoaa. Suurjännitekuluttajia liitettiin verkkoon 24 kpl.

Ulkovalaistusta rakennettiin eri puolilla kaupunkia. Laajin yksittäinen kohde oli Mannerheimintien valaistuksen uusiminen. Muita suurehkoja ulkovalaistuskohdeita olivat Laajasalon moottorikatu sekä Oulunkylän ja Patolan kaupunginosat.

Kaukolämmitystoiminta

Kaukolämmitystoiminnan kasvu oli kertomusvuonna aikaisempien vuosien keskiarvoa voimakkaampaa. Kuluttajien kokonaismäärä oli vuoden lopussa 2 359. Kantakaupungin voimalaitosten ja huippulämpökeskusten syöttämään vesikaukolämpöverkkoon liitettiin 179, Myllypuron voimalaitoksen syöttämään verkkoon 9 ja erillisiin alueämpöverkkoihin 31 uutta kuluttajaa. Höyrykaukolämmitykseen liitetystä kuluttajista siirtyi yksi kuluttaja vesikaukolämmitykseen.

Lämmön kokonaishankinta oli 3 103 GWh ja lämmön toimitus kuluttajille 2 859 GWh.

Kaupunginhallituksen 3.5.1971 vahvistamille kaukolämpötariffeille saatiin hintaviranomaisten hyväksyminen siten, että näitä tariffeja saatiin soveltaa perusmaksujen osalta 1.1.1972 lähtien ja kulutusmaksujen osalta 1.2.1972 lähtien. Vesikaukolämmön laskutuksessa siirryttiin kertomusvuoden aikana käyttämään tietokonetta.

Teollisuuslaitosten lautakunta vahvisti 11.1. uudet lämpöurakoitsijamääräykset. Näiden määräysten mukaisia urakoitsijaoikeuksia alettiin myöntää välittömästi ja siten, että vanhojen urakoitsijamääräysten mukaiset oikeudet lakkautettiin vuoden lopussa.

Taloudellinen tulos

Ruskeasuon huippulämpökeskuksen rakennustöitä koskeva urakkasopimus allekirjoitettiin maaliskuun lopussa ja rakennuslupa saatiin toukokuussa. Kattiloiden asennustyöt alkoivat elokuun lopussa ja ensimmäisen kattilan koekäyttö alkoi joulukuussa.

Aluelämmitykseen liitettyjen kuluttajien liittymisteho kasvoi 120%. Siirrettävistä lämpökeskuksista saatavaa lämpöä ryhdyttiin toimittamaan kesäkuussa Etelä-Haagassa, elokuussa Kannelmäessä, syyskuussa Pitäjänmäellä, lokakuussa Käpylässä ja marraskuussa Oulunkylässä. Aluelämmitykseen kuului vuoden lopussa 15 erillistä verkkoa ja siirrettäviä lämpökeskuksia oli toiminnassa 17 yhteiseltä teholtaan 55 MW.

Kaukolämpöverkkojen kokonaispituus kasvoi 19.4 km. Tärkeimmät johdonrakennustyöt tehtiin Etelä-Haagassa ja Itä-Pasilan alueella.

Vuoden huippupakkaspäivä oli 29.1., jolloin vuorokauden keskilämpötila oli Kanta-kaupungissa -19.3°C ja Myllypuron kaukolämpöverkon alueella -20.7°C . Vuorokausikeskiteho saavutti tällöin vesikaukolämmityksen pääverkossa 78% ja Myllypuron kaukolämpöverkossa 91% liittymistehojen summasta.

Eräitä kaukolämmön tunnuslukuja

	1971	1972	Muutos %
Putkijohdot, km ..	194.6	214.0	+10
Kuluttajien lukumäärä	2 131	2 359	+11
Liittymisteho, MW	969	1 076	+11
Liitettyjen rakennusten tilavuus, milj. m ³	41.8	46.7	+12
Lämmön toimitus kuluttajille, GWh	2 634	2 865	+ 9

Tuotot kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 23% ja kustannukset 20%.

Liikevaihto nousi 224.9 mmk:aan. Liikevaihdon kasvuun vaikuttivat kulutuksen kasvun lisäksi sähkön- ja lämmönmyyntihintojen korotukset. Ylijäämää kertyi 24.8 mmk, mikä oli 11% liikevaihdosta. Ylijäämä vastaa 6%:n korkoa laitoksen käyttöomaisuuteen sidotulle pääomalle. Kun otetaan huomioon kustannuksiin sisältyvä 6%:n laskennallinen korko, saadaan käyttöomaisuuden tuotoksi 12%.

Uudisrakennustoimintaan käytettiin 108.4 mmk vastaavan luvun oltua edellisenä vuonna 54.1 mmk. Käyttöomaisuuden vähennykset olivat 0.5 mmk, joten käyttöomaisuuden lisäykseksi muodostui 107.9 mmk. Tämän rahoittamiseksi kertyi ylijäämän, 24.8 mmk:n lisäksi käyttöomaisuuden laskennallista korkoa 22.9 mmk sekä poistoja 31.4 mmk eli yhteensä 79.1 mmk. Rahoitusylijäämäksi jäi näin ollen 28.8 mmk. Käyttöomaisuuden nettolisäys oli 76.5 mmk ja käyttöomaisuuden arvo vuoden päättyessä 459.1 mmk.

Tulojen ja menojen jakautuminen*Tuotot*

	1972 mmk	1971 mmk
Sähkönmyynti	146.7	133.2
Lämmönmyynti	56.1	35.1
Liittymismaksut	8.9	6.4
Muut tulot	13.3	8.9
Yhteensä	225.0	183.6

35. Sähkölaitos

<i>Kulut</i>	1972 mmk	1971 mmk		1972 mmk	1971 mmk
Energian osto	27.5	17.7	<i>Ylijäämä</i>	24.8	16.5
Voimalaitospolttoaineet ..	54.8	64.2	<i>Investoinnit</i>		
Henkilöstökulut	42.1	36.9	Tuotantolaitokset	57.5	15.0
Poistot	31.4	28.2	Sähköverkot ja -asemat	23.3	15.2
Korot	24.9	22.5	Lämpöverkot	8.4	7.1
Muut kulut	14.7	4.9	Muut kiinteistöt	13.7	11.9
Laskennan hintaerot	4.7	—7.4	Kuluttajalaitteet ja kalusto	2.2	1.8
			Ulkovalaistus	3.3	3.1
Yhteensä	200.1	167.0	Yhteensä	108.4	54.1

36. Teurastamolaitos¹⁾

Yleistä

Lihan tuotos koko maassa v. 1972 oli 246 milj. kg. Vähennystä edellisestä vuodesta oli 6 milj. kg, eli 2.4%. Tuotoksesta oli naudantilhaa 43.3%, sianlihaa 51.8% ja muuta lihaa 4.9%.

Helsingin kaupungin teurastamolaitoksella teurastettiin v. 1972 teuraseläimiä 104 298 kpl, jossa oli vähennystä edellisestä vuodesta 5 623 kpl. Yhteiskilomäärä oli 10 697 963 kg, jossa oli vähennystä edellisestä vuodesta 46 429 kg eli 0.4%.

Vientiin, joka suuntautui Englantiin, Ruotsiin, Länsi-Saksaan, Puolaan ja Italiaan, teurastuttivat eri lihaliikkeet 727 881 kg.

Toiminta lihan tukkumyynthallissa, syväjäädäyttämössä ja vihannestukkukeskuksessa jatkui vilkkaana.

Kertomusvuonna saatiin muutostyö syväjäädäyttämön jäähdytysjärjestelmässä loppuun suoritettua. Suorahöyrytysmenetelmä muutettiin pumppukiertoiseksi.

Marraskuussa aloitettiin syväjäädäyttämön laajennuksen rakennustyöt.

Pääomamäärärahoja käytettiin kertomusvuonna 1 018 130 mk. Poistot olivat 474 210 mk. Kantaomaisuus kasvoi 543 920 mk ollen vuoden lopussa 13 418 930 mk.

Teurastamolaitoksen taloudellinen tulos oli välttävä sen pystyessä maksamaan pääomalle korkoa 6% eli 773 000 mk.

Henkilökunta. Henkilökunnan lukumäärä oli kertomusvuoden lopussa 104. Näistä oli

vakinaisia viranhaltijoita 20, tilapäisiä 2, sopimuspalkalla 37 sekä tuntipalkalla olevaa henkilökuntaa 45.

Yleinen teurastamo

Teurastusosastoilla teurastettiin ja tarkastettiin kertomusvuoden kuluessa alempana mainitut määrät eri eläimiä.

Sonneja	15 175
Lehmiä	19 770
Hiehoja ja isoja vasikoita	1 264
Pikkuvaskoita	1 584
Lampaita ja vuohia	3 755
Sikoja yli 50 kg	59 904
Sikoja alle 50 kg	1 395
Hevosia ja hirviä	1 451
Yhteensä	104 298

Edellä luetellut ruhot vastasivat 10 697 963 kg lihaa, josta 45.4% nautakarjan, 0.5% lampaan, 50.2% sian ja porsaan sekä 3.9% hevosen lihaa.

Teurastuksen jakautuminen eri kuukausille käy ilmi taulukosta n:o 1.

Teurastusosastoilla hylättiin kertomusvuoden aikana lihaa 55 958 kg ja elimiä 84 626 kg, joten tältä osastolta hylätyn lihan kokonaismäärä oli 140 584 kg.

Teurastusosastoilla teurastetut eläimet tuotiin teurastamolaitokselle maanteitse.

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja teurastamolaitoksen toimintakertomuksen eripainoksessa.

Lihantarkastamo

Lihantarkastamossa tarkastettiin kertomusvuonna 88 020 kg lihaa. Tarkastukset kohdistuivat allamainittuihin ruholajeihin.

Sonneja	61
Lehmiä	266
Hiehoja ja isoja vasikoita	151
Pikkuvasikoita	1 182
Lampaita ja vuohia	235
Sikoja ja porsaita	103
Hevosia	27
Villisikoja ja hirviä	4
Yhteensä	2 029

Tarkastuksen jakautuminen eri kuukausille käy ilmi taulukosta n:o 2.

Lihantarkastamossa hylättiin v:n 1972 aikana lihaa 34 865 kg ja elimiä 3 561 kg, joten tällä osastolla hylätyn lihan kokonaismäärä oli 38 426 kg.

Tukkuhalli

Tukkumyyntihallin käyttö ruholajeittain oli kertomusvuonna seuraava:

Nautoja	68 561
Isoja vasikoita	10 174
Pikkuvasikoita	3 032
Lampaita	9 819
Sikoja	80 871
Hevosia ja hirviä	1 834
Yhteensä, kpl	174 291

Muuta tavaraa, kg	325 117
Yhteensä kg	17 681 339

Laboratorio

Laboratoriossa tehtiin vuoden kuluessa 208 täydellistä bakteriologista tutkimusta, 1 408 keittokoetta ja pH-määrittystä, 1 683

mikroskooppista ja 61 404 trikiniskooppista tutkimusta.

Täydelliseen bakteriologiseen tutkimukseen otettiin 0.2% kaikista tarkastetuista ruhoista, eli yhteensä 208 ruhoa. Näistä oli 131 teurastamolta ja 77 lihantarkastamolta. Hylätyksi tuli 180 ruhoa, eli 86.5% tutkimukseen otetuista. Hylkäämisperusteet olivat: bakteeripitoisuus 106, patologisanatomiset syyt 4, vieras haju ja korkea pH-arvo 4, lihan antibioottipitoisuus 13 sekä kahden tai useamman edellä mainitun syyn perusteella 53 ruhoa. Ainoastaan keittokoe ja pH-määritys tehtiin 1 200 ruhosta, joka oli 1.1% kaikista tarkastetuista ruhoista. Näistä oli 957 teurastamolta ja 243 lihantarkastamolta. Vieraan hajun ja korkean pH-arvon perusteella hylättiin 173 ruhoa, eli 14.4% tutkimukseen otetuista.

Ilman laboratoriotutkimuksia hylättiin suoraan 481 ruhoa, eli 0.5% kaikista tarkastetuista ruhoista.

Triikiinien varalta tutkittiin kaikki teurastetut ja tarkastetut siat ja porsaat, yhteensä 61 404 ruhoa. Näissä ei todettu trikiinejä. Lisäksi tutkittiin 1 villisika ja 1 mäyrä, joissa ei myöskään todettu trikiinejä.

Tuberkuloositutkimuksia tehtiin 1 677 siasta, 4 lehmästä, 1 hiehosta ja 1 sonnista. Mikroskooppisesti haponkestäviä sauvoja todettiin 1 574 näytteessä. Valtion eläinlääketieteellisen laitoksen jatkotutkimuksiin lähetettiin 2 lehmän ja 1 hiehon näytteet, jotka eläinkokeissa osoittautuivat kielteisiksi tuberkuloosin osalta.

Erityisesti salmonellojen toteamiseksi otettiin näytteet 3 vasikasta ja 9 pikkuvasikasta sekä 339 pintanäytettä teurastamolaitoksen alueella toimivissa lihaliikkeissä. Näistä 1 vasikassa ja 3 pikkuvasikassa todettiin *Salmonella typhimurium*. Täydellisen bakteriologisen tutkimuksen yhteydessä todettiin *Salmonella typhimurium* 2 pikkuvasikassa ja 1 lehmässä. Antibioottien varalta tutkittiin kaikki täydelliseen bakteriologiseen tutkimukseen otetut 208 eläintä sekä lisäksi keittokokeiden

yhteydessä 30 eläintä. Antibiootteja todettiin 10 lehmässä, 1 pikkivasikassa, 1 siassa ja 1 hiehoissa.

Sairasteurastamossa teurastettiin vuoden kuluessa 110 lehmää, 10 sonnia, 7 hiehoa, 8 vasikkaa, 3 pikkivasikkaa, 85 sikaa, 23 porsasta, 5 hevosta ja 1 lammas.

Laboratoriossa suoritettiin vuoden aikana 9 eläinlääkäriä lihantarkastukseen, 6 eläinlääkäriä elintarvikehygienian loppututkintoon sekä 1 triikiiniharjoittelija triikiinitarkastukseen liittyvän harjoittelun.

Teurastamolaitokselta luovutettiin vuoden kuluessa eri tutkimus-, tuotanto- ja opetuslaitoksille näytteitä yhteensä 194 kertaa. Näytteet käsittivät eri eläinten verta, maksoja, munuaisia, pernoja, keuhkoja, haimoja, aivoja, kilpirauhasia, sylkirauhasia, sukuelimiä, sikiöitä sekä kateenkorvia, käpylisäkeitä, kieliä, silmiä, sorkkia, kavioita, sappea, sian kärsiä ja suolinkaisia.

Vastaanottaneet laitokset olivat: eläinlääketieteellinen korkeakoulu 68, Valtion seerumlaitos 29, lääketehdas Orion 22, Helsingin yliopiston farmakologian, eläintieteen ja serobakteriologian laitokset 23, Helsingin yliopiston keskussairaala 16, lääketieteellinen tutkimuslaitos Minerva 10, Suomen Punaisen Ristin veripalvelu 2, Helsingin kaupungin maidontarkastamo ja Diakonissalaitos 2 kertaa; Valtion eläinlääketieteellinen laitos, Medix laboratorio, Paulig Oy ja Instrumentarium kukin yhden kerran.

Tarkastuseläinlääkäriin toteamat taudit ja niistä aiheutuneet toimenpiteet ilmenevät taulukosta n:o 7 ja 8.

Teurastamon kautta yleiseen kulutukseen kertomusvuonna tulleet lihamäärät kuukausittain käyvät ilmi taulukosta n:o 3.

Syväjäädyttämö

Syväjäädyttämön kaikki pakkastilat olivat vuokrattuina läpi vuoden, samaten ullakot ja osittain myös aulat. Syväjäädyttämön

pakkasvarastoihin säilytettäväksi otetut tavaramäärät kuukausittain käyvät ilmi taulukosta n:o 4.

Vihannestukkukeskus

Vihannestukkokeskuksen neuvottelukuntaan kuuluivat kertomusvuonna teurastamolaitoksen lautakunnan valitsemina teurastamolaitoksen toimijoht. Antti Rentola puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana kontt. pääll. Bengt Krook. Ostoasiakkaiden edustajana oli kauppias I. Fagersten (varalla joht. U. Sorsakivi) ja rva Ethel Luoto (varalla A. Nikkanen). Myyntiasiakkaiden edustajana oli hortton. Nils Åström ja puutarh. Jaakko Paananen.

Kalatukkukeskus

Kertomusvuoden aikana tuotiin Helsinkiin kalaa kalatukkokeskukselle annettujen ilmoitusten mukaan kaikkiaan 8 770 421 kg, josta suolattua kalaa 615 344 kg, tuoretta ja jäädytettyä kalaa 8 107 511 kg ja savustettua kalaa 47 566 kg. Yksityiskohtaiset tiedot kalan tuonnista lähetyspaikkakunnittain ja kuljetustavan mukaan ilmenevät taulukosta n:o 5.

Kalantuonti Helsinkiin kuljetustavan mukaan

Tuoretta ja jäädytettyä

kalaa	kg	kg
vesitse	2 175 968	
autoilla	5 763 204	
rautateitse	168 339	8 107 511
Suolattua kalaa		
autoilla		615 344
Savustettua kalaa		
autoilla		47 566
		<u>Yhteensä 8 770 421</u>

Hallinto ja sivutoiminta**Käyttöosasto**

Höyryä ostettiin kertomusvuoden aikana sähkölaitokselta yhteensä 24 976 tn 340 360 mk:n hintaan, joten keskihinta oli 13.63 mk/tn. Eri osastot kuluttivat höyryä seuraavasti: teurastusosasto 10 490 tn, syväjäädäyttämö 2 997 tn, vihannestukkukeskus 250 tn, sivutoiminta 9 990 tn ja hallinto 1 249 tn.

Vedenkulutus oli kaikkiaan 280 706 m³ ja jakautui seuraavasti: lämmin vesi 44 638 m³, hallinto 2 361 m³, teurastusosasto 94 427 m³, syväjäädäyttämö 63 738 m³, vihannestukkukeskus 4 722 m³ sekä sivutoiminta 70 820 m³. Veden hinta oli 50 p/m³.

Sähkövirta ostettiin sähkölaitokselta 10 000 voltin suurjännitteisenä ja muunnettiin se teurastamolaitoksen omilla muuntoasemilla 380/220 volttiin. Vuoden kuluessa ostettiin sähkövirtaa 4 396 260 kWh 315 644 mk:n hinnasta, joten kWh:n keskihinta oli 7.18 p.

Sähkön kulutus jakautui seuraavasti: teurastusosasto 967 177 kWh, syväjäädäyttämö 1 934 354 kWh, sivutoiminta 1 296 897 kWh, vihannestukkukeskus 153 869 kWh ja hallinto 43 963 kWh.

Syväjäädäyttämön konehuoneessa olevat 15 ammoniakkipressoria käyttivät vuoden aikana sähkövirtaa yhteensä 1 708 000 kWh.

Veden, höyryn ja sähkön kulutus ja hinta eri vuosina seuraavassa taulukossa:

Vuosi	Vesi		Höyry		Sähkö	
	m ³	mk	tn	mk	kWh	mk
1967	250 531	112 739	16 044	142 615	2 943 650	193 025
1968	256 682	115 507	18 055	146 160	3 269 560	212 868
1969	271 878	122 345	22 446	199 710	3 596 000	238 954
1970	291 280	131 076	24 426	211 178	3 813 920	253 807
1971	294 709	140 379	25 572	246 109	4 122 190	282 733
1972	280 706	140 353	24 976	340 360	4 396 260	315 644

Menojen ja tulojen yhdistelmä

	Menot		Tulot		Tulos	
	Talousarvio	Menot	Talousarvio	Tulot	Talousarvio	Liike
Yleinen teurastamo	2 384 100	2 702 226	2 286 000	2 415 514	—188 612	—286 712
Syväjäädäyttämö	1 160 800	1 102 941	1 180 000	1 132 551	+ 10 411	+ 29 610
Vihannestukkukeskus	239 000	227 308	245 000	251 844	+ 18 536	+ 24 536
Kalatukkukeskus	309 100	269 264	243 000	273 307	+ 70 143	+ 4 043
Sivutoiminta	519 000	548 966	705 000	778 470	+ 43 503	+ 229 504
Yhteensä, mk	4 612 000	4 850 705	4 659 000	4 851 686	— 46 019	+ 981

Omaisuuustase 31.12.1972

<i>Aktiivat:</i>	mk	mk	<i>Passiivat:</i>	mk	mk
Rahoitusomaisuus			Vieras pääoma		
Rahat ja pankkisaamiset		54 398	Tilivelat		
Saamiset			Menojäämät	50 373	
Tulojäämät	388 055		Muut tilivelat	<u>68 736</u>	119 109
Muut saamiset	<u>4 612</u>	392 667	Varaukset		
Laskennalliset saatavat			Siirtyneet määrärahat		748 389
Nostamattomat siirtomäärä-			Siirtyvät erät		
rahat		748 389	Ennakkotulot		52 098
Kantaomaisuus			Huostassa olevat pääomat ..		356
Arvopaperit		18 000	Laskennalliset velat		
Irtain käyttöomaisuus		90 480	Kaupungin keskuskassa ..		274 521
Rakennukset ja kiinteät laitteet	10 441 260		Kantapääoma	13 418 930	
Tonttialueet	<u>2 869 190</u>		Tilikauden voitto	<u>981</u>	
	<u>Yhteensä</u>	<u>14 614 384</u>		<u>Yhteensä</u>	<u>14 614 384</u>

Tulostase 31.12.1972

<i>Kustannukset:</i>			<i>Tuotot:</i>		
Palkkakustannukset	1 831 032		Teurastustoiminta	1 460 146	
Sosiaalikulustannukset	471 686		Vuokrat	2 387 500	
Kiinteistökustannukset	463 099		Muut tuotot	<u>1 004 040</u>	
Käyttökustannukset	698 414				
Käyttöomaisuuden korot ja					
poistot					
Korot	772 501				
Poistot	<u>474 210</u>	1 246 711			
Sekalaiset kustannukset	139 763				
Tilikauden voitto	<u>981</u>				
	<u>Yhteensä</u>	<u>4 851 686</u>		<u>Yhteensä</u>	<u>4 851 686</u>

37. Tietojenkäsittelykeskus

Yleistä. Kertomusvuonna toiminta keskityi tuotantoajoissa olevien systeemien kehittämiseen, suunnittelu- ja ohjelmointipalvelujen laadun parantamiseen ja tietokonelaitteiston käytön tehostamiseen.

Tammikuun 2—3 päivinä suoritettiin valtiolliset vaalit ja lokakuun 1—2 päivinä kunnallisvaalit, joiden osalta suoritettiin Helsingin vaalipiiriä koskevia tietokoneajaja tietojenkäsittelykeskuksessa laadituilla ohjelmissa.

Kesällä suoritettiin laitoksiin kohdistettu palvelutarpeiden kartoitus KT-suunnitelmia varten.

Maaliskuussa käynnisti tietojenkäsittelykeskus alustavat tietokonelaitteiston laajennusta koskevat neuvottelut eräiden kaupungin virastojen ja laitosten kanssa. Keväällä tilasi kaupunki tutkimuksen kaupungin atk-toiminnasta. Tutkimuksen suoritti Konsultti-toimisto Scanshare, jonka loppuraportti valmistui 15.5. Raportissa suositeltiin mm. »on line»-tietokonelaitteiston hankkimista. Myöhemmin kaupunginjohtaja asettikin »on line»-tietokoneen hankintaa valmistelevan työryhmän sekä lokakuussa sopimusneuvotteluryhmän. Toimenpiteiden tuloksena kaupunginhallitus päätti 27.12. vuokrata IBM S/370-135 tietokonelaitteiston.

Kaupunginhallituksen asettama organisaatiotoimikunta, jonka tehtävänä oli mm. selvittää tilastotoimiston, kuntasuunnittelurekisteritoimiston ja tietojenkäsittelykeskuksen yhdistämistä, sai mietintönsä valmiiksi kertomusvuoden kesällä. Mietinnössään toimikunnan enemmistö päätyi esittämään mainit-

tujen laitosten yhdistämistä. Kaupunginhallitus päätti 18.9. perustaa tietokeskus-nimisen tilapäisen palveluyksikön ja liittää siihen 1.1. 1973 alkaen kuntasuunnittelurekisteritoimiston ja tietojenkäsittelykeskuksen.

Henkilökunta. Henkilökunnan *vaihtuvuus* oli edeltäneisiin vuosiin verrattuna erittäin pieni, vain 2,6%. Palveluksesta *erosi* kaksi henkilöä. Vuoden päättyessä oli hallinnossa 10, suunnitteluosastossa 28 ja käyttöosastossa 39 eli yht. 77 henkilöä.

Henkilökuntaa osallistui kouluttajina henkilöasiainkeskuksen järjestämille ATK-kursseille. ATK-peruskurssien ja yhdyshenkilökurssien osalta tietojenkäsittelykeskuksen osuus oli huomattava.

Henkilöitä *osallistui* 27:een ulkopuoliseen ja 16:een henkilöasiainkeskuksen järjestämään koulutustilaisuuteen 35 ja tilaisuuksista kertyi yhteensä 260 kurssipäivää.

Suunnittelutoiminta. Merkittävimmistä uusista suunnittelutehtävistä mainittakoon vesilaskutus, jonka tuotantoajot käynnistyivät keväällä. Syksyllä valmistui liikennelaitoksen materiaalilaskennan systeemin uudistaminen. Edellisenä kertomusvuonna aloitettu HKR:n kiinteistöpuhtaanapidon integroitu palkanlaskenta- ja laskutusjärjestelmän suunnittelutyö jatkui varsin laajana koko kertomusvuoden ajan.

Vuonna 1971 alulle pantu dokumentointikäskirja saatiin valmiiksi kertomusvuoden aikana.

Suunnittelu- ja ohjelmointikapasiteetin käytöstä ks. taulukot 1 ja 2.

Taulukko 1

Suunnitteluosaston kapasiteetin jakaantuminen vuosilomia, kursseja yms. lukuunottamatta tehtävittäin v. 1972 (päiviä)

Tehtävä tai toiminto	Kuukausipalkat	Tuntipalkat	Materiaalilaskenta	Kustann. laskenta	Laskutukset	Maksutukset	Muut tehtävät	Kaikki yht.
Suunnittelu	162	62	105	114	493	39	476	1451
Ohjelmointi	222	51	60	278	977	91	500	2179
Systemien ja ohjelmien huolto	388	250	61	134	276	64	265	1438
Yhteensä, päiviä	772	363	226	526	1746	194	1241	5068
Osuus %:ia koko kapasiteetista	15.23	7.16	4.46	10.38	34.45	3.83	24.49	100.00

Taulukko 2

Suunnitteluosaston kapasiteetin jakaantumisen toiminnoittain v. 1972

Toiminta	Miestyöpäiviä	%
— suunnittelu	1 451	21.52
— ohjelmointi	2 179	32.32
— systeemien ja ohjelmien huolto	1 438	21.33
— vuosilomat kurssit yms.	1 674	24.83
Yhteensä	6 742	100.00

Käyttötoimintojen osalta kehitettiin töiden valmisteluprosessia ja ajojen suunnittelua. Lisäksi kehitettiin koneajojen suorittamista ns. moniajoina.

Tietokonelaitteiston keskusmuistin kokoa laajennettiin 1.7. lukien 24 K-sanalla eli 64 K-sanaan sekä hankittiin samasta ajankohdasta alkaen toinen rivikirjoitin.

Lävistyskonekantaan alettiin uusia hankkimalla Univaclävistyskoneita, joiden teho on n. 20% käytössä olevia IBM-lävistyskoneita suurempi.

Tehtävät. Tietojenkäsittelytehtävät olivat pääsovellutusalueittain seuraavat:

- kuukausipalkat,
- tuntipalkat,
- materiaalilaskenta,
- kustannuslaskenta- ja kirjanpito,
- laskutus,
- maksut sekä
- muut tehtävät.

Taulukko 3

D22-tietokoneiden käytön jakaantuminen tehtävittäin v. 1972

Tehtävä	Käyttötunnit	%
— kuukausipalkat	586	8.86
— tuntipalkat	853	12.87
— materiaalilaskenta	392	5.91
— kustannuslaskenta	450	6.79
— laskutukset	2 393	36.12
— maksut	248	3.74
— muut tehtävät	1 092	16.48
— ohjelmien testaus	612	9.23
Yhteensä	6 626	100.00

Tehtävät kuormittivat suunnittelu- ja ohjelmointikapasiteettia sekä tietokonekapasiteettia taulukoissa 1—3 ilmenevässä laajuudessa.

Laitteisto ja sen kuormitus. Datasab D22:n kokoonpano oli seuraava:

Keskusyksikkö (64KS, 1,6 s/sana), konsolikirjoitin, 6 magneettinauha-asemaa (60KB, 800 BpI), 3 magneettilevystöyksikköä (7,25 MB, 75 ms), reikänauhanlukija (2000 merkkiä/s, reikäkortinlukija (1500 korttia/min) reikäkortinlävistin (100—250 korttia/min) sekä kaksi rivikirjoitinta (1250 ja 600 r/min).

Tietokoneiden lisäksi käytössä oli useita erilaisia lävistys- ja apukoneita.

37. Tietojenkäsittelykeskus

Koneiden kuormitus oli kertomusvuonna seuraava:

	tuntia
— tietokone Dataaab D22	6 626
— lävistyskoneet	7 040
— tarkastuslävistyskoneet	6 111
— MDS-laitteet	1 156
— muut koneet	3 309

Asiakkaat. Asiakkaina olleista lähes kaikista kaupungin virastoista ja laitoksista olivat suurimmat käyttäjät

	veloitus, mk
— sähkölaitos, ...	1 130 000
— rakennusvirasto	916 000
— liikennelaitos	392 000
— sairaalavirasto laitoks.	241 000
— vesilaitos	183 000

Ulkopuolisina asiakkaina oli 44 kuntaa ja eräitä yksityisiä yrityksiä. Ulkopuolisiin kohdistunut laskutus oli 143 000 mk.

Talous. Tietojenkäsittelykeskuksen menot olivat kertomusvuonna 4 081 000 mk ja tulot 3 953 000 mk. Taloudellinen tulos, kun menoista katettiin 96,8%, oli parempi kuin minään aikaisempana toimintavuonna. Hyvään tulokseen vaikuttivat mm. henkilökunnan pysyvyys ja veloitus hintojen tarkistukset.

38. Tilastotoimisto

Tilastotoimiston tulevaisuutta koskeva kysymys oli esillä koko v:n 1972 ajan. Kaupunginhallituksen asettama organisaatiotoimikunta ehdotti 19.9. päiväämässään mietinnössä mm., että tilastotoimisto lakkautettaisiin sekä sen tehtävät ja henkilökunta siirrettäisiin perustettavaan tietokeskukseen. Myös tilastoneuvottelukunta lakkautettaisiin ja sen tehtävät siirrettäisiin tietopalveluneuvottelukunnalle. Mietintöön liittyi tietojenkäsittelykeskuksen ja tilastotoimiston päälliköiden yhteinen eriävä mielipide, jonka mukaan kuntasuunnittelurekisteritoimisto ja sen henkilökunta olisi siirrettävä tilastotoimistoon ja tietojenkäsittelykeskus henkilökuntiineen rahatoimiston alaisuudesta itsenäiseksi kaupunginhallituksen yleisjaoston alaiseksi virastoksi.

Kaupunginhallitus päätti 18.9. perustaa tietokeskus-nimisen tilapäisen palveluyksikön, jonka yleisenä tehtävänä on avustaa kaupungin virastoja ja laitoksia suorittamalla niille tietojen hankintaan ja käsittelyyn liittyviä palvelutehtäviä, siirtää tietojenkäsittelykeskuksen ja kuntasuunnittelurekisterin tietokeskukseen sekä määrätä nämä järjestelyt tulemaan voimaan 1.1.1973 lukien.

Organisaatiotoimikunnan mietintöä käsiteltiin lausunnon antamista varten 14.12. tilastoneuvottelukunnassa, joka päätti esittää, että asian jatkokäsittelyä varten nimettäisiin työryhmä. Kaupunginjohtaja asettikin työryhmän 30.12. kutsuen sen puheenjohtajaksi apul.kaup.joht. A. K. Loimarannan ja jäseniksi kanslianeuvos Gunnar Modeenin, ra-

hoitusjoht. Erkki Linturin, organisaatiopääll. Pertti Forsströmin ja toim.pääll. K-E. Forsbergin.

Kansainvälinen yhteistyö. Kaupunginhallituksen kutsusta pidettiin International Association of Municipal Statisticians (IAMS)-järjestön kahdeksas yleiskokous Helsingissä Finlandia-talossa 13.—15.6. Kokoukseen saapui kolmestatoista maasta yhteensä 42 osanottajaa sekä 15 heidän perheensä jäsentä tms. Ohjelmassa oli järjestöjen vuosikokousten lisäksi esitelmiä ja keskusteluja seuraavista aiheista: tilastomiehen rooli kunnallishallinnossa, kaupunkisuunnittelun tilastotarpeet, selektiivinen muuttoliike ja sen vaikutus kaupunkien väestöstruktuuriin sekä pendeli-liikennetilasto.

Helsingin seudun yhteiskuntatutkimuksen neuvottelukunnan (HESYN) henkilökunta oli tilastotoimiston kirjoissa. Tilastotoimiston toimistopäällikkö oli neuvottelukunnan jäsen ja sen työjaoston varapuheenjohtaja sekä toimi lisäksi HESYNin asettaman tilastoryhmän puheenjohtajana. Ajankohtaisena aiheena käsiteltiin kysymystä *seudullisesta* tilastontuotannosta.

Tilastoneuvottelukunta kokoontui kertomusvuonna kerran ja pöytäkirjassa oli 5 pykälää. Neuvottelukunta päätti ehdottaa kaupunginhallitukselle, että kaupunki järjestäisi 12.—13.6. 1973 pohjoismaisen kunnallistilastollisen kokouksen, johon kutsuttaisiin n. 50 osanottajaa.

Henkilökunta. Kertomusvuoden aikana erosi toimiston palveluksesta neljä henkilöä

siirtyäkseen eläkkeelle: yliaktuaari, kirjasto- ja arkistoamanuenssi, tilastosihteeri ja vahtimestari. Toimistoon valittiin kahdeksan viranhaltijaa: yliaktuaari, vt. kirjasto- ja arkistoamanuenssi, tilastosihteeri, neljä toimistoapulaista sekä vahtimestari.

HESYNIin valittiin kaksi työsuhteista tutkimussihteeriä.

Kurssit. Suomi Helsinkiin seminaariin osallistui yksi aktuaari. Kaupunginhallituksen koulutustoimikunnan järjestämille kurseille lähetettiin osanottajia seuraavasti: ATK-peruskurseille kolme ja kunnallishallinnon kurseille neljä henkilöä sekä toimistotekniikan kurseille ja johtamistaidon peruskurseille yksi henkilö. Kaupunginarkiston järjestämät asiakirjojen käsittelyn ja hoidon kurssit suoritti kolme henkilöä.

K u n n i a m e r k i t. Kirjasto- ja arkistoamanuenssi Laila Ruotsalaiselle ja kanslisti Ester Paasiolle myönnettiin SVR M I kr. Tilastosihteeri Tyyne Heimo sai Suomen Kaupunkiliiton kunniamerkin 25 vuoden palveluksesta.

Julkaisutoiminta. Toimintavuoden aikana valmistui julkaisuja seuraavasti:

	pvm.
Tilastollinen vuosikirja 1971	19.4.
Helsingin kaupungin virastot ja laitokset 1969	8.5.
Kunnalliskalenteri 1972	1.6.
Kommunalkalender 1972	1.6.
Ulkomaan kauppa ja merenkulku 1970 (HKT II—III)	12.6.
Kunnallinen asetuskokoelma 1971 . .	4.8.
Kommunal författningssamling 1971	28.8.
Terveys- ja sairaanhoito 1971 (HKT I:1)	3.11.
Opetuslaitokset 1970 (HKT VI)	13.12.

Julkaisua »Tilastollisia kuukausitietoja Helsingistä» ilmestyi 11 vihkoa, joista yksi kaksoisnumero. Yhteinen sivumäärä oli 424 (ed.v. 454). Irtolehtijärjestelmää noudattaen julkaistiin edelleen Helsingin kaupungin sää-

döskokoelma sekä Virastojen ja laitosten asiahakemisto.

Tutkimukset. Tilastollisessa kuukausijulkaisussa selostettiin seuraavat tilastotoimiston suorittamat *erikoistutkimukset*:

— Vuonna 1969 valmistuneisiin asuntoihin muuttaneet,

— Helsingin seudun muuttoliike 1966—69,

— Vuoden 1970 väestölaskennan ennakkotietoja Helsingin asuntokannasta ja väestöstä

— Asuntohakemukset kaupungin vuokra-asuntoihin 1970 sekä

— Kuolleena syntyneet 1958—68

Vuoden 1970 *väestölaskentatietojen* taulukointi. Tilastokeskuksen kanssa tehtiin monen vuoden valmistelun jälkeen sopimus valtion omaan taulukointiohjelmaan kuuluvien taulukoiden lisäksi »Helsinki-paketin» toimittamisesta. Vuoden aikana valmistuneet väestölaskennan ennakkotiedot julkaistiin tilastollisessa kuukausijulkaisussa.

Muut tutkimukset. HESYNin kanssa sovittiin pendelitutkimuksen kahden osatehtävän suorittamisesta tilastotoimiston toimesta. Osatutkimuksessa I käsiteltiin pendelöinnin laajuutta ja rakennetta valaisevia väestölaskentatietoja, osatutkimus IV oli pendeliväestön kulutukseen ja palvelusten käyttöön liittyviä rahavirtoja käsittelevä haastattelututkimus. Osatutkimus IV valmistui kertomusvuoden aikana ja osa osatutkimus I:n taulukoista toimitettiin joulukuussa.

Tietojen kerääminen *hotellitilastoa* varten lopetettiin tilastokeskuksen ryhdyttyä keräämään vastaavia tietoja, joiden luovuttamisesta tilastotoimistolle saatiin aikaan sopimus.

Henkikirjoituksen yhteydessä saatiin nyt ensimmäisen kerran tietoja *kielijakaumasta* alueittain ja ikäryhmittäin. Henkikirjoituksen mukaan ruotsinkielisten lukumäärä oli n. 10% suurempi kuin väestölaskennan antama tulos.

Kaupunginhallituksen asettaman nuorisokomitean tehtyä esityksen eräiden tutkimusten suorittamisesta, kaupunginhallitus päätti

kehottaa tilastotoimistoa suorittamaan yhteistoiminnassa huolto-, lastensuojelu- ja terveydenhoitovirastojen sekä lastentarhaintoimiston ja suomenkielisten kansakoulujen kanslian kanssa tutkimukset *moniongelma-perheistä* ja niiden tarvitsemasta huollosta sekä *lasten kesänvietosta*. Molemmat tutkimukset pantiin alulle kertomusvuoden aikana. Moniongelma-perhetutkimus suoritettiin huoltoaktien perusteella, lasten kesänvietto-tutkimus osaksi postihaastatteluna, osaksi koulujen ja lastentarhojen välityksellä jaet- tujen haastattelulomakkeiden avulla.

Kaupunginhallitus antoi lastensuojelulau- takunnan esityksestä tilastotoimiston tehtäväksi *au-lasten olosuhteita* koskevan tutki- muksen suorittamisen. Työ aloitettiin kerto- musvuoden aikana.

Kaupunginhallituksen asettaman nuorisopoliittisen komitean esityksestä tilastotoimisto sai tehtäväkseen nuorisotyötä tekevien järjestöjen toimintaa valaisevan aineiston analysoinnin. Selvitys valmistui kertomus- vuonna.

Kouluosuunnittelutoimiston esityksestä uu- distettiin ammatillisille oppilaitoksille lähete- tyt tiedustelulomakkeet. Kouluosuunnittelua varten kerättiin kansakouluilta rakennus- ja tilatietoja.

Toimisto ja sen *reikäkorttiosasto* palveli- vat usein tai laajennetuin tilastoin eri hal- lintokuntia mm. seuraavasti:

— Marian sairaalan patologiselle osastolle annettiin tietoja koepaloista ja näytteiden määrästä,

— kaupunginkanslian kuntasuunnittelutoi- mistolle, kaupunkisuunnitteluvirastolle, ja Helsingin seutukaavaliitolle annettiin erikois- tietoja rakennustoiminnasta,

— rakennusvirastolle ja henkilöasiainkes- kuskelle toimitettiin tietoja työtapaturmista,

— palolaitos sai tietoja sairauslomista,

— urheilu- ja ulkoiluvirastoa varten käsitel- tiin veneitä koskevaa tietomateriaalia sekä
— kaupunginkanslian taloussuunnittelutoi- mistoa varten kaupungin talouteen liittyviä tietoja.

Reikäkorttikoneyksikön koneitten kuor- mitus oli seuraava:

	% käytettävissä olleesta virka-ajasta	
	1971	1972
lajittelijat (2)	63	47
tabulaattori	67	59
repro	21	15

Lausunnot. Tilastotoimisto antoi kertomus- vuonna kaupunginhallitukselle seuraavia asioita koskevat lausunnot: kuntien kalleus- luokitus, musiikkilautakunnan esitys hel- sinkiläisten musiikkiharrastusta mittaaavasta tutkimuksesta, kähertäjäkoulukomitean esi- tys varojen myöntämiseksi kähertäjälikkeis- sä suoritettavaa haastattelututkimusta varten ja ammattioppilaitosten johtokunnan esitys vaaturikoulusta valmistuneiden henkilöiden työhön sijoittamista koskevan tutkimuksen aiheuttamien kustannusten suorittamisesta. Lisäksi annettiin kaupunginkanslian organi- saatiotoimistolle lausunto kaupungin ATK- tutkimuksen raporttiluonnoksesta sekä tilas- tokeskukselle väestön koulutusrakennetilas- toluonnoksesta.

Satunnaisia tietojen tarvitsijoita palveltiin mm. antamalla *erilaisia tietoja* seuraavasti: kaupunginkanslialle eräitä kielilainsäädän- nön tarkistamiskomitean pyytämiä tietoja, »Helsingin kaupunki ja sen hallinto»-kirjan toimikunnalle tietoja Helsingistä ja sen kun- nallishallinnosta, Suomen Kaupunkiliiton toimistolle arvio, miten Helsingin kanto- kykyluokan alentaminen kymmenestä yh- deksään vaikuttaisi kaupungin tuloihin ja menoihin, tilastokeskukselle tietoja kaupun- gin tutkimus- ja kehittämistyöstä, Helsingin hovioikeudelle huoneenvuokralaskentojen tuloksia sekä Zürichin kaupungin tilastotoi- mistolle selostus rakennuskustannusindeksin rakenteesta.

Hankinnat. Kertomusvuonna hankittiin kaksi sähkökirjoituskonetta, kaksi elektro- nista laskukonetta, neljä tukituolia ja Kari- hyllystö. Uudishankintojen yhteisarvo oli 6 219 (2 985) mk.

Kirjaston nidosten lukumäärä lisääntyi kertomusvuonna 1 098 (1 254) kappaleella. Lukuun sisältyi julkaisujen vaihtosopimuksen perusteella vastaanotettuja, lahjaksi saatuja sekä ostamalla hankittuja julkaisuja. Kirjastosta lainattiin kuittia vastaan 590 (665) teosta ja 120 (99) arkistokirjaa. Tutkijain lukusalissa käyntejä oli n. 270 (285).

Lähetysten lukumäärä oli kertomusvuonna 13 297 (12 515).

Toimiston *tulot* toiminnasta olivat 6 982 (7 725) mk. Sairausvakuutuskorvauksia kertyi 8 873 (5 079) mk.

Toimistolle oli varattu talousarviossa 3 090 255 mk, siirto- ja lisämäärärahat mukaan lukien käytettävissä oli yht. 3 102 940 mk. Kertomusvuoden *menot* olivat 3 019 268 mk.

39. Ulosottovirasto

Henkilökunta. Virastossa oli v. 1972 edelleen 14 vakinaista ulosottomiehen virkaa. Johtavan kaupunginvoudin virkaan nimitettiin varat. Erkki Hara 1.2. lukien.

Eri osastojen henkilökunnassa tapahtui kertomusvuonna seuraavia muutoksia:

— yksityisoikeudellisten saatavain osastolla *täytettiin* yksi tp. ulosottoapulaisen virka ja virastaan *erosi* yksi vakinainen ja yksi tp. ulosottoapulainen,

— verosaatavain osastolla *täytettiin* yksi tp. ulosottoapulaisen virka,

— rikostuomioiden täytäntöönpano-osastolle *valittiin* kuusi viranhaltijaa eli kaksi vakinaista ja neljä tp. ulosottoapulaista sekä virastaan *erosi* kaksi ulosottoapulaista, joista toinen siirtyi eläkkeelle,

— esikaupunki- ja palkanulosmittausosastolle *valittiin* viisi viranhaltijaa eli yksi vakinainen ja kolme tp. ulosottoapulaista ja yksi toimistoapulainen sekä palveluksesta *erosi* neljä henkilöä, joista eläkkeelle siirtyi ulosottoapulainen, työkyvyttömyyseläkkeelle ulosottoapulainen ja toimistoapulainen sekä muuhun toimeen yksi ulosottoapulainen,

— keskusosastolle *valittiin* yhdeksän henkilöä: kirjaaja, keskuskortistonhoitaja, kanslisti, viisi toimistoapulaista ja puhelunvälittäjä sekä osastolta *erosi* yhteensä yhdeksän henkilöä eli kassanhoitaja, kaksi toimistoapulaista ja puhelunvälittäjä, *eläkkeelle siirtyi* kirjaaja ja kolme toimistoapulaista sekä työkyvyttömyyseläkkeelle yksi toimistoapulainen.

Talous. Kertomusvuoden talousarviossa oli ulosottoviraston käyttöön myönnetty yhteensä 4 664 493 (ed.v. 4 129 155) mk. Vuoden varrella myönnettiin palkankorotuksista ym. aiheutuneita menoja varten 212 782 (195 060) mk, joten käytettävissä oli kaikkiaan 4 877 275 (4 324 215) mk, josta jäi käyttämättä 51 773 (66 073) mk.

Huonetilat. Ulosottoviraston käytössä kertomusvuonna olleiden huonetilojen pinta-ala oli kuten edellisenäkin vuonna, 2 482 m².

Viraston toiminta. Keskusosastolle saapui v. 1972 postitse tai viraston toimistoon jätettiin yht. 19 868 (ed.v. 21 861) asiaa, joissa pyydettiin velkatuomion, päätöksen, maksamismääräyksen, aviopuolisolle tai lapselle suoritettavaa elatusapua koskevan sopimuksen täytäntöönpanoa taikka osamaksukaupasta annetun tai muun lain nojalla yksityisoikeudellisessa asiassa virka-apua. Näistä täytäntöönpano- ja virka-apuasioista tuli yksityisoikeudellisten saatavain osastolle (12 204 (13 915) asiaa eli 61.4 (63.7) % sekä esikaupunki- ja palkanulosmittausosastolle vm. 7 664 (7 945) asiaa eli 38.6 (36.3) % kokonaismäärästä. Nämä osastot tilittivät keskusosastolle 40 872 (41 379) erässä yhteensä 11 277 859 (10 397 469) mk. Keskusosasto tilitti kertomusvuonna yksityisoikeudellisissa asioissa hakijoille yhteensä 11 200 550 (10 310 022) mk.

Veroja, maksuja ja muita julkisoikeudellisia saamisia, joiden ulosmittaus saa tapahtua ilman tuomiota tai päätöstä, saapui v. 1972 keskusosastolle seuraavasti:

39. Ulosottovirasto

	kpl
Helsingin verovirastolta:	
veroja ja niiden ennakkoja	41 579
Eri toimeksiantajilta:	
— Helsingissä maksuunpantuja erilaisia muita veroja ja maksuja	73 431
Muilta paikkakunnilta:	
— julkisoikeudellisia saamisia, sakkoja ja korvauksia lukuun ottamatta	32 072
Yhteensä	147 082

Viraston perittäväksi jätettiin yhteensä 147 082 (136 792) julkisoikeudellista saamista (sakkoja ja valtiolle tuomittuja korvauksia lukuun ottamatta) yhteismäärältään 118 801 649 (107 983 623) mk.

Verosaatavain osaston sekä esikaupunkija palkanulosmittausosaston toimesta perittiin ja tilitettiin keskusosastolle ja maksuvelvolliset maksoivat viraston kassaan tai lähettivät postisiirron välityksin julkisoikeudellisten saamisten suorituksia seuraavasti:

	Maksu- eriä	mk
Helsingin kaupungille	4 105	323 561
Valtiolle	52 294	33 787 100
Helsingissä maksuunpantuja erilaisia muita julkisoikeudellisia saamisia	28 704	5 939 439
Muiden paikkakuntien toimeksiantajille	19 232	3 727 557
Yhteensä	104 335	43 777 657

Edellä mainitusta 104 335 erästä ulosottoapulaiset perivät suoraan maksuvelvollisilta 28 462 erää sekä ulosmittasivat palkasta tai eläkkeestä 22 071 erää ja Uudenmaan lääninkonttorin suorittamista ennakonpalautuksista 5 903 erää. Viraston toimistoon maksettiin 4 770 ja postin välityksellä saapui 43 129 erää. Kaikista maksuista oli kokonaissuorituksia 69 527 ja osasuorituksia 34 808.

Helsingin kaupungissa maksuunpantuja veroja ja maksuja perittiin kertomusvuonna yhteensä 85 103 (77 679) erässä veronlisäykseen 40 050 100 (34 059 257) mk.

Ulosottovirastoon saapuneiden, muita julkisoikeudellisia saamisia kuin sakkoja ja valtiolle tuomittuja korvauksia käsittävien toimeksiantojen lukumäärä nousi kertomusvuonna 10 290:llä ja markkamäärä 10 818 026 mk:lla.

Varattomuuden, osoitteen tuntemattomuuden ym. perimisesteiden vuoksi tai peruutettuina palautettiin keskusosastolle perimisasiakirjoja seuraavasti:

	Perimis- kortteja	mk
Valtion verojen jäämäluettelonoitteita	25 386	49 580 575
Helsingin kaupungin perimisasiakirjoja	2 696	136 224
Helsingissä maksuunpantuja muita veroja ja maksuja	24 410	7 017 013
Maaseudulta saapuneita toimeksiantoja	12 527	7 591 721
Yhteensä	65 019	64 325 533

toisille paikkakunnille siirrettiin perittäviksi 9 914 8 194 714 kaikkiaan 74 933 72 520 247

Estetodistuksin palautetut jäämäluettelonoitteet jakautuivat lukumääräisesti eri perimisesteiden mukaan prosentuaalisesti seuraavasti: varattomuus 31.0%, osoitteen tuntemattomuus 23.5%, sekalaiset esteet 12.7%, peruutettu 19.6% ja siirretty muualla perittäväksi 13.2%.

Sakko- ja valtion korvausasioita saapui keskusosastolle 28 233, joista 18 417 toimitettiin edelleen rikostuomioiden täytäntöönpano-osastolle sekä 9 816 esikaupunki- ja palkanulosmittausosastolle. Ensiksi mainittu osasto tilitti keskusosastolle sakkoja ja korvauksia yhteensä 7 776 erässä 558 874 mk ja

viimeksi mainittu osasto 6 595 erässä 462 874 mk, joten sakkoja ja korvauksia kertyi toimintavuoden aikana yhteensä 14 371 erässä 1 021 748 mk.

Vapausrangaistuksen täytäntöönpanoasioita saapui keskusosastolle yhteensä 2 201 (2 011), joista 1 357 (1 254) toimitettiin edelleen rikostuomioiden täytäntöönpano-osastolle sekä 844 (757) esikaupunki- ja palkanulosmittausosastolle.

Tiedoksiannettavia haasteita saapui keskusosastolle kertomusvuoden aikana 11 965 ja tiedoksiannettavia asiakirjoja 4 249, jotka kaikki on toimitettu edelleen esikaupunki- ja palkanulosmittausosastolle.

Keskusosastolla toiminut keskuskortisto lopetettiin 31.12.1970. Esikaupunki- ja palkanulosmittausosastolle perustettiin vastavasti 1.1.1971 alkaen palkkakortistoryhmä, jonka tehtävänä on pitää kortistoa voimassa olevista maksukielloista. Keskusosastolta ja yksityisoikeudellisten saatavain osastolta siirrettiin kummaltakin yksi työsopimussuhteen toimi em. osastolle.

Virastosta lähteneet postilähetykset ja kaantuivat eri osastojen kesken seuraavasti:

	kpl
— keskusosasto	89 096
— yksityisoikeudellisten saatavain osasto	642
— verosaatavain osasto	548
— rikostuomioiden täytäntöönpano-osasto	3 171
— esikaupunki- ja palkanulosmittausosasto	5 730
— ulosottoapulaisten lähetyksiä ..	149 878
Yhteensä	249 065

Yksityisoikeudellisten saatavain osasto. Kertomusvuonna osasto sai täytäntöön pantavaksi kaikkiaan 12 204 asiaa, mikä on 61.4% virastoon saapuneiden yksityisoikeudellisten asiain määrästä. Osaston toimesta suoritettiin 405 häätöä ja pakko- huutokauppoja toimitettiin 67.

Verosaatavain osaston toimesta perittiin kertomusvuonna julkisoikeudellisia saamisia seuraavasti:

	Maksu- eriä	mk
Valtion kantamia varsinaisia veroja	29 634	22 994 360
Kaupungin saamisia	2 018	155 259
Helsingissä maksuunpan- tuja sekalaisia veroja ja maksuja	16 211	4 187 077
Muilta paikkakunnilta ..	12 816	2 700 604

Rikostuomioiden täytäntöönpano-osastolle saapui kertomusvuonna uusia sakkoja ja valtion korvausasioita:

Uudenmaan lääninhallitukselta	14 848
Muilta lääninhallituksilta	3 569
Yhteensä	18 417

Sakkoja ja korvauksia perittiin:

	Maksu- eriä	mk
Uudenmaan lääninhallituk- selta saapuneita	6 434	466 620
Muilta lääninhallituksilta saapuneita	1 342	92 254
Yhteensä	7 776	558 874

Näihin lukuihin sisältyy myös osamaksuja sekä etukäteen suoritettuja ja Poliisisanomien perusteella perittyjä sakkoja ja korvauksia.

Sakkoluettelonnotteita lähetettiin vankiloihin täytäntöön pantaviksi 3 371.

Varattomuuden, osoitteen tuntemattomuuden tai muiden syiden perusteella palautettiin kertomusvuonna sakkoluettelonnotteita

Uudenmaan lääninhallitukselle	4 918
Muille lääninhallituksille	1 484
Yhteensä	6 402

39. Ulosottovirasto

Rangaistusluettelonoitteita saapui osastolle	1 357
Tuomittuja saatettiin vapausrangaistustaan kärsimään	499
Palautettiin lääninhallituksille osoitteen tuntemattomuuden tai muiden syiden perusteella	824
Täytäntöön panematta oli vuoden päättyessä	34

Esikaupunki- ja palkanulosmittausosastolle saapui yksityisoikeudellisia toimeksiantoja kaikkiaan 7 664, mikä on 38.6% virastoon saapuneista yksityisoikeudellisista asioista. Huutokauppoja pidettiin kertomusvuonna osaston toimesta 38 ja häätöjä toimitettiin 249.

Veroja ja muita julkisoikeudellisia saamisia perittiin osaston toimesta seuraavasti:

	Maksu- eriä	mk
Valtion kantamia varsinaisia veroja	22 660	10 792 741
Kaupungin saamisia	2 087	168 302
Helsingin kaupungissa maksuunpantuja erilaisia veroja ja maksuja	12 493	1 752 362
Muilta paikkakunnilta tulleista tehtävistä	6 416	1 026 953
Yhteensä	43 656	13 740 358

Osastolla on hoidettu lisäksi verojen ja maksujen ulosmittausta palkasta ja eläkkeestä myös verosaatavain osaston osalta, milloin täyttä suoritusta ei ole saatu yhdestä palkka- tai eläke-erästä. Palkanulosmittausryhmä on perinyt veroja ja maksuja kaikkiaan 22 071 erässä.

Osasto sai uusia sakko- ja korvausasioita

Uudenmaan lääninhallitukselta	8 499
Muilta lääninhallituksilta	1 317
Yhteensä	9 816

Sakkoja ja korvauksia perittiin

	Maksu- eriä	mk
Uudenmaan lääninhallitukselta saapuneita	5 589	383 841
Muilta lääninhallituksilta saapuneita	1 006	79 033
Yhteensä	6 595	462 874

Näihin lukuihin sisältyy myös osamaksuja sekä etukäteen suoritettuja ja Poliisisanomien nojalla perittyjä sakkoja ja korvauksia.

Sakkoluettelonoitteita lähetettiin vankiloihin täytäntöön pantaviksi 148.

Varattomuuden, osoitteen tuntemattomuuden tai muiden syiden perusteella palautettiin kertomusvuonna sakkoluettelonoitteita

Uudenmaan lääninhallitukselle	3 598
Muille lääninhallituksille	607
Yhteensä	4 205

Rangaistusluettelonoitteita saapui osastolle	844
Niistä pantiin täytäntöön	383
Palautettiin osoitteen tuntemattomuuden tai muiden syiden perusteella	375
Täytäntöön panematta oli vuoden päättyessä	86
Toimitettavia haasteita saapui osastolle	11 965
ja tiedoksiannettavia asiakirjoja	4 249

Viraston kertomusvuonna suorittaman perinnän kokonaistulos oli 56 093 544 mk eli 7 373 827 mk, ts. 15.14% suurempi kuin edellisenä vuonna.

Perinnän kokonaistulos jakaantui eri osastojen osalle seuraavasti:

	mk	mk
Yksityisoikeudellisten saatavain osasto	7 894 501	(7 278 228)
Verosaatavain osasto	30 037 299	(25 865 277)
Rikostuomioiden täytäntöönpano-osasto	574 932	(553 698)
Esikaupunki- ja palkanulosmittausosasto	17 586 812	(15 022 514)

Lopuksi on mainittava, että veronkuittauslain ja siihen liittyvän veronkuittausasetuksen säännöksiä sovellettiin ja verosaatavain osaston toimesta tehdyt kuittausesitykset johtivat seuraaviin tuloksiin:

Helsingin veroviraston toimeksiantoja kuitattiin 3 796 kpl yhteismäärältään 861 624 mk. Muilta paikkakunnilta tulleita toimeksiantoja kuitattiin 686 kpl määrältään 96 538 mk eli yhteensä 4 482 kpl yhteismäärältään 958 162 mk.

Esikaupunki- ja palkanulosmittausosaston osalta olivat vastaavat luvut:

Helsingin veroviraston toimeksiantoja kuitattiin 2 262 kpl yhteismäärältään 432 861 mk ja muilta paikkakunnilta tulleita 340 kpl määrältään 37 140 mk eli yhteensä 2 602 kpl yhteismäärältään 470 001 mk.

Kuittausmenetelmän kokonaistulos oli siis kertomusvuonna 7 084 toimeksiantoa määrältään 1 428 163 mk.

Näitä lukuja ei ole otettu huomioon edellä olevissa tilastotiedoissa, koska varat eivät ole kulkeneet viraston kirjanpidon kautta.

40. Urheilu- ja ulkoiluvirasto

Kansliatoimisto. Vuoden 1972 päättyessä toimistossa oli 10 vakinaista viranhaltijaa sekä neljä työsuhteessa olevaa kuu-kausipalkkaista toimihenkilöä. Toimiston päällikkönä toimi sihteeri, lakit.lis. Pentti Mäkelä ja konttoripäällikkönä ekon. Pekka Helle.

Kansliatoimiston pitämään viraston diaariin kirjattiin kertomusvuonna 2 459 saapunutta ja 404 lähtenyttä kirjettä.

Viraston 12 viranhaltijalle myönnettiin sairauslomaa yhteensä 168 päivää ja 227 työntekijälle yhteensä 4 194 päivää. Kertomusvuoden aikana sattui 48 tapaturmaa, joista aiheutuneet 567 lomapäivää eivät sisälly em. lukuihin.

Viraston 18 autoa ajoivat yhteensä 354 477 km ja 17 viranhaltijaa tai työntekijää, joilla oli oikeus oman auton käyttämiseen virkatehtävissä, suorittivat virka-ajoa 98 927 km.

O h j a u s t o i m i s t o s s a oli kertomusvuoden aikana yksi vakinainen viranhaltija. Ympärivuotisessa työsuhteessa oli 16 henkilöä, joista 11 henkilöä toimi päätoimisena liikunnanohjaajana. Kausi- ja kurssiohjaajia oli opetustehtävissä vuoden aikana 70.

Toimistopäällikkönä toimi voimistelunopett. Aino Numminen.

Ohjaustoimintaa järjestettiin maksullisesti kausi- ja kurssiluontoisena eri toimintamuodoissa sekä lisäksi kaikille vapaana, avoimena neuvonta-, informaatio- ja tempausluontoisena. Toiminnan painopiste oli kuntoliikunnan palvelutarjonnassa, jota järjestettiin henkilökohtaiseen fyysisen kunnon mittaukseen perustuvana ohjelmointina kuntosaleissa sekä kuntovoimistelu- ja -ryhmäharjoitteluna. Uutena liikuntapalveluna käynnistyi vuoden alussa kuntovoimistelu-, retki- ja uintitoiminta 60 vuotta täyttäneille. Toimintasuunnitelman oli edellisen vuoden syyskuutena valmistanut työryhmä, jossa olivat ohjaustoimiston, terveydenhoitoviraston ja huoltoviraston edustajat. Lasten uimaopetustoimintaa jatkettiin edellisena toimintavuotena aloitetun kurssipalvelujärjestelmän mukaisesti uimahalleissa. Kurssit suunnattiin kansakoulujen kautta koulujen I-luokkien uimataidottomille oppilaille, jotka kouluopetuksen puitteissa eivät saaneet perusuimataidon opetusta.

Kuntoryhmätoiminta, joka tapahtui säännöllisenä harjoitteluna kaksi kertaa viikossa, jaettiin kolmeen erilliseen kauteen: kevätkausi, kesäkausi ja syyskausi. Toiminnan laajuutta kuvaa seuraava taulukko:

	Ohjaajia	Ryhmä	Osanottajia	Ohjauskertoja
Naisten kuntovoimistelu	24	59	2 388	1 300
Miesten kuntoryhmä	17	43	792	1 037
Yhteensä	41	102	3 180	2 337

(ed. v. 3 970)

Kuntosalitoiminta. Uudessa Koskelan kuntokeskuksessa, josta vuokrattiin tiloja Helsingin Invalidien yhdistykseltä, aloitettiin kuntosalitoiminta syyskaudella. Toimintaa

järjestettiin viidessä palvelukohteessa kahdessa erillisessä jaksossa (kevät- ja syysjakso) viikottaisesti toistuvana ohjattuna harjoitteluna. Toimintaa kuvaa seuraava taulukko:

Kuntosali	Ohjaajia	Osanottajia			Ohjauskertoja
		naisia	miehiä	yhteensä	
Stadion	3	1 293	781	2 074	1 344
Yrjönkatu 21	2	915	419	1 334	812
Kontula	2	688	554	1 242	852
Pirkkola	2	554	391	945	593
Koskela (syysk.)	1	108	—	108	78
	Yhteensä 10	3 558	2 145	5 703	3 678

(ed. v. 5 857)

60 v täyttäneiden kunto- ja liikuntapalvelu. 60 v täyttäneille järjestetty ohjattu kuntotoiminta käsitti kuntovoimistelun, retkitoiminnan ja erilliset eläkeläisten uintivuorot. Ohjaajina toimivat päätoimiset liikunnanohjaajat. Kuntovoimistelun osallistujilta vaadittiin lääkärintarkastus ennen harjoitteluun osallistumista. Kausimaksu oli 5 mk. Retkillä tutustuttiin Luukkaan ulkoilualueeseen ja oh-

jaustoimiston eri toimintakohteisiin. Eläkeläisten erillisiä uintivuoroja oli Urheilutalon uimahallissa kerran viikossa ja Koskelan kuntokeskuksen uimahallissa kahtena päivänä viikossa. Uintimaksu oli helsinkiläisiltä kansaneläkkeensaajilta 1.50 mk.

Toimintaa kuvaavat seuraavat osanottajaluvut:

paikka, kohde	kuntovoimistelu osanottajamäärä		retket osanottajamäärä	
	naisia	miehiä	naisia	miehiä
Stadion	113	71	42	22
Yrjönkatu 21	147	15	32	19
Pirkkola	29	42	24	12
Kontula	60	53	15	9
Koskela	76	32	17	12
Kumpula	15	—	—	—
Luukkaa	—	—	15	8
	Yhteensä 440	213	145	82

Urheilutalossa kävi n. 7 000 ja Koskelan kuntokeskuksessa n. 1 100 henkilöä uintikauden 1.9.—31.12. aikana.

Talvikauden kurssi- ja ohjaustoiminta. Pu-jottelun peruskursseja järjestettiin neljässä eri koulutusrinteessä. Niihin otti osaa yhteensä 193 oppilasta, jotka suorittivat 10 opetustuntia käsittävän kurssin. Ohjaustehtäviä hoiti kahdeksan alppihihdon opettajaa. Em. pu-

jottelukursseista oli 14 aikuisten kurssia ja neljä koulunuorison kurssia, jotka järjestettiin urheiluloman aikana.

Taitoluistelukurssit sijoitettiin Pirkkolan tekojäradalle joului- ja hiihtolomajaksoihin.

Pikaluistelun ohjauksen hoiti Helsingin Luistinkiitäjät Pirkkolan radalla. Mäenlaskun ohjauksesta vastasi Helsingin Hiihtoseura, joka hoiti myös mäkien kunnostuksen.

Kurssimuotoinen toiminta

Ohjauskohde	Kurssi- paikkoja	Kurssien luku- määrä	Ohjaus- kertoja	Osan- ottajien määrä
Pujottelu	4	18	144	193
Taitoluistelu ..	1	4	22	185

Avoin toiminta

Ohjauskohde	Ohjaus- paikkoja	Ohjaus- kertoja	Osan- ottajien määrä
Mäenlasku	5	104	86
Pikaluiستelu	1	10	80

Ohjattu ulkoilu ja retkeily. Kertomusvuoden aikana järjestettiin kahdeksan opastettua talvi- ja 17 kesäretkeä ja tilaisuutta. Osanottajia oli yhteensä 5 340. Retkien järjestäjinä toimivat edelleen Helsingin Latu, Helsingin Matkailuyhdistys ja Helsingin Työväen Retkeilijät. Ohjaustoimisto edusti kaupunkia Tahkon Hiihdon sekä Seitsemän Veljeksien hiihdon ja vaelluksen järjestelytoimikunnissa sekä hoiti yhteistoiminnan edellyttämät järjestely- ja informaatiotehtävät.

Tantsut. Kesäkauden aikana järjestettiin kuusi tantsutilaisuutta yhteistoiminnassa Seurasäätiön ja seitsemän kansantanssijärjestön kanssa. Tantsujen ohjelmaan kuului kansantanssiesityksiä, soittokunnan ja kuoron konsertteja, yleisön ohjattuja tansseja, leikkejä, kilpailuja ja yhteislauluja. Tantsutilaisuuksissa oli yleisöä yhteensä 4 000 henkilöä.

Uimakoulu- ja hengenpelastustyö. Keväällä ja kesällä suunnattiin uimaopetus lähinnä uimahalleihin ja allasuimaloihin. Tällöin tarjottiin kansakoulujen I-luokkien oppilaille ensisijainen varausoikeus kurssille. Kurssimaksu oli 5 mk. Kurseja pidettiin aikana 17.4.—18.8. Yrjönkadun, Pirkkolan, Kontulan, Topeliuksenkadun, Helsinginkadun, Lauttasaaren Yhteiskoulun, Koskelan kuntokeskuksen ja Hotelli Haagan uimahalleissa sekä Uimastadionilla ja Kumpulan uimalassa yhteensä 161. Halliurimakursseilla oli osanot-

tajia 2 714. Ohjaajina toimivat ohjaustoimiston päätoimiset liikunnanohjaajat. Lisäksi järjestettiin uimakoulutoimintaa 10 ulkorannalla 370 lapselle. Opetustehtäviä hoitivat rantojen uimavalvojat. Hengenpelastusnäytöksiä ja -harjoitustilaisuuksia järjestettiin kesän aikana 21. Lapsille järjestettyjä uimakursseja oli yht. 177, joilla oli 3 052 osanottajaa.

Aikuisille järjestettiin uimaopetusta sekä Uimastadionilla että Kumpulan uimalassa. Uimakursseihin otti osaa 237 henkilöä, joista uimataidon saavutti n. 50%. Kurssimaksu oli 30 mk. Lisäksi pidettiin Pirkkolan, Yrjönkadun ja Kontulan uimahalleissa keuhkokuumevuoden aikana 35 kurssia, joista kukin kurssi käsitti 10 opetuskertaa. Kurssilla oli osanottajia yht. 487. Uimakurssimaksu oli 30 mk henkilöltä. Ohjauksesta huolehtivat ohjaustoimiston liikunnanohjaajat.

Nuorison urheilu- ja palloilukoulut. Urheilun ja palloilun opetusta annettiin alkeis- ja jatkoryhmissä 7—16 -vuotiaille. Opetus oli maksutonta. Koulutustoimintaa järjestettiin 11 eri kohteessa siten, että aikana 5.—26.6. oli toimintaa Lauttasaaren, Pihlajamäen, Tapanilan, Kontulan ja Vuosaaren urheilukentillä sekä aikana 5.6.—10.8. Pirkkolan ja Käpylän urheilupuistoissa, Töölön pallokentällä sekä Laajasalon, Pakilan ja Vartiokylän urheilukentillä.

Urheilu- ja palloilukouluissa toimi 14 ohjaajaa ja niissä kävi kesän aikana n. 3 000 lasta.

Tenniskurssit. Kiinnostus tenniskursseja kohtaan jatkui edelleenkin voimakkaana. Kurseja järjestettiin Velodromin, Pirkkolan, Vartiokylän, Lauttasaaren, Pihlajamäen ja Mustikkamaan urheilukentillä, joilla opetustehtäviä hoiti 13 kurssiohjaajaa. Lisäksi järjestettiin Pirkkolassa erillinen nuorisokurssi. Osanottajien määrä 65 kurssilla oli 1 100.

Nuorten leirit. Helsinkiläiset urheilua ja muuta liikuntatoimintaa harjoittavat järjestöt järjestivät aikaisempaan tapaan kesäleirejä nuorisojäsenilleen. Kaupunki tuki

leirejä avustuksin ja pyrki valvomaan niiden tasoa suorittamalla seitsemän tarkastusta. Osanottajia leireillä oli yhteensä 934.

Tiedotus-, julkaisu- ja suhdetoiminta. Käytännöllistä tiedotustoimintaa ja esitelevikkiä sekä henkilökohtaista tiedotuspalvelua päästiin ratkaisevasti parantamaan elokuun puolivälissä, sillä 14.8. avattiin Yrjönkadun uimahallin tiloissa ala-aulan vieressä sijaitseva Liikuntapalveluasema, joka oli yleisön käytettävissä päivittäin klo 10—13 ja 14—17. Liikuntapalveluasema jakoi tietoa viraston palveluista ja toimi kausi- ja kurssipalvelujen myynti- ja vastaanottoasemana. Lisäksi urheilu-, ulkoilu- ja liikuntakysymyksissä annettiin tietoja ja jaettiin esitteitä myös järjestöjen, urheiluopistojen ym. yhteisöjen palveluista näiden lähettämien esitteiden ja materiaalin sallimin mahdollisuuksin. Liikuntapalveluun tuli aikana 14.8.—31.12. 2 053 puhelua ja asiakaskäyntejä oli n. 2 000. Liikuntapalvelun hoitajana toimi tiedotusneuvoja.

Ohjaustoimisto hoiti kertomusvuonna urheilu- ja ulkoiluviraston informaatiotoiminnan muilta osin pääasiassa entisin muodoin. Erilaisia viraston laitoksia, urheilu- ja ulkoilu-

lualueita, ohjattua toimintaa ja tempauksia esitteleviä taitelehtisiä, tiedotekortteja, karttoja ja ohjelmia julkaistiin ja jaettiin yleisölle suomen- ja ruotsinkielisinä 229 300 kpl.

Kouluille, järjestöille ja eri yhteisöille lainattiin audiovisuaalista materiaalia, josta mainittakoon kuusi äänitettyä 16 mm:n filmiä ja diakuva-arkisto, joka oli ahkerassa käytössä.

Sanomalehdistön välityksellä informoitiin yleisöä sekä maksetuin ilmoituksin että ajankohtaisin uutisin. Kallion virastotalon henkilökuntalehteen toimitettiin »Kuntosanomio».

Lisäksi ohjaustoimisto järjesti erilaisia informaatiotilaisuuksia mm. eri kunto- ja kurssiryhmiä ja ohjaajille ja kävi järjestöjen ja liikelaitosten sekä radion ja TV:n tilaisuuksissa selostamassa urheilu- ja ulkoiluviraston toimintaa. Vanhustenviikon näyttelyyn 1.—7.10. annettiin esitteitä, karttoja ja toimintaohjelmia yleisölle jaettavaksi.

Urheilun ja muun liikuntatoiminnan tukemiseen varattujen määrärahojen jakaminen järjestöille ja yhteisöille. Ohjaustoimisto suoritti lautakunnan toimesta myönnettyjen seuraavien määrärahojen esittelyvalmistelut:

Tarkoitus	Määräraha mk	Avustuksen saajia
Urheilu- ja muuta liikuntatoimintaa harjoittavien seurojen työn tukeminen	460 000	224
Urheilun piirijärjestöjen toiminnan tukeminen	70 000	7
Urheilua ja muuta liikuntatoimintaa harjoittavien seurojen nuorten leiritoiminnan tukeminen	15 000	24
Kaupungin virastojen ja laitosten liikuntatoiminnan tukeminen	10 000	39
Kansainvälisten kaupunkiotteluiden ja näyttösten järjestäjien tukeminen	15 000	5
Yhteensä	570 000	299

T e k n i l l i n e n t o i m i s t o hoiti lautakunnan hallinnossa olevien alueiden, rakennusten, laitosten ja laitteiden kunnossapito- sekä perusparannustöiden rakennuttajatehtävien teknillisuonteiset asiat, antoi viraston osastoille ja toimistoille teknillistä asiantuntija-apua sekä huolehti ko. tehtävien yleis- ja erityisvalvonnasta.

Toimiston henkilökuntaan kuului insinööri, kaksi rakennusmestaria sekä toimistoapula.

Toimiston päällikkönä toimi insinööri Timo Tiihonen.

Teknillisen toimiston toimesta lähetettiin kertomusvuoden aikana neljä tarjouspyyntöä kaikkiaan 30 toiminimelle. Tehtyjä piirius-

tuksia merkittiin diaariin 36 ja työtilauksia tehtiin 20. Saatujen tarjousten perusteella tehtiin kertomusvuoden aikana kaikkiaan neljä urakkasopimusta. Tilausten pohjalta hoidettiin ja valvottiin teknillisen toimiston toimesta 20 työtä, laskutusmäärältään n. 400 000 mk. Valvottavina olleissa työkohteissa pidettiin kaikkiaan 17 työmaakokousta.

Teknillinen toimisto suoritti lisäksi edellisen vuoden aikana tehtyjen urakkasopimusten mukaisten, laskutusmäärältään n. 700 000 mk:n töiden valvonnan sekä osallistui viraston eri osastojen omalla työvoimalla suorittamien kunnossapito- ja perusparannustöiden tekniseen neuvontaan ja avustamiseen.

Urheiluosasto

Henkilökunta. Osaston palveluksessa oli kertomusvuoden lopussa 12 viranhaltijaa. Yksi virka oli avoinna. Työsuhteisen henkilökunnan määrä oli korkeimmillaan heinäkuussa eli 335 henkilöä ja alimmillaan marraskuussa eli 192 henkilöä.

Osastopäällikkönä toimi voimistelunopettaja Esko Numminen.

Ulkourheilulaitokset. Urheiluosaston vuoden 1972 aikana kunnostamat kentät ja muut ulkourheilulaitokset olivat seuraavat:

Ulkourheilulaitokset	Lukumäärä
Yleisurheilukenttiä	15
Jalkapallo »	
ruohopintaisia	31
hiekkapintaisia	36
Pesäpallokenttiä	11
Koripallo »	28
Lentopallo »	62
Palloilu » (korttelikenttiä)	16
Tennis »	
massapintaisia	19
asfalttipintaisia	32
Ratsastuskenttiä	3
Pyöräilyratoja	1
Jousiammuntaratoja	1
Hypyrimäkiä	
kiinteitä	11
putkirakenteisia	3
Pujottelurinteitä	4
Kelkkämäkiä	3
Luistinratoja	58
Purupolkuja	4
Maaumaloita	2
Uimalammikoita	1
Uimarantoja	17
Voimistelualueita	1

Luistinratojen yhteinen pinta-ala oli 332 000 m². Kaupungin ratoja oli kaikkiaan 88. Jääkiekkokaukaloita oli 27. Viitoitettuja hiihtolatuja oli 280 km ja ulkoiluteitä 50 km, joista 26 km oli valaistu.

Ulkourheilulaitosten arvioitu kokonaiskäyttö kertomusvuonna oli seuraava:

Kesäkauden aikana

	Henkilöä
Urheilukentät	1 881 000
Uimalat	980 000

Talvikauden aikana

Luistinradat	1 951 000
------------------------	-----------

Ulkourheilulaitosten käyttö eri urheilumuotoihin kertomusvuoden aikana oli seuraava:

K e s ä k ä y t t ö

Urheilumuoto	Pääsymaksulliset kilpailut	Yleisöä	Pääsymaksuttomat kilpailut	Yleisöä	Varatut harjoitustunnit	Käyttö varatuilla tunneilla
Yleisurheilu	4	2 100	343	41 046	100	1 890
Jalkapalloilu	88	34 282	3 909	161 965	5 100	104 194
Koripalloilu	—	—	35	755	771	2 651
Käsipalloilu	—	—	13	400	31	240
Lentopalloilu	—	—	252	8 876	3 540	35 142
Maahockey	—	—	36	1 230	32	316
Pesäpalloilu	21	11 937	421	11 850	702	7 460
Pyöräily	1	500	42	3 200	122	2 400
Tennis	—	—	—	—	14 563	43 270
Uinti, uimaanäytökset ja vesipalloilu	2	1 122	53	600	—	—
Koiraurheilu	3	2 200	4	20	—	—
Ratsastus	8	270	—	—	—	—
Muut tilaisuudet	29	25 650	46	10 450	43	1 462
Yhteensä	156	78 061	5 154	240 392	25 004	199 025

T a l v i k ä y t t ö

Curling	—	—	—	—	71	191
Jääkiekkoilu	2	450	778	69 295	3 053	52 382
Jääpalloilu	9	2 320	160	11 640	122	1 682
Kaukalopalloilu	—	—	258	7 383	412	5 231
Hiihto ja mäenlasku	1	—	15	920	—	—
Pikaluistelu	—	—	23	1 870	108	2 155
Taitoluistelu	—	—	2	50	265	4 670
Talvijalkapalloilu	—	—	582	20 830	302	7 360
Muut tilaisuudet	1	860	14	3 975	—	—
Yhteensä	13	3 630	1 832	115 963	4 333	73 671

Urheilukentillä, uimaloissa ym. järjestettiin vuoden aikana yht. 7 155 kilpailu-, näytös- ja muuta tilaisuutta.

Maa-uimaloissa kävi kertomusvuonna yhteensä 459 706 henkilöä, josta määrästä Ui-

mastadionilla kävi 301 818 ja Kumpulassa 157 888 henkilöä.

Kertomusvuoden aikana olivat käytettävissä samat sisätoimintatilat kuin edellisnäkin vuonna.

Eri tilojen käyttömäärät:

Tilat	Harjoitustunteja	Harjoittelijoita	Kilpailuja
C-Messuhalli	2 179	32 920	278
Kumpulan uimala	1 865	11 232	2
Pirkkolan urheiluhalli			
pallotiluhalli	2 098	32 296	331
uimahalli	204	394 048 ¹⁾	31
voimailusali	694	5 560	—
Ruskeasuon urheiluhallit	13 476	102 903	721
Stadionin itäsivun salit	6 110	74 960	56
Soutustadion	1 920	1 813	—
Yrjönkadun uimahalli			
uimahallit	988	165 779 ¹⁾	—
urheiluhalli	3 263	37 983	—
Yhteensä	32 797	859 494	1 419

Uudisrakennustöitä suoritettiin kertomusvuonna seuraavasti: suuren tekojääradan maastotöiden aloittaminen Oulunkylän urheilupuistossa, nurmialueen rakentaminen Talin ja Siltämäen urheilupuistoissa, ulkoilutien valaistuksen rakentaminen välille Viilarintie—Myllymestarintie, viraston keskusvaraston alueen raivaus ja täyttötöiden aloittaminen sekä Etelä-Haagan urheilukentän pukusuojan rakentaminen.

Perusparannustöitä suoritettiin seuraavasti: Humalluodossa Merimelojien majan lattian peruskorjaus ja rakennuksen rungon oikaisu, kolmen jääkiekkokaukalon rakentaminen jääkiekkokentille, jääkiekko- ja pallotilukentän valaistuksen rakentaminen Pitäjänmäen lähiökentälle, Meilahden urheilupuiston pesäpallokentän, Kaisaniemen kentän vanhan pukusuojan ja Herttoniemen urheilupuiston majan peruskorjausten suorittaminen, Etelä-Haagan urheilukentän ja Laajasalon lähiökentän suoja-aitojen rakentaminen, Kontulan lähiökentällä sijaitsevan tenniskentän asfaltoiminen ja aidan rakentaminen sekä Herttoniemen hypyrimäen huoltorakennuksen sähkölämmityksen ja valaistuksen sekä mäen valaistuksen rakentaminen.

¹⁾ Kokonaiskäyttöä.

Ulkoiluosasto

Henkilökunta. Kertomusvuoden päättyessä oli osaston palveluksessa 12 viranhaltijaa. Yksi virka oli avoinna. Työsuhteista henkilökuntaa oli eniten heinäkuussa eli 260 henkilöä ja vähiten joulukuussa eli 90 henkilöä.

Ulkoilualueet ja -puistot. Osaston hoidossa oli kertomusvuoden päättyessä yhteensä 13 ulkoilualuetta ja kahdeksan ulkoilupuistoa. Lautakunnan hallintoon siirrettiin vuoden aikana Karjakaiwon ulkoilualueeseen liitetty n. 6.9 ha:n suuruinen maa-alue ja Kaunissaaren ulkoilualueeseen liitetty n. 3.5 ha:n suuruinen Lilla Korpholmen sekä kokonaan uutena alueena 308.7 ha:n suuruinen Vaakkoin ulkoilualue Vihdissä. Lisäksi lautakunnan hallintoon ja urheiluosaston hoitoon siirrettiin Tervasaari penkereineen ja venesatama-alueineen.

Ulkoilualueiden yhteispinta-ala oli kertomusvuoden päättyessä 5 104 ha ja ulkoilupuistojen 210 ha eli osaston hoidossa oli virkistysalueita kaikkiaan 5 314 ha.

Eri ulkoilualueilla päivittäin suoritettuun kulkuneuvojen laskentaan sekä eräiden liikennöitsijöiden antamiin ilmoituksiin samoin kuin eräissä tapauksissa pistokokein suoritet-

40. Urheilu- ja ulkoiluvirasto

- Nuuksionpään rakennusten peruskunnostus, Kattilan uimarannan hiekoitus ja väliaikaisen pysäköintipaikan teko sekä vanhan kaatopaikan tasaus ja nurmetus;
- Pihlajasaarella sähkökaapelin tuonti saareen ja muuntajan rakentaminen, isännän asunnon sähköistäminen, kanavan ruoppaus Pikku-Pihlajasaarella, ravintolan ja kioskin korjaustöiden jatkaminen, kahden sadekatoksen rakentaminen sekä käärmeluodolla maantasaustöiden aloittaminen ja rakennusten kunnostus;
- Pirttimäessä ulkoilumajan vanhan osan peruskorjaustöiden aloittaminen;
- Rastilassa ulkoilumajan alakerroksen töiden jatkaminen, huoltorakennuksessa sosiaalitilojen korjaustöiden aloittaminen, isännän asunnon peruskorjaus sisätiloissa, leirintämökkien korjaustöiden sekä leirintäaluetöiden jatkaminen;
- Salmessa tulotien levennys ja istutustyöt, porakaivon vesisäiliön laajennustyöt, keskustan pääojan aukaisu, hiihtohissien ylävalvontakopin asennus sekä päärakennuksen purku ja maantasaus;
- Satamasaarella käymälöiden tarhojen korjaus sekä Malkasaarella keittokatoksen turvekaton uusiminen;
- Seurasaarella ravintolan viemäryön loppuunsaattaminen, maantäyttötöiden jatkaminen, etumiehen asunnon ja kahden kioskirakennuksen lämpöeristystyöt, lammin sillan uusiminen sekä tulosillan uusimistöiden aloittaminen;
- Tullisaarella uuden vastaanottorakennuksen rakentaminen leirintäalueelle ja sähkökäyttöisten porttien asentaminen, talvivesijohdon vetäminen isännän asuntoon, aitan, talouskellarin ja leipomotuvan kattojen uusiminen sekä leirintäalueen salaojitus ja rakennusten ulkomaa-lauksen suorittaminen;
- Uutelassa päärakennuksen vesikaton uusiminen osittain ja sisäkorjausten suorittaminen sekä ent. väenrakennuksen purkaminen ja kivijalan tasaaminen;
- Varsasaarella huoltoteiden rakentaminen jätteiden laivausta varten ja ns. jätelaiturin rakentaminen sekä
- Stadionin retkeilymajassa sisäkorjaustöiden suorittaminen eteishallissa ja seurusteluhuoneessa.

Venesatamat. Kertomusvuoden aikana jatkettiin rakennustöitä mm. Pajalahden, Lemislahden, Strömsinlahden ja Vartiokylänlahden venesatamissa ja suoritettiin Iso-Sarvaston venesatama-alueelle johtavan väylän ruoppaus. Urakoitsijalla rakennutettiin 10 uutta teräsbetonista venelaituriponttonia, joiden avulla lisättiin venepaikkojen määrää eri venesatamissa.

Kaupungin venepaikkoja vuokrattiin vuoden aikana ulkoiluosaston toimesta seuraavasti:

	Vuokrattu	Peräkiinnikkeiset paikat	Peräkiinnikkeet- tömät paikat	Yhteensä
— yksityisille		1 192	315	1 507
— veneyhteisöille		3 208	721	3 929
— venehuoltamoille		20	16	36
— poliisille		15	—	15
— rakennusvirastolle		—	16	16
		Yhteensä 4 435	1 068	5 503
vuokraamatta (yksit.)		38	89	127
		venepaikkoja yhteensä 4 473	1 157	5 630

Venepaikkojen määrän kehitys vuosina 1968—1972

	1968	1969	1970	1971	1972
Venepaikkoja	4 127	4 335	4 865	5 325	5 630

Kalastus ja merilinnustus sekä riistanhoito. Kaupungin vesillä kalastamiseen oikeuttavia pyydyslupia myytiin kertomusvuoden aikana yhteensä 6 284 (ed.v. 6 808). Nämä jakaantuivat eri pyydysten kesken seuraavasti:

Pyydys	Lupien määrä	
	1971	1972
— uistin	3 312	2 839
— verkko	2 566	2 527
— koukku	380	440
— pitkäsiima	345	258
— rysä	42	49
— katiska	162	171
— trooli	1	—
yhteensä	6 808	6 284

Kaupungin merialueelle istutettiin 6 400 kaksivuotista meritaimenta, 800 000 vasta kuoriutunutta hauenpoikasta ja 800 kesän vanhaa hauenpoikasta. Eri kalastuseurojen ja -yhteisöjen toimesta istutettiin lisäksi yhteensä 250 000 hauenpoikasta.

Vuokrasopimusten perusteella harjoitti yhdeksän helsinkiläistä metsästysseuraa merilinnustusta kaupungin ulkoalustoilla. Kaikkiaan ammuttiin n. 1 500 allia.

Kertomusvuoden aikana tarkastettiin 310 kalastajan ja merilinnustajan luvat. Joukko

luvattomia pyydyksiä takavarikoitiin, minkä lisäksi muutamilta henkilöiltä perittiin lunastusmaksuja luvattomasti asetetuista pyydyksistä. Kaksi henkilöä asetettiin syytteesen luvattomasta metsästyksestä.

Fasaanien ja muiden lintujen ruokintaan käytettiin vuoden aikana rehua kaikkiaan 380 kg. Riistanruokintapaikkoja oli käytössä 14.

Matkailijapalvelu. Rastilan ja Tullisaaren leirintäalueilla kävi kertomusvuonna 13 532 suomalaista ja 26 695 ulkomaalaista leirintämatkailijaa eli matkailijoita oli kaikkiaan 40 227 henkeä. Ulkomaalaiset matkailijat olivat kotoisin 75 eri maasta.

Molemmilla leirintäalueilla tapahtuneita matkailijoiden yöpymisiä oli yhteensä 98 719, mikä oli 10.5% enemmän kuin edellisenä vuonna. Ulkomaalaisten matkailijoiden osalta lisäys oli 12.6% ja kotimaisten osalta 5.9%. Kaikista yöpymisistä oli ulkomaalaisten matkailijoiden osuus 69.7%. Ulkomaalaiset viipyivät Rastilassa keskimäärin 2.6 vrk ja Tullisaarella 2.5 vrk henkeä kohti. Kotimaisten leirintämatkailijoiden kohdalla vastaavat luvut olivat 2.2 vrk ja 2.3 vrk.

Leirintäalueilla tapahtuvien yöpymisten määrä on vuosina 1968—1972 kehittynyt seuraavasti:

	1968	1969	1970	1971	1972
Suomalaisia	18 154	16 563	22 648	28 285	29 947
Ulkomaalaisia	24 258	26 702	31 655	61 068	68 772
Yhteensä	42 412	43 265	54 303	89 353	98 719

Suomen Retkeilymajajärjestölle vuokratussa Stadionin retkeilymajassa yöpyi kertomusvuoden aikana 13 228 kotimaista ja

19 622 ulkomaalaista vierasta eli yhteensä oli 32 850 yöpymistä. Edellisenä vuonna vastaavat luvut olivat 12 398, 19 486 ja 31 884.

Virkistys- ja viihdytystoiminta. Lautakunnan toimesta myönnettiin 162 suuriperheille ja vähävaraiselle äidille sekä heidän 146 nuorimmalle lapselleen ilmainen 14 vuorokauden pituinen loma Lomaliiton, Virkamiesliiton, Svenska Semesterförbundetin ja Lasten Kesän lomakodeissa. Äitien lomapäiviä yht. 2 268 ja lasten 2 044 eli kaikkiaan 4 312 lomapäivää.

Kesäkuukausina järjestettiin kaupungin eri puistoissa yhteensä 105 ulkoilmakonserttia, joihin osallistui kuusi soittokuntaa ja 18 kuoroa. Kaupungissa toimiviin kesäteattereihin järjestettiin kolme vapaanäytäntöä. Kotiseutretkien kohteina olivat Suomenlinna, Kaivopuisto ja Särkän linnake sekä Vanhakaupunki ja Vartiokylän linnavuori. Juhannusaaton pidettiin tavanmukaiset kokonpolttamistilaisuudet Hietarannassa, Kaivopuiston rannassa ja Tervasaassa.

Tiedotus- ja julkaisutoiminta. Tiedotustoimintaa harjoitettiin entisin muodoin mm. julkisen sanan esitelmien, tiedotustilaisuuksien ja painettujen esitteiden avulla.

Eläintarhaosasto

Henkilökunta. Eläintarhaosaston henkilökuntaan kuului kertomusvuoden aikana yhdeksän viranhaltijaa ja 45 pysyvästi palkattua työntekijää. Tilapäisen henkilökunnan määrä oli korkeimmillaan 45 henkeä.

Toiminta. Eläintarhassa kävi kertomusvuoden aikana maksaneita kävijöitä seuraavasti:

	aikuisia	lapsia	yhteensä
Korkeasaaren lauttalla	280 051	115 648	395 699
Moottoriveneillä .	97 884	36 446	134 330
Yhteensä	377 935	152 094	530 029

Tämän lisäksi Korkeasaassa kävi huomattava määrä alle 4-vuotiaita lapsia, joiden lukumäärä ei esiinny tilastossa. Heidän osuu-

dekseen on arvioitu n. 15%. Lisäksi tilastosta puuttuvat talvella Korkeasaassa vierailleet, jotka tulivat jään yli Mustikkamaalta ilmaiseksi. Kertomusvuoden talvella kävi vieraita arviolta n. 35 000. Edelliseen toimintavuoteen verrattuna kasvoi kävijöiden määrä 69 809:llä.

Eläinkanta. Kertomusvuoden päättyessä Korkeasaaren eläinkanta käsitti n. 225 eri eläinlajia ja n. 1 400 eläinyksilöä. Uusista eläinhankinnoista mainittakoon kolme pikkupandaa, joista SOK lahjoitti kaksi, yksi aasiankultakissa, kaksi kiinanleopardia (vaihto Leipzigin eläintarhan kanssa), yksi lumileopardi (vaihto Chicagon eläintarhan kanssa), viisi valkohäntäpeuraa, kolme saiga-antilooppia, yksi paksusarvilamma, neljä töyh-töyhibistä, kuusi lumihanhea, neljä punakaulahanhea sekä neljä sepelhanhea ja kolme nummiriekkoa.

Kertomusvuoden aikana myytiin tai vaihdettiin uusiin eläimiin 68 nisäkstä ja 16 lintua.

Kertomusvuoden aikana syntyi Korkeasaassa 177 nisäkäs yksilöä ja 87 lintuyksilöä. Arvokkaimmat näistä olivat lumileopardit, joita syntyi seitsemän ja joista viisi jäi eloon. Erikoisin oli albinokarhu, joka syntyi tammiukuussa.

Kertomusvuonna kuoli joitakin vanhoja eläimiä ja muutamia eläimiä menetettiin sairauksien ja vammautumisien takia. Merkittävintä tappio koettiin siinä, että luonnosta eläintarhaan joutuneiden hirvenvasojen kasvatusta ei onnistunut.

Rakennustyöt ym. Kertomusvuoden aikana saatiin edellisenä vuonna aloitettu apinatalon peruskorjaus tehdyksi. Ulkotarhat jäivät määrärahojen niukkuuden vuoksi kunnostamatta. Tämän lisäksi tehtiin joitakin pienehköjä korjaustyöitä omalla työvoimalla.

Kertomusvuoden alkupuolella saatiin maa- ja metsätalousministeriön toimilupapäätös, jota v:n 1971 eläinsuojelulaki edellyttää. Toimilupa on määräaikainen ja päättyy v:n 1976 lopussa. Luvan jatkaminen edellyttää eläin-

tarhassa varsin huomattavia saneerauksia sekä eläintiloissa että rehujen säilytys- ja käsittelytiloissa.

Menot ja tulot

Käyttömeno t olivat kokonaisuudessaan 11 705 861 mk, josta 1 488 004 mk tuli lautakunnan ja viraston, 5 092 621 mk urheiluosaston, 3 051 709 mk ulkoiluosaston ja 2 073 527 mk eläintarhaosaston osalle. Avustusten määrä oli 667 000 mk.

Muista menoista oli 4 361 803 mk kiinteistöjen hoitoa ja kunnossapitoa sekä 5 061 419

mk kiinteän käyttöomaisuuden korkoja ja poistoja.

Urheilutoimen uudisrakennustöihin käytettiin 2 932 444 mk, josta 1 354 840 mk urheilun, 1 223 230 mk ulkoilun ja 354 374 mk Korkeasaaren eläintarhan osalle.

Perusparannustöihin käytettiin 1 000 731 mk, josta 549 914 mk urheilun, 340 364 mk ulkoilun ja 110 453 mk Korkeasaaren eläintarhan osalle.

Tulot olivat kokonaisuudessaan 5 276 454 mk, josta urheilunohjauksesta 294 487 mk, urheilulaitoksista 3 238 976 mk, ulkoilusta 940 660 mk ja Korkeasaaren eläintarhasta 802 331 mk.

41. Vesilaitos¹⁾

Yleistä

Vuonna 1972 eli vesilaitoksen 96. toimintavuonna veden valmistus oli 83 milj.m³, joka merkitsee 6%:n kasvua edelliseen vuoteen verrattuna. Vedenmyynti oli toimintavuonna 73.9 milj.m³, josta myynti muille kunnille oli 3.6 milj.m³. Vedenvalmistuksen kasvu oli 4% Helsingin alueella huolimatta siitä, että väkiluku aleni n. 5 000 hengellä. Loput 2% olivat Vantaalle ja Espooseen tapahtuneen vedenmyynnin lisäystä. Vedenhankintalähteenä oli pääasiassa Vantaanjoen vesistö, josta saatiin 94.1% ja Hiidenvedestä 5.3% tarvittavasta raakavedestä ja pohjavettä käytettiin 0.6%.

Vesilaitoksen organisaatiossa ja tehtävissä ei tapahtunut oleellisia muutoksia. Laitoksen henkilökunta oli vuoden lopussa 517 henkeä.

Vuoden aikana olivat vesilaitoksen varsinaiset menot 48.60 milj.mk ja tulot 45.91 milj.mk. Tilivuoden tappio oli siten 2.70 milj.mk. Vedenhinta oli 50 p/m³. Kaupunginvaltuusto päätti 08.03.1972 korottaa vedenhinnan 54 p/m³.

Tämä hinnankorotus pysyy sen hinta- ja palkkaneuvoston tekemän periaatepäätöksen puitteissa, joka sallii vedenhinnan korotuksen 20% hintasäännöstelyn alkaessa voimassaoleeseen vedenhintaan. Hinta- ja palkkaneuvosto ei kuitenkaan vahvistanut ko. korotusta, joten tilivuoden tulos jäi tappiolliseksi. Jatkuva kustannustason nousu sekä kaupungin keskushallinnon liikelaitoksille asettamat

lähivuosina toteutuvat lisävelvotteet tulevat aiheuttamaan voimakasta korotustarvetta vedenhintaan, mitä kuitenkin on nykyisen hintasäännöstelyn vallitessa vaikea toteuttaa. Tällöin vaaditaan vesilaitostoiminnan hoidossa tiukkaa säästäväisyyttä.

Vedentutkimustoimintaa suoritettiin pääpiirteissään saman laajuisena ja -laatuisena kuin edellisinäkin vuosina.

Yhteistyö vesilaitostoiminnassa Helsingin, Espoon ja Vantaan välillä jatkui entisten sopimusten pohjalta. Vesilaitoksen työnä aloitettiin toimintavuonna yhteisen Pitkäläskoski-Konala -pääsyöttöjohdon rakentaminen.

Kertomusvuoden aikana laadittiin edellä mainittujen ns. kolmisopimuskuntien raakavedenhankinnan runkosopimus, johon sisältyy mm. osallistuminen Päijänne-hankkeen toteuttamiseen. Tämä sopimus sekä Päijänne-hankkeen teknillinen suunnitelma hyväksyttiin valtuustossa 14.6. Samalla valtuusto päätti osallistua 47%:n osuudella rahoituspääomasta, joka vastaa 6.12 m³/sek. vesivarausta, yhdeksän kunnan, yhden kuntainliiton ja yhden osakeyhtiön toimesta perustettavaan Pääkaupunkiseudun Vesi Oy -nimiseen osakeyhtiöön. Yhtiön tehtävänä on Päijänne-hankkeen toteuttaminen ja käyttö. Osakeyhtiön perustamistoimet aloitettiin kertomusvuoden aikana. Yksityiskohtaiset tunnelisuunnitelmat saatiin vesilaitoksella valmiiksi I rakennusjakson osalta. Myös muiden rakennusjaksojen suunnittelu oli käynnissä.

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu vesilaitoksen toimintakertomuksen eripainoksessa.

Vanhankaupungin vedenpuhdistuslaitoksen peruskorjauksen II vaiheeseen liittyvät kalliotilat eli puhdasvesialtaat, jälkikemikaalointi ja korkeapainepumppuasema otettiin käyttöön kertomusvuoden keväällä.

Vesijohtoja rakennettiin vuoden aikana yhteensä 20,4 km, mikä on n. 12,4% vähemmän kuin v. 1971. Vesijohtoverkkoon liittyi 450 uutta kuluttajaa, joten vuoden lopussa oli kuluttajia kaikkiaan 14 662. Kaivojen ja ajettavan veden varassa oli vajaat 4% kaupungin väestöstä.

Kertomusvuoden aikana otettiin vesilaskutuksessa käyttöön ATK:hon perustuva arviolaskutusjärjestelmä. Tässä järjestelmässä mittarien luku suoritetaan pääosalla kuluttajia kerran vuodessa, joten muut neljännesvuosilaskut perustuvat kulutusarvioon. Menetelmän käyttöönotto onnistui verraten hyvin ja alkukokemukset ovat olleet myönteisiä.

Henkilökunta ja organisaatio

Toimintavuoden aikana vesilaitoksen organisaatiosäännöissä tapahtui eräitä muutoksia ja täydennyksiä. Vuoden aikana saatiin laitoksen organisaatiosääntöjen laatiminen päätökseen vahvistamalla osastojen eri toimistojen toimintasäännöt.

Kaupunginhallitus täytti toimintavuoden aikana avoimena olleen toimitusjohtajan viran. Tähän virkaan nimitettiin 28.3. lukien tekn.tri Seppo Priha, joka oli hoitanut virkaa vs. toimitusjohtajana 16.11.1971 lukien.

Koko laitoksen henkilökunta käsitti vuoden lopussa 517 henkilöä vastaavan luvun ollessa edellisenä vuonna 526. Toimintavuoden aikana vakituiseen palvelussuhteeseen tuli 49 henkilöä, erosi 43 henkilöä ja henkilökunnan keskuudessa tapahtui kolme kuolemantapausta. Eläkkeelle jäi vuoden aikana 12 henkilöä.

Vuoden alussa aloitti toimintansa 2-vuotiskaudeksi valittu uusi tuotantokomitea, jonka

puheenjohtajana kertomusvuonna toimi toimitusjohtaja ja sihteerinä työntekijäin edustaja. Uudelle tuotantokomitealle järjestettiin mm. yritysdemokratiaa käsittelevä koulutusilaisuus. Toimintavuoden aikana valittiin myös kaupunginhallituksen hyväksymien toimintaohjeiden mukaisesti laitokselle uusi työturvallisuustoimikunta ja uudet työturvallisuuselimet.

Kertomusvuonna pyrittiin kehittämään henkilökunnalle tarkoitettua tiedonvälitystä, koordinoimalla tiedotustoimintaa ja tehostamalla eri tiedotuskanavien käyttöä. Henkilökunnan sisäistä koulutustoimintaa jatkettiin aikaisempaan tapaan. Laitos tuki myös henkilökunnan harrastetoimintaa.

Taloudellinen tulos

Kokonaiskustannukset kasvoivat kertomusvuonna edellisen vuoden arvosta 12,66%. Tulojen kasvu oli 12,84%. Kokonaismenojen määrä oli 48,6 mmk ja kokonaistulojen 45,9 mmk. Tappion määrä oli 2,7 mmk. Tappion määrä johtui lähinnä alhaisesta vedenmyyntihinnasta 50 p/m³.

Kokonaiskustannuksista oli kiinteiden pääomakustannusten osuus 53,2 (56,8)%, palkkojen 20,4 (19,7)%, kemikaalien ja sähkön 11,1 (10,1)% sekä muiden kustannusten 15,3 (13,4)%.

Toimintavuoden tappion määrä oli 1,0% vesilaitoksen vuoden alussa olleesta käyttöomaisuuden arvosta, joka oli 257,8 mmk. Kun otetaan huomioon käyttömenojen kustannuksiin sisältyvä 6%:n mukainen käyttöomaisuuden korko 15,3 mmk, voidaan todeta laitoksen tuottaneen n. 5,0%:n koron sijoitetulle pääomalle.

Vedenhankinta

Hydrologinen katsaus. Yleisen vesitilanteen suhteen vuoden alku oli vähävetinen, kevät-

tulva normaali sekä loppukesä ja syksy tavallista runsasvetisempiä. Vuoden sadanta Vantaanjoen vesistöalueella, 616 mm, oli hieman vähäisempi kuin vuosijakson 1931—60 keskimääräinen sadanta (663 mm). Lumipeitteen vesiarvon maksimi, 78 mm, oli alle normaalin (106 mm). Kevättulvan huipuvirtaama Oulunkylässä oli 119 m³/s, mikä on myös pienempi kuin mainitun vuosijakson keskiarvo (MHQ = 144 m³/s). Elokuun sadanta, 195 mm, oli poikkeuksellisen suuri, n. 2.5-kertainen normaaliin verrattuna, mistä syystä tällöin esiintyi vesistöissä huomattavaa tulvimista. Syksyllä esiintyi vedennousua marras-joulukuussa. Vuoden keskivirtaama Vantaanjoessa, 15.4 m³/s, oli suunnilleen normaali (MQ = 15.1 m³/s).

Vantaanjoen säännöstely. Edellisen syksyn vähäsaateisuuden vuoksi olivat vedenkorkeudet vuoden alkaessa useissa säännöstelyjärvisissä huomattavasti alle ylärajakorkeuksien, minkä vuoksi talvijouksutukset niistä jäivät tavallista pienemmiksi. Kevättulvan aikana kaikki säännöstelyjärvet täyttyivät. Kesällä jouduttiin säännöstelyvarastoja käyttämään vain vähäisessä määrin Vantaanjoen virtaaman lisäämiseksi. Elokuun lopulla tapahtui nopeata ja poikkeuksellisen runsasta vedenousua etenkin Kytä- ja Tuusulanjärvessä. Loppusyksyllä säännöstelyjärvet täyttyivät normaaliin tapaan ylärajoilleen. Vesistöalueella tehtiin eräitä kunnossapitotöitä mm. Kytäjärven maapadon peruskorjaus.

Hiidenveden säännöstely ja vedenotto. Vuoden alkupuolella oli Hiidenveden ja sen latvajärvien tulovesimäärät vähäisiä ja padoista voitiin juoksuttaa vain minimivirtaamia. Kevättulvan aikana järvien vedenpinnat nousivat normaalisti. Myös elokuussa tapahtui huomattavaa vedenousua. Loppusyksyllä järvet täyttyivät helposti ylärajoilleen. Juoksutus Väänteenjoen padolla oli elokuun puolivälistä vuoden loppuun melko runsasta, keskimäärin 10 m³/s. Samoin latvajärvien vesivarastot säilyivät suurina ja juoksutukset niistä olivat ajoittain runsaita.

Hiidenvedestä pumputtiin vettä talvella 2.8 milj.m³, kesällä ja syksyllä 1.7 milj.m³ eli yhteensä vuoden aikana 4.5 milj.m³.

Hiidenvesi-suunnitelman katselmuksen toinen vaihe, joka käsittää lähinnä vahingonkorvausten tarkistuksen, käynnistyi vuoden aikana ja katselmuskokoukset pidettiin jouluun alussa. Täydentäviä maastotutkimuksia tehtiin talven ja kevään aikana latvajärvillä sekä kevään ja kesän aikana Hiidenvedellä. Syys-lokakuussa suoritettiin Karnaisenkosken liettyneen alasuvarannon perkaus. Tehtäviin kuului myös korvaus- yms. asioiden käsittelyä.

Vedentutkimustoiminta

Vedenhankintavesistöjen tutkimukset ja veden laatu. Vantaanjoen vesistön ja Hiidenveden vedenlaatututkimuksia sekä satunnaisen likaantumislilmöiden, kuten öljyn- ja jätevesihäiriöiden, tarkkailua tehtiin ympäri vuoden. Kesällä antoi paljon lisätyötä sekä vedenlaatua vaarantavien leväkasvujen edellytysten tutkimus että kasvujen uhatessa toteutettujen torjuntatoimenpiteiden seuraaminen.

Vantaanjoen vesistön vedenlaatututkimukset olivat samalla vesienvalvontaviranomaisen hyväksymiä vesistön tilaa selvittäviä, jätevesiä vesistöön laskeville kunnille, teollisuuslaitoksille ym. määrättyjen velvoitetutkimuksia. Tämä rationalisoitu yhteistutkimus sisällytettiin Vantaanjoen ja Helsingin seudun viesiensuojeluyhdistyksen toimesta aikaan saatuun vesistön jätevesipuhdistamoiden yhteistarkkailuun, millä toiminnalla osaltaan pyrittiin ehkäisemään Vantaanjoen vesistön likaantumisen lisääntymistä. Mainitut vesistötutkimukset käsittivät lähes 30 kpl enimmäkseen kuukausittain tarkkailtua Vantaanjoen vesistön jokihavaintokohtaa. Karjaanjoen vesistön latvajärvet sekä Hiidenvesi ja Lohjanjärvi mukaanlukien on järvihavaintokohtia puolestaan 26 kpl, joista näytteitä otetaan yhteensä 2—5 kertaa vuodessa. Limno-

logiset järvien levämassa- ja perustuotantotutkimukset tehtiin kesällä Hiidenvedessä viikottain, mutta muissa järvissä harvemmin. Vedenpuhdistusta vaarantavien levien tarkkailua tehtiin jokivesistä kesäkautena viikottain tarpeellisista havaintokohdista.

Näiden lisäksi puhdistuslaitosten käyttö-tarkkailulaboratoriot säännöllisesti tutkivat raakaveden laatua vedenottamoiden lähituntumassa ja Silvolan tekoaltaassa.

Vesijohtoveden valvontatutkimukset ja laadun tarkkailu. Terveystieteiden edellyttämää vesijohtoveden laadun valvontaa varten tutkittiin bakteriologisen laadun suhteen useista kohdin jakeluverkon alueelta päivittäin työviikon aikana otettuja näytteitä. Samaa tarkoitusta varten puhdistus- ja pohjavesilaitosten jakeluverkossa olevaa vettä tutkittiin fysikaalis-kemiallisesti ja laitosten vedenottamoiden raakavettä myös bakteriologisesti lääkintöhallituksen valvontatutkimuksesta antamien määräysten mukaisesti.

Vedenpuhdistuksen käyttötarkkailuna tehdyt vedenlaadun tutkimukset sisälsivät raakaveden ja laitoksilta lähtevän veden päivittäistä fysikaalis-kemiallista, bakteriologista ja esteettistä laadun määrittämistä. Näitä määrittämiä tehtiin myös em. valvonnan bakteriologisessa tutkimuksessa vesijohtoverkon alueella otetuista vesinäytteistä. Vesijohtoveden laadun varmistamista koskevaan tarkkailuun sisältyivät lisäksi kuukausittain laitosten raaka- ja puhdasvesistä suoritettavat laajat vesianalyysit hivenpitoisuusmäärittämiin sekä usein sattuneiden vesistön öljy-, levä- tai ammoniakkihäiriöiden takia tehdyt erilliset vesien esteettisen laadun tutkimukset.

Vedenhankintasuunnitelmiin liittyvät tutkimukset. Päijänteen Asikkalanselältä otettavaksi suunnitellun raakaveden laatu ja vedenpuhdistus vesijohtovedeksi olivat tehostuvan tutkimuksen kohteena. Järviveden jokivedestä eroava luonne ja Päijänteestä kyseen ollen, mahdolliset puunjalostusteollisuuden jäteaineiden vaikutukset vaativat veden vähäistenkin aineisten ja niiden vaikutusten pitkälle

menevää selvittämistä ja vedenpuhdistuksen normaalien ja tehostettujen menetelmien kokeilua parhaaseen puhdistustulokseen pääsemiseksi. Asikkalanselän raakaveden puhdistuskokeet tehtiin pienoiskoelaitoksessa Helsinkiin kuljetetusta vedestä. Kokeiden suoritusta suuremmissa laitoksissa tehtiin myös vastaavan laatuista raakavettä käyttävässä vedenpuhdistuslaitoksessa Jyväskylän mlk:n Janakan laitoksessa.

Koko Päijännettä koskevaa vesistön tilaa ja kuormistusta sekä kehityksen kulkua selvittävää tutkimusta jatkettiin yhteistyössä Jyväskylän hydrobiologisen laitoksen kanssa. Päijänteen tutkimuksiin keskittyneenä laitoksena tämä saa tutkimustilauksensa monilta Päijänteeseen käyttö- ja suojeleintressiä omaavilta elimiltä, yhteisöiltä tai laitoksilta, ja niin ollen se tutkimusvelvoitukseensa tehokkaasti tuo esille vesistön suojelun kannalta tärkeitä havaintoja ja näkökohtia.

Vesijohtoveden valmistus

Vedenpuhdistus- ja pohjavesilaitosten toiminta. Puhdistuslaitosten toiminta puhdistusprosessin suhteen oli toimintavuonna normaalia. Vanhankaupungin laitoksen peruskorjauksen toisen vaiheen valmistuttua huhtikuulla, siirrettiin veden puhdistuksen kuormaa tälle laitokselle. Tämä mahdollistettiin pääasiassa jakelualueen rajoja muuttamalla sekä osittain käyttämällä Alppilan painekorotusaseman pumppuja. Näin voitiin toteuttaa Pitkäkosken laitoksella suoritettavat suurehkot korjaus- ja muutostyöt.

Raakaveden vähyiden vuoksi joutui Vanhankaupungin laitos ottamaan veden joinakin aikoina suoraan Vantaanjoesta.

Toimintavuoden kokonaispumpuaminen oli 83 241 000 m³, josta Vanhankaupungin osuus oli 36 992 000 m³ eli 44.4%, Pitkäkosken 45 699 000 m³ eli 54.9% ja pohjavesilaitosten 550 000 m³ eli 0.7%. Kokonaispumpuamisen kasvu edellisestä vuodesta oli

4 741 000 m³ eli 6.0%. Keskimääräinen vuorokautinen pumppuaminen oli 227 400 m³. Suurin vuorokautinen pumppuaminen, 276 100 m³, oli 30.6. ja pienin, 131 000 m³, oli 24.6.

Kemikaalien kulutus. Syksyn runsaista saateista johtuen kasvoi kaliumpermanganaatin kulutuksena mitattavien lika-aineiden pitoisuus puhdistuslaitosten käyttämässä raakavedessä, jolloin saostuskemikaalin, alumiinisulfaatin, kulutus lisääntyi sekä Vanhankaupungin että Pitkälkosken vedenpuhdistuslaitoksella vastaavasti määrään 69.6 g/m³ ja 70.1 g/m³ v:n 1971 arvojen oltua 66.1 g/m³ ja 63.7 g/m³. Toisaalta vähävetisyys talvikauden aikana aikeutti raakaveden ammoniakkipitoisuudessa voimakasta nousua, mikä puolestaan lisäsi kloorin menekkiä edellisen vuoden arvoista 12.0 g/m³ Vanhankaupungin laitoksella ja 8.6 g/m³ Pitkälkosken laitoksella toimintavuonna arvoihin 13.1 g/m³ ja 13.2 g/m³. Näiden happamien kemikaalien lisääntynyt käyttö johti edelleen suurempaan kalkin kulutukseen, mikä Vanhankaupungin laitoksella nousi edellisen vuoden arvosta 25.1 g/m³ arvoon 31.6 g/m³ ja Pitkälkosken laitoksella arvosta 20.8 g/m³ arvoon 30.3 g/m³. Mainittujen kemikaalien kulutuksessa tapahtunut kasvu oli siis Vanhankaupungin laitoksella suhteellisesti vähäisempi kuin Pitkälkosken laitoksella. Tämä johtui pääasiassa siitä, että Vanhankaupungin laitoksella ei toimintavuonna ollut tarpeen niin suuressa määrin kuin v. 1971 käyttää Silvolan tekoaltaan veden asemasta raakavetenä jokivettä, mikä huonompilaatuisena vaatisi mainittuja kemikaaleja enemmän. Vähäisemmästä jokivedenotosta johtuen väheni Vanhankaupungin laitoksella myös haju- ja makuominaisuuksien parantamiseen käytettävien natriumklooriitin ja aktiivihieilen kulutukset.

Muiden kemikaalien kulutuksissa ei kummallakaan puhdistuslaitoksella tapahtunut huomattavia muutoksia.

Energian kulutus ja tuotanto. Sähköenergiaa kulutettiin koko laitoksella yht. 35.3

milj. kWh, josta määrästä 33.2 milj. kWh oli ostettua ja 2.1 milj. kWh vesilaitoksen itse tuottamaa energiaa. Puhdistus- ja pohjavesilaitoksilla käytettiin energiaa yhteensä 32.1 milj. kWh ja laitoksen muu energiankäyttö oli 3.2 milj. kWh. Vesijohtoverkkoon pumputtua vesiyksikköä kohti oli energian kulutus 0.42 kWh/m³.

Veden myynti

Varsinaisille kuluttajille myydyin veden määrä oli 73 920 000 m³.

Kolmisopimuskunnille myydyin veden määrä oli Espoossa ja Vantaalla yhteensä 3 602 000 m³, joka oli 4.9% laitoksen vedenmyynnistä.

Lasketun myynnin lisäksi puhdistuslaitoksilta toimitettuun vesimäärään sisältyi mm. tulipalojen sammutukseen ja kadunrakennustöihin käytetty vesi, vesijohtoverkon vuotojen yhteydessä hukkaan mennyt vesi sekä lisäksi mittarinluentakauden ja kalenterivuoden erosta johtuva erotus.

Kuluttajien määrä lisääntyi 450:llä, joten laitoksella oli vuoden lopussa yhteensä 14 662 kuluttajaa. Lisäys johtui etupäässä kaupungin pohjoisten ja itäisten alueiden omakotitalojen liittymisistä vesijohtoverkkoon.

Tonttijohtojen määrä lisääntyi 444:llä. Vuoden lopussa oli tonttijohtoja kaikkiaan 15 907 kpl.

Vedenjakelu

Vesijohtoverkon kokonaispituus kertomusvuoden lopussa oli 849 552 m. Näistä pääjohtoja, NS 600 tai suurempia, oli 92 929 m eli n. 11% kaikista johdoista ja jakelujohtoja, NS 600 tai pienempiä, oli 756 599 m.

Vesijohtoverkon lisäys toimintavuoden aikana oli 20 443 m. Kun otetaan huomioon samana aikana käytöstä poistetut johdot, 3 917 m, oli nettolisäys 16 526 m. Verkon lisäänty-

minen ei vastannut pitkän tähtäyksen suunnitelman tavoitteita, vaan jäi puuttumaan siitä n. 5 km. Syynä tähän on pidettävä vesijohtojen rakentamisen yhteydessä tapahtunutta viemäri-rakennustoiminnan vähenemistä, johon taas puolestaan on ollut vaikuttamassa kaavoituksen keskeneräisyys.

Toimintavuoden aikana rakennettiin lisäksi Helsingin, Espoon ja Vantaan yhteistä pääjohtoa Pitkälän vedenpuhdistuslaitokselta länteen Konalan suuntaan 1 455 m, joka johtotyö edelleen jatkuu. Johto on läpimitaltaan NS 1 000 ja NS 800. Tämän johtotyön yhteydessä käytettiin ensi kertaa esijännitetyjä teräsbetoniputkia.

Paitsi mainittua ns. kolmikuntajohtoa on merkittävimmistä muista pääjohtotöistä mainittava Vanhankaupungin—Myllypuron NS 1 000 ja NS 800 pääjohdon loppuunrakentaminen, yht. 1 841 m ja Koskelantiellä ja Vanhankaupungin puhdistuslaitosalueella NS 800 pääjohdon muutostyöt, yht. 833 m sekä Oulunkylän pääjohdon NS 800 ensimmäisen vaiheen loppuunsaattaminen, 525 m.

Jakelujohtoja rakennettiin pääasiallisesti seuraavissa alueellisissa rakennuskohteissa: Vartiokylässä, Mellunkylässä, Tapaninkylässä, Suurmetsässä ja Laajasalossa.

Vesijohtoverkon yksityiskohtainen suunnittelu jatkui pääasiallisesti Pohjois-Haagan, Kannelmäen, Puistolän ja Vuosaaren alueilla. Kaavoitukseen liittyvää yleisluontoista suunnittelua tapahtui Pukinmäen, Malmin, Puistolän asemanseudun, Laajasalon ja Kampin kaavarunkoalueilla.

Vesijohtoverkon vuodot. Kertomusvuoden aikana tapahtui jakelujohdoissa 133 vuotoa eli yksi vuoto 6 387 m kohti. Lukumäärää on pidettävä keskimääräistä vähäisempänä. Tonttijohtovuotoja oli 84 eli yksi vuoto 190 tonttijohtoa kohti. Yksikään esiintyneistä vuodoista ei aiheuttanut laajempia jakeluhäiriöitä ja ne korjattiin yleensä saman vuorokauden kuluessa.

Tarkastustoiminta. Tarkastustoimisto tarkasti ja hyväksyi kertomusvuonna yhteensä

829 (ed.v. 824) kiinteistön vesijohto- ja viemäripiirustukset. Työkohteitten laajuutta kuvaava luku eli viemäriverkkoon liitettyjen laitteiden lukumäärä piirustuksissa oli yht. 48 988 (45 607) kpl. Vesijohto- ja viemäri-asennustöiden tarkastuskäyntejä tehtiin 3 357 (3 536).

Kiinteistöjen vesijohdoissa ja viemäreissä sattuneista vuodoista tai muista häiriöistä aiheutuneita tarkastuksia suoritettiin 11 kpl. Laitokselle hyväksymistä varten toimitettuja vesijohto- ja viemäri-laitteita ja -tarvikkeita koskevia lausuntoja annettiin 29 kpl.

Kaupungin vesijohto- ja viemäriverkkoon liitettävien kiinteistöjen vesijohto- ja viemäritöitä suorittamaan oikeutettujen urakoitsijoiden 3-vuotistoimikausi päättyi 31.12.1971. Uusi toimikausi alkoi 1.1.1972, jolloin myös urakoitsijasopimukset ja takuusitoumukset uusittiin. Urakoitsijoita oli vuoden lopussa yhteensä 106 toiminimeä. Lisäystä oli edelliseen vuoteen verrattuna viisi toiminimeä.

Sisäjohtotoimisto. Suurimmat sisäjohtotasennuskohteet olivat helmikuussa valmistuneet Vanhankaupungin puhdistuslaitoksen kalliotilojen putkityöt, keväällä valmistuneet Ilmala I:n 1. kerroksen muutostyö sekä Erottajan kalliosuoja. Meneillään ovat edelleen Kyläsaaren jätteenpolttolaitoksen ja Myllypuron kalliosuojan työt. Lisäksi sisäjohtotoimisto suoritti putkiasennustöitä Pitkälän vedenpuhdistuslaitoksella ja Auran sairaalassa.

Helsingin kaupungin omistamissa kiinteistöissä tehtiin putkistokorjaus- ja huoltotöitä yht. 1 298 kpl.

Rakennustoiminta

Vanhankaupungin vedenpuhdistuslaitoksen peruskorjaukseen liittyvät työt valmistuivat kokonaisuudessaan kertomusvuoden keväällä, jolloin puhtaan veden säännöllinen pumpaus voitiin aloittaa laitoksen peruskorjailta puolelta. Samanaikaisesti päättyi kaikki

vedenkäsittelytoiminta Vanhankaupungin Siltasaarella, jonne vedenpuhdistuslaitos viime vuosisadan puolella aikoinaan oli perustettu.

Roihuvuoren vesisäiliön suunnitelmat valmistuivat vuoden loppupuolella ja kaupunginhallitus hyväksyi säiliön pääpiirustukset 27.11. Säiliölle johtavan pääjohdon rakennustyöt aloitettiin niin ikään marraskuussa.

Vedenpuhdistuslaitosten tehon lisäämiseen ja vedenpuhdistusmenetelmien kehittämiseen liittyviä suunnittelu- ja tutkimustöitä jatkettiin kertomusvuoden aikana.

Päijänne-hanke. Kuluneena vuonna tehtiin Päijänne-hankkeen toteuttamiseksi ratkaisevat päätökset. Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Hyvinkää, Nurmijärvi, Sipoo, Porvoon mlk, Oy Alko Ab sekä Tuusulan, Keravan ja Järvenpään muodostama kuntainliitto varasivat kukin tietyn vesimäärän, sitoutuivat sen mukaan määräytyvään kustannusosuuteen, hyväksyivät teknillisen suunnitelman ja allekirjoittivat Pääkaupunkiseudun Vesi Oy -nimisen yhtiön yhtiösopimuksen. Helsingin kaupunki sitoutui 19.12. pidetyssä yhtiökokouksessa lunastamaan 6 120 osaketta eli 47.1% osakepääomasta, joka merkitsee 6.12 m³/s vesivarausta. Yhtiö aloittaa toimintansa v:n 1973 alussa.

Vesioikeuskäsittelyyn liittyen toimittivat kolmisopimuskunnat luvan hakijoina keväällä vastineensa vesioikeuksille hankkeen johdosta tehtyihin valituksiin. Kaikki katselmustoimituksessa ja sen seurauksena kertyneet asiakirjat ovat siis vesioikeuksissa käsiteltävinä.

Valtion rahoituksesta käytiin edelleen neuvotteluja. Syksyllä voitiin kuitenkin todeta, ettei valtion ensi vuodeen tulo- ja menoarvio sisällä määrärahaa Päijänne-hankkeen rahoittamiseksi.

Päijänne-tunnelin ja siihen liittyvien vesiteknillisten rakenteiden suunnittelussa oli pääpaino toisella rakennusjaksolla ensimmäisen jakson urakka-asiakirjojen ollessa jo

valmiita. Maastotutkimukset käsittivät kallioperätutkimuksia, läjitysalueiden pohjatutkimuksia ja pohjaveden havaintoputkien asennusta. Pohjaveden korkeus- ja laatuhavaintoja jatkettiin edelleen yhteistoiminnassa vesihallituksen hydrologian toimiston kanssa. Kaivojen kuivumismahdollisuudesta laadittiin arvio ja suunniteltiin veden toimittaminen tunnelilinjalle.

Kolmisopimuskuntien yhteistoiminta

Kolmisopimuskuntien yhteistoiminta kohdistui pääosaltaan Päijänne-hankkeeseen. Keskeisenä asiana siinä oli organisaatiokysymys. Vedentarvealueen muiden kuntien ja eräiden yhtiöiden kanssa v:n 1971 lopulla aloitettujen neuvottelujen tuloksena tarkoituksenmukaisimmaksi organisaatiomuodoksi todettiin osakeyhtiö. Muita esillä olleita vaihtoehtoja olivat sopimuslautakunta ja kuntainliitto. Neuvottelujen tuloksen perusteella kolmisopimustoimikunta valmisteli yhdessä pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunnan toimiston kanssa osakeyhtiön perustamiseen tarvittavat organisaatiosäännökset. Toimintavuoden alussa saatiin selvitettyksi myös osakkaiden vesivaraukset ja niiden perusteella määräytyvä kustannusten jako. Osakkeiden tehtyä sitovat päätökset hankkeeseen liittymisestä vedenhankintayhtiön perustamisasiakirjat allekirjoitettiin heinäkuussa. Yhtiön varsinaisen toiminnan aloittaminen siirtyi v:n 1973 puolelle.

Päijänne-hankkeeseen liittyen hyväksyttiin myös 6.10.1965 allekirjoitetun kolmisopimuksen muuttamista koskeva esitys sopijakunnissa. Uudessa sopimuksessa on mm. määritelty Päijännehankkeen niveltäminen sopijakuntien nykyisiin vedenhankintajärjestelmiin sekä kustannusten jako. Myös on sovittu, ettei Hiidenvesi-järjestelmän jatkosuunnitelmia toteuteta, vaan järjestelmä jää Päijänne-tunnelin valmistuttua varajärjestelmäksi. Sen edelleen kehittämiseen myöhem-

mässä vaiheessa, mikäli tarve vaatii, on varattu mahdollisuus.

Päijänteen vedenlaatututkimuksia jatkettiin edellisten vuosien tapaan. Lisäksi kolmisopimuskunnat osallistuivat yhdessä Pohjois-Päijänteen ja Kymijoen vesiensuojeluyhdistyksen sekä Päijät-Hämeen seutukaavaliiton kanssa Jyväskylän hydrobiologiselta tutkimuslaitokselta tehtyyn tilaukseen, joka käsitti selvityksen Päijänteen tutkimustarpeesta.

Kolmisopimuskuntien yhteisen puhdistuslaitoksen suunnitteluun liittyvät kokeet Jyväskylän mlk:n Vaajakosken vedenpuhdistuslaitoksella sekä Helsingin Pitkäkosen puhdistuslaitoksella saatiin toimintavuonna päätökseen. Tutkimustulosten selvittely jatkuu v. 1973.

Yhteislaitoksen suunnitteluun liittyen sopijakunnat päättivät myös otsonointikokeiden suorittamisesta ja niiden tilaamisesta Helsingin kaupungin vesilaitokselta. Kokeet aloitetaan v. 1973 Vaajakosken laitoksella käyttäen raakavetenä Päijänteen vettä.

Yhteisen syöttöjohdon Pitkäköski—Konalan rakennustyöt Honkatien ja Konalan välillä aloitettiin toimintavuoden keväällä. Noin 3.6 km pitkistä johtourakasta oli valmistunut vuoden loppuun mennessä yksi kilometri. Jo aikaisemmin on rakennettu n. yhden km:n pituinen johdon alkuosa Pitkäköskelta Honkatielle.

Vuoden lopulla tuli kolmisopimuskuntien kunnallishallitusten käsiteltäväksi esitys Espoon ja Kirkkonummen välisestä vedenmyyntisopimuksesta, joka liittyy v. 1970 tehtyyn ns. vesilaitossopimukseen. Asian käsittely siirtyi v:lle 1973.

Toimintavuonna tuli esille myös kysymys kolmisopimuskuntien vesilaitosalan yhteistoiminnan niveltämisestä Pääkaupunkiseu-

dun yhteistyötoimikunnan toimintaan. Kysymys liittyi lähinnä pääkaupunkiseudun raakavedenhankinnan pitkän tähtäyksen koordinointiin, jonka on todettu kuuluvan myös YTT:n toimialaan. Vuoden lopulla YTT antoi asiasta suosituksen, jonka mukaan ne pääkaupunkiseudun raakavedenhankintaa koskevat yhteistoimintakysymykset, joita ei ole jo määritelty raakavedenhankintaa koskevissa sopimuksissa, YTT:ssä oleva kolmisopimustoimikunta valmistelisi YTT:n käsiteltäväksi. Toimintavuonna ei suositusta ehditty vielä käsitellä sopijakunnissa.

Tulojen ja menojen jakautuminen

T u l o t

	1971 mmk	1972 mmk
Vedenmyynti	33.2	35.8
Vesipostit	0.3	0.4
Sivutoiminta	6.6	9.1
Satunnaiset tuotot	0.2	0.2
Sisäiset viennit	0.4	0.4
	<hr/>	<hr/>
	40.7	45.9

M e n o t

Hallinto	0.6	1.3
Vedenhankinta	5.2	5.6
Puhdistuslaitokset	13.4	14.7
Vesijohtoverkko ja vesisäiliöt	15.5	16.0
Vesipostien hoito	0.3	0.4
Vedenmyynti ja kuluttajalaitteet	1.6	1.9
Sivutoiminta	6.5	8.7
	<hr/>	<hr/>
	43.1	48.6
Vajaus	2.4	2.7

42. Väestönsuojelutoimisto

Organisaatio ja henkilökunta. Väestönsuojelukeskuksen päällikkönä toimi v. 1972 väestönsuoj.pääll. Olavi Kettunen.

Suunnittelu- ja koulutustoimistoa johti suunn.pääll. Aulis Salovaara. Lisäksi toimiston henkilökuntaan kuului kaksi suunnittelijaa, kolme kouluttajaa, teleasentaja ja varastonhoitaja.

Suojarakennetoimistoa johti suojarakenneins. Anssi Pulkkanen. Lisäksi toimistossa oli rakennusmestari, taloudenhoitaja, kaksi työnjohtajaa sekä 17 suojanhoitajaa.

Hallinnollista toimistoa johti hallinnoll.siht. Paavo Yliluoma. Lisäksi toimiston henkilökuntaan kuului toimistonhoitaja ja kaksi toimistoapulaista.

Henkilöstön kokonaisvahvuus oli siten 35 henkeä, joista 13 viranhaltijaa ja 22 työsuhteista toimihenkilöä. Sairaustapauksia ja tapaturmia sattui kertomusvuonna seuraavasti:

	Viranhaltijat	Työsuhteiset toimihenkilöt
Sairastuneita	9	9
Sairauspäivien luku keskim. tapausta kohti	2	32
Tapaturmia	—	4
Sairauspäivien luku keskim. tapausta kohti	—	14

Hallinnollinen toiminta. Kertomusvuonna merkittiin diaariin 1 401 kirjettä. Näistä oli hallinnollisia asioita 696, suunnittelu- ja koulutusasioita 601 sekä rakenteellisen suojelun

asioita 104. Kalliosuojien vuokrasopimuksia tehtiin 7. Rahatoimistolle lähetettyjen mak-suositusluetteloiden määrä oli 165, laskujen määrä 1 001 ja palkanmaksukehotusten määrä 60.

Säännösten uudistaminen. Sisäasiainministeriön annettua mallin kuntien väestönsuojelujärjestyksien laatimista varten ja kehoitettua alistamaan laaditut väestönsuojelujärjestykset ministeriön vahvistettavaksi 30.9.1972 mennessä, väestönsuojelulautakunta teki 18.4. ehdotuksen Helsingin kaupungin väestönsuojelujärjestykseksi, väestönsuojelulautakunnan ohjesäännöksi ja väestönsuojelukeskuksen johtosäännöksi. Asiasta valmistettiin kaupunginhallituksen mietintö n:o 10/72, jonka mukaiset ehdotukset kaupunginvaltuusto hyväksyi 20.9. Sisäasiainministeriö vahvisti Helsingin kaupungin väestönsuojelujärjestyksen 9.11. ja Uudenmaan lääninhallitus väestönsuojelulautakunnan ohjesäännön 13.10. Uuden johtosäännön mukaisesti väestönsuojelutoimiston nimi muutettiin väestönsuojelukeskukseksi, jossa on suunnittelu- ja koulutustoimisto, suojarakenne-toimisto sekä hallinnollinen toimisto.

Väestönsuojatutkimus. Helsingin kaupungin Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen rakennustalouden laboratorioilta 31.3.1971 tilaama tutkimus »Talokohtaisten suojien, maastoon erillisinä rakennettujen suojien ja kalliosuojien edullisuusvertailu» valmistui ja otettiin vastaan kertomusvuoden keväällä. Tutkimustulos, joka julkaistiin 4-osaisena teoksena, antaa hyvät perustiedot kaupungin

hallintoelimissä tapahtuvalle väestönsuoja-vaihtoehtojen tarkastelulle ja päätöksenteolle. Tutkimustuloksia on voitu käyttää hyväksi kalliosuojien rakennemääräyksiä uusittaessa.

Suunnittelutoiminta. Suunnittelutyö kohdistui kertomusvuonna ensi sijassa sisäasiainministeriön jakamien uusien ohjeiden edellyttämiin tehtäviin. Kaupungin väestönsuojellinen aluejako uusittiin siten, että Lauttasaaren suojelulohko (91. ErSluL) muuttui suojelupiiriksi (IX SluP) ja suojelupiirien alaisten suojelulohkojen lukumäärä lisääntyi 43:sta 48:aan. Kaikki aluejaon rajat tarkistettiin niin, että ne yhtyvät kaupungin yleiskaavan rajoihin. Helsingin sotilaspiirin esikunnan suorittamien henkilövarausten pohjalta tehtiin perustajavirastoissa niihin liittyvää laajaa sisäasiainministeriön ohjeiden mukaista kortistointityötä, joka työvoiman puutteesta johtuen jäi vielä osittain kesken. Strömbergintien erillisen ensiapuaseman varustamisen suunnittelutyö aloitettiin ja se jatkuu edelleen hankintoina.

Suojaväestösuunnitelma valmistui ja esitettiin väestönsuojelulautakunnalle.

Sisäasiainministeriö jakoi ohjeen surmansa saaneiden huollosta ja ohjeen omatoimisen suojelun järjestelyistä. Jälkimmäisen ohjeen mukaisesti suoritetaan parhaillaan yhteistöminnassa Helsingin väestönsuojeluyhdistyksen kanssa omatoimisen suojelun suunnitelmaan kuuluvaa suojeluyksikköjakoa. Suurin osa tämän työn perustaksi tarvittavista tiedoista tilattiin kuntasuunnittelurekisteritoimistolta tietokonetilastoina. Laitossuojelun osalta ei täyteen varmuuteen päästä siitä, että kaikki tarvittavat laitokset ovat luetteloissa muuten kuin siirtymällä automaattiseen tietojenkäsittelyyn, mikä takaa lisäksi sen, että tiedot ovat tarkistettavissa määräjain.

Vuonna 1968 aloitettua omatoimisen suojelun suunnitelmien tarkistamista jatkettiin. Vuoden 1972 loppuun mennessä olivat tarkistettuja suojelusuunnitelmia lähettäneet väestönsuojelukeskukseksi muut kuin kaupun-

gin virastot ja laitokset 206, teollisuus- ja liikeyritykset 306 ja asuinkiinteistöt 28.

Edellä mainituista laitoksista oli 48 lähettänyt niin puutteellisen yhteenvedon väestönsuojelunsa järjestelyistä, että asianomaisia oli kehotettava tarkistamaan väestönsuojelusuunnitelmansa.

Uusi ohje omatoimisen suojelun järjestelyistä ulottaa virastojen ja laitosten, teollisuuden ja liikeyritysten suunnitteluvollisuuden koskemaan myös laitosrakennuksia ja vastaavia, joissa yhteensä työskentelee tai vakinaisesti oleskelee yli 100 henkilöä. Kuntasuunnittelurekisteritoimiston tulosten mukaan tämä kaksinkertaistaa suunnitteluvollisten määrän.

Väestönsuojelutoimisto ei kyennyt kertomusvuoden aikana riittävästi avustamaan kaupungin eri virastojen ja laitosten suunnittelutyötä. Kaupungin eri laitosten suunnitelmat olisi tarkistettava ao. kohteissa kiinnittäen huomiota myös siihen, että pääosa henkilöstöä olisi nimitetty ja varattu väestönsuojelutehtäviin. Vasta tämä loisi pohjan järjestelmälliselle koulutukselle.

Virasto- ja laitossuojelun uuden ohjeen ilmestyttyä on vastaavat suojelujohtajat apulaisineen myös koulutettava uudelleen.

Väestönsuojelumateriaali. Kertomusvuoden alussa valmistuneen hankintojen runko-ohjelman mukaisesti hankintoja toteutettiin seuraavasti:

— ensiapuasemien varustamista varten varatuista määrärahoista (210 000 mk) sidottiin kertomusvuoden puolella tilauksin lähes puolet,

— ensiapujoukkueiden lääkintävälineistöjen täydennysmateriaaliin sidottiin varoja n. 65 000 mk viimeisten hankintaerien saapuessa pitkien toimitusaikojen takia vasta kevään 1973 aikana,

— lisäksi hankittiin välttämättömimmät kaasuntiedustelulaukut (16 kpl), evakuoinnin tarvitsemat kortit sekä eräät toimeenpanovaiheen huollon tarvitsemat lomakkeet.

Toimeenpanovaiheen paikallishankintati-

laukset tarkistettiin ja luovutettiin kaupungin hankintatoimistolle ja Helsingin sotilaspiirin esikunnalle.

Kun väestönsuojelukeskuksen palvelukseen saatiin materiaalivarastojen hoitaja, voitiin aloittaa suunnitelmien mukainen materiaalin varastoinnin kehittämistyö ja määräysten mukaiset huoltotoimenpiteet.

Viesti- ja hälytystoiminta. Kertomusvuoden aikana lisääntyi johtamispaikkojen valmius merkittävästi. Edellisenä vuonna aloitettu VI suojelupiirin toimiston viestilaitteiden suoritettiin loppuun ja tilat luovutettiin kalustettuina ao. piirin harjoituskäyttöön. Vuoden loppupuolella valmistuivat puolestaan I ja V suojelupiirien toimistojen viestilaitteiden suoritukset ja tilat luovutettiin niinkään kalustettuina ao. piirien käyttöön.

Väestönsuojelutoimistossa suoritettiin eräitä pikapuhelinlaitteiden uudelleenasetuksia, joiden tarkoituksena on tehostaa ja nopeuttaa suojelupiireistä lähetettävien viestien vastaanottoa tilannehuoneessa.

Vuoden lopulla järjestettyä yhteistoimintaharjoitusta varten Helsingin puhelinyhdistys suoritti eräitten linjavarauksiin sisältyvien väestönsuojelutoimiston ja suojelupiirien toimistojen välisten puhelinyhteyksien kytkennät. Harjoituksen yhteydessä todettiin näin aikaansaatuisten puhelinyhteyksien toimivan odotusten mukaisesti ja täyttävän niille asetetut vaatimukset.

Kertomusvuoden lopulla aloitettiin suoje- luosastojen johtamiseen sekä kiinteän verkon laajentamiseen tarvittavan radiokaluston hankintavalmistelut tyyppiselvittelyineen ja lähetettiin tarjouspyynnöt seitsemälle liikelaitokselle.

Edellisenä vuonna tilatut kaksi suurteho- hälyttimen koneistoa saatiin kesäkuussa ja varastoitettiin odottamaan tulevia asennuksia. Ne sijoitetaan Laajasaloon ja Vuosaareen. Kertomusvuoden loppupuolella tilattiin lisäksi yksi koneisto, joka sijoitetaan Malmille. Se on aiemmin laaditun hankintasuunnitelman viimeinen yksikkö.

Vuoden alkupuoliskolla suoritettiin Paki- lassa talvehtineen suurtehohälyttimen teräs- tornin siirto Munkkiniemeen sekä sen pysty- tys Lokkalanlehdon puistossa. Laajasaloon tuleva terästorni valmistui syksyllä ja siirrettiin pystytyspaikalle myöhemmin tapahtuvaa pintakäsittelyä ja nostoa varten.

Koulutustoiminta. Väestönsuojelupäällikkö osallistui väestönsuojelun VI maailmankon- ferenssiin Sveitsissä sekä Maanpuolustuskor- keakouluyhdistyksen opintovierailuun Ruot- sissa. Suunnittelupäällikkö tutustui Sveitsin väestönsuojeluun ja osallistui väestönsuojelu- päällikön suunnittelukurssiin Valtion väes- tönsuojelukoulussa Lohjalla. Yleissuunnitte- lija suoritti kohdekunnan johtohenkilöstön peruskurssin, kaupungin tulokaskurssin sekä ATK:n perus- ja yhdyshenkilöiden kurssin.

Yleisen väestönsuojelun kursseja pidettiin 22 (= 172 h), joilla oli osanottajia yht. 736. Näistä oli vapaaehtoiselta sektorilta 60% ja kunnalliselta 40%. Osanottajista oli miehiä 73% ja naisia 27%.

Valvonta (tiedustelu-) henkilöstö perus- koulutettiin ja kertomusvuonna suoritettun koulutuksen jälkeen evakuoinnin suoritus- henkilöstön runko sai myös peruskoulutuk- sensa.

Muodostelmien johtajiston ja johtoelimien henkilöstön koulutusta jatkettiin.

Kertomusvuoden tärkein koulutustapah- tuma oli joulukuussa järjestetty yhteistoimin- taharjoitus, joka oli mittasuhteiltaan kau- pungin järjestämistä tähän saakka suurin (lähes 200 henkilöä). Harjoitukseen osallistui väestönsuojelutoimiston tärkein henkilöstö, tuhoalueen johtajat, suoje- luosastojen johta- jat ja noin puolet suojelupiirien toimistojen henkilöstöstä. Harjoitus tapahtui väestönsuo- jelutoimistossa ja suojelupiirien toimistoissa. Suoje- luosastojen johtajat toimivat omien avustusalueittensa suojelupiirien toimistois- sa. Harjoituksen kehittäminen tapahtui au- tomaationa etukäteen laadittujen ilmoitusten ja kuvausten mukaan. Harjoituksesta saa- tiin monia kokemuksia ja viitteitä suunnit-

telu- ja koulutustoimintaa varten, samalla kun todettiin johtamisjärjestelmä käyttökelpoiseksi.

Virasto- ja laitossuojelun kursseja pidettiin 52 (= 715 h), joilla oli osanottajia yht. 1 104. Nämä kurssit käsittivät peruskursseja, jatkokursseja sekä suojealuvalvokursseja. Näiden lisäksi väestönsuojelutoimisto osallistui yhteistoiminnassa terveydenhoitoviraston kanssa katastrofiensiavun kurssien järjestämiseen, jolloin kolmeen kurssiin osallistui n. 150 terveydenhoitoviraston lääkäreitä ja ylihoitajaa. Edellämäinittuihin osanottajamääriin eivät sisälly ensiapukouluttajan pitämät kolmen tunnin opetustilaisuudet, joihin osallistui yht. 305 oppilasta.

Helsingin väestönsuojeluyhdistyksen järjestämä koulutustoiminta selviää seuraavasta:

Kurssi	Kursseja	Oppilaita
Talossuojelun koulutus		
Väestönsuojelun peruskursseja	55	1 351
Erikoiskursseja	5	95
Jatkokursseja	11	174
Yhteensä	71	1 620
Teollisuuden ja liikeyritysten suojealuvalvokoulutus		
Palveluhaarojen ja työpaikkasuojelupäälliköiden ja suojealuvalvojen peruskursseja	13	328
Erikois- ja jatkokoulutuskursseja	4	47
Esitelmät ja luentotilaisuuksia	7	543
Yhteensä	24	918

Edellisten lisäksi väestönsuojeluyhdistys järjesti 31 esitelmä- ja informointitilaisuutta, joihin osallistui yht. 1 518 henkilöä.

Pelastuskoirista suoritettiin loppukokeen kaksi, peruskokeen kaksi ja näiden lisäksi so-pivuuskokeen kuusi koiraa. Loppukokeen suorittaneita koiria on nyt kaikkiaan kahdeksan.

Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piirin Helsingissä suorittama ensiapu- ja kotisairaanhoidokoulutus:

Kurssi	Kursseja	Oppilaita
Ensiapu I (16 t)	159	3 222
Ensiapu II (14 t)	10	180
Ensiapuleirikursseja (50 t)	2	90
Jatkokoulutuskursseja		
ea-ryhmissä (19 t)	19	380
Ea-aakkoset (4—6 t)	23	409
Ea-henkilöstön väestönsuojelutietous (8 t)	15	307
Kotisairaanhoidokurssit (16 t)	10	126
Yhteensä	238	4 714

Lisäksi pidettiin eri laitoksissa 17 ensiapuluentoa (1—4 t), joilla oli yht. 313 osanottajaa.

Rakeenteellinen suojeelu. Kertomusvuoden keväällä valmistui Erottajan kalliosuoja, josta pääosa on yleistä väestönsuojaa, osa yhteistä, talossuojia korvaavaa väestönsuojaa ja osa vss-organisaation suojealtilaa, johon kuuluu myös valtion vuokraama tila. Suojan yleinen osa on normaaliaikana autopaikotuskäytössä, osa vss-organisaation suojealtilasta on nuorison musiikkiharrastustilana.

Syksyllä valmistui Laajasaloon Gunillanpolun laitesuoja, johon on rakennettu suurtehohälyttimen konetilat ja käyttöhenkilöstön majoitustilat.

Perusparannustöinä suoritettiin Valpuripuiston ja Kulosaaren kalliosuojien ajokäytävien kattojen ruiskubetonointia, Arhotien kalliosuojassa sisääntuloteiden kalliopintojen irtokivien poisto- ja tukemistoimenpiteitä sekä tehtiin Naulakallion ensiapuaseman kalliosuojaan porakaivo.

Lisäksi kertomusvuoden aikana suunniteltiin Kastelholmantien, Pengerpuiston, Erottajan ja Valpurinpuiston kalliosuojien suojaustilanteen aikaista sisustusta. Tässä tarkoituksessa kehiteltiin koottava väestönsuojasänky, jonka mallikappale valmistui.

Väestönsuojelulautakunnan hallinnossa olevien yleisissä, yhteisissä ja vss-organisaatiolle tarkoitetuissa kalliosuojissa oli vuoden lopulla 53 373 suojapaikkaa yleisölle ja 2 199 suojapaikkaa vss-organisaatiolle. Suojapaikkojen luku lisääntyi 8 502:lla kertomusvuoden aikana.

Koko vuoden oli rakenteilla Myllypuron kalliosuoja. Tähtitorninvuoren kalliosuojan rakennustyöt aloitettiin syyskuussa. Edellinen on asuntoalueen yhteinen ja jälkimmäinen yleinen kalliosuoja. Suojapaikkoja näissä on yht. 12 328.

Suunnitteilla on lisäksi 28 erilaista väestönsuojaa, joissa on n. 95 000 suojapaikkaa. Tähän ryhmään on laskettu myös viisi keskustan metroasemaa, jotka on suunniteltu myös väestönsuojiksi.

Helsingin kaupungin alueella olevissa talokohtaisissa väestönsuojissa oli kertomusvuoden lopulla 272 255 suojapaikkaa. Lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna oli 153 suojaa, joissa 17 862 suojapaikkaa. Talokohtaisia suojia oli kertomusvuoden lopussa yht. 2 504.

Väestönsuojeluasetuksen 21 §:n 7 kohdan edellyttämä talokohtaisten suojien valvontatarkastustehtävä kuului kertomusvuoden aikana palolaitokselle. Väestönsuojelukeskuk-

selle ilmoitettiin vain 14 suoritetusta tarkastuksesta. Tämän perusteella voidaan todeta, että palolaitos ei voinut tätä lakisääteistä tehtävää suorittaa, joten tarkastustoiminta on otettava uudelleen harkittavaksi.

Tiedotus- ja yhteistoiminta. Helsingin kaupungin väestönsuojelun järjestelyjä ja valmiutta pyrittiin edelleen tekemään tunnetuksi mm. järjestämällä yht. 20 esittelytilaisuutta kaupungin omien hallintoelimien lisäksi myös monille ulkopuolisille järjestöille, yhteisöille ja kursseille. Tutustumiskäynnin tekivät mm. neljä maanpuolustuskorkeakoulukurssia, Norjan maanpuolustuskorkeakoulukurssi, Uudenmaan alueellinen maanpuolustuskurssi, Pohjoismaiden rautatiesuojelukokouksen osanottajat sekä tie- ja vesirakennushallituksen suojelujohtajat. Lisäksi toimintaan kävi tutustumassa teollisuuden ja liikeyritysten edustajia, Lammin kunnan ja Vantaan kauppalan väestönsuojeluhenkilöstöä sekä yhteiskunnallisia ym. kerhoja.

Julkisen sanan edustajille annettiin haastatteluja ja informaatiota ensi sijassa rakenteellisen suojelun alalta, osittain ensiapukoulutuksen tehostamisen sekä joulukuussa toimeenpannun yhteistoimintaharjoituksen tiimoilta.

Menot ja tulot. Määrärahoja oli käytettävissä kaikkiaan 5 942 764 mk. *Menot* olivat 4 890 463 mk. Määrärahoja siirrettiin seuraavalle vuodelle 1 043 521 mk, joten käyttämättä jäi 8 780 mk.

Tuloja oli kertomusvuonna 1 525 643 mk.

HAKEMISTO

AA-kerhotoiminta, nuorisoryhmät	47
Adoptioneuvotteluryhmä	128
AIESEC-harjoittelijat	20
Aikataulutoimisto, liikennelaitos	153
Aitaamisvelvollisuus	106
»Ajettiinpa ennenkin»-näyttely	157, 159
Ajokorttiasetus	149
Ajoratamerkinnot, liikennemerkki, suojakaidetyöt	219
A-klinikkasäätiö, avustus Helsingin nuorisoasema	131, 141
Aikäytävät, rakentaminen	218
Aloitetöiminta, liikennelaitos, rakennusvirasto	17, 159, 226
Alueet, määräalat, tontit: luovutus, myynti, osto, vaihdot	105
Aluekuraattorit, suojelukasvatustoimisto	134
Aluelämmitys	247
Aluerakennusprojektit, rakennusvirasto	221
Ammattikoulut, liikennelaitos	149, 158
Ammattiopintojen avustuskilpi	50
Anniskeluoikeudet, anomukset	199
Aravaosakkeiden välittäminen ja lunastaminen	1, 2
Arkistokuvaus, kaupunkimittausosasto	108
Arkistohoidon valvonta ja ohjaus, hallintokunnat	63
Asemakaavaosasto, kaupunkisuunnitteluvirasto	93
Asemakaavat, Itä-Pasila	220
» Malmin, Pukimäen ja Puistolalan asemaseutu	222
Asiakirjojen hävittäminen, vastaanotto, kaupunginarkisto	63, 65
Askarrutustoiminta, vanhukset, ks. eri huoltolaitosten kohdalta	
Asuinhuoneistot, käyttötarkoituksen muuttaminen	206
Asuintalot, vanhusten	36, 38, 39, 40
Asumistuki, lapsiperheet	2
Asumuserosovittelut	140
Asumus- ja avioerot, lastensuojeluviraston lausunnot	126
Asunnonhankkimislainat, huoltokassa	24, 25
Asunnonjakotoimikunta	1, 2
Asunnonsaannin perusteet	1
Asunnottomien alkoholistien huolto	45
Asuntoasiat, asuntotuki, aravaosakekaupat	115
Asuntohakemukset	1
Asuntojen muuttaminen konttorihuoneistoiksi, tutkimus	206
Asuntolainatoimisto, kiinteistöviraston tonttiosasto	106
Asuntorakennukset, rakennusluvut, valmistuneet	202
Asuntorakennusmäärärahat	117
Asuntorakennusohjelmat, rahoitus ym.	3, 6, 7
Asuntotontit, vuokraaminen	105
Asuntotuotantolain alainen rakentaminen	204
Asuntotuotanto-ohjelma	106
Asuntotuotantotoimikunta	3—8
Asuntotuotantotoimisto, kiinteistövirasto	116
ATK-toiminta	254
AU-lapset, lastensuojelutoimi	125
Autovaakojen käyttö, satamalaitos	238
Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten huolto, luettelo	125, 136
Avohuolto, lastensuojeluvirasto, suojelukasvatustoimisto	125, 134

Hakemisto

Avoimien ovien kerhotoiminta	169
Av-toiminta, kaupunginkirjasto	72
Avunanto- ja pelastustyö, palolaitos	188
Avustukset, jakaminen lastensuojelujärjestöille	141
» raittiustyön tukemiseksi	201
Bengtsärin-leirintäalue	171
Bentseenin valmistus ja myynti, kaasulaitos	57
Butaanin kokeilu kaasulaitoksessa	57
Elatusaputoimisto, lastensuojeluvirasto	136
Elatusvelvollisuus	173
Elintarvikekeskus, henkilökunta, kouluruoan valmistus	9
» tuotekehittely, raaka-aineiden hankinta	10
Elintarvikkeet, hankintasopimukset, hankinta-arvot	10, 12, 13
Elisaari, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Eläintarhaosasto, urheilu- ja ulkoiluvirasto	276
Eläke- ja ikäisasiat	179
Eläkkeet, leski- ja orpoeläkekassan myöntämät	147
Energian kulutus ja tuotanto, vesilaitos	282
Erikoissairaankuljettajakurssit	184
Erytyislapsilisät	138
Erytyislastenkodit, vajaamielisiä hoitavat	143
Erytisnuorisotyö (jengityö)	171
Erottajan paloasema	181, 185
Esikaupunki- ja palkanulosmittausosasto, ulosottovirasto	264
Eteläsatama, matkustajalaituri	238, 239
Finlandia-talo, AIESEC-harjoittelijat ym.	13, 20, 87
Geoteknillinen toimisto, kiinteistövirasto	110
Haagan paloasema, tp. koulutuskeskus	181, 184
Haaga-Vantaa, katu- ja viemärisuunnitelmat	217
» » -projekti, rakennustarkastajan ohjeet	207, 220
»Hagiksen nuoret», AA-nuorisoryhmä	47
Hakaniemen ja Sörnäisten metroaseman luonnospirustukset	164
» metrotyötunneli	164
Hakaniementori—Junatie, tunneliosuus	165
Hakasalmen huvila, kaupunginmuseon pääosasto, näyttely	83
Hallintokuntien arkistonhoidon valvonta ja ohjaus	63
Hanasaari A- ja B-voimalaitokset	245
Hankintatiedotteet	13
Hankintatoimisto, hankintaneuvottelukunta, toimitilat ym.	11
» -toiminta, johtosäännön uusiminen, yhteishank.	12, 13, 15
» -rakennusvirasto	213
Heikinlaakso, katu- ja viemärisuunnitelmat	217
Heinolan saha	194
HEJULI-sopimus	155
Helko, joukkoliikenteen suunnitteluohjeet, palvelutaso ym.	98, 153
HELPIIS-yleissuunnitelma, kaupunkisuunnitteluvirasto	99
Helsingin alueen raittiutus- ja alkoholiensioiden neuvottelukunta	199
» juhlatuokiat	157
» kaupungin katastrofitoimikunta	181
» » sairaankuljettajakoulutuskomitea	184
»Helsingin kaupunki ja sen hallinto»-julkaisu	259
» lastensuojelutoimi 50 v.»-näyttely	166
» liikennesuunnittelu aikana 14.1.—15.3.»-näyttely	166
Helsingin nuorisoasema, A-klinikkasäätiö	131
» seudun joukkokuljetustoimikunta	149, 150, 153
» seudun yhteiskuntatutkimuksen neuvottelukunta (HESYN)	131, 257
» yliopistollinen keskussairaala	181, 184
Helsinginkadun liikennejärjestelyt	217
Helsinki-päivä, näyttely	66, 157, 159
Henkilöasiainjaosto, henkilöasiainkeskus	16
Henkilöasiainkeskus, tehtävät, henkilökunta, virkamatkat	16, 17
Henkilökuntaruokailu, projektiorganisaatio, lounaskokeilu	17, 22
Henkilöpoliittinen ohjelma	16

Henkilöstöhallinnon informaatiojärjestelmä ja organisaatiokysym.	21
» sanasto	22
Henkilöstön hankinta, työryhmä, perehdyttäminen	18, 22
Herttoniemen sivukirjasto, ns. perhekirjasto	68
» sähköasema	245
» vastaanottokoti	142
» virastotalo, lastensuojelun sivutoimisto	123
Hiidenveden säännöstely ja vedenotto	280
Hirvihaaran vanhainkoti, puhelinvaihe	13, 34
Hoitokoti Teinlä	143
» Toukola	48
Hoitomaksut, lastensuojeluvirasto	125
Holhouslautakunta, kokoonpano, kokoukset ym.	23
Hotellitilasto, tilastotoimiston tutkimus	258
Huollosta perityt korvaukset	54
Huoltoavunsaajat, avuntarpeen syy ym.	27
Huoltokassa, neuvottelukunta, tulostase ym.	24, 25
Huoltolautakunnan alaiset laitokset ja työtuvat	30, 52
Huoltotoimi, kustannukset	53
» yleiskatsaus, laitokset ym.	26, 27, 30
Huoneistovuokrat, satamalaitos	242
Huumausainetutkimus	200
Hydrologinen katsaus, vesilaitos	279
Hyvösen lastenkoti	142
Hälytyskeskus, keskuspaloasema	185, 187
Hälytysnumerot, yleinen hälytysnumero	187
Hälytystoiminta, väestönsuojelu	288
Höyrykaukolämmitys	246
Höyryn osto ja käyttö, teurastamolaitos	252
»Ihminen puhtaaksi — aineet pois»-kampanja, toimikunta	169, 200
International Association of Municipal Statisticians, kokous	257
International Business Machines (IBM)	254
Invalidihuolto	50
Irtolaishuolto	42—43
IRVO, virkistyskäyttösuunnitelma	89, 96
Iso-Huopalahden kaatopaikka	222
Isännöitsijähallinnon kehittäminen, työryhmä	115
Itäinen esikaupunkitoimisto, kaupunkisuunnittelutoimisto	94
Itäiset esikaupunkialueet, katu- ja viemärisuunnittelu	218
Itä-Pasila, alueprojekti, asemakaava	207, 220
Itäväylän liikennejärjestelyt ja parantamissuunnitelmat	217, 218
Jakeluvarasto, hankintatoimisto	15
Jakomäen nuorisokoti	143
Jalankulkusillat, rakentaminen	218
JAPO-yleissuunnitelma, kaupunkisuunnitteluvirasto	99
Jengityö, nuorisotoimisto	171
Johdinautoliikenne	150
Johtosääntö, rakennusvirasto	214
Joukkoliikenne, raitiovaunu- ja linja-autokaistat	155
» suunnitteluohjeet, väylästäön parantaminen	155
Julkaisut, ks. tiedotus- ja julkaisutoiminta	
Julkinen liikenne, matkustajamäärät ym.	149, 151, 152
» » rahoitusohjelma (JORA)	150
» » yhteistoimintasopimuksen tarkistustoimikunta	149
Julkisivu- ja tarkastustoimikunnat, rak.tarkastusvirasto	205, 207
Juopumuspidätykset, Helsingissä asuvat henkilöt	49
Jälkihuolto lasten huostaanoton päätyttyä	130
Järjestelytoimisto, rakennusvirasto	225
Jäteveden puhdistamot ja pumppaamot	220
Jätevesiä koskeva yhteistoiminta muiden kuntien kanssa	220
Jätteenkuljetus ja -polttolaitos, kaatopaikat	222
Jäänmurtaajat	235
Kaapeleiden ja viestikaapeleiden asennus, sähkölaitos	246
Kaarelan nuorisokoti	143

Hakemisto

Kaasulaitos, henkilökunta, toiminta, talous	56, 57,	61
» kaasun valmistus, käyttö, myynti ja kulutus	58,	59
» kojeiden asennus, lukumäärä ym.	59,	61
» pysäköintimittarit, putkiverkosto	60,	61
» raaka-aineet, sivutuotteet	56—58,	59
Kaatopaikat		222
Kadunrakentamiskohteet		218
Kadut ja tiet, puhtaanapito		223
Kaivokadun ja Kluuvin metroasemat ja luonnossuunnitelmat	163,	164
KAJO, kantakaupungin joukkoliikennevaihtoehtojen vertailu		96
Kalastus, merilinnustus ja riistanhoito		275
Kalatukku keskus, kalantuonti Helsinkiin		251
Kallion keskuspalosäema	13, 182,	185
» nuorisokoti, toiminnan lakkauttaminen	129,	143
» sivukirjasto, lastenkirjastotyö		71
Kalustohankintamäärärahat, virastot ja laitokset		12
Kamppi, metroasema ja tunnelityö	164,	165
» metro-osuudet Huopalahteen ja Puotinharjuun	162,	163
» sähköasema	245,	246
Kansainvälinen yhteistyö (IAMS)-kokous, tilastotoimisto		257
Kansliaosasto, kaupunkisuunnitteluvirasto		91
» kiinteistövirasto		104
Kantakaupungin joukkoliikennevaihtoehtojen vertailu (KAJO)		96
Kantakaupunkitoimisto, kaupunkisuunnitteluvirasto		94
Karjakaivo, urheilu- ja ulkoiluvirasto		273
Karttapalvelutoiminta		109
Kassa- ja tilitoiminta, huoltotoimi		55
» » » rakennusvirasto		212
Kasvattilasten valvonta, lakisääteinen		127
Kasvatusneuvolan ohjesääntötoimikunta		135
Kasvihuoneet ja lavatarha, rakennusvirasto		225
KASVO-työ, kaupunkisuunnitteluvirasto		93
Katastrofitoimikunta		186
»Katse tulevaisuuteen»-näyttely, metrotoimisto	157,	166
Katu- ja viemärisuunnittelukohteet		217
Katujen kunnossapito- ja päällystystyö		219
Katukorvausasiat		110
Katurakennusosasto, rakennusvirasto		216
Kauhala, urheilu- ja ulkoiluvirasto		273
Kaukolainaus, kaupunginkirjasto		72
Kaukolämmitystoiminta ja -verkosto, tariffit	151, 246,	247
Kaunissaari, urheilu- ja ulkoiluvirasto		273
Kaupungin aloitetoimikunta, aloiteasiamiehet		17
» harjoittama rakennustoiminta		204
» kellari-ravintola		10
» omat laitokset		30
» työturvallisuustoimikunta		19
Kaupunginarkisto, toiminta, henkilökunta, talous	62—66	
Kaupunginhallitus, henkilöstöasiainjaos		16
Kaupunginkirjasto, toiminta, henkilökunta, lainaukset ym.	67—77	
Kaupunginmuseo, toiminta, henkilökunta, kokoelmat ym.	78—86	
Kaupunginorkesteri, henkilökunta, konsertit ym.	87—88	
Kaupunkikansatieteellinen tutkimustyö, kaupunginmuseo		82
Kaupunkimittausosasto, kiinteistövirasto		108
Kaupunkisuunnitteluvirasto, toiminta, henkilökunta, talous	89—99	
-asemakaavaosasto		93
-kansliaosasto		91
-liikennesuunnitteluosasto		97
-yleiskaavaosasto		95
Kehittämistoiminta, liikennelaitos		150
Kehitysvammaiset lapset, kesävirkestystoiminta		130
Kehitysvammautuki 57 r.y. (avustus)		141
Kelkkamat ja luistimradat		224
Kellosaari, kaasuturbiinilaitos		245
Kemikaalien kulutus, vesilaitos		282
Kerhotoiminta, kaupunginkirjasto, kotitalouslautakunta	74,	119
» ks. myös eri laitosten ym. kohdalta		
Keskusarkisto		65

Keskuspaloasema, maanalainen hälytyskeskus	185
Keskuspesula ja -jaos, tuotantokomitea, henkilökunta ym.	100
Keskustoitomisto, kaupunkisuunnitteluvirasto	94
Kesäkodit, nuorisolautakunta	171
Kesämaja-alueet, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Kesävirkestötoiminta, lastensuojelutoimi	126
» perhe- ja siirtolasijoitukset, valvonta, hoitokorvaukset	127
» kehitysvammaiset lapset	130
Kettutien monitoimikeskus	124
Kiinteistöjätteiden ym. kuljetus	223
Kiinteistöluettelo	104
Kiinteistöt, peruskorjaukset, kunnostus- ja korjaustyöt, purku	114
» puhtaanapito	222
Kiinteistövirasto, henkilökunta, toimitilat, talous	103, 104, 117
-asuntolaina- ja asuntotuotantotsto	106, 116
-geotekninen toimisto	110
-kanslia- ja kaupunkimittausosasto	104, 108
-maatalous- ja metsäosasto	111, 113
-pysäköinninvalvontatsto	107
-siirtolapuutarhatoimisto	107
-tontti- ja talo-osasto	105, 114
Killinmäen keskuslaitos	130
Kilpailut, raittiuslautakunnan järjestämät	200
Kirjasto, ks. kaupunginkirjasto	
» kaupunginarkisto, tilastotsto	66, 260
Kirjastolautakunnan valvonnan alaiset yritykset	75
Kirjavarasto, kaupunginkirjasto	74
Kivihiihden hankinta ja myynti, kaasulaitos	60
Kivihiihteravan valmistus ja myynti, kaasulaitos	57, 58
Kivikon teollisuusalue	105
Kluuvin galleria, liikennelaitoksen näyttely	157
Kodinhoitotoiminta, kunnallinen (kodinhoitoapu)	49
Kodinperustamislainat	139
Koilliset esikaupunkialueet, katu- ja viemärisuunnitelmat	217
Kokoelmat, kartuttaminen, hoito ja luettelointi, kaup.museo	79, 81
Koksin valmistus ja myynti	59
Kolmisopimuskuntien yhteistoiminta, vedenhankinta ja -jakelu ym.	284
Kompassitarkistukset, satamalaitos	235
Konala—Pasila, pääviemärisuunnitelma	217
Konekirjoitus, kurssit, kokeet	20, 21
Konekirjoitus- ym. lisät	180
Konekorjaamo, hankintatoimisto	15
Konelainastoiminta, hankintatoimisto	12
Koneteknillinen toimisto, rakennusvirasto	215
Konevarikko, rakennusvirasto	213
Konsertit, kaupunginorkesteri	87
Kontti- ja suurlavaliikenne, satamalaitos	238
Konttoristumistutkimus	206
Kontulan perhekoti	129, 143
Korkeasaari, liikenne	152, 155
» vierailut, eläinkanta ym.	276
Koskela, asuntola, vajaamielishuolto	130
» nuorisokoti	125
» sairaskoti	31
» varikko, asuintalot	155
Koskentuvan nuorisokoti	143
Kotiapulaiset, nuorten valvonta	128
Kotimaan liikenne, vienti ja tuonti, Helsingin satama	231
Kotimainen tavaraliikenne, Helsingin satama	235
Kotitalouslautakunnan toimisto	118
Kotiuttamisraha, maksaminen varusmiespalveluksen päätyttyä	50
Koulukuraattorit, toiminta	131, 134
Koululaislinjat, liikennelaitos	153
Koulunkäyntinsä laiminlyöneet oppilaat	132
Koulutustoiminta, henkilöasiainkeskus	20
-kotitalouslautakunta, lastensuojelutoimi	118, 123
-liikennelaitos, metrotoimisto	157, 165
-nuorisotoimisto, oppisopimustoimisto	171, 176

Hakemisto

Koulutustoiminta, -palolaitos	181, 184
» -rakennustarkastusvirasto, rakennusvirasto	207, 216
» -revisiovirasto	228
» -urheilu- ja ulkoiluvirasto	267, 268
» -väestösuojelutoimisto	288
Kriminaalihuolto r.y., kaupungin tuen laajentaminen, avustus	132, 141
Kulosaaren, Hiihtäjätien ja Siilitien metroasemat	164
» vanhainkoti	34
Kumpulan uimala	272
Kunnallinen asetuskokoelma, tilastotoimiston julkaisu	258
» nuorisokerhotoiminta	169
Kunnalliskalenteri	258
Kunnanasiamiehet	120
Kuntien keskeinen yhteistyö, jätevesiä koskeva	220
Kunto- ja liikuntatoiminta, vanhuksat	267
Kuntaryhmätoiminta, urheilu- ja ulkoiluvirasto	266
Kuntoutus, vajaatyökykyisten kuntoutustutkimukset	19
Kurssitoiminta, ks. Koulutustoiminta	
Kustaankartanon vanhainkoti	32
Kutsuntalautakunta, kaupungin edustaja	135
Kuva-arkisto, kaupungin museo	81
Kuvataidetoimikunta, piirustuskilpailu	123
Kyläsaaren jätteenpolttolaitos	222
Kärkällä Centralanstalt	141
Käpylän kotitalouskerho	119
Käsityökurssit, kotitalouslautakunta	118
Laajasalon moottorikatu, valaiseminen	246
» nuorisokoti	125, 143, 146
» terveysasema, puh. asennukset	13
» vanhusten asuintalo	40
Laboratorio, keskuspesula	101
» rakennusvirasto, teurastamo	220, 250
Lahjoitukset, kaupunginarkisto, -kirjasto, -museum	65, 74, 80
» lääkäriambulanssit	185
Lainaustoiminta, kaupunginarkisto, -kirjasto, -museum	62, 76, 82
Laitoksissa hoidetut henkilöt ja hoitopäivät	30
Laitoshoidto, vanhusten asuintalot, lastensuojeluvirasto	29, 129
Laitoskirjastotoiminta	73
» ks. myös eri huoltolaitosten kohdalta	
Laitoskuraattorit, suojelukasvatustaitokset	135
Laiturihuoltotoiminta, laiturit ja varistorakennukset	232, 238
Laituri- ja aluevuokrat, laiturihuoltomaksut, satamalaitos	242
Lapsikroonikoiden laitoshoito	129
Lapsilisät	139
Lapsiperheiden asumistuki	2
Lasten kesänvietto, tilastotoimiston tutkimus	259
» päivähuoltolat	130
Lastenhuollon uudet huoltotoimenpiteet	128
Lastenhuoltotoimisto, jälkihuolto, vajaamielishuolto	129, 130
» suojeluvalvonta	127
Lasten- ja nuorisonhoitolaitokset	129
Lastenkirjastotoiminta, kaupunginkirjasto	73
Lastenkodit	142
Lastenpsykiatriset hoitokodit	143
Lastensuojelulautakunta, laitokset, rahastot	123, 142
Lastensuojelutoimi, henkilökunta, koulutus ym.	122, 123
-laitosten hallinto ja terveydenhuolto	146
-laitosten käyttömenot lasta ja hoitopäivää kohti	144
Lastensuojeluvirasto, avustukset lastensuojelujärjestöille ym.	141
-hallinnollinen toimisto ja lastenhuoltotoimisto	124
-suoje lukasvatustoimisto	130
Lastenvalvoja	136
Lastenvalvojan luettelo, kasvattilapset ym.	125, 127
Lauttasaari, sivukirjasto, lastenohjelmaillat	73
» metrosuunnitelmat	162
Leirialueet, nuorisolautakunta	171
Lemmilän vastaanottokoti	142

Leski- ja orpoeläkekassa	147
Lihantarkastamo, teurastamolaitos	250
Liikenne- ja moottoripyöräkoulutus, nuorisotoimisto	171
Liikennejärjestelyt, rakennusvirasto	219
Liikennelaitos, henkilökunta, kuljettajapula, yleiskatsaus	149
-ammattikoulu	149, 158
-kehittämis- ja suunnittelutoiminta, tariffijärj.	150
-liikennekalusto, kunnossapito, liikennejärjestelyt	154
-liikennesuunnittelu- ja aikataulutstot	153
-neuvottelukunta, palvelupisteet	151, 159
-rakennustoiminta ja -suunnitelmat	155
-Ruskeasuon varikkoalue, melunmittaukset, tuotantokomitea	151
-sosiaali-, pr- ja koulutustoiminta, talous	155, 157
-tiedotustoiminta, markkinointi	156
-työturv. huolto-, työturvallisuus-, aloite- ym. toiminta	158, 159
-vaunuhankinnat, johdinautoliikenne	150
-yöliikenne, koululaislinjat	153
Liikennelupa-anomukset	153
Liikennemaksut, satamalaitos	241
Liikennemerkit, ajoratamerkinnot, suojakaidetyöt	219
Liikennesuunnitteluosasto, kaupunkisuunnitteluvirasto	97
Liikennesuunnittelutoimisto, liikennelaitos	153
Liikenneväylät, -kadut ja viemärit, rakennusvirasto	217
Liityntäliikenne, Martinlaakson rata, metro	153
Linja-autoliikenne, melumittaukset, omat ajokaistat	151, 154
Lounasruokailukokeilu, henkilökuntaruokailu	22
Luistinradat ja kelkkamäet	224, 268, 270
Lumenkaatopaikat	223
Luontoissuoritusasiat	179
Luukkaa, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
LVI-näyttely, sähkölaitos	244
Lähteelä, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Lämmityssähkön myynti	244
Lämpöurakoitsijamääräysten uusiminen	246
Länsisatama, laiturit, väylät	238
Läntinen esikaupunkitoimisto, kaupunkisuunnitteluvirasto	94
Läntiset esikaupungit, katu- ja viemärisuunnitelmat	217
Lääkäriambulanssitoiminta	181, 184, 185, 188
Löytötavara, liikennelaitos	159
Maaliikennekeskus, yhteys Tuusulantien	217
Maastomittaukset ja rakennustoiminnan valvonta	108
Maatalousosasto, kiinteistövirasto	111
Mainospaikat	115
Maisematoimisto, kaupunkisuunnitteluvirasto	95
Maksuton oikeudenkäynti, elatusaputoimisto	136
Malmi, asemaseudun asemakaava	220
Malmin lastenkoti ja perhekoti	143
» sivukirjasto, nuorten kirjapäivät	73
Mannerheimin Lastensuojeluliitto, avustus	141
Mannerheimintie, liikennejärjestelyt	217
» valaistuksen uusiminen	246
Marjatta-koulu, Rudolf Steiner-koulun kannatusyhdistys	130
Martinlaakson rata, liityntäliikenne, kustannukset	153, 218
MaTaPuPu-projekti	217, 220
Matkailijapalvelu, urheilu- ja ulkoiluvirasto	275
Matkailuneuvottelukunta, kokoonpano, lausunnot, selvitykset	160
Matkailutoimisto, henkilökunta, toiminta	160, 161
Matkustajaliikenne, Helsingin satama	241
Matkustajapalvelu, liikennelaitos	156
» parantaminen vesiliikenteessä	155
Maunulan nuorisokoti	129, 143
» sivukirjasto, äänilevykonsertit ja lastentapahtumat	72
Meilahden virkistyskeskus	51
Mellunmäen päivähuoltola, vajaamielishuolto	130
Melumittaukset, linja-autot, raitioliikenne	151, 154
Merentutkimus, kustannukset, merialueiden tarkkailu	220
Merihaka, muutostyöt	217

Meriharjun kesäkoti-kurssikeskus	171
Messuhalli, urheilu- ja ulkoiluvirasto	272
Metron suunnittelu- ja rakentamiskustannukset vv. 1956—1972	166
Metrotoimikunta ja jaostot	162
Metrotoimisto, henkilökunta, toiminta ym.	162, 163
» virkamatkat, koulutus, tiedotustoiminta ym.	165
Metsäalueet, lähimetsät, Sipoon metsät ym.	113, 114
Metsäläntie, avaaminen liikenteelle	218
Metsämäentie	217
Metsäosasto, kiinteistövirasto	113
Mikrofilmaus, kaupunginarkisto ja -kirjasto	64, 72
Mikrofilmaalain standardisoimistoimikunta	64
Mittaus- ja tutkimustyöt, rakennusvirasto	219
Moniongelmaperhe, tilastotoimiston tutkimus	259
Moottorilautta »Korkeasaari—Högholmen»	154
Munkkisaari—Rajasaari, lietepaineviemäri	217
Museo, ks. kaupunginmuseo	
» liikennelaitos	159
Museolautakunta	78
Musiikkikirjastotoiminta	71
Mustalایشuolto, suojelukasvatus, sijaishuolto, valtionapu	125, 132
Mustikkamaa, öljyvarastoalue, ulkoilualue	245, 273
Myllypuro, sairaskoti, vanhusten asuintalo	37, 38
Naulakallion vastaanottokoti	142
Nikkilän sairaala, sammutusauto	187
Nivelraitoivaunuhankinnat, liikennelaitos	150, 151
Nosturit, satamalaitos	235
Nukarin lastenkoti	143
Nukketeatterikerho, kaupunginkirjasto	73
Nuohoustoimi, nuohouspiirit	190
Nuoret lainrikkoajat	132
Nuorisokahvilat	171
Nuorisokerhotoiminta, kunnallinen, avoimien ovien kerhotoim.	168, 169
Nuorisokodit	129, 143
Nuorison opastus- ja tiedotustoiminta	172
» urheilu- ja palloilukoulu	268
Nuorisotoimisto, askarteluneuvonta, lainavarasto, opastus- ja tiedotustoim. ym.	172
» henk.kunta, kerhohuoneistot ja niiden käyttö	167
» leirit, kesäkodit, jengityö, kurssit ym.	171
Nuorten kotiapulaisten valvonta, lastensuojeluvirasto	128
» työkotit, leiritoiminta	143, 268
Nurmijärventie ja valtatie n:o 3, parantamissuunnitelmat	217
Nuukсионpää, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Näyttelyt, kaupunginmuseo	83
» -kaup.suunn.virasto, lastensuojeluvirasto	166
» -kotitalouslautakunta	110
» -lastensuojelun 50-vuotisnäyttely	122
» -liikennelaitos	156, 166
» -LVI-näyttely, sähkölaitoksen pysyvä näyttely	244
» -metronäyttely ym.	165, 166
» -nuorisotoimintaa esittelevä	169, 172
» -VENE 72-näyttely	160
Offsettyöt, hankintatoimisto	14
Ohjaustoiminta, ulkoilu- ja urheiluvirasto	266
Ohjesääntö- ja laitosasiaintoimikunta, lastensuojelutoimi	129
Oikeusapulauslautakunta, kokoonpano, kokoukset ym.	173
Oikeusaputoimisto, henkilökunta, toiminta	173
Oman auton käyttö virkatehtävissä	108
» moottorijoneuvon käyttö, puutavarakeskus	194
Opetuslaitokset, tilastotoimiston julkaisu	258
Opintojen tukeminen	50
Oppilaskoti Toivola	143
Oppisopimustoimisto, henkilökunta, oppisopimukset ym.	176
Organisaation ja henkilöstöhallinnon kehittämistyö, rakennusvir.	226
Otso, jäänmurtaja	235
Ottolapset, elatusaputoimisto, lastenhuoltotoimisto	128, 136

Oulunkylän Niittylän teollisuusalue	105
» urheilupuisto, kokoojaviemäritunnelin rakentaminen	217, 218
Outamon vastaanottokoti	13, 142
Paavo Nurmi-säätiö, lääkäriambulanssin lahjoitus	185
Paikallismuseoiden keskuskortistointi	82
Painatusasiat, hankintatoimisto, yleishankinnat	13, 14
Palkkakortistoryhmä, ulosottovirasto	263
Palkkalautakunnan toimisto, henkilökunta-asiat, toiminta	178
Palo- ja onnettomuusilmoitukset, laitteet ja viestivälineet	187
Palolaitos, avunanto- ja pelastustyö, sair.kulj.toiminta	188
-moottoriajoneuvot	186
-palonehkäisytoiminta, nuohous	189
-varapalokunnat	191
-yleinen hallinto, rahastot	190
-yleiskatsaus, henk.kunta, koulutus, organisaatio ym.	181, 185
Palontorjunta, liikennelaitos	159
Palopostit ja vedenottoaikat, palolaitos	187
Palotarkastukset ja valistustoiminta	190
Palovahingot	189
Palvelupisteet, liikennelaitos	159
Palvelutaso, joukkoliikenne	153
Palvelutoiminta, liikennelaitos	159
Pasila-projekti, Itä-Pasilan asemakaava	220
» katu- ja viemärisuunnittelu	217
PAVI-laki, huolto- ja etsintätoimisto	43, 46
Pelastakaa Lapset r.y., adoptiotoiminta	128
Pelastuskoirat, väestönsuojelutoimisto	289
Pendeli-tutkimus, tilastotoimisto	258
Perheenneuvontatyö, lastensuojeluvirasto	125
Perhehoitoon sijoittaminen, lastenhuoltotoimisto	128, 129
Perhekirjastot, Herttoniemi, Pihlajamäki	67, 68, 69
Perhelisät	138
Perhepäivähoito, lastensuojeluvirasto	125
Perheryhmäkodit	143
Perhesijoitustoiminta, tehostaminen ym.	122, 123, 128, 129
Pienteollisuus- ja varastoalueet	105
Pihlajamäen sivukirjasto	67, 69
» vanhusten asuintalo	39
Pihlajasaari, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Pihlajiston terveysasema, puh.asennukset, sivukirjasto	14, 67
Piirustuskilpailu, kuvataidetoimikunnan ja lastensuojelulautak.	123
Pirkkolan urheiluhalli, urheilu- ja ulkoiluvirasto	272
Pirttimäki, urheilu- ja ulkoiluvirasto	272
Pitkän tähtäyksen taloussuunnitelma vv. 1974—1983 (PTS)	96
Pohjoiset esikaupunkialueet, katu- ja viemärisuunnitelmat	217
Poikittaisliikenneyhteyksien parantaminen	153
Poikkeusluvut, rakennustarkastusvirasto	205, 210
Projektitoiminta ja toiminnansuunnittelutoimisto	92
PTS, pitkän tähtäyksen taloussuunnitelma vv. 1974—1983	96
Puhelimet, puhelinten käyttö virkatehtävissä	13
Puhelinneuvonta, liikennelaitos	156
Puhelinvaihteet, kaukotason estolaitteet ym.	13
Puhtaanapito-osasto, rakennusvirasto	222
Puistola, asemaseudun asemakaava	220
» katu- ja viemärisuunnitelmat	217
Puisto-osasto, rakennusvirasto	224
Puistot, suunnitelmat ym.	224, 225
Pukinmäki, asemaseudun asemakaava	220
» -Suutarila, pumppaamoiden paineviemärit	217
» vanhusten asuintalo	39
Puotinharju, metroaseman erikoissuunnitelma	164
» -Vesala, metro-osuus	162
Putkiverkosto, kaasulaitos	61
Puutavarakeskus, puutavarajaosto, henkilökunta, toiminta ym.	194
Puutavaran myynti, metsäosasto	114
Pysäköinninvalvontatoimisto, rakennusviraston tonttiosasto	107
Pysäköintimittarit, hankinta, asennus, kunnossapito, kaasulaitos	60

Päihdehuollon kartoitus ja selvittely, työryhmä	122
Päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huolto	43
Päijänne-hanke, vesilaitos	284
Päivähuoltolat, lastensuojelun vajaamielishuolto	143
Päivölän lastenkoti	143
Pääkaupunkiseudun Vesi Oy	278, 284
Pääkirjasto, ks. kaupunginkirjasto	
Raaka-ainehiilen tuonti, käyttö ja varastointi, kaasulaitos	58
Radiopuhelinkeskus, palolaitos	186
Rahastot, lastensuojelutoimi, palolaitos	142, 191
Raitioliikenne, kaistat, tehostamissuunnitelmat ym.	152, 154, 155
Raittiuslautakunnan toimisto, toiminta ym.	198
Raittiusviikko, raittiusvalistustoiminta	199
Rakennus- ja aitaamisvelvollisuus	106
Rakennus- ja korjaustyöt, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Rakennusjärjestyksen uudistamiskomitea	210
Rakennuskielto, poikkeuslupahakemukset	205, 210
Rakennusluvut, myöntäminen	202
Rakennuspiirustukset, rakennusviraston tonttiosasto	106
Rakennuspiirustusten tarkastus, palolaitos	189
Rakennustarkastajan ohjeet, rakennustarkastusvirasto	208
Rakennustarkastusvirasto, toiminta, toimitilat, henkilök. ym.	202
Rakennusten ja alueiden ostaminen	105
Rakennustoiminta	202, 283
Rakennusvalvontatoiminta, ohjeet ja säännökset	209
Rakennusvirasto, hallinnollinen ja talousosasto	212
» talo- ja katurakennusosasto	214, 216
» puhtaanapito- ja puisto-osasto	222, 224
Rakentaminen poikkeusluvilla	205, 210
Rakenteellinen suojele, väestönsuojat ym.	289
Rannikoliikenne, Helsingin satama	233, 234
Rastila, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Reikäkorttiosasto, tilastotoimisto	259
Rekrytointitoimikunta, palolaitos	184
Reumapotilaiden toipilaskassa	50
Revisiovirasto, henkilökunta, organisaatio, toiminta	227
Riihenkulman lastenkoti	142
Riistanhoito, kalastus, merilinnustus	275
Riistavuoren vanhainkoti	35
Rikostuomioiden täytäntöönpano-osasto, ulosottovirasto	263
Rinnekoti-Säätiö, avustus	141
»Risteys», AA-nuorisoryhmä	47
Roihupelto-Puotinharju, ratalinjan yleissuunnittelu	165
Roihuvuoren vanhainkoti laitoksineen	34
Romuautot, kuljettaminen Tattarisuolle	106
Rudolf Steiner-koulun kannatusyhdistys, Marjatta-koulu	130
Ruoka- ja talousveden kuljetus	223
Ruskeasuon huippulämpökeskus, urheiluhalli	247, 272
» varikko, siirtyminen kaukolämmitykseen	151
Sadekatokset, liikennelaitos	155
Sadevesi- ja tarkastuskaivot	218
Sairaala- ja terveydenhuoltohenkilökunta, työpaikkaterveysasema	19
Sairaalaravinteiden yhteishankinnat	13
Sairaankuljetustoiminta, ilmoitukset, hälytykset	187—189
» sairaankuljetuskeskus	189
» tehostaminen, kurssit	181, 184
Sairaskodit	31
Sairausvakuutusasiat	179
Sakko- ja valtion korvausasiat, ulosottovirasto	262
Salmi, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Salmisaari, sähköasema, öljyn syvävarastot	245
Sammakkomiehet, palolaitos	188
Sammutushenkilökunnan koulutus, palolaitos	185
Sammutus-, pelastus- ja sairaankuljetustoiminta, tulipalot	181, 185, 187, 192
Santahaminan liikenne	152
Satamajäänmurtaja Turso	235

Satamalaitos, henkilökunta, varastorakennukset, laiturit	231
» laitoksen perimät maksut	242
» satamaliikenne, varastoimis- ja laiturihuoltotoiminta	232, 236
» satamarakennustoiminta, talous	238, 240
Satamalaitteet, nosturit, trukit, muuntamot	235
Satamaliikenne, Helsingin satama	232
Satamamaksut, Helsingin satama	242
Satamavesipostit, satamalaitos	235
Saunat, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Selviämisasemat	131
Seurasaaari, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Sieninäyttely, kotitalouslautakunta	119
»Siili», AA-nuorisoryhmä	47
Siirtolapuutarhatoimisto, rakennusviraston tonttiosasto	107
Siivoustoiminta, rakennusviraston talo-osasto	115
Sijaishuolto, lastenhuoltotoimisto, suojelukasvatustoimisto	128, 134
Sijaisvanhemmat, lastenhuoltotoimiston järjestämät	129
» neuvottelupäivät, suojelukasvatustoimisto	134
Sillat, suunnittelu ja rakentaminen	218
Siltavuoren nuorisokoti	143
Sisäinen puhelinluettelo, uusiminen	13
» tiedotustoiminta	18
» työvoimansiirto	18
Sisäjohtotoimisto, vesilaitos	283
Sivukirjastot, Pihlajamäki, Pihlajisto, Herttoniemi	67, 68
» Kallio, Töölö	71
» Maunula, Lauttasaari, Malmi	72, 73
Sivutoiminta, teurastamolaitos	252
Sofianlehdon vastaanottokoti, vajaamielisten osastot	142, 143
Solakallion erityiskoulu	143
Sompasaari, satamalaiturit	239
Sosiaali- ja pr-toiminta, liikennelaitos	157
Sosiaalilääkärin toiminta ja toimisto, huoltovirasto	48, 135
Sosiaaliolojen parantaminen, liikennelaitos	155
Sosiaalista turvaa antavat lastenkodit ja nuorisokodit	142, 143
Sotaorpojen työhuoltomenot	50
Sotilasavustus	50
Soutustadion, urheilu- ja ulkoiluvirasto	272
Stadionin salit, urheilu- ja ulkoiluvirasto	272
Standardointi, hankintakeskus	15
Stipendirahastot, palolaitos	191
Suoja-aidat ja -kaiteet	225
Suojatyöpaikat, vajaamieliset	143
Suojelukasvatukselliset nuorisokodit ja kuntoutuslaitokset	143
» vastaanottokodit ja ensihuoltolaitos	142
Suojelukasvatustoimisto, avohuolto, sijaishuolto ym.	131, 133, 134
Suojeluvalvonta, lastenhuoltotoimisto	127
Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piiri	289
» Sahat r.y.	196
» Standardisoimisliitto	64
» Valkonauhaliitto, avustus	141
Suomenlinnan liikenne	149, 152, 155
Suunnittelutoimisto, rakennusvirasto	215
Suuronnettomuus- ja katastrofivalmius	185
Suursuon vanhainkoti	36
Suvilahden sähköasemarakennus, rakennustyöt	245
Sydäntautiliitto r.y., sairausautojen lahjoittaminen	185
Syväjäädättämö, teurastamolaitos	251
Sähkölaitos, kiinteistöt, kaukolämmitys, sähköverkot, ulkovaistutus	246
» lämmön ja sähkön myynti, sähköasemat ym.	244, 245
» talous, vanhan toimitalon kunnostaminen	246, 247
Sähkön käyttöä esittelevä pysyvä näyttely	244
Sähkön osto ja kulutus, teurastamolaitos	252
Sähkötalo, valmistuminen, keskusvalvomon suunnittelu	245
Sähköverkostot ja ulkovaistutus	246
Taidehankinnat, kaupunginkirjasto	72
Taimistot, rakennusviraston puisto-osasto	225

Hakemisto

Taivallahden nuorisokoti, asuntola	125, 129, 143, 146
Talo-osasto, asuntotuotantotoimisto ym. kiinteistövirasto	114, 116
» isännöitsijähallinto, siivous, vuokrat, mainosp.	115
Talorakennusosasto, kiinteistövirasto	214
Taloussuunnittelutoiminta, liikennelaitos	118
Taloussuunnittelutoiminta, liikennelaitos	150
Tantsut, urheilu- ja ulkoiluvirasto	268
Tapaturmatilastot, uudistaminen	20
Tariffijärjestelmän kehittämistyö, liikennelaitos	150
Tarkastus- ja sadevesikaivot	218
Tarkastustoimikunta, rakennustarkastusvirasto	207
Tarvon virkistyskeskus	51
Tattarisuon teollisuusalue	105
Tavaraliikenne, Helsingin satama	234
Tavaransiirtolaitemaksut, Helsingin satama	242
Teinilä, hoitokoti, lastensuojelutoimi	143
Teknillinen toimisto, urheilu- ja ulkoiluvirasto	269
Tekninen rationalisointi, rakennusvirasto	226
» suunnittelutoiminta, liikennelaitos	150
Tenniskurssit, urheilu- ja ulkoiluvirasto	268
Teosto, tekijänoikeustoimisto	87
Terapia, yksilö- ja ryhmäterapia	46
Terva ja kivihiili, valmistus ja myynti, kaasulaitos	60
Tervalammen työlaitos	40
Terveystieteiden tutkimuskeskus, liikennelaitos	158
Terveys- ja sairaanhoito, tilastotoimiston julkaisu	258
Terveysasemat, puh.asennustyöt	13, 14
Teurastamolaitos, henkilökunta, osastot, talous	249, 252
Tiedotustoiminta, kaupunginkirjasto ja -museo	71, 83
-kaupunkisuunnitteluvirasto	92
-liikennelaitos ja matkailutoimisto	156, 161
-metrotoimisto, oppisopimustoimisto	165, 176
-tilastotoimisto, urheilu- ja ulkoiluvirasto	258, 269
-väestönsuojelutoimisto	290
Tielaboratorio, rakennusvirasto	219
Tietojenkäsittelykeskus, asiakkaat, henkilökunta ym.	254, 256
Tietojenkäsittelytutkimukset, kaupunkimittausosasto	108
Tietokoneet, tietojenkäsittelykeskus	255
Tilastollinen vuosikirja	258
»Tilastollisia kuukausitietoja Helsingistä», tilastotoimisto	257
Tilastoneuvottelukunta	257
Tilastotoimisto, henk.kunta, kansainväl. yhteistyö, julkaisutoiminta ym.	257, 258, 260
Toimikunnat, rakennustarkastusvirasto	207
Toimipaikkaruokailu, työryhmä, lounasruokailukokeilu ym.	18, 22
» ruoan valmistus ja hinnoittelu	10
Toipilasrahan maksaminen tuberkuloosi- ja reumapotilaille	50
»Toive», AA-nuorisoryhmä	47
Toivola, oppilaskoti	143
Tontit, luovuttaminen	105
Tonttiosasto, kiinteistövirasto	105
Torstaikerho	119
Toukolan hoitokoti	48
Tuberkuloosi- ja reumapotilaiden toipilasrahat	50
Tukkuhalli, teurastamolaitos	250
Tulipalot, sammutustoiminta, syttymispaikat ym.	187, 188, 192
Tullisaari, urheilu- ja ulkoiluvirasto	275
Tunnustetut lapset	136
Tuomarinkylän museo, kaupunginmuseon sivuosasto	84
Tuonti ja vienti, Helsingin satama	231, 234
Tuotantokomitea, liikennelaitos	151
Tuotekehittäjä, elintarvikekeskus	10
Turso, satamajäänmurtaja	235
Tutkimus- ja julkaisutoiminta, kaupunginmuseo	82
Tutkimustoiminta, henkilöasiainkeskus	20, 21
Tutkinta-asema, ensihuoltolaitos kouluikäisiä varten	142
Tuulaakimaksut, Helsingin satama	241
Tyynele, päivähuoltola	143
Työhuolto, invalideille, sotaorvoille ym. suoritettavat avustukset	50

Työhönsijoitus ja työvoimansiirrot	18
Työlaitos, Tervalampi	40
Työlaitosesitykset, elatusaputoimisto	136
Työpaikkaterveydenhuoltoasemat	19
Työtäpaturmat, korvaukset, tiheys ym.	19
Työterveydenhuolto, kaupungin henkilökunnan määräaikaistarkast.	19
-projektiryhmän esitys ym.	16, 18
-työterveydenhuoltojärjestelmä	19
vajaatyökykyisten kuntotutustukset	19
Työturvallisuusorganisaatiotoiminta	18, 19, 158
Työtuvat, huoltolautakunnan alaiset	52
Työvoimansiirrot, työhönsijoitus	18
Töölön nuorisokoti	143
» sivukirjasto	71, 73
Uimakoulu- ja hengenpelastustyö, urheilu- ja ulkoiluvirasto	268
Ulkoilualueet ja -puistot	113, 272
Ulkoiluosasto, urheilu- ja ulkoiluvirasto	272
Ulkomaankauppa, Helsingin satama	231
» ja merenkulku, tilastotoimiston julkaisu	258
Ulkomainen matkustajaliikenne, Helsingin satama	235
» merenkulku ja tavaraliikenne, Helsingin satama	233, 234
Ulkourheilulaitokset	270
Ulkovalaistus, katujen ja alueiden valaiseminen	246
Ulosottovirasto, henkilökunta, organisaatio, toiminta	261—265
U-metrolinja	162
Urakkahinnoittelu, neuvottelukunta	180
Urheilu- ja ulkoiluvirasto, henkilökunta, organisaatio ym.	266—277
Urheilun yms. toiminnan tukeminen, avustusmäärärahojen jako	269
Usvatien nuorisokoti	143
Uudelleensijoitustoiminta, sisäiset työvoiman siirrot	18
Uudenpellon varastoalue	105
Uudet kadut, liikenneväylät, tiet ja rautatiet	218
Uudisrakennustyöt, satamalaitos	239
Utela, urheilu- ja ulkoiluvirasto	273
Vajaamielishuolto, lastenhuoltotoimisto	130
Vajaamielislaitokset, erityislastenkodit, suojatyöpaikat	143
Vajaamielisten asuntola, lastensuojelutoimi	146
» nuorisokoti, asuntola	125
Vallilan äitikerho	119
Valokuvaustoiminta, kaupunginmuseo	82
Valtion palo-opisto	184, 185
Valtionapu, liikennelaitoksen ammattikoulu	149
Vanhainkodit	30—40
Vanhusten asuintalot, huoltok:n alaiset	29, 36, 38—40
Vanhusten virkistys- ja askarrutustoiminta	51, 52
-ks. myös eri vanhustenhuoltolaitosten kohdalta	
Vanhusten väliaikainen asumistuki	50
Vantaala, päivähuoltola	143
Vantaanjoen säännöstely	280
Vapaavarasto, satamalaitos	237
Vapausraugaistuksen täytäntöönpanoasiat, ulosottovirasto	263
Varapalokunnat	191
Varastoimis- ja laiturinhuoltotoiminta, satamalaitos	236
Varastorakennukset ja laiturit, satamalaitos	232
Varastosuojamaksut, satamalaitos	242
Vastaanottokodit, lastensuojelu	142
VAT, virkistysaluetuimikunta, kaupunkisuunnitteluvirasto	96
Veden kulutus, teurastamolaitos	252
» myynti	282
Vedenhankintavesistöjen tutkimukset ja veden laatu	280
Vedenjakelu, vesijohtoverkosto	282
Vedenpuhdistus- ja pohjavesilaitosten toiminta	281
Vedentutkimustoiminta	280
VENE 72-näyttely	160
Venesatamat, urheilu- ja ulkoiluvirasto	274
Versaatavainosasto, ulosottovirasto	263

Hakemisto

Vesiensuojelulaboratorio, rakennusvirasto	220
Vesijohtoveden valmistus, valvontatutkimukset, laadun tarkkailu	281
Vesikaukolämmitys	244, 246
Vesilaitos, hank.kunta, organisaatio, vedenhankinta, ym.	278, 279, 285
Vesiliikenne, matkustajapalvelun parantaminen, terminaalit	152, 155
Viemärit, uudet viemärit ja pumppaamot, suunnittelu ja rakent.	218
Vienti ja tuonti, Helsingin satama	231, 234
Vierailut ja esittelyt, kaupunginkirjasto ja -museo	71, 85
Viesti- ja hälytystoiminta, väestönsuojelutoimisto	288
Vihannestukkukeskus, neuvottelukunta	251
Vihdintien parantamissuunnitelma	217
Viikinmäen sähköasema, suunnittelu	245
Virastot ja laitokset, kalustohankintamäärärahat	12
» » » sisäiset työvoimansiirrot, osatyökykyisten uudelleensijoitus	18
» » » työtapaturmat	19
Virkaholhoustoimi	175
Virka- ja työsuhteasiat	178
Virkakortisto	180
Virkamatkat, metrotuimisto	165
Virkavapaudet	179
Virkistysalueuimikunta (VAT), kaupunkisuunnitteluvirasto	96
Virkistys- ja viihdytystoiminta, urheilu- ja ulkoiluvirasto	276
-ks. myös huoltotoimen kohdalta	
Virkistyskeskukset, Meilahti, Tarvo	51
Virkistyskäyttösuunnitelma, (IRVO), kaupunkisuunnitteluvirasto	89, 96
Voimalaitokset	245
Vuokramoottoriveneet	235
Vuokrat, periminen	115
Vuokraukset, vuokrasuhteen purkaminen, jatkaminen	106
Vuorilahden kesäkoti	47, 171
Vuosaari, kaatopaikka	222
» katu- ja viemärisuunnittelu	218
Väestöasiainuimisto, lastensuojeluvirasto	137
Väestönlaskenta, tilastotoimiston tutkimus	258
Väestönsuojat	215, 289
Väestönsuojelu, liikennelaitos	158
Väestönsuojelumateriaali ja -suunnittelutoiminta	287
Väestönsuojelutoimisto, henk.kunta, organisaatio, hall.toiminta	286
Yhteishankinnat, elintarvikkeet, sairaalatarvikkeet, painatus	10, 12, 13, 14
Yhteistuimikunta (YTT), kaupunkisuunnitteluvirasto	96
Yhteistuiminta muiden kuntien kanssa, jätevesiä koskeva	220
Yhtenäistariffi, liikennelaitos, vesiliikenne	150, 152
YK-72, Yleiskaava 1972, kaupunkisuunnitteluvirasto	95
Yksityiset liikenteenharjoittajat, ajokilometrimäärät, vesiliikenne	152, 153
Yksityisoikeudellisten saatavain osasto, ulosottovirasto	263
Yleinen hälytysnumero	187
Yleinen toimisto, kaupunkisuunnitteluvirasto	95
Yleiset talletusvarastot, satamalaitos	236
Yleiskaava 1972 (YK-72), kaupunkisuunnitteluvirasto	95
Yleiskaavaosasto, kaupunkisuunnitteluvirasto	95
Yleissuunnitelmat, HÉLPIS-, JAPO-, kaupunkisuunnitteluvirasto	99
Yleisten alueiden mittaukset	106
Yrjökadun uimahalli, urheilu- ja ulkoiluvirasto	272
YTT, yhteistyöuimikunta, joukkoliikennetyöryhmä	154
Yöliikenteen parantaminen	153
Äitiysavustuslaki, tarkastuksessa käynnit, -avustukset	137
Öljyvarastot, Salmisaari, Mustikkamaa	245

Viimeksi ilmestyneet julkaisut

(Helsingin kaupungin tilastotoimisto julkaisee muut paitsi A V).

- A. Helsingin kaupungin tilasto.**
- I. Terveysten- ja sairaanhoito.** Suomenkielinen teksti, taulut myös ruotsiksi ja englanniksi.
59. 1974
Jälkimmäinen osa (tilastollinen katsaus).
55—56. 1970—1971.
- II—III. Ulkomaankauppa ja merenkulku.** Suomenkielinen teksti, taulut myös ruotsiksi ja englanniksi.
35. 1974
- V. Kaupungin tilinpäätös.** Helsingin kaupungin rahatoimiston julkaisema.
1. kirja. Taseet ja niiden liitteet. Suomen- ja ruotsinkielinen.
2. kirja. Kaupungin tilinpäätöstä koskevia liitteitä I. Menot, tulot ja määrärahojen siirrot. Suomenkielinen.
3. kirja. Kaupungin tilinpäätöstä koskevia liitteitä II. Taulukoita, virastojen ja laitosten taseet sekä muita erittelyitä. Suomenkielinen.
59. 1974
- VI. Opetuslaitokset.** Suomen- ja ruotsinkielinen, otsikot, taulukot ja tiivistelmät myös englanniksi.
40. 1972
- VII. Erikoistutkimukset.** 8. Yleinen väestönlaskenta Helsingissä vuonna 1970 (irtolehtikokoelma). Suomen- ja ruotsinkielinen.
- B. Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja.** Suomen- ja ruotsinkielinen, otsikot ja sisällysluettelo myös englanniksi.
63. 1974
- C. Tilastollisia kuukausitietoja Helsingistä.** Suomen- ja ruotsinkielinen teksti, englanninkieliset tiivistelmät.
26. 1975, 11
- D. Helsingin kaupungin tilastollisia selvityksiä.** A. Terveystenhuolto. Suomenkielinen teksti, otsikot, taulut ja tiivistelmät myös ruotsiksi ja englanniksi.
- E. Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta.** Suomenkielinen.
85. 1972
- F. Helsingin kaupungin virastot ja laitokset.** Suomenkielinen.
7. 1971
- G. Helsingin kaupungin kunnalliskalenteri.** Suomen- ja ruotsinkielinen laitos.
47. 1975
- H. Helsingin kaupungin virastojen ja laitosten asiahakemisto.** Suomenkielinen. Irtolehtikokoelma.
- I. Helsingin kaupungin kunnallinen asetuskokoelma.** Suomen- ja ruotsinkielinen laitos.
52. 1974
- J. Helsingin kaupungin säädöskokoelma.** Suomen- ja ruotsinkielinen laitos. Irtolehtikokoelma.
-

